

#13.1

SUOMEN VIRALLINEN TILASTO.

II.

KATSAUS

SUOMEN TALOUDELLISEEN TILAAN.  
SUOMEN TALOUDELLISEEN TILAAN.

—  
8.

VIISIVUOTISKAUSI 1896—1900.

EXPOSÉ DE LA SITUATION ÉCONOMIQUE DE LA FINLANDE  
PENDANT LES ANNÉES 1896—1900.



1495R

IV A:1

HELSINKI,  
KEISARILLISEN SENATIN KIRJAPAINO.  
1904.

## Esipuhe.

Aina 1860-luvulta alkaen on Tilastollinen Päätoimisto säännöllisesti laatinut ja »Suomen virallisessa tilastossa», sarjana II, julkaissut yleiskatsauksia maan taloudelliseen tilaan, jotka yleiskatsaukset ovat kukin käsittäneet viisivuotisen jakson, ensimmäinen vuodet 1861—1865. Nämät julkaisut olivat alkujaan ainoastaan yhteenvedoja kuvernöörin viisivuotiskertomuksista, jotka vuosilta 1866—1880 kokonaisuudessaan sisältyivätkin liitteinä mainittuihin yleiskatsauksiin. Myöhemmin, eläkkiä 1880-luvun alusta, muodostivat kuvernöörin vuosikertomukset ja erittäinkin niitä seuraavat taululiitteet puheenalaisten julkaisujen varsinaisen pohjan.

Mainitut tietolähteet ovat kuitenkin ajan pitkäin osottautuneet yhä epätäydellisenmiksi, mikäli esityksessä on pyritty antamaan monipuolisempaa ja seikkaperäisempää kuvaa maan taloudellisesta tilasta ja sen kehityksestä. Esillä olevassa julkaisussa onkin tekstiosasto siitä syystä oleellisesti vapautunut riippuvaisuudestaan alkuperäisestä varsinaisesta ensiaineistostaan; — taululiitteet käsittivät ainoastaan 151 sivua eivätkä siis puoltakaan tekstin sivumäärästä, — ja perustuu se suuremmalta osaltaan muihin lähteisiin, ennen kaikkea maan virallisen tilaston eri sarjoihin.

Tekstiä on muuten eri kohdin laajennettu yli ennen noudatettua suunnitelmaa. Sen sijaan on tauluosastoa rajoitettu. Tästä on tekstissä esitetystä syystä poisjätetty aikaisemmin säännöllisesti julkaistu taulu asuinrakennusten luvusta, jonka ohella paljon tilaa kysyvä nimellinen luettelo yleishyödyllisistä rahastoista sekä eläke- ja apukassoista, joka on ollut edellisissä viisivuotiskertomuksissa julkaistuna, tässä esitetään systemaattisena yhteenvetona.

Kun puheena oleva julkaisu käsittää siksi pitkän ajanjakson kuin viisi vuotta ja ensiaines siihen saadaan osaksi hyvin aikaa jälkeen ajanjakson loppua, tulee — liiatenkin kun Tilastollisen Päätoimiston työvoimia samalla haavaa vaaditaan useiden muidenkin julkaisujen laatimiseen — välttämätön seuraus olemaan, että julkaisu tar-

joaa yleisölle enemmän historiallista kuin aktuaalista viehätystä. Sen vuoksi näyttää sellainen muutos puheenalaisten, maan taloudellista tilaa ja kehitystä koskevain yleiskatsausten laatimisessa olevan tarpeen, että ne käsitteisivät lyhyemmän ajanjakson ja siten myöskin voisivat ilmestyä useammin ja nopeammin.

*Helsingissä, Tilastollisessa Päätoimistossa, 17 p:nä syyskuuta 1904.*

**Aug. Hjelt.**

---

## Sisällys.

	Siv.
<i>Tekstiä</i> (siv. 1—383).	
<b>I. Johdanto</b> (A. H.) . . . . .	1.
Maan pinta-ala, luonnonlaatu ja jaotus. Ulkonaiset olot, jotka ovat vaikutaneet taloudelliseen tilaan . . . . .	1.
Maan pintaala-suhteet . . . . .	1.
Hallinnollinen jaotus . . . . .	3.
Ilmat . . . . .	9.
<b>II. Väestö- ja asunto-olot</b> (A. H.) . . . . .	14.
Väestö 1900 vuoden lopulla, jaettuna ammattin, iän ja sukupuolen mukaan . . . . .	14.
Väestönmuutokset 1896—1900 läänittäin, kaupungeissa ja maaseudulla . . . . .	20.
Ulos- ja sisäänmuuttaneet . . . . .	21.
Hengille kirjoitettu väestö 1896—1900 ja sen yhteiskunnallinen jako . . . . .	23.
»Irtain väestö« 1880—1900 . . . . .	29.
Vertailu kirkonkirjoihin ja henkikirjoihin merkityn väestön välillä . . . . .	35.
Rakennustietojen virheellisyys . . . . .	39.
<b>III. Elinkeinot</b> . . . . .	39.
Maanviljelys (A. G. F.) . . . . .	39.
Karjanhoito ja meijerialous (A. G. F.) . . . . .	69.

## Table des matières.

	Page.
<i>Texte</i> (pages 1—383).	
<b>I. Introduction</b> . . . . .	1.
Superficie, configuration naturelle et division du pays. Conditions extérieures qui ont influé sur la situation économique . . . . .	1.
Superficie du pays . . . . .	1.
Division administrative . . . . .	3.
Conditions météorologiques . . . . .	9.
<b>II. Population et conditions d'habitation</b> . . . . .	14.
Chiffre de la population à la fin de 1900; répartition par professions, âge et sexe . . . . .	14.
Mouvement de la population 1896—1900 par gouvernements, pour les villes et les campagnes . . . . .	20.
Emigration et immigration . . . . .	22.
Population contribuable 1896—1900, avec sa répartition sociale . . . . .	23.
»Population sans ressource fixe« 1880—1900 . . . . .	29.
Comparaison entre la population inscrite sur les registres ecclésiastiques et la population contribuable . . . . .	35.
Impossibilité d'utiliser les données sur les habitations . . . . .	39.
<b>III. Sources de revenus</b> . . . . .	39.
Agriculture . . . . .	39.
Elevage et laiterie . . . . .	69.

	Siv.		Page.
Metsätalous (A. G. F.) . . . . .	85.	Exploitation forestière . . . . .	85.
Metsästys (O. G.) . . . . .	108.	Chasse . . . . .	108.
Kalastus ja hylkeenpyynti (O. G.) . .	113.	Pêche et chasse au phoque . . . . .	113.
Teollisuus (O. G.) . . . . .	127.	Industrie . . . . .	127.
Kauppa (A. G. F.) . . . . .	182.	Commerce . . . . .	182.
Merenkulku (A. G. F.) . . . . .	200.	Navigation . . . . .	200.
<b>IV. Kulkuneuvot . . . . .</b>	<b>207.</b>	<b>IV. Service des communications . . . . .</b>	<b>207.</b>
Maantiet, sillat ja lautat sekä kyydi-		Chemins, ponts, bacs, service des re-	
tys (A. G. F.) . . . . .	207.	lais . . . . .	207.
Rautatiet (O. G.) . . . . .	214.	Chemins de fer . . . . .	214.
Vesikulkuneuvot (A. G. F.) . . . . .	235.	Communications fluviales . . . . .	235.
Postilaitos (A. G. F.) . . . . .	240.	Poste . . . . .	240.
<b>V. Raha-, luotto- ja vakuutustoimi . .</b>	<b>243.</b>	<b>V. Crédit et assurances . . . . .</b>	<b>243.</b>
Pankit (A. G. F.) . . . . .	243.	Banques . . . . .	243.
Säästöpankit (A. H.) . . . . .	269.	Caisses d'épargne . . . . .	269.
Panttilainauslaitokset (O. G.) . . . .	282.	Monts de-piété . . . . .	282.
Varrantiliike (A. G. F.) . . . . .	284.	Warrants . . . . .	284.
Vakuutustoimi (O. G.) . . . . .	285.	Service des assurances . . . . .	285.
<b>VI. Kameraalitoimi ja kuntain raha-</b>		<b>VI. Finances publiques et communales</b>	<b>307.</b>
<b>asiat (A. G. F.) . . . . .</b>	<b>307.</b>	Affaires camérales . . . . .	307.
Kameraaliset olot . . . . .	307.	Revenus et dépenses de la couronne .	316.
Kruunun tulot ja menot . . . . .	316.	Finances des villes . . . . .	321.
Kaupunkien raha-asiat . . . . .	321.	Finances des communes rurales . . .	323.
Maalaiskuntain raha-asiat . . . . .	323.	Nouveaux bâtiments publics . . . . .	325.
Uudet yleiset rakennukset . . . . .	325.		
<b>VII. Yhteiskunnalliset olot (T. H.) . . .</b>	<b>327.</b>	<b>VII. Conditions sociales . . . . .</b>	<b>327.</b>
Köyhäinhoito . . . . .	327.	Assistance publique . . . . .	327.
Hätäaputoimet . . . . .	339.	Secours temporaires et extraordinaires	339.
Testamenteja ja lahjoituksia . . . . .	343.	Testaments et donations . . . . .	343.
Paikalliset yleishyödylliset rahastot .	351.	Fonds locaux pour des objets d'utilité	
		publique . . . . .	351.
Yleiset eläkekassat . . . . .	353.	Caisses publiques de retraites . . . .	353.
Työväenolot . . . . .	354.	Situation ouvrière . . . . .	354.
Opetustoimi (O. G.) . . . . .	373.	Service de l'enseignement . . . . .	373.
Terveys- ja sairashoito (A. G. F.) . .	381.	Hygiène et service médical . . . . .	381.

*Tauluja* (siv. 1—151).*Tableaux annexes* (pages 1—151).

1. Väkiluku henkikirjojen ja kirkonkirjojen mukaan <sup>31/12</sup> 1900 . . . . .	2.	1. Population de la Finlande au 31 décembre 1900 . . . . .	2.
2. Kylvö- ja satomäärä läänittäin vuosina 1896—1900 . . . . .	20.	2. Semence et récolte 1896—1900 . . . . .	20.
3. Viljan tuonti ja vienti vv. 1896—1900 . . . . .	24.	3. Importation et exportation du blé 1896—1900 . . . . .	24.
4. Ruishehtoliträn hinnan vaihtelut vv. 1896—1900 . . . . .	26.	4. Prix courants du seigle 1896—1900 . . . . .	26.
5. Talven yli elätettyjen elukkain lukumäärä läänittäin vv. 1896—1900 . . . . .	28.	5. Nombre des animaux d'élevage 1896—1900 . . . . .	28.
6. Tarttuviin tauteihin kuolleita elukoita vv. 1896—1900 . . . . .	30.	6. Animaux domestiques morts de maladies contagieuses 1896—1900 . . . . .	30.
7. Petojen tappamia kotieläimiä vv. 1896—1900 . . . . .	32.	7. Animaux domestiques tués par des bêtes féroces 1896—1900 . . . . .	32.
8. Palvelus- ja työväen palkkaehdot maaseudulla kussakin läänissä vv. 1896—1900 . . . . .	34.	8. Salaires des ouvriers agricoles 1896—1900 . . . . .	34.
9. Katsaus metsävalkeihin vv. 1896—1900 . . . . .	38.	9. Incendies de forêts 1896—1900 . . . . .	38.
10. Tapettuja petoeläimiä ja niistä maksettujen palkintojen määrä vv. 1896—1900 . . . . .	39.	10. Bêtes féroces tuées et montant des primes accordées aux chasseurs 1896—1900 . . . . .	39.
11. Myllyjen lukumäärä Suomessa vuonna 1900 . . . . .	41.	11. Nombre des moulins en 1900 . . . . .	41.
12. Katsaus Suomen sahaliikkeesen vuosina 1896—1900 . . . . .	42.	12. Nombre et production des scieries 1896—1900 . . . . .	42.
13. Maanteitä ja siltoja vuoden 1900 loppussa . . . . .	44.	13. Routes et ponts à la fin de l'année 1900 . . . . .	44.
14. Erityisluettelo vuosina 1896—1900 tehdyistä uusista maanteistä, läänittäin ja kunnittain . . . . .	64.	14. Spécification par gouvernements et communes des routes construites pendant les années 1896—1900 . . . . .	64.
15. Kyyditysrasitus joka läänissä 1896—1900 . . . . .	75.	15. Dépenses pour le service des auberges et des relais 1896—1900, par gouvernements . . . . .	75.
16. Kyyditys ja kestikievarit Suomessa 1896—1900 . . . . .	76.	16. Service des relais 1896—1900 . . . . .	76.
17. Ajanjaksona 1896—1900 tapahtuneita vararikkoja . . . . .	80.	17. Nombre des faillites 1896—1900 . . . . .	80.
18. Tietoja Suomen kaupungeille kuuluvasta maasta y. m. vuoden 1900 loppulla . . . . .	82.	18. Superficie des terres etc. appartenant aux villes à la fin de l'année 1900 . . . . .	82.
19. Kaupunkien tulot vuonna 1900 . . . . .	84.	19. Aperçu des revenus des villes en 1900 . . . . .	84.
20. Kaupunkien menot vuonna 1900 . . . . .	88.	20. Dépenses des villes en 1900 . . . . .	88.

	Siv.		Page.
21. Maalaiskuntien tulot ja menot sekä maksamattomat velat 1896—1900 . . .	92.	21. Recettes et dépenses et dettes des communes rurales 1896—1900 . . . . .	92.
22. Erityisluettelo maksettavaksi lasketusta kruununylöskannosta ja maksamattomista rästeistä kussakin läänissä vuosina 1896—1900 . . . . .	96.	22. Montant des contributions directes au profit de l'État et contributions en retard 1896—1900 . . . . .	96.
23. Erityisluettelo yleisten ulostekojen suuruudesta keskimäärin manttaalilta kussakin maalaiskunnassa vuonna 1900 .	100.	23. Contributions sur les terres en 1900 .	100.
24. Katsaus pitäjänmakasiinien tilaan 1896—1900 . . . . .	116.	24. Magasins de blé des communes 1896—1900 . . . . .	116.
25. Paikalliset rahastot yleishyödyllisiä tarkoituksia varten 31 p. joulukuuta 1900	118.	25. Fonds locaux pour des objets d'utilité publique au 31 décembre 1900 . . . . .	118.

### Oikaisuja — Corrections.

(Tekstiin).

Siv. 101, rivi 8 ylh. on: 320 ja 603; lue: 321 ja 604.

» 159, » 20 alh. on: 1891—1900; lue: 1891—1895.

M u i s t. Siv. 3—6 luetellut muutokset hallinnollisessa jaossa tarkoittavat ainoastaan sellaisia, joista senaatin päätökset on otettu Suomen asetuskokoelmaan.

## I. Johdanto.

**Maan pinta-ala, luonnonlaatu ja jaotus. Ulkonaiset olot, jotka ovat vaikuttaneet yleiseen taloudelliseen tilaan.**

**Maan pinta-alasuhteet.** Käsilläolevia tietoja maan pinta-alasta, joka vuosina 1896–1900 on pysynyt muuttumattomana, ei voi katsoa täysin tarkoiksi, syystä että maan kartasto perustuu mittauksiin, jotka enemmän kuin vuosisadan kuluessa on toimitettu maanjako- ja verotustarkoituksia varten, ja on yhteensovitettu osittain vanhettuneiden tähtitieteellisten määräysten avulla. Sekä Maanmittauksen Ylihallitus että Venäjän pääesikunnan kenraalimajuri J. Strelbitski vainaja ovat viime aikoina (jälkimäinen viimeksi v. 1882) tehneet koko maan käsittäviä pinta-alalaskuja, tullen niissä osittain tuntuvasti eroaviin tuloksiin. Strelbitski on laskenut pinta-alan 373,604 km<sup>2</sup>:ksi, josta Suomen osa Laatokan järveä on 8,014 km<sup>2</sup>. Maanmittauksen Ylihallitus, joka on uudestaan tarkastanut, vaikkei vielä loppuun asti, v. 1870 suorittamansa laskut, perustaen tarkastuksensa seikkaperäisiin pitäjänkarttoihin, on viimeisten ilmoitusten mukaan määrännyt pinta-alan 371,783 km<sup>2</sup>:ksi, johon on luettu ne 1,198 km<sup>2</sup>, jotka vuosina 1896 ja 1897 käydyn Norjan, Suomen ja Venäjän välisen valtakunnanrajan mukaan kuuluvat Suomelle päälle sen alan, minkä maan yleiskartta tähän saakka on osottanut, vaan johon ei ole luettu Suomen osaa Laatokan järveä. Siinäkin tapauksessa että mainittu maanala lisätään Strelbitskin laskemaan pinta-alaan, tulee siis erotus mainittujen pinta-alaa koskevien eri ilmoitusten välillä olemaan kokonaista 4,995 km<sup>2</sup>. Eri läänejä kohti eroavaisuudet ovat seuraavat:

L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	Neliökilometriä. <i>Superficie du pays, km<sup>2</sup>.</i>		
	Maanmittauksen Ylihallituksen mukaan. <i>Selon le Service du Cadastre.</i>	Strelbitskin mukaan. <i>Selon Strelbitski.</i>	Erotus. <i>Difference.</i>
Uudenmaan . . . . .	11,790	11,872	+ 82
Turun ja Porin . . . . .	24,565	24,171	— 394
Hämeen . . . . .	22,081	21,584	— 497
Viiipurin . . . . .	35,850	35,041	— 809
Mikkelin . . . . .	22,885	22,840	— 45
Kuopion . . . . .	45,052	42,730	— 2,322
Vaasan . . . . .	41,623	41,711	+ 88
Oulun . . . . .	167,937	166,839	— 1,098
Koko maa — <i>Pays entier</i>	371,783	366,788	— 4,995



Mitä näiden eri ilmoitusten luotettavuuteen tulee, on mainittava, että maan pohjoisosien ja semminkin Oulun läänin suhteen, joista erikoiskarttoja ja luotettavia maantieteellisiä karttoja puuttuu, Strelbitskin laskut ehkä antavat varmemmat tulokset. Muiden läänien suhteen sitävästoin Maanmittauksen Ylihallituksen laskut epäilemättä lienevät tarkemmat. Ne seikkaperäiset pitäjänkartat, joihin nämä perustuvat, ovat näet laaditut mittakaavaan 1:20,000, jotavastoin Strelbitskin laskut lienevät tehdyt Venäjän pääesikunnan vuosina 1865—1880 julkaiseman ja mittakaavaan 1:420,000, eli siis 21 kertaa pienempään mittakaavaan laaditun kartan avulla. Yksin tämä seikka ei kuitenkaan näytä riittävästi selittävän miksi pinta-alan ilmoitukset erittäinkin Kuopion läänin suhteen niin suuresti eroavat toisistaan.

Katsoen siihen ettei se kartastontarkastus, joka viime vuosina on ollut Maanmittauksen Ylihallituksessa tekeillä, vielä lähimmässä tulevaisuudessa joutune päätökseen ja kun Strelbitskin julkaisemia tietoja Euroopan valtioiden pinta-alaseikoista yleensä pidetään erittäin tarkkoina ja niitä kauan yksin on käytetty maamme virallisessa tilastossa, käytetään ne tässäkin julkaisussa muuttamatta.

Strelbitskin laskujen mukaan on Suomen koko pinta-alasta 331,944 km<sup>2</sup> eli 88.85 % maata ja 41,660 km<sup>2</sup> eli 11.15 % vettä, siihen luettuna Suomen osa Laatokan järveä. Maa ja vesi jakaantuu samojen laskujen mukaan eri lääneissä seuraavalla tavalla:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Manner- maata. <i>Continent.</i>	Saaria jär- vissä. <i>Iles dans les lacs.</i>	Meren- saaria. <i>Iles dans la mer.</i>	Järviä manner- maalla. <i>Lacs sur la terre ferme.</i>	Järviä saarissa. <i>Lacs sur les îles.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
Uudenmaan . . . . .	10,524	62	545	741	—	11,872
Turun ja Porin . . . . .	19,667	22	3,447	1,024	11	24,171
Hämeen . . . . .	17,708	251	—	3,625	—	21,584
Viipurin . . . . .	30,133	937	339	11,638	8	43,055
Mikkelin . . . . .	14,638	2,637	—	5,386	179	22,840
Kuopion . . . . .	34,081	1,665	—	6,936	48	42,730
Vaasan . . . . .	37,553	162	594	3,402	—	41,711
Oulun . . . . .	156,294	442	243	8,662	—	165,641
Koko maa	320,598	6,178	5,168	41,414	246	373,604

Kuten ylläolevista numeroista selviää, on Mikkelin lääni järvirikkain; kokonaista 24.4 % sen pinta-alasta on veden peittämää. Sen jälkeen seuraa Hämeen lääni 16.8 %:n ja Kuopion lääni 16.3 %:n vedenpinnalla. Suhteellisesti köyhimmät järivistä ovat Oulun lääni, jossa järvien ala muodostaa 5.2 % sekä Turun ja Porin lääni, jossa se on 4.3 % koko pinta-alasta.

Mutta paitsi yllämainittuja avonaisia vedenpintoja on maassamme suunnattomia aloja vesiperäisiä soita ja rämeitä, jotka kuitenkin vähitellen jatkuvan sekä taloudellisten että terveysthoidollisten etujen vaatiman kuivatuksen ja viljelyksen kautta vähentyvät ja muuttuvat kiinteäksi maaksi. Valitettavasti ei löydy varmoja, uudempiin mittauksiin perustuvia tietoja soiden ja rämeiden pinta-alasta eri lääneissä eikä viljelyksen näiden kustannuksella tekemistä valloituksista. Likimääräisten arviolaskujen mukaan täyttivät metsää kasvavat suot ja rämeet, vuoret ja joutomaat 1890-luvun keskivaiheella noin 33 prosenttia maan pinta-alasta, ja on yksin soiden ja rämeiden peittämä ala arvattu noin viidenneksi osaksi maan koko pinta-alasta.

**Hallinnollinen jaotus.** Vuosina 1896—1900 on maan hallinnollisessa jaotuksessa tapahtunut vain pienempiä muutoksia. Kaksi uutta nimismiespiiriä on muodostettu, kumpikin Viipurin läänissä. Kuolemajärven ja Uudenkirkon kunnat, jotka siihen saakka olivat muodostaneet yhteisen nimismiespiirin, erotettiin 1 p. heinäk. 1896 kahdeksi (Keis. asetus <sup>20</sup>/<sub>1</sub> 1896). Raivolon ja Terijoen nimismiespiirit taas jaettiin 1 p. heinäk. 1900 siten, että Terijoen ja Kuokkalan kylistä muodostettiin erinäinen piiri, nimeltä Terijoki. (Arm. kirje <sup>23</sup>/<sub>1</sub> 1900).

Mutta sitäpaitsi on Keisarillisessa Senaatissa päätetty mainittuna viisivuotisjaksona ja suurimmaksi osaksi toimeenpantukin joukko kappeliin, kyliin, maatilojen tai muiden tiluksien siirtoja yhdestä pitäjästä tai kunnasta toiseen, sekä myöskin yhdestä nimismiespiiristä tai kihlakunnasta toiseen. Muutamissa tapauksissa on semmoinen siirto vaikuttanut lääninkin rajojen ja pinta-alan muuttumiseen.

Puheenaolevat hallinnollisten alueiden muutokset olivat seuraavat <sup>1</sup>):

#### Uudenmaan läänissä:

1. Forsbyn tila Forsbyn kylässä Helsingin pitäjässä selitettiin 1899 oikeutta myöten pannuksi Helsingin kaupungin alle (Kamaritoimitusk. kirje 15 p:ltä toukok. 1899).

#### Turun ja Porin läänissä:

1. Hungerlan, Jauholan ja Satapään kylät ynnä Liiparlan yksinäinen tila Prunkkalan kappelissa siirrettiin hallinnollisessa suhteessa Liedon nimismiespiiristä Pöytyän nimismiespiiriin (K. Senaatin kirje <sup>1</sup>/<sub>2</sub> 1897). Siirto *tapahtui* <sup>1</sup>/<sub>7</sub> 1897.

2. Kasarminalue Turun kaupungin luona siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Kaarinan pitäjältä Turun kaupunkiin (K. Senaatin kirje <sup>8</sup>/<sub>9</sub> 1899). Siirto *tapahtui* <sup>1</sup>/<sub>1</sub> 1900.

<sup>1</sup>) \*llä merkityt muutokset ovat sellaisia, joita palkansaajan virasta eroamisen vuoksi ei ennen v. 1900 loppua vielä oltu täytäntöön pantu.

3. Taipaleen yksinäinen ratsutila Merimaskun pitäjässä siirrettiin hallinnollisessa ja kameraalisessa suhteessa Maskun ja Nousiaisten pitäjien sekä Vahdon kappelin nimismiespiiriin. (K. Senaatin kirje  $\frac{6}{3}$  1899). Siirto *tapahtui*  $\frac{1}{1}$  1900.

4. Oripään kappeli, joka hallinnollisessa suhteessa osaksi on kuulunut Loimaan pitäjään, osaksi Pöytyän pitäjän nimismiespiiriin, siirrettiin kokonaisuudessaan viimeainittuun piiriin. (K. Senaatin kirje  $\frac{3}{12}$  1900). Siirto *tapahtui*  $\frac{1}{7}$  1901.

5. Prunkkalan kappeli siirrettiin Pöytyän nimismiespiiristä Liedon nimismiespiiriin. (K. Senaatin kirje  $\frac{3}{12}$  1900). Siirto *tapahtui*  $\frac{1}{7}$  1901.

#### Hämeen läänissä:

1. Teiskon kappelissa sijaitseva Hannunsaran tila, joka aikaisemmin on ulkopalstana kuulunut Raholan perintöratsutilaan Pirkkalan pitäjässä, siirrettiin mainitusta pitäjästä Teiskon seurakuntaan (Keis. käsky  $\frac{14}{5}$  1895) sekä Pirkkalan pitäjän ja Ylöjärven kappelin nimismiespiiristä Kurun pitäjän ja Teiskon kappelin nimismiespiiriin (Keis. käsky  $\frac{21}{10}$  1895) ynnä Pirkkalan pitäjän ja Ylöjärven kappelin käräjäkunnasta Pirkkalan tuomiokuntaa Kurun pitäjän ja Teiskon kappelin käräjäkuntaan Ruoveden tuomiokuntaa (Keis. käsky  $\frac{25}{2}$  1896). Siirto *tapahtui* hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa  $\frac{1}{7}$  1896.

2. Kruununlinna, Vanhakaupunki ynnä vieressä sijaitseva kasarminalue sekä n. s. pappilanniitty, jotka K. Senaatin päätöksen mukaan  $\frac{4}{12}$  1893 hallinnollisessa suhteessa oli siirretty Hattulan nimismiespiiristä Hämeenlinnan kaupunkiin sekä K. Senaatin päätöksen mukaan  $\frac{24}{4}$  1895 myöskin kirkollisessa suhteessa n. s. puiston keralla oli yhdistetty samaan kaupunkiin, siirrettiin oikeushoidollisessa suhteessa (K. Senaatin kirje  $\frac{12}{8}$  1896) Hattulan pitäjän, Tyrvännön kappelin ja Hämeenlinnan maaseurakunnan käräjäkunnasta Janakkalan tuomiokuntaa Hämeenlinnan kaupunkiin. Kaikki nämä määräykset *astuivat täytäntöön*  $\frac{1}{1}$  1897.

3. Viialan ratsutila Akaan pitäjässä siirrettiin Lempäälän ja Vesilahden käräjäkunnasta Pirkkalan tuomiokuntaa Urjalan ja Akaan pitäjien käräjäkuntaan Tammelan tuomiokuntaa (K. Senaatin kirje  $\frac{10}{4}$  1899). Siirto *toimeenpantiin*  $\frac{1}{1}$  1900.

4. Pyhäjärvessä sijaitsevat Viikinsaari ja Lehtisaari Pirkkalan pitäjässä liitettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Tampereen kaupunkiin (K. Senaatin kirje  $\frac{30}{10}$  1899). Siirto *tapahtui*  $\frac{1}{1}$  1900.

#### Viipurin läänissä:

1. Lankilan kylä Kirvun pitäjässä ja Ilmeen rukoushuonoseurakunta Hiitolan pitäjässä siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Rautjärven pitäjään. (K. Senaatin kirje  $\frac{16}{6}$  1897). Ilmeen rukous-

huoneiseurakunnan siirto hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Hiitolan pitäjän ja Ilmeen ynnä Tiurulan kappelien nimismiespiiristä sekä käräjäkunnasta (Käkisalmen kihlakuntaa ja tuomiokuntaa) Ruokolahden ja Rautjärven pitäjien nimismiespiiriin ynnä käräjäkuntaan (Jääsken kihlakuntaa ja tuomiokuntaa) *tapahtui*  $\frac{1}{1}$  1900.

2. Katso N:o 10 Kuopion läänissä.

3\*. Tytärsaaren ulkosaari erotettiin Suursaaresta itsenäiseksi papinpaijaksi (Arm. Julistus  $\frac{21}{2}$  1899).

4. Erinäiset tilaan N:o 4 Loblolan kylässä Sortavalan maaseurakuntaa kuuluvat tilukset siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Sortavalan kaupunkiin. (K. Senaatin kirje  $\frac{23}{10}$  1899). Siirto *tapahtui*  $\frac{1}{1}$  1900.

#### Mikkelin läänissä:

1\*. Immola niminen  $\frac{1}{5}$  tilaa N:o 4 Kukkolan kylässä Jäppilän kappelia Mikkelin läänissä siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Suonnejoen seurakuntaan Kuopion lääniä. (K. Senaatin kirje  $\frac{11}{10}$  1897).

2. Ylä- ja Alakämpinmäen tilat Sysmän pitäjässä siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Hirvensalmen pitäjään. (K. Senaatin kirje  $\frac{6}{12}$  1897). Siirto *tapahtui*  $\frac{1}{1}$  1898.

3. Erinäiset Kirkkolan, Putkijärven, Haran, Hartolan ja Vastamäen kylissä Joutsan pitäjässä sijaitsevat tilat, jotka hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa olivat kuuluneet Hartolan pitäjään, siirrettiin näissä suhteissa Joutsan pitäjään. (K. Senaatin kirje  $\frac{20}{12}$  1897). Siirto *tapahtui*  $\frac{1}{7}$  1898.

4. Erinäisiä Heikinpohjan tilaan N:o 1 Säämingin pitäjässä kuuluvia tiluksia siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Savonlinnan kaupunkiin. (K. Senaatin kirje  $\frac{28}{6}$  1900). Siirto *tapahtui*  $\frac{1}{1}$  1901.

#### Kuopion läänissä:

1\*. Konnuniemen, Kortevaaran, Koveron, Sonkajanrannan, Öllölän, Luutalahden, Eimisjärven, Pirttijärven ja Kinnaisniemen kylistä Ilomantsin pitäjässä muodostettiin erityinen Kovero niminen seurakunta. (K. Senaatin kirje  $\frac{26}{2}$  1896).

2. Tila N:o 3 Pitkälänmäen kylässä ja N:o 3 Pajujärven kylässä Nilsiän pitäjää, jotka kirkollisessa suhteessa ovat kuuluneet Lapinlahden pitäjään, siirrettiin myöskin kunnallisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa samaan pitäjään. (K. Senaatin kirje  $\frac{16}{3}$  1896). Siirto *tapahtui*  $\frac{1}{1}$  1897.

3\*. Tilat N:ot 8, 9, 11, 17, 27, 31—34 sekä Hannulan sotilasvirkatalo N:o 16 Kärkkäälän kylässä Rautalammin pitäjää siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Hankasalmen pitäjään. (K. Senaatin kirje  $\frac{22}{2}$  1897).

4. Kaksikolmattaosaa tilasta N:o 13 Riistaveden kylässä Kuopion pitäjää siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Tuusniemen pitäjään. (K. Senaatin kirje  $\frac{8}{3}$  1897). Hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa *tapautui* siirto  $\frac{1}{1}$  1898.

5\*. Hämeenharjun, Rantalan ja Koivulan talot N:o 7 Juurikkaniemen kylässä sekä Uusipaavolan tila N:o 8 Horontaipaleen kylässä Rautalammen seurakuntaa siirrettiin Vesannon äsken muodostettuun kirkkoherrakuntaan. (K. Senaatin kirje  $\frac{16}{3}$  1897).

6. Vasikkasaari liitettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Kuopion kaupunkiin. (K. Senaatin kirje  $\frac{28}{2}$  1898). Siirto *tapautui* hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa  $\frac{1}{7}$  1898, kirkollisessa suhteessa v. 1897.

7. Hankamäen kylä, Ryyttäri niminen puolisko tilasta N:o 11 ja tila N:o 13 Jauhomäen kylässä sekä tilat N:ot 1, 3, 4 ja 6, Pakarila niminen puolisko tilasta N:o 2 ja Karjala niminen  $\frac{3}{4}$  suuruinen osa tilasta N:o 5 Toholahden kylässä Suonnejoen pitäjää siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Rautalammen pitäjään. (K. Senaatin kirje  $\frac{28}{2}$  1898). Siirto *tapautui*  $\frac{1}{5}$  ja  $\frac{1}{7}$  1900.

8\*. Tilat N:ot 4—6 Varpaisten kylässä Iisalmen pitäjää siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Lapinlahden pitäjään. (K. Senaatin kirje  $\frac{21}{6}$  1898).

9\*. Säämälän sotilasvirkatalo Suonnejoen pitäjässä, joka hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa on kuulunut Pieksämäen pitäjään Mikkelin lääniä, siirrettiin kirkollisessakin suhteessa viimeainittuun pitäjään. (K. Senaatin kirje  $\frac{1}{11}$  1898).

10\*. Matkaselän kylä Kiteen pitäjässä siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Ruskealan pitäjään Viipurin lääniä. (K. Senaatin kirje  $\frac{14}{11}$  1898).

11\*. Varpaisten kylä Pielaveden pitäjässä siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Maaningan pitäjään. (K. Senaatin kirje  $\frac{30}{1}$  1899).

12\*. Tilat N:ot 4—7 Keyrityn kylässä ja N:ot 1, 2 ja 7 Siikajärven kylässä sekä koko Suojärven kylä Nilsiänsä pitäjää siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Rautavaaran kappeliin. (K. Senaatin kirje  $\frac{2}{4}$  1900).

#### Vaasan läänissä:

1\*. Mangin ja Keiskin tilat Maringaisten kylässä Lohtajan pitäjää siirrettiin kirkollisessa, hallinnollisessa ja oikeushoidollisessa suhteessa Kälviän pitäjään. (K. Senaatin kirje  $\frac{22}{11}$  1897).

## Oulun läänissä:

1\*. Erinäisistä osista Kajaanin maaseurakuntaa ja Säräisniemen kirkkoherrakuntaa muodostettiin uusi Vuolijoki niminen kirkkoherranpaikka. (K. Senaatin kirje 11/5 1897).

Vuoden 1900 lopussa Suomi oli hallinnollisessa suhteessa jaettu seuraavalla tavalla:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Kaupunkeja. <i>Villes.</i>	Kihlakuntia. <i>Bailliages.</i>	Nimismiespiirejä. <i>Districts des basofficiers.</i>
Uudenmaan . . . . .	5	4	24
Turun ja Porin . . . . .	6	10	47
Hämeen . . . . .	2	6	27
Viipurin . . . . .	6	9	43
Mikkelin . . . . .	3	4	21
Kuopion . . . . .	3	6	28
Vaasan . . . . .	7	6	42
Oulun . . . . .	5	6	38
Koko maa	37	51	270

Eri kihlakuntien ja nimismiespiirien välillä on sekä pinta-alan että väkiluvun suhteen olemassa melkoisia eroavaisuuksia. Tämä selviää jo eri läänien allamainituista keskiluvuista: Keskimäärin oli näet vuoden 1900 lopussa väkiluku kirkonkirjojen mukaan sekä pinta-ala (maa ja vedet), neliökilometreissä laskettuna, kihlakuntaa ja nimismiespiiriä kohti seuraava:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Kihlakunnissa. <i>Bailliages.</i>		Nimismiespiireissä. <i>Districts des basofficiers.</i>	
	Pinta-ala. <i>Superficie.</i>	Väkiluku. <i>Population.</i>	Pinta-ala. <i>Superficie.</i>	Väkiluku. <i>Population.</i>
Uudenmaan . . . . .	2,953	47,314	492	7,886
Turun ja Porin . . . . .	2,408	38,279	512	8,144
Hämeen . . . . .	3,596	43,262	799	9,614
Viipurin . . . . .	3,890	41,537	814	8,694
Mikkelin . . . . .	5,701	45,408	1,086	8,649
Kuopion . . . . .	7,116	49,500	1,525	10,607
Vaasan . . . . .	6,937	71,942	991	10,277
Oulun . . . . .	27,572	42,869	4,354	6,769
Koko maa	7,158	46,528	1,352	8,789

Verrattain nopea väkiluvunlisäys on vaikuttanut, että keskiväkiluku yllämainituilla hallinnollisilla alueilla, huolimatta niiden vähitellen tapahtuvasta jaosta, sittenkin on kasvamistaan kasvamassa. Tämä selviää allaolevista numeroista, jotka osottavat keskiväkiluvun kihlakuntaa ja nimismiespiiriä kohti.

	Kihlakuntaa kohti.	Nimismiespiiriä kohti.
1895 . . . . .	44,079	8,388
1890 . . . . .	41,671	8,078
1885 . . . . .	38,688	7,588
1880 . . . . .	36,308	7,377

Maamme väkirikkain kihlakunta on vanhastaan Vaasan lääniin kuuluva Ilmajoen kihlakunta, jossa 31 p. jouluk. 1900 oli 94,979 henkeä. Lähinnä väkirikkaimpia ovat Kuortaneen kihlakunta, jossa oli 76,825, ja Laukaan kihlakunta, jossa oli 74,972 henkeä. Jos Lapin kihlakunta, jonka väkiluku oli ainoastaan 11,516 henkeä, poikkeuksellisen asemansa vuoksi jätetään lukuun ottamatta, tavataan väkiluvun puolesta pienimmät kihlakunnat Turun ja Porin läänissä. Ne ovat Piikkiön kihlakunta, jossa oli 23,900 asukasta, Ahvenanmaan, jossa oli 23,814, ja Mynämäen, jossa oli 21,210 henkeä.

Myöskin saman läänin alueella tavataan osittain suuriakin eroavaisuuksia eri kihlakuntien väkiluvussa. Allamainitut kihlakunnat edustavat suurinta ja pienintä väkilukua kussakin läänissä:

	Suurin väkiluku.	Pienin väkiluku.
Uudenmaan läänissä	Helsingin kihl. 63,341 henk.	Raaseporin kihl. 29,183 henk.
Turun ja Porin »	Ulvilan » 68,211 »	Mynämäen » 21,210 »
Hämeen »	Tammelan » 58,095 »	Ruoveden » 29,861 »
Viipurin »	Kymin » 55,842 »	Sortavalan » 27,840 »
Mikkelin »	Rantasalmen » 48,986 »	Mikkelin » 40,433 »
Kuopion »	Liperin » 61,692 »	Pielisjärven » 35,316 »
Vaasan »	Ilmajoen » 94,979 »	Pietarsaaren » 58,832 »
Oulun »	Oulun » 64,573 »	Haapajärven » 39,839 »

Vielä enemmän eroavat nimismiespiirit väkiluvun suhteen toisistaan. Väkirikkaimmat nimismiespiirit Suomessa ovat: Nilsiäns pitäjä ynnä Juvankosken tehtaanseurakunta (18,979 henkeä); Ulvilan ja Nakkilan pitäjän, Porin maaseurakunnan ynnä Kullaan kappelin piiri (18,929); Viipurin pitäjä (18,773); Kuortaneen ja Alavuuden pitäjät, Töysän kappeli ynnä osa Peräseinäjoen pitäjää (18,260); Muolan ja Heinjoen pitäjän piiri (17,727) ja Kuopion pitäjä (17,374). Väestä köyhimmät nimismiespiirit sijaitsevat Lapin kihlakunnassa, kuten esim. Utsjoen pitäjä, jossa oli 488 henkeä, taikka ovat ne hajallaan sijaitsevia ja harvaanasuttuja merensaaria. Semmoisia piirejä ovat Suursaari

ja Tytärsaari, jossa on 1,243 asukasta; Lavansaari ja Seiskari, jossa asukasluku on 1,675; Hiittinen ynnä Kyrkosundin saaristo Kemiön pitäjää, jossa on 1,782 henkeä j. n. e. Nimismiespiirit ovat siis väkilukunsa puolesta sangen erisuuria. Samoin on myöskin niiden laita pinta-alaan katsoen.

Usein on huomautettu sitä yhtäpitäväisyyden puutetta, jota on olemassa maamme hallinnollisen, oikeushoidollisen ja kirkollisen jaoituksen välillä, sekä niitä epäkohtia, joita siitä johtuu m. m. maan tilastolle. Ne osittaiset järjestelyt, jotka Keisarillinen Senaatti on toimeenpannut ja joista, mikäli ne on päätetty viisivuotisjaksona 1896—1900, on yllä tehty selkoa, ovat poistaneet ainoastaan vähäpätöisen osan näistä epäkohdista. Osittain nämä päätetyt siirrot eivät ole sellaista järjestelyä tarkoittaneetkaan. On sitä paitsi luonnollista että olemassa olevat epäsäännöllisyydet erittäinkin kirkollisessa ja kunnallisessa jaoituksessa, ilmenevät sitä selvemmin, kuta enemmän väestö lisääntyy ja viljelys laajenee. Kun esim. ulkopalstat sijaitsevat toisessa pitäjässä kuin itse päätalo, ei tämä seikka tuota tuntuvia epäkohtia niinkauan kuin mainitut ulkopalstat pysyvät asumattomina. Mutta kun ne asuttuvat ja vähitellen ehkä kehittyvät torpiksi, joiden asukkaat todellakin tulevat ottamaan osaa sen seurakunnan elämään ja toimintaan, jonka piirissä torpat sijaitsevat, käyden sen kirkossa, käyttäen sen teitä, pitäen lapsiaan sen kouluissa j. n. e., silloin käyvät sellaisen asiantilan epäkohdat, semminkin verotuksen näkökannalta katsoen, varsin tuntuviksi.

Mutta paitsi sitä yhtäpitäväisyyden puutetta, jota on olemassa alhaisimpien jaoitusten välillä, tavataan sitä myöskin ylempien jakopiirien välillä, siten että on kuntia, jotka ovat jaettuna eri nimismiespiirien ja kihlakuntien kesken, nimismiespiirejä, joihin kuuluu kärjäkuntia eri tuomiokunnaista, tuomiokuntia, jotka ovat jaettuna eri läänien kesken, vieläpä että lääninrajat halkaisevat kuntia kahtia.

Sittenkun Säädyt 1885 vuoden valtiopäivillä näiden olojen johdosta olivat tehneet alamaisen anomuksen, sisältäen m. m., että Hallitus edelleen järjestäessään maan jakoja oikeushoidollisessa, hallinnollisessa ja kirkollisessa suhteessa, ottaisi huomionsa yhä enemmän tuntuvaa tarvetta siitä että nämät jaot niin pian kuin mahdollista saatettaisiin täydellisempään yhtäpitäväisyyteen keskenään, sekä Senaatti oli asiasta vaatinut tietoja ja lausuntoja kaikilta hovioikeuksilta, lääninhallituksilta ja tuomiokapituleilta, asetettiin 17 p. toukok. 1897 komitea, joka sai toimekseen laatia ehdotuksen epäsäännöllisyyksien poistamiseksi maan alemmasta hallinnollisesta, oikeushoidollisesta ja kirkollisesta jaoituksesta. Tämän komitean työt eivät kuitenkaan vielä ole loppuun suoritettut.

Ilmat olivat ylipäänsä kasvullisuudelle edulliset puheenaolevana ajanjaksona. Kuivuus, joka kesällä v. 1896 vallitsi maan eteläosassa ja muutamissa



seuduin Pohjanmaalla, vaikutti tosin jossain määrin haitallisesti toukoviljaan, joka sen vuoksi antoi ainoastaan keskinkertaisen sadon. Sitävastoin syysvilja antoi runsaan sadon ja heinänsato oli kaikkialla hyvä. — Täysin hyvä ei sato tullut myöskään v. 1897 pitkällisen poudan ja kylmähkön sään takia kevätkesällä ja paikottain kesäkuun kuluessa sattuvien hallaöiden vuoksi, jota paitsi tuhohyönteisiä ilmestyi muutamissa osissa Mikkelin ja Viipurin läänejä. Keskinkertaisen hyvä tuli yleensä sato heinä- ja rehukasveista sekä juurikkaista, jälkimäisistä etenkin Kuopion läänissä niin runsas, että se siellä korvasi huonomman heinänsadon.

Tavattoman runsaat lumisateet talvella ja keväällä v. 1898 sekä lumen nopea sulaminen ja kosteuden hidas haihtuminen saivat mainittuna vuonna aikaan suuria kevättulvia ja tavattoman vedenkorkeuden siitä johtuvine osaksi hyvin tuntuvine vahinkoineen useille rantamaiden omistajille Keski-Suomessa sekä isojen jokien varsilla. Nämä paikalliset vauriot eivät kuitenkaan olleet niin laajalle ulottuvia, että ne olisivat estäneet maamme maanviljelijöitä muuten mainittuna vuonna sangen suotuisien ilmasuhteiden johdosta saamasta verrattain hyvää satoa. — Vuonna 1899 oli sitä vastoin kevät kylmä ja myöhäinen. Myöhempänä kesällä sattui useita yöhalloja. Keski- ja Pohjois-Suomen vesistöjen edelleen suuri vedenkorkeus synnytti sitäpaitsi keväällä ja pitkin alkukesää uusia vedentulvia, joiden kautta, samoin kuin edellisenä vuonna, laajoja muutoin viljeltyjä aloja joutui hyödyttömiksi. Näistä epäsuotuisista oloista seurasi, että sekä viljan että rehukasvien ja heinänsato yleensä tuli keskimääräistä melkoista huonommaksi. Vuonna 1900 tuli sen sijaan sekä määrän että laadun puolesta yleensä hyvä sato, jopa suurimmassa osassa maata hyvinkin hyvä. Ainoastaan pohjoisimmissa lääneissä, erittäinkin Oulun läänissä ynnä läheisissä Vaasan ja Kuopion läänien osissa, se jonkun verran hupeni osaksi alkukesänä vallitsevan kuivuuden, osaksi loppukesänä yhä uudistuvien yöhallojen kautta.

Syyskuun 2 p:nä 1899 asetettiin erityinen komitea ottamaan selkoa mitkä olivat syyt vuosien 1898 ja 1899 tavattomaan vedenkorkeuteen. Komitea sai selville, että se vesimäärä, joka v. 1898 lumensulamisen jälkeen kerääntyi suuriin sisäjärviin, oli kaksi kertaa ja v. 1899 kolme ja puoli kertaa suurempi kuin tavallisina vuosina. Komitean laskut osottavat näet sateista ja vedenhaihtumisesta olleen tavallisina vuosina sekä puheenaolevina seuraavat tulokset:

	Tavallisina vuosina.	1897—98.	1898—99.
Sademäärä marrask.—toukok. kuluessa	204 mm	331 mm	435 mm
Haihtuminen . . . . .	100 »	110 »	70 »
Jäännös . . . . .	104 »	221 »	365 »

Mitä tulee taloudellisiin tappioihin, joita tulvat tuottivat ei ainoastaan maanviljelykselle, vaan myöskin teollisuuslaitoksille vahingoittamalla koneita,

rakennuksia, teitä ja siltoja sekä kuljettamalla pois halkoja, puutavaravarastoja j. n. e. ynnä myöskin kalastuselinkeinolle ja kulkulaitokselle, on komitea koettanut yksityistä tietä koota tietoja, joista selviää seuraavat seikat. Tulvien peittämän alan suuruus oli hehtaareissa:

*Superficies inondées hectares.*

	1898.				1899.				Yhteissumma molemmille vuosille. Total p. les 2 années.
	Kokemäen vesistönalue.	Päijänteen vesistönalue.	Saimaan vesistönalue.	Yhteensä.	Kokemäen vesistönalue.	Päijänteen vesistönalue.	Saimaan vesistönalue.	Yhteensä.	
Peltoa . . . . .	2,438.0	2,055.0	945.4	5,438.4	30,261.0	4,055.0	3,198.8	37,514.8	42,953.2
Niittyä . . . . .	6,405.7	11,779.1	12,100.9	30,285.7	12,957.7	19,420.8	27,872.7	60,251.2	90,536.9
Metsämaata. . . . .	1,661.4	6,396.9	4,252.9	12,311.2	4,190.6	9,916.9	32,276.9	46,384.4	58,695.6
Yhteensä	10,505.1	20,231.0	17,299.2	48,035.3	47,409.3	33,392.7	63,348.4	144,150.4	192,185.7

Tulvien maanviljelykselle ja teollisuudelle tuottamat taloudelliset tappiot on komitea arvioinnut seuraaviksi määriksi, arvo Suomen markkoissa laskettuna:

*Pertes causées par les inondations.*

	Maanviljelys. <i>Agriculture.</i>		Teollisuus. <i>Industrie.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>		
	1898.	1899.	1898.	1899.	1898.	1899.	Yhteensä.
Kokemäen vesistönal.	533,486	1,544,839	132,655	833,516	666,141	2,378,355	3,044,496
Päijänteen »	593,250	1,235,441	454,035	804,704	1,047,285	2,040,145	3,087,430
Saimaan »	480,117	1,700,985	77,673	948,140	557,790	2,649,125	3,206,915
Yhteensä	1,606,853	4,481,265	664,363	2,586,360	2,271,216	7,067,625	9,338,841

Mikä vaikutus talvipakkasella puheenalaisena viisivuotisjaksona on ollut maamme purjehdusoloihin, selvinnee osittain seuraavista numeroista.

Kruununvuorenselkä Helsingin edustalla oli niin vahvassa jäässä, että tämä kannatti jalkamiehiä

	ensi kerran.	viimeisen kerran.
1896 . . . . .	23 jouluk.	21 huhtik.
1897 . . . . .	25 »	24 »
1898 . . . . .	23 »	27 »
1899 . . . . .	12 »	24 »
1900 . . . . .	1 tammik. (1901)	30 »

Purjehduskauden avasi Helsingin satamassa jäänsärkijä, joka jälleen poistui allamainittuina päivinä:

	Purjehduskausi avattiin.	Jäänsärkijä lähti.
1896. . . . .	20 huhtik.	12 tammik. 1897
1897. . . . .	27 »	7 helmik. 1898
1898. . . . .	19 »	26 tammik. 1899
1899. . . . .	15 »	10 » 1900
1900. . . . .	30 »	6 maalisk. 1901

Hangon satamassa voitiin talviliikenne kaikkina puheenaolevina vuosina ylläpitää jäänsärkijälaivojen Murtajan ja Sammon avulla. Jälkimäisen laivan, jolla on 2,500 hevosvoimaa, jotka tarpeen vaatiessa voidaan lisätä 3,000:een, tilasi valtio v. 1897 edelleen helpottaakseen ja turvatakseen talvisaikaan Suomen ja ulkomaiden välistä höyrylaivaliikennettä ja valmistui laiva v. 1898.

Oulun satama on auennut ja jäänyt vuosina 1896--1900 allamainittuina päivinä:

	Auennut.	Jäänyt.
1896 . . . . .	16 toukok.	7 marrask.
1897 . . . . .	15 »	17 »
1898 . . . . .	20 »	17 »
1899 . . . . .	26 »	20 »
1900 . . . . .	26 »	20 »

Laivaliikennettä ei kuitenkaan ole voitu tässä eikä muissa Pohjanmaan satamissa ylläpitää läheskään niin kauan kuin nämä satamat ovat olleet jäistä vapaat. Syyinä siihen on osaksi pohjoisilla vesillä aikaisemmin alkava pimeä, osaksi ajojää, jotka keväällä ja alkukesällä ajelehtivat Pohjanlahdella ja ajotain sulkevat sisäväylät.

Meteorologiselta Päälaitokselta saatujen tietojen mukaan keskilämpö kunakin vuosista 1896--1900 oli Celsiuksen asteikon mukaan seuraava:

*Température moyenne de l'année.*

Vuonna.	Helsingissä.	Tamperella.	Kajaanissa.	Oulussa.
1896 . . . . .	5.39	5.10	2.19	3.09
1897 . . . . .	5.10	4.65	2.00	2.79
1898 . . . . .	4.96	4.43	1.55	1.70
1899 . . . . .	3.75	2.82	— 0.17	0.65
1900 . . . . .	3.73	3.31	0.64	1.06

Keskilämpö oli siis mainituilla paikkakunnilla korkein v. 1896, alhaisin v. 1899. Poikkeuksena on ainoastaan Helsinki, jonka keskilämpö v. 1900 oli hiukkasen eli 0.02 astetta alempi vuoden 1899 keskilukua. Korkein ja alin kuukauden-keskilämpö oli puheenaolevilla paikkakunnilla seuraava:

Vuonna.	Korkein kuukauden-keskilämpö. <i>Température moyenne mensuelle la plus haute.</i>				Alin kuukauden-keskilämpö. <i>Température moyenne mensuelle la plus basse.</i>			
	Helsingissä.	Tamperella.	Kajaanissa.	Oulussa.	Helsingissä.	Tamperella.	Kajaanissa.	Oulussa.
1896 . . . . .	+ 19.1	+ 19.4	+ 18.5	+ 19.8	— 4.8	— 5.2	— 9.6	— 7.8
1897 . . . . .	+ 17.5	+ 18.0	+ 16.6	+ 17.5	— 8.7	— 9.9	— 11.7	— 11.4
1898 . . . . .	+ 16.3	+ 16.1	+ 16.9	+ 17.1	— 6.9	— 8.0	— 13.2	— 11.9
1899 . . . . .	+ 19.3	+ 19.3	+ 18.2	+ 18.6	— 7.1	— 8.9	— 14.3	— 14.4
1900 . . . . .	+ 16.1	+ 15.6	+ 14.1	+ 14.9	— 10.1	— 12.6	— 15.5	— 16.0

Erotus korkeimman ja alimman kuukauden-keskilämmön välillä oli siis kunakin vuosista 1896—1900:

*Différence de la température moyenne mensuelle.*

Vuonna.	Helsingissä.	Tamperella.	Kajaanissa.	Oulussa.
1896 . . . . .	23.9	24.6	28.1	27.6
1897 . . . . .	26.2	27.9	28.3	28.9
1898 . . . . .	23.2	24.1	30.1	29.0
1899 . . . . .	26.4	28.2	32.5	33.0
1900 . . . . .	26.2	28.2	29.6	30.9

Vähin oli lämmönerotus siis molemmilla eteläisemmillä paikkakunnilla v. 1898, pohjoisemmilla sitä vastoin v. 1896.

Sademäärä, laskettuna millimetreissä, oli Meteorologisen Päälaitoksen antamien tietojen mukaan vuosina 1896—1900:

## Quantité absolue de pluie en millimètres.

V u o n n a.	Helsingissä.	Tampereella.	Kajaanissa.	Oulussa.
1896 . . . . .	701.7	475.5	539.0	512.4
1897 . . . . .	621.3	678.2	528.2	340.6
1898 . . . . .	797.5	707.0	823.6	498.6
1899 . . . . .	670.3	737.8	553.7	432.4
1900 . . . . .	727.0	517.5	566.8	464.2

Erotus suurimman ja vähimmän vuotuisen sademäärän välillä puheena-olevana ajanjaksona oli siis rannikkopaikkakunnilla Helsingissä ja Oulussa, edellisessä 176.2, jälkimmäisessä 171.8 millimetriä, sekä Tampereella 262.3 ja Kajaanissa 295.4 millimetriä.

## II. Väestö ja asunto-olot.

Papiston laatimien n. s. kymmenvuotis-taulujen mukaan oli maamme väkiluku vuoden 1900 lopussa 2,712,562 henkeä, joista 1,342,082 miespuolisia, 1,370,480 naispuolisia.

Eri läänien sekä erikseen kaupunkien ja maaseudun kesken jakautui väkiluku seuraavalla tavalla:

## Population au 31 Décembre 1900.

L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	Kaupungeissa. <i>Villes.</i>			Maaseudulla. <i>Campagne.</i>			Koko lääni. <i>Gouvernement entier.</i>	Asukkaita km <sup>2</sup> :ä maata kohti. <i>Habitants par km<sup>2</sup>.</i>
	Miespuolisia. <i>S. m.</i>	Naispuolisia. <i>S. f.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Miespuolisia. <i>S. m.</i>	Naispuolisia. <i>S. f.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>		
Uudenmaan . . . . .	50,142	58,414	108,556	94,080	95,177	189,257	297,813	26.8
Turun ja Porin . . . . .	30,795	33,514	64,309	189,711	193,077	382,788	447,097	19.3
Hämeen . . . . .	19,018	22,683	41,701	130,110	129,461	259,571	301,272	16.8
Viipurin . . . . .	23,575	24,200	47,775	185,526	188,309	373,835	421,610	13.4
Mikkelin . . . . .	3,646	4,181	7,827	90,218	91,415	181,633	189,460	11.0
Kuopion . . . . .	9,072	9,869	18,941	147,496	147,514	295,010	313,951	8.8
Vaasan . . . . .	13,136	15,672	28,808	214,853	216,799	431,652	460,460	12.0
Oulun . . . . .	11,182	12,503	23,685	129,522	127,692	257,214	280,899	1.8
Koko maa	160,566	181,036	341,602	1,181,516	1,189,444	2,370,960	2,712,562	8.2

Vuoden 1900 lopussa kuului siis 12.6 % maan koko väkiluvusta kaupunkeihin, 87.4 % maaseutuun. Miten tämä ryhmitys 1800-luvun kuluessa on keskeyttänyt muuttanut kaupunkien eduksi, selviää seuraavista prosenttiluvuista. Allamainittujen vuosien lopussa oli näet:

	Kaupunkilaisväestö.	Maalaisväestö.
1890. . . . .	9.9 %	90.1 %
1880. . . . .	8.4 »	91.6 »
1870. . . . .	7.4 »	92.6 »
1860. . . . .	6.3 »	93.7 »
1850. . . . .	6.4 »	93.6 »
1840. . . . .	5.9 »	94.1 »
1830. . . . .	5.6 »	94.4 »
1820. . . . .	5.4 »	94.6 »

Puheenaoleva väestön ryhmitys oli, kuten näkyy, melkoisen erilainen eri lääneissä. Kaupunkilaisväestön ollessa v. 1900 Uudenmaan läänissä 36.5 % läänin koko asukasluvusta, oli vastaava prosenttiluku Mikkelin läänissä ainoastaan 4.1 %.

Mitä tulee väestön ryhmitykseen ammattien ja elinkeinojen mukaan eroaa v. 1900 käytettäväksi määrätty kymmenvuotistaulun kaava sisällykseltään oleellisesti aikaisemmin käytetystä kaavasta. Vuoden 1900 kymmenvuotistaulussa on näet eri ammatit ja teollisuudenhaarat pitkässä jaksossa lueteltu peräkkäin ammatin laadun mukaan, jota vastoin ei ole tehty mitään erotusta samaan ammattiin kuuluvien eri yhteiskunnallisten ja taloudellisten ryhmien välillä. Niinpä on esim. kaikki, jotka elättävät itseään maanviljelyksellä, maanomistajat, arentimiehet, torpparit, maanviljelystyömiehet y. m., perheineen nyt *laskettu yhteen*, jota vastoin nämä eri ammattiryhmät aikaisemmin ovat olleet erikseen toisistaan. Ammattiryhmitystä v. 1900 osottavat numerot eivät tästä syystä ole verrannollisia aikaisempien vuosien numeroiden kanssa, jonka vuoksi seuraavalla sivulla esitetään ainoastaan v. 1900 koskevat tiedot.

A m m a t t i. <i>Profession.</i>	Henkilöt, jotka harjoittavat ammattia. (Päähenkilöt.) <i>Exerçant la profession.</i>		•Edellisten vaimot (miehet), lapset ja muut huonekunnan jäsenet, jotka eivät harjoita ammattia. <i>Familles des précédents.</i>		Edellisten henkilöllinen palveluskunta. <i>Domestiques attachés à la première catégorie.</i>		Edellisten vaimot (miehet), lapset ja muut huonekunnan jäsenet ilman ammattia. <i>Familles des précédents.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>		
	Mp. <i>S. m.</i>	Np. <i>S. f.</i>	Mp. <i>S. m.</i>	Np. <i>S. f.</i>	Mp. <i>S. m.</i>	Np. <i>S. f.</i>	Mp. <i>S. m.</i>	Np. <i>S. f.</i>	Mp. <i>S. m.</i>	Np. <i>S. f.</i>	Yht. <i>L. d. s.</i>
Maanviljelys ja sen sivuelinkeinot — <i>Agriculture et ses métiers secondaires</i>	321,538	102,008	452,859	675,408	734	2,143	249	418	775,380	779,977	1,555,357
Metsästäys ja kalastus — <i>Chasse et pêche</i>	3,893	696	4,745	7,652	5	22	—	4	8,643	8,374	17,017
Teollisuus — <i>Industrie</i> . . . . .	74,294	19,378	67,980	117,728	2,597	4,877	592	897	145,463	142,880	288,343
Kulkulaitoks. palv. — <i>Communications</i>	25,342	1,339	15,672	29,389	592	1,948	56	103	41,662	32,779	74,441
Kauppa — <i>Commerce</i> . . . . .	11,508	5,449	9,951	17,707	1,951	6,818	297	550	23,707	30,524	54,231
Julkinen virka — <i>Services publics</i> . .	20,904	4,897	12,535	22,641	981	7,485	295	577	34,715	35,600	70,315
Vapaita elinkein. — <i>Professions libérales</i>	1,740	511	924	1,936	48	773	17	36	2,729	3,258	5,987
Koroillaan eläjiä — <i>Rentiers</i> . . . . .	16,260	16,265	12,676	24,025	487	3,163	217	389	29,640	43,844	73,484
Satunnaisessa toimessa olevia — <i>Sans profession déterminée</i> . . . . .	110,980	52,517	101,144	164,552	34	439	7	7	212,165	217,515	429,680
Henkilöjä ilman tiettyä ammattia — <i>Sans profession connue</i> . . . . .	47,400	42,061	20,321	32,604	217	984	40	80	67,978	75,729	143,707
Yhteensä — <i>Total</i>	633,859	245,121	698,807	1,093,642	7,646	28,656	1,770	3,061	1,342,082	1,370,480	2,712,562

Myöskin se erilainen täydellisyys, jolla väestö eri aikoina on ryhmitetty ammattiryhmiin, vaikuttaa häiritsevästi numerojen verrannollisuuteen. Kun vuosien 1880 ja 1890 n. s. yleisissä väenlaskuissa, edellisessä 86,472, jälkimmäisessä 103,744 henkeä on viety ryhmään »muuta elinkeinoja«, puuttui v. 1900 sellainen ryhmä kokonaan. Ryhmiin »henkilöjä ilman määrättyä tai tiettyä ammattia« kuului v. 1880 131,862 ja v. 1890 159,050 henkeä, mutta v. 1900 kokonaista 573,387 henkeä. Ilmeisesti on v. 1900 tähän ryhmään laskettu suuri joukko henkilöjä, jotka aikaisemmin on luettu maatalviljelevään väestöön. Niiden lukumäärä, jotka hakevat elatuksensa maanviljelyksestä ja sen sivuelinkeinoista, teollisuudesta ja kaupasta on näet, myöskin prosentteina koko väkiluvusta, ilmoitettu näin:

	Maanviljelys ja sen sivuelinkeinot.	Teollisuus.	Kauppa.
1900	1,555,357 = 57.3 %	288,343 = 10.6 %	54,231 = 2.0 %
1890	1,779,083 = 74.7 »	190,599 = 8.0 »	29,212 = 1.2 »
1880	1,589,701 = 77.0 »	134,875 = 6.6 »	21,064 = 1.1 »

Varmuudella voipi väittää, että se enemmän kuin 200,000 henkeä käsittävä absoluuttinen vähennys, vastaava 17.4 %:n relatiivista vähennyistä, mikä tämän mukaan 1890-luvulla olisi syntynyt maamme väestön pääryhmässä, niiden joukossa, jotka saavat toimeentulonsa maan pääelinkeinosta, on näennäinen ja perustuu vähemmän tarkkaan ammatinryhmitykseen n. s. yleisissä väenlaskuissa. Todennäköiseltä näyttää kuitenkin, että maanviljelijäin luokassa on tapahtunut suhteellinen vähentyminen, kun sitä vastoin etupäässä teollisuutta harjoittava väestö, jonka numeroilla lienee parempi todistusarvo, on lisääntynyt.

Tärkeä merkitys kansan taloudellista voimaa arvosteltaessa on sen ryhmityksellä iän mukaan. Missä tuottamattomat ikäluokat, lapset ja vanhukset, ovat lukuisasti edustettuina, siellä niiden elättäminen raskaammin painaa väestön työkuuntoisia kerroksia kuin kansassa, jossa ikäluokkien ryhmitys on tässä suhteessa edullisempi. Voimakkaasti lisääntyvä nuoriso on kuitenkin toiselta puolen kansalle takeena siitä, ettei siltä vastaisuudessa ole puuttuva työvoimia. Suomen kansa kuuluu niihin, joiden työkykyisten ikäluokkain suurilla uhrauksilla ja ponnistuksilla täytyy kasvattaa verrattain lukuisa nuoriso, jota vastoin korkeimmat ikäluokat Suomessa eivät ole erittäin lukuisasti edustettuja. Jos väestö yllämainitun näkökannan mukaan jaetaan ikäluokkiin: 0—15 vuotta, 16—60 vuotta sekä 61 vuotta ja siitä päälle, oli näet ryhmitys ikäluokkain mukaan kumpaisessakin sukupuolessa vuosina 1865—1900:



Vuosina. <i>Année.</i>	Miehiä. <i>Hommes ayant</i>			Naisia. <i>Femmes ayant</i>		
	0—15 vuotisia. <i>0—15 ans.</i>	16—60 vuotisia. <i>16—60 ans.</i>	61 vuot. ja vanhemp. <i>61 ans et plus.</i>	0—15 vuotisia. <i>0—15 ans.</i>	16—60 vuotisia. <i>16—60 ans.</i>	61 vuot. ja vanhemp. <i>61 ans et plus.</i>
	1900 . . . . .	472,137	770,852	99,093	464,799	782,119
1890 . . . . .	428,259	659,007	84,275	423,203	678,135	107,261
1880 . . . . .	358,526	587,073	62,644	354,666	614,531	83,342
1870 . . . . .	300,278	511,611	48,536	298,988	544,537	64,819
1865 . . . . .	323,111	515,552	60,311	321,520	544,205	78,546
Prosentteina. — <i>En %.</i>						
1900 . . . . .	35.18	57.44	7.38	33.91	57.07	9.02
1890 . . . . .	36.55	56.25	7.20	35.02	56.11	8.87
1880 . . . . .	35.56	58.22	6.22	33.69	58.40	7.91
1870 . . . . .	34.91	59.46	5.63	32.92	59.95	7.13
1865 . . . . .	35.95	57.35	6.70	34.05	57.64	8.31

Viisivuotisjakso 1896—1900 oli erittäin edullinen väestön lisääntymiselle. Lisäys oli näet 187,004 henkeä eli keskimäärin 37,401 vuodelta. Tähän tulokseen myötävaikutti toiselta puolen verrattain suuri syntyväisyys, joka oli 3.26 % keskiväkiluvusta. Mutta vielä enemmän johtui se huomattavan suuresta kuolevaisuuden vähentymisestä. Tämä oli näet keskimäärin kaikkina viitenä vuotena ainoastaan 1.90 % keskiväkiluvusta. Puhdas säästö luonnollisesta väkiluvunliikkeestä oli siis 1.36 %. Suurempaa prosenttilukua ei vuodesta 1815 saakka ole ollut muuta kuin kolmena viisivuotiskautena, nimittäin vuosina 1871—1875, jolloin väestö lisääntyi 1.53 %, vuosina 1886—1890, jolloin se lisääntyi 1.45 %, ja 1876—1880, jolloin lisäys oli 1.42 %. Elävänä syntyneiden sekä kuolleiden absoluuttiset luvut kultakin vuodelta viisivuotiskautena 1896—1900 olivat seuraavat:

Vuosina. <i>Année.</i>	Elävänä syntyneitä. <i>Naissances vivantes.</i>			Kuolleita. <i>Décès.</i>			Syntyneiden enemmitys. <i>Surplus des naissances.</i>		
	Miehenpuolta. <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Les deux sexes.</i>	Miehenpuolta. <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Les deux sexes.</i>	Miehenpuolta. <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Les deux sexes.</i>
1897 . . . . .	42,323	40,007	82,330	23,136	22,097	45,233	19,187	17,910	37,097
1898 . . . . .	45,762	43,344	89,106	23,406	22,345	45,751	22,356	20,999	43,355
1899 . . . . .	45,326	43,032	88,358	27,081	25,961	53,042	18,245	17,071	35,316
1900 . . . . .	44,435	41,904	86,339	29,745	28,170	57,915	14,690	13,734	28,424
Yhteensä	219,634	208,155	427,789	127,340	121,662	249,002	92,294	86,493	178,787

Terveydentila oli puheenaolevana ajanjaksona maassamme yleensä tyydyttävä, mikä suuressa määrin johtui verrattain edullisista taloudellisista oloista, jotka vallitsivat ajanjakson viime vuosiin saakka.

Aivan vähäinen vaikutus maahamme kokonaisuudessaan katsottuna on sillä muuttoliikkeellä, joka merkitään kirkonkirjoihin ja joka parhaastaan koskee muutttoa yhdestä seurakunnasta toiseen. Puheenalainen muuttoliike käy ilmi seuraavista kokonaissummista vuosilta 1896—1900:

*Migrations à l'intérieur du pays.*

Vuosina. <i>Année.</i>	Sisäänmuuttaneita. <i>Entrés.</i>			Ulosmuuttaneita. <i>Sortis.</i>			Sisäänmuuttaneitten enemmyys. <i>Surplus des entrés.</i>			
	Miehennuolta. <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Les deux sexes.</i>	Miehennuolta. <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Les deux sexes.</i>	Miehennuolta. <i>Sexe masculin.</i>	Vaimonpuolta. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Les deux sexes.</i>	
1896 . . . . .	28,016	33,499	61,515	27,797	33,288	61,085	+ 219	+ 211	+ 430	
1897 . . . . .	30,793	36,365	67,158	30,446	36,407	66,853	+ 347	- 42	+ 305	
1898 . . . . .	32,123	38,666	70,789	31,610	38,268	69,878	+ 513	+ 398	+ 911	
1899 . . . . .	35,188	41,886	77,074	34,773	41,547	76,320	+ 415	+ 339	+ 754	
1900 . . . . .	33,493	40,063	73,556	32,967	39,893	72,860	+ 526	+ 170	+ 696	
Yhteensä	159,613	190,479	350,092	157,593	189,403	346,996	+ 2,020	+ 1,076	+ 3,096	

Syntyneitten enemmyys oli, kuten yllä mainittiin, 178,787 henkeä ja sisäänmuuttaneiden 3,096, joten väkiluku näitten tiedonantojen mukaan vuosina 1896—1900 olisi lisääntynyt yhteenlaskettuna 181,883 hengellä. Todellisuudessa oli, kuten jo mainittiin, väestönlisäys 187,004. Erotus 5,121 henkeä on kirkollisen kirjanpidon puutteellisuuksien kautta selitettävissä.

Väkiluku oli puheenaolevan viisivuotiskauden alussa ja lopussa sekä sen lisääntyminen samana aikana eri lääneissä seuraava:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Väkiluku. <i>Population.</i>		Lisäys vuosina 1896—1900. <i>Accroissement 1896—1900.</i>	Lisäys % väkiluvusta v. 1895 lopussa. <i>Accroissement en % de la population à la fin de 1895.</i>
	31 p. joulukuuta 1895 <sup>1)</sup> . <i>au 31 Décembre 1895.</i>	31 p. joulukuuta 1900. <i>au 31 Décembre 1900.</i>		
Uudenmaan . . . . .	265,341	297,813	32,472	12.24
Turun ja Porin . . . . .	420,751	447,097	26,346	6.26
Hämeen . . . . .	276,542	301,272	24,730	8.94
Viipurin . . . . .	379,049	421,610	42,561	11.23
Mikkelin . . . . .	185,438	189,460	4,022	2.17
Kuopion . . . . .	301,635	313,951	12,316	4.08
Vaasan . . . . .	435,687	460,460	24,773	5.69
Oulun . . . . .	261,115	280,899	19,784	7.58
Koko maa	2,525,558	2,712,562	187,004	7.40
Siitä kaupungeissa . . . . .	279,517	341,602	62,085	22.21
» maaseudulla . . . . .	2,246,041	2,370,960	124,919	5.56

Väestön lisääntyminen on kysymyksessäolevana ajanjaksona, kuten näkyy, ollut varsin vaihteleva eri lääneissä: Uudenmaan ja Viipurin lääneissä nousi se 12.24 %:iin ja 11.23 %:iin, jota vastoin se Kuopion läänissä oli vain 4.08 % ja Mikkelin läänissä 2.17 %. Kaupungeissa on lisääntyminen ollut täsmälleen neljä kertaa vahvempi kuin maaseudulla, eli 22.21 % 5.56 % vastaan. Nämät melkoiset eroavaisuudet väestön lisääntymisessä maan eri osissa johtuvat vähemmän niistä erilaisuuksista, jotka ilmenevät syntyneitten ja kuolleitten luvuissa, kuin muuttoliikkeen vaikutuksesta. Erottamalla nämät väestönlisäyksen eri tekijät toisistaan saadaan seuraava yleiskatsaus, joka osottaa, kuinka voimakkaasti kukin niistä on maan kahdeksassa läänissä nyt puheenaolevana ajanjaksona esiintynyt:

<sup>1)</sup> Väkiluku-numerot on oikaistu v. 1900 n. s. yleisen väenlaskun tuloksien mukaan.

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Luonnollinen väenlisäys. <i>Accroissement physiologique.</i>			Muuttoliike. <i>Migrations (surtout à l'intérieur du pays).</i>		
	Syntyneitä. <i>Naissances.</i>	Kuolleita. <i>Décès.</i>	Syntyneiden enemmyys. <i>Excédent des naissances.</i>	Sisäänmuuttaneita. <i>Entrées.</i>	Ulosmuuttaneita. <i>Sorties.</i>	Sisään- (+) tahi ulosmuutt. (-) enemmyys. <i>Excédent des entrées (+) ou des sorties (-).</i>
Uudenmaan . . . . .	45,501	25,733	19,768	66,179	54,573	+ 11,606
Turun ja Porin . . . . .	70,259	40,918	29,341	71,066	75,443	- 4,377
Hämeen . . . . .	50,245	26,450	23,795	52,678	52,274	+ 404
Viipurin . . . . .	68,616	39,655	28,961	49,665	35,999	+ 13,666
Mikkelin . . . . .	28,211	18,664	9,547	19,229	25,094	- 5,865
Kuopion . . . . .	50,101	29,215	20,886	26,734	36,649	- 9,915
Vaasan . . . . .	70,980	43,253	27,727	40,066	43,160	- 3,094
Oulun . . . . .	43,876	25,114	18,762	24,475	23,804	+ 671
Koko maa	427,789	249,002	178,787	350,092	346,996	+ 3,096
Siitä kaupungeissa . . . . .	44,592	28,644	15,948	96,771	57,736	+ 39,035
» maaseudulla . . . . .	383,197	220,358	162,839	253,321	289,260	- 35,939

Esitetyt luvut antavat yleisen kuvan muuttoliikkeen suuresta vaikutuksesta maan asutussuhteisiin. Kaupungit, varsinkin suuremmat, vetävät kasvavalla voimalla puoleensa maaseudun väestöä. Maan kuudessa suurimmassa kaupungissa oli sisään- ja ulosmuuttaneita vuosina 1896—1900 seuraavat määrät:

	Sisäänmuuttaneita.	Ulosmuuttaneita.	Sisäänmuuttaneitten enemmyys.
Helsinki . . . . .	25,410	11,374	14,036
Turku . . . . .	8,526	6,741	1,785
Tampere . . . . .	13,102	4,966	8,136
Viipuri . . . . .	6,277	4,329	1,948
Oulu . . . . .	4,846	3,232	1,614
Nikolainkaupunki	4,978	2,618	2,360

Helppohintaiset ja mukavat kulkuneuvot, etupäässä rautatiet, edistävät suuresti tätä väestöliikettä, joka vuodesta vuoteen niin huomattavassa määrässä muuntaa väestön luonnetta ja elantosuhteita. Väestönryhmiin, jotka ovat eläneet maaseudun rauhallisessa yksitoikkoisuudessa ja suurimmaksi osaksi saaneet toimentulonsa maanviljelyksen niukasti palkatussa palveluksessa, tarttuu yhä yleisemmin vallalle päässyt vaeltamishalu. He lähtevät kotiseudultaan,

hakevat toimentulonsa useimmiten aluksi maaseudun teollisuuslaitoksissa, joutuakseen vähitellen vaelluksillaan suureksi osaksi kaupunkiin, varsinkin suurimpiin. Kun täten maaseudun asutus- ja vanhastaan vallitsevat elantosuhteet muuttoliikkeen kautta häiriytyvät ja sen väestö vähenee kaupunkien hyväksi, ovat näittenkin väestösuhteet yhtä tuntuvain muutosten alaisia. Vastaanottaessaan niitä uusien tulokkaiden joukkoja, jotka vuosittain, osaksi kaukaisilta seuduilta siirtyvät maaseudulta kaupunkiin, kadottaa näiden väestö porvarillisen erikoisuhteensa. Siihen sekoittuu yhä enemmän väestönaineksia, jotka syntyperältään, kieleltään ja ammanteiltaan ovat siitä eroavia, ja se muuttuu tämän ohessa kokoonpanoltaan sukupuolen, iän ja siviilisäädyn mukaan.

Se väestönlisäys, jonka kaupungit muuttoliikkeen kautta vuosina 1896—1900 ovat saaneet, oli, ylläesitettyjen sisään- ja ulosmuuttaneita koskevain tiedonantojen mukaan, yhteensä 39,035 henkeä, jota vastoin vastaava vähennys maaseudun väestössä on ilmoitettu 35,939 hengeksi. Erotuksen korvaisi siis, edellyttämällä tiedot oikeiksi, sisäänmuutto ulkomailta. Vuoden 1900 kymmenvuotistaulujen mukaan oli kuitenkin kaupunkien väestönlisäys mainittuna vuonna 7,102 henkeä suurempi kuin minkä ylläesitetty syntyneiden ja sisäänmuuttaneiden enemmyyden luvut ilmottavat, mikä seikka osottaa, ettei kirjallinen kirjanpito tässä kohdin ole kyllin luotettava. Tätä silmälläpitäen voitaneen pitää varmana, että kaupungit puheenaolevana viisivuotiskautena ovat maaseudulta vastaanottaneet väestönlisäyksen, joka on ainakin 40,000 henkeä suurempi sitä määrää, mikä kaupungeista on siirtynyt maaseudulle.

Lopuksi on tässä muistutettava, että se väestöntappio, minkä ulkomaille muutto tuottaa kansallemme, tuskin ollenkaan tulee näkyviin nykyisessä väkiluvun tilastossamme. Syystä että henkilöitä, jotka ottavat passin matkustaakseen ulkomaille, ei tämän nojalla katsota seurakunnistaan siirtyneiksi, eivätkä he myöskään ota muuttokirjaa, pysyvät he seurakuntiansa kirkonkirjoihin merkittynä ja lasketaan siis seurakuntain väkilukuun kuuluviksi, siitä huolimatta, että ovat pysyväisesti asettuneet vieraaseen maahan asumaan ja kauankin siellä jo asuneet. Katsoen siihen tuntuvaan määrään, mihinkä siirtyminen vieraisiin maihin, semminkin Pohjois-Amerikkaan, vuoden 1899 jälkeen on kohonnut, on itsestään selvää, että nyt kosketeltu puutteellisuus väestön tilastollisessa kirjanpidossa erittäin häiritsevästi vaikuttaa kaikkiin väkilukua ja väkiluvun muutoksia koskeviin laskuihin, ja että tämä häiritsevä vaikutus vuosi vuodelta kasvaa.

Siirtolaisuuden laajuuden valaisemiseksi esitetään tässä niitten henkilöiden lukumäärä, joille vuosina 1896—1900 on annettu passi matkustusta varten Euroopan ulkopuolisiin maihin, sekä niitten Suomen kansalaisten luku, jotka henkikirjoituksessa ko'ottujen tietojen mukaan mainittuina vuosina ovat palanneet Euroopan ulkopuolisista maista:

	Passinottaneita.	Palanneita.	Enempi passinottaneita.
1896 . . . . .	5,185	894	4,291
1897 . . . . .	1,916	693	1,223
1898 . . . . .	3,467	572	2,895
1899 . . . . .	12,075	312	11,763
1900 . . . . .	10,397	1,043	9,354
Yhteensä	33,040	3,514	29,526

Ylläolevat tiedot, joittenka mukaan maan väkiluku puheenalaisena ajanjaksona siirtolaisuuden kautta olisi vähentynyt 29,526 hengellä, kaipaavat kuitenkin muutamia selityksiä, jotteivät veisi harhaan. Siinä tapauksessa, että »siirtolaisilla« tarkotetaan ainoastaan sellaisia maasta siirtyneitä henkilöitä, jotka eivät enää palaa kotimaahan, on heti tehtävä se huomautus, että siirtolaisluvut ovat liian suuret. Niihin sisältyy näet melkoinen luku henkilöitä, jotka matkustavat Euroopan ulkopuolisiin maihin siellä saadakseen paremman toimentulon kuin minkä kotimaa on heille tarjonnut, ja jotka, saavutettuaan tämän tarkotuserän, palaavat. Jos näitä palanneita henkilöitä koskevat tiedot olisivat täydellisiä, tekisivät ne, koottuina pitemmän ajanjakson kuluessa, mahdolliseksi tarkemmin laskea niiden henkilöiden nettoluvun, jotka todellisuudessa ainaiseksi ovat eronneet Suomen väestöstä. Sellaisina kuin näitä tietoja nykyään henkikirjoituksessa annetaan ja kootaan, ovat ne silmännähtävästi aivan vaillinaisia. Esimerkkinä mainittakoon, että Suomen Höyrylaivaosakeyhtiön johtokunnan antamain tietojen mukaan, ainoastaan tämän yhtiön laivoilla vuosina 1896—1900 palasi 10,592 siirtolaista. Todellisuudessa on sen vuoksi se väenhukka, minkä niin sanoaksemme laillinen siirtyminen Euroopan ulkopuolisiin maihin maallemme tuottaa, pienempi kuin mitä ylläolevat luvut osottavat. Valitettavasti tekee tilaston puutteellisuus tässä kohdin mahdottomaksi tarkoin määrätä tätä väestöntappiota. Toisaalta on kuitenkin muistissa pidettävä, että varsinkin viime aikoina melkoinen määrä henkilöitä on jättänyt maan ottamatta ennen lähtöään asianomaista passia, kuin myös että useat henkilöt, jotka ovat ottaneet passin »ulkomaan matkaa« varten, todellisuudessa siirtyvät Euroopan ulkopuolisiin maihin. Vuoden 1900 väenlaskussa Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa laskettiin 63,440 henkeä Suomessa syntyneiksi. Likimääräinen arvioiminen antaa tulokseksi, että siellä asuvien suomalaisten luku vaimoineen ja lapsineen vuosisadan vaihteessa nousi yli 100,000:n.

Kun maan varsinainen väkiluvuntilasto yksinomaan perustuu kirkollisiin seurakunnankirjoihin, kootaan myös hallinnollista tietä, nimittäin henkikirjoituksen kautta, vuosittain erityisiä tietoja maan väestöstä. Tarkoitukseltaan ja

laadultaan ovat kuitenkin nämät kaksi väestötilastollista lähdettä oleellisesti erilaatuisia. Kirkonkirjat käsittävät yksinomaan eri seurakuntain jäseniä, katsoematta siihen, asuvatko he seurakunnassaan vaiko sen ulkopuolella. Henkikirjoihin sitä vastoin merkitään kunnittain ne Suomen kansalaiset, joilla niissä on asuntonsa ja kotonsa. Lähempiä määräyksiä henkikirjoituksesta ja paikasta, missä kukin henkilö on henkikirjaan pantava, sisältää Armollinen asetus huhtikuun 10 p:ltä 1894 henkikirjoituksesta, jonka tarkoitus siinä lausutaan olevan »tiedon saaminen väkiluvusta ja erästen kansalaisvelvollisuuksien ja -oikeuksien perusteena oleminen«. Tämän asetuksen mukaan ei sen henkilön henkikirjoituspaikkaa ole muutettava, joka on poissa kotipaikastaan satunnaisesti tahi semmoisen ohimenevää laatua olevan toimen johdosta, jonka täyttäminen vaatii lyhempää aikaa. Vaivashoitolainen sekä se, joka vaimoaan tahi alaikäistä lastaan varten nauttii pysyväistä apua, pannaan sen kunnan henkikirjoihin, jolta apu nautitaan. Henkikirjoituksesta on poissuljettava se, »joka on lähtenyt maasta ja asettunut ulkomaan paikkaan, taikka joka enemmän kuin viisi vuotta takaperin on paennut kotipaikasta ilman että tietoa hänestä sittemmin on tullut«. Toiselta puolen on säädetty, että Suomen kansalainen, joka Suomen valtio- tahi julkisen viran hoitamista varten oleskelee maan rajain ulkopuolella, on, ellei hän omista kiinteistöä muualla maassa eikä siellä ole hengille pantu, hengille kirjoitettava Helsingissä.

Kirkollisessa kirjanpidossa ja henkikirjoituksessa on siis noudatettava melkoisesti erilaatuisia säädöksiä. Kun henkilöt, jotka eivät ole ottaneet muuttokirjaa toiseen seurakuntaan ja joitten kuolemasta tarkkaa tietoa ei ole saapunut, edelleen ovat kirkonkirjoihin merkittyinä, poistetaan sitä vastoin vuodesta vuoteen henkikirjoista ne, jotka yllä esitettyin säädösten mukaan ovat katsottavat kuntaan kuulumattomiksi. Joskin henkikirjat tässä suhteessa antavat oikeamman kuvan väestön todellisesta lukumäärästä kuin kirkonkirjat, on toiselta puolen varominen, että itse se tapa ja kiireellisyys, millä henkikirjoitus yleensä toimitetaan, niiden tietojen vaillinaisuus, jotka henkikirjoittajalle annetaan ja vaikeus tarkastaa tiedonantoja, varsinkin mikäli ne koskevat irtainta väestöä, suuressa määrin vaikuttavat haitallisesti henkikirjoituksen tulosten luotettavuuteen. Tämä koskee erityisesti suurempia kaupunkeja.

Koska henkikirjoituksen tiedonannot tarkottavat oloja sen vuoden alussa, jolloin henkikirjoitus toimitetaan, ja niiden siis myös tulisi valaista tilaa edellisen vuoden lopussa, esitetään tiedot tässä niiden vuosien kohdalla, joittenka loppuun ne täten mainitusta syystä kohdistuvat. Siten saavutetaan se etu, että vuodet ovat samat sekä mitä tulee kirkonkirjoihin että henkikirjoihin otettuun väestöön.

Henkikirjoihin pantu väestö oli eri lääneissä vuosien 1896—1900 lopussa, erikseen silmällä pitämällä kaupunkeja ja maaseutua, seuraava:

## Henkikirjoitettu väkiluku vuosien 1896—1900 lopussa.

*Population inscrite sur les listes d'impôt personnel à la fin des années 1896—1900.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.			Istitys vuosina 1896—1900. <i>Accroissement 1896—1900.</i>
					Miehempuolia. <i>Sexe masculin.</i>	Naisempuolia. <i>Sexe féminin.</i>	Molempaa sukupuolia. <i>Les deux sexes.</i>	
<b>Kaupungit.</b> <i>Villes.</i>								
Uudenmaan . . . . .	82,865	84,148	88,753	92,753	42,315	53,779	96,094	16,625
Turun ja Porin . . . . .	51,143	52,266	53,077	54,360	24,724	30,347	55,071	4,920
Hämeen . . . . .	32,351	34,920	36,645	39,149	17,313	22,691	40,004	9,373
Viipurin . . . . .	30,482	31,432	31,975	32,385	14,620	18,088	32,708	3,119
Mikkelin . . . . .	6,102	7,296	6,771	7,227	3,463	3,993	7,456	1,420
Kuopion . . . . .	13,417	14,055	14,382	14,752	7,055	8,168	15,223	1,963
Vaasan . . . . .	22,248	23,137	24,011	24,379	10,832	14,627	25,459	3,846
Oulun . . . . .	18,168	18,849	19,681	20,126	9,365	11,505	20,870	2,971
Yhteensä	256,776	266,103	275,295	285,131	129,687	163,198	292,885	44,237
<b>Maaseutu.</b> <i>Communes rurales.</i>								
Uudenmaan . . . . .	181,027	183,876	185,684	188,416	95,371	97,505	192,876	13,091
Turun ja Porin . . . . .	367,985	372,493	375,481	381,699	187,844	193,149	380,993	16,784
Hämeen . . . . .	248,399	250,675	253,576	256,409	130,163	130,559	260,722	15,361
Viipurin . . . . .	349,852	357,306	366,892	373,648	189,801	191,053	380,854	37,355
Mikkelin . . . . .	180,615	180,981	181,415	181,342	89,080	90,974	180,054	126
Kuopion . . . . .	289,398	292,635	296,187	295,950	148,085	149,087	297,172	11,398
Vaasan . . . . .	406,832	410,231	413,857	419,503	205,512	211,570	417,082	18,600
Oulun . . . . .	229,848	232,925	237,400	240,161	120,454	121,230	241,684	13,622
Yhteensä	2,253,956	2,281,122	2,310,492	2,337,128	1,166,310	1,185,127	2,351,437	126,337
<b>Koko lääni.</b> <i>Totaux.</i>								
Uudenmaan . . . . .	263,892	268,024	274,437	281,169	137,686	151,284	288,970	29,716
Turun ja Porin . . . . .	419,128	424,759	428,558	436,059	212,568	223,496	436,064	21,704
Hämeen . . . . .	280,750	285,595	290,221	295,558	147,476	153,250	300,726	24,734
Viipurin . . . . .	380,334	388,738	398,867	406,033	204,421	209,141	413,562	40,474
Mikkelin . . . . .	186,717	188,277	188,186	188,569	92,543	94,967	187,510	1,546
Kuopion . . . . .	302,815	306,690	310,569	310,702	155,140	157,255	312,395	13,361
Vaasan . . . . .	429,080	433,368	437,868	443,882	216,344	226,197	442,541	22,446
Oulun . . . . .	248,016	251,774	257,081	260,287	129,819	132,735	262,554	16,593
Yhteensä	2,510,732	2,547,225	2,585,787	2,622,259	1,295,997	1,348,325	2,644,322	170,574



Viitenä puheenaolevana vuonna oli siis kaupunkien henkikirjoitettu väestö lisääntynyt 44,237 hengellä eli 17.8 %:lla ja maaseudun 126,337 hengellä eli 5.7 %:lla vastaavasta väkiluvusta viisivuotiskauden alussa.

Verrattuna kirkonkirjoihin otettuun väkilukuun, oli henkikirjoitetun väestön lukumäärä 68,240 henkeä pienempi, josta kaupungin väestön osalle tuli 48,717 ja maaseudun 19,523 henkeä.

Uskontunnustuksen mukaan jakaantui maan väestö vuoden 1900 lopulla seuraavasti:

	Kirkonkirjoihin otettu väestö.	Henkikirjoihin otettu väestö.
	<i>Selon les registres ecclésiastiques.</i>	<i>Selon les listes d'im- pôt personnel.</i>
Luterilaisia — <i>Luthériens</i> . . . . .	2,662,171	2,594,513
Protest. eriuskol. — <i>Autres évangéliques</i>	3,170	—
Kreikkal.-venäläis. — <i>Greco-orthodoxes</i> .	46,466	46,557
Roomal.-katolisia — <i>Catholiques-romains</i>	755	—
Muita kristinuskolaisia — <i>Autres chré- tiens</i> . . . . .	—	3,134 <sup>1)</sup>
Ei-kristittyjä — <i>Non-chrétiens</i> . . . . .	—	118
	Yhteensä 2,712,562	2,644,322

Seuraava taulu osottaa eri uskontunnustuksiin kuuluvan henkikirjoitetun väestön lukumäärän kussakin läänissä sekä kaupungeissa ja maaseudulla:

*Population selon les listes d'impôt personnel en 1900.*

L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	Luterilaisia. <i>Luthériens.</i>	Kreikkalais- venäläisiä. <i>Greco-ortho- doxes.</i>	Muita kristin- uskolaisia. <i>Autres chré- tiens.</i>	Ei-kristittyjä. <i>Non-chrétiens.</i>
Uudenmaan . . . . .	286,823	1,868	279	—
Turun ja Porin . . . . .	435,433	503	78	50
Hämeen . . . . .	300,202	447	58	19
Viipurin . . . . .	379,098	34,343	121	—
Mikkelin . . . . .	187,230	274	2	4
Kuopion . . . . .	303,683	8,671	41	—
Vaasan . . . . .	439,786	210	2,545	—
Oulun . . . . .	262,258	241	10	45
Koko maa	2,594,513	46,557	3,134	118
Sitä kaupungeissa . . . . .	287,117	5,035	666	67
» maaseudulla . . . . .	2,307,396	41,522	2,468	51

<sup>1)</sup> Tähän lukuun sisältyy myös protestanttisia eriuskolaisia sekä roomalais-katolisia.

Ne 67 ei-kristittyä, jotka henkikirjoissa on merkitty kaupungeissa oleviksi, nim. 50 Turussa ja 17 Tampereella, lienevät juutalaisia, jota vastoin muut 51, — niistä 2 Kuhmoisissa, 4 Juvalla, 2 Iissä, 24 Kuivaniemellä, 10 Kiimingissä ja 9 Pudasjärvellä, — lienevät mustalaisia. Sikäli kuin nämät henkilöt eivät ole Suomen kansalaisia, ei heitä olisi pitänyt ottaa henkikirjoihin.

Vuoteen 1903 voimassa olevain, Keisarillisen Senaatin Lokakuun 30 p:nä 1894 Yleiselle revisiooioikeudelle lähettämässään kirjeessä vahvistamain henkikirjakaavojen mukaan ryhmitettiin henkikirjoitettu väestö kolmeen yleiseen luokkaan, nimittäin:

1) henkilöt, jotka elättävät itseään julkisella viralla, eläkkeellä, pääomalla tahi muulla itsenäisellä ja pysyväisellä elinkeinolla, sekä heidän vaimonsa ja lapsensa;

2) henkilöt, jotka ovat muilla laillisessa palveluksessa, sekä heidän vaimonsa ja lapsensa;

3) muu väestö, joka ei ole kiinnitetty vakinaiseen työhön.

Jo vuosikymmeniä on ollut tapana katsoa näitä eri henkilöryhmiä koskevia tietoja varsin tärkeäksi väestön taloudellisen tilan yleispiirteiseksi ilmaukseksi. Varsinkin on totuttu pitämään kolmannen ryhmän henkilölukua täysin vastaavana n. s. »irtaimen väestön« kesken tapahtuvia muutoksia ja tämän väestön lisääntymistä, ja on näiden lukujen senvuoksi katsottu voivan osottaa yhteiskunnallisia epäkohtia ja maaseudun taloudellisen kehityksen yleistä suuntaa. Tätä silmälläpitäen ja viittaamalla siihen arvosteluun puheenalaisista luvuista, mikä edempänä tavataan, esitämme senvuoksi seuraavalla sivulla myös vuosilta 1896—1900 ne tiedot väestön ryhmityksestä, mitkä henkikirjoista saadaan.

*Population inscrite sur les listes d'impôt personnel répartie selon la position sociale et économique.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Henkilöitä, jotka saavat eläntu- sensa julkisesta virasta, eläkkeestä, pääomasta, maanviljelyksestä tai muusta itsensästä ja vakinaisesta elinkeinoista, ynnä heidän vai- monsa ja lapsensa. <i>Nombre de personnes vivant d'un métier indépendant (fonctionnaires publics, rentiers, agriculteurs, mar- chands, artisans etc.) avec leurs familles.</i>	Henkilöitä, jotka ovat nimillä lail- lisessa palveluksessa, ynnä heidän vaimonsa ja lapsensa. <i>Genes de service avec leurs familles.</i>	Minu väestö, jolla ei ole vakinaista työtä. <i>Journaliers et autres personnes sans emploi stable.</i>	Koko väestö. <i>Total.</i>
<b>Kaupungit. — Villes.</b>				
Uudenmaan . . . . .	35,651	18,697	41,746	96,094
Turun ja Porin . . . . .	33,256	3,932	17,883	55,071
Hämeen . . . . .	26,851	2,271	10,882	40,004
Viipurin . . . . .	13,927	6,877	11,904	32,708
Mikkelin . . . . .	5,047	760	1,649	7,456
Kuopion . . . . .	7,795	1,881	5,547	15,223
Vaasan . . . . .	14,983	2,545	7,931	25,459
Oulun . . . . .	11,573	1,853	7,444	20,870
Yhteensä	149,083	38,816	104,986	292,885
<b>Maaseutu. — Communes rurales.</b>				
Uudenmaan . . . . .	91,054	46,234	55,588	192,876
Turun ja Porin . . . . .	196,185	36,762	148,046	380,993
Hämeen . . . . .	132,409	40,612	87,701	260,722
Viipurin . . . . .	241,676	9,931	129,247	380,854
Mikkelin . . . . .	102,479	11,951	65,624	180,054
Kuopion . . . . .	168,603	17,302	111,267	297,172
Vaasan . . . . .	246,699	14,081	156,302	417,082
Oulun . . . . .	127,602	10,762	103,320	241,684
Yhteensä	1,306,707	187,635	857,095	2,351,437
<b>Koko lääni. — Totaux.</b>				
Uudenmaan . . . . .	126,705	64,931	97,334	288,970
Turun ja Porin . . . . .	229,441	40,694	165,929	436,064
Hämeen . . . . .	159,260	42,883	98,583	300,726
Viipurin . . . . .	255,603	16,808	141,151	413,562
Mikkelin . . . . .	107,526	12,711	67,273	187,510
Kuopion . . . . .	176,398	19,183	116,814	312,395
Vaasan . . . . .	261,682	16,626	164,233	442,541
Oulun . . . . .	139,175	12,615	110,764	262,554
Koko maa	1,455,790	226,451	962,081	2,644,322

Ylläesitettyjen tietojen mukaan olisi siis vuosisadan vaihteessa ainoastaan jonkun verran yli puolet maan väestöä eli 55.05 % kuulunut ensimmäiseen ryhmään, »henkilöihin, jotka elättävät itseään vakinaisella elinkeinolla«, jota vastoin 8.57 % oli laillisia palkollisia ja 36.38 % kuuluivat n. s. »irtaimen väestöön«, — kukin ryhmä käsittäen myös päähenkilöitten perheet.

Niiden muutosten valaisemiseksi, joita henkikirjojen tiedonantojen mukaan 1880- ja 1890-luvulla eri väestöryhmien välillä on sattunut, esitetään alla, erottamalla kaupungit ja maaseutu, tätä koskevat tiedot prosentteina väestön kokonaislukumäärästä.

*Population inscrite sur les listes d'impôt personnel répartie selon la position sociale et économique en 1880—1900. En % du total.*

Vuosina. <i>Année.</i>	Ensimmäinen ryhmä. <i>Première catégorie.</i>			Toinen ryhmä. <i>Seconde catégorie.</i>			Kolmas ryhmä. <i>Troisième catégorie.</i>		
	Kaupungit <i>Villes.</i>	Maaseutu. <i>Communes rurales.</i>	Koko maa. <i>Pays entier.</i>	Kaupungit <i>Villes.</i>	Maaseutu. <i>Communes rurales.</i>	Koko maa. <i>Pays entier.</i>	Kaupungit <i>Villes.</i>	Maaseutu. <i>Communes rurales.</i>	Koko maa. <i>Pays entier.</i>
1880 . . . . .	58.2	60.1	60.0	19.0	12.3	12.8	22.8	27.6	27.2
1885 . . . . .	55.8	58.8	53.5	20.2	11.5	12.3	24.0	29.7	29.2
1890 . . . . .	44.7	57.2	53.0	22.1	10.2	11.3	33.2	32.6	32.7
1895 . . . . .	44.4	55.8	54.6	18.5	9.4	10.4	37.1	34.8	35.0
1900 . . . . .	50.9	55.6	55.0	13.3	8.0	8.6	35.8	36.4	36.4

Kehitys, jota ylläolevat kahden viimeisen vuosikymmenen prosenttiluvut osottavat, on siis ollut sellainen, että kolmas alin ryhmä on kasvanut suhteellisesti vahvasti, kaupungeissa vielä nopeammin kuin maaseudulla, kun sitä vastoin vähennyistä havaitaan ensimmäisessä ja vielä enemmän toisessa väestön ryhmässä. Mitä erittäin kaupunkiin tulee, ansaitsevat vuosien 1890 ja 1895 luvut huomiota sen jyrkän käänteen vuoksi, minkä ne osottavat aikasempain ja vuoden 1900 henkikirjoituksen tulosten välillä.

Suurella mielenkiinnolla on tavallisesti seurattu vaihdoksia juuri kolmannen ryhmän, n. s. »irtaimen väestön« lukumäärässä. Tähän nähden esitetään seuraavassa puheenaolevan ryhmän henkilöluku erikseen kussakin läänissä, prosenttina koko henkikirjoihin otetun väestön lukumäärästä, vuosina 1880—1900.

*Journaliers et autres personnes sans emploi stable avec leurs familles, en %  
de la population totale inscrite sur les listes d'impôt personnel.*

Läänit. Gouvernements.	1880.	1885.	1890.	1895.	1900.
Uudenmaan . . . . .	17.2	20.5	25.4	27.1	33.7
Turun ja Porin . . . . .	24.6	27.1	34.1	38.8	38.1
Hämeen . . . . .	22.4	28.1	32.7	36.0	32.8
Viipurin . . . . .	21.8	24.7	27.8	30.7	34.1
Mikkelin . . . . .	33.0	30.9	33.0	35.8	35.9
Kuopion . . . . .	39.3	36.0	35.6	36.8	37.4
Vaasan . . . . .	27.5	31.1	33.7	35.3	37.1
Oulun . . . . .	34.2	36.1	39.4	39.1	42.2
Koko maa	27.2	29.2	32.7	35.0	36.4

Ylläolevain tietojen mukaan oli siis Kuopion lääni, jossa vuonna 1880 »irtaimen väestön« lukumäärä oli suhteellisesti suurin, jo vuonna 1885 jäänyt jällelle Oulun lääniä, joka vuonna 1900 saavutti maksimimäärän 42.2 %. Kuopion lääni oli sen ohessa ainoa, missä mainittu väestö osotti suhteellista vähenemistä. Kaikissa muissa lääneissä oli tässä väestöryhmässä havaittavana suhteellinen lisäys, ja oli se, yllä esitettyjen numerojen mukaan, vuodesta 1880 vuoteen 1900 seuraava:

Mikkelin	läänissä . . . . .	8.8 %
Oulun	» . . . . .	23.4 »
Vaasan	» . . . . .	34.9 »
Hämeen	» . . . . .	46.4 »
Turun ja Porin	» . . . . .	54.8 »
Viipurin	» . . . . .	56.4 »
Uudenmaan	» . . . . .	95.9 »

Millä tavalla erityisesti sinä viisivuotiskautena, jonka tämä selonteko käsittää, väestön yhteiskunnallinen ja taloudellinen ryhmitys on muuttunut, henkikirjain antamain tietojen mukaan, selviää siitä, että väestön lisäys vuosina 1896—1900 muodostui seuraavasti:

ensimmäinen luokka	lisääntyi 104,153 hengellä eli 7.7 %
toinen	» vähentyi 29,744 » » 11.6 »
kolmas	» lisääntyi 96,165 » » 11.1 »

Tarkempi käsitys siitä, millä tavalla nämät kokonaissummat ovat muodostuneet, saadaan eri läänien luvuista, varsinkin kun kaupunkilais- ja maalaisväestöä, kumpaakin erikseen, silmällä pidetään. Valaistaksemme eri väestöluokkien vaihdoksia esitämme myös vastaavat suhteelliset luvut.

Henkilölukujen vaihdokset eri väestönluokissa vuosina 1896—1900.

*Accroissement ou diminution des différentes catégories sociales et économiques de la population inscrite sur les listes d'impôt personnel en 1896—1900.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Henkilöiden luku.			% vuoden 1895 luvuista.		
	<i>Ensimäinen ryhmä. Première catégorie.</i>	<i>Toinen ryhmä. Seconde catégorie.</i>	<i>Kolmas ryhmä. Troisième catégorie.</i>	<i>Ensimäinen ryhmä. Première catégorie.</i>	<i>Toinen ryhmä. Seconde catégorie.</i>	<i>Kolmas ryhmä. Troisième catégorie.</i>
<b>Kaupungit. — Villes.</b>						
Uudenmaan . . . . .	+ 2,923	— 6,641	+ 20,343	+ 8.9	— 26.2	+ 95.1
Turun ja Porin . . . . .	+ 16,933	— 1,632	— 10,381	+ 103.7	— 29.3	— 36.7
Hämeen . . . . .	+ 14,844	— 638	— 4,833	+ 123.6	— 21.9	— 30.8
Viipurin . . . . .	+ 1,364	+ 1,262	+ 493	+ 10.9	+ 22.5	+ 4.3
Mikkelin . . . . .	+ 950	— 42	+ 512	+ 23.2	— 5.2	+ 45.0
Kuopion . . . . .	+ 868	+ 29	+ 1,066	+ 12.5	+ 1.6	+ 23.8
Vaasan . . . . .	+ 1,936	+ 375	+ 1,535	+ 14.8	+ 17.3	+ 24.0
Oulun . . . . .	— 1,228	+ 188	+ 4,011	— 9.6	+ 11.3	+ 116.8
Yhteensä	+ 38,590	— 7,099	+ 12,746	+ 34.9	— 15.5	+ 13.8
<b>Maaseutu. — Communes rurales.</b>						
Uudenmaan . . . . .	+ 3,474	+ 2,909	+ 6,708	+ 4.0	+ 6.7	+ 13.7
Turun ja Porin . . . . .	+ 7,023	— 5,701	+ 15,462	+ 3.7	— 13.4	+ 11.7
Hämeen . . . . .	+ 14,199	— 2,940	+ 4,102	+ 12.0	— 6.8	+ 4.9
Viipurin . . . . .	+ 14,387	— 3,283	+ 26,251	+ 6.3	— 24.8	+ 25.5
Mikkelin . . . . .	+ 3,773	— 3,923	+ 276	+ 3.8	— 24.7	+ 0.4
Kuopion . . . . .	+ 3,757	— 2,960	+ 5,601	+ 5.5	— 14.6	+ 5.3
Vaasan . . . . .	+ 3,498	— 4,240	+ 14,342	+ 3.6	— 23.1	+ 10.1
Oulun . . . . .	+ 5,452	— 2,507	+ 10,677	+ 4.5	— 18.9	+ 11.5
Yhteensä	+ 65,563	— 22,645	+ 83,419	+ 5.3	— 10.8	+ 10.8
<b>Koko lääni. — Totaux.</b>						
Uudenmaan . . . . .	+ 3,397	— 3,732	+ 27,051	+ 5.3	— 5.4	+ 38.5
Turun ja Porin . . . . .	+ 23,956	— 7,333	+ 5,081	+ 11.7	— 15.3	+ 3.2
Hämeen . . . . .	+ 23,043	— 3,578	— 731	+ 22.3	— 7.7	— 0.7
Viipurin . . . . .	+ 15,751	— 2,021	+ 26,744	+ 6.6	— 10.7	+ 23.4
Mikkelin . . . . .	+ 4,723	— 3,965	+ 788	+ 4.6	— 23.8	+ 1.2
Kuopion . . . . .	+ 9,625	— 2,931	+ 6,667	+ 5.8	— 13.3	+ 6.1
Vaasan . . . . .	+ 10,434	— 3,865	+ 15,877	+ 4.2	— 18.9	+ 10.7
Oulun . . . . .	+ 4,224	— 2,319	+ 14,688	+ 3.1	— 15.5	+ 15.3
Koko maa	+ 104,153	— 29,744	+ 96,165	+ 7.7	— 11.6	+ 11.1

Sekä kaupungeissa että maaseudulla on siis ryhmä »lailliset palkolliset perheineen« osottanut yhtämittaista pyrkimystä vähenemään. Tätä ei kuitenkaan liene ymmärrettävä siten, että henkilöllisten palvelijain lukumäärä olisi puheenalaisena ajanjaksona ollut alenemaan päin, vaan katsottava sen asianlaidan ilmaukseksi, että aikasemmin vallitseva tapa laillisesti pestata palvelijoita vuodeksi on vähenemässä, varsinkin kaupungeissa. Huomattavan suuri on ensimmäisen väestöluokan lisäys ollut kaupungeissa, verrattuna maaseutuun. Ilmeisesti on selitys tähän seikkaan etsittävä siitä, että muutamissa kaupungeissa on vuonna 1900 noudatettu toista väestön ryhmityksen perustetta kuin vuonna 1895. Puheenalaisessa luokassa on näet merkitty seuraavat henkilöluvut, lausuttuina myös prosentteina koko henkikirjoitetusta väestöstä:

	1895.	1900.
Turku . . . . .	9,967 = 34.3 %	21,809 = 68.8 %
Pori . . . . .	3,239 = 26.0 »	5,866 = 43.5 »
Rauma . . . . .	1,014 = 27.5 »	3,115 = 69.6 »
Tampere . . . . .	8,689 = 34.2 »	22,947 = 66.4 »

Mitä lopuksi tulee »väestöön, joka ei ole kiinnitetty vakinaiseen työhön«, on se, yllä esitettyjen tietojen mukaan, ylipäänsä sekä kaupungeissa että maaseudulla lisääntynyt, osittain vahvastikin. Erittäin silmälläpitäen kaupungeja astuu selvästi näkyviin, että henkilöluvun vaihdokset tässä ryhmässä tuntu- vassa määrässä ovat aiheutuneet ryhmityksen epäjohdonmukaisuudesta. Äsken mainituissa kaupungeissa ja Oulussa oli puheenalaisen väestöluokan lukumäärä seuraava:

	1895.	1900.
Turku . . . . .	15,433 53.1 %	7,326 = 23.1 %
Pori . . . . .	8,012 = 64.2 »	6,723 = 49.9 »
Rauma . . . . .	2,348 = 63.6 »	1,228 = 27.4 »
Tampere . . . . .	14,425 = 56.8 »	9,847 = 28.5 »
Oulu . . . . .	2,214 = 18.0 »	5,522 = 37.7 »

Mutta ilmeistä on myös, että se vilkas sisäänmuutto kaupungeihin, joka 1890-luvulla on ollut havaittavana, on enimmin vaikuttanut juuri nyt puheenaolevan henkilöluokan kasvamiseen.

Mitä tulee maaseudun lukuihin on niihinkin silminnähävästi vaikuttanut puuttuva johdonmukaisuus väestön ryhmityksessä.

Ne erilaisuudet maalaisväestön yhteiskunnallisessa ryhmityksessä, jotka ovat havaittavissa eri läänien välillä, on vanhastaan selitetty pääasiallisesti riippuviksi maanomistusolojen eriväisyyksistä. Niissä osissa maata, joissa maan lohkominen on pitemmälle kehittynyt ja missä, kuten esim. Viipurin läänissä

maatilusten luku on verrattain suuri, on sen väestön lukumäärä, jolla ei ole vakinaista työtä, ilmoitettu suhteellisesti alhaiseksi. Että tämä seikka tosiaankin on vaikuttanut ja edelleenkin vaikuttaa »irtaimen väestön« lukusuuteen, sitä ei ole epäilemistä. Mutta että siitä, varsinkin mitä viime aikoihin tulee, ei voi saada riittävää selitystä puheenalaisen suuren väestöryhmän lisääntymiseen, käy ilmi yksityisiä kuntia koskevia tietoja tarkastettaessa. Teollisuuslaitosten perustaminen, kasvamassa olevan kaupungin läheisyys, uuden liikenneväylän avaaminen y. m. asianhaarat osottavat usein aiheuttavan mainitun väestön lukumäärän kasvamisen, mikä seikka on todistuksena siitä, että m. m. tehtaantyömiehet perheineen on luettu kuuluvaksi väestöön, joka ei ole vakinaisessa työssä. Mutta mitään pysyvää sääntöä tässä kohdin ei ole havaittavissa. Useilla paikkakunnilla, joilla juuri tehtaantyöväestö on ylen lukuista, huomataan »irtaimen väestön« lukumäärä olevan ilmoitettu suhteellisesti alhaiseksi.

Se väestöryhmitys yhteiskunnallisen ja taloudellisen aseman mukaan, josta edellä on tehty selkoa, on jo kauan antanut aihetta varsin painaviin muistutuksiin. Yksistään se seikka, että ryhmiä on ainoastaan kolme, vaikuttaa, etteivät henkikirjain tiedot anna likimainkaan todellista yleiskatsausta väestöryhmityksestä eri yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin luokkiin. Tähän tulee lisäksi, että otsakkeiden epämääräinen sananmuoto, joka ei sovellu kaikille yhteiskuntaluokille, on aikaansaanut täydellisen johdonmukaisuuden ja selvyuden puutteen kaavojen käyttämisessä. Esimerkkeinä epäjohdonmukaisuuksista, joita on puheenalaisessa suhteessa sattunut, mainittakoon, että osa henkikirjureista on lukenut tehtaan- ja muut työmiehet ensimmäiseen, toinen osa kolmanteen luokkaan. Epävarmuutta on myös vallinnut mäkitupalai-  
sten, pienempäin käsityöläisten ja merimiesten y. m. ryhmityksessä. Yllä on jo huomautettu, kuinka nämä ja muut samanlaatuiset seikat ovat vuodesta toiseen vaikuttaneet suurilla muutoksilla erinäisten alueiden luvuissa. Samoista seikoista saavat myös selityksensä eroavaisuudet niitten lukujen välillä, jotka koskevat lähekkäin olevia, taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa suhteessa keskenään yleensä samanlaatuisia alueita. Esimerkkinä tästä mainittakoon, että 1901 vuoden henkikirjoissa »irtain väestö« Jämsän kihlakunnassa ilmoitetaan 49.0 %:ksi, mutta Hauhon kihlakunnassa ainoastaan 6.2 %:ksi; siellä on mäkitupalaiset ja loisetkin luettu ensimmäiseen luokkaan. »Irtain väestö« oli mainittuna vuonna Someron pitäjässä 26.6 %, mutta naapurikunnassa Tamme-  
lassa 37.8 %. Sitä vastoin ilmoitettiin puheenalainen väestöluokka Valkealan kunnassa, missä on lukuista tehtaantyöväestö, 34.0 %:ksi, mutta lähipitäjässä Iitissä 49.0 %:ksi. Kaupunkien kesken oli vuoden 1900 lopussa »irtaimen väestön« minimimäärä, 3.3 %, Heinolassa, kun taas sama väestöluokka Kot-  
kassa ilmoitettiin 74.3 %:ksi.



Se todistusvoima, minkä puheenaoleville henkikirjain tiedonannoille voi myöntää väestön yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilan selvittämiseen nähden, on yllä lyhyesti esitettyjen seikkain takia suuresti vähentynyt.

Lopuksi mainittakoon vielä, että vakinaista työtä vailla oleva väestö vuoden 1900 lopussa 48:ssa maalais- ja 2:ssa kaupunkikunnassa (Raumalla ja Kotkassa) on ilmoitettu olevan yli puolet koko väkiluvusta. Maalaiskunnista oli 15 Turun ja Porin, 4 Hämeen, 3 Viipurin, 6 Kuopion, 3 Vaasan ja 17 Oulun läänissä.

Kun, kuten yllä on näytetty, vakinaista työtä vailla olevan väestön lukumäärä, henkikirjain tiedonantojen mukaan, lakkaamatta on kasvanut, ei mitään samanlaatuista ilmiötä ole havaittavana niiden henkilöiden lukumäärässä, jotka osittain ala- tahi yli-ikäisinä, osittain köyhyiden tahi muiden seikkojen takia ovat vapautetut suorittamasta henkirahoja. Kunakin ajanjakson 1896—1900 vuonna oli henkilöitä:

	Jotka suorittivat henkirahoja:		Jotka olivat tästä maksusta vapautetut:	
	absoluutisesti.	prosenttina.	absoluutisesti.	prosenttina.
1896	1,226,855	48.9	1,283,877	51.1
1897	1,239,127	48.6	1,308,098	51.4
1898	1,265,055	48.9	1,320,732	51.1
1899	1,286,422	49.1	1,335,837	50.9
1900	1,321,468	50.0	1,322,854	50.0

Noin puolet henkikirjoihin otettua väestöä on siis ollut vapautettu suorittamasta henkirahoja. Missä määrin varattomuus on ollut syynä tähän, käy tosin ilmi niistä muistiinpanoista, joita kunkin eri henkilön kohdalle on merkitty henkikirjoihin; vaan koska näitä tietoja ei ensinkään käsitellä henkilöluetteloja yhteenlaskettaessa, on tämän kysymyksen lähempi selvittäminen tässä mahdoton.

Seuraava taulu osoittaa, montako henkeä kussakin läänissä, vuosien 1897—1901 henkikirjain mukaan, oli henkirahojen suorittamisesta vapautettuja. Tiedot ovat tässä, kuten aikasemminkin, merkityt sen vuoden kohdalle, jonka loppuun ne kohdistuvat.

*Nombre d'individus exempts d'impôt personnel 1896—1900.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Prosenttina koko henkikirjoihin mer- kitystä väkiluvusta. <i>% de la population inscrite dans les listes.</i>				
						1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Uudenmaan . . . . .	118,537	120,861	122,729	127,512	129,636	44.9	45.1	44.7	45.4	44.9
Turun ja Porin . . . . .	214,231	216,001	216,957	219,114	219,442	51.1	50.9	50.6	50.2	50.3
Hämeen . . . . .	144,717	146,911	149,219	151,459	149,280	51.5	51.4	51.4	51.2	49.6
Viipurin . . . . .	175,163	183,286	188,534	192,085	186,602	46.1	47.1	47.3	47.3	45.1
Mikkelin . . . . .	94,951	95,969	94,261	92,618	91,317	50.9	51.0	50.1	49.1	48.7
Kuopion . . . . .	162,829	168,332	169,619	166,358	162,824	53.8	54.9	54.6	53.5	52.1
Vaasan . . . . .	229,781	231,041	230,958	235,911	233,816	53.6	53.3	52.7	53.1	52.8
Oulun . . . . .	143,668	145,697	148,455	150,780	149,937	57.9	57.9	57.7	57.9	57.1
Koko maa	1,283,877	1,308,098	1,320,732	1,335,837	1,322,854	51.1	51.4	51.1	50.9	50.0
Siitä kaupungeissa . . . . .	99,885	106,612	107,873	114,215	113,313	38.9	40.1	39.2	40.1	38.7
» maaseudulla . . . . .	1,183,992	1,201,486	1,212,859	1,221,622	1,209,541	52.5	52.7	52.5	52.3	51.4

Yllä oli jo puheena ne erilaatuiset määräykset, jotka ovat voimassa toiselta puolen kirkollisessa kirjanpidossa, toiselta puolen henkikirjoituksessa. Ne johtavat välttämättä siihen, että molemmista mainituista eri lähteistä saadut väkiluvuntiedot eivät voi olla keskenään yhtäpitäviä. Myötävaikuttavana syynä tähän, joskin vähemmässä määrässä, on se seikka, että kirkolliset seurakunnanalueet eivät kaikkialla täsmälleen vastaa kunnallisia. Ne eroavaisuudet, joita tavataan kirkollisen kirjanpidon ja henkikirjoituksen tulosten välillä, havaitaan kuitenkin lähemmin tarkastettaessa olevan sitä laatua, ettei niitä näy voitavan lukea yksinomaan mainittujen seikkain syyksi. Eritoten viittaavat vuodesta toiseen esiintyvät äkkinäiset muutokset siihen, ettei henkikirjoitusta kaikkialla ole toimitettu sillä huolella ja johdonmukaisuudella, mikä olisi ollut tarpeen henkikirjoituksen tarkoituksensa saavuttamiseksi, joka on »tiedon saaminen väkiluvusta«.

Vertailu puheenalaisten eri väkiluvuntietojen välillä osottaa, että niiden väliset erotukset, jotka on saatu yhteenlaskemalla kunnittain ja seurakunnittain toiselta puolen kirkonkirjoihin, toiselta puolen henkikirjoihin otetun väkiluvun ylijäämät vuosina 1880—1900, ovat olleet seuraavat:

1880 . . . . .	97,576 henkeä.
1885 . . . . .	93,367 »
1890 . . . . .	87,262 »
1895 . . . . .	114,809 »
1900 . . . . .	147,502 »

Esitettyihin kokonaislukuihin sisältyvät seuraavat henkilömäärät:

	Enemmän kirkonkirjoihin otettua väestöä.	Enemmän henkikirjoihin otettua väestöä.
1880 . . . . .	66,023	31,553
1885 . . . . .	58,321	35,046
1890 . . . . .	59,886	27,376
1895 . . . . .	80,749	34,060
1900 . . . . .	107,871	39,631

Tässä kosketeltu eroavaisuus eri väkiluvuntietojen välillä on, kuten näkyy, 1880-luvulla ollut alenemassa, mutta sen jälkeen alkanut kasvaa lisääntyvällä voimalla. Ylijäämä tulee enimmäkseen kirkonkirjoihin otetun väestön osalle, jonka lukumäärä sen vuoksi yhä suuremmassa määrin vie voiton henkikirjoihin otetusta väkiluvusta.

Kaupunkien väestössä ovat eroavaisuudet eri väestönlukumäärien välillä olleet ja olivat vuonna 1900 tuntuvasti suuremmat kuin maaseudun väestössä. Ne olivat nimittäin, ilmotettuina myös prosenttina kirkonkirjoihin otetun väestön kokonaislukumäärästä, vuosina 1890—1900 seuraavat:

	kaupungeissa.	maaseudulla.
1890 . . . . .	17,980 = 7.64 %	69,282 = 3.23 %
1895 . . . . .	29,059 = 10.40 »	85,750 = 3.81 »
1900 . . . . .	49,182 = 14.40 »	98,320 = 4.15 »

Tässä kosketellun kysymyksen tarkemmaksi valaisemiseksi esitetään seuraavalla sivulla taulu, joka osottaa, erikseen silmällä pitämällä kunkin läänin kaupunkeja ja maaseutua, niiden ylijäämien summat, mitkä esiintyvät joko kirkon- tahi henkikirjoihin merkityn väestön lukumäärässä vuosina 1880—1900.

*Différences entre les données concernant la population inscrite sur les registres  
ecclésiastiques et celle des listes d'impôt personnel, à la fin des années  
1880—1900.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	1880.		1885.		1890.		1895.		1900.	
	Kirkon- kirjoissa <sup>1)</sup> .	Henki- kirjoissa <sup>2)</sup> .	Kirkon- kirjoissa.	Henki- kirjoissa.	Kirkon- kirjoissa.	Henki- kirjoissa.	Kirkon- kirjoissa.	Henki- kirjoissa.	Kirkon- kirjoissa.	Henki- kirjoissa.
<b>Kaupungit. — Villes.</b>										
Uudenmaan . . . . .	7,106	516	7,839	615	2,731	490	6,584	276	12,646	184
Turun ja Porin . . . . .	2,021	—	1,686	1,265	2,744	—	6,359	958	9,270	32
Hämeen . . . . .	1,596	48	1,744	—	263	726	102	73	1,794	97
Viipurin . . . . .	1,717	2,021	2,640	1,246	3,580	1,645	7,091	867	15,769	702
Mikkelin . . . . .	213	22	157	149	210	30	62	258	406	35
Kuopion . . . . .	—	31	227	331	366	—	767	141	1,840	37
Vaasan . . . . .	794	53	1,931	27	2,400	—	2,779	—	3,369	20
Oulun . . . . .	1,792	23	2,173	61	2,795	—	2,669	73	2,898	83
Yhteensä	15,239	2,714	18,397	3,694	15,089	2,891	26,413	2,646	47,992	1,190
<b>Maaseutu. — Communes rurales.</b>										
Uudenmaan . . . . .	4,154	457	2,756	1,079	1,560	3,000	1,455	2,774	1,382	5,001
Turun ja Porin . . . . .	6,326	2,327	2,289	5,853	2,811	4,524	4,720	5,112	5,856	4,061
Hämeen . . . . .	4,170	1,220	2,609	3,247	2,110	4,736	3,761	3,772	2,700	3,851
Viipurin . . . . .	10,254	5,653	5,326	5,220	5,150	3,308	8,480	8,677	7,561	14,580
Mikkelin . . . . .	1,492	1,010	2,519	1,034	2,062	1,576	899	1,569	2,070	491
Kuopion . . . . .	7,665	2,679	8,036	6,790	6,782	4,141	6,181	5,550	5,843	6,090
Vaasan . . . . .	7,814	15,170	8,452	7,756	14,579	2,837	16,417	3,743	18,649	4,079
Oulun . . . . .	8,909	323	7,937	373	9,743	363	12,423	217	15,818	288
Yhteensä	50,784	28,839	39,924	31,352	44,797	24,485	54,336	31,414	59,879	38,441
<b>Koko lääni — Totaur.</b>										
Uudenmaan . . . . .	11,260	973	10,595	1,694	4,291	3,490	8,039	3,050	14,028	5,185
Turun ja Porin . . . . .	8,347	2,327	3,975	7,118	5,555	4,524	11,079	6,070	15,126	4,093
Hämeen . . . . .	5,766	1,268	4,353	3,247	2,373	5,462	3,863	3,845	4,494	3,948
Viipurin . . . . .	11,971	7,674	7,966	6,466	8,730	4,953	15,571	9,544	23,330	15,282
Mikkelin . . . . .	1,705	1,032	2,676	1,183	2,272	1,606	961	1,827	2,476	526
Kuopion . . . . .	7,665	2,710	8,263	7,121	7,148	4,141	6,948	5,691	7,683	6,127
Vaasan . . . . .	8,608	15,223	10,383	7,783	16,979	2,837	19,196	3,743	22,018	4,099
Oulun . . . . .	10,701	346	10,110	434	12,538	363	15,092	290	18,716	371
Yhteensä	66,023	31,553	58,321	35,046	59,886	27,376	80,749	34,060	107,871	39,631

<sup>1)</sup> Registres ecclésiastiques. — <sup>2)</sup> Listes d'impôt personnel.

Kaupungeissa nousee, kuten näkyy, kirkonkirjoihin pantu väkiluku yli henkikirjoitetun melkoista suuremmassa määrässä kuin maaseudulla. Tämä asianlaita on varsin helposti selitettävissä. <sup>25</sup> Suuremmissa kaupungeissa lienee erinomaisen vaikeata tarkastaa kirkonkirjojen luotettavuutta, etenkin kun on kysymys siitä, asuvatko seurakuntalaiset kaupungin rajain sisä- vaiko ulkopuolella. On tunnettua, että Helsingin, Turun ja Viipurin esikaupungeissa asuu lukuisa väestö, joka on hengille pantu läheisissä maalaiskunnissa, vaan siitä huolimatta on kirjoitettu kaupunkien kirkonkirjoihin. Taululiitteestä N:o 1 näkyy m. m. että väestönylijäämät vuoden 1900 lopussa olivat:

Enemmän kirkonkirjoihin otettuja.	Enemmän henkikirjoihin otettuja.
Helsinki ynnä Viapori . . . 11,363	Helsingin pitäjä . . . 3,511
Turku . . . . . 6,535	Kaarina . . . . . 1,375
	Räntämäki . . . . . 2,201
Tampere . . . . . 1,794	Pirkkala . . . . . 654
	Messukylä . . . . . 468
Viipuri . . . . . 14,956	Viipurin maalaisk. . . 12,108
Kuopio . . . . . 1,064	Kuopio » . . . . . 321

Kuten taululiitteessä N:o 1 tavattavat erikoistiedot osottavat, on maaseudullakin sääntönä, että kirkonkirjoihin on merkitty useampia henkilöitä kuin henkikirjoihin. Ne suuret eroavaisuudet, jotka tässä suhteessa astuvat näkyviin varsinkin Vaasan sekä osittain myös Oulun läänissä, ovat todennäköisesti katsottavat siirtolaisuuden aikaansaamiksi.

Poikkeuksia tästä säännöstä, osittain varsin silmään pistäviäkin, tavataan kuitenkin. Muutamissa maalaiskunnissa on henkikirjoihin merkitty väkiluku kirkonkirjoihin merkittyä huomattavasti suurempi. Syynä tähän on, kuten äsken huomautettiin, ainakin mitä muutamiin kuntiin tulee, suurempien kaupunkien välitön läheisyys. Toisissa tapauksissa johtuu tämä seikka siitä, että kunta käsittää toisen kirkollisen seurakunnan osia. Tämä on syynä siihen, että Laihian kunnassa vuonna 1900 oli melkoista enemmän (1,002) henkikirjoihin otettuja henkilöitä, kun päinvastoin naapuripitäjässä Jurvassa havaittiin vastaava vajuus, 1,440 henkeä. Että Kruunupyyn kunnassa näennäisesti on useampia henkikirjoitettuja henkilöitä (357), johtuu samoin siitä, että Knifundin ja Långön kylät Kokkolan seurakuntaa hallinnollisessa suhteessa luetaan Kruunupyyn kuuluviiksi. Eräissä seurakunnissa johtuu erotus siitä, että kreikkalais-venäläisiä uskontunnustajia, jotka kuuluvat toisen paikkakunnan kirkkokuntaan, ei ole luettu kunnan kirkonkirjoihin otettuun väestöön; näin on asianlaita esim. Kontiolahdella, missä henkikirjoitettu väestö oli 1,188 henkeä suurempi kuin kirkonkirjoihin merkitty. Mutta sekin selitys on muutamista kunnista annettu, että henkikirjoja ei ole toimitettu tarpeellisella

huolella sekä ilman sitä kontrollia, joka olisi ollut saatavissa kirkonkirjoista, minkä vuoksi henkilöitä on kahdesti merkitty, kuolleita ja paikkakunnalta siirtyneitä henkilöitä ei ole henkikirjoista poistettu j. n. e. Pielisjärveltä, missä henkikirjoitetun väestön ylijäämä oli 827 henkeä, on sen ohessa ilmoitettu, että niitä seurakuntalaisia, jotka oleskelevat Venäjällä, ei ole luettu kirkonkirjoihin merkittyyn väestöön kuuluviksi.

Kuvernööreihin vuosikertomuksien taululiitteeseen N:o 2 kootaan joka viides vuosi tietoja, jotka koskevat maalaiskunnissa löytyvien asuinrakennusten lukua ja laatua. Näitä tietoja ei kuitenkaan ole tässä selonteossa julkaistu vuodelta 1900. Lähemmästä tarkastuksesta on nimittäin käynyt ilmi, että ne ovat siinä määrin virheellisiä ja epäluotettavia, ettei niistä voi mitään todellista selvitystä saada kysymykseen, jota ne koskevat. Muun muassa ilmasevat vuoden 1900 numerot, että useissa kunnissa asuinrakennusten luku olisi vähentynyt vuodesta 1895, ja on tämän seikan selitykseksi ilmoitettu, että vuonna 1895 rakennukset sellaiset kuin riihet, saunat y. m. on luettu asuinrakennuksiksi, minkä ohessa näyttää todenmukaiselta, että usein on ilmoitettu asuinhuoneitten luku asuinrakennusten sijasta. Koska tehokasta kontrollia mainituista ja samanlaatuisista virheistä ei ole voitu toimittaa, on näyttänyt asianmukaiselta olla tilastossa käsittelemättä puheenalaisia tietoja.

### III. Elinkeinot.

#### 1. Maanviljelys.

Väestön pääasiallinen, muutamien paikoin melkein pä ainoa elinkeino on maanviljelys sekä sen sivuelinkeinot: karjan- ja meijerinhoito sekä metsänhoito. Mikä merkitys maanviljelyksellä ja sen yllämainituilla sivuelinkeinoilla on maan yleisessä taloudessa, selviää jo siitä, että papiston kymmenvuotistaulujen tiedonantojen mukaan vuosisadan vaihteelta, kuten siv. 17 jo mainittiin, 1,555,357 henkeä, niistä 775,380 miehenpuolta ja 779,977 vaimonpuolta, sai pääasiallisen toimentulonsa mainituista elinkeinoista. Verrattuna maan koko väkilukuun, oli siis tämä maataviljelevä väestö jonkun verran yli puolet eli tarkemmin 57.3 %.

Verrattaessa näitä tietoja aikasempain vuosien tietoihin ja vuoden 1900 kymmenvuotistaulujen ammattitiedonantoja lähemmin tarkastettaissa havaitaan kuitenkin, että ylläoleva luku, mikäli se koskee koko maataviljelevää väestöä, silminnähävästi on aivan liian alhainen, joskin näyttää todenmukaiselta, että

maataviljelevä väestö on lukumäärältään suhteellisesti vähentynyt 1890-luvulla; kuinka suuri tämä vähennys on ollut, on sitävastoin mahdoton tarkemmin määrätä.

Se väestö, joka harjotti maanviljelystä, oli nimittäin kymmenvuotistaulyjen mukaan vuonna 1890 1,779,083 henkeä eli 74.7 % koko väkiluvusta. Ne kaavat, joiden mukaan tiedot mainitulta vuodelta koottiin, eroovat kuitenkin vuoden 1900 kaavoista niin suurena määrin, että mikään varsinainen vertailu kummankaan vuoden tiedonantojen välillä ei ole mahdollinen. Yllämainittuun summaan lienee näet luettu m. m. osa siitä työväestöstä, joka vuonna 1900 päiväpalkkalaisina ja satunnaisina maalaistyöläisinä, 373,610 hengen lukuisena, muodosti itsenäisen, maataviljelevästä väestöstä erillään olevan ryhmän. Tähän tulee lisäksi, että useat muut elinkeinonharjottajat, jotka vuonna 1890 luettiin maataviljelevään väestöön, kuten kalastajat, paimentolaiset, osa metsätoissa olevia henkilöitä y. m., vuonna 1900 ovat muodostaneet erityisiä ryhmiä. Ylläesitettyt seikat osottavat siis, että eroavaisuus vuosien 1890 ja 1900 tulosten välillä, mikäli ne koskevat koko maataviljelevän väestön lukumäärää 1890-luvun alussa ja lopussa, itse asiassa ei ole ollut niin suuri, kuin yllä esitetystä numeroista voisi päätää.

Maataviljelevän väestön yleiseen ryhmään luetaan 1900 vuoden taulukaavoissa seuraavat erikoisammattit: »Henkilöt, jotka viljelevät omaa tai muiden maata, maatyössä olevat, sekä vakinaista vuosipalkkaa nauttivat (rengit, piiat, muonamiehet) että päiväpalkkalaiset (mökkiläiset, loiset y. m.); maanviljelyoppilaat, maanviljelyshoitajat, -pehtoorit, -rättärit ja -kirjanpitäjät; puutarhurimestarit, -työmiehet ja -oppilaat; meijerinomistajat, -hoitajat, -työmiehet ja -oppilaat; karjanelättäjät ja -hoitajat sekä karjanhoito-oppilaat; paimenet; yksityiset metsänhoitajat ja metsänvartijat; puunhakkaajat; miilunpolttajat y. m.« Yllämainituista 1,555,357:stä henkilöstä oli 27.2 % eli 423,546 henkeä — 321,538 miehenpuolta ja 102,008 vaimonpuolta — n. s. päähenkilöitä ammatissa, s. o. itsenäisiä elinkeinonharjottajia. Useimmat muut eli 452,859 miehenpuolta ja 675,408 vaimonpuolta olivat näiden perheenjäseniä, ja pienempi luku 983 miehenpuolta ja 2,561 vaimonpuolta oli henkilöllistä palvelusväkeä ynnä näiden perheenjäseniä. Poronhoitoa harjottavien lappalaisten ynnä heidän perheidensä ja palvelusväkensä luku ilmoitettiin ainoastaan 170:ksi miehenpuoleksi ja 160:ksi vaimonpuoleksi.

Maanviljelys, jota vielä useimmilla paikkakunnilla maassamme harjotetaan ekstensiivisellä ja jotenkin alkuperäisellä tavalla, on etenkin parannettujen maanviljelyskoneiden käytäntöönottamisen kautta, yksityisten edistyneempien maanviljelysten esimerkistä sekä maanviljelysopistojen ja -yhdistysten vaikutuksesta kuin myös valtion maanviljelysvirkamiesten toiminnan kautta viimeisinä vuosikymmeninä huomattavasti edistynyt rahvaankin ja pienempien vil-

jelijäin kesken, minkä vuoksi onnettomuudet, sellaiset kuin 1860-luvun kato- ja nälkävuosien uudistuminen, eivät enää ole ajateltavissa. Mainittujen vuosien kova kokemus osotti nimittäin, kuinka arveluttava siihen saakka maassa, jopa sen pohjoisosissakin, erittäin yksipuolisesti harjotettu jyvänviljely oli, ja matkaansaattoi sen muutoksen Suomen maanviljelyksessä, josta on ollut seurauksena maan meijerihoidon nopea edistyminen sekä niitynviljelyksen ja karjanhoidon tehokas kohottaminen.

Ne parannukset, joita maanviljelyksen alalla siten on toimeenpantu, ovat luonnollisesti ensiksi astuneet näkyviin suuremmissa maanviljelyksissä, etenkin niillä tiloilla, joiden omistajat kuuluvat herrassäätyyn, missä korkeampi sivistys sekä helpommin tarjona olevat pääomat ovat tehneet nopeamman ja enemmän menestystä tuottavan siirtymisen uudempiin työ- ja viljelystapoihin mahdolliseksi. Varsin suuressa määrin joudutti tätä käännettä Suomen maanviljelyksessä sekin seikka, että samoihin aikoihin karjantuotteiden, etenkin voin, hinnat ja menekki-suhteet maailmanmarkkinoilla kääntyivät edullisiksi, jota Suomenkin maanviljelys, ruotsalaisten sekä tanskalaisten välityksellä, sai hyväkseen käyttää. Sen taloudellisen menestyksen kautta, joka oli seurauksena karjanhoidon kehittämisen hyväksi tehdyistä ponnistuksista, on varakkaampien maanviljelijäin esimerkki tehokkaammin voinut vaikuttaa köyhempäänkin väestöön ja pikkuviljelijöihin ja nopeammin aikaansaada parannuksia, kuin mitä muutoin maanviljelyksessä, varhoillinen ja isiltä perityissä tavoissa pysyvä kun tämä elinkeino on, olisi ollut mahdollista.

Mainittavimmat ja yleisimmät edistykset ovat nähtävinä etenkin siirtymisessä kaksi-, kolmi- ja nelivuoroisesta viljelyksestä järjestettyyn vuoro- ja koppeliviljelykseen. Kehitys tapahtuu tietenkin hitaasti, minkä vuoksi viisivuotinen ajanjakso on liian lyhyt aika, jotta edistykset voisivat astua näkyviin jyrkästi rajoitetuissa luvuissa, mutta niiden tilojen lukumäärä, joilla on pantu käytäntöön vuoroviljelys ja keino-keinoinen heinäviljelys, kasvaa vuosi vuodelta. Etenkin pohjoisissa lääneissä on tämä muutos ollut huomattava ja heinäviljelys suuressa määrin edistynyt, etupäässä siitä syystä että jyvänviljelys niissä on melkoista epävarmempi kuin eteläisemmissä lääneissä, ja kun sen lisäksi on näyttäytynyt mahdolliseksi menestyksellä valloittaa heinäviljelykselle laajoja, aikasemmin joutomaina pidettyjä suomaita. Uudenmaan sekä Turun ja Porin lääneissä kuin myös muutamissa osissa Viipurin, Hämeen ja Vaasan läänejä perustuu maanviljelys yhä vielä pääasiallisesti viljantuotantoon — rukiin- ja kauran viljelykseen, — sen kun katsotaan parhaiten vastaavaan mainittujen seutujen yleisiä viljelyssuhteita; näillä seuduilla ovat myös keino-keinoiset lannoitusaineet päässeet laajaan käytäntöön. Vaan Pohjanmaan ja Keski-Suomen laajain suomaiden perkaus on kuitenkin viime aikojen kenties huomattavin ja tärkein edistysaskel Suomen maanviljelyksen alalla.



Etenkin näiden viljelysten kautta on maamme meijeriliikkeen nopea kehitys ollut mahdollinen. Muutamain paikoin toimitetaan näitä viljelyksiä ojittamalla, savittamalla ja polttamalla suomaita; näin menetellään muutamain paikoin Etelä-Pohjanmaata. Toisilla seuduilla taasen on käytännössä ainoastaan ojitus ja savittaminen, mitä yksinkertaista menettelytapaa varsin suurella menestyksellä on käytetty Pohjanmaan pohjoisemmissa osissa, esim. Ruonan tilalla Tervolan pitäjässä, ja jota Pohjois-Ruotsissakin on suositettu käytäntöön otettavaksi. Vanhaa kaskenviljelystä, joka ennen aikaa oli varsin yleinen, harjotetaan nykyään enää vain maan itäosissa, Mikkelin ja Kuopion lääneissä, ja on se laissakin rajoitettu ainoastaan muutamiiin tapauksiin.

Uudenaikaisten maanviljelyskoneiden tuottama ajan ja työn säästö on luonnollisesti vaikuttanut sen, että tärkeimmät näistä koneista, kuten niitto-, puimakoneet y. m., lukuunottamatta parempia ja tarkotuksenmukaisempia maanviljelyskaluja, vähitellen ovat tulleet käytäntöön ylt'ympäri maata pienemmillekin tiloilla, missä varat suinkin ovat sitä sallineet; ja missä varoja yksityisiltä on puuttunut, siellä ovat useimmat yhdessä hankkineet näitä koneita. Harvoin puuttuu nykyään enää maanviljelystiloilta kääntöaura, rulla- ja jousikarhi, jyrä ja niittokone, ja myös ruohon kuivattaminen heinäksi toimitetaan nykyään pääasiallisesti erityisten kuivatuslaitosten avulla, jonka kautta suurella määrin on vähennetty satunnaisen sadeilman heinänsadolle vahingollista vaikutusta. Parempia työkaluja on seurannut peltojen huoleellisempi ojitus ja kyntö sekä jalompain rehukasvien lisääntyvä viljelys. Maanviljelyksen kohottamiseksi Viipurin läänissä, missä tämä elinkeino useista syistä vanhastaan on ollut suuresti takapajulla, on myös ryhdytty erityisiin toimenpiteisiin. Muun muassa myönnettiin Viipurin läänin maanviljelysseuralle vuonna 1894 3,000 markkaa Furuhelmin rahastosta ja 500 markkaa vuosittain 1894—1896 valtionvaroista kääntöaurojen ostoa varten, jotka sijoitettiin kirkonkyliin malleiksi rahvaalle, ja senjälkeen osittain annettiin ilmaiseksi, osittain myytiin huutokaupalla ansiollisille maanviljelijöille. Vuosina 1899 ja 1900 määrättiin 2,000 markkaa palkinnoiksi maanviljelyksestä Salmin kihlakunnassa.

Ylin valvonta kaikkien maanviljelysopistojen ja meijerikoulujen sekä valtion palveluksessa olevien maanviljelysvirkamiesten yli on edelleenkin ollut Maanviljelyshallituksella, jonka tehtävänä sen lisäksi on ollut lausuntojen ja ehdotusten laatiminen maataloutta koskevissa kysymyksissä, jotka hallitus mainitun viraston käsiteltäväksi lykkää, maanviljelyksen ja sen sivuelinkeinojen kehityksen valvominen sekä niiden esitysten tekeminen hallitukselle, mihinkä asianhaarat voivat antaa aihetta. Puheenalaisen viraston lisääntyneeseen työtaakkaan nähden on sen henkilökuntaa lisätty toisella sihteerillä. Ja koska 14:n päivän pituinen maksimiaika, joka on määrätty lisätyn maanviljelyshalli-

tuksen istunnoille, on osottautunut liian lyhyeksi, on vuodesta 1894 tätä aikaa vähän pitenetty (enintään yhdellä viikolla).

**Maanviljelysoppilaitokset** ovat viisivuotiskauden kuluessa olleet perinpohjaisten muutosten alaisia, joiden tarkoituksena on ollut antaa oppilaille suurempia sekä teoreettisia että etupäässä käytännöllisiä tietoja kaikista maamiehen tehtävistä, kuin mitä näiden oppilaitosten aikaisempi järjestys on pystynyt antamaan. Samalla korotettiin myöskin sisäänpääsövaatimukset. Korkein maanviljelysopeetus on maaliskuun 13 p:nä 1896 annetun armollisen julistuksen säädösten mukaan siirretty Mustialan maanviljelysopistosta Yliopistoon, jossa monipuolisempia opettajavoimia ja runsaampi tieteellisten opetusvälineiden varasto on käytettävissä. Tämän opetuksen käytettäväksi on myös määrätty erinäisiä koeasemia ja -kenttiä. Alempiin maanviljelyskouluihin pyrkijöiden luku oli maanviljelysoppilaitosten uudestijärjestelyn lähinnäedellisenä aikana noussut siinä määrin, että ainoastaan noin kolmas osa hakijoista voitiin vastaanottaa kouluihin. — Marraskuun 1 p:nä 1897 muutettiin Kurkijoen maanviljelysopisto *ylemmäksi maanviljelyskouluksi*. Vastaiseksi ja kunnes korkeampi opetus Helsingissä on saatu täysin järjestetyksi sekä Mustialan maanviljelysopiston pysyessä entisellään, on tämä ylempi maanviljelyskoulu ainoa, joka on järjestetty äskenmainitun armollisen julistuksen sekä ylempiä ja alempia maanviljelyskouluja ja maanmiesten talvikursseja koskevan ohjesäännön mukaan huhtikuun 29 p:ltä 1896. Opiston renkioppilasluokka säilytettiin kuitenkin edelleenkin erityisenä osastona maanviljelyskoulussa. Kun alemmissa maanviljelyskouluissa aikaisemmin on ollut ainoastaan johtaja, alkeisopettaja ja työmestari, järjestettiin uudet koulut siten, että niissä oli opettajakuntana oleva johtaja, joka asetettiin vakinaiselle vuosipalkalle ja sai korotettuja palkkaetuja, opettaja, työnjohtaja, työmestari, meijeristi ja puutarhuri. Sen ohessa voidaan eläinlääkärin kanssa tehdä sopimus siitä, että tämä antaisi opetusta hevosenkengityksessä ja yksinkertaisempien kotieläintautien hoidossa. Joka koulussa tulee olla seuraavat opetusvälineet: kirjasto, kokoelma maanviljelyskalujen, koneiden ja maatalousrakennusten y. m., malleja ja piirustuksia, lisäksi työkalusto, talouskasvitarha, puuntaimitarha ynnä viljelyskasvi-herbaarioita, siemenkokoelmia j. n. e. Oppilaiden lukumäärän tulee riippua siitä, kuinka paljon koulutilalla on tarjona viljeltyä maata ja tilaisuutta uutisviljelyksiin, siten että jokaista oppilasta kohti on tuleva vähintään kuusi hehtaaria viljeltyä maata. Jokaisen koulutilan tulee kuitenkin olla niin ison, että sille voidaan vastaanottaa vähintään 14 oppilasta. Vuosiraha on vähintään 11,200 markkaa, mutta voidaan jokaiselta oppilaalta yli mainittujen 14 korottaa 300 markalla. Kuitenkaan ei oppilasluku saa nousta 24:ää suuremmaksi. Itse oppikurssi on kaksivuotinen, mutta missä olot vähemmän edistyneissä osissa maatumme sitä vaativat, voidaan yksivuotisiakin kursseja järjestää. — Alempain maanviljelyskoulujen

yhteyteen sekä myöskin itsenäisesti voidaan järjestää n. s. maamiestalvikursseja, joita aikaisemmin on toimeenpantu ainoastaan yksi, nimittäin Harjun maanviljelyskoulussa Virolahden pitäjässä. Näiden tarkoituksena on valmistaa etupäässä pienempien maatilojen omistajille, joiden on vaikea kaksivuotista maanviljelyskoulua läpikäydäkseen kokonaan siksi ajaksi jättää maatilansa, tilaisuutta hankkia itselleen tarpeellisia tietoja maanviljelyksen teoriassa. Opetus on jaettu kahdelle talvikurssille, jotka kumpikin alkavat 1 p. marraskuuta ja päättyvät, ensimmäinen huhtikuun, jälkimäinen toukokuun lopussa. Lajuuden ja sisällyksen puolesta on kurssi ylipäänsä samallinen kuin alemman maanviljelyskoulun kurssi.

Viisivuotiskauden lopussa seuraavat *alemmat maanviljelyskoulut* olivat toinissa:

Uudenmaan läänissä: 1:o Söderkullan kartanossa Sipoossa ja 2:o Sjö-kullan kruununvirkatalossa Laptreskin pitäjässä;

Turun ja Porin läänissä: 1:o Tuorlan kartanossa Piikkiössä, 2:o Osaran tilalla Ikaalisissa, 3:o Peksalan kartanossa Angelniemellä ja 4:o Hagan kuninkaankartanossa Ahvenanmaalla (viimemainittu yksivuotinen);

Hämeen läänissä: 1:o Långsjön kartanossa Somerolla ja 2:o Verhon tilalla Padasjoella;

Viipurin läänissä: 1:o Harjun kartanossa Virolahdella, 2:o Elisenvaaran ulkotilalla Kurkijoen pitäjässä ja 3:o Soanlahden tilalla Soanlahden pitäjässä;

Mikkelin läänissä: 1:o Otavan sotilasvirkatalossa Mikkelin pitäjässä ja 2:o Pääskylahden kartanossa Säämingissä;

Kuopion läänissä: 1:o Peltosalmen tilalla Iisalmen pitäjässä, 2:o Simanniemen kartanossa Liperissä ja 3:o Haapapuron tilalla Nurmeksen pitäjässä;

Vaasan läänissä: Tarvaalan sotilasvirkatalossa Saarijärven pitäjässä, 2:o Korsholman latokartanossa Mustasaarella ja 3:o Orismalan kartanossa Isossakyrössä;

Oulun läänissä: 1:o Koivikon sotilasvirkatalossa Muhoksen pitäjässä, 2:o Jokisaaren tilalla Nivalan pitäjässä ja 3:o Seppälän tilalla Kajaanin maaseurakunnassa (yksivuotinen kurssi).

*Maamiesten talvikursseja* pidettiin kolmella paikkakunnalla, nimittäin Osaran tilalla Ikaalisissa, Harjun kartanossa Virolahdella ja Orismalan kartanossa Isossakyrössä.

Jo aikaisemmin maamme maanviljelys- ja talousseurat sekä puutarhaja muut yksityiset yhdistykset olivat puutarhahoidon levittämiseksi ja korottamiseksi m. m. palkanneet kiertäviä puutarhahoidon neuvoja taikka myös perustaneet erityisiä kouluja, joita tarkoituksia varten mainituille seuroille ja yhdistyksille aika ajoin jaettiin apurahoja yleisistä varoista. Kun kuitenkin

toiminta puutarhahoidon alalla kävi yhä vilkkaammaksi eikä mainittu alkuperäinen opetus enää tyydyttävällä tavalla täyttänyt tarvetta, annettiin armollisella julistuksella maaliskuun 1 piltä 1898 käsky erityisten puutarhakoulujen perustamisesta osaksi maan ylempien maanviljelyskoulujen yhteyteen, osaksi yksityisiin maakartanoihin omistajien kanssa tehtyjen erityisten sopimuksien mukaan. Mitä tulee näiden koulujen antamaan oppimäärään, on opetus kahta laatua, alkeellisempaa ja laveampaa. Edellisestä säädetään, että tilaisuuden valmistamiseksi harjoituksen saantiin ja taidon saavuttamiseen ruokakasvien ja hedelmäin viljelemisessä ulkoilmassa, taimilavain rakentamisessa ja hoitamisessa sekä muissa yksinkertaisemmissa puutarhatöissä, on kaksivuotisia, pääasiallisesti käytännöllisiä opetuskursseja järjestettävä yksityisten suurempien puutarhain yhteyteen, joiden omistajain kanssa voidaan asiasta sopia. Korkeamman puutarhahoidon opetuksesta taasen säädetään, että yhteen maamme ylempistä maanviljelyskouluista on perustettava erityinen osasto eli ylempi puutarhakoulu, jonka kaksivuotinen kurssi alkaa 1 p:nä marraskuuta ja jonka tarkoitus on antaa oppilaille perusteellista sekä tietopuolista että käytännöllistä taitoa kaikkien puutarhain, kasvihuoneiden ja ansarien perustamiseen ja hoitamiseen kuuluvain töiden suorittamisessa, järjestämisessä ja johtamisessa. Ylempään puutarhakouluun otetaan niin monta oppilasta kuin tila ja opetusvälikappaleet sallivat. Mutta sisäänpääsyvaatimuksiin kuuluu m. m. että pyrkijä on 18 vuotta täyttänyt, että hän on täydellisesti suorittanut viisiluokkaisen lyseonoppikurssin sekä että hän vähintään yhden vuoden ajan on ottanut osaa puutarhahoidossa esiintyviin töihin. Vähin määrä oppilaita alemmassa puutarhakoulussa on 3 ja ovat nämät koulut asianomaisten talous- tai maanviljelysseurain silmälläpidon sekä Maanviljelyshallituksen ylivalvonnan alaisia. Tällaisen koulun ylläpitämisestä tulee puutarhan omistajalle 800 markan suuruinen vuotuinen valtioapu ja sitä paitsi korvaukseksi oppilaiden ylläpidosta 300 markkaa kustakin koulun oppilaasta, kuitenkin ei useammasta kuin 8:sta. Pääsyvaatimukset alempaan puutarhakouluun ovat, että pyrkijä on täyttänyt 18 vuotta sekä läpikäynyt ylempään kansakoulun taikka että hänellä on vastaava tietomäärä. Oppilas on palkollissäännön alainen. Sekä ylempään että alempiin puutarhakouluihin on sekä mies- että naisoppilailta pääsy. Viisivuotiskauden lopulla sijaitsevat *ylempi puutarhakoulu* Mustialassa. *Alemmat puutarhakoulut*, 8 luvultaan, olivat allaluetelluilla tiloilla:

Uudenmaan läänissä: Pinjaisten huvilan alueella Pohjan pitäjässä;

Turun ja Porin läänissä: Koriston kartanossa Kaarinan pitäjässä;

Hämeen läänissä: Vääksyn kartanossa Kangasalla;

Viipurin läänissä: osakeyhtiö Viipurin puutarhayhdistyksen puutarhan yhteydessä Myllysaarella Viipurin läheisyydessä;

Mikkelin läänissä: Rantakylän kartanossa Mikkelin pitäjässä;

Kuopion läänissä: Niittylahden tilalla Kiihtelysvaarassa;

Vaasan läänissä: 1:o Rutalan virkatalossa Jyväskylän pitäjässä ja 2:o Gustafsron tilalla Mustasaaren pitäjässä.

Oppilasluku on maanviljelysoppilaitosten eri ryhmissä ajanjakson kunkin vuonna ollut seuraava:

	O p p i l a i t a .				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Mustialan maanviljelys- ja meijeriopiston maanviljelysosasto . . . . .	68	62	57	47	49
Maanviljelyskoulut . . . . .	439	408	507	662	716
Puutarhakoulut . . . . .	—	—	—	—	48
Yhteensä	507	470	564	709	813

Maanviljelyksen tarpeita varten oli vuoden 1900 lopussa maanviljelystaloudellinen koeasema Helsingissä, maanviljelys- ja kauppakemiallinen laboratorio ynnä siementarkastuslaitos Helsingissä sekä yksityinen kemiallinen ja siementarkastuslaitos Turussa, 8 lääninagronomia, joilla oli apunaan 8 eri lääneihin asetettua nuorempaa agronomia, 1 yleinen kynnönneuvoja sekä 3 maanviljelysinsinööriä.

Kuten jo sivulla 42 huomautettiin, on ulkomailla pitkälle kehittynyt osuustoiminta maatalouden alalla puheenaolevan ajanjakson kuluessa päässyt alkuun Suomessakin. Muun muassa perustettiin suurenlainen tämäntapainen yhdistys v. 1898 suurempien maanomistajien kesken nimellä »Suomen maanviljelijäin konsuntsiioinyhdistys Labor«. Tohtori H. Gebhardin aloitteesta, joka aikaisemmin useilla julkaisemillaan teoksilla oli koettanut levittää maassamme tietoja osuustoiminnasta maanviljelys-elinkeino alalla, perustettiin v. 1899 »Pellervo«-seura, jonka tarkoituksena on edistää osuusyhdistysten syntymistä mainitulla alalla. Seuran pyrinnot ja toiminta saavuttivat heti alusta suurta kannatusta ja synnyttivät jo ennen vuosisadan loppua koko joukon pienempiä sellaisia konsuntsiioinyhdistyksiä etenkin pienempien maanviljelijäin keskuudessa. Varsinaiset käytännölliset tulokset seuran toiminnasta kuuluvat kuitenkin vasta seuraavaan viisivuotisjaksoon, sitten kun nyt voimassa oleva osuustoiminta-laki julkaistiin v. 1901.

Kaikista lääneistä vakuutetaan että maanviljelys-seurat ja -yhdistykset, suonviljelys- ja puutarhayhdistykset y. m. sellaiset yhdistykset, toimeenpanemalla vuosittain kokouksia ja uusien ulkomailta tilattujen maanviljelyskalujen

näyttelyjä, hankkimalla apulannoitusaineita, toimeenpanemalla koekyntöjä ja -ojituksia, toimittamalla lentokirjasia ja keskusteluja, lähettämällä opettajia ja neuvoja ovat erittäin edullisesti vaikuttaneet maanviljelyksen edistymiseksi. Näiden kokousten kustannusten korvaamiseksi ynnä palkinnoiksi niittyviljelyksistä sekä hyvin suoritetuista maanviljelystöistä, jalompien siemenlajien, maanviljelyskalujen y. m. ostamista varten ovat maanviljelysseurat, kuten tähän saakka, saaneet raha-apua valtiovaroista. Näistä seuroista ja yhdistyksistä olivat seuraavat vuoden 1900 lopussa tärkeimmät: Suomen talousseura, jolla on pääsijansa Turussa ja joka viisivuotiskauden ajalla vietti satavuotisjuhlaansa, 12 maanviljelys- eli maamies- ja talousseuraa, 1 suonviljelysyhdistys, 4 puutarhayhdistystä ja 237 maamies- ja isäntäyhdistystä. Maanviljelysseuroille oli maanviljelyksen ja sen sivuelinkeinojen edistämiseksi valtiovaroista vuotuisiksi määrärahoiksi myönnetty vuonna 1896 162,429 markkaa ja vuonna 1900 443,429 markkaa. Jotta yksityisillä maanviljelijöillä olisi tilaisuutta saada pienempiä lainoja edullisilla ehdoilla uutisviljelyksiä ja muita parannuksia varten, on valtiovaroista annettu erityisiä pienempiä lainoja osittain kunnallisten viljelysrahastojen perustamiseksi, osittain yksityisten viljelijäin käytettäväksi. Sen ohessa on valtioneuvos K. H. F. Furuholm-vainajan Suomen valtiolle testamentin kautta lahjoittamain varojen koroista edelleenkin vuosittain määrätty 1,000:n markan suuruinen summa vuorotellen Suomen Talousseuralle ja läänien maanviljelysseuroille, ja ovat nämät seurat testamentin tekijän määräyksen mukaan käyttäneet sitä parannettujen maanviljelyskalujen ostamiseen, jotka on pantu näytteille malleiksi ja sitten ilmaiseksi jaettu maanviljelijöille.

Puutarhahoidon edistämiseksi annettiin valtiovaroista vuonna 1896 suoranaisina avustuksina yksityisille yhdistyksille ja puheenalaisen elinkeinonhaaran edistämistä harrastaville henkilöille 19,200 markkaa. Vuodesta 1899 alkaen on mainittua tarkotusta varten maan talous- ja maanviljelysseuroille vuosittain määrätty 30,000 markkaa. Valtiolaitoksen koko menosääntö maanviljelystä ja sen sivuelinkeinoja varten nousi vuonna 1896 861,012 markkaan. Vuonna 1900 oli sama summa korotettu 1,805,779 markaksi, josta itse maanviljelystä varten oli määrätty 993,529 markkaa.

Huolimatta siitä että useat kotimaiset teollisuuslaitokset jo ovat alkaneet koettaa tyydyttää parannettujen maanviljelyskoneiden ja -kalujen yhä kasvavaa tarvetta, on yhä edelleen ollut pakko tuottaa ulkomailta kallisarvoisempia maanviljelyskoneita. Sangen luotettavan kuvan maanviljelyksen edistymisestä antavat täten tiedot maahantuoduista maanviljelyskaluista. Tullihallituksen tiedonantojen mukaan oli ulkomailta tuotujen maanviljelyskoneiden ja -kalujen arvo <sup>1)</sup>:

<sup>1)</sup> Vuodesta 1890 lähtien on arvo n. s. ilmoitettu arvo.

vuosina 1866—1870	44,041	markkaa eli keskim. vuodessa	8,508	markkaa.
» 1871—1875	314,764	» » » »	62,953	»
» 1876—1880	805,247	» » » »	161,049	»
» 1881—1885	2,959,256	» » » »	591,851	»
» 1886—1890	1,022,559	» » » »	204,511	»
» 1891—1895	1,624,133	» » » »	324,827	»
» 1896—1900	7,306,543	» » » »	1,461,309	»

Maahan tuotujen maanviljelyskalujen arvo oli siis vuosina 1896—1900 enemmän kuin neljä kertaa suurempi edellisen viisivuotiskauden keskimäärää ja osottaa tavallaan sekin, verrattuna edellisten viisivuotiskausien keskimääriin, kieltämättä, kuinka tehokkaasti Suomen maanviljelijät nyt puheenaolevana ajanjaksona ovat pyrkineet parantamaan viljelystään. Maanviljelyskoneita ja -työkaluja vietiin sitä vastoin varsin vähässä määrässä ulkomaille.

Viisivuotiskautena 1896—1900 oli maahan tuotujen ja maasta vietyjen maanviljelyskoneiden ja -työkalujen arvo seuraava:

	Tuonti.	Vienti.
	<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>
1896 . . . . .	646,461	123,685
1897 . . . . .	1,218,906	124,884
1898 . . . . .	1,853,087	165,852
1899 . . . . .	2,300,115	41,197
1900 . . . . .	1,287,974	21,381
	<hr/>	<hr/>
Yhteensä	7,306,543	476,999
Keskimäärin	1,461,309	95,400

Enimmin mieltä kiinnostavia ja sen ohessa tärkeimpiä kysymyksiä, mitkä tilastolla yleensä on ratkaistavana, on epäilemättä viljellyn maan-alan laajuuden ja uutisviljelysten kautta vuosittain saadun lisäyksen määrääminen.

Valitettavasti puuttuu Suomessa suoranaisia virallisia tietoja viljellyn maan pinta-alasta. Ja niitäkin ilmoituksia uutisviljelysten kautta vuosittain saaduista lisäyksistä, mitkä kuvernöörien vuosikertomuksissa tavataan, haittaavat niin suuret viat, mitä täydellisyyteen ja yhdenmukaisuuteen tulee, ettei niistä voi saada luotettavia tietoja puheenalaisessa kysyntyksessä. Samoin kuin edellisissä viisivuotiskertomuksissa esitetään kuitenkin tässäkin yhteenveto niistä kunkin vuoden uutisviljelyksiä koskevista summittaisista tiedoista, jotka kuvernöörien vuosikertomuksissa tavataan kultakin kunnalta erikseen. Nämät ilmoitetaan olleen:

vuonna 1896 . . . . .	31,723	hehtaaria.
» 1897 . . . . .	30,429	»
» 1898 . . . . .	31,011	»
» 1899 . . . . .	30,358	»
» 1900 . . . . .	29,723	»

eli jaettuna eri lääneille:

*Étendue des défrichements.*

L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	H e h t a a r i a.				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Uudenmaan . . . . .	2,494	2,726	3,240	2,458	1,826
Turun ja Porin . . . . .	2,766	2,949	3,088	3,385	2,779
Hämeen . . . . .	4,821	4,095	3,689	4,505	3,997
Viipurin . . . . .	5,456	4,565	4,553	9,010	10,199
Mikkelin . . . . .	4,449	4,650	3,512	2,061	2,580
Kuopion . . . . .	2,805	2,935	2,583	2,156	1,973
Vaasan . . . . .	6,303	6,346	7,754	4,911	4,186
Oulun . . . . .	2,629	2,163	2,592	1,872	2,183

Ylläolevat tiedot eivät, kuten sanottu, ole aivan täsmällisiä; muutamilta osilta maata ovat summat nähtävästi melkoisesti liian suuret. Tämä koskee varsinkin Hämeen, Viipurin ja Vaasan läänejä. Pääsyyinä tietojen epätarkkuuteen lienee se seikka, että muutamissa kunnissa vanhoja, uudestaan perattuja niittyjä on luettu uutisviljelyksiin.

Jos nyt vuosina 1896—1900 uutisviljelyksiksi peratun maan yllämainittu pinta-ala lisätään viljeltyyn maa-alaan saman viisivuotisjakson alussa, saadaan vuoden 1900 lopussa tulokseksi tasaluvuin 1,267,000 hehtaarin laajuisen viljelty maa-ala, joka seuraavalla tavalla jakaantui eri läänien kesken:

	Viljeltyä maata <i>Terres cultivées</i> hehtaaria.
Uudenmaan läänissä . . . . .	132,000
Turun ja Porin » . . . . .	227,000
Hämeen » . . . . .	162,000
Viipurin » . . . . .	163,000
Mikkelin » . . . . .	113,000
Kuopion » . . . . .	118,000
Vaasan » . . . . .	258,000
Oulun » . . . . .	94,000
	<hr/>
Koko maassa	1,267,000

Ylläolevasta arviolaskusta jonkun verran poikkeavan laskun julkaisee vuodelta 1897 metsäinsinööri Th. Salmén »Suomen Kartaston« tekstiosassa. Yksityisomaisuutena olevan viljellyn maa-alan herra Salmén mainittuna vuonna laski 1,136,866 hehtaariksi, jotka eri läänien kesken jakaantuivat seuraavalla tavoin:



	Viljeltyä maata <i>Terres cultivées</i> hehtaaria.
Uudenmaan läänissä . . . . .	127,377
Turun ja Porin » . . . . .	237,523
Hämeen » . . . . .	123,743
Viipurin » . . . . .	155,170
Mikkelin » . . . . .	96,150
Kuopion » . . . . .	117,135
Vaasan » . . . . .	194,348
Oulun » . . . . .	85,420
	<hr/>
Koko maassa	1,136,866

Jos tähän summaan lisätään viljellyn maan — s. o. pelto- ja kytömaiden — ala kruununmetsien alueella, jota viljeltyä maata mainittuna vuonna oli yhteensä 10,566 hehtaaria, sekä kruunun ja kirkollisviraston virkatalojen alueilla oleva viljelty maa, joka, käsittäen yhteensä 64,213 hehtaaria peltoa ja luonnonniittyjä, ei sisälly yllämainittuihin summiin, vaan joilla virkataloilla peltojen ja viljeltyjen niittyjen yhteinen ala voitaneen laskea vähintään kolmanneksi osaksi näiden tilojen koko alasta peltoa ja luonnonniittyä eli 21,404 hehtaariksi, tulisi maan koko viljelty ala v. 1897 tämän laskun mukaan olemaan 1,168,836 hehtaaria. Erotus edelläolevien arviolaskujen välillä ei niin muodoin ole suurempi kuin 8,316 hehtaaria, mikä on sangen vähäinen erotus katsoen niihin suuriin lukuihin, joista on kysymys.

Prosenttina maan koko pinta-alasta oli viljelty maa v. 1900 kuvernöörien vuosikertomusten sisältämien tietojen nojalla tehtyjen laskujen mukaan:

	Viljeltyä maata. <i>Terres cultivées.</i>
Uudenmaan läänissä . . . . .	11.86 %
Turun ja Porin » . . . . .	9.81 »
Hämeen » . . . . .	9.02 »
Viipurin » . . . . .	5.19 »
Mikkelin » . . . . .	6.54 »
Kuopion » . . . . .	3.30 »
Vaasan » . . . . .	6.73 »
Oulun » . . . . .	0.60 »
	<hr/>
Koko maassa	3.82 %
Vuonna 1895 . . . . .	3.36 %
» 1890 . . . . .	2.95 »

Toiseen erittäin tärkeään kysymykseen, nimittäin missä määrin viljeltyä maata käytetään eri viljalajien tuotantoon, ei maan virallinen tilasto nykyään anna mitään vastausta. Ainoastaan vuosittain kylvetyn ja korjatun viljan, juurikas- y. m. viljelyskasvien määrästä on olemassa seikkaperäisiä tietoja.

Suurin osa sadosta korjataan peltomaasta, ainoastaan vähempi osa kytö- ja suoviljelyksistä, aivan vähäpätöinen osa kaskista. Etelä-Pohjanmaan laajoista suomaista, joilla jo sangen suuria perkaustöitä on toimitettu, saapi Vaasan lääni verrattain suuren osan sadostaan. Vastaperattuuhin ja uudempiin suoviljelyksiin kylvetään tavallisesti kauraa, vasta myöhemmin alkaa heinäviljely, jota viime aikoina todellakin menestyksellä ja suuressa laajuudessa on harjoitettu Pohjanmaalla. Myöskin Hämeen ja Kuopion lääneissä korjataan melkoisia määriä viljaa suoviljelyksistä. Kaskenviljelystä ei nykyään enää mainitsemista ansaitsevassa määrässä tavata muualla kuin Mikkelin, Kuopion ja Viipurin lääneissä, viimeainitussa läänissä verrattain vähäisessä määrin ja etupäässä läänin koillisessa osassa. Mikkelin läänissä kaskenviljelyä harjoitetaan pääasiallisesti Mäntyharjun, Kangasniemen, Puumalan ja Heinäveden pitäjissä; Kuopion läänissä Ilomantsin, Enon, Kiihtelysvaaran ja Karttulan pitäjissä, jossain määrin myöskin Nilsiä, Kesälahden, Rautalammin, Tuusniemen, Tohmajärven ja Pielaaveden pitäjissä. Useimmissa tapauksissa kärkeamista nykyään käytetään ainoastaan hakamaiden, karjanlaitumien tai uutisviljelysten aikaansaamiseksi ja on se tämän kautta saanut melkoisesti toisellaisen luonnon kuin aikaisemmin. Antaaksemme yleiskatsauksellisen kuvan suoviljelyksistä ja kaskista saadusta sadosta, julkaisemme allaolevan taulun, joka osottaa näistä viljelysmaista v. 1900 saadut satomäärät sekä niiden suuruuden prosenttina koko rukiin-, ohran- ja kauransadosta:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Sato vuonna 1900 <i>Récolte en 1900</i>			
	Kaskilta. <i>Terres brûlées.</i>		Suoviljelyksiltä. <i>Culture de marais.</i>	
	hl.	%:na läänin koko rukiin-, ohran- ja kau- ransadosta. <i>En % de la ré- colte en céréales pour le gvt.</i>	hl.	%:na läänin koko rukiin-, ohran- ja kau- ransadosta. <i>En % de la ré- colte en céréales pour le gvt.</i>
Uudenmaan . . . . .	373	0.03	1,921	0.15
Turun ja Porin . . . . .	30	0.00	22,056	0.90
Hämeen . . . . .	1,952	0.12	80,345	4.74
Viipurin . . . . .	25,241	1.24	24,064	1.18
Mikkelin . . . . .	66,745	5.99	17,326	1.56
Kuopion . . . . .	54,990	5.56	22,411	2.27
Vaasan . . . . .	3,611	0.19	207,813	10.78
Oulun . . . . .	5	0.00	3,866	0.98
Koko maa	152,947	1.28	379,802	3.19

Ajanjakson 1896—1900 eri vuosina viljantuotanto maassamme nousi allamainittuihin määriin:

*Production totale des céréales.*

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Vuotuinen keskimäärä 1896—1900.
	H e h t o l i t r a a .					
Vehnää ( <i>Froment</i> ) . . . . .	52,465	55,759	56,059	50,666	55,863	54,162
Ruista ( <i>Seigle</i> ) . . . . .	4,816,985	4,679,050	4,577,967	3,602,551	4,044,457	4,344,202
Ohraa ( <i>Orge</i> ) . . . . .	2,096,947	2,113,792	2,018,328	1,330,192	1,633,901	1,838,632
Kauraa ( <i>Avoine</i> ) . . . . .	6,174,205	6,335,266	6,712,649	5,279,639	6,238,952	6,148,142
Sekaviljaa ( <i>Méteil</i> ) . . . . .	167,239	170,876	177,164	116,901	148,228	156,082
Tattaria ( <i>Sarrasin</i> ) . . . . .	10,150	9,159	11,169	10,280	10,798	10,311
Herneitä ja papuja ( <i>Pois et fèves</i> )	167,586	153,767	157,318	126,950	141,201	149,365
Yhteensä	13,485,577	13,517,669	13,710,654	10,517,179	12,273,400	12,700,896

Tähän tuli lisäksi perunoita, nauriita ja muita juurikasveja, joita saatiin:

Vuosina. <i>Année.</i>	Perunoita, hehtolitraa. <i>Pommes de terre.</i>	Nauriita ja muita juurikasveja, hehtolitraa. <i>Navels et autres racines.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
1896 . . . . .	6,507,587	519,907	7,027,494
1897 . . . . .	6,614,270	587,846	7,202,116
1898 . . . . .	5,967,731	591,022	6,558,753
1899 . . . . .	4,524,059	499,903	5,023,962
1900 . . . . .	5,415,157	678,145	6,093,302
Yhteensä	29,028,804	2,876,823	31,905,627

Kaikkina viisivuotisjaksoina jälkeen vuoden 1861 on keskimääräinen vuosituotanto ollut:

Vuosina. <i>Années.</i>	H e h t o l i t r a a.									
	Ruista. <i>Seigle.</i>	Ohraa. <i>Orge.</i>	Kauraa. <i>Avoine.</i>	Vehnää. <i>Blé.</i>	Sekaviiljaa. <i>Métail.</i>	Tattaria. <i>Sarrasin.</i>	Pois et fèves.	Herneitä ja papuja.	Total des céréales.	Perunoita ja muuta juuri- kasveja. <i>Pommes de terre et racines.</i>
1861—1865	2,989,385	1,670,638	1,499,033	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)
1866—1870	3,219,884	1,862,519	1,657,070	22,517	1)	1)	1)	1)	1)	1)
1871—1875	4,156,174	2,180,637	2,084,699	29,911	1)	1)	1)	1)	1)	1)
1878—1880	3,626,624	1,773,555	2,888,530	35,635	84,481	4,948	105,672	8,519,445	3,596,198	
1881—1885	3,696,277	1,955,793	3,433,417	40,272	116,906	12,131	107,972	9,362,768	4,936,196	
1886—1890	4,505,473	2,141,216	4,864,224	51,708	160,113	16,733	132,496	11,871,963	7,032,858	
1891—1895	4,083,129	1,844,767	5,252,797	46,558	132,900	12,489	114,807	11,487,447	5,609,823	
1896—1900	4,344,202	1,838,632	6,148,142	54,162	156,082	10,311	149,365	12,700,896	6,381,125	

Jos tuotantomäärä eri ajanjaksoina ja vastaava väkiluku verrataan toisiinsa, huomataan että viljantuotannon koko määrä 1860-luvun jälkeen on lisääntynyt hiukan enemmän kuin väkiluku. Keskimääräinen sato asukasta kohti oli näet kunakin viisivuotisjaksona:

Vuosina. <i>Années.</i>	Tuotanto hehtolitroissa yhtä henkeä kohti keskiväkiluvusta. <i>Production en hl par habitant de la population moyenne.</i>									
	Ruista. <i>Seigle.</i>	Ohraa. <i>Orge.</i>	Kauraa. <i>Avoine.</i>	Vehnää. <i>Blé.</i>	Sekaviiljaa. <i>Métail.</i>	Tattaria. <i>Sarrasin.</i>	Pois et fèves.	Herneitä ja papuja.	Total des céréales.	Perunoita ja muuta juuri- kasveja. <i>Pommes de terre et racines.</i>
1861—1865	1.67	0.93	0.84	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)
1866—1870	1.80	1.04	0.93	0.01	1)	1)	1)	1)	1)	1)
1871—1875	2.25	1.18	1.13	0.02	1)	1)	1)	1)	1)	1)
1878—1880	1.80	0.84	1.38	0.02	0.04	0.002	0.05	4.13	1.10	
1881—1885	1.73	0.92	1.61	0.02	0.05	0.01	0.05	4.39	2.32	
1886—1890	1.96	0.93	2.12	0.02	0.07	0.01	0.06	5.17	3.06	
1891—1895	1.67	0.75	2.14	0.02	0.05	0.01	0.05	4.69	2.29	
1896—1900	1.66	0.70	2.35	0.02	0.06	0.004	0.06	4.85	2.43	

1) Tietoja puuttuu.

Jos tästä vertailusta erotetaan pois kaura, koskapa tätä viljalajia melkoisessa määrin viljellään karjanrehuna käytettäväksi sekä ulkomaille vietäväksi, huomataan kuitenkin vertailun antavan paljoa vähemmän ilahduttavan tuloksen. Viljansato sekä rukiista että ohrasta asukasta kohti on näet vähentynyt. Hyvät satovuodet 1871—1875 ja 1886—1890 kohottivat jonkun verran suhdelukuja. Karjanhoito-elinkeinon yhä lisääntyvä merkitys vahvistaa osaltaan riittävästi kyllä vähennyksen todennäköisyyttä, mutta kun vähennys itse asiassa on niin vähäinen kuin ylläolevista suhdeluista ilmenee, selviää toiselta puolen vertailusta, että väestön yleiset elantoehdot menneen vuosisadan jälkimäisellä puoliskolla ovat melkoisesti parantuneet ja ettei sen toimeentulo enää niin välittömästi kuin aikaisemmin ole riippuvainen vuoden sadosta.

Luonnollista on, että maassa, semmoisessa kuin Suomi, joka sijaitsee niin korkealla leveysasteella ja jonka pituus pohjoisesta etelään on siksi suuri, on ja täytyy viljantuotannon välttämättä sen eri osissa olla hyvin eri lailla kehittynyt. Kun viljanviljelyä menestyksellä harjotetaan maan eteläosissa, missä se onkin eninteen levinnyt, jopa on melkoisen laajakin, voipi sitä tuskin pitää varsinaisena elinkeinona Pohjois-Suomessa, puhumattakaan Lapista, jonka ilmasto-olot panevat voittamattomia esteitä järjestetyille maanviljelykselle. Kuinka paljo viljaa kutakin lajia asukasta kohti vuosina 1896—1900 eri lääneissä korjattiin, selviää lähemmin seuraavasta taulusta:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Vuotuinen keskimääräinen tuotanto 1896—1900, hehtolitroissa, yhtä henkeä kohti läänin koko keskiväkiluvusta. <i>Production annuelle moyenne en hl pour 1896—1900 par habitant de la population totale moyenne du gouvernement.</i>					
	Ruista. <i>Seigle.</i>	Ohraa. <i>Orge.</i>	Kauraa. <i>Avoine.</i>	Muita viljalajeja. <i>Autres especes.</i>	Yhteensä viljaa. <i>Total des céréales.</i>	Pernonit ja muita juurikasveja. <i>Pommes de terre et racines.</i>
Uudenmaan . . . . .	1.65	0.20	2.68	0.23	4.76	2.39
Turun ja Porin . . . . .	2.00	0.46	3.33	0.21	6.00	2.58
Hämeen . . . . .	2.14	0.51	3.29	0.17	6.11	2.85
Viipurin . . . . .	1.57	0.52	2.63	0.13	4.85	2.18
Mikkelin . . . . .	2.50	0.69	2.77	0.35	6.31	2.89
Kuopion . . . . .	1.46	1.05	1.11	0.12	3.74	2.57
Vaasan . . . . .	1.50	0.98	2.27	0.01	4.76	2.68
Oulun . . . . .	0.64	1.24	0.24	0.01	2.13	1.30
Koko maa	1.66	0.70	2.35	0.14	4.85	2.43

Jos kaikki viljalajit lasketaan yhteen, huomataan siis tuotannon olleen suhteellisesti suurimman Mikkelin, Hämeen sekä Turun ja Porin lääneissä. Sen jälkeen tulevat järjestyksessä Viipurin, Uudenmaan, Vaasan, Kuopion ja Oulun läänit. Rukiinviljelykseen katsoen läänit säilyttävät edellämaitun järjestyksensä, paitsi että Uudenmaan lääni siirtyy Viipurin läänin edelle. Ohria saatiin verrattain enimmäin Oulun läänissä, sitä lähinnä Kuopion ja Vaasan lääneissä. Tuntuvasti vähempi merkitykseltään oli ohranviljelys eteläisissä lääneissä, etenkin Uudenmaan läänissä. Kauraa taasen viljeltiin verrattain enimmäin Turun ja Porin sekä Hämeen lääneissä. Perunoita ja muita juurikasveja saatiin Mikkelin läänissä verrattain enimmäin ja Oulun läänissä vähimmäin.

Edellä olevia numeroita laskettaessa on otettu huomioon läänien koko väkiluku. Jos ainoastaan maalaisväestö otetaan huomioon, antaa vertailu jonkun verran eroavan tuloksen, siten että satomäärät asukasta kohti eteläisimmissä lääneissä, etupäässä Uudenmaan läänissä, osottautuvat hiukan suuremmiksi, joten nämät läänit saavat edullisemman sijan järjestyksessä. Jos ainoastaan maaseudun väestö otetaan laskussa huomioon, ovat nämät satomäärät asukasta kohti seuraavat:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Vuotuinen keskimääräinen tuotanto 1896—1900, hehtolitroissa, yhtä henkeä kohti läänin maalaisväestöstä. <i>Production moyenne en hl pour 1896—1900 par habitant de la population rurale du gouvernement.</i>					
	Ruista. <i>Seigle.</i>	Ohraa. <i>Orye.</i>	Kauraa. <i>Avoine.</i>	Muita viljalajeja. <i>Autres espèces.</i>	Yhteensä viljaa. <i>Total des céréales.</i>	Perunoita ja muita juurikasveja. <i>Pommes de terre et racines.</i>
Uudenmaan . . . . .	2.52	0.30	4.07	0.35	7.24	3.64
Turun ja Porin . . . . .	2.31	0.53	3.84	0.24	6.92	2.98
Hämeen . . . . .	2.42	0.58	3.74	0.19	6.93	3.23
Viipurin . . . . .	1.74	0.58	2.92	0.14	5.38	2.42
Mikkelin . . . . .	2.59	0.71	2.87	0.37	6.54	2.99
Kuopion . . . . .	1.54	1.10	1.17	0.13	3.94	2.71
Vaasan . . . . .	1.58	1.03	2.40	0.02	5.03	2.83
Oulun . . . . .	0.69	1.34	0.26	0.01	2.30	1.41
Koko maa	1.87	0.79	2.64	0.16	5.46	2.74

Saman kuvan maanviljelyksen kannasta eri lääneissä, minkä lähinnä edelliset taulut antavat, saapi myös, jos kylvömäärä verrataan asukaslukuun. Vuosina 1896—1900 kylvettiin näet viljaa ja perunoita seuraavat määrät hehtolitroja asukasta kohti, jos läänien koko väkiluku otetaan huomioon:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Vuotuinen kylvömäärä 1896—1900 hehtolitroissa yhtä henkeä kohti keskiväkiluvusta. <i>Moyenne annuelle de la semence 1896—1900 en hl par habitant de la population totale moyenne du gouvernement.</i>					
	Ruista. <i>Seigle.</i>	Ohraa. <i>Orge.</i>	Kauraa. <i>Avoine.</i>	Muita viljalajeja. <i>Autres espèces.</i>	Yhteensä viljaa. <i>Total des céréales.</i>	Pernontoita. <i>Pommes de terre.</i>
Uudenmaan . . . . .	0.21	0.04	0.50	0.04	0.79	0.38
Turun ja Porin . . . . .	0.27	0.09	0.59	0.04	0.99	0.40
Hämeen . . . . .	0.27	0.09	0.55	0.03	0.94	0.40
Viipurin . . . . .	0.23	0.09	0.49	0.02	0.83	0.34
Mikkelin . . . . .	0.38	0.13	0.58	0.08	1.17	0.50
Kuopion . . . . .	0.21	0.23	0.24	0.03	0.71	0.39
Vaasan . . . . .	0.24	0.18	0.41	0.002	0.83	0.46
Oulun . . . . .	0.11	0.31	0.06	0.002	0.48	0.28
Koko maa	0.24	0.14	0.43	0.03	0.84	0.39

Jos kaupunkien väestö erotetaan pois laskusta, saadaan seuraava tulos:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Vuotuinen kylvömäärä 1896—1900 hehtolitroissa yhtä henkeä kohti maalaisväestöstä. <i>Moyenne annuelle de la semence en hl 1896—1900 par habitant de la population rurale du gouvernement.</i>					
	Ruista. <i>Seigle.</i>	Ohraa. <i>Orge.</i>	Kauraa. <i>Avoine.</i>	Muita viljalajeja. <i>Autres espèces.</i>	Yhteensä viljaa. <i>Total des céréales.</i>	Pernontoita. <i>Pommes de terre.</i>
Uudenmaan . . . . .	0.32	0.06	0.77	0.06	1.21	0.58
Turun ja Porin . . . . .	0.31	0.10	0.69	0.05	1.15	0.47
Hämeen . . . . .	0.31	0.10	0.62	0.04	1.07	0.45
Viipurin . . . . .	0.25	0.10	0.55	0.02	0.92	0.38
Mikkelin . . . . .	0.40	0.14	0.60	0.08	1.22	0.52
Kuopion . . . . .	0.22	0.24	0.26	0.03	0.75	0.41
Vaasan . . . . .	0.25	0.19	0.44	0.002	0.88	0.49
Oulun . . . . .	0.10	0.29	0.06	0.002	0.45	0.26
Koko maa	0.27	0.16	0.49	0.03	0.95	0.44

Laatuun katsoen on maan viljantuotanto viime aikoina tuntuvassa määrin muuttunut. Sadosta oli nimittäin:

	Ruista. <i>Seigle.</i>	Ohraa. <i>Orge.</i>	Kauraa. <i>Avoine.</i>
1861—1865 . . . . .	48.6	27.1	24.3
1866—1870 . . . . .	47.8	27.7	24.5
1871—1875 . . . . .	49.4	25.9	24.7
1878—1880 . . . . .	43.7	21.4	34.9
1881—1885 . . . . .	40.7	21.5	37.8
1886—1890 . . . . .	39.1	18.6	42.3
1891—1895 . . . . .	36.5	16.5	47.0
1896—1900 . . . . .	35.2	14.9	49.9

Samalla kun viljantuotannon koko määrä kolmenakymmenenäviitena viimeksikuluneena vuonna on kasvanut kaksinkertaiseksi, on siis eri jyväkasvien viljelys melkoisesti entisestään muuttunut. Rukiin ja ohran tuotanto on tosin absoluuttisesti lisääntynyt, vaan ei yhtä vahvasti kuin kauran viljelys. Viime-mainittu viljalaji, joka vielä 1870-luvun edellisellä puoliskolla sadon suuruuteen katsoen oli viimeisenä, on nyt ensi sijalla, ja on se, samalla kun rukiin ja ohran viljelys on vähentynyt 13.4 % ja 12.2 %, kasvanut 25.6 % eli koko viljantuotantoon nähden 24.3 %:sta 49.9 %:iin. Syynä tähän kauranviljelyksen lisääntymiseen voidaan tosin suureksi osaksi pitää sitä seikkaa, että kauraa nykyään entistä enemmän on alettu viljellä ulkomaille vietäväksi, ja että se siten on saanut suuremman arvon kauppatavarana ja varmemman menekin, mutta epäilemättä on syy osittain myös etsittävä siitä, että maanviljelystä on ruvettu harjottamaan enemmän intensiivisesti ja että suurempaa huomiota nykyään pannaan rehukasvien viljelykseen. Tätä vahvistavat myös vientiä koskevat tiedot, joitten mukaan kauran vienti oli seuraava:

	Yhteensä <i>Total</i> hehtolitraa.	Keskim. vuodessa <i>Moyenne annuelle</i> hehtolitraa.
1856—1860 . . . . .	244,433	48,877
1861—1865 . . . . .	311,720	62,344
1866—1870 . . . . .	615,759	123,152
1871—1875 . . . . .	978,503	195,701
1876—1880 . . . . .	1,669,260	333,852
1881—1885 . . . . .	1,867,917	373,583



	Yhteensä <i>Total</i> hehtolitraa.	Keskim. vuodessa <i>Moyenne annuelle</i> hehtolitraa.
1886—1890 . . . . .	3,371,541	674,308
1891—1895 . . . . .	2,458,099	491,620
1896—1900 . . . . .	2,654,477	530,895

Joskin yllä esitetyt viennin määrät viisivuotiskaudesta toiseen melkein lakkaamatta ovat kasvaneet, eivät ne kuitenkaan ole likimainkaan pysyneet tuotannon kasvamisen tasalla. Kaurantuotannon lisäys on siis pääasiallisesti kulutettu omassa maassa ja käytetty karjanhoidon hyväksi.

Mitenkä yllä kosketeltu tärkeä viljelysalojen muutos on kehittynyt eri osissa maata, selviää seuraavista tauluista, jotka osottavat eri lääneissä korjatut puheenalaisten viljalajien määrät.

Rukiin sato: vuotuinen keskiluku, hehtolitraa <sup>1)</sup>.

*Récolte de seigle: moyenne annuelle en hl. <sup>1)</sup>.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	1871—75.	1878—80.	1881—85.	1886—90.	1891—95.	1896—1900.
Uudenmaan . . . . .	470,382	416,772	403,673	525,359	447,612	464,711
Turun ja Porin . . . . .	777,612	769,908	778,013	942,949	838,498	870,755
Hämeen . . . . .	498,492	488,319	464,847	586,344	547,744	616,365
Viipurin . . . . .	532,704	458,349	463,105	585,287	519,692	626,610
Mikkelin . . . . .	457,735	331,164	361,418	454,961	413,624	469,003
Kuopion . . . . .	486,950	347,734	346,112	458,534	421,834	451,848
Vaasan . . . . .	716,045	605,542	666,360	733,889	712,489	672,649
Oulun . . . . .	216,254	208,836	212,749	218,150	181,636	172,261
Koko maa	4,156,174	3,626,624	3,696,277	4,505,473	4,083,129	4,344,202

3 5 5 3 5 3

<sup>1)</sup> Tietoja puuttuu vuosilta 1876 ja 1877.

Ohran sato: vuotuinen keskiluku, hehtolitraa <sup>1)</sup>.

*Récolte d'orge: moyenne annuelle en hl. <sup>1)</sup>.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	1871—73.	1878—80.	1881—83.	1886—90.	1891—95.	1896—1900.
Uudenmaan . . . . .	77,079	68,982	62,490	62,398	61,806	55,504
Turun ja Porin . . . . .	204,638	201,783	193,691	225,769	211,724	198,431
Hämeen . . . . .	133,220	154,718	145,401	160,261	155,483	147,457
Viipurin . . . . .	173,340	141,907	160,221	171,906	175,127	208,425
Mikkelin . . . . .	160,108	130,108	137,149	152,189	125,493	128,375
Kuopion . . . . .	474,637	263,465	329,583	408,528	297,082	323,329
Vaasan . . . . .	520,386	428,973	493,108	507,484	467,452	439,467
Oulun . . . . .	432,229	383,619	434,150	452,681	350,600	337,644
Koko maa	2,180,637	1,773,555	1,955,793	2,141,216	1,844,767	1,838,632

Kauran sato: vuotuinen keskiluku, hehtolitraa <sup>1)</sup>.

*Récolte d'avoine: moyenne annuelle en hl. <sup>1)</sup>.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	1871—73.	1878—80.	1881—83.	1886—90.	1891—95.	1896—1900.
Uudenmaan . . . . .	266,449	401,806	451,873	612,889	665,853	752,748
Turun ja Porin . . . . .	494,863	722,292	840,970	1,253,015	1,301,425	1,446,102
Hämeen . . . . .	263,691	392,869	456,910	656,064	793,176	950,532
Viipurin . . . . .	474,173	581,123	631,281	752,424	762,669	1,051,299
Mikkelin . . . . .	253,218	272,527	323,963	454,762	453,920	519,705
Kuopion . . . . .	110,374	103,668	149,851	233,105	252,351	342,399
Vaasan . . . . .	200,482	404,348	557,764	853,429	972,433	1,020,370
Oulun . . . . .	16,449	9,897	20,805	46,536	50,970	64,987
Koko maa	2,084,699	2,888,530	3,433,417	4,864,224	5,252,797	6,148,142

<sup>1)</sup> Tietoja puuttuu vuosilta 1876 ja 1877.



	1871-75.	1878-80.	1881-85.	1886-90.	1891-95.	1896-1900.	Lisäys (+) tai vähen- mys (-) 1871-1900.
Vaasan lääni:							
ruista . . . . .	49.83	42.09	38.80	35.03	33.10	31.54	- 18.29
ohraa. . . . .	36.22	29.81	28.72	24.23	21.72	20.61	- 15.61
kauraa . . . . .	13.95	28.10	32.48	40.74	45.18	47.85	+ 33.90
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	
Oulun lääni:							
ruista . . . . .	32.52	34.67	31.86	30.41	31.14	29.96	- 2.56
ohraa. . . . .	65.00	63.69	65.02	63.10	60.12	58.73	- 6.27
kauraa . . . . .	2.48	1.64	3.12	6.49	8.74	11.31	+ 8.83
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	
Koko maa:							
ruista . . . . .	49.35	43.75	40.68	39.14	36.52	35.23	- 14.12
ohraa. . . . .	25.89	21.40	21.53	18.60	16.50	14.91	- 10.98
kauraa . . . . .	24.76	34.85	37.79	42.26	46.98	49.86	+ 25.10
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	

Suhteellisesti enimmin on kauranviljelys kolmenakymmenenä viimeksi-  
kuluneena vuonna syrjäyttänyt rukiin ja ohran viljelyksen Vaasan läänissä.  
Myöskin Uudenmaan ja Hämeen lääneissä on kauranviljelyksen suhteellinen  
edistyminen ollut sängen suuri. Ainoastaan Kuopion ja Oulun lääneissä, missä  
ohranviljelys luonnollisista syistä on verrattain tärkeä, on kauranviljelys edis-  
tynyt pääasiallisesti mainitun viljalajin kustannuksella, muissa lääneissä sitä  
vastoin rukiin viljelyksen kustannuksella. — Vuosisadan vaihteessa kylvettiin  
eri lääneissä seuraavat määrät eri viljalajeja:

*Semence par gouvernements 1896—1900.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Ruista. Hl. <i>Seigle.</i>		Ohraa. Hl. <i>Orge.</i>		Kauraa. Hl. <i>Avoine.</i>		Muita viljalajeja. Hl. <i>Autres espèces.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>		Kauraa %:na kai- kista viljalajeista. <i>Avoine en % du</i> <i>total.</i>	
	1896—1900.	1900.	1896—1900.	1900.	1896—1900.	1900.	1896—1900.	1900.	1896—1900.	1900.	1896—1900.	1900.
Uudenmaan . . . . .	59,682	58,642	10,437	9,664	141,939	144,607	10,883	10,282	222,941	223,195	63.67	64.79
Turun ja Porin . . . . .	117,820	107,318	38,641	37,121	257,330	259,558	18,832	32,119	432,623	436,116	59.48	59.52
Hämeen . . . . .	78,697	76,550	25,539	23,601	158,532	159,802	9,607	9,597	272,375	269,550	58.20	59.28
Viipurin . . . . .	92,032	96,274	34,841	36,274	197,581	206,177	7,049	7,699	331,503	346,424	59.60	59.52
Mikkelin . . . . .	72,385	72,377	24,580	23,646	108,435	117,835	14,704	12,213	220,104	226,071	49.27	52.12
Kuopion . . . . .	66,447	65,436	69,731	72,086	75,323	78,756	8,950	7,977	220,451	224,255	34.17	35.12
Vaasan . . . . .	105,876	100,564	79,227	76,858	185,701	185,383	1,214	1,032	372,018	363,837	49.92	50.95
Oulun . . . . .	29,827	27,436	84,814	80,402	16,222	16,240	623	838	131,486	124,916	12.34	13.00
<b>Koko maa</b>	<b>622,766</b>	<b>604,597</b>	<b>367,810</b>	<b>359,652</b>	<b>1,141,063</b>	<b>1,168,358</b>	<b>71,862</b>	<b>81,757</b>	<b>2,203,501</b>	<b>2,214,364</b>	<b>51.78</b>	<b>52.76</b>

Kylvettyjen viljalajien kesken oli, kuten näkyy, kaura ehdottomasti ensi sijalla kaikissa lääneissä, lukuunottamatta Oulun lääniä. Vuosina 1896—1900 kylvettiin kauraa keskimäärin enemmän kuin muita viljalajeja yhteensä Uudenmaan, Viipurin, Turun ja Porin sekä Hämeen lääneissä, ja vuonna 1900 sen lisäksi vielä Mikkelin ja Vaasan lääneissä. Verrattuna rukiin kylvöön oli ohran kylvö vähäpätöisin Uudenmaan läänissä. Kuopion ja Oulun lääneissä sitä vastoin oli se suurempi kuin rukiin kylvö. Vaan suhteellisesti taantumassa on ohran viljely näissäkin sekä Vaasan läänissä, missä tämä viljalaji, kylvömääristä päättäen, varhemmin on ollut ensi sijassa, kuten se yhä edelleen on Oulun läänissä.

Satojen laatua valaisevat seuraavat jyväluvut:

*Rapport de la récolte à la semence 1896—1900.*

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Vehnää ( <i>Froment</i> ) . . . . .	7.86	7.67	7.07	6.95	7.77
Ruista ( <i>Seigle</i> ) . . . . .	7.64	7.26	7.35	5.89	6.68
Ohraa ( <i>Orge</i> ) . . . . .	5.61	5.66	5.50	3.64	4.54
Kauraa ( <i>Avoine</i> ) . . . . .	5.61	5.66	5.77	4.58	5.34
Sekaviljaa ( <i>Méteil</i> ) . . . . .	5.17	5.26	5.21	3.78	4.34
Tattaria ( <i>Sarrasin</i> ) . . . . .	7.90	7.78	8.32	7.40	7.88
Herneitä ja papuja ( <i>Pois et fèves</i> ) . .	6.25	5.20	4.99	4.97	3.62
Perunoita ( <i>Pommes de terre</i> ) . . . . .	6.41	6.36	5.73	4.38	5.27

Eri lääneissä oli tärkeimpien viljalajien jyväluku vuosina 1896—1900 seuraava:

Rapport de la récolte à la semence par gouvernements 1896—1900.

Läänit. Gouvernements.	1896.				1897.				1898.				1899.				1900.			
	Ruista. Seigle.	Ohraa. Orge.	Kauraa. Avoine.	Pernoitia. Pommes de terre.	Ruista. Seigle.	Ohraa. Orge.	Kauraa. Avoine.	Pernoitia. Pommes de terre.	Ruista. Seigle.	Ohraa. Orge.	Kauraa. Avoine.	Pernoitia. Pommes de terre.	Ruista. Seigle.	Ohraa. Orge.	Kauraa. Avoine.	Pernoitia. Pommes de terre.	Ruista. Seigle.	Ohraa. Orge.	Kauraa. Avoine.	Pernoitia. Pommes de terre.
Uudenmaan . . . . .	7.95	5.25	5.05	5.68	7.33	5.20	5.26	5.66	8.08	5.32	5.48	5.81	7.99	5.16	5.09	4.11	7.64	5.68	5.68	5.28
Turun ja Porin . . . . .	7.48	5.55	5.95	6.65	7.63	5.15	5.45	6.70	7.54	5.51	6.28	5.66	6.81	4.35	4.83	4.63	7.48	5.09	5.59	5.53
Hämeen . . . . .	8.13	5.37	6.12	7.17	7.86	6.13	6.14	6.95	8.23	6.43	6.36	6.81	7.28	5.06	5.29	5.04	7.65	6.01	6.07	6.00
Viipurin . . . . .	7.04	5.89	4.81	5.76	6.84	5.76	5.31	5.38	7.30	6.14	5.03	6.02	6.66	6.06	5.49	5.82	6.23	6.06	5.91	6.20
Mikkelin . . . . .	7.05	5.45	4.85	5.64	6.17	5.57	5.54	5.75	6.85	5.65	5.18	5.54	5.99	4.38	3.94	4.98	6.35	4.98	4.56	4.46
Kuopion . . . . .	8.55	5.35	5.31	6.80	7.65	5.47	5.49	6.97	7.62	5.70	5.99	6.59	4.09	2.82	2.71	3.93	6.02	4.34	3.97	5.31
Vaasan . . . . .	7.63	6.59	6.54	6.89	7.32	6.37	6.34	6.67	6.59	5.72	6.13	4.99	3.88	3.75	3.66	3.63	6.22	5.25	4.79	5.15
Oulun . . . . .	7.57	5.02	5.57	5.80	6.97	5.30	5.47	6.31	6.19	4.57	4.82	4.65	3.15	2.06	1.88	2.67	4.72	2.81	2.46	3.17
Koko maa	7.64	5.61	5.61	6.41	7.26	5.66	5.66	6.36	7.35	5.50	5.77	5.73	5.89	3.64	4.58	4.38	6.68	4.54	5.34	5.27

Jos, aikaisemmissa viisivuotiskertomuksissa noudatettua sääntöä seuraten, otaksutaan, että kuudes jyvä rukiista ja viides toukoviljasta ja perunoista vastaa keskinkertaista satoa, voitaisiin kaikkien viljalajien, lukuunottamatta ohran, satoa katsoa hyväksi jokaisena vuonna, paitsi v. 1899. Sitä vastoin on ohran satoa sekä v. 1899 että v. 1900 yleensä pidettävä epätyydyttävänä, pääasiallisesti syystä että puheenalaisesta viljalajista tuli kato Mikkelin, Kuopion ja Oulun lääneissä sekä v. 1899 Vaasan läänissä. Oulun läänissä tuli rukiin sato huono v. 1900 sekä ohransato samoin v. 1898. Kauran sato oli epätyydyttävä Viipurin ja Mikkelin lääneissä v. 1896, ja jälkimäisessä läänissä myös v. 1900, kuin myös Oulun läänissä vuosina 1898 ja 1900, sekä Kuopion ja Vaasan lääneissä v. 1900. Perunoista tuli kato Vaasan ja Oulun lääneissä v. 1898 sekä jälkimäisessä ja Mikkelin läänissä myös v. 1900. Huonona satovuonna 1899 oli rukiin jyväluku viidessä eteläisessä läänissä, ohran ja kauran Uudenmaan, Hämeen ja Viipurin lääneissä, sekä perunain jyväluku Hämeen ja Viipurin lääneissä ylempänä otaksuttua keskilukua suurempi. Keskimääräinen jyväluku kaikkina viitenä vuonna yhteenlaskettuina oli seuraava:

*Rapport de la production à la semence pour les cinq années réunies.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Ruista. <i>Seigle.</i>	Ohraa. <i>Orge.</i>	Kauraa. <i>Avoine.</i>	Perunoita. <i>Pommes de terre.</i>
Uudenmaan . . . . .	7.79	5.32	5.30	5.31
Turun ja Porin . . . . .	7.39	5.14	5.61	5.85
Hämeen . . . . .	7.83	5.77	6.00	6.40
Viipurin . . . . .	6.81	5.98	5.32	5.84
Mikkelin . . . . .	6.48	5.22	4.79	5.26
Kuopion . . . . .	6.80	4.64	4.55	5.91
Vaasan . . . . .	6.35	5.54	5.49	5.48
Oulun . . . . .	5.78	3.98	4.01	4.48
Koko maa	6.98	5.00	5.39	5.63

Suhteellisesti runsaimman sadon on rukiinviljelys tuottanut Hämeen, Uudenmaan sekä Turun ja Porin lääneissä, huonomman sitä vastoin Viipurin, Kuopion, Mikkelin ja Vaasan lääneissä. Viimeisenä oli tässä suhteessa Oulun lääni, missä muuten rukiin viljelys on suhteellisesti vähimmin levinnyt. Ohran sato taasen on ollut runsain Viipurin, Hämeen ja Vaasan lääneissä, kun sitä vastoin perunain sato on ollut paras Hämeen läänissä. Vähimmin runsas on sekä ohran- että kauran- ja perunain sato ollut Oulun läänissä.



Vanhastaan on tunnettua, ettei maan oma viljantuotanto riitä väestön viljantarpeiden tyydyttämiseksi. Vajaus on sentähden korvattava tuonnin kautta, ja on tämä viisivuotiskautena 1896 - 1900 noussut verrattain suuriin määriin. Normaalista vuositarvetta melkoista suuremmaksi nousi viljantuonti v. 1899, sen johdosta että vuodentulosta silloin tuli kato. Tuonnin suuruus oli tonneissa:

	Jauhoja. <i>Farine.</i>	Jauhamatonta viljaa. <i>Grains.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
v. 1896 . . . . .	142,543	44,323	186,866
» 1897 . . . . .	167,138	58,703	225,841
» 1898 . . . . .	153,684	69,215	222,899
» 1899 . . . . .	206,399	117,659	324,058
» 1900 . . . . .	259,794	117,863	377,657
Yhteensä	929,558	407,763	1,337,321

Edellisinä viisivuotiskausina oli viljan tuonnin suuruus, tonneissa:

vuosina 1866—1870 . . . . .	306,200
» 1871—1875 . . . . .	388,437
» 1876—1880 . . . . .	440,787
» 1881—1885 . . . . .	478,750
» 1886—1890 . . . . .	514,430
» 1891—1895 . . . . .	920,883

Vuosina 1896—1900 oli viennin suuruus, tonneissa:

	Jauhoja. <i>Farine.</i>	Jauhamatonta viljaa. <i>Grains.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
v. 1896 . . . . .	131	58,856	58,987
» 1897 . . . . .	143	31,901	32,044
» 1898 . . . . .	201	27,674	27,875
» 1899 . . . . .	118	12,493	12,611
» 1900 . . . . .	272	8,664	8,936
Yhteensä	865	139,588	140,453

Tuonti oli siis vientiä suurempi, tonneissa lausuttuna:

v. 1896 . . . . .	127,879
» 1897 . . . . .	193,797
» 1898 . . . . .	195,024
» 1899 . . . . .	311,447
» 1900 . . . . .	368,721

Paitsi omaa tuotantoa on maan väestö vuodesta 1866 käyttänyt seuraavat määrät viljaa:

	Tonnia.
vuosina 1866—1870 . . . . .	256,084
» 1871—1875 . . . . .	299,356
» 1876—1880 . . . . .	315,428
» 1881—1885 . . . . .	350,370
» 1886—1890 . . . . .	331,142
» 1891—1895 . . . . .	789,091
» 1896—1900 . . . . .	1,196,868

Tuontisummiin luetaan nekin viljamäärät, jotka ovat aiotut maahan sijoitetun venäläisen sotaväen tarpeeksi. Ne ovat kuitenkin luonnollisesti niin pienenä murto-osana koko tuontimäärästä, että vaikutukset tämän sotaväen lukumäärän vaihdoksista huoletti voidaan sikseen jättää. Taululiitteestä n:o 3 saadaan muuten lähempiä tietoja Suomen viljantuonnista ja -viennistä kunakin puheenaolevan viisivuotiskauden vuotena.

Kehruukasvien *pellavan* ja *hampun* viljelystä harjotetaan edelleenkin sangen yleisesti, vaikka useimmilla seuduin ainoastaan kotitarpeeksi. Näiden sato ilmoitettiin seuraavaksi:

	Pellavaa. <i>Lin.</i>	Hamppua. <i>Chanvre.</i>
	Kilogrammaa.	
v. 1896 . . . . .	1,611,153	684,838
» 1897 . . . . .	1,620,207	732,399
» 1898 . . . . .	1,694,398	694,979
» 1899 . . . . .	1,430,072	565,597
» 1900 . . . . .	1,374,726	561,252
Yhteensä	7,730,556	3,239,065

Pellavanviljelystä harjotetaan pääasiallisesti Hämeen läänissä — Lammin Asikkalan, Hollolan ja Kosken pitäjissä — sekä Ikaalisten kihlakunnassa Turun ja Porin lääniä. Hamppuja taasen viljellään eninteen Mikkelin ja Kuopion lääneissä. Eri lääneissä oli vuotuinen sato keskimäärin vuosina 1896—1900 seuraava:

	Pellavaa. <i>Lin.</i>	Hamppua. <i>Chanvre.</i>
	Kilogrammaa.	
Uudenmaan läänissä . . . . .	92,572	841
Turun ja Porin » . . . . .	262,662	4,931
Hämeen » . . . . .	625,324	47,072

	Pellavaa. <i>Lin.</i>	Hamppua. <i>Chanvre.</i>
	Kilogrammaa.	
Viipurin läänissä . . . . .	233,829	82,324
Mikkelin » . . . . .	122,556	157,822
Kuopion » . . . . .	77,814	235,714
Vaasan » . . . . .	130,799	88,845
Oulun » . . . . .	555	30,264
Koko maassa	1,546,111	647,813

Sekä pellavan- että hampunviljelys on silminnähävästi taantumassa. Syynä tähän on osaltaan se seikka, että oman maan pellava ja hamppu eivät laadultaan vedä vertoja ulkomaiselle tavaralle, joka on kasvanut eteläisemmillä seuduilla. Kotona harjoitetun kehruteollisuudenkin taantuminen vaikuttaa epäilemättä samaan suuntaan. Kuitenkaan ei ole puuttunut valtionkaan puolelta yrityksiä pellavanviljelyksen kohottamiseksi. Muun muassa on valtiotavirassa oleva pellavanviljelyksen neuvoja, minkä virkailijan tehtävänä on neuvot ja ohjata rahvasta käyttämään uusia puheenalaisten kasvien viljelemis- ja käyttelytapoja.

Vuodesta 1878 on pellavain ja hamppujen vuotuinen sato ollut keskimäärin seuraava:

*Production annuelle moyenne.*

	Pellavaa. <i>Lin.</i>	Hamppua. <i>Chanvre.</i>
	Kilogrammaa.	
vuosina 1878—1880 . . . . .	1,557,472	671,378
» 1881—1885 . . . . .	1,546,897	849,074
» 1886—1890 . . . . .	1,807,552	1,003,115
» 1891—1895 . . . . .	1,584,319	677,176
» 1896—1900 . . . . .	1,546,111	647,813

Teollisuuden tarpeet puheenalaisessa suhteessa tyydytetään pääasiallisesti tuonnin kautta. Koko viisivuotiskautena oli tuonti 5,554,081 kg pellavia ja rohtimia sekä 2,112,622 kg hamppuja ja hamppurohtimia, jota vastoin vienti oli ainoastaan 15 kg pellavia ja 13,548 kg hamppuja.

## 2. Karjanhoito ja meijerialous.

Samoin kuin edellisenä viisivuotiskautena on hallitus tämänkin kuluessa kiinnittänyt huomionsa kotimaisten eläinrotujen parantamiseen. Niitten määräysten mukaan, joita arm. asetus helmikuun 15 p:ltä 1893, koskeva maassa pidettäviä yleisiä kilpa-ajoja ynnä asetus marraskuun 30 p:ltä s. v., koskeva siitosoriiden ostoa kruunulle sekä niiden hoitoa ja käyttämistä säättävät, on kruununoriiden lukua vuotuisten ostojen kautta lisätty. Siten ostettiin kruunun varalle vuosina 1896 - 1899 75 siitosoritta 84,872 markasta ja arm. julistuksen kautta joulukuun 15 p:ltä 1898 jaettiin Vaasan lääni 19:ään ja Oulun lääni 15:een oriipiiriin, joten kruununoriipiirien luku vuodesta 1899 alkaen on ollut 105. — Erinäisiä yhdistyksiä on hevossiitoksen edistämiseksi viisivuotiskautena perustettu, kuten »Hästafvelsföreningen Nylands Hippos«, »Hästafvelsföreningen Tammela Hippos«, »Hevoskasvatyshdistys Tampereen Hippos«, »Leppävuiran Hevosystävain Seura«, »Savon Hippos«, »Karjalan Hippos« y. m. Yleisistä varoista on tämänlaatuisille yhdistyksille myönnetty apurahoja sekä siitosoriiden ostoa että näyttelyissä jaettava palkintoja y. m. varten. Edelleenkin on julistuksessa helmikuun 13 p:ltä 1893 myönnetty vuotuinen, 58,000 markan suuruinen määräraha käytetty hevossiitoksen parantamiseksi, ja yleisiä kilpa-ajoja on eri paikkakunnilla toimeenpantu. Helsingin ja Turun hevosenkengityskoulut ovat saaneet apurahoja valtiovaroista, minkä ohessa on alettu pitää kantakirjaa Suomen paraimmista suomalaisrotuisista siitoshevosista. Valtion avustuksen kautta kävi mahdolliseksi Suomen osanotto yleiseen venäläiseen hevosenäyttelyyn, joka keväällä vuonna 1898 pidettiin Pietarissa, ja johon näytteille pannut suomalaiset hevoset, luvultaan 58, menestyksellä ottivat osaa. Yhä edelleen on menosääntöön vuosittain otettu määräraha yhtä hevoshoidon neuvojaa varten.

Vuotuinen, siitoskarjan palkitsemista varten määrätty 10,000:n markan, ja sonniyhdistysten avustamista tahi siitossonnien ostoa varten määrätty 8,000:n markan suuruinen summa korotettiin säätyjen pyynnöstä vuonna 1898 100,000:n markan suuruiseksi vuotuiseksi määrärahaksi, jota talous- ja maanviljelysseurojen välityksellä oli käytettävä sekä sarvikarjan palkitsemiseksi että yleensä muita sarvikarjan siitoksen parantamista tarkottavia toimenpiteitä varten. Vuonna 1897 määrättiin myöskin 70,000 markkaa käytettäväksi lainarahastona, mistä pienempiä korottomia lainoja korkeintaan 10 vuoden takaisinmaksuajalla oli annettava maanviljelijöille, jotka halusivat karjarotunsa parantamiseksi ulkomailta ostaa ayrshirekarjaa tahi myöskin perustaakseen pääpaikkoja ayrshirekarjan siitosta varten. Oli nimittäin syntynyt tuntuva puutetta siitoskarjasta, osittain sen johdosta että useihin ayrshirerotuisiin karjastoihin oli nystyrätauti siinä määrin tarttunut, että siitoseläimiä niistä ei voitu ottaa,

osittain koska kotimainen rotu ei vielä ollut niin kehittynyt, että se edes maan eteläosissa olisi voinut korvata täällä löytyviä ayrshirerotuja. — Vuonna 1899 toimeenpantiin kolme mainittavampaa karjanäyttelyä: yksi Kuopiossa kesäkuun 9—10 p:nä itäsuomalaista karjarotua varten, toinen Riihimäen rautatieaseman luona kesäkuun 15—16 p:nä ayrshirerotuista, maan eteläosissa tavattavaa karjalajia varten, kolmas Tampereella elokuun 25—26 p:nä länsisuomalaista rotua varten. Myöskiin pantiin näytteille sekä suomalaisrotuisia että ayrshire-rotuisia sikoja. Näyttelyjen toimeenpanolla oli muuten tarkoituksena yhteisen suunnitelman saavuttaminen maan sarvikarjan jalostuttamiseksi, sekä työohjelman laatiminen tämän toteuttamiseksi.

Meijerihoidon yhä kasvava merkitys maan taloudessa on saattanut hallituksenkin kaikin keinoin koettamaan edistää sen kehitystä, osittain myöntämällä helppoja lainoja meijerien rakentamista ja sisustamista varten, osittain tehokkaasti avustamalla voinvientiä sekä sopivilla keinoilla korottamalla Suomen voin arvoa. Siten asetettiin v. 1897 valtion kustannuksella itsestään toimivia lämpömittareita suurten, Hangon ja Hullin välillä kulkevien laivojen lastiruumiin, ja vuodesta 1895 alkaen on, ruotsalaiseen ja tanskalaiseen malliin, Hangossa toimitettu ulkomaille vietäväksi aiotun voin tarkastuksia. Taatakseen Hangosta meritse tapahtuvan viennin keskeymätöntä kulkua talvisinkin, mistä voinvienti suuressa määrin oli riippuvainen, hankki hallitus sen ohessa valtion kustannuksella toisen jäänsärkijäläivan. Suomen meijeritalouden kehittymiselle ja edistykselle sekä eritoten suomalaisen vientitavaran menekille on ollut erittäin tärkeä se seikka, että »Suomen meijeriyhdistyksen« toimesta on vuonna 1896 asetettu Englantiin erityinen valtion palkkaama asiamies, jonka tehtävänä on valvoa Suomen meijerihoidon etua sekä Englannissa että Tanskassa.

Karjanhoidon ja meijeritalouden kohottamiseksi ovat, paitsi yksityisten yhdistysten sekä maanviljelys- ja talousseurojen palveluksessa olevia virkamiehiä, etupäässä toimineet valtion palkkaama eläinsiitoksen ja karjanhoidon konsulentti, viisi valtion meijerikonsulenttia, kukin piirissään, sekä maan karjanhoito- ja meijerikoulut, joita vuoden 1900 lopussa oli, edellisiä kaksivuotisella kurssilla 4, yksivuotisella 13, sekä jälkimäisiä kaksivuotisella kurssilla 17 ja yksivuotisella 9.

*Meijerikoulut kaksivuotisella oppikurssilla sijaittivat:*

Uudenmaan läänissä: Myyryn kartanossa Siuntiossa.

Turun ja Porin läänissä: 1:o Ylikylän tilalla Perniössä ja 2:o Vuojoen kartanossa Eurajoella.

Hämeen läänissä: 1:o Pekkalan kartanossa Ruovedellä ja 2:o Hakoisten kartanossa Janakkalassa.

Viipurin läänissä: 1:o Niemelän tilalla Sortavalan pitäjässä ja 2:o Sipolan kartanossa Sippolan pitäjässä.

Mikkelin läänissä: 1:o Järvikylän säteritilalla Joroisissa ja 2:o Hovilan tilalla Sysmässä.

Kuopion läänissä: 1:o Simananniemen tilalla Liperissä, 2:o Koivikon tilalla Kiteen pitäjässä, 3:o Peltosalmen tilalla Iisalmen pitäjässä ja 4:o Mattilan tilalla Maaningalla.

Vaasan läänissä: 1:o Orismalan kartanossa Isonkyrön pitäjässä, 2:o Klare Sundin kirkkoherran-virkatalossa Närpiön pitäjässä ja 3:o Niemelän tilalla Jyväskylän pitäjässä.

Oulun läänissä: Ruonan tilalla Tervolassa.

*Meijerikoulut yksivuotisella oppikurssilla:*

Turun ja Porin läänissä: Hagan kuninkaankartanossa Ahvenanmaalla.

Viipurin läänissä: Kurkijoen kylässä Kurkijoen pitäjää.

Kuopion läänissä: Alapihan tilalla Leppävirroilla.

Vaasan läänissä: Toholammin osuusmeijerissä Toholammilla.

Oulun läänissä: 1:o Petäjäkankaan tilalla Pudasjärven pitäjässä, 2:o Saarelan tilalla Muhoksella, 3:o Limingan kylässä Limingan pitäjää, 4:o Ängeslevän tilalla Tyrnävän pitäjässä ja 5:o Nivalan meijerissä Nivalan pitäjässä.

Viipurin läänissä on sen ohessa n. s. kierteleviä meijerikouluja, jotka lähinnä ovat Viipurin läänin maanviljelysseuran valvonnan alaisia, ja joitten ylläpitoa varten seuralle on myönnetty vuotuista kannatusta. Valtiovaroista myönnetyllä apurahalla on niinkään annettu opetusta meijerihoidossa Kruunupyyn kansanopistossa.

Vuonna 1896 asetettiin konsulenti karjanhoidossa ja karjansiitoksessa, minkä virkailijan tehtävänä oli neuvoilla ja selityksillä avustaa maanviljelijöitä ja karjanomistajia, valmistaa suunnitelmia ja ehdotuksia karjanavetoiksi y. m. s., käskystä sekä kruunun että yksityisten varalle toimittaa siitoseläinten ostoja, valvoa eri paikkakunnille sijoitettujen siitoseläinten hoitoa y. m., seurata eläinsiitoksen ja karjanhoidon kehitystä, johtaa karjansiitosta kruunun maanviljelyskoulu-tiloilla sekä tarkastaa karjanhoitokouluja. Toukokuun 29 p:nä 1896 annettiin ohjesääntö meijerikonsulenteille, joista neljä asetettiin kukin piiriinsä, sekä määrättiin antamaan maanviljelijöille, meijerinomistajille sekä muille henkilöille ja yhtiöille karjanhoitoa, sikojen siitosta ja meijerihoidosta koskevia neuvoja ja tietoja, tekemään piirustuksia ja suunnitelmia meijerirakennuksiksi ja sikolääviksi, neuvomaan ja opettamaan voinkauppiaille voim lajittelua ja pakkausta, tarkastamaan valtion avustuksella perustettuja meijereitä, valvomaan lääninkarjakkujen toimintaa y. m. s. Vuonna 1897 asetettiin kolmeksi vuodeksi

eteenpäin apulaiskonsulentti, jonka toiminta-alueeksi määrättiin Oulun läänin pohjoisosa. Vuonna 1897 julkaistiin eläinlääkärivirkoja koskevia uusia määräyksiä; näitä virkoja oli vuoden 1900 lopussa 30, kullakin oma piirinsä. — Useampia kertoja oli pienempiä (800:n markan suuruisia) määrärahoja myönnetty vähemmissä erin jaettaviksi stipendeinä opiskeleville, jotka ulkomaalaisissa oppilaitoksissa halusivat perehtyä eläinlääkintötaitoon, vaan kun nämät summat näyttäytyivät riittämättömiksi, määrättiin vuonna 1898 12,000 markkaa vuosittain 10 vuoden kuluessa käytettäväksi tämänlaatuisina stipendeinä, kukin enintään 1,200:n markan suuruisena, jotka olivat ensi sijassa annettavat ylioppilastutkinnon suorittaneille henkilöille tahti sellaisille, joilla oli vastaava tietomäärä. — Tarttuvien kotieläintautien leviämisen estämiseksi on viisivuotiskautena useissa eri tilaisuuksissa ryhdytty toimenpiteisiin: siten on esim. kielletty tuomasta eläimiä, eläinnaikkoja y. m. tarttuvien tautien saastuttamilta seuduilta, rajasulkuja on toimeenpantu, jopa on teurastettu karjoja, joihin joku tauti, m. m. pitkälle kehittynyt nystyrätauti, on tarttunut. Sen johdosta että nystyrätautia oli ilmestynyt nautaeläimiin, toimeenpantiin laajoja tuberkuliinitutkimuksia, jotka johtivat siihen havaintoon, että puheenalainen tauti oli levinnyt sangen lavealle maan sarvikarjan kesken. Ja kun maan säädyt tämän johdosta anoivat, että mitä pikimmin ryhdyttäisiin tehokkaiisiin toimenpiteisiin nystyrätaudin ehkäisemiseksi, julkaistiin joulukuun 22 p:nä v. 1898 arm. julistus, joka koski toimenpiteitä nystyrätautia vastaan nautaeläimissä, sekä määrättiin 200,000 markkaa vuosittain käytettäväksi näiden toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Meijerialouskin on puheenaolevana ajanjaksona melkoisesti edistynyt. Tähän elinkeinoon, jota aikasemmin harjotettiin melkein yksinomaan suuremmissa kartanoissa, on yhä suuremmalla harrastuksella ryhdytty pienempään viljelijäin kesken; nämät ovat useissa paikoin perustaneet yhtiö- tahti osuusmeijereitä, siten harjottamalla yhteistä meijeritointia käyttääkseen hyväkseen seudun maidonsaantia meijerituotteiden vientiä varten. Maan meijerien luku, mikäli se on tunnettu, nousi 1890-luvun lopussa 2,056:een, sekä oli suurin Kuopion läänissä, nim. 450. Sitä lähinnä oli Vaasan lääni, missä oli 329 meijeriä, Oulun läänissä oli 283, Turun ja Porin läänissä 270, Mikkelin läänissä 266, Hämeen läänissä 239, Viipurin läänissä 110 ja Uudenmaan läänissä 109 meijeriä<sup>1)</sup>. Näihin lukuihin sisältyvät myös meijerikoulut.

Meijerialoudessa tarvittavia työkaluja ja koneita valmistetaan nykyään sangen suuressa määrin omassa maassa, minkä johdosta näiden tavarain tuonti vuosikymmenen puolivälistä lähtien on vähenemässä. Tämän tuonnin arvo on ajanjakson eri vuosina ollut:

<sup>1)</sup> Tiedot on saatu R. Roineen toimittamasta »Suomen Teollisuuskalenterista 1900«.

v. 1896 . . . . .	1,218,906	markkaa.
» 1897 . . . . .	828,540	»
» 1898 . . . . .	621,412	»
» 1899 . . . . .	331,676	»
» 1900 . . . . .	379,028	»
<hr/>		
Vuotuinen keskimäärä 1896—1900 . . . . .	675,912	markkaa.
» » 1891—1895 . . . . .	509,723	»
» » 1886—1890 . . . . .	131,985	»

Meijerikalujen ja -koneiden vienti on käsittänyt vain vähäpätöisiä määriä. Ajanjaksona 1896—1900 oli tämän viennin vuotuinen keskiarvo ainoastaan 53,798 markkaa.

Vuonna 1896 perustettiin maahan yleinen keskinäiselle vastuunalaisuudelle rakennettu eläinvakuutusyhtiö.

Allamainittujen vuosien lopussa oli maassa seuraavat määrät karjaa:

*Nombre des animaux domestiques.*

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Hevosia, täysikasvuisia — <i>Chevaux</i> . . . . .	272,279	275,122	274,252	274,856	276,227
varsoja — <i>Poulains</i> . . . . .	30,286	31,252	32,638	33,630	34,566
Sarvikarjaa, härkiä ja sonneja — <i>Boeufs</i> <i>et taureaux</i> . . . . .	80,332	79,360	79,051	75,853	73,973
lehmä — <i>Vaches</i> . . . . .	1,061,289	1,080,180	1,091,088	1,086,909	1,072,002
nuorta karjaa — <i>Veaux</i> . . . . .	314,732	315,451	314,826	294,661	281,585
Lampaita — <i>Moutons</i> . . . . .	1,092,423	1,101,456	1,080,028	1,031,185	985,218
Vuohia — <i>Chèvres</i> . . . . .	14,909	11,358	9,773	9,083	7,584
Sikoja — <i>Porcs</i> . . . . .	214,946	222,317	224,480	214,206	211,367
Poroja — <i>Rennes</i> . . . . .	114,734	117,170	118,781	119,917	118,988
Kanoja ja kalkkunoita — <i>Poules et dindons</i>	435,837	476,603	485,740	482,646	490,960
Hanhia ja ankoja — <i>Oies et canards</i> . . . . .	4,418	4,692	6,991	4,546	4,469

Elukoiden arvon voidaan alhaisen arvion mukaan laskea nousevan yli 100:n miljoonan markan.

Kotieläinten lukumäärästä kussakin läänissä annetaan tietoja taululiitteessä N:o 5.

Seuraava taulu sisältää vertauksen kotieläinten lukumääräin välillä viisivuotiskauden alussa ja sen lopussa, ynnä eri elukkalajien lisääntymisen tahi vähentymisen sen kuluessa.



	1895.	1900.	Lisäys (+) tahi vähen- nys (—).
Hevosia ja varsoja — <i>Chevaux et poulains</i> . . . . .	300,650	310,793	+ 10,143
Sarvikarjaa — <i>Bêtes à cornes</i> . . . . .	1,409,183	1,427,560	+ 18,377
Siitä: — <i>Dont</i> :			
Härkiä ja sonneja — <i>Boeufs et taureaux</i> . . . . .	78,830	73,973	— 4,857
Lehmiä — <i>Vaches</i> . . . . .	1,024,556	1,072,002	+ 47,446
Nuorta karjaa — <i>Veaux</i> . . . . .	305,797	281,585	— 24,212
Lampaita — <i>Moutons</i> . . . . .	1,067,384	985,218	— 82,166
Vuohia — <i>Chèvres</i> . . . . .	14,541	7,584	— 6,957
Sikoja — <i>Porcs</i> . . . . .	197,356	211,367	+ 14,011
Poroja — <i>Rennes</i> . . . . .	129,984	118,988	— 10,996

Ajanjakson kuluessa on siis hevosten, lehmien ja sikojen lukumäärä lisääntynyt, muiden elukkalajien luvussa on sitä vastoin tapahtunut vähennys. Huomattava on, että sarvikarjassa vähennys ei ole kohdannut lehmien lukumäärää, vaan ainoastaan härkiä, sonneja ja nuorta karjaa. Lammas- ja vuohenhoito on jo kauan aikaa ollut vähenemässä. Katsotaanpa monin paikoin lampaiden elättämisen tuottavan enemmän vaivaa kuin hyötyä, pääasiallisesti siitä syystä että sen tärkein tuote, villa, ei ole kyllin hienoa kutomateollisuuden tarpeisiin, ja että sen sijaan kauppaan on astunut muita aineita. Villan kehruuta ja kudontaa, samoin kuin vuohenhoitoa, ei sen vuoksi nykyään enää yleisemmin tavata muualla kuin kaukaisemilla seuduilla. Sianhoitoa on viime aikoina meijerialouden kehityksen rinnalla paljon koetettu edistää. Ponnistukset ovat pääasiallisesti tarkottaneet pika- ja samalla suurikasvuisten sikarodun kasvattamista.

Jos karjamäärä muutetaan n. s. nautayksiköiksi sen perustuksen mukaan, että yksi täysikasvuinen nautaeläin =  $\frac{1}{2}$  hevosta, = 2 varsaa, = 2 vasikkaa tai hiehoa, = 8 lammasta, = 3 sikaa, saadaan seuraava määrä nautayksikköjä:

v. 1870 . . . . .	1,567,808	nautayksikköä.
» 1880 . . . . .	1,673,198	»
» 1890 . . . . .	1,894,576	»
» 1895 . . . . .	2,012,507	»
» 1900 . . . . .	2,050,112	»

Ajanjaksosta toiseen on maamme karjamäärä siis lakkaamatta lisääntynyt. Lisäys astuu luonnollisesti ilmi myöskin, jos nämä nautayksiköt verrataan maan pinta-alaan. Silloin saadaan näet seuraavat luvut, jotka puolestaan selvästi osottavat viljelyksen edistyksen. Neliökilometriä maata kohti oli näet:

v. 1870 . . . . .	4.7	nautayksikköä.
» 1880 . . . . .	5.0	»
» 1890 . . . . .	5.7	»
» 1895 . . . . .	6.1	»
» 1900 . . . . .	6.2	»

Jos karjamäärä verrataan väkilukuun, tullaan sitä vastoin vähemmän suotuisaan tulokseen. Silloin ilmenee näet, ettei karjamäärä ole lisääntynyt samassa suhteessa kuin väkiluku, koska kutakin 100-lukua asukasta kohti tuli seuraava lukumäärä nautayksikköjä:

	Nautayksikköjä
	100 asukasta kohti.
v. 1870 . . . . .	89
» 1880 . . . . .	81
» 1890 . . . . .	80
» 1895 . . . . .	80
» 1900 . . . . .	76

Kuinka puheena olevat seikat muodostuivat eri lääneissä, selviää seuraavasta katsauksesta:

Karjaluku kussakin läänissä vuosina 1870—1900, »nautayksiköissä« lausuttuna.

*Animaux domestiques par gouvernements 1870—1900. Réduction à la race bovine.*

Läanit. <i>Gouvernements.</i>	100 asukasta kohti. <i>Par 100 habitants.</i>				
	1870.	1880.	1890.	1895.	1900.
Uudenmaan . . . . .	83	80	73	68	61
Turun ja Porin . . . . .	76	82	79	79	75
Hämeen . . . . .	124	85	85	86	82
Viipurin . . . . .	75	79	74	73	74
Mikkelin . . . . .	110	89	98	104	100
Kuopion . . . . .	84	77	79	82	80
Vaasan . . . . .	93	80	79	81	72
Oulun . . . . .	78	81	76	75	71
Koko maa	89	81	80	80	76

Jos kukin erityinen laji elukoita verrataan väkilukuun, saadaan alla-olevat luvut, jotka muun muassa osottavat, että lehmien lukumäärä kutakin asukasta kohti yleensä on lisääntynyt, jota vastoin muut lajit ovat vähentyneet, hevoset ja varsat, härät ja sonnit sekä lampaat ja vuohet, melkoisessakin määrin. 1,000 asukasta kohti oli näet:

*Animaux domestiques par 1,000 habitants.*

	Hevosia. <i>Chevaux.</i>	Varsoja. <i>Pou- lains.</i>	Härkiä ja sonneja. <i>Boeufs et taureaux.</i>	Lehmiä. <i>Vaches.</i>	Nuorta karjaa. <i>Veaux.</i>	Lampaita. <i>Moutons.</i>	Sikoja. <i>Porcs.</i>	Vuohia. <i>Chèvres.</i>
v. 1870 . . . . .	144		42	388	134	521	108	17
» 1880 . . . . .	117	17	36	386	127	474	75	10
» 1890 . . . . .	110	13	34	390	124	443	82	6
» 1895 . . . . .	108	12	31	406	121	423	78	6
» 1900 . . . . .	102	13	27	395	104	363	78	3

Eri seutujen viljelysalojen arvostelemiselle on myöskin tärkeätä tuntea kotieläinten suhteellinen lukuisuus sen alueen pinta-alaan verraten, jolla niitä elätetään. Tässä suhteessa eri seudut osottavat silmään pistäviä eroavaisuuksia, jotka valaisevat kuinka eri lailla maataloutta maan eri osissa harjotetaan. Seuraava taulu osottaa hevosten, nautaeläinten, lampaitten ja sikojen keskimäärän neliökilometriä maata kohti koko tiluslaajuudesta vuonna 1900:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Kotieläinten lukumäärä 1 km <sup>2</sup> kohti koko maa-alasta. <i>Nombre de têtes par km<sup>2</sup> du territoire total.</i>			
	Hevosia. <i>Chevaux.</i>	Nautakarjaa. <i>Bêtes à cornes.</i>	Lampaita. <i>Moutons.</i>	Sikoja. <i>Porcs.</i>
Uudenmaan . . . . .	2.8	11.0	6.2	1.8
Turun ja Porin . . . . .	2.4	9.6	9.1	1.0
Hämeen . . . . .	2.3	9.5	5.7	1.3
Viipurin . . . . .	1.6	6.5	4.5	1.7
Mikkelin . . . . .	1.4	8.2	3.9	2.0
Kuopion . . . . .	0.9	5.3	2.0	1.0
Vaasan . . . . .	1.3	6.0	5.8	0.5
Oulun . . . . .	0.2	1.0	0.6	0.03
Koko maa	0.9	4.3	3.0	0.6

Jos karjamäärä, kuten edellä, lasketaan »nautayksikoissa«, saadaan kutakin neliökilometriä maa-alaa kohti vuonna 1900:

Uudenmaan läänissä . . . . .	16.3	nautayksikköä.
Turun ja Porin » . . . . .	14.5	»
Hämeen » . . . . .	13.7	»
Mikkelin » . . . . .	11.0	»
Viipurin » . . . . .	9.9	»
Vaasan » . . . . .	8.7	»
Kuopion » . . . . .	7.0	»
Oulun » . . . . .	1.3	»
<b>Koko maassa</b>		<b>6.2</b> nautayksikköä.

Yllämainitut luvut osottavat asiantilaa niin laajoilla alueilla kuin kokonaisissa lääneissä. On selvää että yksityisten kuntien ja kihlakuntien olot usein melkoisesti poikkeavat näistä yleisistä keskiluvuista.

Eläviä eläimiä vietiin pääasiallisesti Venäjälle ja Ruotsiin. Vienti käsitti seuraavat määrät:

*Elävien eläinten vienti. — Exportation de bêtes sur pied.*

Vuosina. <i>Année.</i>	Hevosia. <i>Chevaux.</i>	Härkiä ja leimua. <i>Boeufs et vaches.</i>	Vasikoita. <i>Veaux.</i>	Lampaita. <i>Moutons.</i>	Sikoja. <i>Porc.</i>	Muita lajeja. <i>Autres espèces.</i>
1896 . . . . .	3,823	4,555	7,000	903	13,501	1,909
1897 . . . . .	2,441	4,022	7,636	1,019	13,953	2,593
1898 . . . . .	1,272	3,574	7,585	839	11,671	1,114
1899 . . . . .	1,038	3,523	6,790	771	11,586	529
1900 . . . . .	1,221	3,729	7,420	1,022	10,115	518
Yhteensä 1896—1900	9,795	19,403	36,381	4,554	60,826	6,663
1891—1895 . . . . .	20,837	21,962	40,664	7,896	62,882	6,816
1886—1890 . . . . .	14,771	33,456	49,878	16,772	103,548	4,528
1881—1885 . . . . .	25,110	42,092	59,600	14,248	92,113	4,887
1876—1880 . . . . .	13,798	42,055	61,290	12,880	94,403	3,105
1871—1875 . . . . .	6,610	35,292	91,667	9,216	100,420	1,493
1866—1870 . . . . .	13,861	43,263	70,614	10,616	23,576	59

Vientiä on usein ehkäissyt se seikka, että asianomaiset ulkomaiset viranomaiset, etenkin Ruotsissa, välistä sängen heikoilla perusteilla, ovat selittäneet

Suomen karjaruton saastuttamaksi ja siitä syystä ovat kieltäneet kaiken karjantuonnin täältä.

Maamme meijerialouden edistys on parannettujen kulkulaitosten ohessa melkoisessa määrin vaikuttanut siihen että karjantuotteiden vienti on lisääntynyt. Suomalaisissa satamissa käypiä hintain mukaan laskettiin maasta vietyjen karjantuotteiden arvo seuraavaksi:

ajanjaksona 1866—1870	43,098,000	markaksi.
» 1871—1875	58,914,000	»
» 1876—1880	71,183,000	»
» 1881—1885	72,060,000	»
» 1886—1890	82,683,000	»
» 1891—1895	102,732,000	»
» 1896—1900	139,990,000	»

Kahdelta ensimmäiseltä ajanjaksolta eivät tiedot ole täysin tarkkoja, vaan oli vientiarvo vuosia 1866—1870 todennäköisesti noin 45,000,000 markkaa, vuosina 1871—1875 noin 60,000,000 markkaa. Numerot osottavat joka tapauksessa, että karjantuotteiden vientiarvo on mainittuna 35:n vuoden ajanjaksona melkoisesti noussut. Puheenaolevan ajanjakson kunakin vuonna oli yllä kosketeltujen vientitavarain arvo seuraava:

v. 1896 . . . . .	29,683,431	markkaa.
» 1897 . . . . .	31,743,821	»
» 1898 . . . . .	28,465,240	»
» 1899 . . . . .	25,093,448	»
» 1900 . . . . .	25,004,097	»

Kuten nämät tiedot osottavat, on karjantuotteiden vienti viisivuotiskauden jälkimmäisellä puoliskolla huomattavasti vähentynyt. Syynä siihen on etupäässä voinviennin väheneminen, joka on jatkunut aina vuoteen 1902.

Eri karjantuotteita vietiin seuraavat määrät:

*Exportation des produits divers des fermes.*

Vuosina. <i>Année.</i>	Voita. <i>Beurre.</i>	Juustoa. <i>Fromage.</i>	Silavaa, makka- raa ja kieliä. <i>Lard etc.</i>	Raavas- ja lam- paanlihaa <i>Viande de boeuf etc.</i>	Poron- lihaa. <i>Viande de renne.</i>	Maitoa. <i>Lait.</i>
	K i l o g r a m m a a .					Litraa.
1896 . . . . .	13,010,337	235,148	43,143	699,481	28,086	1,830,855
1897 . . . . .	14,561,243	251,821	30,393	733,886	35,695	1,788,049
1898 . . . . .	12,380,203	257,985	3,463	722,743	90,733	1,984,558
1899 . . . . .	10,088,414	274,143	570	626,522	100,691	2,015,551
1900 . . . . .	9,824,726	291,714	247	744,299	69,030	1,937,646
Yhteensä 1896—1900	59,864,923	1,310,811	77,816	3,526,931	324,235	9,556,659
1891—1895 . . . . .	51,701,462	896,448	375,722	3,268,482	228,630	7,146,783
1886—1890 . . . . .	36,129,521	229,565	290,199	4,418,970	252,113	6,002,820
1881—1885 . . . . .	24,583,190	152,782	819,496	3,789,015	328,609	7,649,139
1876—1880 . . . . .	27,449,840	218,676	863,518	3,692,988	202,067	6,398,821
1871—1875 . . . . .	23,782,905	103,209	285,479	2,735,151	85,742	3,268,323
1866—1870 . . . . .	17,352,649	80,225	637,626	1,677,497	131,218	2,119,932

Huomattava on, että vuodesta 1895 lähtien voinvienti on ilmoitettu nettopainona, jota vastoin aikaisempina vuosina ilmoitettiin bruttopaino. Ajanjaksolta 1866—1875 tiedot ovat osittain epätäydellisiä, syystä että muutamilta vuosilta puuttuu tietoja Keisarikuntaan viedyistä määristä.

Voinvienti, joka oli korkeimmillaan vuonna 1897, on sen jälkeen vuosittain sangen suurestikin vähentynyt, mikä nähtävästi johtuu siitä että voinkulutus omassa maassa on lisääntynyt. Sitä vastoin juustonvienti on vuodesta vuoteen lisääntynyt. Lihan ja silavan vienti on vaihdellut eri vuosina, riippuen paljon siitä, minkälainen on ollut heinänsato. Maitoa on viety pääasiallisesti Keisarikuntaan ja sitä lähinnä Ruotsiin. Tärkein vientimaa Suomen voille on kauan aikaa ollut Tanska, josta se uudestaan käsiteltynä on viety Englantiin. Viime aikoina sitävastoin on suorastaan Englantiin tapahtuva voinvienti lisääntynyt, jopa kasvanut suuremmaksi kuin Tanskaan tapahtuva vienti, sen jälkeen kuin valtion kannatuksella on avattu säännöllinen höyrylaivayhteys Hangon ja Hullin välillä. Niinpä lähetettiin suoraan Englantiin seuraavat määrät voita:

v. 1896 . . . . .	6,191,584 kg. .
» 1897 . . . . .	7,775,225 »
» 1898 . . . . .	7,110,568 »
» 1899 . . . . .	5,173,949 »
» 1900 . . . . .	5,307,525 »

Tanskaan, joka kauan aikaa oli ollut suomalaisen voim tärkein ostaja, vietiin sitä vastoin:

v. 1896 . . . . .	5,753,375 kg.
» 1897 . . . . .	5,745,701 »
» 1898 . . . . .	4,476,167 »
» 1899 . . . . .	3,691,899 »
» 1900 . . . . .	3,771,740 »

Suhteellisesti pienempiä määriä vietiin Ruotsiin, Venäjälle ja Saksaan. — Maastamme vietyjen liha- ja silavatavarain suurin kuluttaja oli Ruotsi. Sitä lähinnä olivat Venäjä, Tanska, Englanti ja Saksa.

Tarttuvien tautien kautta maamme menetti seuraavat määrät kotieläimiä:

*Bétaïl mort de maladies contagieuses.*

	Hevosia ja varsoja.	Nautakarjaa.	Lampaita.	Sikoja.	Vuohia.
	<i>Chevaux et poulains.</i>	<i>Bêtes à cornes.</i>	<i>Moutons.</i>	<i>Porcs.</i>	<i>Chèvres.</i>
v. 1896 . . . . .	309	2,092	2,189	883	5
» 1897 . . . . .	255	1,730	1,709	710	—
» 1898 . . . . .	276	1,767	1,535	647	1
» 1899 . . . . .	262	1,827	2,784	741	3
» 1900 . . . . .	300	1,598	1,144	824	10
Yhteensä	1,402	9,014	9,361	3,805	19
Yhteensä 1891—1895	1,653	9,265	9,915	3,688	21

Lähempiä tietoja tästä annetaan läänittäin taululiitteessä N:o 6.

Petoeläinten tappamia eläimiä oli allamainitut määrät:

*Bétaïl tué par des bêtes féroces.*

	Hevosia ja varsoja.	Nauta- karjaa.	Lampaita.	Sikoja.	Vuohia.	Poroja.	Siipikarjaa.
	<i>Chevaux et poulains.</i>	<i>Bêtes à cornes.</i>	<i>Moutons.</i>	<i>Porcs.</i>	<i>Chèvres.</i>	<i>Rennes.</i>	<i>Volailles.</i>
v. 1896 . . . . .	14	123	1,941	22	7	2,442	3,699
» 1897 . . . . .	15	123	2,207	16	2	2,677	4,333
» 1898 . . . . .	12	112	2,509	18	1	2,704	3,974

	Hevosia ja Nauta- varsoja.	Nauta- karjaa.	Lampaista.	Sikoja.	Vuohia.	Poroja.	Siipikarjaa.
	<i>Chevaux et</i>	<i>Bêtes à</i>	<i>Moutons.</i>	<i>Porcs.</i>	<i>Chèvres.</i>	<i>Rennes.</i>	<i>Volailles.</i>
	<i>poulains.</i>	<i>cornes.</i>					
v. 1899 . . . . .	17	127	2,447	22	2	2,113	4,587
» 1900 . . . . .	27	225	2,029	20	25	1,772	5,496
Yhteensä	85	710	11,133	98	37	11,708	22,039
Yhteensä 1891—1895	145	1,147	14,221	181	74	12,150	19,176

Taululiitteestä N:o 7 selviää lähemmin, miten nämät tappiot jakaantuivat eri läänien kesken.

**Maanlohkominen ja viljelysosien lukumäärä.** Suomen maanviljelys-tilasto, joka kuitenkin lähimmässä tulevaisuudessa tulee uudestaan järjestettäväksi, ei valitettavasti voi suorastaan vastata siihen tärkeään kysymykseen, kuinka suuri maamme maanviljelijäin lukumäärä on. Papiston kymmenvuotistauluista saatujen väkilukua koskevain tietojen johdolla on kuitenkin edellä, siv. 40, tehty selkoa n. s. »päähenkilöjen« lukumäärästä (ynnä heidän perheenjäsenistään ja palvelijoistaan), jotka elättävät itseään etupäässä maanviljelyksellä ja sen sivuelinkeinoilla. On kuitenkin itsestään selvää, että tämä väestöryhmä — jo yksistään siitä syystä että siihen on luettu maanviljelystyömiehet, — sisältää paljoa suuremman lukumäärän henkilöitä kuin varsinaiset maanviljelijät.

Viljelystiluksien luvusta antavat kuvernöörien vuosikertomukset vuosittain tietoja, jotka kuitenkin valitettavasti ovat osottautuneet sangen epäluotettaviksi. Pienempiin tiluksiin eli n. s. maatorppiin nähden, joiden haltijat eivät omista viljelemäänsä maata, ilmoitetaan ainoastaan lukumäärä, itsenäiset tilukset ryhmitetään sitä vastoin pinta-alansa mukaan neljään ryhmään, riippuen siitä, käsittääkö viljelty maa: 1) vähemmän kuin 5 hehtaaria, 2) 5—25 hehtaaria, 3) 25—100 hehtaaria tahi 4) 100 hehtaaria ja siitä päälle. Itsenäisten tiluksien lukumäärä nousi vuoden 1896 lopussa, mikä vuosi on viimeinen, jolta varmempia tietoja on olemassa, 117,704:ään ja maatorpparien lukumäärä 71,577:ään. Itsenäisten tilusten ensimmäiseen ryhmään kuului 32,162 eli 27.3 %, toiseen ryhmään enin osa, 60,676 eli 51.6 %, kolmanteen ryhmään 22,172 eli 18.8 % sekä neljänteen ryhmään 2,694 eli 2.3 % itsenäisten viljelystilusten koko lukumäärästä.

Eri lääneissä oli viljelystilusten lukumäärä seuraava:



Läänit. Gouvernements.	Maanviljelystilusten luku, joilla on <i>Propriétés</i>					Maatorppareita. Nombre des petits fermiers.
	vähemmän kuin 5 an-dessous de 5	5—25 de 5 à 25	25—100 de 25 à 100	100 ja siitä yli de 100 et au-dessus	Yhteensä. Total.	
Uudenmaan . . . . .	514	3,742	1,474	239	5,969	4,755
Turun ja Porin . . . . .	1,571	6,092	3,171	339	11,173	13,052
Hämeen . . . . .	418	4,207	1,995	595	7,215	8,784
Viipurin . . . . .	9,562	14,173	6,823	382	30,940	3,921
Mikkelin . . . . .	1,931	5,076	1,533	421	8,961	6,305
Kuopion . . . . .	4,202	7,978	2,447	281	14,908	9,048
Vaasan . . . . .	5,003	13,305	4,212	428	22,948	14,534
Oulun . . . . .	8,961	6,103	517	9	15,590	6,178
Koko maa	32,162	60,676	22,172	2,694	117,704	71,577

Edellisistä tiedoista ilmenee, että suurempien ja pienempien tilusten leveneminen on maan eri osissa hyvin erilainen, ja että niinkään maatorppien lukumäärä suuresti vaihtelee maan eri osissa. Turun ja Porin sekä Hämeen lääni ovat maatorppien lukuisuuteen katsoen melkoisesti muiden läänien edellä, joista Viipurin läänillä tässä suhteessa on pienin lukumäärä. Itsenäiset pienet tilat (käsittäen vähemmän kuin 5 hehtaaria viljeltyä maata) ovat taasen Oulun läänissä olleet suhteellisesti lukuisimmat kuin muissa lääneissä, jota vastoin suuret viljelystilukset ovat suhteellisesti lukuisimmat Hämeen läänissä. Pienten ja suurten viljelystilusten sekä torppien suhteellista lukuisuutta eri lääneissä valaisee allaoleva taulu.

*Nombre des cultivateurs, classés selon l'étendue de leurs possessions. En %.*

Läänit. Gouvernements.	Sadasta maanviljelyksestä oli seuraavilla viljelysmaata, hehtaaria. <i>Cultivateurs possédant en terres cultivées un nombre d'ha de</i>				Maatorppia 100:a isenmäistä maanviljelystä kohti. Nombre de torps pour 100 cultivateurs propriétaires.
	vähemmän kuin 5. moins de 5.	5—25.	25—100.	100 ja siitä yli. 100 et au-dessus.	
Uudenmaan . . . . .	8	63	25	4	79.7
Turun ja Porin . . . . .	14	55	28	3	161.6
Hämeen . . . . .	6	58	28	8	121.7
Viipurin . . . . .	31	46	22	1	12.7
Mikkelin . . . . .	21	57	17	5	70.4
Kuopion . . . . .	28	54	16	2	60.7
Vaasan . . . . .	22	58	18	2	63.3
Oulun . . . . .	58	39	3	0.1	39.6
Koko maa	27	52	19	2	60.8

Kruunulle kuului koko maan pinta-alasta kaikkiaan 14,320,140 hehtaaria, joka ala suurimmaksi osaksi sijaitsee Oulun läänissä. Henkilöille, jotka eivät olleet Suomen kansalaisia, kuului 118,144 hehtaaria, josta suurin osa sijaitsi Viipurin läänissä. Aatelisto omisti ainoastaan 364,437 hehtaaria, papiston virkatalot, joita on 1—2 joka pitäjässä, käsittivät 292,554 hehtaaria, ja maan talonpoikaissäätty ynnä muut maanomistajat omistivat koko muun pinta-alan eli 21,463,716 hehtaaria. Lähes puolet aateliston omistamasta maasta sijaitsi Uudenmaan läänissä. Ainoastaan hyvin vähän semmoista maata oli Kuopion ja Vaasan lääneissä. Oulun läänissä ei ollut yhtään maata omistavaa aateli- miestä. Seuraavassa yleiskatsaustaulussa annetaan lähempiä tietoja siitä, kuinka suuria maa-aloja puheenaoleviin eri ryhmiin kuuluvilla maanomistajilla vuoden 1896 lopussa oli maan eri osissa.

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Hehtaaria maata, joka kuului <i>Terres (hectares) appartenant</i>					
	kruunulle, <i>à l'État.</i>	aatelissäädylle, <i>à la noblesse.</i>	papiston virka- taloille, <i>aux presbytères.</i>	henkilöille, jotka eivät ole Suomen kansalaisia. <i>aux étrangers.</i>	muille maanomis- tajille. <i>aux autres proprié- taires.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
Uudenmaan . . . . .	40,456	160,907	12,823	123	972,891	1,187,200
Turun ja Porin . . . . .	216,725	72,067	32,602	4,169	2,091,537	2,417,100
Hämeen . . . . .	164,270	43,997	14,096	—	1,936,037	2,158,400
Viipurin . . . . .	252,897	31,055	36,873	97,195	3,086,080	3,504,100
Mikkelin . . . . .	77,159	40,356	29,287	327	2,136,871	2,284,000
Kuopion . . . . .	527,655	9,429	50,541	14,568	3,670,807	4,273,000
Vaasan . . . . .	448,609	6,626	62,203	457	3,653,205	4,171,100
Oulun . . . . .	12,592,378	—	54,129	1,305	3,916,288	16,564,100
Koko maa	14,320,149	364,437	292,554	118,144	21,463,716	36,559,000

Maanviljelystuotteiden *hinnat* valaisevat myöskin osaltaan maanviljelyk- sen taloudellisia olosuhteita. Luotettavia tietoja saadaan tällä alalla verohinta- luetteloista, jotka käypien hintain mukaan vuosittain lokakuussa vahvistetaan kutakin lääninä varten. Valitettavasti verohintain määrääminen, niiden kame- raalisen tarkotuksen mukaan, käsittää ainoastaan tärkeimmät maanviljelys- ja meijerituotteet, lähinnä vehnän (ainoastaan eteläisemmissä lääneissä), rukiin, ohran, kauran ja voin sekä sitäpaitsi miehen ja hevosen päivätyön hinnat. Miten näiden tuotteiden ja suoritettavain hinnat ovat vaihdelleet viimeisten kolmenkymmenen vuoden kuluessa, selviää seuraavasta taulusta, jossa ilmotetaan keskimääräiset hinnat, koskevat koko maata, laskettuina eri läänejä kos- kevien ilmoitusten mukaan.

## Verohinnat vuosina 1871—1900:

*Prix-courants officiels des denrées et des corvées publiques 1871—1900.*

Vuosina. <i>Années.</i>	Vehnää. <i>Fryment.</i>		Ruista. <i>Seigle.</i>		Ohraa. <i>Orge.</i>		Kauraa. <i>Avoine.</i>		Voita. <i>Beurre.</i>		Miehen päivätyö. <i>Homme.</i>		Hevospäivätyö. <i>Journee de cheval.</i>			
	Hehtolitralta. <i>Par hectolitre.</i>								10 kg:lta. <i>Par 10 kg.</i>							
	<i>Smf.</i>	<i>ru.</i>	<i>Smf.</i>	<i>ru.</i>	<i>Smf.</i>	<i>ru.</i>	<i>Smf.</i>	<i>ru.</i>	<i>Smf.</i>	<i>ru.</i>	<i>Smf.</i>	<i>ru.</i>	<i>Smf.</i>	<i>ru.</i>	<i>Smf.</i>	<i>ru.</i>
1900 keskimäärin . . . . .	17	67	12	69	9	88	7	31	20	88	2	44	4	90		
1899 » . . . . .	17	33	13	41	10	06	7	88	20	50	2	41	4	78		
1898 » . . . . .	15	50	11	19	8	63	6	50	19	19	2	25	4	38		
1897 » . . . . .	14	83	10	28	8	09	6	03	19	—	1	86	3	71		
1896 » . . . . .	14	—	9	41	7	69	5	56	18	45	1	69	3	38		
1895 » . . . . .	14	50	9	75	8	—	5	44	17	08	1	57	3	14		
1894 » . . . . .	15	67	10	56	8	44	6	—	16	95	1	50	3	—		
1893 » . . . . .	17	50	13	—	10	19	7	—	18	48	1	50	3	—		
1892 » . . . . .	19	63	16	44	11	56	7	69	18	29	1	49	2	98		
1891 » . . . . .	19	—	15	94	10	88	7	81	17	80	1	64	3	29		
1890 » . . . . .	15	40	11	50	8	89	5	93	15	62	1	51	3	03		
1889 » . . . . .	14	78	10	38	8	34	5	54	16	12	1	43	2	85		
1888 » . . . . .	14	71	9	54	7	73	5	16	15	96	1	36	2	73		
1887 » . . . . .	14	41	8	64	7	20	4	55	15	22	1	36	2	73		
1886 » . . . . .	15	31	10	50	8	79	5	49	13	89	1	39	2	79		
1885 » . . . . .	18	04	12	89	10	20	6	22	15	52	1	41	2	82		
1884 » . . . . .	18	50	13	34	10	46	6	40	17	21	1	41	2	82		
1883 » . . . . .	18	65	13	42	10	54	6	37	17	02	1	41	2	82		
1882 » . . . . .	18	95	13	95	11	07	6	40	17	65	1	40	2	81		
1881 » . . . . .	21	08	17	02	12	21	7	28	18	64	1	36	2	78		
1880 » . . . . .	18	35	14	82	11	30	6	67	17	72	1	36	2	72		
1879 » . . . . .	17	59	12	58	10	09	5	69	12	35	1	35	2	70		
1878 » . . . . .	18	20	13	34	10	61	5	91	13	82	1	35	2	70		
1877 » . . . . .	18	95	13	80	11	22	6	97	18	39	1	20	2	40		
1876 » . . . . .	19	71	15	16	12	43	8	11	20	52	1	20	2	40		
1875 » . . . . .	19	10	14	86	12	21	7	92	18	82	1	20	2	40		
1874 » . . . . .	19	41	14	90	12	21	7	77	18	89	1	20	2	40		
1873 » . . . . .	18	35	13	68	11	15	6	86	16	51	1	20	2	40		
1872 » . . . . .	18	65	14	79	11	22	6	63	15	60	1	20	2	40		
1871 » . . . . .	17	29	13	49	10	54	6	33	15	59	1	20	2	40		

Jos lähemmin tarkastetaan edelläolevia hintatietoja, huomataan että se tuntuva aleneminen, mikä vuosina 1887—1888 tapahtui tärkeimpien maanviljelystuotteiden, eri viljalajien, hinnoissa, uudistui vuosina 1895—1896, jonka jälkeen hinnat vuodesta toiseen kohoten nousivat korkeimpaan määräänsä v. 1899 eli juuri sinä vuotena, joka viime vuosikymmenenä satoon nähden oli epäsuotuisin. Myöskin v. 1900 hinnat pysyivät verrattain korkeina. Voikin on ajanjakson kuluessa ollut verrattain hyvässä hinnassa, joka 16 markasta 95 pennistä 10 kilolta v. 1894 sittemmin lakkaamatta on noussut aina 20 markkaan 88 penniin v. 1900, mikä on korkein suomalaisen voin hinta jälkeen v:n 1871. Mutta vaikka maanviljelys- ja karjanhoitoelinkeino siis yleensä viisivuotiskauden kuluessa on työskennellyt verrattain edullisissa oloissa menekkiin katsoen, on sillä toiselta puolen ollut vastusta korkeista ja sitä paitsi kasvavista työhinnoista. Miehen- ja hevospäivätyön hinnat ovat näet viisivuotiskauden 1896—1900 kuluessa kohonneet, edellinen 1 markasta 57 pennistä v. 1895 2 markkaan 44 penniin v. 1900, jälkimäinen taasen 3 markasta 14 pennistä v. 1895 4 markkaan 90 penniin v. 1900. Tämä hinnannousu on jatkunut läpi koko ajanjakson 1871—1900, jonka alussa miehenpäivätyön hinta oli ainoastan 1 markka 20 penniä ja hevospäivätyön hinta 2 markkaa 40 penniä. Kummaltakin päivätyönlajilta on hinnannousu siis ollut 100:a % suurempi.

Luonnollista on, että hinnat maan eri paikkakunnilla, riippuen maantieteellisestä asemasta sekä siitä, onko mukavia kulkuneuvoja ja työvoimia saatavissa y. m., melkoisesti eroavat yllämainituista yleisistä keskimääristä.

Miten eroavaisuudet rukiin hinnoissa ovat läänittäin vaihdelleet sekä laskettuihin keskihintoihin että korkeimpiin ja alimpiin hintoihin katsoen, ilmenee taulusta N:o 4. — Taulussa N:o 8 taasen tehdään selkoa rengin ja piian palkoista sekä elantoa lukuunottamatta että palvelijoiden ollessa talon ruoassa.

Kuten näkyy, on eri paikkakuntain välillä, semminkin pohjoisimmissa lääneissä, ollut sängen suuria eroavaisuuksia. Semmoiset olot osottavat toiselta puolen, että viljakauppa vielä on sängen kehittymätön taikka että useimmilla paikkakunnilla hintain vaihtelu ei ole tehokkaan kilpailun määräämä, vaan että se yksinomaan on johtunut myyjän tai ostajan hetkellisestä tarpeesta, toiselta puolen että palkkaussuhteetkin usein ovat riippuneet satunnaisista seikoista, joiden kautta palkkain suuruus on saman lääninkin piirissä voinut suu-  
resti vaihdella.

### 3. Metsätalous.

Kasvullisen metsämaan pinta-alaa koko maassamme on valitettavasti sängen vaikea määrätä. Tästä lausuu se komitea, jonka hallitus v. 1896 asetti tutkimaan yksityismetsäin tilaa, että toiselta puolen melkoisia alueita maamme

pohjoisimmissa osissa vielä on mittaamatta ja toiselta tiedot eri tiluslajeista muissa osissa maata enimmäkseen perustuvat niin vanhoihin mittauksiin, etteivät ne enää anna oikeata kuvaa nykyisistä tilussuhteista. »Osittain ovat myös«, sanoo komitea, »vanhat mittaukset vaillinaisesti toimitetut, osaksi on syytä siihen, etteivät vanhat kartanselitykset anna oikeaa tietoa metsämaan alasta, se että viljelykset aikain kuluessa ovat suuresti laajentuneet ja eri lailla eri osissa maata sekä eri nopeudella eri ajanjaksoina, osaksi tuottaa sekavuutta tiluslajien laajuuden arvostelemisessa sekin, että maanmittarikunta eri aikoina on eri lailla lajitellut maat«.

Sellaisten sekä vanhempien että uudempien tilustenkartoitusten y. m. lähteiden johdolla on mainittu komitea kuitenkin arvioinut tilusten alan maassamme, jonka arviolaskun tulokset tässä esitettäkööt, ne kun ovat luotettavimpia, mitä on saatavissa. Mainitun laskun mukaan oli maassamme viime vuosisadan lopussa (v. 1897):

		% maan koko pinta-alasta.
viljeltyä maata sekä luonnonniit- tyjä . . . . .	3,529,468 hehtaaria	9.74
kuivaa metsämaata . . . . .	15,188,464 »	41.92
soita, nevoja, vuoria, vesiä y. m.	17,519,168 »	48.34
<hr/>		
Maan koko pinta-ala <sup>1)</sup>	36,237,100 hehtaaria	100 %

Jos tästä maamme koko pinta-alasta vähennetään kruununmetsien ala vuosisadan lopussa, eli 13,602,744 hehtaaria, nähdään että *yksityisten* hallussa oleva maa-ala (siihen luettuna myöskin sotilas-, siviili- ja kirkollisvirkakunnan virkatalot) mainittuun aikaan oli tasaluvuin noin 22,600,000 hehtaaria. Tästä pinta-alasta käsitti kuiva metsämaa ainoastaan 9,875,000 hehtaaria ja metsää kasvavat suomaat 1,839,000 hehtaaria.

Eri lääneissä yksityismetsät käsittivät seuraavat pinta-alat:

*Forêts des particuliers.*

	Kuivaa metsä- maata.	Metsää kasva- vaa suomaata.	Yhteensä.
	<i>Sol forestier sec.</i>	<i>Marais boisés.</i>	<i>Total.</i>
	hehtaaria.	hehtaaria.	hehtaaria.
Uudenmaan läänissä . . . .	644,045	21,364	665,409
Turun ja Porin » . . . .	1,052,167	56,423	1,108,590
Hämeen » . . . .	968,012	85,973	1,053,985
Viipurin » . . . .	1,558,450	361,198	1,919,648

<sup>1)</sup> Eroavaisuudet näiden pintaala-tietojen ja aikaisemmin mainittujen Strelbitskyn tekemien laskujen välillä johtunevat etupäässä vedenpinnan erilaisesta arvioimisesta.

	Kuivaa metsä- maata.	Metsää kasva- vaa suomaata.	Yhteensä.
	<i>Sol forestier</i> sec.	<i>Marais boisés.</i>	<i>Total.</i>
	hehtaaria.	hehtaaria.	hehtaaria.
Mikkelin läänissä . . . . .	867,877	222,932	1,090,809
Kuopion » . . . . .	1,443,294	473,372	1,916,666
Vaasan » . . . . .	1,353,913	266,713	1,620,626
Oulun » . . . . .	1,987,713	350,919	2,338,632
Koko maassa	9,875,471	1,838,894	11,714,365

Järkiperaistä metsänhoitoa järjestettyine lohkokakkuineen ja metsänkylvöineen metsän jälleenkasvua varten tavataan yksityismetsissä oikeastaan vain poikkeustapauksissa. Viime vuosikymmeninä puutavaramarkkinoilla vallinneet edulliset hinnat sekä niiden aiheuttama hillitön hakkuu ovat sen vuoksi vaikuttaneet, että yksityismetsät useimmilla paikkakunnilla ovat suuresti harvenneet. Toiselta puolen ovat kaskenpoltto, — joka kuitenkin melkoisesti on vähentynyt ja jota nykyään harjotetaan melkein yksinomaan uutisviljelyksiä raivattaessa sekä (enimmäkseen maan keski- ja itäosissa) metsälaidunten parantamiseksi, — ja tervanpoltto hävittäneet suuria metsäaloja. Jykevempiä tarvepuita, joita vielä pari vuosikymmentä sitten oli jokseenkin runsaasti, on sen vuoksi enää sängen harvassa, ja missä hakkuuta ei ole jatkettu niin pitkälle, että aivan paljaita maita on syntynyt, kuten paikoittain on tapahtunut rannikkoseuduissa, hakataan nykyään melkein kaikkialla myöskin nuorta metsää, josta otetaan polttopuita, hiomepuita ja propsia, joita jälkimäisiä tavaralajeja viime aikoina on kysytty hyvin paljon. Tämän kautta on joukko maanviljelijöitä etenkin rannikkoseuduissa ja tiheään asutuilla paikkakunnilla joutunut siihen asemaan, ettei heillä ole metsää edes kotitarpeiksikaan enää maataloillaan. Hienommankin puutavaran hintain kohoaminen sekä alkava metsänpuute ovat kuitenkin herättäneet yleisemmän käsityksen metsien arvosta sekä vaikuttaneet, ettei metsäpalstoja enää niin usein kuin ennen myydä summakaupalla ja umpimähkään. Myöskin metsän käyttämisessä kotitarpeisiin, polttopuiksi, aidaksiksi ja rakennuspuiksi noudatetaan monessa paikoin suurempaa säästäväisyyttä. Usein on metsänhaaskuu johtunut köyhyydestäkin ja sivistyksen puutteesta. Hyvin säilytetyjä ja hoidettuja metsiä tavataan senvuoksi vielä lukuisien vanhojen herraskartanojen mailla, paitsi kruununtaloilla, joilla hakkuu muuten on rajoitettu, sekä muutamien teollisuuslaitosten omistamilla tiloilla. Lisääntyvän metsänpuutteen ja kohoavain puutavaran hintain johdosta ovat näet viime aikoina muutamat kauppiaat ja teollisuuslaitokset alkaneet ostaa metsäisiä maatiloja, joilla varsinainen maanviljelys sittemmin suuremmissa tai pienemmissä määrin on lakkautettu, mutta metsät sitä vastoin on asetettu järkiperaisen hoidon alaisiksi.

Sen selonteon johdolla, jonka äskenmainittu komitea hankkimiensa tietojen nojalla on antanut, esitettäköön tässä muutamia tietoja yksityismetsistä eri lääneissä.

*Uudenmaan läänissä*, jossa viljelys aikojen kuluessa jokseenkin tarkoin on ottanut haltuunsa viljeltävät maat ja jossa maan eteläisimmän rannikon läheisyys on tarjonnut hyvää tilaisuutta puutavarain vientiin, ovat metsät kauemmin kuin maan muissa osissa olleet kulutuksen alaisia. Mänty on vallitseva puulaji Raaseporin ja Pernajan kihlakunnissa. Muutamissa osin mainittuja kihlakuntia tavataan kuitenkin kuusiakin melkein yhtä yleisesti ja näkyy kuusi etenkin Myrskylän pitäjässä olevan vallalla, jota vastoin Jaalan pitäjässä ei tavata melkein ollenkaan kuusia, vaan sen sijaan koivuja, jotka muodostavat suuria kasvustoja. Myöskin Iitissä ja Orimattilassa on koivumetsää runsaasti. Lohjan kihlakunnassa kuusi on yleisin puulaji, samoin Helsingin kihlakunnassa, vaikka mänty useissa paikoin, kuten Mäntsälässä, Helsingin pitäjässä, Askulassa ja Nurmijärvellä, on melkein yhtä yleinen ja Pukkilassa yleisempi kuin kuusi. Helsingin ja Pernajan kihlakunnissa on huomattu, että mänty vähitellen on väistynyt kuusen tieltä ja että lehtimetsä on vähentynyt liiallisen halonhakkuun kautta. Lohjanselän pohjoispuolella sijaitsevilla Lohjan kihlakuntaan kuuluvissa kunnissa, joissa kaskenpolttoa aikaisemmin on ahkerasti harjoitettu, on lehtimetsiä suurena määrinä tuoreemmillä mailla, mutta niillä näkyy olevan taipumusta väistyä havumetsän tieltä.

Vaikuttavimpia syitä metsän hävitettyyn tilaan Uudenmaan läänissä mainitaan olleen sen sykloonintapaisen myrskyn, joka elokuussa v. 1890 kulki läänin rannikkoseutujen ja keskiosan yli ja paikoittain kaasi laajoja kasvustoja vanhempaa metsää. Mutta myöskin suuria metsänmyyntejä ja paljaaksihakkuita, jolloin kyllin kelvollisia siemenpuitakaan ei ole riittävästi jätetty jällelle, sekä suuri polttopuiden myynti osaksi teollisuuslaitoksiin, osaksi kaupunkeihin, etupäässä Helsinkiin, mainitaan pääsyinä metsien häviämiseen. — Metsäntuotteiden lisääntynyt arvo ja väestön taloudellinen edistyminen ovat kuitenkin kotikulutuksessa saaneet aikaan jonkun verran huolenpitoa ja säästävääisyyttä. Pienikin maanviljelijä suojelee jo nykyään metsäänsä ainakin vieraiden haaskaukselta. Summittaisia metsäkauppoja ei nykyään myöskään enää tehdä, vaan maanomistaja tutkii tarkoin myytäväksi aiotun metsän, ennenkuin hinta määrätään, josta syystä vain poikkeustapauksissa enää tapahtuu myyntejä polkuhintoihin. Metsämaat ovat kuitenkin, samoin kuin itse tilat, yleensä sangen pieniä alaltaan semminkin rannikkoa pitkin, josta on seurannut, että metsäntuhlaus on selvemmin tullut näkyviin. Vähemmän säästävääisyyttä noudatetaan yleensä pohjoisemmissa ja runsasmetsäisemmissä kunnissa. Parhaiten säilyneitä metsiä tavataan Helsingin kihlakunnassa sekä Myrskylän ja Orimattilan pitäjissä Pernajan kihlakuntaa. — Verrattain vähemmän metsää oli

Raaseporin kihlakunnassa. Läänin kaikista tiloista (7,213) ilmoitettiin 55 %:lla olevan metsää yli oman tarpeen ja 38 %:lla metsää omiksi tarpeiksi. Muut kärsivät metsänpuutetta. Pääsyynä metsänpuutteeseen oli useimmilla tiloilla sahapuiden myynti sekä nuoren metsän hakkaaminen propseiksi, hiomo- tai polttopuiksi. Muutamilla tiloilla oli myöskin ilmeinen metsänhaaskuu sekä metsämaan riittämättömyys syynä metsänpuutteeseen.

*Turun ja Porin läänissä* on mänty yleisimpänä puulajina. Kuustakin on kaikkialla, paitsi hietaharjuilla ja kankailla läänin keski- ja pohjoisosissa, ja on se muutamissa seuduin Ulvilan ja Loimaan kihlakuntia yleisinkin puulaji. Lehtimetsiä on verrattain vähän. Läänin lounaisosassa tavataan tammi mainittavassa määrässä metsissä. — Metsävarojen puolesta voidaan lääni jakaa kahteen vyöhykkeeseen. Eteläiseen, metsästä köyhempään osaan kuuluvat Ahvenanmaan, Piikkiön, Mynämäen, Vehmaan, Halikon, Maskun ja Loimaan kihlakunnat sekä osia Ulvilan kihlakunnasta, siis yleensä rannikko- ja viljelysseudut Kokemäenjoen eteläpuolella. Pohjoinen, runsasmetsäinen vyöhyke käsittää pohjoisosan Ulvilan kihlakuntaa sekä Ikaalisten ja Tyrvään kihlakunnat. Eteläisessä osassa, joka on maan vanhin viljelysseutu, ja jossa tilat yleensä ovat pieniä ja maa vuoriperäistä sekä tiheä asutus aikojen kuluessa jokseenkin tarkoin on perannut viljelysmaiksi kaikki siksi sopivat metsämaat, on kuitenkin vielä paikottain, kuten esim. Köyliön, Kiikalan, Kiskon, Kemiön, Perniön ja Finbyyn kunnissa, kuin myös läänin itäosissa, sangen runsaita ja laajoja metsiä. Pienimmät metsäalueet, samoin kuin pienimmät tilat, sijaitsevat ylipäänsä rannikkoseuduissa ja saaristossa. Ahvenanmaalla on metsiä hyvin niukalti. Paikottain Ahvenanmaan saaristossa, kuten myös Mynämäen kihlakunnan saaristopitäjissä, vallitsee täydellinen metsänpuute. Siitä huolimatta ja vaikka ilmoituksen mukaan kokonaista 38 % kaikista tilanosista Ahvenanmaan kihlakunnassa on kotitarvepuiden puutteessa, harjotetaan siellä kuitenkin metsävaroihin nähden melkoista puutavarain kauppaa, joka yhä enemmän vähentää metsäpääomaa. Haitaksi metsäin jälleenkasvulle ilmoitetaan olevan, että kaikkialla Ahvenanmaan pitäjissä käytetään lampaita metsämailla. Jokaisella talolla ja jokaisella torpalla on lukuisa määrä lampaita, jotka, kulkien suurissa laumoissa metsämailla koko kesän, hävittävät niin tarkkaan kaikki puuntaimet, että uuden metsän kasvaminen hakatun tilalle näyttää paikkapaikoin mahdottomalta.

Kuitenkin hoidetaan nykyään nuoria metsiä muutamissa seuduin lääninä huolellisesti ja ovat ne sen vuoksi hyvässä kunnossa, kuten esim. Piikkiön kihlakunnassa, paitsi hyvin etäisillä korpipalstoilla, joissa metsät sen vuoksi, että ne sijaitsevat kaukana kantatiloista ja että niitä on vaikea suojella haaskuulta, on kokonaan hävitetty, kuten Kaarinan, Röntämäen, Maskun ja Nousiaisten pitäjissä. Erittäin turmiollinen on se yhä yleisemmäksi käynyt tapa, että isompikokoisten sahapuiden hävittyä on ruvettu myymään metsää pals-



tottain, enimmäkseen nuorta metsää paljaaksi hakattavaksi, jolloin hakkuu yleensä on toimitettu niin perinpohjin, ettei edes siemenpuitakaan jätetä jäljelle. Vehmaan, Mynämäen ja Maskun, sekä paikottain muissakin kihlakunnissa on metsänhävitystä jouduttanut se seikka, että eräät välikauppiat ovat ostelleet kokonaisia tiloja, joista he sitten ovat hakkauttaneet metsän melkein tykkänään. Läänin pohjoisimmissa osissa, missä asutus on harvempi ja talojen tilusalat suuremmat, on vielä jokseenkin laajoja metsämaita ja verrattain suuria metsävaroja. Mutta sielläkin yksityismetsät kiihtyneen myynnin johdosta ovat vähenemässä. Jonkun verran säästäväisyyttä on kuitenkin ruvettu noudattamaan kotikulutuksessa ja paikka paikoin pidetään huolta metsien suojelemisesta. Harvoja poikkeuksia lukuunottamatta on Ikaalisten ja Tyrvään kihlakunnissa sijaitsevilla taloilla riittävästi metsää kotitarpeeksi. Eniten hävitettyjä aloja koko maassamme on Ikaalisten ja Kankaanpään pitäjissä sijaitseva Hämeen kangas, joka lukuisain kulovalkeiden kautta on joutunut melkein kasvuttomaan tilaan ja osittain jo on aivan metsätöntä. Kotitarvemetsää puuttuvain tilain lukumäärä koko läänissä ilmoitettiin 18 %:ksi; 40 %:lla oli metsää yli kotitarpeen. Syynä metsänpuutteeseen oli 582 tilalla (koko lukumäärästä 2,192) metsämaiden riittämättömyys.

*Hämeen läänissä* ovat metsäolot yksityistiloilla suotuisimmat kuin useimmissa muissa osissa maataamme. Yleisin puulaji on mänty. Kuusi on myöskin sangen levinnyt ja tavataan läänin länsiosassa yleensä suuremmassa määrin kuin itäosissa. Paikottain, kuten muutamissa osin Pirkkalan ja Tammelan kihlakuntia, on kuusi yleisempikin. Lehtimetsiä on verrattain runsaasti Hololan ja Jämsän kihlakunnissa.

Puutavarakauppa on, päästyään 1870-luvun alussa suurempaan vauhtiin, yhtämittä edistynyt läänissä, sen alueella kun on erinomaisia uittoväyliä Kokemäen ja Kymin vesistöjä myöten. Ensi aikoina puutavarakauppa käsitti vanhoista ajoista säästyneitä isokokoisia tukkipuita, mutta sittenkun nämät on loppuun käytetty, on ryhdytty hakkaamaan pienempikokoisia sahapuita. Vaikka metsävarat siten vähitellen ovat vähentyneet, on tiloilla suhteellisesti suurine metsäalueineen kuitenkin vielä sangen runsaasti metsää. Verrattain enemmän kuluneet ovat metsät eteläisemmissä kihlakunnissa, missä tilusosatkin ovat pienemmät, asutus tiheämpi ja nuorta metsää suuremmassa määrin myydään hiomo- ja polttopuiksi Etelä-Hämeen tehtaita ja puuhiomoja varten. Tästäkin läänissä teollisuuslaitokset ja sahayhtiöt ovat ostelleet maatiloja varatakseen itselleen tarvittavat määrät puutavaraa. Semmoisilla metsän vuoksi ostetuilla tiloilla on pellot enimmäkseen kylvetty heinä. Toiset tällaiset ostajat käyttävät metsää säästäväisesti, toiset hävittävät sen. Läänin eteläosissa välikauppiat, jotka ostelevat metsää palstottain taikka kokonaisia tiloja, usein harjottavat tuhoavaa paljaaksihakkuuta, ottaen ensin pois sahapuut ja sitten

kauttaaltaan jäännökset poltto- ja hiomopuiksi. Metsävarain vähenemiseen Tampereen lähikunnissa on vaikuttanut sekin, että tilat yleensä lyhyessä ajassa vaihtavat omistajia, jotka kukin koettavat metsästä saada irti niin paljon rahaa kuin suinkin. Läänin kaikista tiloista ilmoitetaan kuitenkin ainoastaan 8% olleen kotitarvemetsän puutteessa ja noin puolet niistä kärsivät tätä puutetta liiallisen metsänmyynnin vuoksi.

Enemmän kuin muissa lääneissä ovat *Viipurin läänissä* yksityismetsät, jotka yleensä ovat koivun ja kuusen sekaista mäntymetsää, olleet huonon hoidon ja haaskauksen alaisia. Jo vanhempina aikoina oli läänissä yleinen kaskenpoltto laajoilla aloilla vähentänyt metsävaroja sekä muuttanut havumetsät leppä- tai koivumetsiksi. Joskin kaskenpoltto nykyään on paljon vähentynyt, on sen sijaan metsää hävittävä propsinkauppa Kymän ja Rannan kihlakunnissa kasvanut sangen suureksi. Metsien hävittämiseen vaikuttaa sekin seikka, että maatilat ovat alaltaan pieniä ja rannikoilla olevat vuoriperäisiä. Vuoden 1890 tuhoisa myrsky ulotti hävittävät vaikutuksensa tämänkin läänin pitkin Suomen lahden rannikkoa oleviin seutuihin. Rannikkoseudun itäisimmässä osassa, etenkin Uudenkirkon ja Kuolemajärven pitäjissä, ovat metsävalkeat sekä kauan harjotettu halkokauppa ja nuoren metsän myynti hävittäneet autioiksi suuria metsäaloja, joilla osittain ei enää kasva mitään. Läänin länsiosassa on propsinkauppa viime vuosina lisääntynyt huolestuttavassa määrin, niin että mainitun tavaran vienti Haminan, Kotkan ja Viipurin satamista vuosina 1891—1897 on kasvanut enemmän kuin kymmenkertaiseksi (1891: 24,000 m<sup>3</sup>; 1897: 298,000 m<sup>3</sup>); vuonna 1900 nousi se kuitenkin vain 148,000 m<sup>3</sup>:iin.

Eritoten läänin itäosissa ei myyjä tavallisesti arvioi metsäänsä, vaan myypi sen summakaupalla sopimatta mistään määräyksistä hakkuutapaan nähden. Talonpoikaisen rahvaan käsitys metsän arvosta on ollut sangen himmeä, sen taloudellinen tila ylipäänsä huono ja kun, paitsi muita ulostekoja, muutamissa seuduissa on monilta kannettu lahjoitusmaiden lunastusmaksuja, on metsät, jotka ovat olleet tilojen ainoa myytäväksi kelpaava omaisuus, myyty polkuhintaan. Entisillä lahjoitusmaatiloilla on metsäkauppa myös lisääntynyt sitä myöten kuin nämä tilat ovat muuttuneet perintömaanluontoisiksi ja tilanhaltijat ovat saaneet oikeuden vapaasti käyttää metsiään. Myöskin Viipurin läänissä teollisuuslaitokset ja yhtiöt ovat ostaneet lukuisia tiloja metsätarvetansa varten.

Lappeen kihlakunnassa, missä Luumäen pitäjä on metsästä köyhin, ovat metsät suuresti kuluneet kaskenpoltton, tervanpoltton ja metsävalkeiden sekä järjettömän myynnin kautta, joka on lisääntynyt sitä myöten kuin hoikempien puutavaralajien hinnat ovat nousseet. Laatokan rannoilla, etenkin pitkin pohjoisrantaa, Sortavalan ja osittain Salmin kihlakunnassa on ahkera kaskenpoltto ja metsien huolimaton käyttäminen sekä kauan ja yleisesti harjotettu halon-

hakkuu saattaneet metsät raiskattuun tilaan. Näissä viimemainituissa seuduissa, Sortavalan ja Impilahden pitäjissä, on metsille sitä paitsi ollut suureksi vahingoksi sopimattomasti toimitettu maanjako, jonka kautta suuri joukko maatiloja on saanut takametsäpalstoja 30 kilometrin ja pitemmänkin matkan päähän kantatiloista. Kun tämmöisiä takametsäpalstoja kaukana sijaitsevina on vaikea suojella vieraiden haaskuulta ja metsävalkeilta, ovat metsänomistajat tavallisesti rientäneet hakkuuttamaan ne tyhjiksi.

Kokonaista 16 % läänin tiloista ilmoitettiin olleen suuremmassa tai vähemmässä määrin kotitarvemetsän puutteessa ja ainoastaan 31 %:lla olevan metsää yli oman tarpeen.

*Mikkelin läänin* yksityismetsät ovat kärsineet vahinkoa pääasiallisesti kaskenpolton kautta, jota mainitussa osassa maata sekä Kuopion läänin eteläosassa on vanhoista ajoista asti yleisesti käytetty ja joka vieläkin on kansan tapoihin syvästi juurtunut. Kaskenpolton seuraukset ovat kaikkialla nähtävänä, metsät kun enimmäkseen ovat lehtimetsiä. Sen johdosta että metsät enimmäkseen ovat nuoria, on suurempaa puutavaraliikettä voitu harjottaa vain viime aikoina, jolloin pienemmänkokoisia puita on kysytty. Sitä myöten kuin metsien arvo on noussut ja keinotekoinen heinäviljely on lisääntynyt, on tosin kaskenpoltto vähentynyt, mutta käytetään sitä vieläkin varsin yleisesti etenkin metsälaidunten parantamiseksi ja uutisviljelyjen raivaamiseksi. Yleensä on rakennuspuiden käyttämisessä kotitarpeeksi ruvettu noudattamaan enemmän säästäväisyyttä, jota vastoin halkojen, propsin, hiomo- ja rullapuiden myynti on suuresti lisääntynyt. Propsin kauppa on paisunut sangen laajaksi Savonlinnan seuduilla sekä Puumalan pitäjässä ja Saimaan rannalla sijaitsevassa Juvan pitäjän osassa; hiomopuiden myyntiä harjotetaan taasen paljon Säamingissä, Kerimäellä, Kangaslammella, muutamilla seuduin Juvan pitäjää, Mäntyharjun, Hirvensalmen ja Pieksämäen pitäjissä sekä etenkin Heinäveden pitäjässä. Nuori metsä myydään tavallisesti palstottain tyhjäksi hakattavaksi. Läänin maatioista ilmoitettiin 12 %:lta puuttuvan rakennuspuita kotitarpeeksi; 40 %:lla oli metsää yli oman tarpeen.

*Kuopion lääni*, joka lähinnä Oulun lääniä käsittää harvimmin asutun ja vähimmän viljellyn alueen maassamme, on myöhemmin ja hitaammin kuin muut läänit avautunut puutavarakaupalle. Mänty on yleisin puulaji, sitä lähinnä kuusi, paitsi Liperin ja Ilomantsin kihlakunnissa, missä lehtimetsät ahkeran kaskenpolton johdosta ovat mäntymetsien jälkeen yleisimmät. Kaskenpolttoa harjotetaan mainituissa kihlakunnissa suuremmassa määrin kuin missään muussa osassa maattamme. Tämän johdosta ovat etenkin ensiksi mainitussa kihlakunnassa metsät niin raikatut, että lukuisilta tiloilta, joilla kuitenkin on verrattain suuret metsäalat, puuttuu hirsitä kotitarpeeksi. Liperin kihlakunnassa ilmoitettiin 25 % kaikista tiloista kuuluvan tähän luokkaan. —

Läänin pohjois- ja länsiosissa on viime aikoihin saakka ollut verrattain suuria metsävaroja, mutta siellä on taasen viime vuosikymmeninä niin suuressa määrin harjotettu sahapuiden myyntiä, että hirsienhakkuu nykyään pääasiallisesti käsittää vain hoikkia puita. Sitä paitsi myydään hienompi metsä suuressa osassa lääniä poltto- ja hiomopuiksi, jonka ohella metsähävittävä propiskauppakin on päässyt vauhtiin muutamilla paikkakunnilla, kuten Rautalammin ja Liperin kihlakunnissa. Metsänomistaja myöpi tavallisesti metsänsä umpimähkään summakaupalla, ottamatta selkoa sen todellisesta arvosta. Metsä myydään siten usein polkuhintaan ja niin tarkkaan, ettei tilalle jää välttämättömintäkään tarvemetsää. Kuopion kihlakunnassa ilmoitettiin 16<sup>o</sup> kaikista tiloista olevan kotitarvemetsän puutteessa ja Ilomantsin kihlakunnassa 11<sup>o</sup>. Ilmotusten mukaan on kokonaista 13<sup>o</sup> läänin tilanosista riittävän kotitarvemetsän puutteessa.

Etenkin Ilomantsin ja Pielisjärven kihlakunnissa on aikojen kuluessa suuri joukko tiloja myynnin kautta siirtynyt puutavaraliikkeiden haltuun.

*Vaasan läänissä* on metsämaiden samoin kuin viljelysalojen suhteen huomattavissa melkoisia eroavaisuuksia riippuen maantieteellisestä asemasta. Verrattain tiheään asuttuja ovat koko Korsholman kihlakunta sekä ne osat Ilmajoen, Lapuan ja Pietarsaaren kihlakuntia, jotka sijaitsevat Pohjanlahden rannalla, kuin myös pohjoisosa Ilmajoen ja eteläosa Lapuan kihlakuntaa. Vähän harvempi on asutus eteläosassa Ilmajoen, pohjoisosassa Lapuan, pohjoisosassa Kuortaneen sekä melkein koko Pietarsaaren kihlakunnassa. Harvin on asutus Kuortaneen kihlakunnan eteläosassa ja Laukaan kihlakunnassa. Edistynein on maanviljelys sillä laajalla tasangolla, jossa Ilmajoen, Korsholman ja Lapuan kihlakunnat yhtyvät ja jonka keskipaikoilla on Seinäjoen kunta; silminnähtävästi vähemmän kehittynyt se on rantamaalla sekä pohjoiseen ja etelään mainitusta keskiosasta ja alimmalla kannalla läänin itäisimmässä osassa.

Rannikkoseuduilla samoin kuin Pohjanmaan lakeudella on kuusi vallitsevana puulajina. Koivua tavataan yleisesti sekapuuna havumetsissä, vaan on haavan ja lepän ohella vallitsevana puulajina ainoastaan vähäisillä aloilla. Pietarsaaren kihlakunnan itäisessä ja Kuortaneen kihlakunnan pohjoisessa osassa on mäntyä ja kuusta metsissä ylipäänsä joksenkin saman verran, mutta viimeksimainitun kihlakunnan eteläosassa sekä Laukaan kihlakunnassa on mänty yleisimpänä. Laukaan ja osittain Kuortaneen kihlakunnassa ovat kaskepoltto ja metsävalkeat edistäneet lehtimetsän syntymistä melkoisilla aloilla.

Metsävaroihin katsoen voidaan lääni jakaa kahteen toisistaan sangen jyrkästi eroavaan pääalueeseen, nimittäin läntiseen, metsästä köyhään viljelys-seutuun, johon Ilmajoen, Korsholman, Lapuan ja Pietarsaaren kihlakunnat sekä Kuortaneen kihlakunnan pohjoisosa voidaan lukea, sekä runsasmetsäiseen sisämaanosaan, johon kuuluu Laukaan ja eteläosa Kuortaneen kihlakuntaa.

Edellisessä, rannikonpuoleisessa osassa lääniä ovat tilain alat verrattain pienet ja viljelysala laajempi sekä metsämaat sen johdosta paljoo pienemmät kuin läänin itä-osassa. Metsäpalstat ovat myös usein sangen kaukana tilojen kanto-osista. Metsävarain vähenemiseen ovat entisaikoina tuntuvassa määrin vaikuttaneet yleisesti harjotettu tervanpoltto sekä tuhoavat kulovalkeat, joita täällä niinikään yleinen kydönpoltto usein näkyy aiheuttaneen. Kun ei myöskään kotitarvekulutuksessa ole noudatettu säästäväisyyttä ja metsävarat sitäpaitsi kovasti ovat vähentyneet polttopuiden ja hienompien sahapuiden sekä viime aikana (Pietarsaaren kihlakunnassa) myöskin propsin myynnin kautta, riittävät metsät mainitussa osassa lääniä tuskin enää väestön välttämättömimmän kotitarpeen tyydyttämiseksi. Ilmotusten mukaan oli Korsholman kihlakunnassa 40 %, Lapuan kihlakunnassa 30 %, Ilmajoen kihlakunnassa 22 % ja Pietarsaaren kihlakunnassa 16 % kaikista tiloista riittävän kotitarvemetsän puutteessa. Kuortaneen kihlakunnan pohjoisosassa oli samojen tietojen mukaan Evijärvellä kokonaista 65 %, Korteesjärvellä 45 % ja Vimpelissä 24 % tilanosista samassa asemassa. Yhä enemmän on se tapa päässyt käytäntöön, että nuori metsä myydään palstottain, josta on ollut seurauksena metsän paljaaksi hakkuu. Paikottain ovat isonjaonjärjestelytkin vaikuttaneet metsävarain hävittämiseksi siten, että jaosta osalliset ennen järjestelyä ja sen kestäessä, peläten että metsämaat joutuisivat toisille omistajille, ovat kukin kiiruhtaneet muuttamaan metsävaransa rahaksi. Kuitenkin on tässäkin osassa lääniä monin paikoin alettu noudattaa suurempaa säästäväisyyttä metsänhakuussa kotitarvekulutusta varten, lähinnä tietysti metsänpuutteen johdosta, ja samasta syystä on myös yhä enemmän alettu käyttää polttoaineiksi murtopuita, latvuksia ja muita metsäntähteitä, samoin kuin kantoja ja juuria, joita perataan maasta soita viljeltäessä. Vähässäkyrössä on turpeiden käyttäminen polttoaineeksi paikotellen päässyt niin suosioon, että polttoturvetta sisältävään soiden omistajat saavat ojituksen soillaan ilmaiseksi toimitetuksi, kun antavat ojista tulevan turpeen ojankavajille polttoaineeksi.

Vaasan läänin itäistä eli sisämaanosa, nimittäin Laukaan kihlakuntaa ja Kuortaneen kihlakunnan eteläosaa, on pidetty maan runsasmetsäisimpänä seutuna. Tiloilla onkin siellä yleensä suuremmat metsämaat kuin melkein missään muualla koko maassa, ja nämä laajat metsäalat ovat antaneet tuntuvan määrän siitä sahatavarain paljoudesta, mikä viime vuosikymmenien kuluessa on maastamme viety ulkomaille. Mutta tämä puutavaran myynti, joka 1870-luvun alusta pääsi suurempaan vauhtiin ja senjälkeen on vuosi vuodelta lisääntynyt, onkin jo vähiksi kuluttanut sikäläiset, ennen runsaat varat järeää sahatavaraa. Mutta että näilläkin metsäisillä seuduilla metsävaroja on niin tuhlavaisesti hakattu ja kulutettu, etteivät ne enää riitä talojen omiksi tarpeiksi, näkyy siitä että eräissä pitäjissä, kuten esim. Jyväskylän pitäjässä, yli puolet

tiloista oli vailla riittävää metsää rakennuspuiksi (muutamilta puuttui poltto-puitakin) ja että eräissä muissa kunnissa, kuten Saarijärvellä, Karstulassa, Pihtiputaalla ja Konginkankaalla y. m., on joitakuuta semmoisia taloja, joilta riittävää kotitarvemetsää puuttuu. Koko läänissä puuttui ilmoituksen mukaan 23 %:lta tilojen koko lukumäärästä rakennuspuita kotitarpeeksi ja ainoastaan 25.5 %:lla on metsää yli oman tarpeen. Samoin kuin useilla muilla metsäseuduilla maassamme on lukuisa joukko tiloja oston kautta joutunut puutavara-kauppiaitten ja teollisuuslaitosten haltuun.

Myöskin *Oulun läänissä*, missä tiloilla kuitenkin yleensä on verrattain laajat metsäalat, paitsi läänin lounaisosassa sekä Tornion ja Kemin jokilaaksoissa, ovat yksityismetsät sangen huonossa kunnossa. Näyttääpä melkein siltä kuin ei missään koko maassa vallitsisi niin suurta puutetta kotitarvemetsästä kuin muutamissa seuduin tätä lääniä. Näin on etenkin laita Kemin kihlakunnan kaakkosisosassa, jossa Karungin kunnassa ainoastaan kahdella tilalla ilmoitettiin olevan riittävästi metsää kotitarpeeksi; Turtolan kunnassa 82 %, Kemin pitäjässä 70 % ja Kolarin kunnassa 63 % tiloista ilmoitettiin olevan sellaisessa puutteessa. Myöskin muutamissa seuduin Oulun kihlakuntaa, etenkin rannikkoseudulla Oulunjoen suulla, ja Hailuodolla, Salon kihlakunnan rannikkoseuduissa, kuten Sievissä, Siikajoella, Salon pitäjässä ja Salon kappelissa, Revonlahdella, Pyhäjoella, Alavieskassa, Oulaisissa ja Vihannissa y. m. kunnissa, sekä eräillä seuduin Haapajärven kihlakuntaa, kuten Nivalassa, Haapajärvellä, Piipolassa ja Kestilässä, ovat metsävarat paljon hivenneet, osaksi laajan tervanpoltton johdosta, minkä kautta mäntymetsä, joka yleensä on vallitsevana, paikottain kokonaan on hävitetty, osaksi verrattain suuren kotitarvekulutuksen johdosta, metsämaiden sopimattomuuden ja riittämättömyyden vuoksi, metsävalkeiden taikka kiihkeän ja viime aikoina yhä lisääntyvän nuoren metsän myynnin kautta. Läänin itäosissa on kaskenpoltto aikaisemmin hävittänyt laajoja metsämaita, vaan on se nykyään enimmäkseen lakannut. Tervanpoltto, joka esim. Kajaanin kihlakunnassa ennen oli melkein ainoa metsäelinkeino ja jota kaikkialla muissakin kihlakunnissa on paljon harjoitettu, on melkoisesti supistunut, mikä muun muassa selviää tämän tavaran vientiä koskevista ilmoituksista. Rannikolla, etenkin läänin lounaisosassa, on sen sijaan metsänmyynteistä johtunut laaja metsänhaaskuu sen kautta, että nuorta metsää summa-kaupalla on myyty hiomopuiksi ja propsiksi, jonka johdosta metsien jälleenkasvu paikottain on joutunut vaaraan. Missä määrin tämä hakkuu on lisääntymässä, selviää siitä että v. 1891 vietiin Tornion, Kemin, Oulun ja Raahen satamista 13,000 m<sup>3</sup> hiomopuita ja propsia, mutta v. 1898 97,373 m<sup>3</sup> ja v. 1900 154,904 m<sup>3</sup>. Yhä tuntuvammaksi käyvä puute erittäin mäntymetsästä on kuitenkin näissäkin seuduin yksityisissä tapauksissa synnyttänyt suurempaa säästäväisyyttä metsäpääoman käyttämiseen nähden, mikä muun muassa ilmenee

siitä, että tervanpolttoon on ruvettu käyttämään kantoja ja juuria. Onpa väestö Limingan ja Kempeleen y. m. pitäjien tiheäänasutuilla seuduilla nykyään metsänpuutteen johdosta ollut pakotettu polttoaineeksi käyttämään mainittujen seutujen laajoja niittymaita raivatessaan korjaamansa vesat sekä käyttämään turpeita rakennusaineiksi.

Metsäkaupat tehdään monin paikoin siten, että metsänomistaja itse toimituttaa puiden hakkuun ja kuljetuksen uittoväylälle, joten metsät tosin säilyvät paljaaksihakkuulta, vaan sen sijaan liiaksi harvenevat, niinkuin varsinkin on tapahtunut Pudasjärven viertosorakankailla.

Kun Ylitornion, Turtolan ja Kemin kuntien tiloille isossajaossa annettu maa käsitti verrattain vähän metsämaata, mikä osaksi on syytä siihen, että metsävarat näissä kunnissa ovat niin vähäiset, antoi hallitus vuosina 1883 ja 1884 kaikille vanhoille verotiloille viidessä kyläkunnassa mainituissa pitäjissä metsäveroa tai manttaalinkorotusta vastaan 500—1,000 hehtaaria lisämaata manttaalia kohti, ehdolla että vähintään puolet näistä lisämaista Kolarissa ja Turtolassa hoidetaan yhteismetsänä voimassa olevan metsälain määräysten mukaan. Metsäolojen parantuminen näissä kunnissa osottautui kuitenkin enemmän näennäiseksi, sillä maanomistajat möivät melkein heti pois hirsivarat näiltä lisämailta.

Pohjoisemmillaakaan, kaukaisilla metsäaloilla Oulun lääniä eivät yksityismetsät näy olevan enemmän suojatut haaskuulta kuin muualla maassa. Muonionniskan kunnassa esim. on sekä vanhempi että myöskin nuorempi kypsyvätön metsä ollut niin suuren liihakkuun alaisena, että v. 1897 kunnan 101 tilasta 44 ilmoitettiin olevan riittävän kotitarvemetsän puutteessa, ja että näistä 27 tilalta puuttui metsää polttopuiksi. Metsää yli oman tarpeen oli ainoastaan 9 tilalla. Metsän tilaan suuressa osassa lääniä ja erittäin sen luoteisosassa vaikutti erittäin haitallisesti sekä maan heikko kasvuvoima että metsän hidas kasvaminen ja uudistuminen erittäinkin metsävalkeiden jälkeen.

Kaikista läänin tiloista ilmoitettiin 26 % olevan vailla riittäviä rakennuspuita kotitarpeeksi, jota paitsi, kuten yllä on huomautettu, on paikkakuntia, joissa enemmän kuin puolet tiloista ovat sellaisessa puutteessa.

Kuten jo ylläolevasta selonteosta näkyy, on metsänhakkuu maan yksityismetsissä ollut paljoo suurempi kuin mitä metsäpääoma vähentymättä olisi sallinut. Etenkin ovat metsävarat suuren kulutuksen kautta tiheämmin asutuilla seuduilla melkein joutuneet hävitetyiksi.

Kun vuotuinen lisäkasvu yksityismetsissä arvataan koko maassa noin 15,3 miljoonaksi kuutiometriksi <sup>1)</sup>, ja vuotuinen kotitarvekulutus, johon on las-

<sup>1)</sup> Yksityismetsäin tutkimista varten asetetun komitean mietinnössään antamain tietojen mukaan, jotka tarkottavat oloja vuosina 1897 ja 1898.

kettu polttopuiden, rakennuspuiden, aidaksien ja veistopuiden vuotuinen kulutus, arvioidaan 13,2 miljoonaksi m<sup>3</sup>:ksi, jäisi jäljelle vain 2,1 miljoonaa m<sup>3</sup>, jotka vuosittain yli kotitarpeen voitaisiin hakata maan yksityismetsistä, itse metsäpääomaan koskematta. Tämän ylijäämän määrä vaihtelee kuitenkin sangen suurella määrällä maan eri osissa. Suurimmaksi on ylijäämä laskettu Viipurin läänin kohti, missä kotitarvekulutus on arvioitu verrattain alhaiseksi. Muissa lääneissä, paitsi Vaasan läänissä, on lisäkasvu arvioitu jonkun verran kotitarvekulutusta suuremmaksi. Mutta Vaasan läänissä on lisäkasvu kulutusta vähän pienempi, mikä osittain johtuu metsän vähyydestä Pohjanmaan tiheään asutuissa rannikkoseuduissa, osittain siitä, että metsän kulutus kotitarpeiksi on läänin metsäisissä itäosissa suhteellisesti perin korkea.

Mutta yli kotitarvekulutuksen on laskettu yksityismetsien vuosittain tuottavan 5,5 miljoonaa m<sup>3</sup> puutavaroita maan kulkulaitosten tarpeiksi (rautateiden ratapölkkyiksi ja polttopuiksi, höyrylaivojen ja sähkölennätinlaitoksen tarpeiksi), teollisuuslaitosten (sahalaitosten, puuhiomojen, selluloosa-, paperi-, rulla- ja lastutehdasten) raaka-aineiksi, käsin sahattujen lankkujen, valmistamattomien tahi veistettyjen puutavarain, kuten hirsien, koivutukkien ja ratapölkkyjen, sekä propsin, hiomo- ja polttopuiden y. m. s. tavarain, ynnä puuteosten vientiä varten sekä ulkomaille viedyn tervan raaka-aineeksi. — Tulokseksi yksityismetsäin taloudesta tulisi siis, että vuosittain syntyy 3,4 miljoonan m<sup>3</sup>:n vajuus, s. o. vuotuinen puutavaran kulutus olisi lähes 3 1/2 miljoonaa kuutiometriä lisäkasvua suurempi, mikä osoittaa, että yksityisomaisuutena oleva metsäpääoma vuosittain vähenee mainitulla määrällä.

Tämä tulos on yhtäpitävä sen esityksen kanssa, mikä yllä annettiin yksityismetsäin tilasta. Tunnettua on, että suuremmankokoiset sahapuut ovat käyneet yhä harvinaisemmiksi yksityismetsissä, ja että sahattujen puutavarain mitat yhä ovat alenneet, mikä seikka selvästi todistaa, että metsät ovat vähenevässä. Syrjäisemmilläkin, harvaan asutuilla seuduilla, missä metsänmyyntiä vasta lyhemmän ajan on harjoitettu, ja tiluksilla vielä parisen vuosikymmentä sitten laajoilla metsämaillaan oli runsaasti vanhaa arvokasta metsää, ovat nämät metsävarat siinä määrin vähenneet, että paikottain tuskin mitään on jäljellä sahattavaksi ja että kauppa senvuoksi yhä enemmän on alkanut käsittää vähimmänmittaisia puutavaroita, kuten propsia, hiomopuita y. m. Luonnollista on, että poikkeuksia tavataan. Eritoten on useimmilla suuremmilla herraskartanoilla ja kruununvirkataloilla, kuin myös niillä teollisuuslaitoksilla, jotka viime aikoina ovat ostaneet metsäisiä tiloja, vielä säästössä hyvää vanhempaa metsää. Selvänä todistuksena sahapuiden mittojen alenemisesta on se seikka, että teollisuuslaitosten tiedonantojen mukaan yhtä standerttia kohti kuluvain tukkien luku asteittain on noussut, mikä ilmiö, siihen nähden että kruununmetsissä suurempi-



mittaiset puut vielä eivät liene vähenneet, kohdistuu yksityismetsiin. Yhtä standerttia puutavaroita kohti kului nimittäin:

v. 1884 . . . . .	29.8 pölkkyä.
» 1887 . . . . .	29.9 »
» 1891 . . . . .	36.4 »
» 1895 . . . . .	39.0 »
» 1897 . . . . .	41.4 »
» 1900 . . . . .	42.6 »

Säästäväisyys kotitarvekulutuksessa, minkä metsänpuute ja metsien ko-  
hoava arvo ovat aikaansaaneet, on monin paikoin saattanut tilattoman väestön  
sangen vaikeaan asemaan, tämä väestö kun on ollut pakotettu rajottamaan  
polttopuidenkulutustaan vähimpään mahdolliseen määrään tahi myös ostamaan  
polttopuita. Niin on nykyään asianlaita Turun ja Porin läänin eteläosassa  
sekä Vaasan ja Oulun läänien rannikkoseuduissa.

Yksityisen metsänhoidon kohottamiseksi on edelleenkin toiminut kaksi  
valtion palkkaamaa metsänhoidon neuvojaa. Sen ohessa on vuodesta 1899  
lähtien valtiovaroista vuosittain myönnetty 50,000 markkaa Suomen metsän-  
hoitoyhdistykselle sekä maan talous- ja maanviljelysseuroille metsätalouden  
kohottamiseksi yksityismetsissä.

**Kruununmetsät.** Maan kruununmetsät, joiden pinta-ala v:n 1895 lopussa  
oli 14,050,471 hehtaaria, ovat johonkin määrin vähenneet viisivuotiskautena  
sekä arvioitiin vuoden 1900 lopussa 13,601,744 hehtaariksi.

Viimemainittuna vuonna oli kruununmaista:

Peltoa . . . . .	6,127 hehtaaria.
Niittymaita ja suoniittyjä . . . . .	36,333 »
Suoviljelyksiä . . . . .	4,584 »
<hr/>	
Yhteensä mitattuja maita	47,044 hehtaaria.

Kasvullista metsämaata, osittain arviolta

laskettu . . . . .	5,034,392 hehtaaria.
Suo- ja joutomaita . . . . .	7,862,508 »
Vettä . . . . .	657,800 »
<hr/>	
Yhteensä kruununmaata	13,601,744 hehtaaria.

Tästä pinta-alasta oli 969,502 hehtaaria julistettu kruununpuistoksi.

Noin 38 % maan koko pinta-alasta on siis valtion metsää ja tämän omaisuuden pääosa eli noin 89 %<sup>1)</sup> sijaitsee Oulun läänissä. Kruununmetsäin pinta-ala sekä niiden suhde kunkin läänin koko metsämaahan oli vuoden 1897 lopussa seuraava:

		Kruununmetsäin koko pinta-ala. Hehtaaria.	Siitä kuivaa metsämaata. Hehtaaria.	Kuivaa kruu- nunmetsämaata %:na koko kui- vasta metsä- maasta.
Oulun	lääni . . .	12,565,112	4,527,775	69.49
Kuopion	» . . .	519,377	254,906	15.01
Vaasan	» . . .	400,485	210,422	13.45
Viipurin	» . . .	248,936	148,056	8.68
Turun ja Porin	» . . .	153,998	77,018	6.82
Hämeen	» . . .	105,490	67,145	6.49
Mikkelin	» . . .	39,156	26,123	2.92
Uudenmaan	» . . .	2,513	1,548	0.24
Koko maa		14,035,067	5,312,993	34.98

Ylläoleviin tietoihin kruununmetsistä eivät sisälly kruununvirkatalot, joiden luku vuoden 1900 lopussa oli 858, joista 792 oli sotilasvirkataloja tahi sotilasuudistaloja, 56 siviilikunnan tiloja ja 10 virkatalonpuistoja. Näiden maatilusten koko pinta-ala, luku ja manttaali oli eri lääneissä:

		Sotilasvirka- taloja. Luku.	Siviilikunnan tiloja. Luku.	Yhteensä virkataloja. Luku.	Virkatalojen puistoja. Luku.	Hehtaaria.
Uudenmaan	lääni	151	12	163	--	36,848.77
Turun ja Porin	»	252	24	276	1	61,184.10
Hämeen	»	157	5	162	3	61,091.38
Viipurin	»	—	2) 5	2) 5	—	4,556.28
Mikkelin	»	92	1	93	2	39,354.92
Kuopion	»	26	—	26	—	10,716.93
Vaasan	»	79	9	88	3	46,968.67
Oulun	»	35	--	35	1	14,381.09
Yhteensä		792	56	848	10	275,102.14

Näitä virkataloja, jotka ovat vuokratut kruunun varalle, hoitaa lähinnä neljä virkatalojen metsänhoitajaa sekä 10 kuvernöörien valvonnan alaista virkatalojen tarkastajaa. Tammikuun 1 p:stä 1897 lähtien on arm. asetuksen mukaan

<sup>1)</sup> Kruununmetsien pinta-ala Oulun läänissä oli v. 1900 12,112,954 hehtaaria.

<sup>2)</sup> Lahjoitusmaiden kantatiloja.

lokakuun 26 p:ltä 1896 kussakin virkatalontarkastajan piirissä toiminut metsänistuttaja.

Myöskin maan 674:n kirkollisviraston virkatalon metsät ovat nykyään arm. asetuksen mukaan heinäkuun 19 p:ltä 1892 metsähoidollisen valvonnan alaisia, siinä määrin kuin metsänhoitosuunnitelmia, helmikuun 5 p:nä 1895 annettujen määräysten mukaan laadittuja, niissä on ehditty käytäntöön ottaa.

Evon metsäopistossa ja metsänvartijakoulussa, jotka edelleenkin ovat muuttumattomalla järjestelmällä toimineet, on oppilasluku ollut seuraava:

	metsä- opistossa.	metsänvartija- koulussa.
v. 1896 . . . . .	16	12
» 1897 . . . . .	16	14
» 1898 . . . . .	20	14
» 1899 . . . . .	20	14
» 1900 . . . . .	22	14

Kaikkina viitenä vuonna on myös Suomen metsänhoitoyhdistys edelleenkin toiminut ja julkaissut omaa aikakausikirjaa.

Puutavarainmyyntiä kruununmetsistä koskevia lähempiä määräyksiä on annettu maaliskuun 8 p:nä 1897.

Tulot ja menot kruununmetsäin hallinnosta olivat:

	Kaikki tulot met- säin hallinnosta. Markkaa.	Menot metsäin hallinnosta. Markkaa.	Nettosäästö met- säin hallinnosta. Markkaa.
v. 1896 . . . . .	1,903,828	633,437	1,270,391
» 1897 . . . . .	2,250,666	645,948	1,604,718
» 1898 . . . . .	2,642,699	652,955	1,989,744
» 1899 . . . . .	2,913,071	691,221	2,221,850
» 1900 . . . . .	5,008,753	752,198	4,256,555

Tulot kruununmetsistä ovat siis viisivuotiskautena varsin suuresti kasvaneet ja paljoa suuremmassa määrin kuin minäkään edellisenä viisivuotiskautena, jota vastoin menot verrattain vähässä määrin ovat lisääntyneet. Tulot ja menot ovat nimittäin 15:nä viimeksikuluneena vuotena keskimäärin olleet:

	Vuotuinen keskimäärä.	
	Tuloja. Markkaa.	Menoja. Markkaa.
vuosina 1886—1890 . . . . .	1,698,325	566,945
» 1891—1895 . . . . .	1,963,931	635,865
» 1896—1900 . . . . .	2,943,803	675,152

Teollisuushallituksen julkaisemain tietojen mukaan oli toinissa olevien sahojen luku:

	Höyrysahoja.	Vesisahoja.	Yhteensä.	Työväestö.	Keskimäärin työväkeä yhtä sahaa kohti.
v. 1896 . . . .	240	224	464	13,458	29
» 1897 . . . .	262	238	500	15,838	32
» 1898 . . . .	302	248	550	19,013	35
» 1899 . . . .	318	252	570	20,231	35
» 1900 . . . .	320	283	603	22,426	37

Sekä sahojen että työväestön luku on niin muodoin viisivuotiskautena suu-  
resti lisääntynyt. Samoin näkyy työ sahailaitoksissa kehittyneen yhä uuraam-  
maksi, päättäen siitä, että henkilökunta yhtä sahaa kohti keskimäärin on lisään-  
tynyt. Sahattujen tukkien ja valmistetun tavaran määrä sahaa kohti on sitä  
vastoin eri vuosina vaihdellut. Kuitenkin on sekä tukkien kulutus että saha-  
tavarain tuotanto ajanjaksona keskimäärin sahaa kohti ylimalkaan kasvanut.  
Sahaliikkeen tulokset olivat näet seuraavat:

	Sahattuja tukkeja. Kappaletta.	Sahattua tavaraa m <sup>3</sup> .	Sahattua tavaraa yhtä sahaa kohti m <sup>3</sup> .	Sahattujen tukkien luku 1 m <sup>3</sup> kohti sahattua tav.	Sahattujen tukkien luku yhtä sahaa kohti.
v. 1896 . . . .	17,320,663	2,008,378	4,328	8.62	37,329
» 1897 . . . .	20,452,863	2,307,084	4,614	8.87	40,906
» 1898 . . . .	22,028,551	2,348,604	4,270	9.38	40,052
» 1899 . . . .	21,097,866	2,421,803	4,249	8.71	37,014
» 1900 . . . .	25,318,626	2,775,678	4,603	9.12	41,988

Sahaliike vuosina 1896—1900.  
*Nombre des scieries et leur production 1896—1900.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	1896.			1897.			1898.			1899.			1900.							
	Sahojen luku. <i>Nombre des scieries.</i>	Sahattuja tukkeja 1000 kpl. <i>Billes sciées 1000 pieces.</i>	Valmistuksen määrä 1000 m <sup>3</sup> . <i>Production en 1000 m<sup>3</sup>.</i>	Sahojen luku. <i>Nombre des scieries.</i>	Sahattuja tukkeja 1000 kpl. <i>Billes sciées 1000 pieces.</i>	Valmistuksen määrä 1000 m <sup>3</sup> . <i>Production en 1000 m<sup>3</sup>.</i>	Sahojen luku. <i>Nombre des scieries.</i>	Sahattuja tukkeja 1000 kpl. <i>Billes sciées 1000 pieces.</i>	Valmistuksen määrä 1000 m <sup>3</sup> . <i>Production en 1000 m<sup>3</sup>.</i>	Sahojen luku. <i>Nombre des scieries.</i>	Sahattuja tukkeja 1000 kpl. <i>Billes sciées 1000 pieces.</i>	Valmistuksen määrä 1000 m <sup>3</sup> . <i>Production en 1000 m<sup>3</sup>.</i>	Sahojen luku. <i>Nombre des scieries.</i>	Sahattuja tukkeja 1000 kpl. <i>Billes sciées 1000 pieces.</i>	Valmistuksen määrä 1000 m <sup>3</sup> . <i>Production en 1000 m<sup>3</sup>.</i>					
Uudenmaan . . . . .	60	2,148.7	212.1	10.1	63	2,204.6	253.3	8.7	63	2,478.1	253.9	9.8	65	2,363.7	261.5	9.0	68	2,247.4	248.6	9.0
Turun ja Porin . . . . .	78	4,052.5	453.8	8.9	85	4,673.0	512.9	9.1	93	5,245.8	527.4	9.9	98	5,742.3	506.8	11.3	109	5,273.4	570.7	9.2
Hämeen . . . . .	70	2,647.7	269.8	9.8	71	3,091.7	281.3	11.0	70	2,901.9	271.1	10.7	77	2,325.8	324.6	7.2	75	3,709.9	315.7	11.8
Viipurin . . . . .	52	3,592.4	461.3	7.8	55	4,403.4	554.6	7.9	62	4,862.0	591.2	8.2	67	4,783.0	597.9	8.0	72	6,200.1	712.4	8.7
Mikkelin . . . . .	21	969.9	96.3	10.1	21	978.0	99.4	9.8	25	1,127.4	126.1	8.9	23	827.6	110.4	7.5	25	1,277.2	130.9	9.8
Kuopion . . . . .	21	1,479.4	168.1	8.8	24	1,694.7	192.5	8.8	27	1,536.4	154.7	9.9	25	1,190.9	120.7	9.9	31	2,020.3	195.1	10.4
Vaasan . . . . .	122	1,269.6	123.5	10.3	135	1,939.3	172.0	11.3	167	2,334.1	197.6	11.8	165	2,165.2	201.6	10.7	173	2,706.8	239.8	11.3
Oulun . . . . .	40	1,160.5	223.5	5.2	46	1,468.2	241.1	6.1	43	1,542.9	226.6	6.8	50	1,699.4	298.3	5.7	50	1,883.5	362.5	5.2
Yhteensä	464	17,320.7	2,008.4	8.6	500	20,452.9	2,307.1	8.9	550	22,028.6	2,348.6	9.4	570	21,097.9	2,421.8	8.7	603	25,318.6	2,775.7	9.1

Se seikka, että suurimmanmittaisia tukkeja sahataan Viipurin ja Oulun lääneissä, saapi osittain selityksensä Karjalan sisäosissa tavattavista laajoista vanhemmista metsistä, osittain jälkimäisen läänin laajoista kruununmetsistä.

Myytäessä metsää kruununmetsistä on nimittäin ainoastaan suurempimittaisia puita otettu. Jos yhteen standerttiin sahattua puutavaraa (= 4.672 m<sup>3</sup>) tarvittavat sahapuut muunnetaan sen vahvuiseksi kuin kruununmetsistä myydyt puut ovat, ja joita lasketaan tarvittavan 20 pölkkyä standerttia kohti, olisi tarvittu lankkujen, battensien, lautojen ja sahattujen lastujen vientimäärää varten:

v. 1896 . . . . .	9,071,000	sahapölkkyä.
» 1897 . . . . .	9,335,000	»
» 1898 . . . . .	9,463,000	»
» 1899 . . . . .	10,262,000	»
» 1900 . . . . .	10,200,000	»

Kruununmetsistä annettiin kuitenkin ainoastaan seuraavat määrät sahatukkeja ja sahattaviksi kelpaavia paksumpia puita:

v. 1896 . . . . .	874,672
» 1897 . . . . .	947,309
» 1898 . . . . .	931,335
» 1899 . . . . .	901,692
» 1900 . . . . .	1,279,402

Kruununmetsien lisä sahatavarain vientimääriin olisi siten ollut v. 1896 9.9 %, v. 1897 10.2 %, v. 1898 9.8 %, v. 1899 8.8 % ja v. 1900 12.5 %.

Niistä toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on korottaa kruununmetsäin kannattavuutta, mainittakoon erityisesti, että hallitus v. 1896 asetti komitean tutkimaan: 1) »voitaisiinko valtiolle kruununmetsistä lähtevät tulot järjestettyä taloussuunnitelmaa noudattamalla saada suuremmiksi kuin tähän saakka ovat olleet; 2) mihin toimiin olisi ryhdyttävä siten järjestetyn voimaperäisemmän metsänhoidon aikaansaamiseksi kruunun metsissä, ettei metsän hoitoa varten käytetty maa-ala melkoiseksi osaksi jäisi tuottamattomaksi; sekä 3) mitä muutoksia voimassa oleviin, puiden leimaamista, myyntiä, hakkuuta ja ostajille antamista koskeviin säännöksiin voitaisiin pitää tarpeellisina, jotta metsän uudistuminen ja hyvien metsikköjen aikaansaaminen ei jäisi asianmukaiseen huomioon ottamatta«. Komitea on vuonna 1899 antanut mietintönsä näistä kysymyksistä, joka on painosta ilmestynyt vuonna 1900.

Maasta vietyjen metsäntuotteiden (sahatun ja valmistamattoman puutavaran, halkojen, puunkuoren, pi'en, tervan, pihkan ja hartsin) arvo laskettiin olevan:

		%:na viennin koko arvosta.
v. 1896 . . . . .	70,878,719 markkaa	44.59
» 1897 . . . . .	81,356,392 »	48.23
» 1898 . . . . .	92,870,000 »	51.59
» 1899 . . . . .	99,967,089 »	54.06
» 1900 . . . . .	111,904,516 »	56.59

Vuotuinen keskimääräinen arvo näistä metsäntuotteista oli:

vuosina 1896—1900 . . . . .	91.4 milj. markkaa.
» 1891—1895 . . . . .	52.8 » »
» 1886—1890 . . . . .	38.6 » »
» 1881—1885 . . . . .	53.0 » »
» 1876—1880 . . . . .	50.5 » »
» 1871—1875 . . . . .	35.7 » »

Tästä oli puutavarain (siihen luettuna halkojen, vaan ei puutöiden) arvo:

v. 1896 . . . . .	68,810,191 markkaa.
» 1897 . . . . .	79,433,859 »
» 1898 . . . . .	91,175,863 »
» 1899 . . . . .	98,188,341 »
» 1900 . . . . .	110,499,989 »
keskim. vuosina 1896—1900 . . .	89,621,649 »
» » 1891—1895 . . .	50,483,223 »
» » 1886—1890 . . .	36,597,451 »
» » 1881—1885 . . .	50,339,349 »
» » 1876—1880 . . .	47,462,985 »
» » 1871—1875 . . .	31,490,840 »

Kuten ylläolevista tauluista näkyy, on puutavarain vienti 1870-luvun alusta nopeasti kasvanut. Ajanjaksona 1886—1890 aleni se tosin sangen tuntuvasti, mutta on sen jälkeen taasen kasvanut, ja paljoa suuremmassakin määrin kuin vuosina 1871—1885. Tämä lisäys on ollut niin tuntuva, että viisivuotiskautena 1896—1900 vietyjen puutavarain vuotuinen keskimääräinen arvo oli kokonaista 53,024,198 markkaa suurempi ajanjakson 1886—1890 keskiarvoa. Maasta vietyjen puutavarain vuotuinen arvo oli siis vuosina 1896—1900 nousut 145 %:lla verrattuna viennin keskimäärään vuosina 1886—1890.

Puutavarain viennin edistystä todistavat myös tiedot, jotka koskevat tärkeimpiä puutavaroita, kuten lankkuja, battensia, lautoja y. m. sahalvalmisteita, pituudeltaan vähintään 2 m, joiden tavarain vienti oli

keskimäärin vuosina	1865—1869 . . . . .	477,763 m <sup>3</sup> .
»	» 1870—1874 . . . . .	610,887 »
»	» 1875—1879 . . . . .	944,860 »
»	» 1880—1884 . . . . .	1,199,785 »
»	» 1885—1889 . . . . .	1,119,205 »
»	» 1890—1894 . . . . .	1,470,116 »
»	» 1895—1899 . . . . .	1,951,715 »
»	vuonna 1900 . . . . .	2,181,064 »

Huomattava on lisäksi erinäisten valmistamattomien tahi vain osittain valmistettujen (veistettyjen tahi puolittain sahattujen) puutavaralajien viennissä; tämänlaatuisia tavaroita ovat esim. propsi, paperi- ja hiomopuut, nelisärmäiset parrut, ratapölkkyt, lehterit, rimat ja liistat, joiden tavarain vientimäärä vuosina 1896—1900 osittain on kasvanut lähes kaksinkertaiseksi. Myöskin battensien ja lautojen vienti on tuntuvasti kasvanut kuten myös, puuteosten joukossa, lankarullain. Melkoisesti on sen sijaan muiden puuteosten, kuten kattopäreiden, pärekorien, puurihman ja lastuvillojen sekä nikkari- ja sorvari-teosten vienti vähentynyt.

Vuonna 1900 maasta viedyistä puutavaroista meni 2 m:n mittaisia ja isompia sahavalmenteita Pohjanlahden pohjoisimmista satamista — Tornioista, Kemistä ja Oulusta — yhteensä 231,817 m<sup>3</sup> eli 10.6 % koko viennistä, Keski- ja Etelä-Pohjanmaan — Vaasan läänin — satamista 138,691 m<sup>3</sup> eli 6.3 %; Merenkurkun etelärannikon satamista — Porista, Raumalta ja Udestakaupungista — 444,714 m<sup>3</sup> eli 20.3 %; Naantalista, Turusta ja Ahvenanmaalta 211,932 m<sup>3</sup> eli 9.8 %; Uudenmaan kaupungeista 346,462 m<sup>3</sup> eli 16.0 %; Kotkasta ja Haminaasta 422,656 m<sup>3</sup> eli 19.4 %; sekä Viipurista ja Laatokan satamista 384,792 m<sup>3</sup> eli 17.6 %. Suurin on vienti ollut Kotkasta (366,473 m<sup>3</sup> eli 16.8 % maan koko puutavarain viennistä), sitä lähinnä Porista (338,339 m<sup>3</sup> eli 15.5 %), Viipurista (332,219 m<sup>3</sup> eli 15.2 %), Turusta (200,012 m<sup>3</sup> eli 9.2 %), Helsingistä (119,035 m<sup>3</sup> eli 5.5 %), Kemistä (114,288 m<sup>3</sup> eli 5.2 %) j. n. e.

Tervanpolto, joka aikaisemmin oli tärkeä elinkeino, semminkin maan keski- ja pohjoisosissa, on nykyisin tuntuvasti vähentynyt. Tätä seikkaa valaisevat allaolevat luvut. Maasta vietiin pikeä ja tervaa:

	<i>L'exportation de</i>	
	Hehtolitraa.	
	Pikeä.	Tervaa.
	<i>poix.</i>	<i>goudron.</i>
v. 1900 . . . . .	3,864	85,322
» 1899 . . . . .	3,670	113,250
» 1898 . . . . .	3,572	108,828
» 1897 . . . . .	5,237	120,225
» 1896 . . . . .	4,604	132,405
	<hr/>	<hr/>
Yhteensä 1896—1900	20,947	560,030



	Hehtolitraa.	
	Pikeä.	Tervaa.
vuosina 1891—1895 . . . . .	25,082	683,013
» 1886—1890 . . . . .	24,501	765,974
» 1881—1885 . . . . .	28,007	774,137
» 1876—1880 . . . . .	29,675	906,681
» 1871—1875 . . . . .	35,451	1,036,428
» 1866—1870 . . . . .	38,895	1,021,466

Ajanjaksona 1896—1900 oli pienvienti 19.7 % pienempi lähinnä edellisen ajanjakson vuotuista keskimäärää ja kokonaista 85.7 % pienempi ajanjakson 1866—1870 keskimäärää. Tervanvienti taasen oli viimeksikuluneena viisivuotiskautena 22.0 % pienempi kuin sitä edellisenä ajanjaksona ja 85.1 % pienempi keskimäärää viisivuotiskautena 1871—1875, jolloin tervanpoltto oli korkeimmillaan.

Hartsin ja pihkan vienti on niinkään ylipäänsä vähentynyt. Vuotuinen vienti oli nimittäin keskimäärin:

*L'exportation de résines.*

vuosina 1896—1900 . . . . .	664,898 kg.
» 1891—1895 . . . . .	915,222 »
» 1886—1890 . . . . .	509,764 »
» 1881—1885 . . . . .	596,366 »
» 1876—1880 . . . . .	785,053 »
» 1871—1875 . . . . .	846,680 »

Muut metsäntuotteet, kuten potaska, männynkävyt, sammalet, turvepehku, puuhiilet y. m., eivät vielä merkitse sanottavasti maan viennissä. Muutamia näistä tuotteista on kuitenkin huomiota ansaitsevassa määrin alettu viedä ulkomaille. Niiden vienti oli:

*L'exportation de*

	Männynkäpyjä, sammalia, luu- tia y. m. <i>pommes de pin, balaïs etc.</i> kg.	Puuhiiliä. <i>charbons de bois.</i> kg.	Turvepehku. <i>terre de tourbe.</i> kg.
v. 1900 . . . . .	67,923	7,227,927	420,660
» 1899 . . . . .	44,942	4,407,214	295,253
» 1898 . . . . .	79,512	4,137,597	342,210
» 1897 . . . . .	37,440	1,886,735	290,053
» 1896 . . . . .	23,834	536,191	377,374

Tärpättiä ja tärpättiöljyä, jota saadaan puutislauksen kautta, on viety seuraavat määrät:

v. 1900 . . . . .	20,131 kg.
» 1899 . . . . .	19,513 »
» 1898 . . . . .	11,446 »
» 1897 . . . . .	10,714 »
» 1896 . . . . .	22,548 »

Syötävät sienet ja metsämarjat, joita viime aikoina entistä enemmän on alettu viedä ulkomaille, eivät kuitenkaan vielä ole ehtineet saada suurempaa menekkiä. Näiden tuotteiden vientimäärät ovat myös suuresti riippuvaisia siitä, miten runsaasti niitä milloinkin on saatu. Niiden vientimäärät olivat:

*L'exportation de*

Sieniä, syötäviä. Metsämarjoja (Puolukoita).

	<i>champignons.</i>	<i>aires.</i>
	kg.	kg.
v. 1900 . . . . .	8,931	1,147,597
» 1899 . . . . .	14,910	1,334,482
» 1898 . . . . .	22,834	917,932
» 1897 . . . . .	31,260	714,115
» 1896 . . . . .	7,389	760,015
Keskimäärin 1891—1895 . . . . .	11,143	1,058,688

**Kulovalkeat.** Viisivuotiskautena on eri kunnissa kulovalkeita ilmoitettu yhteensä 384, useimmat vähäisempiä. Nämät tiedonannot ovat kuitenkin ilmeisesti varsin epätäydellisiä ja vajanaisia. Tämä näkyy m. m. siitä, että Metsänhoitohallitukselle asianomaisista metsänhoitopiireistä tulleiden ilmoitusten mukaan yksistään kruununmetsissä puheenalaisena aikana sattui kokonaista 382 kulovalkeata. Suurin määrä kulovalkeita oli v. 1896 ja vähin v. 1898. Eri vuosilta on annettu seuraavat tiedot:

*Incendies de forêts.*

Vuosi. <i>Année.</i>	Kuvernöörien vuosikertomusten tiedonantojen mukaan.			Kulovalkeita kruunun- metsissä, Metsänhoito- hallituksen ilmoitus- ten mukaan.	
	Kulovalkei- den luku.	Kulopaikko- jen pinta- ala. Hehtaaria.	Kulovalkei- den tuot- tama va- hinko. Markkaa.	Luku.	Kulopaikko- jen pinta- ala. Hehtaaria.
1896 . . . . .	161.	14,519	330,709	140	4,251
1897 . . . . .	98	4,153	131,266	73	2,582
1898 . . . . .	13	311	4,540	24	364
1899 . . . . .	65	1,463	88,577	60	1,001
1900 . . . . .	47	1,388	60,581	85	3,396
Yhteensä	384	21,834	615,673	382	11,594

Eri lääneille jakaantuivat kulovalkeat lukumääränsä ja laajuutensa puolesta seuraavasti:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Kulovalkeiden luku.	Kulopaikkojen pinta-ala. Hehtaaria.	Kulovalkeiden tuottama va- hinko. Markkaa.
Uudenmaan . . . . .	34	756	95,139
Turun ja Porin . . . . .	106	2,043	132,365
Hämeen . . . . .	26	308	13,615
Viipurin . . . . .	98	8,354	117,310
Mikkelin . . . . .	23	459	11,111
Kuopion . . . . .	30	7,749	177,825
Vaasan . . . . .	31	505	25,508
Oulun . . . . .	36	1,660	42,800
Koko maa	384	21,834	615,673

Useimpien kulovalkeiden syytä ei ole voitu selvittää. Huolimattomasta kaskenpoltosta ilmoitetaan syntyneen 46; 15:ssä tapauksessa mainitaan salaman sytyttäneen metsän; 28 kulovalkeaa on syntynyt kipinöistä palavilta kytö- ja kuokkamailta; 11 vetureista ja höyrylairoista lähteneistä kipinöistä; 12 otaksutaan tahallaan sytytetyiksi. Tulen varomattomasta käsittelystä on syntynyt 59 kulovalkeaa. Ainoastaan poikkeustapauksissa on henkilöitä voitu saattaa edesvastuuseen tulen irtipäästämisestä.

Lähempiä tietoja kulovalkeista saadaan taululiitteestä N:o 9.

#### 4. Metsästys.

Sittenkun 1882 vuoden valtiopäivillä armollinen esitys, sisältävä ehdotuksen uudeksi asetukseksi metsästyksestä ja otuksien pyynnistä, oli Säädylle esitetty, mutta ei saanut niiden hyväksymistä, syystä että Säätäjien käsityksen mukaan silloin ei vielä oltu saavutettu kylliksi kokemusta siitä, miten samaa asiata koskeva asetukset helmikuun 10 piltä 1868 oli vaikuttanut, sekä niinkään 1888 vuoden valtiopäivillä tehty lakiehdotus, joka tarkoitti erinäisiä muutoksia yllämainittuun asetukseen, oli saanut raueta, huomauttavat 1894 vuoden valtiopäiville kokoontuneet Säädyt alamaaisessa anomuksessa, kuinka muutokset metsästysasetuksessa olivat käyneet yhä tarpeellisemmiksi, eri osissa maata saavutettu kokemus kun selvästi osotti, että ruuaksi kelpaava metsänriista vuosi vuodelta arveluttavassa määrin oli vähentynyt Tähän katsoen anoivat Säädyt,

että hankittaisiin selvitystä puheenalaisen asetuksen puutteellisuuksista sekä toivomuksista niiden poistamiseen nähden ja että armollisessa esityksessä maan ensiksi kokoontuville Säädyille jätettäisiin ehdotus uudeksi asetukseksi puheenalaisessa asiassa.

Maaliskuun 29 p:nä 1895 julkaistun armollisen asetuksen kautta pidennettiin erinäisten ruuaksi kelpaavien otusten, nimittäin joutsenen, naarashaahkan, metsähanhen, kaikkien sorsansukuun kuuluvien lajien, kurpan ja suokukon rauhoitusaikaa, joka määrättiin kestämään maaliskuun 15 p:stä heinäkuun 31 p:ään; näiden lajien metsästys oli aikasemmin ollut kielletty maaliskuun yllämainitusta päivästä heinäkuun 14 p:ään.

Sittekun Säätyjen yllämainittu esitys armollisesti oli hyväksytty, ja asiata käsittelemään asetettu komitea, päätettyään tutkimuksen, oli antanut mietintönsä, jätettiin Säädyille 1897 vuoden valtiopäivillä esitys, joka sisälsi ehdotuksen uudeksi metsästyslaiksi, minkä jälkeen armollinen asetus metsästyksestä julkaistiin lokakuun 20 p:nä 1898 ja määrättiin astumaan voimaan tammikuun 1 p:nä 1899.

Tärkeimmät viimemainitun asetuksen uusista määräyksistä koskevat metsästyshoidon kohottamiseksi tehtyjä rajoituksia yhteismailla harjotetussa metsästyksessä, eri tilojen yhdistämistä yhteisiksi metsästysalueiksi sekä metsästysarenteja, minkä ohessa on määrätty pitempiä rauhoitusaikoja ruuaksi kelpaaville otuksille. Erityistä huomiota ansaitsee sek in uuden asetuksen määräys, joka kieltää ruuaksikelpaavien lintujen pyyntiä varten käyttämästä satimia, olkootpa ne minkälälaatuisia hyvänsä; tästä kiellosta sallitaan kuitenkin Lapin kihlakunnan ja Kemin kihlakunnan Kuolajärven pitäjän asukkaiden poiketa erinäisenä vuoden aikana. Palkintojen maksaminen vahinkoeläinten ja -lintujen tappamisesta on järjestetty siten, että tapporahat petoeläimistä suoritetaan yleisistä varoista, riippuen palkinnon määrä eläinlajista, ja että kunnat ovat velvolliset erinäisistä tapetuista vahinkolinnuista suorittamaan varoistaan palkintoja, joiden suuruus laissa on määrätty.

Mitä erittäin tulee hyödyllisten otusten rauhoitusaikoihin, mainittakoon että metsälintujen rauhoitus, joka aikaisemmin kesti maaliskuun 15 p:stä elokuun 9 p:ään, 1898 vuoden asetuksessa on koirasmetsolle ja -teirelle sekä pyylle ja metsäkanalle säädetty kestämään maaliskuun 1 p:stä elokuun 14 p:ään sekä naarasmetsolle ja -teirelle joulukuun 1 p:stä elokuun 14 p:ään, peltokanalle, joka aikaisemmin oli rauhoitettu marraskuun 15 p:stä elokuun 31 p:ään, marraskuun 1 p:stä elokuun 31 p:ään, ruuaksi kelpaaville vesi- ja kahlaajalinnuille, lukuunottamatta koirashaahkaa, maaliskuun 1 p:stä heinäkuun 31 p:ään (ennen maaliskuun 15 p:stä heinäkuun 31 p:ään), ja että jäniksen rauhoitus säädettiin kestämään maaliskuun 1 p:stä elokuun 31 p:ään (ennen maaliskuun 15 p:stä elokuun 9 p:ään).

Hirvenmetsästykseseen, joka varhemmin oli koko vuoden kielletty, voidaan uuden metsästyslain mukaan pyynnöstä saada lupa erityisissä osissa maata, missä hirveä yleisemmin tavataan; tämä lupa koskee kuitenkin ainoastaan koirashirveä, ja sitä voidaan käyttää vain syyskuun 8 ensimmäisenä päivänä.

Mitä uuden metsästyslain vaikutuksiin tulee, on, lain lyhyeseen voimassaoloaikaan katsoen, luonnollisesti vielä liian aikaista antaa varmaa arvostelua siitä; kuitenkin voidaan, asiantuntijain lausuntojen mukaan jo nyt huomata suurempaa metsänriistan, etenkin sorsansukuisten lintujen, runsautta, johtuen tämä etupäässä uuden metsästyslain ja aikaisemmin mainitun asetuksen maaliskuun 29 p:ltä 1895 tuntuvasti pidentämästä rauhoitusajasta, mistä on seurauksena, että poikalinnut helpommin kuin ennen pelastuvat joutumasta urheilijan tahi ammattimetsästäjän uhreiksi.

Elinkeinona harjotetaan metsästystä, jolla muinaisaikoina oli tärkeä sija kansan toimeentulossa, nykyisin enää harvoin, etupäässä maan pohjois- ja itäosissa, ja nyt voimassaolevan lain kiello, joka koskee ansojen ja muiden satimien käyttämistä, sekä muut rajottavat määräykset supistanevat nekin osaltaan ammattimetsästäjien lukua. Sitä vastoin on tämä laki, kuten yllä huomautettiin, suuresti lisännyt järkipiperäisen metsästyshoidon edellytyksiä maassa, minkä ohessa se on tehnyt mahdolliseksi järjestetyn metsästyshoidon paikkakunnilla, missä tämä varhemmin on ollut mil'ei toivoton.

Todistuksena yhä kasvavasta järjestetyn metsästyshoidon harrastuksesta mainittakoon, että viisivuotiskautena useita tähän suuntaan toimivia yhdistyksiä on perustettu. Siten on Keisarillinen Senaatti vahvistanut säännöt »Tammelan Metsästysseuralle«, »Iittalan metsästysyhdistykselle«, »Kemin metsästysyhdistykselle«, »Kangasalan Metsästysyhdistykselle« ja »Jyväskylän metsästyshoitoyhdistykselle«, minkä ohessa on vahvistettu erään Viaporin sotaväen keskuudessa perustetun metsästysyhdistyksen säännöt.

Kun maassa toimivat metsästyshoitoyhdistykset eivät omilla, jäsenmaksuista kootuilla varoillaan ole kyenneet tarkoituksiaan edistämään, on Keisarillinen Senaatti maanviljelysrahastosta myöntänyt muutamille näistä yhdistyksistä vuotuisia apurahoja käytettäväksi palkintoina semmoisten petoeläinten tappamisesta, joista ei valtio eikä kunta silloin ole mitään palkintoa maksanut. Tätä tarkotusta varten ovat saaneet:

	1896.	1897.	1898.
	<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>
Suomen metsästysyhdistys . . . .	1,000	1,000	1,000
Turun metsästyshoitoyhdistys . . .	2,000	2,000	1,000
Kuopion metsästyshoitoyhdistys . .	1,000	1,000	1,000
Vasaan läänin metsästysyhdistys .	1,000	2,000	—
Hämeen läänin metsästysseura . . .	—	600	—

Kun uuden lain voimaan astuttua uusia määräyksiä on säädetty noudatettaviksi tapettujen petoeläinten ja vahinkolintujen palkitsemisesta, ovat nämät apurahat vuodesta 1899 lakanneet.

Mitä tulee metsästyksen ja eläinten pyynnin saaliiseen, on luonnollista, ettei tätä yleensä voida tarkalleen määritellä luvuilla; poikkeuksena tästä on niiden peto- ja vahinkoeläinten pyynti, joiden tappamisesta laki määrää palkintoja maksettaviksi, minkä kautta kutakuinkin kelvollista tilastollista ainesta saadaan. Viimemainitun metsästyksen tulos on, lukuun ottamatta vahinkolintujen pyyntiä, yleensä huonompi kahden lähinnä edellisen viisivuotiskauden tuloksia. Vahinkolintujen pyynti on ollut erittäin runsas ja melkoista suurempi kuin edellisenä aikana. Näyttää siltä, kuin kuntien palkitsemisvelvollisuus olisi aikaansaanut tehokkaita vaikutuksia, päättäen siitä, että puheenalaisen pyynnin kasvaminen tulee näkyviin v:sta 1899 alkaen, siis siitä vuodesta, jolloin uusi laki astui voimaan. Lääninhallituksiin tulleiden ilmotusten mukaan, jotka vuosilta 1896—1900 tavataan taululiitteessä N:o 10, oli tapettujen petoeläinten luku:

	1886—90.	1891—95.	1896—1900.
Karhuja — <i>Ours</i> . . . . .	394	370	357
Susia — <i>Loups</i> . . . . .	304	53	71
Ilveksiä — <i>Lynx</i> . . . . .	1,440	544	368
Kettuja — <i>Renards</i> . . . . .	17,018	25,933	22,127
Ahmoja — <i>Gloutons</i> . . . . .	181	212	301
Näätii ja kärppiä — <i>Martres</i> . . . . .	7,718	8,310	5,365
Saukkoja — <i>Loutres</i> . . . . .	1,505	2,542	2,314
Vahinkolintuja — <i>Oiseaux de proie</i>	24,508	33,296	74,482

Mainittavinta yllä luetelluista petoeläimistä, karhua, kaadetaan enin Oulun ja Viipurin lääneissä. Siten oli tapettujen karhujen luku, joista tapporahoja maksettiin, näissä lääneissä vuosina 1896—1900: Oulun läänissä 278 ja Viipurin läänissä 64. Tapettujen ilvesten luku taasen oli samana aikana suurin: Oulun läänissä 66, Kuopion läänissä 69 ja Viipurin läänissä 125 kappaletta. Ahmaa tapetaan, se kun on pohjanperäinen eläinlaji, melkein yksinomaan Oulun läänissä: tapettujen ahmojen luku oli vuosina 1896—1900 mainitussa läänissä 280; susia tapettiin yksistään tässä läänissä 64<sup>1</sup> kappaletta, joista tapporahoja maksettiin. Kettua, näätää ja saukkoa, jotka melkein kaikkialla ovat yleisiä, tapetaan ylt'yleensä maassa.

Tukemaan yllä tehtyä väitettä vahinkolintujen pyynnin lisääntymisestä ja syystä siihen esitettäköön tapettujen vahinkolintujen luku viideltä viimeiseltä vuodelta. Tämä oli:

1896 . . . . .	7,776
1897 . . . . .	6,492
1898 . . . . .	7,251
1899 . . . . .	22,783
1900 . . . . .	30,180

Tapetuista vahinkolinnuista ja muista petoeläimistä maksettujen palkintojen määrä oli:

1896 . . . . .	12,020	markkaa.
1897 . . . . .	9,246	»
1898 . . . . .	9,869	»
1899 . . . . .	21,313	»
1900 . . . . .	25,971	»

Yhteensä 78,419 markkaa.

Edellisenä viisivuotiskautena maksettujen palkintojen määrä oli yhteensä 57,564 markkaa ja vuosina 1886—1890 kokonaista 108,846 markkaa.

Ainoa tilasto tapetusta ruuaksi kelpaavasta metsänriistasta on se, joka saadaan maan vientiä koskevista tulliluetteloista. Mutta tämäkään ei ole läheskään virheetön m. m. syystä että sängen suuria määriä etenkin lintuja viedään rajan yli matkustajatavarana taikka myös viedään ulkomaille otsakkeella »lihaa«. Metsä- ja vesilintujen sekä muun riistan vienti oli tulliluetteloiden mukaan:

	Kilogrammaa. <i>Exportation de gibier. Kg.</i>	Arvo, markkaa. <i>Valeur, marcs.</i>
1896 . . . . .	572,709	687,251
1897 . . . . .	562,923	675,508
1898 . . . . .	434,736	521,683
1899 . . . . .	313,898	376,678
1900 . . . . .	268,010	321,612
Yhteensä	2,152,276	2,582,732

Viisivuotiskautena 1891—1895 oli puheenalainen vienti vain 1,692,560 kg, vastaten arvoltaan 1,617,527 markkaa, ja ajanjaksona 1886—1890 2,073,992 kg, arvoltaan 1,307,643 markkaa. Lähes puolet tästä vientimäärästä menee Venäjälle; siten oli vienti mainittuun maahan esim. vuosina 1896—1900 915,067 kg, vastaten 1,098,081 markan arvoa.

## 5. Kalastus ja hylkeenpyynti.

Paljoo suurempi merkitys kuin metsästyksellä on kalastuksella maallemme runsaine vesistöineen ja laajoine saaristoineen. Papiston kymmenvuotistaulukujen mukaan vuodelta 1900 oli henkilöitä, jotka suoranaisesti tai välillisesti harjottivat metsästystä tai kalastusta pääelinkeinonaan, noin 17,000, joista varmaan vähintään 90 %:lla oli kalastus tärkeimpänä tulolähteenään.

Ilahduttavana ilmiönä voidaan mainita, että käsitys kalastuksen kansantaloudellisesta merkityksestä maallemme näkyy laajenemistaan laajenevan niiden ponnistusten vaikutuksesta, joita valtion sekä yksityisten yhdistysten ja henkilöiden puolelta on tehty tämän elinkeinonhaaran kohottamiseksi.

Sen johdosta että eri osista maata oli kuulunut valituksia siitä, että kalansaalis aikojen kuluessa oli vähentynyt, ja kun syynä tähän katsottiin olevan kalavesiä koskevien omistusoikeus- ja jako-olojen sopimattomuus, tarkoituksenmukaisuutta puuttuva ja vanhentunut kalastussääntö sekä riittämätön kalastuksen valvonta, antoi Keisarillinen Senaatti joulukuun 3 p:nä 1895 eräälle komitealle toimeksi ehdotuksen laatimisen uudeksi kalastussäännöksi sekä muiksi kalastuselinkeinoja hyödyttäväiksi toimenpiteiksi. Tämän tehtävänsä komitea päätti huhtikuussa 1898, ja 1900 vuoden valtiopäiville jätettiin Säätyjen käsiteltäväksi m. m. sekä lakiehdotus, joka sisälsi määräyksiä rajan käynnistä vesistöissä ja kalavesien jaosta, että myös lakiehdotus kahden yleisessä laissa olevan kalastusta koskevan luvun (R. K. 17 ja 18 luvut) muuttamisesta toisin kuuluviksi ynnä ehdotus uudeksi kalastussäännöksi. Kun mainittuja asioita koskevat asetukset ilmestyivät vasta vuonna 1902 ja siis kuuluvat ensi viisivuotisjaksoon, tulee niistä lähemmin selkoa tehtäväksi lähinnä seuraavassa katsauksessa maan taloudelliseen tilaan.

Kalastuselinkeinoja koskevista, puheenaolevana viisivuotiskautena ilmestyneistä hallinnollisista säännöksistä mainittakoon, että Hämeen läänin kuvernööri v. 1897 erinäisillä päätöksillä on vahvistanut lisämääräyksiä läänin eri kihlakunnissa voimassaoleviin kalastussääntöihin, joiden määräysten kautta isojen rysien käyttäminen on kielletty koko läänissä, sen kautta että mainitussa läänissä käytettävien rysien suurin sallittu korkeus vuodesta 1899 on 1.5 metriä ja siipien suurin pituus 10 metriä. Muutamissa läänin kihlakunnissa kalavesien omistajat sitäpaitsi ovat sopineet, että rysät saavat olla enintään vain yhden metrin korkuiset. — Uudenmaan läänin kuvernöörin v. 1896 antamalla päätöksellä rajoitettiin oikeus kalastaa isoilla rysillä Sipoon pitäjän saaristossa sekä päätöksellä vuodelta 1897 vahvistettiin samallaisia rajoituksia Helsingin, Espoon ja Inkoon pitäjiä sekä Degerbyyn kappelia varten.



Muissakin suhteissa on kalastuselinkeinoja tehokkaasti edistetty. Sittenkun Keisarillinen Senaatti huhtikuun 18 p:nä 1895 kolmeksi vuodeksi eteenpäin, lukien vuoden 1896 alusta, oli myöntänyt v. 1891 perustetulle Kalastusyhdistykselle 10,000 markan vuotuisen apurahan (aikaisemmin 7,500 markan), josta puolet oli käytettävä Suomen Kalastuslehden julkaisemista varten sekä suomen- että ruotsinkielellä ja toiset puolet yhdistyksen toiminnan edistämiseksi muissa suhteissa, uudisti Keisarillinen Senaatti toukokuun 11 p:nä 1898 sanotun määrärahan vieläkin kolmeksi vuodeksi eteenpäin. Vuonna 1900 Keisarillinen Senaatti päätti korottaa määrärahan puheenaolevan elinkeinon edistämiseksi 15,000 markasta 30,000 markkaan.

Edellämainittu Kalastusyhdistys on aina perustamisestaan saakka erittäin tehokkaasti sekä aikakausilehtensä kautta että muilla toimenpiteillä edistänyt kalastuksen kohottamista, levittäen syvimpiinkin kansankerrokseen tietoja järkipäisestä kalastuksesta. Muun muassa on mainittua aikakausilehteä ilmaiseksi lähetetty, paitsi Kalastusyhdistyksen jäsenille, kaikille maamme majakoille ja majakkalaivoille, kansanopistoille, lukutuvilla ja reservikomppaniojen kirjastoille.

Edistääkseen suoranaisesti kalansaannin parantamista on Kalastusyhdistys maksanut palkkioita erinäisten kalastukselle vahingollisten eläinten, nimittäin saukon, Saimaan hylkeen, kalasääsken ja kuikan tappamisesta. Palkintoina näiden tappamisesta maksettiin aikaisemmin 5 markkaa saukosta, 3 markkaa Saimaan hylkeestä, 2 markkaa kalasääskestä ja 1 markka kuikasta. Vuonna 1895 saukon tapporaha alennettiin siten, että jokaisesta huhtikuun 1 p:n ja marraskuun 1 p:n välillä ammutusta saukosta maksettiin 5 markkaa, mutta marraskuun 1 p:n ja huhtikuun 1 p:n välillä tapetusta saukosta 3 markkaa, sekä 1 p:stä huhtikuuta 1896 lähtien 3 markkaa ympäri vuoden, jota paitsi kalasääskestä 1 p:stä tammikuuta 1896 on maksettu 1 markan tapporaha.

Yhdistyksen asiamiehet ovat maksaneet palkintoja seuraavasta määrästä tapettuja vahinkoeläimiä:

	Saukkoja. <i>Loutres.</i> <i>Nombre.</i>	Saimaan hylkeitä. <i>Phoques.</i> <i>Nombre.</i>	Kalasääskiä. <i>Aigles pêcheurs.</i> <i>Nombre.</i>	Kuikkia. <i>Lummes.</i> <i>Nombre.</i>
1896 . . . . .	613	16	165	1,143
1897 . . . . .	415	33	59	1,382
1898 . . . . .	490	13	118	1,202
1899 . . . . .	390	31	132	1,049
1900 . . . . .	439	16	70	1,260
Yhteensä	2,347	109	544	6,036

Kuten näkyy, poikkeava tapettujen saukkojen tässä mainittu lukumäärä taululitteessä N:o 10 mainitusta; tämä riippuu siitä, että tiedot johtuvat eri lähteistä.

Näistä eläimistä on maksettu tapporahoja, Suomen markkaa:

*Primes. Marcs.*

	Saukoista. <i>Loutres.</i>	Saimaan hylkeistä. <i>Phoques.</i>	Kalasääskistä. <i>Aigles pêcheurs.</i>	Kuikista. <i>Lummes.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
1896 . . . . .	2,095	48	218	1,145.5	3,506.5
1897 . . . . .	1,253	99	61	1,382	2,795
1898 . . . . .	1,482	39	120	1,202	2,843
1899 . . . . .	1,212	93	143	1,586.5	3,034.5
1900 . . . . .	1,337	48	75	1,260	2,720
Yhteensä	7,379	327	617	6,576	14,899

Syksyllä 1896 Kalastusyhdistys toimeenpani ensimmäisen yleisen kalastusnäyttelyn, jota varten Senaatti myönsi ylimääräisen määrärahan ja joka suurella osanotolla kalastusta harjoittavan yleisön puolelta pidettiin Helsingissä syyskuun 28 p:stä lokakuun 4 p:ään äskenmainittuna vuonna. Toisen samalaisen yleisen näyttelyn yhdistys toimeenpani heinäkuun 22—31 p:nä 1898 Savonlinnassa, johon kuitenkin osanotto yleisön puolelta oli paljoka vähäisempi kuin ensi kerralla. Edistääksensä tehokkaammin pyrintöjään asetti yhdistys v. 1897 apulaisen 2,400 markan vuosipalkalla. Yhdistyksen asiamiesten ynnä jäsenten lukumäärä nousi vuonna 1900 noin 800:an.

Valtion vuonna 1892 Evoon perustamalla koeasemalla on toiminta pääasiallisesti tarkottanut jalompien, maassamme harvinaisten tai outojen kalalajien istuttamista koeaseman järviin. Mätiä on koetettu keinotekoisesti hautoa ja kalansikiöitä on istutettu lammikkoihin ja väljään veteen. Huomattavimmista kalalajeista, jotka ovat olleet näiden kokeiden esineenä, mainittakoon amerikkalainen sateenkaarirautu, kotimainen rautu, Laatokan nieriäinen, siika, muikku, ruutana ja toutain sekä kuha, ankerias ja lahna. Sateenkaariraudulla tehtyjen kokeiden kautta on todistettu tämän kalan erinomainen kestävyys ja nopea kasvaminen meidänkin vesissämme, ja muikun kasvattamisesta on saatu selville, että tämä jo yhden vuoden vanhana on ruoaksi kelpaava, joten meillä tässä kalalajissa on sekä maukas ja ravitseva ravintoaine että sen lisäksi suurta korkoa tuottava kala, jonka istuttamista järviin, missä sitä ennen ei ole ollut, on pidettävä taloudellisesti erittäin tärkeänä toimenpiteenä. Myöskin Kalastusyhdistyksen Vierun tehtaalla Padasjoella sijaitsevalla koeasemalla on keinotekoisella tavalla haudottu nieriäisen- ja siiansikiöitä sekä istutettu niitä Päijänteesen ja Vesijärveen, joista näitä kalalajeja aikaisemmin on puuttunut.

**Meri- ja rannikkokalastus.** Maan tärkein kalastus on se, jota harjoitetaan rannikoilla, laajan saariston sisä- ja ulkopuolella; merikalastukselle

tärkeimmät seudut ovat Ahvenanmaan, Pohjanmaan ja Uudenmaan saaristoja ympäröivät vedet. Varsinaista ammattikalastusta rannikoilla, silakanpyyntiä, harjotetaan sekä kesällä että talvella, laajemmassa määrin kuitenkin siihen aikaan vuodesta, jolloin meri ei ole jäässä. Kohta jäiden lähdettyä kevätkalastus alkaa lähempänä rannikkoa olevissa vesissä, etupäässä rysillä, nuotoilla ja vetoverkoilla, jotka myöhemmin kesällä, kun ilmat ovat tulleet lämpöisemmiksi ja tuulet vakaantuneet, muutetaan ulkomatalikoille ja aavan meren syvänteille. Täällä toimitetaan kalastus n. s. »ajon« muodossa, jota pidetään edullisimpana kalastustapana. Ajo tapahtuu siten, että 5, 6 tai useampia jatoja sidotaan toisiinsa kiinni pitkäksi jonoksi, jonka toinen pää nuoralla on kiinnitetty veneen kokkaan ja toiseen päähän on kiinnitetty pystyssä oleva lippupoiju, jonka jälkeen veneen annetaan ohjaamatta ajelehtia tuulen ja virran mukana. Ajokalastus alkaa tavallisesti heinäkuun keskivaiheilla ja jatkuu noin syyskuun keskipaikoille. Tätä syys-jatokalastusta on pidettävä saaristorahvaan pääkalastuksena, johon sekä talolliset että torpparit ja loiset ottavat osaa. Paitsi silakkoja saadaan meri- ja saaristokalastuksessa huomattavia määriä siikoja, lohia, haileja, kuoreita ja mateita sekä suuremmista suomuskaloista myöskin haukeja, lahnoja ja säynäitä. Etenkin talvella siian-, hauin-, kuoreen- ja mateenpyynti on tärkeä. Siikoja ja mateita pyydetään etupäässä nuotalla (n. s. jäänuotalla) ja rysillä, haukeja ja myöskin mateita koukuilla. Myöskin silakan- ja kuoreenpyynti jäänuotalla antaa usein melkoisen saaliin.

Mitä tulee merikalastuksen tuloksiin kuluneena viisivuotisjaksona, ei voida väittää saaliin absoluuttisesti vähentyneen lähinnä edelliseen viisivuotiskauteen verrattuna. Jos kuitenkin otetaan huomioon, että kalanpyydykset monin paikoin ovat parantuneet, voidaan pyynnin katsoa antaneen suhteellisesti huonomman tuloksen.

Viisivuotiskauden ensimmäisenä vuonna, 1896, oli kalansaalis tavattoman runsas. Kevätkalastus ei mainittuna vuonna ollut saariston sisävesillä erittäin antava, mutta ajokalastus antoi myöhemmin kesällä erittäin runsaan saaliin, etenkin Ahvenanmaan pohjois- ja eteläpuolisilla ulapoilla sekä Pohjanmaan rannikolla. Tätä edullista tilaa jatkui vielä syksyn kuluessa sisävesilläkin, Teilin ja Lapveden merensalmissa sekä Saltviikin ja Geetan ynnä koko Lounais-Suomen saaristossa. Keski- ja Etelä-Pohjanmaan kalastusta harjottavissa kunnissa, semminkin Munsalassa ja Raippaluodolla, ei syys-silakanpyynti miesmuistiin ollut antanut niin runsasta tulosta. Minäkään ajanjakson seuraavana vuotena ei silakanpyynti ole antanut yhtä edullista tulosta kuin vuonna 1896. Näiden seikkain johdosta aleni syksyn kuluessa silakanhinta. Vielä Turun syysmarkkinoilla syyskuun keskivaiheilla maksettiin 15—16 markkaa keväällä ja kesällä pyydytyistä Ahvenanmaan silakoista ja 18—19 markkaa syksyllä pyydytyistä, kaikki tynnyriltä laskettuna, mutta hinta aleni sit-

temmin 8—10 markkaan keväällä pyydetystä ja 12—13 markkaan syksyllä pyydetystä kalasta. Pohjalaisen silakan hinta ilmoitettiin elokuun lopussa 18 markaksi tynnyriltä ja syyskuun alussa 20 markaksi, mutta myöhemmin ainoastaan 14—14½ markaksi. Hintain alenemiseen oli syynä ei ainoastaan runsaampi tavarantuonti oman maan markkinoille, vaan myöskin alhaiset hinnat Venäjän markkinoilla.

Keväällä 1897 alkoi laivaliike lounaisrannikolla jo huhtikuun viimeisinä päivinä. Toukokuun alussa alkoi yleisesti jatakalastus lähinnä mannermaata olevilla vesillä, mutta ei ollut tuottava. Paraisissa, Rymättylässä, Kemiössä ja Nauvossa tulos oli hiukan parempi kuin muissa kunnissa, mutta yleisenä tosiasiana on kuitenkin pidettävä, että kalastus kaikilla Ahvenanmaan ja Länsi-Suomen vesillä seuraavana kesänä onnistui huonosti. Kalastajat, jotka tavallisina vuosina olivat saaneet esim. 15—20 tynnyriä silakoita, saivat tyytyä 5:een tai 7:ään tynnyriin. Heinäkuussa pyydykset tavallisuuden mukaan muutettiin ulos aavan meren partaalle pohjoisessa ja etelässä, jolloin viikkomääriä valitseva tyyni ja lämmin sää oli ajokalastukselle suotuisa. Pohjoispuolisella aavalla antoi kalastus kuitenkin keskinkertaista huonomman tuloksen, eteläpuolisella, etenkin Korpoossa, Köökarissa ja Jomalassa hiukan keskinkertaista paremman. Elo- ja syyskuussa saalis niinkään oli niukka. Ainoastaan hauinpyynti oli itäisen Ahvenanmaan vesillä jotakuinkin tuottava. Myöskin lohennynti oli Ahvenanmaalla mainittuna vuonna erittäin hyvä. Samallinen oli ylipäänsä yleistulos Pohjanmaan kalastuspaikoilla. Jo talvikalastus jään alla oli, hauin ja matikan pyyntiä koukulla lukuunottamatta, ollut niukka, etenkin Munsalan saaristossa. Mutta sekä lohien, siian ja silakan pyynti keväällä rannikoilla että myöhemmin kesällä ulkomatalikoilla onnistui tärkeimmille kalastusta harjoittaville Pohjanmaan kunnille keskinkertaista huonommin. Vähän parempi oli tulos kuitenkin syyspuoleen Vaasan saaristossa. Uudenmaan länsirannikolla hailinpyynti niinkään antoi huonon tuloksen. Selvää on, että kalanhinnat semmoisissa oloissa nousivat vuoden kuluessa. Vielä kesällä oli silakan hinta edellisen vuoden runsaan saaliin johdosta erittäin alhainen. Vasta Turun syysmarkkinoilla se nousi 14—16 markkaan keväällä pyydetystä ja 19—20 markkaan syksyllä pyydetystä silakasta tynnyriltä. Helsingissä hinnat olivat lokaan alussa paljottain ostettaessa edellisestä 18—20 markkaa, jälkimäisestä 23—24 markkaa, vähittäin ostettaessa jopa 36—40 markkaa tynnyriltä. Vaasassa silakkatynnyrin hinta vuoden lopussa ilmoitettiin 30 markaksi. Tukholmassa syysilakka maksoi 17—20 kruunua tynnyri. -- Myöskään vuosi 1898 ei ollut erittäin antava. Jo kevätsilakanpyynti onnistui yleensä keskinkertaista huonommin, muutamia yksityisiä paikkakuntia lukuunottamatta, esim. Munsalan saaristoa, jossa tulos oli hyvä. Eikä saalis myöhemminkään kesän kuluessa lisääntynyt mainittavassa määrässä. Elo- ja syyskuussa etenkin Ahvenan-

merellä ja Pohjanlahdella vallitsevat epävakaiset säät tuottivat kalastajille melkoisia tappioita, myrskyt ja virrat kun osaksi hävittivät osan pyydyksistä, osaksi estivät kalastajain työtä juuri siihen aikaan, jolloin kalastus tavallisesti on enimminkin antavaa. Vuoden 1898 myrskyisen syksyn ajalta Pohjanlahdella säilyy erittäin muistossa raivomyrsky yöllä syyskuun 10 p:ää vasten, jonka vertaista rajuudessa harvoin on sattunut ja joka pohjalaisilta kalastajilta hävitti pyydyksiä muutaman kymmenentuhannen markan arvosta. Syysmyrskyjen laskettiin yksistään Raippaluodon kunnan asukkaille tuottaneen vahinkoa 5,240 markan arvosta. Syys-jatalastus ei niin muodoin ollut antavaa; Pohjanmaalla saalis ilmoitettiin keskinkertaista huonommaksi, Ahvenanmaalla ja lounaisessa saaristossa kuitenkin vähän paremmaksi, noin keskinkertaiseksi. Hailinsaalis läntisen Uudenmaan saaristossa oli sangen runsas. Suomuskalojen saantia rannikolla pidettiin yleensä keskinkertaisen hyvänä. Silakanpyynti antoi kuitenkin saaristokalastajalle sangen hyvän tulon, kun mainittu kalalaji koko vuoden oli korkeassa hinnassa. Vuoden alussa maksettiin Lounais-Suomessa tynnyristä hyviä Ahvenanmaan silakkoja 30—40 markkaa. Kesän kuluessa hinta tosin aleni 15—16 markkaan tynnyriltä, mutta oli jo syyskuun puolivälissä Turussa 17—18 markkaa keväällä pyydetystä ja 20—24 markkaa syksyllä pyydetystä kalasta. Salon markkinoilla vähän myöhemmin maksettiin jo 28—32 markkaa ja Helsingin syysmarkkinoilla lokakuussa paljottain ostettaessa: kevätsilakoista 24—25 markkaa ja syysilakoista 28—30 markkaa tynnyriltä. Pohjanmaalla silakkatynnyri harvoin myytiin alle 30 markan. Räävelissä ja Baltischportissa hinta syksyllä oli 10—11 ruplaa tynnyriltä. Samoin hauki oli korkeassa hinnassa: 4: 25—5 markkaa metriseltä leiviskältä ja Tukholmassa 5—6 kruunua samalta mitalta. — Keväällä 1899 myöhään keskikesään saakka ajelehtivat jääryötkiöt estivät silakanpyyntiä Pohjanlahdella, mutta sittenkun heinäkuussa oli tullut lämmin ja kalastusta kaikkialla voitiin aloittaa, tuli pyynti, semminkin uloimmilla kalastuspaikoilla, jossa ajokalastusta harjoitettiin, tuottavaksi aina syyskuuhun saakka, niin että mainitun vuoden saalis tuli olemaan edellisen vuoden saalista melkoista suurempi. Siian ja lohen kevätsaalis oli runsas ja runsain Merenkurkkua lähinnä olevan saariston ulkopuolella. Talvinuottakalastus oli huono Pohjanmaalla, mutta sangen antava lounaisessa saaristossa. Suomuskalanpyynti antoi yleensä huonon tuloksen. Silakanhinnat olivat: helmikuussa 30—32 markkaa tynnyri, juhannusmarkkinoilla Vaasassa 32—34 markkaa, elokuussa 24—26 markkaa ja lokakuun lopulla 20—21 markkaa. — Mitä tulee kalastukseen vuonna 1900 on muistettava, että talvi 1899—1900 oli erittäin ankara ja piti laineet kahlittuina toukokuuhun saakka, jonka jälkeen pohjoistuulien Pohjanlahdelta sullomat ajojääät panivat kalastukselle esteitä. Aavan meren partaalla sekä saaristossa sijaitsevat kalastuspaikat Ahvenanmaan mantereeseen pohjoispuolella olivat keväällä ja kesällä ainoat paikat koko Etelä- ja Lounais-Suomen rannikkoseuduissa,

jossa silakankalastus antoi hyvän tai keskinkertaisen tuloksen. Ahvenanmaan itäisessä ja eteläisessä saaristossa sekä Turun ja Hangon välisillä vesillä oli saalis kaikkialla keskinkertaista huonompi. Uudenkaarlepyyn saaristossa oli kalastus keväällä ja kesällä kyllä keskinkertaista parempi, mutta ulkomatalikoilla harjotettu kalastus antoi saaliin, joka oli edellisen vuoden tulosta hiukan huonompi ja Vaasan seuduilla oli sekä meri- että ulappakalastuksesta keskinkertaista huonompi tulos. Vietäväksi aiotusta silakasta maksettiin ylipäänsä 26—30 markkaa, Pohjanmaalla 30 markkaa tynnyriltä. Räävelissä ja Baltischportissa hinta oli sangen korkealla, 11 ruplaa tynnyriltä, mutta aleni myöhemmin 10 ruplaan.

Niistä tilastollisista tiedoista, jotka kuvernöörin vuosikertomuksia varten vahvistettujen kaavojen mukaan vuosittain kootaan joka kunnasta, ei valitettavasti saa tarkkaa käsitystä kalansaaliista eri vuosina. Selvää on, että suuri osa saaliista kokonaan jää kaikkien tilastollisten tiedonantojen ulkopuolelle, jonka johdosta tilaston numeroja voidaan pitää vain saaliin minimimäärien mittakaavana. Tällä varauksella esitetään allaolevat tiedot, jotka ilmottavat kilogrammoissa tulokset meri- ja rannikkokalastuksesta viisivuotisjaksona 1896—1900.

*Pêche en mer. Les quantités prises, kg.*

Vuosi. <i>Année.</i>	Peit <i>haveng.</i>	Silakoin. <i>Silakoin.</i>	Halleja. <i>Esprot.</i>	Sikoja. <i>Haubing.</i>	Lohia ja taimenia. <i>Saumon.</i>	Kuoreita. <i>Eperlan.</i>	Muta ka- loja. <i>Aubres espèces.</i>
1896 . . . . .	9,031,539	35,080	413,058	191,059	890,648	1,517,648	
1897 . . . . .	8,373,479	29,653	352,772	229,887	734,817	1,603,957	
1898 . . . . .	8,528,431	83,373	406,453	236,494	637,369	1,456,781	
1899 . . . . .	8,665,029	32,839	418,155	245,925	552,749	1,750,417	
1900 . . . . .	7,890,272	49,778	434,830	154,358	619,004	1,642,008	
Yhteensä	42,488,800	230,723	2,025,268	1,057,723	3,434,587	7,970,811	
Keskimäärin vuosina 1896 —1900 . . . . .	8,497,760	46,145	405,054	211,545	686,917	1,594,162	
Keskimäärin vuosina 1891 —1895 . . . . .	8,346,200	25,800	493,900	208,900	459,100	1,446,100	

Läänien ja kalastuspaikkain mukaan jaettuna saalis oli kilogrammoissa laskettuna viisivuotiskauden kuluessa seuraava:

*Les quantités prises en 1896—1900, par gouvernements, kg.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Petit hareng. Silakoita.	Hailleja. <i>Espröt.</i>	Silkoja. <i>Hauting.</i>	Lohia ja taimenia. <i>Saumon.</i>	Kuoreita. <i>Eperlan.</i>	Muita ka- loja. <i>Autres espèces.</i>
Uudenmaan . . . . .	3,425,082	213,606	68,031	3,449	129,895	1,225,481
Turun ja Porin . . . . .	19,711,030	9,688	255,077	51,456	228,125	2,587,462
Viipurin . . . . .	7,307,071	7,429	715,356	454,001	2,021,890	1,894,863
Vaasan . . . . .	9,871,693	—	579,942	94,178	72,417	1,109,920
Oulun . . . . .	2,173,924	—	406,862	454,639	982,260	1,153,085
Yhteensä	42,488,800	230,723	2,025,268	1,057,723	3,434,587	7,970,811

Kuten näistä tiedonannoista näkyy, on silakansaaliin suuruuteen katsoen ensi sija Turun ja Porin läänillä ynnä Ahvenanmaalla, jonka läänin osalle lankeaa lähes puolet koko maan silakansaaliista; sen jälkeen seuraavat Vaasan ja Viipurin läänit. Hailinpyynnissä on Uudenmaan lääni kieltämättä ensi sijassa, siian pyyntiin nähden taasen Viipurin lääni; sen jälkeen seuraavat Vaasan ja Oulun läänit. Lohen ja taimenen kalastus näkyy olevan laajin Oulun ja Viipurin lääneissä ja sitä lähinnä Vaasan läänissä. Vuonna 1896, joka oli edullisin, saalis jakaantui yllälueteltujen läänien kesken seuraavalla tavalla:

*Les quantités prises en 1896, par gouvernements, kg.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Petit hareng. Silakoita.	Hailleja. <i>Espröt.</i>	Silkoja. <i>Hauting.</i>	Lohia ja taimenia. <i>Saumon.</i>	Kuoreita. <i>Eperlan.</i>	Muita ka- loja. <i>Autres espèces.</i>
Uudenmaan . . . . .	744,128	31,248	19,981	1,343	40,873	255,783
Turun ja Porin . . . . .	4,013,121	2,700	52,553	10,519	43,125	470,747
Viipurin . . . . .	1,463,866	1,132	123,605	87,801	572,650	298,783
Vaasan . . . . .	2,564,834	—	139,544	20,101	19,940	213,730
Oulun . . . . .	245,640	—	77,375	71,295	214,060	278,605
Yhteensä	9,031,589	35,080	413,058	191,059	890,648	1,517,648

Merikalastuksessa käytettyjen veneiden ja jatojen lukumäärä mainittakoon tässä, kuitenkin varaumuksella tietojen luotettavuuteen katsoen. Niinmuodoin oli:

	Veneiden lukumäärä.	Jatojen lukumäärä.
v. 1896 . . . . .	9,277	65,527
» 1897 . . . . .	9,479	64,200
» 1898 . . . . .	8,742	66,986
» 1899 . . . . .	8,836	64,603
» 1900 . . . . .	8,780	61,258

Vuonna 1895 veneiden lukumäärä ilmoitettiin 9,182:ksi, jatojen lukumäärä 66,347:ksi.

Eri rannikkolääneissä puheenalaisten pyyntikalujen lukumäärä oli keskimäärin vuodessa viisivuotiskauden aikana:

	Keskimäärin veneitä.	Keskimäärin pyydyksiä.
Uudenmaan läänissä . . . . .	1,179	5,776
Turun ja Porin » . . . . .	3,270	34,357
Viipurin » . . . . .	2,168	7,497
Vaasan » . . . . .	1,548	13,077
Oulun » . . . . .	857	3,807

Merikalastuksen yhteydessä ansaitsee mainitsemista hylkeenpyynti, jota harjotetaan melkein vain rannikoilla. Ammattina harjotetaan hylkeenpyyntiä etupäässä muutamissa Vaasan läänin rantaseurakunnissa, kuten Korsnääsissä, Raippaluodolla, Björköössä y. m. Täydentääksemme aikaisemmin antamiamme tietoja niistä palkkioista, jotka Kalastusyhdistys on maksanut tapetuista hylkeistä, mainittakoon tässä kuvernöörien vuosikertomuksissa olevat tiedot tapetuista hylkeistä. Ne olivat: v. 1896 5,479, v. 1897 4,459, v. 1898 4,858, v. 1899 4,460 ja v. 1900 5,213, eli koko ajanjaksona 24,469 kappaletta. Edellisenä ajanjaksona vastaava lukumäärä oli 25,199 kappaletta. Eri läänien osalle tuli vuosina 1896—1900 seuraavat lukumäärät: Uudenmaan läänissä 873, Turun ja Porin läänissä 4,711, Viipurin läänissä 4,598, Vaasan läänissä 11,798 ja Oulun läänissä 2,489 kappaletta.

**Joki- ja järvikalastus.** Tärkein jokikalastus toimitetaan kruunun kalastuspaikoilla Kokemäen, Kymin ja Vuoksen virroissa sekä Pohjanmaan suurissa lohirikkaissa joissa ynnä niiden suulla olevassa saaristossa. Näistä ovat kruunun lohikalastukset Kemi-, Ii- ja Tornionjoissa y. m. Oulun läänin virroissa olleet vuokrattuina erinäisille kruununlohenkalastus-vuokrayhtiöille, muut kalastukset sitä vastoin on asianomaisten kuvernöörien toimesta luovutettu yksityisille henkilöille arennille pitemmäksi tai lyhemmäksi ajaksi.



Sittenkun Hallitus Kuninkaallisen Majesteetin syyskuun 13 p:nä 1791 sadaksi vuodeksi määräämän vuokra-ajan loppuun kuluttua oli katsonut hyväksi sanoa irti asianomaiset vuokraajat kruunun lohenkalastuksesta Tornion joessa, ja senjälkeen kun Venäjän ja Ruotsin välillä oli asianomaisten ministeriöiden kautta toimitettu keskusteluja mainitun kalastuksen järjestämisestä, on helmikuun 23 (11) p:nä 1897 molempien valtakuntien välillä tehty ja kesäkuun 4 p:nä (toukokuun 23 p:nä) samana vuonna vahvistettu sopimus kruunun lohenpyynnin järjestämisestä Tornionjoessa. Viimemainittuna päivänä molempien hallitusten asiamiehet myös allekirjoittivat selityskirjan, missä on hyväksytty noudatettavaksi sääntö kalastuksen harjoittamisesta mainitun virran kalastusalueella. Puheenaolevan sopimuksen mukaan on lohenpyyntiä Tornionjoessa tämän virran ja Muonionjoen yhtymäkohdasta lähtien Svensarön niemen pohjoispäähän sekä joen suuhaaroissa toimitettava yhteisesti aina maaliskuun 14 (2) p:nä 1917, jonka ajan kuluttua uusi sopimus on tehtävä. Niin kauan kuin yhteistä kalastusta jatketaan, on kaikki lohen ja taimenen pyynti, Hellelän patoa lukuunottamatta, kielletty Tornionjoen koko alisessa juoksussa Svensarön niemen pohjoispäästä joen suuhun asti sekä määrättyllä tarkemmin viitotetulla alalla joen suun edustalla. Suurempi merkitys kalastukselle on sopimuskirjan kielloilla käyttää Tervakarın ja Hampulleiviskän saarien välillä 200 metriä pitempiä kalanpyydyksiä sekä kielloilla käyttää isoja rysiä koko Tornion saaristossa noin 10 kilometrin matkalla kummallekin puolen virran suusta ja eteläänpäin aavalle merelle saakka. Sittemmin on Oulun läänin kuvernööri, saman sopimuskirjan mukaisesti sekä sopimuskirjassa ynnä siihen kuuluvassa säännössä mainituilla ehdoilla, kuuluttanut vuokrattavaksi kalastusoikeuden virran suomalaisella puolella.

Kruunun lohenkalastukset Kemi-, Simo- ja Iijoessa ovat olleet vuokralla v. 1888 perustetuilla uusilla lohenkalastusyhtiöillä. Siiianpyyntiä rannanomistajat itse harjoittavat, minkä vuoksi heidän tilansa suorittavatkin siitä veroa. Tavallisuuden mukaan siiianpyynti alkaa syksyllä, sen jälkeen kuin vuokratyhtiöiden lohenkalastus siltä vuodelta on loppunut. Vuokrasopimusten ynnä muiden määräysten mukaan nousivat vuokramaksut kaikista kruununkalastuspaikoista viisivuotiskauden kuluessa seuraaviin määriin:

v. 1896 . . . . .	98,400	markkaa.
» 1897 . . . . .	103,435	»
» 1898 . . . . .	101,343	»
» 1899 . . . . .	99,514	»
» 1900 . . . . .	96,650	»
	<hr/>	
	Yhteensä	499,342 markkaa.

Viisivuotiskaudelta 1891—1895 vuokramaksut nousivat yhteensä 472,499 markkaan. Kruunun kalastusten pääoma-arvo laskettiin v. 1900 vähän enemmän kuin 2,000,000 markaksi.

Mitä tulee kalansaantiin maamme lohia sisältävissä virroissa, on kuulunut valituksia, että se yleensä on huonontunut ja verratessa eri aikoina saatuja saalis-määriä on semmoisen huonontumisen todellakin huomattu tapahtuneen. Niinpä on esim. lohi ennen kalaisesta Muonionjoesta viime vuosina melkein kokonaan hävinnyt; ilmeisesti on lohenkalastus huonontunut myöskin Tornion, Kemin, Oulun y. m. joissa. Pääsyinä siihen voidaan pitää kuorimattomien hirsien suurissa määrin tapahtuvaa alaslauttausta, jokivarsilla olevista sahoista karisevia jätteitä, laajaperäistä kalastusta jokien suilla y. m., jotka seikat vaikeuttavat, jopa kokonaan estävätkin lohen nousemista virtoihin sekä sen lisääntymistä.

Järvikalastuksessa on muikun ja kuoreiden pyynnillä ensi sija. Etenkin savolainen väestö Viipurin, Mikkelin ja Kuopion lääneissä sekä hämäläinen väestö Vaasan läänin koillisosassa saapi tavallisina vuosina Saimaan, Kallaveden, Keiteleen ja Koliman vesistöistä niin paljon muikkuja kuin rahvas talveksi suolakalaa tarvitsee. Sitä paitsi tämä muikunsaalis antaa melkoisen tulon määhnästä, jota myydään maan eteläosissa.

Kun käytettävissä olevat tilastolliset alkutiedot eivät tee erotusta kruununkalastusten ja muun kalastuksen välillä, esitetään tiedot molemmilta yhteisesti. Kuvernöörien vuosikertomusten mukaan oli saalis kilogrammoissa seuraava:

*Pêche dans les lacs et dans les rivières. Les quantités prises, kg.*

Vuodet. <i>Année.</i>	Lohia. <i>Salmon.</i>	Taimenia ja järvirautuja. <i>Truite.</i>	Siikoja ja harreja. <i>Hauting.</i>	Muikkuja ja kuoreita. <i>Éperlan.</i>	Muita kaloja. <i>Autres espèces.</i>
1896 . . . . .	311,154	45,941	419,239	1,626,484	3,575,018
1897 . . . . .	311,119	46,281	358,413	2,162,838	3,590,578
1898 . . . . .	279,326	37,075	370,129	2,076,666	3,105,553
1899 . . . . .	217,007	37,839	358,002	2,151,749	2,695,777
1900 . . . . .	199,878	16,565	339,139	1,707,990	2,405,288
Yhteensä	1,318,484	183,701	1,844,922	9,725,727	15,372,214
Keskimäärin vuosina 1896 —1900 . . . . .	263,697	36,740	368,984	1,945,145	3,074,443
Keskimäärin vuosina 1891 —1895 . . . . .	330,787	34,133	417,088	1,849,007	3,679,414

Näitäkin tietoja koskee sama huomautus kuin merikalastusta, nim. että ne korkeintaan ovat katsottavat minimimääriksi, joiden mukaan pyynnin tuloksia voidaan arvostella.

Läänittäin ryhmittyivät viimeksi mainitut koko vuosijakson saalista osottavat numerot seuraavalla tavalla:

*Les quantités prises en 1896—1900, par gouvernements, kg.*

L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	Lohia. <i>Saumon.</i>	Taimenia ja järvirautuja. <i>Truite.</i>	Siikoja ja harreja. <i>Hautiling.</i>	Muikkuja ja kuoreita. <i>Éperlan.</i>	Muita kaloja. <i>Autres espèces.</i>
Uudenmaan . . . . .	31,232	1,025	20,026	91,893	516,869
Turun ja Porin . . . . .	44,910	400	70,729	118,639	521,482
Hämeen . . . . .	3,037	40	8,069	636,976	926,078
Viipurin . . . . .	571,148	47,845	982,300	2,557,315	8,762,149
Mikkelin . . . . .	4,581	—	37,425	1,213,417	890,380
Kuopion . . . . .	19,892	3,314	134,156	2,266,647	1,698,924
Vaasan . . . . .	12,937	1,451	81,170	2,132,158	1,168,920
Oulun . . . . .	630,747	129,626	511,047	708,682	887,412
Yhteensä	1,318,484	183,701	1,844,922	9,725,727	15,372,214

Myöskin kauppatilaston kalatavaran vientiä koskevat numerot antavat aihetta arveluun, että ylläesitetyt tiedot kalansaaliista yleensä osottavat liian vähäisiä määriä. Tulliluettelojen mukaan on näet tärkeimpiä kalalajeja eri vuosina viety ulkomaille seuraavat määrät ja seuraavaan arvoon:

Exportation de poisson 1896—1900.

Tavaralaji. Marchandises.	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.		Yhteensä. — Total.	
	Paljous, kg. Quantité, kg.	Arvo, mk. Valeur, mcs.	Paljous, kg. Quantité, kg.	Arvo, mk. Valeur, mcs.	Paljous, kg. Quantité, kg.	Arvo, mk. Valeur, mcs.	Paljous, kg. Quantité, kg.	Arvo, mk. Valeur, mcs.	Paljous, kg. Quantité, kg.	Arvo, mk. Valeur, mcs.	Paljous, kg. Quantité, kg.	Arvo, mk. Valeur, mcs.
Lohta — <i>Saumon</i> . . . . .	194,306	485,765	172,714	431,786	236,634	591,587	99,058	297,174	114,999	344,997	817,711	2,151,309
Siikaa — <i>Hauting</i> . . . . .	4,693	3,754	8,893	7,115	6,997	5,598	485	413	519	441	21,587	17,321
Silakoita — <i>Petit ha-</i> <i>reng</i> . . . . .	3,591,469	538,721	3,597,360	539,605	3,875,952	581,393	4,681,533	936,306	3,992,851	798,570	19,739,165	3,394,595
Haileja — <i>Esprot</i> . . . . .	6,068	5,461	410	369	—	—	25	25	—	—	6,503	5,855
Kalaa, määritlemätöntä, tuoretta tahi elävää — <i>Autres, frais</i> . . . . .	2,978,359	1,489,180	2,266,934	1,133,469	2,940,895	1,470,449	2,975,724	1,785,435	2,257,138	1,349,738	14,126,183	7,498,611
Kalaa, määritlemätöntä, suolattua, kuivattua tahi muulla lailla säilytettyä — <i>Autres, salés etc.</i> . . . . .	184,400	55,320	151,814	45,546	79,935	23,981	290,984	145,493				
Yhteensä — Total	6,959,295	2,578,201	6,198,125	2,157,890	7,140,413	2,673,008	8,047,809	3,164,846	6,365,507	2,493,746	34,711,149	13,067,691

Vuotuiset keskimäärät olivat siis 6,942,230 kilogrammaa ja 2,613,538 markkaa. Ajanjaksona 1891—1895 vastaavat luvut olivat 6,504,526 kilogrammaa ja 2,419,103 markkaa.

Kaikenlaisen kalan, sekä tuoreen että suolatun tai muulla tavoin säilytetyn, tuonti on ajanjakson kuluessa noussut keskimäärin noin 5,245,000 kilogrammaan vuodessa, joka arvoltaan vastaa 1,395,000 markkaa. Tuontimäärät ja niiden arvo olivat eri vuosina:

*Importation de poisson.*

	Paljous, kg. <i>Quantité, kg.</i>	Arvo, mk. <i>Valeur, mcs.</i>
1896 . . . . .	4,798,237	1,164,143
1897 . . . . .	4,176,764	966,396
1898 . . . . .	8,387,851	1,674,931
1899 . . . . .	3,784,901	1,321,627
1900 . . . . .	5,076,032	1,850,036
Yhteensä	26,223,785	6,977,133

Edellisenä viisivuotisjaksona vuotuinen tuonti keskimäärin nousi 5,280,000 kilogrammaan ja sen arvo 1,414,662 markkaan.

Jos vertaa toisiinsa ajanjakson 1896—1900 vuotuista keskivientimäärää ja -arvoa ja vuotuista keskimääräistä tuontia ja arvoa samana aikana, huomaa että edelliset olivat jälkimäisiä suuremmat 1,697,473 kiloa ja 1,218,111 markkaa. Lähinnä edellisenä ajanjaksona vastaavat luvut olivat 1,565,209 kiloa ja 1,004,441 markkaa.

Edellä kosketeltu vilkas kalanvienti, joka osottaa melkein yhtämittaista lisääntymistä ajanjaksona 1896—1900, menee suurimmaksi osaksi Venäjälle, etupäässä Rääveliini, Baltischportiin, Pernauhun ja Pietariin. Hyvä menekkipaikka ulkomailla on myöskin Tukholma sekä jossain määrin Kööpenhamina. Omassa maassa rannikkokaupungit Helsinki, Turku ja Nikolainkaupunki ovat kalakaupan pääpaikat.

Myöskin kravunpyynti ansaitsee tässä yhteydessä mainitsemista. Se on viime vuosikymmeninä kehittynyt vientiä varten, josta noin puolet menee Venäjälle. Viennin määrä ja arvo on eri vuosina ollut:

*Exportation d'écrevisses.*

	Eläviä krapuja.		Kravunlihaa.		Yhteensä.	
	Kg.	Mk.	Kg.	Mk.	Kg.	Mk.
1896 . . . . .	519,893	207,957	3,820	6,112	523,713	214,069
1897 . . . . .	712,731	285,092	6,886	11,017	719,617	296,109
1898 . . . . .	469,586	187,834	6,670	10,672	476,256	198,506
1899 . . . . .	499,106	199,643	6,366	10,186	505,472	209,829
1900 . . . . .	733,930	293,572	5,924	9,478	739,854	303,050
Yhteensä	2,935,246	1,174,098	29,666	47,465	2,964,912	1,221,563

Ajanjaksona 1891—1895 puheenaolevain tavarain vienti nousi kaikkiaan 1,703,417 kilogrammaan, arvoltaan 696,015 markkaa.

## 6. Teollisuus.

Viisivuotisjakso 1896—1900 on ylimalkaan ollut edistyksen aikakausi sekä raaka- että jalostusteollisuudelle, ja tämä koskee sekä tuotannon kvantitatiivista että sen kvalitatiivista puolta. Ajanjakson kahtena viimeisenä vuonna voi kuitenkin muutamissa tuotannonhaaroissa huomata pysähdystä tahi vieläpä taantumistakin, johtuen tämä osittain epäsuotuisista tuotantosuhteista, osittain muista samaan aikaan sattuneista masentavista seikoista. Jos koettaa itselleen muodostaa käsitystä maan teollisuuden laajuudesta puheenalaisena ajanjaksona, voipi saada johtoa tähän tilaston antamista tiedoista, jotka koskevat työpaikkojen ja työntekijäin lukua sekä tuotannon bruttoarvoa Suomen markkoissa lausuttuna. Nämät luvut ovat eri vuosilta seuraavat:

Vuosi. <i>Année.</i>	Työpaikkojen luku. <i>Nombre des établis- sements.</i>	Työntekijäin luku. <i>Nombre des ouvriers.</i>	Tuotannon brutto- arvo, markkaa. <i>Valeur de la production, mcs.</i>
1896 . . . . .	7,261	73,010	218,477,568
1897 . . . . .	7,353	79,917	251,509,841
1898 . . . . .	7,784	91,055	283,707,127
1899 . . . . .	8,055	101,978	309,930,951
1900 . . . . .	8,038	98,759	339,569,059
Vuotuinen keskimäärä			
1896—1900 . . .	7,698	88,944	280,638,909
Vuotuinen keskimäärä			
1891—1895 . . .	6,908	59,753	172,425,016

Teollisuushallituksen kertomuksen mukaan vuodelta 1900 oli 18 vuotta vanhempain työntekijäin luku tasaluvussa 90,000 henkeä. Otaksamalla, että kullakin täysi-ikäisellä työmiehellä on, paitsi itseään, elätettävänä keskimäärin kolme henkeä, oli teollisuustoiminnasta välittömästi tahi välillisesti toimentulonsa saava väestö v. 1900 370,000 henkeä, tahi jos laaja rakennusteollisuus sekä muutamat maaseudun elatusaine- ja vaatetusteollisuuden haarat, jotka nykyään eivät sisälly teollisuustilastoon, myös otetaan lukuun, tasaluvussa 400,000 henkeä. Kun maan koko väkiluku mainittuna vuonna oli 2,712,562 henkeä, oli siis puheenalainen väestönluokka tähän aikaan 14.7 % koko väkiluvusta. Vuonna 1890 oli saman laskun mukaan, tämä väestönluokka noin 8.4 %.

Jos tahtoo tutkia tuotannossa käytetyn työvoiman intensiteettiä ja tuotavaisuutta, s. o. toisaalta työmiesten ja työpaikkojen lukumäärien välistä suhdetta, toisaalta työmiesten luvun ja tuotannon määrän välistä suhdetta, saadaan vuosilta 1896—1900 seuraavat suhdeluvut:

	10:tä työpaikkaa kohti tuli seuraava keski- määräinen luku työmiehiä: <i>Ouvriers par 10 éta- blissements:</i>	Yhtä työpaikkaa kohti tuli keskimääräinen tuotanto, arvol- taan mk: <i>Valeur moyenne par établissement, marcs.</i>	Yhtä työmiestä kohti tuli keskimääräinen tuotanto, arvol- taan mk: <i>Valeur moyenne par ouvrier, marcs.</i>
1896 . . . . .	101	30,089	2,992
1897 . . . . .	109	34,205	3,147
1898 . . . . .	116	36,447	3,116
1899 . . . . .	127	38,477	3,039
1900 . . . . .	123	42,245	3,438
<hr/>			
Vuotuinen keskimäärä			
1896—1900. . . . .	116	36,455	3,155

Työntekijäin keskimääräinen luku työpaikkaa kohti on siis, lukuunottamatta vuotta 1900, yhtämittaa kasvanut, samoin kuin keskimääräinen tuotanto työpaikkaa kohti kaikkina vuosina, kun sitä vastoin keskimääräinen tuotanto työmiestä kohti vuosina 1898 ja 1899 on ollut alenemassa ja tuntuvasti ollut koko viisivuotiskauden keskimääräistä vuotuista tuotantoa pienempi.

Puheenaolevat viisivuotiskauden 1891—1895 keskiluvut olivat seuraavat:

10:tä työpaikkaa kohti tuli seuraava keski- määräinen luku työmiehiä: <i>Ouvriers par 10 éta- blissements.</i>	Yhtä työpaikkaa kohti tuli keskimääräinen tuotanto, arvol- taan mk: <i>Valeur moyenne par établissement, marcs.</i>	Yhtä työmiestä kohti tuli keskimääräinen tuotanto, arvol- taan mk: <i>Valeur moyenne par ouvrier, marcs.</i>
86	24,959	2,886

Havaitaan siis, että työmiesten luku 10:tä työpaikkaa kohti ajanjaksona 1896—1900 oli 34.9 % suurempi kuin ajanjaksona 1891—1895, sekä keskimääräinen tuotanto työpaikkaa ja työmiestä kohti, edellinen 46.1 % ja jälkimäinen 9.3 % suurempi vuosina 1896—1900 kuin viitenä lähinnä edellisenä vuotena.

Mitenkä teollisuustoiminta vuonna 1900 jakaantui kaupunkien ja maaseudun kesken, näkyy seuraavista numeroista:

	Työpaik- kojen luku.	%:na koko luvusta.	Työnteki- jain luku.	%:na koko luvusta.	Tuotannon bruttoarvo, mk.	%:na koko arvosta.
	<i>Nombre des établissements.</i>	%	<i>Nombre des ouvriers.</i>	%	<i>Valeur de la pro- duction, marcs.</i>	%
Kaupungeissa — <i>Villes</i>	3,749	46.6	51,358	52.0	194,163,029	57.2
Maaseudulla — <i>Comm. rurales</i>	4,289	53.4	47,401	48.0	145,406,030	42.8
Koko maassa — <i>Pays entier</i>	8,038	100.0	98,759	100.0	339,569,059	100.0

Prosenttiluvut olivat vuonna 1895 seuraavat:

*En pourcents.*

	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon bruttoarvo. <i>Valeur de la production.</i>
Kaupungit — <i>Villes</i>	49.2	51.5	56.2
Maaseutu — <i>Communes rurales</i>	50.8	48.5	43.8

Puheenaolevissa suhteissa ja erityisesti työmiesten lukuun katsoen, ei ole kumpanakaan vuonna mainittavia eroavaisuuksia kaupunkien ja maaseudun lukujen välillä. Jos sitä vastoin verrataan työväestön lukumäärän suhteellista lisääntymistä kaupungeissa ja maaseudulla vastaavien koko väkiluvun määrien lisääntymiseen, astuvat eroavaisuudet varsin selvästi näkyviin.

Työväestön lisääntyminen vuosien 1895 ja 1900 välillä oli, kun tämän väestön lukumäärä v. 1895 oli kaupungeissa 33,592 ja maaseudulla 31,662, edelliselle 17,766 ja jälkimmäiselle 15,739 henkeä, mitkä luvut vastaavat 52.9 %:n lisäystä kaupunkien ja 49.7 %:n lisäystä maaseudun työväestössä. Koko väkiluku kasvoi yllämainittujen vuosien välisenä aikana kaupungeissa 22.2 % ja maaseudulla 5.6 %; kaupunkien teollisuusväestön lisääntyminen oli siis 30.7 % vahvempi koko kaupunkilaisväestön lisääntymistä ja maaseudun teollisuusväestön 44.1 % vahvempi koko maalaisväestön lisääntymistä.

Mitä tulee eri lääneihin, esittää tilasto vuodelta 1900 seuraavat luvut:



## Teollisuus vuonna 1900.

*L'industrie en 1900.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>		Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>				Tuotannon brutto- arvo. <i>Valeur de la pro- duction.</i>	
	Absoluuttinen luku. <i>Absolu.</i>	%:na koko luku määrästä. %	Absoluuttinen luku. <i>Absolu.</i>	%:na koko luku- määrästä. % de la population <i>totale.</i>	%:na koko luku- määrästä. % de la population du gouvernement.	%:na läänin keski- väkiluvusta. % de la population du gouvernement.	Absoluuttinen arvo, mk. <i>Absolu, marcs.</i>	%:na koko tuotan- nonarvosta. %
Uudenmaan . . . . .	1,338	16.65	19,013	19.25	6.46	75,790,922	22.31	
Turun ja Porin . . . . .	1,480	18.41	17,432	17.65	3.92	60,086,400	17.69	
Hämeen . . . . .	947	11.78	19,057	19.30	6.38	59,472,157	17.51	
Viipurin . . . . .	1,308	16.27	19,804	20.05	4.74	62,499,107	18.43	
Mikkelin . . . . .	497	6.19	2,541	2.57	1.34	5,909,058	1.74	
Kuopion . . . . .	737	9.17	5,921	6.00	1.89	17,471,988	5.15	
Vaasan . . . . .	1,287	16.01	9,672	9.79	2.11	38,319,252	11.28	
Oulun . . . . .	444	5.52	5,319	5.39	1.90	20,020,175	5.89	
Koko maa — <i>Pays entier</i>	8,038	100.00	98,759	100.00	3.66	339,569,059	100.00	

9:ssä maan 37:stä kaupungista oli vuonna 1900 tuotannonarvo yli 6 miljoonan markan ja työntekijäin luku yli 1,000 hengen kussakin; niiden yhteenlaskettu tuotannonarvo nousi 169,943,361 markaksi eli 87.5 %:ksi kaupunkien koko tuotannosta ja työntekijäin luku 41,849 hengeksi eli 81.5 %:ksi kaikkien kaupunkien työväestöstä. Nämät 9 kaupunkia olivat, tuotannon suuruuden mukaan järjestettyinä, seuraavat:

	Tuotannon brutto- arvo, mk. <i>Valeur de la pro- duction, marcs.</i>	Työntekijäin luku. <i>Ouvriers.</i>
Helsinki . . . . .	52,897,649	11,917
Tampere . . . . .	30,782,806	10,539
Turku . . . . .	26,708,210	5,984
Nikolainkaupunki . . . . .	15,525,025	2,805
Viipuri . . . . .	11,739,153	1,841
Pori . . . . .	11,016,101	3,457
Oulu . . . . .	8,443,925	2,085
Pietarsaari . . . . .	6,692,404	1,275
Kotka . . . . .	6,138,088	1,946
Yhteensä	169,943,361	41,849

Maaseudulla taas nousee mainittuna vuonna tuotannonarvo 8:ssa maan 51:stä kihlakunnasta yli 4 miljoonan, ja oli se näissä 8:ssa kihlakunnassa yhteensä 63,139,509 markkaa eli 43.4 % maaseudun koko tuotannon arvosta; työmiesten luku taas näissä 8:ssa kihlakunnassa oli yhteensä 17,718 henkeä eli 37.4 % maaseudun koko työväen lukumäärästä. Kahdeksan puheenalaista kihlakuntaa olivat, järjestettyinä tuotannonarvon suuruuden mukaan, seuraavat:

	Tuotannon brutto- arvo, mk.	Työntekijäin luku.
	<i>Valeur de la pro- duction, marcs.</i>	<i>Ouvriers.</i>
Kymin kihlakunta . . . .	12,994,950	3,521
Tammelan » . . . .	12,362,458	3,218
Lappeen » . . . .	11,300,588	2,667
Helsingin » . . . .	7,809,529	2,284
Kemin » . . . .	4,849,510	1,330
Uvilan » . . . .	4,787,518	1,731
Rannan » . . . .	4,590,408	1,704
Laukaan » . . . .	4,444,548	1,263
Yhteensä	63,139,509	17,718

Teollisuuslaitosten palveluksessa olevain työläisten ikää ja sukupuolta selvittää seuraava taulu, jossa ikäryhmitys on sama kuin yleensä teollisuustilastossa noudatettu: lapsia 12:sta 15:een ikävuoteen, nuoria henkilöitä 15:n ja 18:n ikävuoden välillä sekä täysi-ikäisiä, 18 vuotta täyttäneitä, minkä ohessa kussakin ikäryhmässä kummankin sukupuolen lukumäärä ilmoitetaan. Tiedot esitetään sekä vuosittain ajanjaksolta 1896—1900 että myös koko ajanjakson keskimäärinä, jotapaitse tauluun on liitetty vastaavat luvut edelläkäyväältä ajanjaksolta 1891—1895.

Vuosi. <i>Année.</i>	Lapsia, iältään 12—15 vuotta. <i>Enfants de 12—15 ans.</i>				Nuoria työläisiä, iältään 15—18 vuotta. <i>Jeunes hommes de 15—18 ans.</i>				Työläisiä yli 18 vuotta. <i>Ouvriers au-dessus de 18 ans.</i>				Työläisten koko lukumäärä. <i>Total.</i>			
	Miespuolisia. <i>Hommes.</i>	Naispuolisia. <i>Femmes.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	%:na koko työläisten luvusta. % <i>%</i>	Miespuolisia. <i>Hommes.</i>	Naispuolisia. <i>Femmes.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	%:na koko työläisten luvusta. % <i>%</i>	Miespuolisia. <i>Hommes.</i>	Naispuolisia. <i>Femmes.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	%:na koko työläisten luvusta. % <i>%</i>	Miespuolisia. <i>Hommes.</i>	Naispuolisia. <i>Femmes.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Naispuolisia työläisiä %:na koko työläist. lukumäärästä. <i>Ouvrières par 100 ouvriers.</i>
1896 . . . . .	911	452	1,363	1.9	4,215	1,859	6,074	8.3	52,419	13,154	65,573	89.8	57,545	15,465	73,010	21.2
1897 . . . . .	1,049	474	1,523	1.9	4,828	2,211	7,039	8.8	56,912	14,443	71,355	89.3	62,789	17,128	79,917	21.4
1898 . . . . .	1,165	525	1,690	1.8	5,089	2,442	7,531	8.3	65,406	16,428	81,834	89.9	71,660	19,395	91,055	21.3
1899 . . . . .	1,301	684	1,985	1.9	5,917	2,818	8,735	8.6	71,718	19,540	91,258	89.5	78,936	23,042	101,978	22.6
1900 . . . . .	1,224	494	1,718	1.8	5,419	2,816	8,235	8.3	69,824	18,982	88,806	89.9	76,467	22,292	98,759	22.6
Vuot. keskim.																
1896—1900 . .	1,130	526	1,656	1.9	5,094	2,429	7,523	8.4	63,255	16,510	79,765	89.7	69,479	19,465	88,944	21.9
Vuot. keskim.																
1891—1895 . .	853	386	1,239	2.1	3,589	1,603	5,192	8.7	43,031	10,102	53,133	89.2	47,473	12,091	59,564	20.3

Erittäin mieltäkiinnittävää on tutkia, missä määrin naistyötä on otettu käytäntöön eri teollisuudenhaaroissa. Seuraamalla teollisuustilastossa noudatettua ryhmitystä teollisuudenhaaroihin, havaitaan että naisten absoluuttinen ja suhteellinen lukumäärä vuonna 1900 oli seuraava:

<i>Ouvrières.</i>				
	Absoluuti- nen luku. <i>Absolu.</i>	%:na nais- puolisten työläisten koko lu- vusta. <i>% du nombre total des ouvrières.</i>	%:na työläis- ten koko lu- vusta samassa teollisuuden- haarassa. <i>% du nombre total des ouvriers et ouvrières des industries spéciales.</i>	%:na työläis- ten koko luvusta. <i>% du nombre total des ouvriers et ouvrières.</i>
Metalliteollisuus — <i>Ind. métallique.</i>	157	0.70	0.86	0.16
Kiviteollisuus — <i>Ind. de la pierre.</i>	1,070	4.80	14.12	1.08
Kemiallinen teollisuus — <i>Ind. chimi- mique . . . . .</i>	691	3.10	30.00	0.70
Nahkateollisuus — <i>Ind. du cuir . . .</i>	298	1.34	8.48	0.30
Kutomateollisuus — <i>Ind. textile . . .</i>	7,988	35.83	68.78	8.09
Paperiteollisuus — <i>Ind. du papier . .</i>	2,412	10.82	34.07	2.44
Puuteollisuus — <i>Ouvr. en bois . . .</i>	2,645	11.87	10.25	2.68
Rakennusteollisuus — <i>Ind. de con- struction . . . . .</i>	345	1.55	9.23	0.35
Ravinto- ja nautintoaineiden teolli- suus — <i>Ind. des vivres et des denrées de jouissance. . . . .</i>	3,945	17.70	35.30	3.99
Vaate- ja puhdistusteollisuus — <i>Ind. du vêtement et du nettoyage</i>	1,878	8.42	35.84	1.90
Graafillinen teollisuus — <i>Ind. gra- phique . . . . .</i>	863	3.87	34.56	0.87
Yhteensä — <i>Total</i>	22,292	100.00	—	22.56

Ylläolevista luvuista selviää m. m. että, verrattuna työläisten koko lukumäärään, suurin luku naisia, nim. 8.09 %, työskentelee kutomateollisuudessa, pienin luku taasen, 0.16 %, metalliteollisuudessa. Erotus näiden lukujen välillä on siis tuntuva. Ne teollisuudenhaarat, joissa naisten työvoiman voidaan sanoa suuremmassa määrässä käytäntöön otetuksi ovat — paitsi kutomateollisuutta, — ravinto- ja nautintoaineiden teollisuus (tupakkatehtaat, leipomot), puuteollisuus (sahalaitokset, lankarullatehtaat), paperiteollisuus (puuhiomot, paperitehtaat) sekä vaate- ja puhdistusteollisuus (räätälinverstaat, hattutehtaat ja kylpylaitokset).

Jos kiinnittää huomionsa sukupuolten keskinäiseen lukuisuuteen eri teollisuudenhaaroissa, on naisten lukumäärään katsoen ensi sijassa kutoma-teollisuus, jonka kaikista työläisistä lähes  $\frac{7}{10}$  on naisia. Sitä lähinnä ovat ravinto- ja nautintoaineiden teollisuus, graafillinen teollisuus, paperiteollisuus ja kemiallinen teollisuus, joissa kaikissa naispuolisten työläisten luku on vähintään  $\frac{3}{10}$  kunkin teollisuushaaran työläisten koko luvusta. Suhteellisesti vähintään on naispuolisia työläisiä metalliteollisuudessa.

Jos puheenalaisia teollisuudenhaaroja silmälläpidetään erityisesti kultakin vuodelta 1896—1900, havaitaan selvästi oikeaksi se yleinen arvostelu maan teollisuustuotannon vaihdoksista, mikä yllä johdannossa esitettiin. Näiden vaihdosten valaisemiseksi liitetään tähän seuraava teollisuustoimintaa koskeva taulu.

Työpaikkojen ja työntekijäin luku sekä tuotannon arvo allamainituissa teollisuudenhaaroissa vuosina 1896—1900.

*Les industries 1896—1900.*

	1896.			1897.			1898.			1899.			1900.		
	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon brutto- arvo, mk. <i>Valeur de la pro- duction, mcs.</i>	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon brutto- arvo, mk. <i>Valeur de la pro- duction, mcs.</i>	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon brutto- arvo, mk. <i>Valeur de la pro- duction, mcs.</i>	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon brutto- arvo, mk. <i>Valeur de la pro- duction, mcs.</i>	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon brutto- arvo, mk. <i>Valeur de la pro- duction, mcs.</i>
Metalliteollisuus — <i>Ind. métallique</i> . . . . .	1,207	13,828	31,019,666	1,190	14,990	37,211,400	1,456	17,198	44,642,832	1,474	18,134	51,358,461	1,361	18,205	52,492,981
Kiviteollisuus — <i>Ind. de la pierre</i>	204	5,725	8,925,854	229	6,732	10,333,713	267	7,701	11,805,600	303	8,424	11,783,207	304	7,578	11,269,655
Kemiallinen teollisuus — <i>Ind. chimique</i> . . . . .	251	1,897	6,136,790	246	1,976	6,545,857	238	2,234	7,643,923	235	2,237	8,213,468	231	2,303	8,620,926
Nahkateollisuus — <i>Ind. du cuir</i>	789	2,893	13,209,559	797	3,182	14,112,392	835	3,431	15,974,617	865	3,569	16,074,692	854	3,514	15,200,882
Kutomateollisuus — <i>Ind. textile</i>	43	7,993	28,582,050	45	8,945	31,296,940	52	9,677	33,147,415	66	11,047	33,777,562	74	11,614	34,994,723
Paperiteollisuus — <i>Ind. du papier</i>	124	5,205	19,036,138	120	5,236	19,855,593	129	6,254	22,230,147	134	7,173	25,427,920	132	7,079	29,850,226
Puuteollisuus — <i>Ouvr. en bois</i>	765	16,436	54,312,722	802	18,925	65,774,263	855	22,522	71,216,455	867	23,704	74,815,888	894	25,816	88,553,797
Rakennusteollisuus — <i>Ind. de construction</i> . . . . .	363	4,509	7,044,087	375	4,016	8,263,848	374	4,701	8,469,915	388	9,416	6,847,728	383	3,736	6,548,980
Ravinto- ja nautintoaineiden teollisuus — <i>Ind. des vivres et des denrées de jouissance</i> . . . . .	2,312	8,419	38,665,698	2,316	9,480	45,529,585	2,321	10,099	54,052,941	2,474	10,788	65,950,705	2,500	11,177	75,892,827
Vaatetus- ja puhdistusteollisuus — <i>Ind. du vêtement et du nettoyage</i> . . . . .	1,095	4,318	7,408,874	1,117	4,530	8,049,817	1,145	5,190	9,464,012	1,128	5,171	9,995,479	1,177	5,240	10,034,987
Graafillinen teollisuus — <i>Ind. graphique</i> . . . . .	108	1,787	4,136,130	116	1,905	4,536,433	112	2,048	5,059,270	121	2,315	5,685,841	128	2,497	6,109,075
Yhteensä — <i>Total</i>	7,261	73,010	218,477,568	7,353	79,917	251,509,841	7,784	91,055	283,707,127	8,055	101,978	309,930,951	8,038	98,759	339,569,059

Kuten ylläolevasta taulusta selviää, voidaan kaikissa teollisuudenhaaroissa aina vuoteen 1899 huomata yhtäjaksoista edistystä sekä työläisten lukumäärään että tuotannon bruttoarvoon nähden ja harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, myös työpaikkojen lukuun katsoen. Mainittuna vuonna tapahtuu taantuminen, joka ilmenee tuotannonarvon vähenemisessä kahdessa teollisuudenhaarassa, nim. kivi- ja rakennusteollisuudessa, sekä pysähdyksessä niinkään kahdessa teollisuudenhaarassa, nahka- ja kutomateollisuudessa. Vielä selvemmin astuu taantuminen näkyviin seuraavana vuonna, jolloin edelliseen vuoteen verrattuna havaitaan vähennys sekä tuotantoarvoon että työläisten lukuun nähden kolmessa teollisuudenhaarassa, nimittäin kivi-, nahka- ja rakennusteollisuudessa, sekä ilmeinen pysäys metalli-, kutoma-, vaatetus- ja kemiallisessa teollisuudessa. Työpaikkojenkin luku on vuonna 1900 useimmissa näistä teollisuudenhaaroista joko alentunut edellisestä vuodesta tahi pysynyt entisellään. Kolmen ensimmäisen teollisuudenhaaran tuotanto oli arvoltaan vuonna 1900 vuoden 1898 tuotantoa pienempi seuraavissa määrin:

kiviteollisuuden . . . . .	535,945	markkaa
nahkateollisuuden . . . . .	773,735	»
rakennusteollisuuden . . . . .	1,920,935	»

oli prosenttina vuoden 1898 tuotannosta:

kiviteollisuuden . . . . .	4.5 %
nahkateollisuuden . . . . .	4.8 »
rakennusteollisuuden . . . . .	22.7 »

Työntekijäin yhteenlaskettu lukumäärä näissä teollisuudenhaaroissa oli vuonna 1900 vuoden 1898 lukumäärää pienempi 1,005 henkeä eli 6.3 %.

Tästä vähennyksestä huolimatta ovat teollisuustoiminnan tulokset edullisemmat aikakauden lopulla kuin sen alussa ja suuremmat kuin minäkään edellisenä vuonna. Yksistään paperi- ja puuteollisuuden lisääntyminen on yllin kyllin korvannut kolmen yllämainitun teollisuudenhaaran vähennyksen aikakauden kahtena viimeisenä vuonna, ja näissäkin havaitaan vuonna 1900 lisääntymistä sekä työpaikkojen ja työläisten lukuun että tuotannon arvoon nähden, verrattuna vastaaviin lukuihin edellisen aikakauden lopussa. Yllälueteltujen 11:n teollisuushaaran elpyminen ajanjakson kuluessa selviää paraiten seuraavista absoluutisista ja suhteellisista luvuista, jotka ilmottavat työpaikkojen ja työläisten sekä tuotannon arvon lisääntymisen vuodesta 1895 vuoteen 1900.

Työpaikkojen ja työntekijäin luvun sekä tuotannon arvon absoluuttinen lisäys (tahi vähennys) ajanjaksona 1896—1900. <i>Accroissement ou diminution du nombre des établissements, des ouvriers et de la production 1896—1900. Chiffres absolus.</i>			
	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon bruttoarvo, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>
Metalliteollisuus — <i>Ind. métallique</i> . . . . .	186	6,138	26,520,626
Kiviteollisuus — <i>Ind. de la pierre</i> . . . . .	114	2,586	4,185,635
Kemiallinen teollisuus — <i>Ind. chimique</i> . . . . .	— 22	618	2,429,496
Nahkateollisuus — <i>Ind. du cuir</i> . . . . .	89	800	2,816,079
Kutomateollisuus — <i>Ind. textile</i> . . . . .	34	4,278	9,936,200
Paperiteollisuus — <i>Ind. du papier</i> . . . . .	8	2,249	11,775,060
Puuteollisuus — <i>Ouvr. en bois</i> . . . . .	140	11,165	42,782,583
Rakennusteollisuus — <i>Ind. de construction</i>	14	232	1,776,207
Ravinto- ja nautintoaineiden teollisuus — <i>Ind. des vivres et des denrées de jouissance</i>	205	3,358	42,938,970
Vaatetus- ja puhdistusteollisuus — <i>Ind. du vêtement et du nettoyage</i> . . . . .	52	1,168	3,458,367
Graafillinen teollisuus — <i>Ind. graphique</i> . . . . .	21	913	2,477,524
Yhteensä — <i>Total</i>	841	33,505	151,096,747

Vastaavaa suhteellista lisääntymistä valaisee seuraava taulu, jossa eri tuotannonhaarat on järjestetty tuotannon lisäyksen suhteellisen suuruuden mukaan.

Työpaikkojen ja työntekijäin luvun sekä tuotannon arvon suhteellinen lisäys (tahi vähennys) ajanjaksona 1896—1900, %:na v:n 1895 oloista. <i>Accroissement ou diminution du nombre des établissements, des ouvriers et de la production 1896—1900, en %.</i>			
	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon bruttoarvo, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>
Ravinto- ja nautintoaineiden teollisuus — <i>Ind. des vivres et des denrées de jouissance</i>	8.9	42.9	130.3
Metalliteollisuus — <i>Ind. métallique</i> . . . . .	15.8	50.9	102.1
Puuteollisuus — <i>Ouvr. en bois</i> . . . . .	18.6	76.2	93.5
Graafillinen teollisuus — <i>Ind. graphique</i> . . . . .	19.6	57.6	68.2



	Työpaikkojen ja työntekijäin luvun sekä tuotannon arvon suhteellinen lisäys (tahi vähennys) ajanjaksona 1896—1900, %:na v:n 1895 oloista. <i>Accroissement ou diminution du nombre des établissements, des ouvriers et de la production 1896—1900, en %.</i>		
	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon bruttoarvo, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>
Paperiteollisuus — <i>Ind. du papier</i> . . . . .	6.5	46.6	65.1
Kiviteollisuus — <i>Ind. de la pierre</i> . . . . .	60.0	51.8	59.1
Vaatetus- ja puhdistusteollisuus — <i>Ind. du vêtement et du nettoyage</i> . . . . .	4.6	28.7	52.6
Kutomateollisuus — <i>Ind. textile</i> . . . . .	85.0	58.3	39.7
Kemiallinen teollisuus — <i>Ind. chimique</i> . . . . .	— 8.7	36.7	39.2
Rakennusteollisuus — <i>Ind. de construction</i> . . . . .	3.8	6.6	37.2
Nahkateollisuus — <i>Ind. du cuir</i> . . . . .	11.6	29.5	22.7
Kaikki teollisuudenhaarat — <i>Total</i>	11.7	51.3	80.2

Kuten ylläolevista tauluista näkyy, on suurin suhteellinen lisäys, mitä tuotannon arvoon tulee, vuodesta 1895 ollut havaittavissa ravinto- ja nautinto-aineiden teollisuudessa sekä metalliteollisuudessa. Ensimmäisessä teollisuudenhaarassa ovat lisäyksen aikaansaaneet etenkin kauppajauhomyllyt, sokeri-, tupakka- ja kivennäisvesitehtaat, mistä edempänä tekstissä enemmän. Samaan ryhmään on myös luettava paloviinanvalmistus, jonka tuotannonarvo on kasvanut kaksinkertaiseksi vuodesta 1895. Tuntuvasti vähempi on sitä vastoin lisäys ollut olut- ja portterivalmistuksessa. Metalliteollisuudessa on pääasiallisesti konepajojen ja valimoiden tuotanto kasvanut enintään, nim. kaksinkertaiseksi. Paljota suurempi on kuitenkin edistys ollut rautakaivosteollisuudessa, jonka tuotannon arvo vuonna 1895 oli ainoastaan 12,000 markkaa, mutta vuonna 1900 432,000 markkaa, joten se siis oli kasvanut likipitään 36-kertaiseksi. Vähin on tuotannon lisääntyminen, kuten taulusta näkyy, ollut nahkateollisuudessa, ollen ainoastaan noin 23 %. Tässä kosketeltuja seikkoja eri teollisuudenhaaroissa selvitetään, kuten yllä mainittiin, lähemmin edempänä.

Jos viisivuotiskautta 1896—1900 verrataan ajanjaksoon 1891—1895 ja vertailussa käytetään työpaikkojen, työläisten ja tuotannon arvon vuotuisia keskilukuja, saadaan seuraavat luvut:

	Vuotuinen keskiluku ajanjaksona 1891—1895. <i>Moyenne annuelle pour 1891—1895.</i>			Vuotuinen keskiluku ajanjaksona 1896—1900. <i>Moyenne annuelle pour 1896—1900.</i>		
	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon bruttoarvo, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon bruttoarvo, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>
Metalliteollisuus — <i>Ind. métallique</i> . . . . .	1,086	10,635	24,494,122	1,338	16,471	43,345,068
Kiviteollisuus — <i>Ind. de la pierre</i> . . . . .	188	4,410	6,065,118	261	7,232	10,823,605
Kemiallinen teollisuus — <i>Ind. chimique</i> . . . . .	231	1,748	4,666,922	240	2,129	7,432,193
Nahkateollisuus — <i>Ind. du cuir</i> . . . . .	723	2,456	10,796,771	828	3,318	14,914,428
Kutomateollisuus — <i>Ind. textile</i> . . . . .	44	6,695	21,707,229	56	9,855	32,359,738
Paperiteollisuus — <i>Ind. du papier</i> . . . . .	124	4,287	15,168,410	128	6,190	23,280,005
Puuteollisuus — <i>Ouvr. en bois</i> . . . . .	696	13,407	40,732,888	837	21,480	70,934,625
Rakennusteollisuus — <i>Ind. de construction</i>	360	3,018	3,797,935	377	5,276	7,434,912
Ravinto- ja nautintoaineiden teollisuus — <i>Ind. des vivres et des denrées de jouissance</i>	2,306	7,918	35,952,556	2,384	9,993	56,018,351
Vaatetus- ja puhdistusteollisuus — <i>Ind. du vêtement et du nettoyage</i> . . . . .	1,054	3,708	5,837,775	1,132	4,890	8,990,634
Graafillinen teollisuus — <i>Ind. graphique</i> . . . . .	96	1,471	3,205,290	117	2,110	5,105,350
Kaikki teollisuudenhaarat — <i>Total</i>	6,908	59,753	172,425,016	7,698	88,944	280,638,909

Ylläolevien keskilukujen erotukset, jotka osottavat, missä määrin ajanjakson 1896—1900 keskiluvut ovat ajanjakson 1891—1895 keskilukuja isommat, ovat seuraavat:

	Ajanjakson 1896—1900 vuosikeskiluvut olivat ajanjakson 1891—1895 vastaavia keski- lukuja suuremmat. <i>Moyenne annuelle pour 1896—1900 excède la production 1891—1895.</i>		
	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon bruttoarvo, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>
Metalliteollisuus — <i>Ind. métallique</i> . . . . .	252	5,836	18,850,946
Kiviteollisuus — <i>Ind. de la pierre</i> . . . . .	73	2,822	4,758,487
Kemiallinen teollisuus — <i>Ind. chimique</i> . . . . .	9	381	2,765,271
Nahkateollisuus — <i>Ind. du cuir</i> . . . . .	105	862	4,117,657
Kutomateollisuus — <i>Ind. textile</i> . . . . .	12	3,160	10,652,509
Paperiteollisuus — <i>Ind. du papier</i> . . . . .	4	1,903	8,111,595
Puuteollisuus — <i>Ouvr. en bois</i> . . . . .	141	8,073	30,201,737

Ajanjakson 1896—1900 vuosikeskiluvut olivat ajanjakson 1891—1895 vastaavia keskilukuja suuremmat. <i>Moyenne annuelle pour 1896—1900 excède la production 1891—1895.</i>			
	Työpaikkoja. <i>Établissements.</i>	Työntekijöitä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon bruttoarvo, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>
Rakennusteollisuus — <i>Ind. de construction</i>	17	2,258	3,636,977
Ravinto- ja nautintoaineiden teollisuus — <i>Ind. des vivres et des denrées de jouissance</i>	78	2,075	20,065,795
Vaatetus- ja puhdistusteollisuus — <i>Ind. du vêtement et du nettoyage . . . . .</i>	78	1,182	3,152,859
Graafillinen teollisuus — <i>Ind. graphique .</i>	21	639	1,900,060
Kaikki teollisuudenhaarat — <i>Total</i>	790	29,191	108,213,893

Prosenttilukuina nähdään vuosien 1896—1900 keskimääräiset ylijäämät, verrattuna ajanjakson 1891—1895 vuosikeskimääriin, allaolevasta taulusta, jossa teollisuudenhaarat ovat järjestetyt tuotantoa ilmaisevien prosenttilukujen suuruuden mukaan.

Ajanjakson 1896—1900 vuotuiset keskimääräiset ylijäämät olivat %:na ajanjakson 1891—1895 keskimääräistä: <i>Excédant moyen annuel pour 1896—1900 en % de la production 1891—1895.</i>			
	Työpaikoilta. <i>Établissements.</i>	Työntekijöiltä. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon bruttoarvolta, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>
Rakennusteollisuus — <i>Ind. de construction</i>	4.7	74.8	95.8
Kiviteollisuus — <i>Ind. de la pierre . . . . .</i>	38.8	64.0	78.5
Metalliteollisuus — <i>Ind. métallique . . . . .</i>	23.2	54.9	77.0
Puuteollisuus — <i>Ouvr. en bois . . . . .</i>	20.3	60.2	74.1
Kemiallinen teollisuus — <i>Ind. chimique . .</i>	3.9	21.8	59.3
Graafillinen teollisuus — <i>Ind. graphique .</i>	21.9	43.4	59.3
Ravinto- ja nautintoaineiden teollisuus — <i>Ind. des vivres et des denrées de jouissance</i>	3.4	26.2	55.8
Vaatetus- ja puhdistusteollisuus — <i>Ind. du vêtement et du nettoyage . . . . .</i>	7.4	31.9	54.0
Paperiteollisuus — <i>Ind. du papier . . . . .</i>	3.2	44.4	53.5
Kutomateollisuus — <i>Ind. textile . . . . .</i>	27.3	47.2	49.1
Nahkateollisuus — <i>Ind. du cuir . . . . .</i>	14.5	35.1	38.1
Kaikki teollisuudenhaarat — <i>Total</i>	11.4	48.9	62.8

Joskin siis rakennusteollisuudessa kahtena vuonna, 1899 ja 1900, on ollut havaittavana absoluuttinen vähennys tuotannonarvossa, verrattuna edelliseen vuoteen, ja vuoden 1900 tuotanto, suhteellisesti 1895 vuoden tuotantoon, on lisääntynyt ainoastaan 37.2 %, on kuitenkin suhteellinen keskimääräinen vuosituotanto ajanjaksona 1896—1900, vuosien 1891—1895 oloihin verrattuna, ollut suurempi kuin missään muussa teollisuudenhaarassa, mihin on ollut syytä vuosien 1893 ja 1894 erittäin ankara lamaantumisen rakennusteollisuudessa. Tämän jälkeen tulee järjestyksessä, keskimääräisen vuosituotannon puolesta, kiviteollisuus, joskaan ei tämän tuotanto vuonna 1900, verrattuna v:n 1895 tuotantoon, ole kasvanut likimainkaan samassa määrin kuin monet muut teollisuudenhaarat. Nahkateollisuudessa sitä vastoin oli tuotannon tila vuosina 1895 ja 1900 kuvaava kummallekin viisivuotiskaudelle, mainittu teollisuudenhaara kun molemmissa suhteissa on viimeisellä sijalla. Kaikkien teollisuudenhaarojen yhteinen keskimääräinen lisäys on ollut likipitäen 63 %; vuotuisen keskimääräisen tuotannon arvo on nimittäin ajanjaksona 1896—1900 ollut 280 1/2 miljoonaa markkaa ja ajanjaksona 1891—1895 172 1/2 miljoonaa markkaa. Tämän keskimääräisen prosentin yli ovat nousseet, paitsi rakennus- ja kiviteollisuutta, myös metalli- ja puuteollisuus, sen alla taasen ovat olleet kaikki muut teollisuudenhaarat.

Mitä työväestön lukumäärän kasvamiseen tulee, on se viimeksiesitetyn taulun mukaan ollut suurin niissä kahdessa teollisuudenhaarassa, missä tuotannonkin suhteellinen lisäys on ollut suurin, nimittäin rakennus- ja kiviteollisuudessa, ja on lisäys ollut edellisessä 74.8 % ja jälkimmäisessä 64.0 %; pienin, 21.8 %, se on ollut kemiallisessa teollisuudessa, missä niinikään työpaikkojen luvun lisääntyminen on ollut varsin vähäinen, ainoastaan 3.9 %. Keskimäärin on työläisten luku koko teollisuudessa ajanjaksona 1896—1900 ollut vuosittain 48.9 % suurempi kuin ajanjaksona 1891—1895. Tätä keskimääräistä prosenttilukua ylempänä olivat seuraavat teollisuudet: rakennus-, kivi-, puu- ja metalliteollisuus, sen alla kutoma-, paperi-, graafillinen, nahka-, vaatetus-, ravintoaineiden ja kemiallinen teollisuus.

Työpaikkojen luvun lisääntyminen on ollut varsin erilaatuinen eri teollisuudenhaaroissa, vaihdellen noin 39 ja 3 %:n välillä. Keskimääräinen lisääntyminen on ollut noin 11 %.

Eri teollisuudenhaaroista otetaan ensin käsiteltäväksi *metalliteollisuus*, joka asianluonnon mukaisesti jakaantuu kahteen eri osastoon, raakateollisuuteen, joka käsittää vuorityön, malminnoston ja sulatusuunit, ja jalostavaan teollisuuteen, joka käsittää konepajat ja valimot sekä kaiken muun metalliteollisuuden. Syystä että näiden teollisuustoiminnan kahden pääalajin ehdot ovat oleellisesti erilaatuisia, käsitelläänkin niitä seuraavassa kumpaakin erikseen.

Raakateollisuudella on maassamme, verrattuna jalostavan teollisuuden eri haaroihin ja muiden maiden raakateollisuuteen, varsin syrjäinen sija, johdun tämä maan metalliköyhyydestä. Maassamme saatavia metalleja ovat kulta, hopea, vaski, tina ja rauta.

Kultaa on, kuten tunnettu, aina vuodesta 1870 lähtien Lapissa saatu huuhtomalla. Mainitusta vuodesta vuoteen 1901, siis 31 vuoden kuluessa, on huuhdottu yhteensä 434,057 grammaa kultaa, arvioitu 1,392,940 markaksi, eli keskimäärin vuotta kohti 14,002 grammaa, arvoltaan 44,934 markkaa. Suurimmat määrät saatiin vuosina 1871 ja 1872, jolloin kumpanakin vuonna tulos oli yli 55,000 grammaa, mutta jo vuoden 1881 jälkeen on tulos kunakin vuonna, lukuunottamatta vuotta 1889, ollut alle 20,000 gramman, muutamina vuosina nousematta edes 5,000 grammaan. Kullansaanti oli vuonna 1900 vähempi kuin minäkään aikaisempana vuonna, aina siitä asti kuin kullanhuuhtonta ensin alkoi.

Kullanhuuhtonta on ulottunut 25 km:n pituiselle alueelle Iivalojoen ja sen eteläisten sivujokien vartta pitkin, ja on kultaa tavattu irtonaisissa maakerroksissa, paikottain kuitenkin siksi kulumattomassa tilassa, että on ollut syytä otaksua emäkallion olevan lähitienoolla. Syksyllä v. 1900 löydettiinkin kultaa kiinteästä vuoriperästä siinä osassa Lapinmaaata, missä sitä tähän saakka oli kaivettu irtaimista maakerroksista. Tämän löydön teki kullankaivaja Henry Kerkelä, muutamia vuosia kestäneiden uuraiden vuorensärkemistöiden perästä. On mahdollista, että tämä aiheuttaa käänteen Lapin kultateollisuudessa, jonka merkitys viimeksi kuluneina vuosina, kuten yllä mainittiin, on vähenemistään vähennyt. Lähempää tietoja tästä antavat seuraavat luvut:

Huuhtomoiden luku oli:

*Nombre des lavages d'or*

1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Keskimäärin 1896—1900.
22	17	16	24	15	19

Aikaisempain viisivuotiskausien keskiluvut olivat:

*Moyenne:*

1871—1875.	1876—1880.	1881—1885.	1886—1890.	1891—1895.
18	10	39	32	22

Huuhtomoissa on saatu seuraavat määrät kultaa, grammaa:

*Production, grammes.*

1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Keskimäärin 1896—1900.
7,115	4,593	4,619	2,620	2,174	4,224

• Edellisten viisivuotiskausien keskiluvut olivat:

*Production moyenne, grammes.*

1871—1875.	1876—1880.	1881—1885.	1886—1890.	1891—1895.
36,677	9,687	12,423	13,154	6,818

Suhteellisesti käytettyihin päivätöihin on huuhtonnan tulos ollut seuraava luku grammoja päivätyötä kohti:

<i>Production par jour, gr.</i>					Keskimäärin	Keskimäärin
					<i>Moyenne</i>	<i>Moyenne</i>
1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	1896—1900.	1871—1900.
2.39	2.39	1.64	1.37	1.80	1.92	2.20

Huuhdomalla käsitellyn maan ja huuhdotun kullan absoluutiset määrät olivat:

	Huuhdottua maata, <i>Terre lavée,</i> m <sup>3</sup> .	Saatua kultaa, <i>Production d'or,</i> grammaa.
1871—1875 . . . . .	29,264	183,385.7
1876—1880 . . . . .	13,823	48,435.0
1881—1885 . . . . .	47,461	62,116.5
1886—1890 . . . . .	101,256	65,770.3
1891—1895 . . . . .	19,958	34,092.0
1896—1900 . . . . .	15,365	21,121.0

Keskimäärin tuli siis huuhdottua kultaa m<sup>3</sup> kohti:

1871—1875.	1876—1880.	1881—1885.	1886—1890.	1891—1895.	1896—1900.
Grammaa: 6.27	3.50	1.31	0.65	1.71	1.37

Saadun kullan arvo oli Suomen markkoissa seuraava:

1871—1875.	1876—1880.	1881—1885.	1886—1890.	1891—1895.	1896—1900.
590,832	154,991	198,772	210,527	108,995	67,585

Viimeksikin esitetyt luvut osottavat maan kullantuotannon taantumisen.

Vaskea, jota saadaan liuottamisen avulla, valmistetaan nykyisin ainoastaan Pitkäsärannassa, ja kuparinvalmistuksen sivutuotteena saadaan mainitussa ruukissa hopeata rikkihopean muodossa. Niinikään tavataan tinaa yksistään mainitulla paikkakunnalla ylen vaihtelevissa määrissä. Näiden metallien tuotannon määrä ja arvo on viimeksikuluneena viisivuotiskautena ollut:

	Vaskea:		Hopeata:		Tinaa:	
	<i>Cuivre:</i>		<i>Argent:</i>		<i>Étain:</i>	
	määrä, kg.	arvo, mk.	määrä, kg.	arvo, mk.	määrä, kg.	arvo, mk.
	<i>quantité, kg.</i>	<i>valeur, mcs.</i>	<i>quantité, kg.</i>	<i>valeur, mcs.</i>	<i>quantité, kg.</i>	<i>valeur, mcs.</i>
v. 1896 .	393,835	725,000	375.3	40,000	1,955	4,300
» 1897 .	356,273	670,000	381.2	35,000	—	—
» 1898 .	253,180	607,000	455.6	48,860	—	—
» 1899 .	224,200	598,000	244.2	26,000	7,064	28,000
» 1900 .	219,000	569,400	250.5	27,555	4,263	11,382
Yhteensä	1,446,488	3,169,400	1,706.8	177,415	13,282	43,682

Ajanjakson 1896—1900 keskiluvut taasen olivat seuraavat:

Vaskea:		Hopeata:		Tinaa:	
määrä, kg.	arvo, mk.	määrä, kg.	arvo, mk.	määrä, kg.	arvo, mk.
289,297.6	633,880	341.4	35,483	2,656.4	8,736.4

Näiden metallien saantia lähinnä edellisenä ajanjaksona 1891—1895 valaisvat seuraavat absoluutiset ja suhteelliset luvut:

Vaskea:	Hopeata:	Tinaa:
määrä, kg.	määrä, kg.	määrä, kg.
1,714,730	4,176	50,832

Saman ajanjakson vuotuiset keskiluvut olivat:

Vaskea:	Hopeata:	Tinaa:
määrä, kg.	määrä, kg.	määrä, kg.
342,946	835.2	10,166.4

Näiden metallien tuotannon yhteenlaskettu arvo nousi ajanjaksona 1891—1895 4,330,893 markkaan eli keskimäärin vuodessa 866,179 markkaan. Kuten näkyy on ajanjakson 1891—1895 tulos ollut melkoista runsaampi seuraavan ajanjakson tulosta; erotus näkyy allaolevista suhdeluvuista, jotka ilmottavat keskimääräisen vuosituoannon enemmyyden ajanjaksona 1891—1895, prosentina ajanjakson 1896—1900 keskimääräisestä vuosituoannosta. Nämät luvut olivat:

Vaskea.	Hopeata.	Tinaa.
18.5 %	144.6 %	282.7 %

Vuosina 1897 ja 1898 ei siis, kuten ylempänä olevasta taulusta selviää, saatu ensinkään tinaa, jota aina vuodesta 1877 oli saatu niin suurissa määrin, että tinansulatusta oli voitu toimittaa. Vasken tuotanto oli v. 1900 vähin koko vuosikymmenenä.

Sittekun rautamalmin louhiminen v:sta 1888 lähtien kokonaan oli lakkautettu Lounais-Suomessa, missä Karkkilan ruukin omistama Kulonsuonmäen kaivos oli viimeinen toiminnassa oleva, on tätä vuorityön lajia melkein yksinomaan harjotettu maan itäosissa. Vuonna 1889 vallattiin Välimäen kaivokset, 3,5 km matkan päässä Laatokan rannalta Impilahden pitäjässä, ja rautamalmin louhiminen aljettiin. Työ jatkui täällä kuitenkin vain lyhemmän ajan. Vuonna 1894 aljettiin sitä uudestaan pietarilaisen Putiloffin ruukinyhtiön puolesta, ja kehittyi työ ennen pitkää niin laajaksi, että esim. v. 1896 täällä louhittiin rautamalmia enemmän kuin minäkään vuotena aina 1850-luvun alusta, jolloin malmin tuonti Ruotsista oli kielletty. Välimäen malmi lajitellaan kolmeen lajiin, joista ainoastaan ensimmäistä välittömästi käytetään, muut lajit sitä vastoin rouhitaan ja tehdään rikkaampiannollisiksi kuivassa tilassa sähkömagneettista keinoa käyttämällä. Ensilaatuista malmia saadaan vain vähemmässä määrin, tuskin 5%, koko määrästä, ja sisältää se 45—55%, joskus kokonaista 60% rautaa. Toisesta ja kolmannesta lajista, jota on enin, saadaan konsentreerattua tuotetta, joka on osottautunut keskimäärin 56½% rautaa sisältäväksi.

Paitsi Välimäellä on rautamalmia v:sta 1897 louhittu myös Laatokan yhtiölle kuuluvalla Pitkärannan ruukilla. Samoin kuin Välimäen on Pitkärannan malmi, ollakseen käyttökelpoista, sähköän avulla tehtävä annolliseksi. Välimäellä tämä toimitetaan käyttämällä kuivaa, ja Pitkäsärannassa kosteata malmijauhoa. Edellistä keinoa käyttämällä syntyy summattoman paljon pölyä, jota ei ainakaan vielä ole onnistunut poistaa ja tehdä vahingottomaksi.

Vuonna 1900 tuli edellisten lisäksi kolmas kaivospaikka, kun malminlouhintaa aljettiin Jussaarella Tammisaaren saaristossa. Tämä työ on kuitenkin ollut ainoastaan koetustyötä, jonka kautta on pyritty saamaan selville, onko mahdollista käyttää hyväkseen niitä laajoja löydöksiä, joita täällä tavataan merenpinnan alapuolella. Pienestä kalliosta meressä ajettiin useampia kymmeniä metriä syvä kuilu, mitään erityistä hankaluutta syntymättä sisääntunkeutuvasta vedestä, mutta kun malmin raudanpitoisuus osottautui ainoastaan 35%:ksi ja se siis oli tehtävä annolliseksi, jotta työ kannattaisi, on toiminta sittemmin lakkautettu. Kustannukset kokeista nousivat tasaluvuin 85,000 markkaan, josta 10,000 markkaa saatiin n. s. Hisingerin rahastosta, joka aikoinaan määrättiin malmin etsinnän toimittamiseksi Suomenlahden pohjoista rannikkoa pitkin.

Mitä saatuihin vuorirautamalmin määriin tulee, ovat ne Teollisuushallituksen antamain ilmoitusten mukaan olleet:



v. 1896 . . . . .	7,465 tonnia.
» 1897 . . . . .	13,451 »
» 1898 . . . . .	19,145 »
» 1899 . . . . .	26,053 »
» 1900 . . . . .	30,721 »

Yhteensä 96,835 tonnia.

Vuotuinen keskimääräinen tuotanto oli siis 19,367 tonnia. Saadun malmin arvo oli: koko ajanjaksolta 1,009,537 markkaa ja vuotta kohti 201,907 markkaa. Edellisenä viisivuotiskautena oli tuotanto 2,346 tonnia koko ajanjaksona ja keskimäärin 469 tonnia vuosittain, arvoltaan 18,703 markkaa koko ajanjaksolta sekä 3,741 markkaa vuotta kohti.

Tämä malmin louhimisen edistys Itä-Suomessa ilmenee myös vientitilastosta. Kun vielä vuonna 1894 ei ensinkään viety rautamalmin maasta, oli vuoden 1895 vienti 815 tonnia, ja seuraavina vuosina havaitaan melkein herkeämätöntä nousua vientimäärissä. Ne olivat näet:

1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
12,981 tonnia.	19,749 tonnia.	24,812 tonnia.	24,487 tonnia.	28,174 tonnia.

Kaikkein suurin osa maasta saadusta vuorirautamalmin on viety Venäjälle, nimittäin Laatokan poikki Venäjän puolisiin sulattoihin (Widelitz'issä). Ei voi tulla kysymykseen korvata Länsi-Suomen sulatoissa käytettyä ruotsalaista malmin kotimaisella, Laatokan seuduilta tuodulla, syystä että kuljetus näiltä seuduilta maan lounais-osiin nousee monin verroin kalliimmaksi kuin kuljetus Ruotsista. Maahan tuodun rautamalmin määrää, joka melkein yksinomaan tuli Ruotsista, valaisevat seuraavat tuontitilastosta saadut numerot:

1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
21,113 tonnia.	17,758 tonnia.	20,218 tonnia.	17,432 tonnia.	19,807 tonnia.

Verrattaessa viimeksi esitettyjä lukuja saman ajanjakson yllämainittuihin vientilukuihin, huomataan, että vasta 1897 lähtien vienti tuntuvasti on ollut tuontia suurempi, vuonna 1900 kokonaista 8,367 tonnia. Tuonti oli koko ajanjaksona 1891—1895 71,403 tonnia eli 24,925 tonnia vähempi kuin seuraavana viisivuotisjaksona.

Järvi- ja suomalmia on viisivuotiskautena nostettu seuraavat määrät allaolevasta lukumäärästä järviä:

Vuonna.	Määrä, tonnia.	Järvien luku.
1896 . . . . .	59,227	129
1897 . . . . .	75,237	153
1898 . . . . .	49,994	191
1899 . . . . .	56,062	183
1900 . . . . .	59,880	169

Ylläesitetetyt luvut antavat tulokseksi koko ajanjaksolta yhteensä 300,400 tonnia tahi vuotuiseksi keskimääräksi 60,080 tonnia; lähinnä edellisen aikakauden yhteenlaskettu määrä oli 305,296 tonnia ja vuotuinen keskimäärä 61,059 tonnia. Malmijärvien luku oli keskimäärin vuodessa ajanjaksona 1891—1895 166 ja ajanjaksona 1896—1900 melkein sama, nim. 165.

Malminnostoa, jota milt'ei yksinomaan harjotetaan Itä-Suomessa, toimitetaan ainoastaan kesäisin ja kysyy se paljon työvoimia maanviljelykselle kii-reellisimpänä työaikana, minkä vuoksi kauan on ollut hartaana toivomuksena helpottaa työtä konevoimaa käyttämällä. Tähän suuntaan käyviä kokeita tehtiin jo useita vuosia sitten silloin toiminnassa olevalla Huutokosken ruukilla Joroisten pitäjässä ja v. 1900 tehtiin samanlaatuisia kokeita erinäisten Itä-Suomen ruukinomistajain kustannuksella sekä Teollisuushallituksen kokeilurahastostaan antamalla 6,000 markan apurahalla, mutta tulos ei ollut tyydyttävä sekä osotti ainoastaan, että konevoima tekee malminnoston mutkallisemmaksi ja kalliimmaksi kuin käsin toimitettuna. — Malminnoston ja -kuljetuksen kustannukset, jotka tulevat köyhimmän väestön hyväksi, nousivat keskimäärin 546,215 markkaan vuodessa; edelliseltä ajanjaksolta oli vastaava summa 481,560 markkaa.

Rautamalmin, sekä kotimaisen että ulkomailta tuodun, sulattamista varten oli v. 1895 toimessa 5 masuunia Länsi-Suomessa ja 8 Itä-Suomessa, v. 1900 taasen 5 Länsi- ja 10 Itä-Suomessa. Ne ruukit, joilla oli masuuneja, olivat viimeainittuna vuonna: Karkkilan, Skogbyyn ja Trollshofdan ruukit Uudenmaan läänissä, Daalin ja Teijon ruukit Turun ja Porin läänissä, Pitkärannan Viipurin läänissä, Haapakosken ja Oravin Mikkelin läänissä sekä Kuokkastenkosken, Värttilän, Möhkön, Jyrkän, Salahmin, Juvankosken ja Sourun ruukit Kuopion läänissä. Kuten edellisestä havaitaan, käyttävät Länsi-Suomen masuunit ylimalkaan ruotsalaista vuorimalmia, Itä-Suomen sen sijaan pääasiallisesti kotimaista järvimalmia; kuitenkin käytettiin takkiraudanpuhallukseen muutamissa edellisistä ruukeista (Karkkilan, Daalin ja Trollshofdan ruukeissa) parina vuonna myös vähäisiä määriä kotimaista järvimalmia, ja Pitkärannan ruukissa v. 1900 noin 5,000 tonnia kotimaista vuorimalmia. Takkiraudanpuhallukseen käytetyn malmin määrää ja sen tuloksia valaisevat lähemmin seuraavat tiedot, joissa on osottautunut tarpeelliseksi erillään toisistaan esittää eri raaka-aineisiin perustuvan Länsi-Suomen ja Itä-Suomen tuotannon.

## Länsi-Suomi.

Vuosi.	Käytettyä ulkomaista (ruotsalaisista) vuorimalmia, tonnia.	Käytettyä kotimaista järvi-malmia, tonnia.	Valmistettua takkirautaa, tonnia.	Tuotannon määrä %:na raaka-aineesta.
1896 . . . . .	16,706	1,206	9,018	50.3
1897 . . . . .	18,284	—	9,800	53.6
1898 . . . . .	16,392	—	8,686	53.0
1899 . . . . .	16,577	—	8,021	48.4
1900 . . . . .	17,023	803	9,030	50.7
Yhteensä	84,982	2,009	44,555	51.2

## Itä-Suomi.

Vuosi.	Käytettyä ulkomaista (ruotsalaisista) vuorimalmia, tonnia.	Käytettyä kotimaista järvi-malmia, tonnia.	Valmistettua takkirautaa, tonnia.	Tuotannon määrä %:na raaka-aineesta.
1896 . . . . .	—	44,798	16,653	37.2
1897 . . . . .	—	62,528	23,012	36.8
1898 . . . . .	—	49,879	17,993	36.1
1899 . . . . .	—	51,885	18,591	35.8
1900 . . . . .	—	<sup>1)</sup> 59,943	21,943	36.6
Yhteensä	—	<sup>1)</sup> 269,033	98,192	36.5

Kuten ylläolevista tauluista näkyy, on raudantuotanto Länsi-Suomen raudanvalmistuksessa noussut keskimäärin 52 %:iin käytetystä ruotsalaisesta vuorimalmista. Pitkäsärännassa v. 1900 käytetty kotimainen rautamalmi antoi kokonaista 54.9 % rautaa, joten annolliseksi tehty suomalainen rautamalmi on antanut noin 3 % paremman sulattamistuloksen kuin ruotsalainen malmi.

Puolitekoisen raudan (millbaarin ja sulainpötkyjen sekä martinvalanteiden ja -valamien) valmistusta maan rautaruukeissa ajanjakson 1896—1900 kuluessa valaisevat allaolevat luvut:

Valmistettu puolitekoista rautaa, tonnia,

Vuonna.	Putlauslaitoksissa:	Valurautalaitoksissa:
1896 . . . . .	12,685	5,657
1897 . . . . .	13,782	9,434
1898 . . . . .	13,295	14,380
1899 . . . . .	13,346	14,975
1900 . . . . .	12,221	9,112

<sup>1)</sup> Siitä 5,016 tonnia kotimaista vuorimalmia, mikä käytettiin Pitkärännan ruukilla.

Kuten näkyy, on valanteiden ja teräsvalinteosten valmistus ripeästi edistynyt, jota vastoin millbaarien, salainpötkyjen ja muun putlausraudan valmistus on pysynyt likipitään entisellään. Vuonna 1898 nousi martinraudan valmistus ensi kerran putlausraudan valmistusta suuremmaksi, mutta v. 1900 oli asianlaita taas päinvastoin.

Ne ruukit, joissa putlausrautaa valmistettiin, olivat v. 1900: Fiskarin Uudenmaan läänissä, Daalin ja Matildedalin Turun ja Porin läänissä sekä Värtsilän, Juvankosken ja Varkauden ruukit Kuopion läänissä. Siemens'in martinuuneilla varustetut ruukit taas olivat: Äminneforsin Uudenmaan läänissä, Daalin Turun ja Porin läänissä, Värtsilän Kuopion läänissä ja Inhan ruukki Vaasan läänissä. Kun kahdessa viimeksimainituista ruukeista oli 2 kappaletta martinuuneja kummassakin, oli näiden luku yhteensä kuusi.

Rautaruukkien muu valmistus näkyy allaolevista luvuista:

Valmistus, tonnia:

Vuosi.	Kankirautaa ja teräsvalinteoksia:			Valinteoksia:			Musta- ja tehdastaonnan tuotteita:		Yhteensä:		
	ahjotaonta-valmistus.	valssattua putlausrautaa.	valssattua valurautaa (martinrautaa).	konevalinteoksia.	kauppa-valinteoksia.	muuta.	mauloja ja nuppeja.	muuta.	Kankirautaa ja teräsvalinteoksia.	valinteoksia.	musta- ja tehdastaonnan tuotteita.
1896 . . . . .	3,291	10,040	4,394	3,389	2,767	1,438	3,812	1,172	17,725	7,594	4,984
1897 . . . . .	3,596	9,436	10,396	5,125	4,811	908	4,167	1,560	23,428	10,844	5,727
1898 . . . . .	3,928	8,939	14,216	5,616	1,291	3,707	5,140	1,834	27,083	10,614	6,974
1899 . . . . .	3,286	8,560	12,540	5,102	3,955	1,788	5,667	2,296	24,386	10,845	7,963
1900 . . . . .	2,781	6,907	9,403	5,023	3,101	1,556	5,755	3,137	19,091	9,680	8,892
Yhteensä	16,882	43,882	50,949	24,255	15,925	9,397	24,541	9,999	111,713	49,577	34,540
Keskimäärin	3,376	8,777	10,190	4,851	3,185	1,879	4,908	2,000	22,343	9,915	6,908

Kuten ylläesitetystä luvuista näkyy, on ahjotaonta, joka perustuu melkein yksinomaan ruotsalaisesta malmista puhallettuun takkirautaan, kyseessä olevana ajanjaksona milt'ei lakkaamatta vähentynyt, jättäen sijaa uudenaikaisemmille ja halvemmille karkaisukeinoille. Kilpailu valssatun putlausraudan ja martinraudan kanssa käy ahjotaonnalle vuosi vuodelta yhä rasittavammaksi, kuta tarkempia mittoja ostajat vaativat ja kuta paremmin martinrauta vastaa

tahi voittaa ahjorautaa kovuudessa. Ahjotaontavalmistus nousi viisivuotiskautena 1891–1895 keskimäärin noin 4,275 tonniin vuosittain, mutta seuraavana viisivuotiskautena oli se keskimäärin ainoastaan 3,376 tonnia vuodessa eli 899 tonnia vähemmän vuosittain. Ja kun vielä v. 1893 rautaa taottiin kankirautavasaroilla 19 ruukissa 28 ahjossa, oli v. 1900 ahjotaonta rajoittunut ainoastaan 13 ruukiin ja 23 ahjoon. Nämät ruukit olivat: Uudenmaan läänissä Pinjaisten, Fagervikin, Mustion, Kellokosken ja Strömforsin ruukit, Turun ja Porin läänissä Kirjakkalan, Leineperän, Kauttuan ja Noormarkun, Hämeen läänissä Jokioisten, Rautakosken ja Vierun sekä Vaasan läänissä Koskensaaren ruukki. — Vielä v. 1897 oli toimesta yksi harkkouuni, nimittäin Kiimingin ruukilla Saarijärven pitäjässä Vaasan lääninä, ja on siinä viimeksikuluneina vuosina taottu muutamia kymmeniä tonnia kankirautaa vuosittain (sen tuotanto sisältyy ylläolevassa taulussa ahjotaonta-valmistukseen). Vuosi 1897 oli viimeinen, jolloin puheenalainen ruukki oli toimesta, ja täten loppui tuo vanhastaan maassa käytetty harkkouunityöskentelytapa raudan valmistusta varten suoranaista tietä.

Samalla kun siis ahjotaonnan kautta valmistetun raudan määrä on vähentynyt, on hitsaamalla ja valssaamalla saadun tuotteen määrä, yksityisiä vuosia lukuunottamatta, ylimalkaan kasvanut. Ylläolevassa taulussa esitetyt tätä tuotantoa koskevat numerot antavat koko ajanjakson vuotuiseksi keskimääräksi 18,967 tonnia valmista rautaa, kun tämä keskiluku lähinnä edellisenä ajanjaksona oli vain 11,728 tonnia eli kokonaista 7,239 tonnia edellistä pienempi. Huomiota ansaitsee myös, että tämä tuotannon lisäys yksinomaan tulee martinraudan valmistuksen osalle, kun sitä vastoin putlausraudan valssaaminen on vähentynyt. Viimeksimainitun lajin määrä nousi nimittäin vuosina 1891—1895 40,999 tonniin eli 8,200 tonniin vuosittain, jota vastoin martinraudan valmistus nousi koko ajanjaksona 17,642 tonniin eli 3,528 tonniin vuodessa. Seuraavana viisivuotiskautena oli valssatun putlausraudan tuotanto 43,882 tonnia eli keskimäärin 8,777 tonnia vuosittain, siis ainoastaan hiukan enemmän kuin edellisenä ajanjaksona, mutta martinraudan valmistus sen sijaan 50,949 tonnia eli 10,190 tonnia vuodessa. Vuonna 1893 toimitettiin putlausraudan hitsausta ja valssausta kankiraudaksi 8 ruukissa, jotka olivat varustetut 11 hitsiuunilla, ja valuraudan- tahi teräksensulatusta kolmessa kolmella Siemens-martinuunilla varustetussa laitoksessa, mutta ajanjakson 1896—1900 lopulla toimitettiin karais- tusta putlauksen avulla ainoastaan kuudessa ruukissa, mutta valuraudanvalssausta samoin kuudessa martinuunissa. Mitä valssattuihin määriin tulee, on kuitenkin mainittava, että luvut eivät aina ilmota täysin oikeata asiantilaa, syystä että muutamissa rautaruukeissa (esim. Daalin tehtaalla ja Fiskarissa muutamina vuosina) valuraudan valssausta on toimitettu putlausraudan ohella ja numerotiedoissa molemmat lajit toisiinsa sekotettu.

Mitä tulee valinteosten valmistukseen, on se eri vuosina sangen vähän vaihdellut, mutta tätäkin koskevat tiedot osottavat, että ajanjakson 1896—1900 tuotanto on ollut ajanjakson 1891—1895 tuotantoa suurempi. Viimeksimainnuttuna ajanjaksona oli nimittäin tämä valmistus 28,653 tonnia eli keskimäärin 5,731 tonnia vuosittain, ajanjaksona 1896—1900 taasen 49,577 tonnia eli vuodessa 9,915 tonnia. Vuotuinen keskimääräinen tuotanto ajanjaksona 1896—1900 oli ajanjakson 1891—1895 tuotantoa kokonaista 73 % suurempi.

Sitä vastoin on mustan- ja tehdastaonnan valmistus vuosi vuodelta yhä edistynyt; valmistuksen määrä, joka v. 1895 oli 4,241 tonnia, oli v. 1900 noussut 8,892 tonniin; lisäys on noin 110 %. Koko tuotannon määrä oli vuosina 1891—1895 17,247 tonnia eli keskimäärin vuodessa 3,449 tonnia, vuosina 1896—1900 taas 34,540 tonnia eli vuosittain 6,908 tonnia. Lisäys jälkimmäisenä ajanjaksona, verrattuna lähinnä edellisen ajanjakson tuotantoon, oli niinmuodoin noin 100 %.

Mitä ylläkosketellun tuotannon arvoon tulee, oli se kyseessä olevina vuosina rautateollisuuden eri lajeilta seuraava:

Valmistuksen arvo, markkaa:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Yhteensä vuosina 1896—1900.	Vuotuinen keskimäärä vuosina 1896—1900.
Takkirautaa . . . . .	2,300,000	2,600,000	2,600,000	2,700,000	3,100,000	13,300,000	2,660,000
Ahjossa taottua rautaa	850,000	900,000	1,100,000	1,000,000	850,000	4,700,000	940,000
Valssattua rautaa . . .	2,400,000	2,500,000	2,500,000	2,550,000	2,500,000	12,450,000	2,490,000
Martinrautaa. . . . .	1,250,000	2,200,000	3,700,000	3,750,000	2,100,000	13,000,000	2,600,000
Mustataontaa ja valin- teoksia . . . . .	2,000,400	2,156,400	2,783,500	3,687,100	5,553,100	16,180,500	3,236,100
Yhteensä	8,800,400	10,356,400	12,683,500	13,687,100	14,103,100	59,630,500	11,926,100

Lähinnä edellisenä viisivuotiskautena oli valmistuksen arvo:

Takkirautaa . . . . .	10,411,000	markkaa.
Ahjossa taottua rautaa . .	4,970,000	»
Valssattua rautaa . . . . .	10,720,500	»
Martinrautaa . . . . .	4,365,000	»
Mustataontaa . . . . .	6,450,000,	» eli

keskimäärin vuodessa:

Takkirautaa . . . . .	2,082,200	markkaa.
Ahjossa taottua rautaa . . . . .	994,000	»
Valssattua rautaa . . . . .	2,144,100	»
Martinrautaa . . . . .	873,000	»
Mustataontaa . . . . .	1,290,000	»

Myöskin ylläesitetetyt tiedot osottavat tuotannon kasvamista etenkin martinraudan valmistuksessa ja mustataonnassa sekä vähennystä ahjossa taotun raudan valmistuksessa.

Mitä tulee konepajojen toimintaan, oli niitä v. 1895 toimesta 36 yksityisten ja 7 valtion omistamaa, v. 1900 taasen 47 yksityistä ja 7 valtion konepajaa. Kaikki nämät 7 konepajaa kuuluivat valtionrautateille ja sijaitsivat Helsingin, Hangon, Turun, Viipurin, Kuopion, Nikolainkaupungin ja Oulun kaupungissa. Yksityisten omistamista konepajoista oli v. 1900 18 maaseudulla ja 29 kaupungeissa.

Konepajojen tuotannon yhteenlaskettu arvo nousi vuosina 1891—1895 59,598,586 markkaan, josta summasta yksityisten konepajojen osalle tuli 50,348,327 markkaa. Seuraavalta viisivuotiskaudelta olivat vastaavat luvut 113,389,953 ja 98,440,665 markkaa. Lisäys oli siis edelliseltä 90, jälkimäiseltä 96 %. Tuotannon arvon vaihdokset ajanjakson 1896—1900 eri vuosina näkyvät seuraavasta taulusta:

Valmistuksen arvo, markkaa,

	yksityisten kone- pajoissa.	valtion (valtionrauta- teiden) konepajoissa.
v. 1896 . . . . .	13,467,140	2,258,942
» 1897 . . . . .	16,849,471	2,420,055
» 1898 . . . . .	19,069,681	2,973,611
» 1899 . . . . .	25,285,590	3,287,657
» 1900 . . . . .	23,768,783	4,009,023
	<hr/>	<hr/>
Yhteensä	98,440,665	14,949,288
Keskimäärin	19,688,133	2,989,858

Yksityisten konepajoissa on valmistus paljouteensa ja tavaranlaatuun katsoen ollut seuraava:

	1896. kpl.	1897. kpl.	1898. kpl.	1899. kpl.	1900. kpl.	Yhteensä. kpl.
Höyrylaivoja . . . . .	56	65	72	89	67	349
Lokomobiileja . . . . .	36	16	24	25	26	127
Höyrykoneita . . . . .	151	168	166	174	187	846
Höyrypannuja . . . . .	132	138	155	169	148	742
Maanviljelys-, meijeri- ja työkaluja . . . . .	11,781	13,122	12,930	11,701	4,214	53,748
Sahalaitoksia . . . . .	72	159	168	204	101	704
Myllylaitoksia . . . . .	30	67	80	112	55	344

Kuten näkyy, on tuotanto, joka aina vuoteen 1900 laajenemistaan laajeni, vuonna 1900 ollut alenemassa useimmissa ylläluetelluista tavaralaaduista. Aikaisemmin esitetystä tuotannon arvoa koskevista tiedoista kävi myös selville, että näissäkin on havaittavana vastaava arvon aleneminen. Lähemmin tarkastettaessa niitä tietoja, joihin ylläoleva taulu perustuu, havaitaan, että puheenalaisten teosten, semminkin maanviljelys-, meijeri- ja työkalujen, suurimmat valmistajat, kuten Fiskarin, Matildedalin ja Juvankosken ruukit, vuonna 1900 ovat vähentäneet näiden tavarain valmistusta 30, 40 jopa 90 %:lla edellisen vuoden tuotannosta. Vertailun vuoksi esitettäköön vielä tiedot yllämainittujen eri teollisuustuotteiden lukumäärästä ajanjaksolta 1891--1895:

Höyry- laivoja, kpl.	Lokomo- biileja, kpl.	Höyry- koneita, kpl.	Maanviljelys-, mei- jeri- ja työkaluja, kpl.	Sahalai- toksia, kpl.	Myllylai- toksia, kpl.
231	149	533	32,906	132	301

Metalliteollisuudesta on vielä mainittava vähempi versta- ja käsityöteollisuus. Tässäkin on nähtävänä samanlaatuinen edistyminen kuin muussa metalliteollisuudessa, kuten näkyy seuraavista luvuista, jotka koskevat työpaikkojen ja työntekijäin lukua sekä tuotannon arvoa teollisuustilaston käsittelemissä eri teollisuudenhaaroissa.



Työpaikkojen ja työntekijäin luku sekä tuotannonarvo tehtaissa (lukuunottamatta konepajoja) ja käsityö-  
laitoksissa vuosina 1896—1900.

*Nombre des établissements, des ouvriers et de la valeur de la production des fabriques, en 1896—1900.*

	1896.			1897.			1898.			1899.			1900.			Yhteensä vuosina 1896—1900.		
	Työpaikkojen luku. <i>Etablissements.</i>	Työntekijäin luku. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon arvo, markkaa. <i>Valeur de la produc- tion, marcs.</i>	Työpaikkojen luku. <i>Etablissements.</i>	Työntekijäin luku. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon arvo, markkaa. <i>Valeur de la produc- tion, marcs.</i>	Työpaikkojen luku. <i>Etablissements.</i>	Työntekijäin luku. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon arvo, markkaa. <i>Valeur de la produc- tion, marcs.</i>	Työpaikkojen luku. <i>Etablissements.</i>	Työntekijäin luku. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon arvo, markkaa. <i>Valeur de la produc- tion, marcs.</i>	Työpaikkojen luku. <i>Etablissements.</i>	Työntekijäin luku. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon arvo, markkaa. <i>Valeur de la produc- tion, marcs.</i>	Työpaikkojen luku. <i>Etablissements.</i>	Työntekijäin luku. <i>Ouvriers.</i>	Tuotannon arvo, markkaa. <i>Valeur de la produc- tion, marcs.</i>
Järeä- ja hienotakeita . . . . .	648	1,511	1,481,030	616	1,584	2,037,765	850	2,258	3,249,970	855	2,035	2,497,500	748	1,953	3,039,200	3,717	9,341	12,305,465
Vaskipajoja . . . . .	70	307	453,130	67	311	480,635	73	366	617,780	73	379	762,500	77	375	725,300	360	1,738	3,039,345
Haulitehtaita . . . . .	1	10	25,000	1	12	58,400	1	30	92,100	1	25	80,000	1	10	50,600	5	87	306,100
Kirjasinvalimoja . . . . .	1	4	7,035	1	5	7,430	2	6	12,600	1	3	6,500	2	5	18,900	7	23	52,465
Kaiverrustehtaita . . . . .	—	—	—	2	6	8,300	3	10	27,100	1	5	9,000	2	10	29,900	8	31	74,300
Kulta- ja hopeateosten teolli- suutta . . . . .	84	315	874,500	85	327	958,270	81	376	1,147,280	85	401	1,149,700	82	403	1,240,000	420	1,822	5,369,750
Keltavalimoita . . . . .	35	105	129,665	28	116	177,400	29	172	196,900	24	99	221,300	20	92	205,000	136	584	930,265
Kultaus-, hopeoitus- ja niklaus- tehtaita . . . . .	7	25	60,927	6	23	58,900	4	16	35,200	6	25	82,700	10	40	133,100	33	129	370,827
Galvanoimistehtaita . . . . .	1	30	130,000	1	36	130,000	1	39	150,000	1	39	125,000	1	39	140,000	5	183	675,000
Läkki- ja peltipajoja . . . . .	90	402	786,485	100	514	1,113,142	115	619	1,403,640	126	618	1,421,200	116	601	1,334,000	547	2,754	6,058,467
Viilatehtaita . . . . .	5	24	28,943	5	25	35,650	4	20	26,400	7	32	30,700	5	22	34,500	26	123	156,193
Karstatehtaita . . . . .	8	31	35,600	8	33	42,300	7	32	46,900	9	35	46,600	9	37	44,100	41	168	215,500
Neulatehtaita . . . . .	3	18	11,916	3	23	17,245	2	2	1,500	2	2	1,500	3	20	20,200	13	65	52,361
Laivavarveja . . . . .	8	454	758,000	7	242	362,440	5	178	235,600	5	173	338,200	5	156	307,700	30	1,203	2,001,940
Kellosepänverstaita . . . . .	124	262	499,370	139	302	486,020	151	338	572,200	145	333	576,700	153	349	558,500	712	1,584	2,692,790
Urkutehtaita . . . . .	10	83	135,000	12	91	139,057	12	98	171,100	9	64	117,600	12	77	152,700	55	413	715,457
Soittokoneitehtaita . . . . .	3	7	5,990	2	4	3,300	2	5	23,500	2	4	25,800	4	6	18,200	13	26	76,790
Optillisten koneiden tehtaita . . . . .	4	8	28,000	3	9	13,900	4	16	17,800	5	21	27,600	6	29	49,700	22	83	137,000
Sähkötehtaita . . . . .	5	41	125,800	9	71	214,600	10	99	486,000	6	63	138,000	6	70	231,400	36	344	1,195,800
Yhteensä	1,107	3,637	5,576,391	1,095	3,734	6,344,754	1,359	4,680	8,513,570	1,363	4,356	7,658,100	1,262	4,294	8,333,000	6,186	20,701	36,425,815
																		Keskimäärin vuosina 1896—1900
																		1,237 4,140 7,285,163

Ylläolevassa taulussa esitetyn tehdas- ja verstasteollisuuden keskimääräinen vuosituotanto, joka viisivuotiskautena 1891—1895 nousi 4,005,847 markan arvoon, on seuraavana ajanjaksona kasvanut 3,279,316 markan vuotuisella keskiarvolla eli lähes 82 %. Verratessa toisiinsa vuosien 1895 ja 1900 oloja, havaitaan, että sähköteollisuus on edistynyt suhteellisesti eninteen laajuudeltaan ja merkitykseltään. Vuonna 1895 oli sähkötehdasten luku 2, niiden työväki 25 henkeä ja tuotannon arvo 85,000 mk, v. 1900 olivat vastaavat luvut 6, 70 ja 231,400. Kuitenkin on sähköteollisuuden tarpeiden ja koneiden valmistus v. 1899 ja 1900 epäedullisten olojen vaikutuksesta suurella määrällä vähentynyt. Vuonna 1898 oli näet tehtaiden luku 10, työntekijäin 99 ja tuotannon arvo 486,000 mk. Verrattuna vuoteen 1895 oli tuotanto v. 1898 472 % ja v. 1900 172 % suurempi ensimmäisen vuoden tuotantoa. Muissakin metalliteollisuuden haaroissa on huomattavana melkoista edistystä, verrattuna vuoden 1895 oloihin. Tämä edistys oli, suhteellisesti vuoden 1895 tuotantoon, v. 1900: vaskipajoilta 130 %, läkki- ja peltipajoilta 97 %, kulta- ja hopeateosten valmistuksessa 90 %, järeä- ja hienotakeilta 63 % j. n. e. Kuten taulusta näkyy, oli tuotanto useimmissa näistä teollisuudenhaaroista, samoin kuin sähköteollisuudessa, vuosina 1898 ja 1899 — tahi ainakin jompanakumpana vuonna, — vuoden 1900 tuotantoa suurempi.

Kuten ylläesitetystä tiedoista selviää, on maan *kivi-* ja *keraaminen* teollisuus, joka vuosina 1896—1900 tuotannon arvon sekä työpaikkojen ja työntekijäin luvun puolesta oli vuodessa keskimäärin 78.5 %, 38.8 % ja 64.0 % suurempi kuin lähinnä edellisenä ajanjaksona, kuitenkin vuosina 1899 ja 1900 jossain määrin taantunut, tuotannon arvo kun viimeksimainittuna vuonna oli 4.5 % pienempi kuin vuonna 1898 ja työntekijäin luku samana vuonna 10 % pienempi kuin vuonna 1899. Sitä vastoin on työpaikkojen luku vuosi vuodelta lisääntynyt, ja suhteellisesti eninteen kivenlouhosten ja kivenhakuuverstasten sekä tiilitehtaiden ryhmissä. Ensimmäistujen luku (kaupungeissa) oli v. 1895 16 ja v. 1900 27 sekä jälkimäisten (maaseudulla) v. 1895 82 ja v. 1900 164. Seurauksena työpaikkojen luvun vahvasta lisääntymisestä oli se, että keskimääräinen tuotanto työpaikkaa kohti v. 1895 oli vähän suurempi kuin v. 1900, nimittäin 37,284 markkaa edellisenä ja ainoastaan 37,071 markkaa jälkimäisenä vuonna.

Tuotannon laajuuden puolesta tärkeimmät haarat puheenalaisessa teollisuudessa ovat lasinvalmistus, tiiliruukit, kaakeli-, fajanssi- ja posliinitehtaat sekä kivenlouhokset ja kivenhakuuverstaat. Kaikki nämät teollisuudenhaarat, joiden yhteenlaskettu tuotannonarvo v. 1900 oli yli 10 miljoonan markan, vastasivat 90 % kivi- ja keraamisen teollisuuden koko tuotannonarvosta sanottuna vuotena.

Kyseessäolevan teollisuuden tärkein haara on tuotannon laajuuden puolesta lasinvalmistus, jonka arvo v. 1900, 4,001,602 markkaa, teki 35.5 % tämän teollisuudenhaaran koko valmistuksesta. Lasinvalmistuksen tuotannon arvo on vuosina 1896—1900 noussut 19,490,332 markkaan eli 3,898,066 markkaan vuodessa, ja vuosina 1891—1895 13,121,002 markkaan eli vuodessa 2,624,200 markkaan. Tuotannon lisääntyminen ensimmäinnä ajankautena on siis ollut 48.5 % jälkimmäisen ajankauten tuotannosta. Mainittava on kuitenkin, että tuotanto aina vuodesta 1897 on joko ollut entisellään tahi taantunut, ja on sillä tässä suhteessa vastineensa lasitavarain viennissä, mikä sekin mainitusta vuodesta lähtien vuosi vuodelta on alentunut. Syynä tähän on pidettävä sitä differentensiaalitullia (Smk 1:22 100 kg:sta), joka v. 1897 määrättiin Venäjällekin viedyistä lasipulloista, mihin maahan puheenalainen vienti pääasiallisesti oli ollut suunnattu. Yllä esitetyt seikat astuvat yksityiskohdittain näkyviin allaolevista luvuista:

	Lasinvalmistuksen tuotannonarvo, markkaa.	Lasiteosten vienti, markkaa.
v. 1896 . . . . .	3,774,210	4,402,612
» 1897 . . . . .	4,048,116	4,028,409
» 1898 . . . . .	4,025,284	3,396,560
» 1899 . . . . .	3,641,120	2,260,021
» 1900 . . . . .	4,001,602	1,493,834
Yhteensä	19,490,332	15,581,436

Tosin on koko viisivuotiskauden 1896—1900 vientiarvo vähän yli 6 miljoonaa suurempi ajankauten 1891—1895 vientiarvoa (9,575,082 markkaa), mutta tämän ovat pääasiallisesti vaikuttaneet vielä suotuisat vuodet 1896 ja 1897. Näin ollen oli odotettavissa lisäystä tuonnissa maan omiksi tarpeiksi (vuosina 1891—1895 oli tämän tuonnin arvo 2,946,563 ja vuosina 1896—1900 4,050,078 markkaa), ja se seikka, että tuotanto vuosina 1896—1900, huolimatta viennin melkoisesta vähennyksestä, on pysynyt kutakuinkin entisellään, saapi selityksensä yhä kasvavasta kotimaisen tavaran menekistä.

Mitä likimmässä yhteydessä rakennusteollisuuden kanssa on tiilienvalmistus, jossa on havaittavana varsin tuntuvia vaihdoksia yksityisinä vuosina, kuten seuraavista tiedoista näkyy:

Vuosi.	Tiiliruukkien luku.	Työntekijäin luku.	Tuotannon brutto-arvo, markkaa.	Valmistettujen tiilien luku, miljoonaa.
1896 . . . . .	97	2,496	1,803,645	44.5
1897 . . . . .	115	3,158	2,641,060	56.2
1898 . . . . .	156	3,807	3,423,700	67.1
1899 . . . . .	177	4,461	3,676,368	72.3
1900 . . . . .	173	3,455	2,567,718	62.8
Yhteensä	—	—	14,112,491	302.9
Keskimäärin	144	3,475	2,822,498	60.6

Ajanjaksona 1891—1895 olivat vastaavat luvut:

88	1,898	1,116,242	30.4
----	-------	-----------	------

Viimeksiesitetetyt alhaiset keskiluvut ovat aiheutuneet vuosien 1893 ja 1894 lamaanustilasta, jolloin valmistuksen arvo nousi ainoastaan 6—700,000 markkaan, ja tiilienvalmistus noin 20 miljoonaan tiliin kumpanakin vuonna.

Keraamisessa teollisuudessa on erityisesti mainittava posliinin, fajanssin ja kaakelien valmistus. Viisivuotiskautena 1891—1895 oli näiden tuotteiden valmistus noussut yhteensä 6,003,038 markkaan, ajanjaksona 1896—1900 taas 9,660,866 markkaan. Tehdasten luku on kumpanakin ajanjaksona ollut noin 10; työntekijäin luku on kohonnut 5—600:sta vuosina 1891—1895 7—800:aan vuosina 1896—1900. Huolimatta tuotannon vahvasta lisääntymisestä on puheenaisten tavarain vienti, mikä pääasiallisesti on mennyt Venäjälle, pysynyt milt'ei muuttumatta, johtuen tämä v. 1886 säädetyistä viennin rajoituksesta ja samaan aikaan kyseessäoleville tavaroille määrätystä differentensiaalitulusta. Rajamäärä säädettiin 30,000 puudaksi (= 491 tonnia) ja differentensiaalitululla 30 kop. puudalta (= 7.32 markkaa 100 kg:lta). Sitä vastoin on näiden tavarain tuonti melkein yhtämittaa kasvanut vuodesta toiseen. Viennin ja tuonnin arvojen kokonaismäärät ovat molempina viisivuotiskausina olleet:

	1891—1895.	1896—1900.
Vienti, mk . . . . .	1,656,261	1,709,669
Tuonti, » . . . . .	1,980,653	3,175,457

*Kemiallisen* teollisuuden tuotanto nousi ajanjaksona 1891—1895 vuosittain keskimäärin 4,666,922 ja ajanjaksona 1896—1900 7,432,193 markkaan; lisäys on siis 2,765,271 markkaa eli 59.3 % edellisen ajanjakson tuotannonarvosta. Tässä teollisuudenhaarassa ovat ensi sijalla asfaltinvalmistus, jonka arvo vuonna 1895 nousi 819,000 markkaan ja vuonna 1900 1,666,346 markkaan,

saippuatehtaat, joiden valmistusarvo oli 1,306,642 markkaa edellisenä ja 1,422,970 markkaa jälkimäisenä vuonna, sekä tulitikkutehtaat 683,614 ja 1,008,790 markan valmistusarvolla. Näiden kolmen tavaralaadun valmistusarvo nousi vuonna 1900 yhteensä 4,098,106 markkaan, mikä summa oli 47 $\frac{1}{2}$  % kemiallisen teollisuuden koko valmistusarvosta. Uusista teollisuudenhaaroista ansaitsee mainitsemista kalsiumkarbiidin-valmistus (v. 1900 yksi työpaikka, 135 työntekijää ja 270,000 markan tuotannonarvo) ja puuhiilien valmistus (v. 1900 noin 200,000 markan tuotannonarvo), lakkautettujen teollisuudenhaarojen joukossa taasen sulfaatin valmistus, minkä merkitys maan teollisuudessa kuitenkin aina on ollut vähäpätöinen. Vähenemään päin näyttää myös kynttilänteollisuus olevan (valmistusarvo v. 1895 818,000 ja v. 1900 400,000 markkaa) ja luujauhojenvalmistus (v. 1895 noin 290,000 markkaa, v. 1900 175,000 markkaa), joitakuita vähempiä teollisuudenhaaroja mainitsematta. Suhteellisesti vahvin on viisivuotiskautena edistys ollut kuivatuslaitoksissa (valmistuksen arvo v. 1895 113,228, v. 1900 540,983 markkaa, lisäys 378 %), sähkövalaistuslaitoksissa (v. 1895 268,000, v. 1900 577,218 markkaa, lisäys 115 %) ja asfaltinvalmistuksessa (v. 1895 890,000, v. 1900 1,666,346 markkaa, lisäys 87 %).

Että toiminta kemiallisessa teollisuudessa vuosien kuluessa on tullut yhä vilkkaammaksi, selviää silmäillessä työntekijäin vuodesta toiseen yhä kasvavaa lukua sekä sitä yhä lisääntyvää tuotannon arvoa, joka keskimäärin tuli työpaikkaa kohti. Vuonna 1895 oli tämä keskimäärä: työntekijöiltä 6.7 ja tuotannonarvolta 24,472 markkaa; v. 1900 vastaavat luvut olivat 10 ja 37,320. Suurimmat keskiluvut havaitaan asfaltiteollisuudessa, nim. v. 1895 45.5 ja 409,500, v. 1900 52.5 ja 416,587.

Maan *nahkateollisuuden* kehitys ajanjakson 1896 1900 kuluessa ei ole ollut varsin suuri. Edellisen ajanjakson vuotuiset keskiluvut olivat: työpaikkoja 723, työntekijöitä 2,456 ja tuotannonarvo 10,796,771, nyt puheenaolevan taas: työpaikkoja 828, työntekijöitä 3,318 ja tuotannonarvo 14,914,428. Näiden lukujen erotukset olivat niinmuodoin: työpaikkojen 105, työntekijöiden 862 ja tuotannonarvon 4,117,657. Nämät luvut, jotka ilmaisevat, missä määrin nahkateollisuus nyt puheenalaisena ajanjaksona on laajentunut, lähinnä edelliseen ajanjaksoon verrattuna, olivat prosenttina viimeainitun ajanjakson luvuista: työpaikoilta 14.5, työntekijöiltä 35.1 ja tuotannonarvolta 38.1. Kuten nämät prosenttiluvut osottavat, on kyseessäolevan teollisuuden edistys paljouden puolesta ollut huomattavan vähäinen, ja tuotannonarvoon nähden vähempi kuin minkään muun teollisuuden.

Mainitun teollisuuden tärkeimmät haarat ovat tietysti nahkatehtaat ja ja nahkurinverstaat. Vuosina 1895 ja 1900 olivat työpaikkojen ja työntekijäin luku sekä valmistuksen arvo seuraavat:

	1895.			1900.		
	Työ- paikkoja.	Työn- tekijöitä.	Tuotannon- arvo, mk.	Työ- paikkoja.	Työn- tekijöitä.	Tuotannon- arvo, mk.
Nahkatehtaat . . .	10	462	4,672,644	15	781	6,088,112
Nahkuriverstaat .	666	1,712	6,504,132	752	2,002	7,184,001
Yhteensä	676	2,171	11,176,776	767	2,783	13,272,113

Molempain mainittujen haarain suhde koko nahkateollisuuteen oli työpaikkojen ja työntekijäin luvun sekä valmistuksenarvon puolesta seuraava:

1895.			1900.		
Työpaikkoja.	Työntekijöitä.	Tuotannon- arvo.	Työpaikkoja.	Työntekijöitä.	Tuotannon- arvo.
88 %	80 %	90 %	90 %	79 %	87 %

Nahkatehtaiden valmistusarvo nousi vuosina 1891—1895 19,358,944 markkaan ja vuosina 1896—1900 26,263,115 markkaan. Näiden tehdasten joukossa ansaitsee erityisesti mainitsemista osakeyhtiö Veljekset Åström'in tehdas Oulussa, joka laatuaan on suurin pohjoismaissa. Vuonna 1900 nousi sen valmistusarvo noin 3,300,000 markkaan ja työväestö 309 henkeen. Tehtaaseen on sen ohessa yhdistetty satulasepänverstaas, jonka valmistusarvo v. 1900 oli noin 870,000 markkaa ja työväestö 281 henkeä.

Nahkuriverstaiden valmistusarvo taas nousi vuosina 1891—1900 29,832,198 markkaan ja vuosina 1896—1900 39,690,114 markkaan. Nahkuriverstaat, joiden työpaikkojen ja työntekijäin luku sekä tuotannonarvo on suurin nyt kysymyksessä olevassa teollisuudessa, valmistivat vuosina 1891—1895 1,425,000 kpl. vuotia ja 2,614,000 kpl. nahkoja sekä vuosina 1896—1900 1,757,000 kpl. vuotia ja 3,446,000 kpl. nahkoja.

Että puheenalaiset teollisuudenhaarat sangen suuressa määrässä työskentelevät vientiä varten, näkyy vientitilaston esittämistä luvuista. Valmistettujen vuotien ja nahkateosten vienti, lukuunottamatta satulasepänteoksia, oli ajanjaksona 1891—1895 arvoltaan 12,523,650 markkaa ja ajanjaksona 1896—1900 melkein yhtä paljon, 12,483,937 markkaa. Vienti on suunnattu pääasiallisesti Venäjälle, vaikka Suomesta tuoduille tavaroille on määrätty differentsiaalitulit, suuruudeltaan 75 kop. puudalta (= Smk 18: 32 100 kg:lta).

*Kutomateollisuudessakaan* ei edistys, verrattuna ajanjakson 1891—1895 oloihin, ole ollut varsin huomattava. Jos silmällä erotuksia työpaikkojen ja työntekijäin sekä tuotannonarvon keskimäärien välillä kumpanakin ajanjaksona, mitkä erotukset ilmaisevat, kuinka suuressa määrin vuosien 1896—1900 luvut ovat edellisen ajanjakson lukuja suuremmat, havaitaan näiden erotusten olevan: työpaikoilta 12, työntekijöiltä 3,160 ja tuotannonarvolla 10,652,509 markkaa. Suhteellisesti ajanjakson 1891—1895 keskilukuihin ovat nämät luvut: työpai-

koilta 27.3 %, työntekijöiltä 47.2 ja tuotannonarvolla 49.1 %. Luonnollista on, että erinäisissä puheenalaisen teollisuuden haaroissa havaitaan tuntuvasti suurempia suhdelukuja kuin ylläesitetyt keskiprosenttiluvut; tässä suhteessa ovat erityisesti mainittavat trikootavaratehtaat ja villateollisuuslaitokset. Verratessa toisiinsa näiden valmistusta kahtena viimeksikuluneena viisivuotiskautena, saadaan keskimäärien erotuksiksi trikootavarain valmistuksessa: työpaikoilta 1, työntekijöiltä 288 ja tuotannonarvolla 1,062,393, ja villatavarain valmistuksessa: työpaikoilta 6, työntekijöiltä 806 ja tuotannonarvolla 4,702,445. Suhteellisesti ajanjakson 1891—1895 keskilukuihin ovat nämät erotukset trikootavarain valmistuksessa: työpaikoilta 20 %, työntekijöiltä 144 % ja tuotannonarvolla 166 %; villatavarain teollisuudessa: työpaikoilta 36 %, työntekijöiltä 88 % ja tuotannonarvolla 134 %.

Kutomateollisuudessa ovat pumpuliteollisuuslaitokset, vähäisestä luvutaan huolimatta, melkoisen laajuutensa kautta ensi sijalla. Vuonna 1900 oli niiden yhteenlaskettu työntekijäin luku ja valmistusarvo enemmän kuin puolet, nim. edellinen 58.6 ja jälkimäinen 53.3 %, kutomateollisuuden koko työväestöstä ja valmistusarvosta, ja kutakin työpaikkaa kohti tuli samana vuonna keskimäärin 1,135 työntekijää ja 3,110,384 markan valmistusarvo, jota vastoin koko puheenalaisen teollisuuden vastaavat keskiluvut olivat vain 157 työntekijää ja 472,902 markkaa. Pumpuliteollisuuslaitoksia oli neljä vuoteen 1898 asti, jolloin viides perustettiin Tampereelle; vuonna 1899 perustettiin Poriin kuudes. Nykyään on näitä laitoksia Tampereella 2, Vaasassa 1, Turussa 1, Porissa 1 ja Forssassa Tammelan pitäjässä 1. Kaikki ovat sekä kehru- että kutomalaitoksia, jota paitse niihin on yhdistetty värjäysosasto ja Forssan tehtaassa sen ohessa kangaspainimo. Niiden toiminta vuosina 1891—1895 ja 1896—1900 selviää allaolevista luvuista, jotka perustuvat Teollisuushallituksen vuosikertomuksissa (etenkin v:lta 1897) annettuihin tietoihin.

Vuosina.	Työntekijäin luku, keskim. vuodessa.	Tuotannon- arvo, mk.	Käytetyn pumpulin määrä, kg.
1891—1895 . . . .	4,276	72,618,780	20,743,609
1896—1900 . . . .	5,877	97,538,683	27,695,181

Kaikkien näiden tehtaiden raakatavarana on pääasiallisesti amerikalainen keskilaatuinen värjäämätön pumpuli, jota tuodaan tullittomasti, minkä ohessa hienompia kudoksia varten on maahan tuotu valmiiksi kehrättyä lankaa, laadultaan parempaa kuin mitä maassa valmistetaan. Pumpulitavarain valmistus on molempina viisivuotiskausina ollut kasvamassa, lukuunottamatta vuosia 1892—1893 ja 1899—1900, jolloin taloudellinen taantuminen luonnollisesti ei ole voinut olla vaikuttamatta teollisuudenhaaraan, joka pääasiallisesti perustuu kotimaiseen menekkiin. Kotimainen valmistus ei kuitenkaan ole voinut täysin

tyydyttää maan tarvetta, vaan on sangen suuria määriä pumpulitavaroita tuotu maahan, osittain hienompia kudoksia tullitettuina, osittain halpaa venäläistä tavaraa tullittomasti. Toiselta puolen on maasta viety pumpulitavaroita Venäjälle differentiaalitullia vastaan, joka aikaisemmin oli 75 kop. puudalta (18: 32 markkaa 100 kg:lta), mutta v:sta 1897 lähtien on 2: 80—3: 10 ruplaa puudalta (68: 40—75: 70 markkaa 100 kg:lta), kuitenkin ei suurempaan määrään kuin 50,000 puutaa (819,000 kg). Pumpulitavarain (langan, rihman, kankaiden ja liinojen) viennin ja tuonnin arvo oli molempina yllämainittuina ajanjaksoina:

	Vuosina 1891—1895.	Vuosina 1896—1900.
Vienti, mk . . . . .	15,251,624	15,107,361
Tuonti, » . . . . .	22,999,189	35,842,374

Jos, paitsi valmistusta, pidetään silmällä myös vientiä ja tuontia, valaisevat pumpulitavarain käytäntöä maassa seuraavat luvut, joita myös voi pitää taloudellisen kehityksen mittana.

Maassa käytettyjen pumpulitavarain arvo oli markoissa seuraava:

Vuosina 1891—1895 . . . . .	80,366,000
Keskimäärin vuodessa . . . . .	16,073,200
Vuosina 1896—1900 . . . . .	118,274,000
Keskimäärin vuodessa . . . . .	23,654,800

Pellavatehtaita on kauan aikaa ollut maassa ainoastaan yksi, nimittäin Tampereen pellavankehrulaite ja -kutomo. Vuonna 1898 perustettiin samalla paikkakunnalla toinen vähempi pellavankutomo, jota paitsi yhdessä pumpulitehtaassa on harjoitettu pellavankutomista ulkomaisesta langasta. Ensimmäinen tehtaasta toiminta, joka täydellisesti vallitsee tätä teollisuudenhaaraa, näkyy seuraavista luvuista:

	Keskimääräinen luku työntekijöitä.	Tuotannonarvo, mk.
1891—1895 . . . . .	1,217	14,640,000
1896—1900 . . . . .	1,541	16,800,000

Pellavaa viljellään jotenkin yleisesti muutamissa osissa maata, vaan ei kuitenkaan niin suuressa määrin, että kotimainen pellava riittäisi maalaisväestön kotitarpeiksi ja tehdasten raaka-aineeksi. Vanhastaan on tunnettua, että pellavan kylvöä ja satoa koskevat tiedot osottavat tämän kasvin viljelyksen vähenemistä. Näin oli myös asianlaita kahtena yllämainittuna viisivuotiskautena; pellavantuotanto oli nim. vuosina 1891—1895 7,922 tonnia, mutta vuosina 1896—1900 ainoastaan 7,731 tonnia, mikä seikka on sitä enemmän silmäänpistävä, kun ottaa huomioon väestön lisääntymisen. Tästä on johtunut



sangen tuntuva pellavan tuonti, milt'ei yksinomaan Venäjältä, mikä tuonti vuosina 1891—1895 nousi 5,866 tonniin ja vuosina 1896—1900 5,554 tonniin. Tampereen pellavateollisuuslaitoksessa on vuositarve lähes puoleksi täytetty venäläisellä pellavalla. Saman tehtaan valmisteita viedään myös melkoisessa määrin Venäjälle, minne 819,000 kg (50,000 puutaa) on sallittu tuoda, aikaisemmin tullitta, mutta vuodesta 1897 25 kop. (mk 6: 11 100 kg:lta) tullia vastaan.

Villateollisuuslaitokset, joiden luku on kohonnut 14:stä vuonna 1895 31:een vuonna 1900 ja valmistusarvo 4,778,341 markasta ensimmäinnä vuonna 1895 9,665,700 markkaan vuonna 1900, ovat sangen suuresti edistyneet. Suurimmat tehtaat, jotka käsittävät sekä kehru- että värjäyslaitoksia ja sijaitsevat Turun ja Helsingin läheisyydessä sekä Tampereella ja Hyvinkäällä, käyttävät parhaasta päästä ulkomaisia villoja ja lankoja, joten näidenkin tavarain tuonti viimeksikuluneena viisivuotiskautena melkoisesti on lisääntynyt. Kaksi tehdasta hienompain pukukankaiden valmistusta varten ulkomaisista langoista perustettiin v. 1898 Helsinkiin. Villojen ja villalankain tuonnin lisääntymistä valaisivat seuraavat luvut:

	Villojen tuonti, kg.	Villalankain tuonti, kg.	Muita villatava- roita, kg.
v. 1896 . . . . .	581,369	284,821	658,591
» 1897 . . . . .	808,024	446,874	801,615
» 1898 . . . . .	681,537	624,822	830,404
» 1899 . . . . .	674,327	717,937	541,372
» 1900 . . . . .	1,302,252	752,710	452,564

Vertailun vuoksi esitettäköön teollisuustilaston antamat puheenalaisen teollisuuden tuotannonarvoa koskevat luvut. Nämät luvut ovat, Suomen markeissa, seuraavat:

1896 . . . . .	5,842,626
1897 . . . . .	6,971,222
1898 . . . . .	7,238,494
1899 . . . . .	7,820,151
1900 . . . . .	9,665,700

Villatavarain vienti Venäjälle on ollut vähäpätöinen, syystä että Suomelle tässä suhteessa ei ole mitään tullietuja myönnetty. Sitä vastoin on näiden tavarain tuonti, m. m. myös Venäjältä, sangen suuri, josta näkyy, että kotimaisella teollisuudella tällä alalla olisi paljon tehtävää. Viime vuosina perustetut pieneilaiset villateollisuuslaitokset työskentelevät pääasiallisesti maalaisväestön tarpeiksi ja, kuten ylläolevista tiedoista myös havaitaan, näkyy villatavarain, paitsi villalankain, tuonti olevan vähenemässä.

Läheisessä yhteydessä villateollisuuslaitosten kanssa ovat trikootavara-tehtaat, joiden työntekijäin luku vuonna 1895 oli 267 ja valmistuksen arvo 798,249 markkaa; vuonna 1900 vastaavat luvut olivat 678 ja 2,656,217, joten lisäys viitenä vuonna oli: työntekijäin luvussa 154 % ja valmistuksen arvossa 233 %. Muutamia näistä tehtaista voidaan sitä suuremmalla syyllä lukea villateollisuuslaitosten joukkoon, kun niissä nykyisin pääasiallisesti valmistetaan villakankaita. Edellä kosketelluissa teollisuudenhaaroissa, pumpuli-, pellava-, villa- ja trikootavara-teollisuudessa, oli työntekijäin luku vuonna 1900 yhteensä 11,336 ja valmistuksen arvo 34,584,222 markkaa, eli 97.6 % kutomateollisuuden työntekijäin koko luvusta ja 98.8 % valmistuksen arvosta, joten mainitut luvut osottavat, kuinka tärkeä sija puheenalaisilla teollisuudenhaaroilla on tässä teollisuudessa.

*Paperiteollisuuteen* ei lueta ainoastaan kaikkia niitä teollisuuslaitoksia, missä itse paperia tehdään, vaan myös sellaiset, joissa paperimassaa valmistetaan muunlaisista säeaineista. Kuten tunnettua, käytettiin aikaisemmin lumppuja paperimassa-aineksiksi, mutta näiden riittämättömyyden takia on yleisesti alettu käyttää puumassaa, jota saadaan joko mekaanisen hiomisen tai kemiallisen valmistuksen kautta. Ainoastaan parissa kolmessa paperitehtaassa käytetään yksinomaan tahi pääasiallisesti lumppuja, kaikissa muissa etupäässä puumassaa. Viime vuosina on taas useita puuhiomoja perustettu, joten maassa vuonna 1900 oli 24 puuhiomoa, 9 selluloosatehdasta ja 16 paperiruukkia, jota vastoin vuonna 1895 oli ainoastaan 17 puuhiomoa, 7 selluloosatehdasta ja 11 paperiruukkia. Muutamissa näistä on kuitenkin joko kaikki kolme tahi ainakin kaksi valmistuksen haaraa yhdistetty, joten tehdaslaitosten luku on vähän pienempi ylläilmoitettuja lukuja.

Silmäiltäessä paperiteollisuutta, huomataan, että työpaikkojen ja työntekijäin luku sekä tuotannonarvo ajanjaksona 1896—1900 oli edellisen ajanjakson vastaavia lukuja suurempi keskimäärin 4, 1,903 ja 8,111,595 ja olivat nämät keskimääräiset lisäykset prosentteina vuosien 1891—1895 luvuista: työpaikoilta 3.2, työntekijöiltä 44.4 ja valmistuksen arvolta 53.5. Valmistuksen puolesta on lisäys ollut suurin paperiruukeissa, tämän arvo kun vuonna 1895 nousi 9,302,000 markkaan ja vuonna 1900 19,290,000 markkaan, ja sitä lähinnä selluloosatehtaissa, joiden vastaavat luvut olivat 1,942,000 ja 2,843,000 markkaa. Muihin paperiteollisuuden haaroihin verraten on ensimmäinen sija paperiruukeilla, joiden valmistuksen arvo nousi 51.5 %:iin vuonna 1895 ja 64.6 %:iin vuonna 1900 puheenalaisen teollisuuden koko valmistuksesta. Niinkuin prosenttiluvuista selviää, on niiden merkitys kasvanut vuosien kuluessa.

Mitä ensinnä puuhiomoihin tulee, näkyy niiden toiminta seuraavista luvuista:

Vuosi.	Työntekijäin luku.	Valmistettua puumassaa ja pahvia, tonnia.	Valmistuksen arvo, mk.	Maasta vietyä puumassaa ja pahvia, tonnia.
<i>Année.</i>	<i>Nombre des ouvriers.</i>	<i>Production de la pâte de bois et du carton, tons.</i>	<i>Valeur de la production, mcs.</i>	<i>Exportation de la pâte de bois et du carton, tons.</i>
1896 . . .	1,531	46,645	5,647,000	35,290
1897 . . .	1,688	50,549	5,883,000	36,552
1898 . . .	2,659	50,894	5,717,000	38,791
1899 . . .	2,112	48,269	5,380,000	40,352
1900 . . .	2,101	52,443	5,990,000	52,897
Yhteensä	—	248,800	28,617,000	203,882
Keskimäärin	2,018	49,760	5,723,400	40,776

Joskin siis puumassan ja pahvin valmistus melkoisesti on lisääntynyt, on näiden tavarain vientikin melkein samassa määrässä kasvanut, ja on se koko ajanjaksolta ollut vähän yli  $\frac{8}{10}$  valmistuksesta. Tuotannon lisäys on, verrattuna vuosien 1891—1895 valmistukseen, ollut 83,275 tonnia eli noin 50 %; ja viennin lisäys, vuosien 1891—1895 vientiin verrattuna, 65,079 tonnia, joka antaa melkein saman prosenttiluvun. Valmistuksen ja vientimäärän erotus lienee se määrä, joka käytettiin kotimaiseen paperinvalmistukseen. Kuitenkin lienee tämä erotus todellisuudessa vähän suurempi, syystä että muutamain paperiruukkien antamat tiedot niiden omiin tarpeisiin käytetystä puumassasta ovat vaillinaisia. Osittain tämä seikka, osittain edellisistä vuosista säästöissä olevain varastojen käyttäminen antavat selityksen siihen, että vuonna 1900 vienti oli valmistusta suuurempi.

Mitä itse paperinvalmistukseen tulee, näkyvät sen vaihdokset kahtena viimeksikuluneena viisivuotiskautena allaolevista luvuista:

	Työntekijäin luku, keskimäärin.	Tuotannon arvo, mk.	Valmistuksen määrä, tonnia.	Maasta vietyä paperia, tonnia.
Vuosina 1891—1895	2,175	42,120,062	98,175	80,324
» 1896—1900	3,021	73,376,108	166,317	156,693

Kuten näistä luvuista näkyy, oli työntekijäin keskiluku vuosina 1896—1900 846 henkeä suurempi kuin vuosina 1891—1895, valmistuksen määrä ensimmäinnä ajankasana 68,142 tonnia eli 69 % suurempi kuin 1891—1895 ja tuotannonarvo vuosina 1896—1900 31 milj. markkaa suurempi kuin 1891—1895. Vienti oli viisivuotiskautena 1896—1900 76,369 tonnia eli 95 % vuosien 1891—1895 vientiä suurempi. Tämä vienti on, kuten ylipäänsä kaikkien paperiteollisuuden tuotteiden, suunnattu pääasiallisesti Venäjälle, ja oli se vuosina 1891—1895 50,922 tonnia eli 63.4 % ja vuosina 1896—1900 112,268 tonnia eli

71.3 % koko paperinviennistä näinä kahtena aikakautena. Vienti Venäjälle on siis sekä absoluutisesti että suhteellisesti lisääntynyt, huolimatta siitä että vuodesta 1886 lähtien suomalaisista paperivalmisteista on ollut suoritettava melkoista differentiaalitullia, joka hienommista paperilajeista voi nousta (vuodesta 1897 alkaen) aina 1 ruplaan puudalta.

Paperiteollisuuden tuotteiden viennistä ansaitsee vielä mainitsemista, että aikaisemmin Venäjälle vietiin pääasiallisesti paperia, mutta viime aikoina yhä suuremmassa määrin myös pahvia ja puumassaa. Ulkomaillekin vietiin aina vuoteen 1887 etupäässä paperia, mutta siitä saakka on puoliteosten, nim. pahvin ja puumassan vienti vuosi vuodelta suhteellisesti yhä kasvanut.

*Puuteollisuus*, johon luetaan myös korkkitehtaat, kampaverstaat, gummittavara- ja kautsuleimatehtaat, on sekä työntekijäin luvun että tuotannon arvon puolesta suurin maan kaikista teollisuudenhaaroista. Vuonna 1900 nousi edellisten luku 25,816 henkeen ja tuotannon arvo 88,553,797 markkaan. Prosenttina teollisuuden palveluksessa olevain työntekijäin koko luvusta oli edellisten luku 26 % ja valmistuksen arvo niinkään 26 % teollisen toiminnan koko tuotannonarvosta. Jos verrataan työpaikkojen ja työntekijäin sekä tuotannonarvon vuotuisia keskilukuja ajanjaksolta 1896—1900 lähinnä edellisen ajanjakson 1891—1895 vastaaviin lukuihin, havaitaan että edelliset ovat jälkimäisiä suuremmat: työpaikkain luku 141, työntekijäin 8,073 ja tuotannonarvo 30,201,737. Prosenttina ajanjakson 1891—1895 vuotuisista keskiluvuista olivat yllämainitut erotukset: työpaikoilta 20.3, työntekijöiltä 60.2 ja tuotannonarvolla 74.1.

Puuteollisuudessa on, kuten tunnettu, sahalaitoksilla ensi sija; jopa ovat nämä laitokset laajuutensa ja merkityksensä puolesta maan kaikkien muiden teollisuudenhaarojen edellä. Siten oli esim. vuonna 1900 sahalaitosten luku 67.6 % puuteollisuuslaitosten koko luvusta, niiden työväestön luku 86.9 % ja valmistuksen arvo 89.8 % mainitun teollisuuden vastaavista luvuista. Jos pidetään silmällä maan koko teollisuutta, oli sahalaitoksissa työskenteleväin luku 22.7 % maan koko tehdastyöväestön luvusta ja näiden laitosten valmistusarvo 23.4 % maan koko teollisuustoiminnan tuotannonarvosta. Tästä päättäen kuuluu siis enemmän kuin  $\frac{1}{5}$  koko teollisuustoiminnasta puuteollisuuden alalle. Tunnettua on myös, että puutavarat ovat maan tärkein vientitavara; siten oli esim. vuosina 1891—1895 puutavarain viennin arvo 44.18 % ja vuosina 1896—1900 51.66 % eli yli puolet maan koko viennin arvosta.

Lähinnä sahalaitoksia, joskin melkoista jälempänä, seuraavat nikkari-tehtaat, joiden työväestön luku oli 902 henkeä ja valmistuksen arvo 3,217,700 markkaa, sekä lankarullatehtaat, joilla oli työväkeä 915 henkeä ja 2,340,000 markan valmistusarvo. Viisivuotiskautena syntyneistä uusista teollisuudenhaaroista mainittakoon: puunaula- ja lestitehdas, kaidetehdas ja pyörätehdas.

Katsoen sahaiteollisuuden erinomaiseen merkitykseen koko maan taloudelle yleensä, ansaitsee se hyvinkin lähempää tarkastusta. Mitä ensinnä tulee sahalaitosten lukuun, on huomattava, että useimmat vesisahat ja osa höyrysaahoista ovat varsin vähäpätöisiä laitoksia, joita käytetään kotitarvetta varten, joskus myytäväksi tahi tullia vastaan. Jos sahat ryhmitetään sellaisiin, jotka sahaavat yli 4,000 (Pietarilaista) standerttia (1 standertti = 4.672 m<sup>3</sup>) vuosittain, sellaisiin, jotka sahaavat 2,000—4,000 standerttia, ja sellaisiin, jotka sahaavat 1,000—2,000 standerttia, oli vuonna 1897 kutakin lajia seuraavat määrät:

	Höyrysaahoja.	Vesisaahoja.	Yhteensä.
Vuotuinen valmistus yli 4,000 standerttia. . . . .	26	4	30
» » 2,000—4,000 » . . . . .	36	4	40
» » 1,000—2,000 » . . . . .	40	10	50
Yhteensä suurempia sahalaitoksia	102	18	120
» pienempiä »	155	215	370
Koko määrä	257	233	490

Luonnollista on, että pääasiallisesti suuremmat sahalaitokset työskentelevät vientiä varten. Näistä sijaitsevat tärkeimmät suurien vesistöjen suistoissa, Porin ja Kotkan kaupunkein seuduilla. Kolmannen suuren vesistön, Saimaan, varrella, missä Vuoksen suuret kosket, ensinnä Imatra, estävät tukinuittoa, sijaitsevat sahat vesistön sisäosien varrella, mistä valmiiksi sahatut tavarat Saimaan kanavaa pitkin kuljetetaan lastauspaikkaansa Viipuriin.

Sahalaitoksissa työskenteleväin henkilöiden luku on ajanjaksona 1891—1895 keskimäärin 11,020 vuodessa ja ajanjaksona 1896—1900 18,193. Nämät luvut käsittävät itse sahalaitoksissa vakinaisesti työskentelevän työväestön. Tämän lisäksi tarjoo puutavaran hakkuu metsissä, kuljetus ja lauttaus työtä suurelle työväen joukolle maalaisväestöstä, ja kun osa tästä työnansiosta on tarjona juuri talvisin, on helposti ymmärrettävää, kuinka suuri merkitys tällä teollisuudella on maaseudun köyhälle tilattomalle väestölle. Pitkälle kehittyneellä sahaliikkeellä on kuitenkin varjopuolensakin, joista ainoastaan mainittakoon sen tuhoava vaikutus metsiin. Missä määrin maan sahaiteollisuus nykyisellä kehityskannallaan ollessaan on oikeassa suhteessa metsän jälleenkasvuun, on luonnollisesti varsin tärkeä kysymys, mutta varmojen tietojen puutteessa ei siihen ole voitu antaa lopullista vastausta. Että maan sahatukivarjoja liiallisesti on kulutettu, näkyy kuitenkin kumoamattomista todistuksista käyvän selville. Maan yksityismetsien tilaa tutkimaan asetettu komitea lausuu mietinnössään joulukuun 16 p:ltä 1899, että samalla kun maasta vietyjen sahatuotteiden määrä vuodesta 1885 vuoteen 1896 on lisääntynyt 58 %, on sahalaitoksissa sahattujen tukkien luku kasvanut 148 %. Tässä voitaisiin vielä

mainita, että vastaavat lisäysmäärät vuosina 1896—1900 olivat 18 ja 46 %. Tämä epäsuhtainen lisäys sahattujen tukkien luvussa, verrattuna vientimäärien kasvamiseen, johtuu, kuten mainittu komitea sanoo, osittain tosin kotimaisen sahatavaran kulutuksen kasvamisesta, mutta kuitenkin etupäässä siitä, että sahatukkien mitat ovat vähenneet sitä myöten kun vanhemmat metsät ovat loppuneet ja myynti alkanut käsittää hoikempia puita. Että sahatukkien mitat koko maassa ovat vähenneet, näkyy myös seuraavista teollisuustilastosta saaduista luvuista, jotka ilmoittavat, montako sahatukkaa keskimäärin maan sahalaitoksissa vuosina 1884—1900 kului yhtä standerttia kohti valmistettuja sahatuotteita:

Vuonna 1884	kului keskimäärin	29.8	tukkaa.
» 1887	»	29.9	»
» 1891	»	36.4	»
» 1895	»	39.0	»
» 1896	»	40.2	»
» 1897	»	41.4	»
» 1898	»	43.8	»
» 1899	»	40.7	»
» 1900	»	42.6	»
Vuosina 1891—1895	»	38.1	»
» 1896—1900	»	41.9	»

Sahatukkien mitat ovat siis, lukuunottamatta vuotta 1899, yhtä mittaa alenneet ja tosin on, että ne puutavarat, joita nykyisin myydään yksityismetsistä, suurimmaksi osaksi ovat alimittaisia tukkeja. Maan sisäosissa myydään siten jo yleisesti sahapuita, jotka 5 m:n korkeudella ovat 20 cm:n mittaisia, välistä vielä hoikempiakin, rannikkoseuduilla ja rautateiden läheisyydessä 15 cm:n mittaisia. Lukuisat tilanomistajat eri osissa maata ovat 1890-luvun edullisten kauppalojen vaikutuksesta, kun puutavarain hinnat melkoisesti olivat kohonneet ja lukuisia uusia sahalaitoksia oli syntynyt, toistamiseen myyneet metsiään, huolimatta siitä että näistä vähän aikaisemmin oli myyty puita, ja siten tiloillaan aiheuttaneet rakennuspuiden puutetta.

Kypsymättömän puutavaran menekki on myös viime aikoina entisestään suuresti lisääntynyt yhä kasvavan hiomopuiden ja propsin kysynnän kautta sekä vietäväksi että oman maan tarpeiksi. Vuonna 1885 vietiin maasta propsia ja hiomopuita ainoastaan 8,633 m<sup>3</sup> ja vuonna 1890 38,095 m<sup>3</sup>, mutta vuonna 1895 oli näiden tavarain vienti noussut 503,335 m<sup>3</sup>:iin ja vuonna 1900 961,237 m<sup>3</sup>:iin, joten tämä vienti vuodesta 1890 vuoteen 1900 oli kasvanut 25-kertaiseksi, samalla kun sen arvo oli kasvanut noin 40-kertaiseksi (194,284 markasta 7,689,896 markkaan. Että omassakin maassa hiomopuiden kulutus suuresti on

lisääntynyt, näkyy esim. siitä, että kulutuksen määrä maan paperiteollisuudessa, mikä vuonna 1896 nousi 291,487 m<sup>3</sup>:iin, vuonna 1900 nousi 588,465 m<sup>3</sup>:iin.

Kun vielä on kieltämätöntä, että muutamissa osissa maata on harjotettu metsänraiskausta, on viime aikoina yhä enemmän alettu pohtia kysymystä hienomman puutavaran viennin kieltolaista ja parannetun jälleenkasvun aikaansaamisesta. Yllämainittu komitea, joka on kannattanut mielipidettä, ettei olisi säädettävä rajoituksia yksityisten metsätaloudelle, niin kauan kun metsää huolellisesti hoidetaan, mutta että metsät muussa tapauksessa ovat rauhoitettavat, — mitä periaatetta meidän nykyään voimassaolevassa metsälaissa on noudatettu, — ei kuitenkaan ole puoltanut jälleenkasvulain eikä mittalain säätämistä. Sitävastoin komitea ehdottaa m. m., että nykyään voimassaolevaa metsämaiden hävitystä koskevaa kieltä kovennettaisiin, ja että metsävarain säilyttämiseksi metsänrauhoitusta alettaisiin noudattaa siten, että missä metsät on haaskattu tahi liiaksi käytetty kasken- ja tervanpolton kautta, siellä ne asetettaisiin myyntikiellon alaisiksi, kunnes ne taas ovat ehtineet varttua siihen määrin, että niitä voitaisiin sallia vapaasti käyttä.

Yllä sanotusta käy selville, että sahalikettä harjotetaan maassa vientiä varten sangen suuressa määrin ja hyvällä menestyksellä. Samaa ei voida sanoa puujalostuksen myöhemmästä asteesta, puusepänteollisuudesta, jota yhä vieläkin harjotetaan parhaasta päästä maan omaksi tarpeeksi. Niissä parissa sadassa työpaikassa, joissa tätä teollisuutta harjotetaan, on toiminta vuosina 1896—1900 kehittynyt seuraavasti:

	Työntekijäin luku.	Valmistuksen arvo, mk.
1896 . . . . .	1,557	3,060,549
1897 . . . . .	1,677	3,852,974
1898 . . . . .	1,902	4,282,446
1899 . . . . .	1,956	4,208,169
1900 . . . . .	1,717	4,304,482
	<hr/>	
Yhteensä	—	19,708,620
Keskimäärin	1,762	3,941,724

Ajanjaksona 1891—1895 oli työntekijäin keskimääräinen luku 1,290 ja tuotannon absoluuttinen arvo 10,834,601 mk. Kuten näkyy, on tosin valmistus tuntuvasti edistynyt, mutta kun puusepäntavaran vienti on vähäpätöinen, on helposti ymmärrettävä, että maan puutavaran vienti pääasiallisesti käsittää valmistamatonta ja sahattua tavaraa. Puusepäntavaran tuonti, joka on käsittänyt huonekaluja, on yhtä mittaa kasvanut.

On kuitenkin yksi puunjalostuksen laatu, jota harjotetaan yksinomaan vientiä varten, nimittäin lankarullainvalmistus. Vuonna 1891 oli työntekijäin

luku tässä teollisuudenhaarassa vielä ainoastaan 349, mutta v. 1900 oli se nousut 915:ksi; valmistusarvo oli ensimmäintuna vuonna vain 602,600 markkaa, mutta v. 1900 kokonaista 2,340,000 markkaa. Näiden tehdasten luku on 5, joista kolme sangen suurta. Raaka-aineena on koivupuu. Sen ohessa viedään maasta myös lankarulla-aineksia koivukeppien (squares) muodossa.

*Rakennusteollisuudessa* on työpaikkojen ja työntekijäin luvun sekä tuotannonarvon vuotuinen keskimääräinen lisäys ajanjaksona 1896—1900, verrattuna ajanjakson 1891—1895 lukuihin, ensimmäintuulta 17, työntekijöiltä 2,258 ja tuotannonarvosta 3,636,977 markkaa. Prosenttilukuina on tämä keskimääräinen lisäys: työpaikkain luvussa 4.7, työntekijäin 74.8 ja valmistuksenarvossa 95.8. Kuten siv. 140 esitetystä taulusta näkyy, on rakennusteollisuus, mitä tulee työntekijäin luvun ja tuotannonarvon suhteelliseen lisäykseen, ensimmäisenä kaikista teollisuudenhaaroista. Syystä että kuitenkin, kuten yllä sanottuista myös havaitaan, sangen tuntuva taantuminen työntekijäin luvussa ja tuotannon arvossa on sattunut vuosina 1899 ja 1900, saadaan, verratessa vuosien 1896—1900 oloja vuoden 1895 oloihin, jolloin rakennusteollisuus vuosien 1892 ja 1893 lamaannustilan jälkeen taas alkoi elpyä, suhteellisesti hyvinkin epäedulliset tulokset puheenalaisessa teollisuudessa. Tähän suuntaan käyvä lasku osottaa, että työpaikkojen luvun suhteellinen lisäys ajanjaksona 1896—1900 oli vain 3.8 %, työntekijäin luvun 6.6 % ja tuotannon arvon lisäys 37.2 % vuoden 1895 vastaavista luvuista.

On huomattava, että maan virallinen tilasto käsittää rakennusteollisuudesta yksistään kaupungit ja sen lisäksi vain rakennusmestarein ja urakoitsijain toiminnan. Kun tämä teollisuudenhaara enemmän kuin muut on riippuvainen liikesuhteista ja saatavina olevista rahavaroista, on se suurten vaihdosten alainen. Ne rakennusteollisuutta koskevat tiedot, joita on käytettävissä, ovat ylipäänsä niin vaillinaisia, ettei niistä voida mitään johtopäätöksiä tehdä, minkä vuoksi tässä vain viitataan niihin lukuihin, joita tässä katsauksessa on ylempänä esitetty.

*Ravinto- ja nautintoaineiden teollisuudessa* on havaittavana sangen tuntuva sekä absoluuttinen että suhteellinen edistys nyt käsiteltävänä viisivuotiskautena. Valmistuksen arvo nousi v. 1895 32,953,757 markkaan, mutta v. 1900 oli se jo 75,892,827 markkaa, minkä ohessa työntekijäin luku samana aikana oli kasvanut 7,817:stä 11,177:ään ja työpaikkain luku 2,295:stä 2,500:aan. Jos verrataan toisiinsa työpaikkojen ja työntekijäin sekä tuotannonarvon vuotuiset keskimäärät ajanjaksona 1891—1895 sekä ajanjaksona 1896—1900, havaitaan että viimeksimainitut ovat edellisiä suuremmat: työpaikkain keskiluku 78, työntekijäin 2,075 ja tuotannonarvo 20,065,795, eli 3.4, 26.2 ja 55.8 %.

Tämän teollisuuden tärkeimmät haarat olivat vuonna 1900:



Sokeritehtaat,	joiden	tuotannonarvo	oli	24,401,802	markkaa.
Tupakkatehtaat	»	»	»	13,668,262	»
Kauppajauhomyllyt	»	»	»	10,428,457	»
Olutpanimot	»	»	»	7,978,051	»
Leipomot	»	»	»	5,950,660	»
Viinapolttimot	»	»	»	3,435,194	»

Yllälueteltujen teollisuudenhaarojen yhteenlaskettu valmistusarvo oli niin muodoin 65,862,426 markkaa eli 87 % puheenalaisen teollisuuden koko valmistusarvosta vuonna 1900. Vuonna 1895 vastaavat luvut olivat:

sokeritehtaat.	. . . . .	7,307,698	markkaa.
tupakkatehtaat . . . . .		6,371,844	»
kauppajauhomyllyt . . . . .		1,538,151	»
olutpanimot . . . . .		6,062,001	»
leipomot . . . . .		3,428,850	»
viinapolttimot . . . . .		1,706,181	»

Yhteensä 26,414,725 markkaa

eli noin 80 % puheenalaisen teollisuuden koko tuotannonarvosta v. 1895.

Lisäys tässä lueteltujen teollisuudenhaarojen valmistuksessa vuodesta 1895 vuoteen 1900 oli siten:

kauppajauhomyllyjen valmistuksessa . . .	578 %
sokeritehtaiden	» . . . 234 »
tupakkatehtaiden	» . . . 115 »
viinapolttimojen	» . . . 101 »
leipomoiden	» . . . 74 »
olutpanimojen	» . . . 32 »

Vasta viime aikoina on meidänkin maassa alettu harjottaa myllyliikettä laajassa muodossa käyttämällä ostettua viljaa, jota tarkotusta varten on rakennettu muutamia suurempia myllylaitoksia, suurin Vaasassa, (jonka tuotannonarvo v. 1900 oli yli 2 miljoonan markan). Parhaasta päästä on näissä myllyissä jauhettu ulkomaista viljaa. Syystä että kuitenkin tätä tuodaan tullittomasti maahan, on kilpailu usein käynyt niin kiihkeäksi, että nämät myllylaitokset aika ajoin ovat olleet pakotetut vähentämään toimintaansa tai valmistamaan esim. riisirynejä, mikä tavara on korkean tuontitullin suojelema. Mainittujen laitosten luku oli teollisuustilaston mukaan v. 1900 27, mistä 13 kaupungeissa ja 14 maaseudulla, sekä 15 höyry- ja 12 vesimyllyjä. Paitsi näitä laitoksia on maassa vanhoista ajoista alkuperäistä laatua oleva mylly-

teollisuus, jossa viljan jauhamista toimitetaan osittain omissa kotitarvemyllyissä, osittain luonnossa suoritettua maksua (tullia) vastaan naapurin tahi kyläkunnan myllyssä. Näiden myllyjen luku oli, annettujen tietojen mukaan, v. 1900 noin 1,700.

Sokerinpuhdistusta on viime aikoihin asti toimitettu kahdessa, Helsingissä ja Turussa sijaitsevassa tehtaassa. Vuonna 1898, jolloin yritteliäisyys teollisuuden alalla oli vilkkaampi kuin milloinkaan aikaisemmin, perustettiin kolme uutta sokeritehdasta. — Sittekun Arm. Julistuksen kautta 29 piltä toukokuuta 1897 ulkomailta tuodusta raakasokerista maksettavaa tullia oli korotettu, samalla kun venäläisen juurikassokerin tullia alennettiin, ja Arm. Julistuksessa elokuun 28 piltä 1844 myönnetty (15 %) alennus ulkomailta tuodun sokerin tullissa oli lakkautettu, on tapahtunut muutos oloissa siihen suuntaan, että sokerin raaka-aineena, joka aina vuoteen 1897 parhaasta päästä oli ruokosokeri, nyttemmin käytetään melkein yksinomaan juurikassokeria. Seurauksena tästä on ollut, että kun raakaa sokeria aikaisemmin tuotiin pääasiallisesti ulkomailta, sitä nyt tuodaan enimmäkseen Venäjältä, mikä myös näkyy seuraavista luvuista:

	Raakasokerin tuonti, tonnia:	
	Venäjältä.	Ulkomailta.
Vuosina 1891—1895 . . . . .	40	34,943
» 1896—1900 . . . . .	81,747	11,889

Viisivuotiskauden 1896—1900 eri vuosina olivat maahan tuodut määrät seuraavat:

	Tonnia.	
	Venäjältä.	Ulkomailta.
v. 1896 . . . . .	655	9,269
» 1897 . . . . .	9,629	2,611
» 1898 . . . . .	18,330	3
» 1899 . . . . .	23,037	1
» 1900 . . . . .	30,096	5

Sokeritehtaissa puhdistetun sokerin määrä nousi vuosina 1896—1900 83,081 tonniin, ja vuosina 1891—1895 35,211 tonniin. Tämä valmistus ei ole kuitenkaan voinut tyydyttää tarvetta, vaan on maahan tuotu melkoisia määriä puhdistettua sokeria; tämä tuonti oli vuosina 1896—1900 29,242 ja vuosina 1891—1895 36,994 tonnia, josta päättäen se viime aikoina on jossain määrin vähentynyt. Koska maasta ei ole viety ensinkään sokeria, ilmaisevat nämät luvut, valmistusta koskevien lukujen ohella — 1891—1895 yhteensä 72,205 ja 1896—1900 112,323 tonnia — kotimaisen sokerinkulutuksen suuruuden, ja voidaan niitäkin tavallaan pitää maan taloudellisen tilan mittakaavana.

Sokeriteollisuudesta puhuttaessa ansainnee lopuksi mainitsemista, että maassa on alotettu valkojuurikkaiden viljelystä ja tehdas perustettu raaka-sokerin valmistusta varten suomalaisista valkojuurikkaista.

Tupakkateollisuus, jonka raaka-aine suurimmaksi osaksi tuodaan Venäjältä, on yhtä mittaa lisännyt toimintaansa, jos kohta tehdasten luku on pysynyt melkein entisellään, noin kolmenkymmenen paikkeilla. Ajanjaksona 1896—1900 valmistettiin sikareja, paperosseja, kartuusi-, piippu-, suu- ja rullatupakkaa sekä nuuskaa 51,999,524 markan arvosta, jota vastoin näiden valmistusarvo ajanjaksona 1891—1895 oli ainoastaan 29,874,572 markkaa. Valmistuksen arvo oli noussut 6,371,844 markasta v. 1895 13,668,262 markkaan v. 1900, ja työntekijäin luku samana aikana 1,750:stä 2,994:ään.

Paloviinanvalmistus on aina 1860-luvulta saakka, jolloin se muutettiin verotetuksi tehdasliikkeeksi, ollut suoranaisesti riippuvainen lainsäädännöstä tällä alalla. Yhä kovennetut paloviinan valmistusta ja tislausta sekä viinan ja muiden tislattujen väkijuomain myyntiä koskevat määräykset, aika ajoin korotettu paloviinavero ja lopuksi lukuisain raittiusyhdistysten harjottama kiihkeä toiminta ovat vaikuttaneet, että paloviinateollisuus aikojen kuluessa silminnähävästi on taantunut.

Paloviinaveroa, joka aikasenmin oli ollut 65 penniä litralta, korotettiin Säätyjen esityksen mukaisesti Arm. Asetuksen kautta joulukuun 14 p:ltä 1894 70 penniksi litralta, mikä korotus oli voimassa vuosina 1895, 1896 ja 1897. Osittain katsoen paloviinan sopivaisuuteen verotusesineenä, osittain koska korkeampi verotus voi osaltaan vähentää viinan käyttöä, ehdottivat Säädyt 1897 vuoden valtiopäivillä, että vieläkin korotettaisiin sanottua veroa, jonka tulisi olla 75 penniä joka normaalivoimaisesta litrasta, ja vahvistettiin ehdotettu vero Arm. Asetuksen kautta marraskuun 25 p:ltä 1897 voimassa olemaan vuosina 1898, 1899 ja 1900. Mitä tulee paloviinan valmistukseen ja tislaukseen sekä paloviinan ja muiden tislattujen väkijuomain myyntiin, kuljetukseen ja varastoihin, on viisivuotiskautena ollut voimassa asetukset kesäkuun 9 p:ltä 1892, jonka sisällyksestä lähemmin on tehty selkoa edellisessä katsauksessa maan taloudelliseen tilaan.

Viinapolttimojen luku, työväestö sekä paloviinanvalmistuksen määrä ja arvo, läänittäin, vuosina 1896—1900 näkyy seuraavista tiedoista:

Paloviinateollisuus vuosina 1896—1900.

*Fabrication de l'eau-de-vie 1896—1900.*

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	1896.				1897.				1898.				1899.				1900.			
	Vinapoltimien luku. <i>Établissements.</i>	Työntekijöiden luku. <i>Ouvriers.</i>	Valmistuksen määrä. <i>Quantité de la fabrication, litres.</i>	Valmistuksen arvo, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>	Vinapoltimien luku. <i>Établissements.</i>	Työntekijöiden luku. <i>Ouvriers.</i>	Valmistuksen määrä. <i>Quantité de la fabrication, litres.</i>	Valmistuksen arvo, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>	Vinapoltimien luku. <i>Établissements.</i>	Työntekijöiden luku. <i>Ouvriers.</i>	Valmistuksen määrä. <i>Quantité de la fabrication, litres.</i>	Valmistuksen arvo, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>	Vinapoltimien luku. <i>Établissements.</i>	Työntekijöiden luku. <i>Ouvriers.</i>	Valmistuksen määrä. <i>Quantité de la fabrication, litres.</i>	Valmistuksen arvo, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>	Vinapoltimien luku. <i>Établissements.</i>	Työntekijöiden luku. <i>Ouvriers.</i>	Valmistuksen määrä. <i>Quantité de la fabrication, litres.</i>	Valmistuksen arvo, mk. <i>Valeur de la production, mcs.</i>
Uudenmaan . . . . .	4	38	1,303,286	470,875	4	40	1,727,312	617,592	5	51	1,678,454	590,936	5	48	2,209,663	843,827	5	138	2,295,931	835,208
Turun ja Porin . . . . .	10	182	1,531,450	445,723	12	238	2,489,351	760,370	9	171	1,303,993	387,040	11	209	2,166,193	724,528	11	200	2,665,945	913,193
Hämeen . . . . .	3	49	1,261,340	363,341	4	77	1,444,796	471,107	3	52	1,452,408	535,872	3	58	1,471,856	524,000	3	59	1,571,222	513,168
Viipurin . . . . .	1	14	282,558	80,150	1	15	361,145	86,067	1	18	283,938	110,735	1	18	329,227	107,784	1	17	406,217	136,000
Mikkelin . . . . .	3	45	524,779	186,329	3	45	585,686	200,250	2	27	506,276	173,638	2	28	559,198	186,160	3	42	1,012,651	327,411
Kuopion . . . . .	2	37	301,913	88,300	2	39	554,109	149,892	2	36	468,073	140,806	2	36	516,014	189,000	2	33	609,382	199,682
Vaasan . . . . .	4	63	757,441	240,708	4	51	1,024,487	320,073	3	44	962,611	329,806	3	42	1,208,928	393,324	3	43	1,213,358	411,336
Oulun . . . . .	1	16	114,139	33,900	1	13	124,808	50,107	1	13	112,534	45,013	1	13	137,227	54,890	1	13	242,991	97,196
Koko maa — <i>Pays entier</i> . . . . .	28	444	6,076,906	1,909,326	31	518	8,311,694	2,655,458	26	412	6,768,287	2,313,846	28	452	8,598,306	3,023,513	29	545	10,017,697	3,435,194

Kuten ylläolevasta taulusta näkyy, on paloviinanvalmistus ja niin muodoiin myös tuotannon arvo, vaihdellut sängen huomattavassa määrin eri vuosina. Sama oli asianlaita myös viitenä lähinnä edellisenä vuotena. Verrattuna näiden vuosien valmistukseen, joka oli 31,639,782 litraa, on valmistus vuosina 1896—1900, jolloin se oli yhteensä 39,772,890 litraa, noussut 26 %. Oikean kuvan saamiseksi paloviinan käytännön laajuudesta, tarkemmin sanoen, nautittavaksi tarjona olevan paloviinan määrästä on verotetun kotimaisen valmistuksen määrästä vähennettävä maasta viedyn ja denaturoidun paloviinan määrät. Nämät ja nautittavina olevat määrät olivat viisivuotiskauden eri vuosina seuraavat:

	Paloviinan vienti, litraa. <i>Exportation de l'eau- de-vie, litres.</i>	Denaturoitua palo- vinaa, litraa. <i>L'eau de vie dénaturé, litres.</i>	Nautittavana olevan paloviinan määrä, litraa. <i>Quantité disponible, litres.</i>
1896 . . . . .	5,371	300,859	5,770,676
1897 . . . . .	4,462	269,295	8,037,937
1898 . . . . .	8,543	313,055	6,446,689
1899 . . . . .	5,386	367,913	8,225,007
1900 . . . . .	8,927	371,693	9,637,077
Yhteensä	32,689	1,622,815	38,117,386

Viinanvalmistukseen on käytetty seuraavat määrät viljaa, juurikasveja sekä muita kasvikunnan tuotteita:

*Matières employées pour la fabrication de l'eau-de-vie.*

Vuosi. Années.	Käytettyjä raaka-aineita. — <i>Matières employées.</i>													Perunoita ja muita juurikasveja. <i>Pommes de terre et autres plantes tuberculeuses.</i>	
	Maltaita valmistettu: — <i>Malt fabriqué:</i>						Vehnää. <i>Fryment.</i>	Ruisia. <i>Seigle.</i>	Ohraa. <i>Orge.</i>	Kauraa. <i>Avoine.</i>	Maissia ja riisiä. <i>Mais et riz.</i>	Sekajijaa, tatturia y. m. <i>Méteil, sarrasin etc.</i>	Siirappia. <i>Sirap.</i>		
	Maisista. <i>Mais.</i>	Vehnästä. <i>Fryment.</i>	Rukiista. <i>Seigle.</i>	Ohrasta. <i>Orge.</i>	Kaurasta. <i>Avoine.</i>	Yhteensä.								Kilogrammaa. <i>Kilogrammes.</i>	
1896 . . . . .	—	33,970	305,763	1,829,810	213,646	252,990	4,704,854	147,398	275,387	2,157,371	173,095	2,665	—	27,051	
1897 . . . . .	—	—	910,541	2,517,867	163,491	155,910	5,409,845	182,601	182,693	4,257,783	271,494	97,992	—	6,971	
1898 . . . . .	—	—	435,435	2,096,307	133,781	13,924	3,039,478	108,985	60,534	5,094,061	140,021	28,509	40	5,775	
1899 . . . . .	—	—	602,528	2,707,361	52,540	—	3,454,465	159,435	148,752	7,147,342	153,160	101,910	7,500	—	
1900 . . . . .	14,510	—	811,924	2,840,015	102,810	—	4,666,041	46,320	164,813	7,791,485	239,110	69,962	—	4,243	
Yhteensä 1896—1900	14,510	33,970	3,066,191	11,991,360	666,268	422,824	21,274,683	644,739	832,179	26,448,042	976,880	301,038	7,540	44,040	
» 1891—1895	—	5,938	1,533,066	8,811,824	488,033	225,595	14,401,087	996,497	1,400,652	22,474,272	713,002	4,000	—	64,554	



Vuosilta 1891—1895 valmistusvero nousi 20,367,432 markkaan ja anniskeluvero 151,683 markkaan. Edellinen vero oli siis lisääntynyt kokonaista 7,627,039 markkaa eli noin 37 %.

Oluen ja portterin valmistus, joka vuosina 1891—1895 oli kaikkiaan 106,883,161 litraa, arvoltaan noin 30 miljoonaa markkaa, eli keskimäärin vuodessa 21,376,632 litraa, joiden arvo oli 6 miljoonaa markkaa, nousi seuraavina viitenä vuotena noin 138 miljoonaa litraan koko ajanjaksolta, vastaten 40 miljoonan markan arvoa; vuotuiset keskiluvut olivat siis 28 miljoonaa litraa ja 8 miljoonaa markkaa. Olut- ja portteripanimojen ynnä niiden työntekijäin lukumäärä sekä valmistetun oluen ja portterin tuotannon arvo ja määrä näkyvä allaolevista numeroista:

	Panimojen luku.	Työntekijäin luku.	Valmistuksen arvo, mk.	Oluen ja portterin valmis- tuksen määrä, litraa.
v. 1896 . . .	87	1,352	7,016,014	25,372,360
» 1897 . . .	88	1,451	7,951,882	27,780,236
» 1898 . . .	87	1,509	8,054,540	29,569,069
» 1899 . . .	89	1,571	8,873,761	26,994,395
» 1900 . . .	87	1,559	8,003,051	28,595,768
Yhteensä —	—	—	39,899,248	138,311,828
Keskimäärin	88	1,488	7,979,850	27,662,366

Vastaavat luvut olivat ajanjaksolta 1891—1895: panimoja 88 (keskimäärin), työntekijöitä 1,261 (keskimäärin), valmistuksenarvo 30,341,740 markkaa ja oluen sekä portterin valmistusmäärä, kuten jo mainittu, 106,883,161 litraa.

Samoin kuin paloviinan valmistus ja kauppa on mallasjuomateollisuuskin likeisesti riippuvainen lainsäädännöstä. Mallasjuomien valmistuksesta suoritettava suostuntavero on vähitellen kehittynyt valtiolle todellakin tuottavaksi tulolähteeksi, jota on mahdollinen tarkastaa. Tuotettuaan vuosina 1871—1882 keskimäärin vuodessa noin 120,000 markkaa, tuotti tämä suostuntavero vuosina 1883—1889 keskimäärin vuodessa 474,000 markkaa ja vuosina 1890—1895 629,985 markkaa. Nyt puheenaolevana viisivuotisjaksona suostunta on tuottanut bruttoa allamainittuina vuosina:

1896 . . . . .	733,528 markkaa.
1897 . . . . .	820,194 »
1898 . . . . .	912,576 »
1899 . . . . .	941,807 »
1900 . . . . .	948,692 »

eli kaikkiaan koko ajanjaksolta 4,356,797 markkaa, joka antaa keskimäärin 871,359 markkaa vuodessa. Edellisenä viisivuotisjaksona bruttotulo suostun-



nasta oli 3,285,964 markkaa eli 657,193 markkaa vuodelta. Nettotulon selville saamiseksi on näistä summista vähennettävä kustannukset mallasjuomavalmistuksen tarkastamisesta. Nämät kustannukset nousivat vuosina 1891—1895 kaikkiaan 114,641 markkaan ja vuosina 1896—1900 137,106 markkaan. Viimeksi mainittu summa jakaantui eri vuosille seuraavasti:

v. 1896 . . . . .	24,090
» 1897 . . . . .	26,969
» 1898 . . . . .	27,490
» 1899 . . . . .	27,307
» 1900 . . . . .	31,250

Mallasjuomain valmistuksesta on vuodesta 1889 saakka suoritettu suostuntaveroa yksi markka jokaiselta kymmeneltä kilolta semmoisten juomain valmistukseen käytetyistä maltaista. Säätöjen hyväksytyä 1897 vuoden valtiopäivillä armollisen esityksen, joka koski m. m. progressiivisen veron määräämistä mallasjuomain valmistuksesta, ilmestyi marraskuun 18 p:nä samana vuonna armollinen asetus, sisältäen määräyksen että jos maltaidenkäyttö panimossa nousee vuodessa yli 50,000 kilon, kannetaan 10 pennin veronlisäys jokaiselta kymmeneltä kilolta maltaita, joka yli sanotun määrän ja 150,000 kiloon asti käytetään mainittujen juomien valmistukseen, sekä 25 penniä lisää jokaiselta kymmeneltä kilolta maltaita, joita käytetään päälle 150,000 kilon. — Mitä tulee mallasjuomain kauppaan, on huomattava, että mallasjuomain myyntiä ja anniskelua koskevat asetukset huhtikuun 2 p:ltä 1883 ja kesäkuun 9 p:ltä 1892 ovat huhtikuun 10 p:nä 1895 annetun armollisen asetuksen kautta muutuneet m. m. siinä kohdin että kestikievarit maaseudulla saavat pitää mallasjuomia tarjona matkustavaisille paikalla nautittaviksi, jos asianomainen kunta on siihen antanut suostumuksensa, jonka säännöksen kautta kunnille on myönnetty laaja oikeus puheenaolevan kaupan järjestelmissä.

*Vaatetus- ja puhdistusteollisuus*, jonka tuotanto v. 1895 oli 6 1/2 miljoonan markan arvoinen, edusti v. 1900 10 miljoonan markan arvoa; työntekijäin luku oli mainittujen vuosien välillä kasvanut 4,072:sta 5,240:een ja työpaikkojen luku 1,125:stä 1,177:ään. Numerotiedot näistä seikoista ajanjakson 1896—1900 eri vuosina tavataan sivulla 135 olevassa taulussa, johon senvuoksi viittaamme. Tässä huomautettakoon että työpaikkojen ja työntekijöiden lukumäärää sekä tuotannonarvoa osottavat vuotuiset keskimäärät ajanjaksona 1896—1900 olivat vastaavia keskimääriä ajanjaksona 1891—1895 78, 1,182 ja 3,152,859 suuremmat, mikä prosenttina laskettuna on 7.4, 31.9 ja 54.0. Useista puheenaolevan melkein yksinomaan käsityöammattina harjoitetun teollisuuden haaroista ei virallinen tilasto, kuten aikaisemmin on huomautettu, sisällä mitään tietoja maaseudulta. Niin on esim. tämän teollisuuden tärkeimpien haarojen, nimit-

täin räätälin- ja suutarinliikkeiden laita. Vuonna 1900 nousi niiden ynnä jalkinetehtaiden valmistuksen arvo 7,006,767 markkaan eli 69.8 %:iin vaatetus- ja puhdistusteollisuuden koko tuotannonarvosta. Vuonna 1895 vastaava prosentti oli hiukan suurempi eli 70.4 %.

*Graafillisen* teollisuuden alalla on kirjapainoilla verrattomasti tärkein sija, edustaen 76.5 % graafillisen teollisuuden koko tuotannon arvosta v. 1900. Sillä välin kuin mainitun teollisuuden koko tuotannon arvo on vuosien 1895 ja 1900 välillä noussut 3,631,551 markasta 6,109,075 markkaan, joka edustaa 68.2 %:n lisäystä, on kirjapainojen tuotannonarvo lisääntynyt 1,910,654 markkaa (v. 1895 2,760,924 ja v. 1900 4,671,578 markkaa), joka vastaa 69.2 %:n lisäystä. Tuotannon suhteellinen lisäys eräässä toisessa mainitun teollisuuden haarassa, nimittäin kivipainoteollisuuden alalla, oli samana aikana tosin suurempi, 81.3 % (v. 1895 tuotannonarvo oli 529,349 markkaa ja v. 1900 959,740 markkaa), mutta itse tuotanto oli edelliseen verrattuna melkoista pienempi (v. 1900 tuotannonarvo oli ainoastaan 15.7 % graafillisen teollisuuden koko tuotannonarvosta).

Katsoen siihen tärkeään tehtävään, mikä puheenaolevalla teollisuudella on maan sivistyselämässä, esitettäköön tässä seuraava taulu, joka sisältää erikoistietoja kirjapainojen toiminnasta.

	Kirjapainojen luku.	Työntekijäin luku.	Tuotannonarvo, mk.
Vuonna 1896 . . .	64	1,391	3,251,393
» 1897 . . .	70	1,482	3,513,291
» 1898 . . .	68	1,567	3,795,197
» 1899 . . .	72	1,806	4,361,068
» 1900 . . .	75	1,968	4,671,578
Yhteensä	—	—	19,592,527
Keskimäärin	70	1,643	3,918,505

Vuosilta 1891—1895 vastaavat numerot olivat:

Kirjapainojen luku, keskimäärin.	Työntekijäin luku, keskimäärin.	Tuotannonarvo, markkaa.
59	1,146	11,963,017

Kirjapainoista, jotka kaikki sijaitsivat kaupungeissa, oli v. 1900:

Uudenmaan läänissä	16	2,728,616	markan tuotannonarvolla.
Turun ja Porin »	10	488,964	»
Hämeen »	8	318,950	»
Viipurin »	14	426,522	»
Mikkelin »	4	33,662	»
Kuopion »	5	276,500	»
Vaasan »	12	268,932	»
Oulun »	6	129,432	»

Tuotannon arvoon on laskettu myöskin painotöihin käytetyn paperin arvo, joka nousi seuraaviin määriin:

v. 1896 . . . . .	826,172	markkaa.
» 1897 . . . . .	984,143	»
» 1898 . . . . .	1,051,800	»
» 1899 . . . . .	903,204 <sup>1)</sup>	»
» 1900 . . . . .	1,199,764	»
	<hr/>	
Yhteensä	4,965,083	markkaa.

Koko ajanjaksona 1891—1895 nousi puheenaoleva arvomäärä kaikkiaan 2,740,377 markkaan, joten paperinkulutus kirjapainoissa siis osottaa 2,224,706 markan eli 81.2 %:n arvonlisäystä.

Maan teollisuustoiminnan kehitystä arvosteltaessa soveltuu myöskin tehdasteollisuudessa käytetyn koneellisen liikevoiman suuruus mittakaavaksi. Viime vuosisadan keskipaikoille saakka käytettiin Suomen teollisuudessa melkein yksinomaan vesivoimaa liikevoimana, mutta sen jälkeen on vähitellen ruvettu käyttämään myöskin höyryvoimaa. Vuonna 1890 arvioitiin teollisuustarkotuksiin käytetty vesivoima 44,000 hevosvoimaksi, josta 30 % käytettiin paperi- ja puuhiomoteollisuudessa, jota vastoin rauta- ja sahateollisuudessa käytetty vesivoima ei ollut mainittavassa määrässä lisääntynyt 15 edellisenä vuonna. Vuodelta 1900 voitaneen teollisuuden palveluksessa käytetty vesivoima arvioida vähintään 50,000 hevosvoimaksi, josta puolet käytettiin maallemme tärkeän paperiteollisuuden, etupäässä puuhiomojen, hyväksi.

Varmempia tietoja voidaan antaa käytetystä höyryvoimasta, vaikka niitäkin häittää jonkunmoinen epävarmuus, joka johtuu siitä, että käsitteellä hevosvoima on monta eriävää teknillistä merkitystä. Suhteellista arvoa voitaneen kuitenkin myöntää seuraavan taulun numeroille:

Vuosi.	Höyrykoneita.		Keskimäärin hevosvoimia höyrykonetta kohti.
	Lukumäärä.	Yhteensä hevosvoimia.	
1896 . . . . .	826	22,243	26.9
1897 . . . . .	890	24,918	28.0
1898 . . . . .	950	29,206	30.7
1899 . . . . .	1,046	34,817	33.3
1900 . . . . .	1,094	41,655	38.1
	<hr/>		
Keskimäärin	961	30,568	31.8

<sup>1)</sup> Ilmoitukset epätäydellisiä.

Edellisen viisivuotisjakson vastaavat keskiluvut olivat:

747	18,836	25.2
-----	--------	------

Kuten edellä huomautettiin, ovat puheenaolevat tiedot kuitenkin vain likimääräisiä. Etenkin on mainittava, että rautateollisuudessa käytettyjen höyrykoneiden lukumäärää ja hevosvoimia koskevat numerot on saatu arvioimalla, jolloin lisäys kumpanakin vuonna on otaksuttu ehkä hiukan liian suureksi, nimittäin 5 %:ksi. Tämän oletetun lisäyksen kautta ovat niinmuodoin mainitun teollisuuden numerot, oltuaan v. 1898 133, 4,564 ja 34, muuttuneet seuraavasti:

Vuosi.	Höyrykoneita.		Keskimäärin hevosvoimia höyrykonetta kohti.
	Lukumäärä.	Yhteensä hevosvoimia.	
1899 . . . . .	132	4,792	36.3
1900 . . . . .	139	5,032	36.2

Likimääräisen käsityksen antamiseksi siitä, millä tavoin käytetty höyryvoima jakaantuu teollisuuden eri haarojen kesken, otettakoon tähän seuraava arviolasku, joka koskee vuotta 1900:

Teollisuudenhaara.	Höyrykoneita.		Keskimäärin hevosvoimia höyrykonetta kohti.
	Lukumäärä.	Yhteensä hevosvoimia.	
Puuteollisuus . . . . .	397	12,394	31.2
Kutomateollisuus . . . . .	75	11,376	151.7
Rautateollisuus . . . . .	139	5,032	36.2
Paperiteollisuus . . . . .	62	2,594	41.8
Sokeritehtaat . . . . .	33	1,801	54.6
Myllyteollisuus . . . . .	66	1,751	26.5
Panimo- ja paloviinateollisuus .	83	1,126	13.6
Posliini-, fajanssi- ja tiiliteollisuus	43	1,013	23.6
Nahkateollisuus . . . . .	31	460	14.8
Graafillinen teollisuus . . . . .	25	332	13.3
Tupakkateollisuus . . . . .	11	182	16.5
Tulitikkuteollisuus . . . . .	8	89	11.1
Muu teollisuus . . . . .	121	3,505	29.0
Yhteensä	1,094	41,655	38.1

Kuten Teollisuushallitus kertomuksessaan vuodelta 1897 huomauttaa, on höyryvoimalla liikevoimana luonnollisesti etusija puuteollisuuden alalla, jossa polttoaine saadaan ilmaiseksi sahajätteiden y. m. muodossa. Sen jälkeen seuraavat kutoma- ja rautateollisuus ja vasta neljännessä sijassa tulee paperi-

teollisuus, jolla v. 1897 oli viides sija. Huomattava on kuitenkin, että jos muukin koneellinen voima kuin ainoastaan höyryvoima otetaan lukuun, tulee eri teollisuudenhaarojen järjestys olemaan toinen. Siinä tapauksessa tulee paperiteollisuus kaikkien muiden teollisuudenhaarain edelle. Edellämainitussa kertomuksessa arvioitiin käytetty vesivoima v. 1897: paperiteollisuudessa noin 20,000, myllyteollisuudessa 15,000, rautateollisuudessa noin 6,000 hevosvoimaksi sekä kutoma- ja puuteollisuudessa 3,000 hevosvoimaksi.

Viime aikoina on vesivoimaa myöskin ruvettu käyttämään liikevoimana sähkövirran aikaansaamiseksi teollisuudessa ja on tulevaisuudessa odotettavissa melkoinen kehitys samaan suuntaan, mutta kun tästä kokonaan puuttuu lähempää tietoa, ei mitään tilastollista esitystä siitä voi tässä tulla kysymykseen.

## 7. Kauppa.

Viisivuotisjaksona 1896—1900 on maamme tavaraliike ollut vilkkaampi kuin koskaan aikaisemmin. Tavaravaihto Keisarikunnan ja ulkomaitten kanssa oli näet vuosina 1896—1900 keskimäärin vuodessa 404.8 milj. markkaa, kun korkein vuotuinen keskiarvo, mikä siihen saakka minään viisivuotisjaksona oli saavutettu oli 259.8 miljoonaa markkaa, johonka keskiarvoon tavaravaihto nousi vuosina 1891—1895.

Kunakin vuonna ajanjaksona 1896—1900 on tavaravaihto lisääntynyt sekä tuonnin että viennin puolesta. Tavaravaihto käsitti:

	Tuonti.	Vienti.	Koko tavaravaihto.
	<i>Smk.</i>	<i>Smk.</i>	<i>Smk.</i>
Vuonna 1896 . . . . .	172,641,557	158,942,428	331,583,985
» 1897 . . . . .	202,502,867	168,691,098	371,193,965
» 1898 . . . . .	237,043,517	180,015,666	417,059,183
» 1899 . . . . .	251,031,182	184,931,977	435,963,159
» 1900 . . . . .	270,755,765	197,730,749	468,486,514
Yhteensä	1,133,974,888	890,311,918	2,024,286,806
Keskimäärin vuosina 1896—1900	226,794,978	178,062,383	404,857,361
» » 1891—1895	141,494,004	118,311,748	259,805,752
» » 1886—1890	118,111,444	88,015,427	206,126,871

Suhteellisesti nopeimmin lisääntyi tuonti vuosina 1896, 1897 ja 1898. Viennin lisääntyminen tapahtui jotensakin tasaisesti koko ajanjakson kuluessa, paitsi vuonna 1899. Edelliseen vuoteen verraten lisääntyi vienti suuresti myöskin v. 1896. Seuraavat numerot valaisevat lisäystä:

Lisäys %:na edellisen vuoden tavaravaihdosta.			
	Tuonti.	Vienti.	Koko tavaravaihto.
Vuonna 1896 . . .	14.83	11.20	13.06
» 1897 . . .	17.30	6.13	11.95
» 1898 . . .	17.06	6.71	12.36
» 1899 . . .	5.90	2.73	4.53
» 1900 . . .	7.86	6.92	7.46

Kuten jo johdannossa siv. 9 ja seuraavilla huomautettiin, on viisivuotisjakso ollut suotuisa maamme taloudelliselle edistymiselle. Tähän vaikutti osaltaan että v:n 1895 sato oli harvinaisen runsas sekä rahansaanti ajanjakson alkaessa ja ensi puoliskolla niinkään hyvä, m. m. sen kautta että maahamme saatiin useita suuria ulkomaisia rautatierakennus- ja kiinteistölainoja. Halu käyttää tuottavaan tarkoitukseen maan luonnonvaroja heräsi uudella voimalla ja edullisten rahoilujen vaikutuksesta syntyi uusia teollisuudenhaaroja ja laajennettiin vanhempia. Uusien rautatielinjojen avaaminen liikenteelle, posti-toimistojen lukumäärän suuri lisääntyminen ja tärkeitä järjestelmänmuutoksia, jotka tarkottivat matkustajaliikkeen lisäämistä valtionrautateillä, edistivät ja elähyttivät puolestaan liiketoimintaa maassamme. Parannettu talviliikenne ulkomaitten kanssa ja pitkä purjehdusaika lisäsivät toisaalta ulkomaitten kanssa toimitettua tavaravaihtoa, jonka ohella maamme tärkeimmistä vientitavaroista, puutavaroista, karjantuotteista sekä puu- ja paperimassasta ulkomaan markkinoilla saavutetut hyvät hinnat sekä venäläisen ja ulkomaisen rahan vakavat kurssiolot vaikuttivat ensi sijassa, että ulkomaitten ja Keisarikunnan kanssa tapahtuva tavaravaihto ajanjakson edellisinä vuosina niin voimakkaasti lisääntyi.

Se seikka, että tavaravaihdon lisäys suhteellisesti väheni vuosina 1899 ja 1900, johtui teollisuudelle vuodesta 1898 alkavista epäsuotuisista oloista, jotka taasen olivat likimmässä yhteydessä ulkomailla yleensä vallitsevien taloudellisten olojen kanssa, rahansaannin niukkenemisestä ja nousevasta korkokannasta. Ulkomaankauppa oli kuitenkin vielä v. 1899 sekä vientiin että erittäinkin tuontiin katsoen vilkkaampi kuin edellisenä vuonna, edellinen syystä että metsäntuotteiden vienti lisääntyi, jälkimäinen lisääntyneen viljan y. m. elatustarpeiden tuonnin johdosta, joka oli seuraus v:n 1899 huonosta sadosta, joka maan koko pohjoisosassa oli täydellisen kadon rajalla. Vaikka v. 1900 saatiin verrattain hyvä sato, pysyivät taloudelliset olot yhä tuntuvamman rahanniukkuuden vuoksi ahtaina. Ahtaiden rahoilujen vaikutuksesta supistettiin useimpain teollisuuslaitosten tuotantoa, jos kohta teollisuustuotanto kokonaisuudessaan melkoisesti lisääntyi sen kautta että lähinnä edellisinä vuosina oli perustettu useita uusia tehtaita. Työväen kysyntä, joka edel-

lisinä vuosina oli ollut suuri useimmissa teollisuudenhaaroissa, lakkasi kokonaan. Ainoastaan maatalviljelevän väestön asema oli yleensä taloudellisessa suhteessa parempi, huolimatta siitä, että sato v. 1899 oli ollut epäedullinen, sillä mainitun elinkeinon alalla ei puuttunut joutilasta työvoimaa ja maanviljelystuotteiden hinnat pysyivät tavattoman korkeina. Sitä paitsi oli v. 1900 sato, kuten mainittu, hyvä. Sekä tuonnin että viennin kokonais-summat nousivat kuitenkin myöskin v. 1900 melkoisesti, mutta vientiin katsoen johtui se pääasiallisesti suuresti lisääntyneestä puutavarain viennistä ja tuonnin suhteen etupäässä vuoden loppupuolella syntyneestä aiheettomasta yleisen äkillisen tullinkorotuksen pelosta, jonka vaikutuksesta erinäisten siirtomaantavarain tuonti lisääntyi, sekä edellisen vuoden huonon sadon johdosta suuresti lisääntyneestä viljantuonnista.

Silmäänpistävä on puheenaolevan viisivuotisjakson ja ajanjaksona 1886—1890 vallinneiden taloudellisten olojen yhtäläisyys. Viimeksimainittuna ajanjaksona huomattiin myöskin vilkas taloudellinen toimeliaisuus, joka johtui useista peräkkäin seuraavista hyvistä sadoista, edullisista hintaoloista ja runsaasta rahansaannista. Yleisön mainittujen seikkojen kautta lisääntynyt ostokyky vaikutti kummallakin kerralla tuonninlisäyksen, joka ei ollut oikeassa suhteessa viennin lisääntymiseen. Siten syntyi yhä suurempi arvonerotus tuonnin ja viennin välillä, joka erotus viimein kasvoi niin suureksi, ettei se voinut olla vähentämättä rahansaantia ja siten synnyttämättä taloudellisia vaikeuksia muutamille nuorille liikeyrityksille, jotka olivat syntyneet edellisten vuosien edullisten luotto-olosten perusteella. Semmoinen yleisen liikeaseman kehitys huomattiin vuosina 1886—1890 ja jokseenkin samallinen kehitys on taloudellisten olojen alalla kuten jo huomautettiin, tapahtunut myöskin ajanjaksona 1896—1900.

Sen johdosta että yleinen liiketila ajanjaksona 1891—1895 vakaantui, pääasiallisesti vuosina 1893—1895 suuresti lisääntyneen viennin ja suhteellisesti paljon vähentyneen tuonnin kautta — mainittuina vuosina tuotiin maahan ja vietiin maasta tavaroita allamainittuihin arvoihin:

	Tuonnin arvo, milj. mk.	Viennin arvo, milj. mk.	Näiden arvojen erotus.	Erotus %:na viennin arvosta.
v. 1893 . . . .	126	115	11	9.6
» 1894 . . . .	139	136	3	2.2
» 1895 . . . .	150	143	7	4.9

— oli liikeasema ja yleinen taloudellinen tila maassamme ajanjakson 1895—1900 alkaessa hyvä. Kun tähän lisäksi tuli, kuten jo mainittiin, harvinaisen

hyvä sato v. 1895 ja maahan tuodut melkoiset ulkomaiset pääomat, johtui tästä välttämättä uusi teollisuuden ja kaupan elpyminen, mikä yleisin piirtein jo on esitetty ja joka lähinnä ilmeni kiihtyneessä tuonnissa. Tuonnin ja viennin erotus tuli taas suhteettoman suureksi. Tämä erotus, joka vuodesta vuoteen kasvoi, oli koko ajanjaksolta yhteensä kokonaista 244 milj. markkaa eli 27.4 % viennin arvosta. Eri vuosina oli tuonti vientiä suurempi:

	Erotus oli suhteellisesti viennin arvoon vuodelta.	
v. 1896	14 miljoonaa markkaa.	8.6 %
» 1897	34 » »	20.0 »
» 1898	57 » »	31.7 »
» 1899	66 » »	35.7 »
» 1900	73 » »	36.9 »

Ajanjaksona 1886—1890 oli tämä erotus absoluutisesti tosin melkoista vähempi, mutta suhteellisesti tuntuvasti suurempi, nim. 151 milj. markkaa eli 34.3 %. Eri vuosina oli puheenalainen erotus suhteellisesti viennin arvoon 27.2 % v. 1886, 37.4 % v. 1887, 24.0 % v. 1888, 29.9 % v. 1889 ja 52.1 % v. 1890. Ajanjaksona 1891—1895 väheni tämä erotus taas tuntuvasti ja oli vuosina 1894 ja 1895, kuten yllä mainittiin, varsin vähäinen — edellisenä vuonna se oli ainoastaan 3, jälkimäisenä 7 miljoonaa markkaa aikana, jolloin vienti oli 136 ja 143 miljoonaa markkaa.

Näistä tiedoista käy selville, että yhä kiihtyvä maahantuonti vuosina 1897—1900 välttämättä on, samoin kuin asianlaita oli ajanjaksona 1886—1890, suuressa määrin kysynyt maan muita varoja ulkomaisen tuonnin maksamiseksi ja osaltaan lisännyt sitä liike-elämän painostusta, jota jo edellisen aikakauden lopulla voitiin havaita, mutta jonka vaikutukset vasta ajanjakson loputtua alkoivat käydä tuntuviksi.

Todistuksena maan vaurastumisesta mainittakoon väestön kasvava ostokyky, jota m. m. tuonnin ja viennin arvojen ja keskilämpötilan suhde valaisee. Tätä suhdetta ilmaisevat kysymyksessä olevalta ajanjaksolta seuraavat luvut:



Kutakin asukasta kohti keskväkiluvusta tuli  
 tuotuja tavaroita: vietyjä tavaroita:  
*Valeur par habitant des marchandises:*  
 Arvo. Arvo.  
*importées. exportées.*

v. 1896 . . . .	67.87 markkaa.	62.49 markkaa.
» 1897 . . . .	78.46 »	65.36 »
» 1898 . . . .	90.38 »	68.64 »
» 1899 . . . .	94.24 »	69.42 »
» 1900 . . . .	100.37 »	73.30 »
	<hr/>	<hr/>
Keskimäärin	86.51 markkaa.	67.92 markkaa.

Edellisenä ajanjaksona oli tämän osamäärän vuotuinen keskiluku: tuoduilta tavaroilta 57.78 markkaa ja viedyiltä 48.31 markkaa sekä ajanjaksona 1886—1890 taasen 51.47 ja 38.36. Näiden suhdelukujen kohoaminen on siis viime vuosikymmenenä ja varsinkin viime viisivuotiskautena, kuten ylläolevista luvuista näkyy, ollut huomattavan suuri.

Mitenkä maan kauppaliike viisivuotiskautena on jakautunut eri maille, näkyy seuraavasta yleiskatsauksesta:

Alla lueteltujen maiden kanssa harjoitetun tavaravaihdon arvo 1891—1900, 100,000 markoissa.

*Valeur du commerce de la Finlande avec les pays sous-dits, en 100,000 marcs (= francs).*

	Tuonti — <i>Importation.</i>										Vienti — <i>Exportation.</i>											
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Keskimäärä 1896—1900.	Keskimäärä 1891—1895.	Keskimäärä 1891—1895. %:na koko tuonnista	Keskimäärä 1896—1899.	Keskimäärä 1886—1890. %:na koko tuonnista	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Keskimäärä 1896—1900.	Keskimäärä 1891—1895.	Keskimäärä 1891—1895. %:na koko viennistä	Keskimäärä 1886—1890. %:na koko viennistä	Keskimäärä 1886—1890.		
Venäjä — <i>Russie</i> . . . . .	554	732	819	863	1,008	795	35.06	524	37.06	497	41.77	479	483	510	549	572	519	29.14	403	34.04	341	38.70
Ruotsi ja Norja — <i>Suède et Norvège</i> . . . . .	111	122	156	141	137	133	5.88	98	6.86	92	7.72	55	63	76	71	74	68	3.82	55	4.66	83	9.44
Saksa — <i>Allemagne</i> . . . . .	586	657	749	814	899	741	32.68	454	32.11	342	28.74	105	130	150	166	168	144	8.08	84	7.11	67	7.62
Tanska — <i>Danemarck</i> . . . . .	59	72	82	115	148	95	4.20	43	3.04	19	1.60	187	170	170	148	149	165	9.26	152	12.87	67	7.62
Suurbritannia ja Irlanti — <i>Grande Bretagne et Irlande</i>	243	292	384	414	342	335	14.76	179	12.66	164	13.78	469	512	539	543	578	528	29.65	269	22.69	170	19.34
Alankomaat — <i>Pays-Bas</i> . . . . .	2	4	4	6	6	5	0.20	2	0.14	3	0.25	54	64	71	79	82	70	3.93	41	3.47	24	2.73
Belgia — <i>Belgique</i> . . . . .	49	37	58	56	56	51	2.26	23	1.63	6	0.51	51	52	64	68	71	61	3.42	29	2.45	13	1.48
Ranska — <i>France</i> . . . . .	38	58	44	44	55	48	2.11	22	1.56	5	0.42	127	146	161	139	175	150	8.42	94	7.96	62	7.05
Espanja — <i>Espagne</i> . . . . .	22	20	21	21	23	21	0.94	17	1.20	10	0.84	54	60	53	75	100	68	3.82	52	4.40	48	5.46
Portugali — <i>Portugal</i> . . . . .	4	5	5	4	7	5	0.23	4	0.28	4	0.34	2	2	0	1	1	1	0.06	1	0.09	1	0.12
Italia ja muut Euroopan maat — <i>Italie et autres pays de l'Europe</i> . . . . .	9	7	4	1	8	6	0.26	6	0.42	5	0.42	0	0	—	1	2	1	0.06	1	0.09	1	0.12
Muut maat — <i>Autres pays</i> . . . . .	49	19	31	16	19	27	1.42	43	3.04	43	3.61	6	5	6	9	5	6	0.34	2	0.17	2	0.23
Postilla ulkomailta paitsi Ve- näjäältä — <i>Par poste des pays étr. exc. la Russie</i> . . . . .	—	—	13	15	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä — <i>Total</i>	1,726	2,025	2,370	2,510	2,708	2,268	100	1,415	100	1,190	100	1,589	1,687	1,800	1,849	1,977	1,781	100	1,183	100	879	100

Päätoinniston aikaisemmissa viisivuotiskatsauksissa maan taloudelliseen tilaan on jo viitattu siihen silminnähtävään muutokseen, joka kuluneen vuosisadan jälkimäisellä puoliskolla on tapahtunut maamme tavaravaihdossa ulkomaiden kanssa. Taloudellinen vaurastus ynnä teollisuuden ja kaupan vilkastuminen vuodesta vuoteen sekä nopeammat ja säännöllisemmät merikulkuneuvot ovat vaikuttaneet, että maan ulkomainen kauppayhteys, joka vielä vuosisadan keskivaiheilla ja vähän myöhemminkin oli suunnattu pääasiallisesti Venäjälle, Ruotsiin ja Saksaan, vähitellen yhä suuremmissa määrin on kääntynyt kaukaisempiinkin maihin, kuten Englantiin, Belgiaan, Ranskaan ja Espanjaan. Kehityksen yleisenä tuloksena vuosisadan jälkimäisellä puoliskolla on niin muodoin ollut, että maan liike-elämä on vapautunut liian yksipuolisesta riippuvaisuuden suhteesta naapurimaihin, mikä tulos selvästi astuu näkyviin yllä esitetystä maan tavaravaihtoa ulkomaiden kanssa koskevista prosenttiluvuista. Kauppaliike Keisarikunnan kanssa, joka vuosina 1886—1890 vielä oli verrattain suuri, nim. 41.77 % tuonnista ja 38.79 % viennistä, oli vuosina 1891—1895 alennut keskimäärin 37.06 %:iin ja 34.04 %:iin sekä vuosina 1896—1900 keskimäärin ainoastaan 35.06 %:iin ja 29.14 %:iin koko kauppaliikkeestä. Maan tavaravaihto myös Ruotsin ja Norjan kanssa on 15:nä viimeisenä vuonna aikakaudesta toiseen alennut, vienti suhteellisesti enemmän kuin tuonti. Osittain sängen suurenkin suhteellisen lisäyksen ilmaisevat sitä vastoin prosenttiluvut, jotka koskevat tavaravaihtoa Saksan, Tanskan, Suurbritannian ja Irlannin sekä Belgian ja Ranskan kanssa. Eritoten on vienti kolmeen viimeainittuun maahan säännöllisesti kasvanut, samoinkuin tuonti Saksasta, Tanskasta, Belgiasta ja Ranskasta. Sitä vastoin on sekä vienti Espanjaan että tuonti sieltä suhteellisesti vähennyt sekä vienti Alankomaille lisääntynyt.

Maan kauppasuhteissa Keisarikunnan kanssa on nyt kyseessä olevana ajanjaksona perinpohjaisia muutoksia tapahtunut. Armollisen asetuksen kautta toukokuun 29 piltä 1897, joka astui voimaan seuraavan kesäkuun 1 p:nä, kumottiin siihen asti pääasiallisesti voimassa olleet määräykset viltta 1859, jotka koskivat Suomen ja Venäjän keskinäistä tavaravaihtoa, ja vahvistettiin tätä vaihtoa varten uudet säännöt tullikäsittelylle. Tämän asetuksen kautta säädettiin useimmista suomalaisista teollisuustavaroista Keisarikuntaan tuotaessa suoritettavaksi tullia Keisarikunnan yleisen tullitaksan mukaisesti tahi sitä vastaavaa differentisiaalitullia, mutta venäläisiä tavaroita Suomeen tuotaessa määrättiin tullia ainoastaan viineistä ja paloviinalajeista sekä simasta, lipetsistä, portterista ja oluesta kuin myös sokerista, sekä raa'asta että puhdistetusta, siirapista ja tupakasta, sekä valmistamattomassa että valmistetussa muodossa. Rypäleviineistä ja mallasjuomista ynnä kaikista muista ylläluetelluista tavaroista, lukuunottamatta paloviinalajeja, vahvistettiin kuitenkin alempi tullimaksu kuin mikä oli suoritettava samoja tavaroita ulkomailta tuotaessa. On luon-

nollista, että nämät säädökset suuressa määrin tulisivat vaikuttamaan Suomen muiden maiden kanssa toimitetun tavaravaihdon suuntaan. Niinpä syrjäyttikin sokerintuonti Keisarikunnasta seuraavina vuosina melkein kokonaan tuonnin muista maista. Suomen teollisuuden tuotantoonkin tulivat uudet asetukset vaikuttamaan ehkäisevästi sen kautta, että maamme tehdastavarain vienti, siihen saakka verrattain vähemmän rasittavain olojen vallitessa, oli parhaasta päästä ollut suunnattuna Venäjälle.

Vienti Keisarikuntaan käsittää pääasiallisesti erinäisiä maanviljelyselinkeinon tuotteita, kuten eläviä eläimiä, kalaa ja vuotia, sekä teollisuustuotteita, kuten puu- ja paperimassaa ja huokeampia paperilajeja, lankoja ja kankaita, lasi- ja fajanssitavaroita, rautatavaroita, koneita ja työkaluja.

*Eläviä eläimiä* viedään vain poikkeustiloissa muihin maihin kuin Venäjälle ja Ruotsiin. Vienti Ruotsiin on kuitenkin vähäpätöinen ja käsittää etupäässä vain täysikasvuisia nautaeläimiä. Venäjälle on viety enimmäkseen hevosia, nuorta karjaa ja porsaita sekä jossain määrin täysikasvuista nautakarjaa ja on tämän viennin arvo noussut 1—2 miljoonaan. Edellisestä ajanjaksosta on elävain eläinten vienti vähentynyt, tuonti sitä vastoin lisääntynyt. — Elävain eläinten tuonti on käsittänyt pääasiallisesti rotueläimiä sekä syötäviä lintuja, joita samoin kuin hevosia ja sikoja on tuotu Venäjältä.

Maasta viedyistä *karjantuotteista* on voi ensi sijassa, sitä lähinnä liha ja silava. Koko tämän ryhmän vienti, joka vuosina 1891—1895 nousi keskimäärin 21 milj. markan arvoon, on nyt puheenaolevana ajanjaksona noussut 29 milj. markan keskimääräiseen arvoon. Vuonna 1897, jolloin karjantuotteiden viennin arvo oli korkeimmillaan, nousi se 32.4 milj. markkaan. Yksistään voinviennin osalle tuli mainitusta summasta 30.3 milj. markkaa ja oli sen keskimääräinen arvo kohonnut 19.5 milj. markasta vuosina 1891—1895 26.5 milj. markkaan vuosina 1896—1900. — Tärkein Suomen voinvientipaikka on Englanti, sitä lähinnä Tanska, mihin maahan sitä kuitenkin parhaasta päästä myydään sieltä sitten tanskalaisen voim mukana edelleen Englantiin vietäväksi. Verrattain pieniä määriä viedään Ruotsiin, Venäjälle ja Saksaan. Muista karjantuotteista myydään lihaa ja silavaa enimmäkseen naapurimaihin Ruotsiin ja Venäjälle sekä maitoa ja juustoa Venäjälle.

Maahan tuodut karjantuotteet ovat etupäässä käsittäneet tuoretta lihaa ja munia; kumpaakin tavaraa tuodaan enimmäkseen Venäjältä. Koko tuonti on melkoinen. Vuosina 1896—1900 nousi se keskimäärin 6.9 milj. markkaan, vuosina 1891—1895 oli se arvoltaan vain 2.3 milj. markkaa. Munien tuonti yksistään nousi v. 1900 1.5 milj. markkaan ja on vuosi vuodelta koko viisivuotiskauden kestäessä kasvanut.

*Kalain* vienti, joka puheenalaisena ajanjaksona nousi 2.6 milj. markan keskimääräiseen arvoon ja vuosina 1891—1895 2.4 milj. markan arvoon, on

suunnattu pääasiallisesti Venäjälle, osittain myös Ruotsiin. Vienti taasen, joka keskimäärin vuosina 1891—1895 nousi 1.3 milj. markkaan ja vuosina 1896—1900 1.4 milj. markkaan, käsittää verrattain vähäiseksi osaksi tuoretta tahi elävää kalaa, jota tuodaan Venäjältä ja Ruotsista, vaan enimmäkseen suolattua tahi kuivattua kalaa eri maista, eninteen kuitenkin Ruotsista ja Norjasta.

Viljantuonnin ja -viennin vaihdokset ovat luonnollisesti olleet läheisesti riippuvia sadon laadusta. Eninteen tuodaan viljaa Keisarikunnasta, sen jälkeen Saksasta sekä jossain määrin muistakin maista, viime aikoina m. m. Amerikasta. Vienti, joka milt'ei yksinomaan käsittää kauraa, menee eninteen Englantiin, sitä lähinnä Ruotsiin, Tanskaan j. n. e.

Paitsi sitä, että maan riittämätön viljantuotanto on tehnyt välttämättömäksi täyttää väestön viljan tarvetta tuonnin kautta, on viime aikoina myös muutamain viljalajien tuonti suuresti lisääntynyt, joka ei tarkota väestön suoraisten elintarpeiden tyydyttämistä, vaan on aiheutunut osaksi väestön kasvavasta hyvinvoinnista, osaksi karjaelinkeinon elpymisestä. Viimemainituista viljalajeista mainittakoot erilaatuiset leseet, muiden karjarehiksi käytettyjen halvempain viljalajien ohessa. Maissia on muutamina vuosina suuremmissa määrin tuotu maahan käytettäväksi raaka-aineena paloviinan valmistuksessa. Ensimmäintuon ryhmään kuuluu ensinnä maahan tuodut vehnäjauhot, joiden tuonti ei ole riippuvainen maan sadosta, syystä että vehnää viljellään varsin vähässä määrin. Millainen kaikkien viljalajien tuomin ja viennin suhde oli viisivuotiskautena, näkyy taululitteestä N:o 3. Vehnän ja maissin tuonti taasen viimekuluneena vuosikymmenenä oli seuraava:

*Importation de froment et maïs 1891—1900.*

Vuosi. <i>Année.</i>	Jauhettua tuontia viljaa. <i>Grains.</i>	Siitä <i>Dont</i>		Jauhettua viljaa. <i>From et grains.</i>	Siitä <i>Dont</i>	
		Vehnää. <i>Froment.</i>	Maissia. <i>Maïs.</i>		Vehnää. <i>Froment.</i>	Maissia. <i>Maïs.</i>
		1,000 kg.			1,000 kg.	
1891 . . . . .	40,636	1,742	6,271	61,253	22,482	?
1892 . . . . .	88,078	794	6,748	118,917	22,988	?
1893 . . . . .	58,029	438	2,110	149,946	34,040	?
1894 . . . . .	51,979	116	5,382	164,980	39,956	?
1895 . . . . .	39,267	298	1,576	147,800	39,344	?
1896 . . . . .	44,324	16	3,819	142,543	39,106	—
1897 . . . . .	58,703	11	3,696	167,138	42,704	—
1898 . . . . .	69,215	17	8,032	153,684	45,467	8
1899 . . . . .	117,659	23	9,981	206,399	45,352	0
1900 . . . . .	117,863	40	7,613	259,795	68,404	?

Maahan tuodun maissin määrä on vuodesta toiseen sängen suuresti vaihdellut, mutta sitä vastoin on silmäänpistävä vehnän tuonnin yhtäjaksoinen ja nopea lisääntyminen, joka sen lisäksi on osottautunut jotenkin riippumattomaksi viljantuonnin vaihdoksista yleensä. Kasvavaa vehnänkulutusta ei siis voi katsoa johtuneeksi varsinaisesta leiväntarpeesta, kun halvempia viljalajeja, semminkin rukiita, on ollut saatavissa, vaan on sitä epäilemättä käytetty tyydyttämään väestön nautinnonhalua, mikä kuitenkin ei olisi ollut mahdollista yleisen varallisuuden nopeasti kasvamatta.

*Vihanneksia, hedelmiä ja marjoja* sekä *säilykkeitä* tuotiin maahan vuosina 1891—1895 keskimäärin 2,707,000 markan arvosta vuodessa ja vuosina 1896—1900 5,154,000 markan arvosta. Tuonnin lisäys näiden tavarain ryhmässä on siis ollut melkoinen. Näihin ryhmiin kuuluvain tavarain vienti on sitä vastoin vähäinen; vuosina 1891—1895 oli sen vuotuinen keskimääräinen arvo ainoastaan 318,000 markkaa ja vuosina 1896—1900 466,000 markkaa.

Edelleen on sekä *siirtomaantavarain* että *juomatavarain* ryhmässä viisi-vuotiskauden kuluessa ollut havaittavana tuonnin lisäästä. Edellisessä ryhmässä on tuonnin arvo kohonnut keskimäärin 24.5 milj. markasta vuosina 1891—1895 27.8 milj. markkaan vuosina 1896—1900. Suureksi osaksi tämä lisäys ei kuitenkaan johdu todella kasvaneesta kulutustarpeesta, vaan on seurauksena syksyllä 1900 äkkiä suunnattomasti kohonneesta muutamain siirtomaantavarain, etupäässä kahvin, sokerin ja tupakan tuonnista, mikä lisäys aiheutui tullimaksujen korottamisen pelosta.

Siirtomaantavarain ryhmään kuuluvain tärkeimpäin tavaralajien tuodut määrät olivat seuraavat:

*Importation des denrées coloniales principales 1891--1900.*

	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	Vuotuinen keskimäärä 1891—1895.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Vuotuinen keskimäärä 1896—1900.
	1,000 kilogrammaa.											
Kahvia — <i>Café</i> . . . . .	5,576	5,107	5,507	5,436	5,819	5,489	6,907	8,149	8,425	8,143	11,551	8,635
Sokeria, raakaa — <i>Sucre, brut</i>	6,784	7,165	6,909	6,284	7,841	6,997	9,924	12,240	18,333	23,038	30,101	18,727
» puhdistettua ja kandi- — <i>Raffinade</i> . . . . .	6,493	6,418	6,401	9,318	8,466	7,419	8,583	8,902	6,568	3,653	1,647	5,871
Konveheteja, hillöjä ja karamel- leja — <i>Confitures</i> . . . . .	821	713	639	689	764	725	824	367	81	56	52	276
Tupakkaa, valmistamatonta — <i>Tabac non travaillé</i> . . . . .	2,996	2,915	3,352	3,070	3,284	3,123	3,423	3,662	3,855	3,649	6,127	4,143
Tupakkaa, valmistettua — <i>Tabac travaillé</i> . . . . .	14	15	12	15	16	14	19	23	27	27	31	25

Ne siirtomaantavarain ryhmään kuuluvat tavaralajit, joita v:n 1897 määräykset muutetuista kauppasuhteista Venäjän kanssa koskivat, olivat sokeri ja sen valmisteet, joiden tuontia muista maista kuin Venäjältä muutetut tullimaksut sittemmin ovat vaikeuttaneet tahi vieläpä tehneet mahdottomaksi. Näiden säännösten vaikutus sokerintuontiin näkyy seuraavista luvuista:

## Tuonti.

*Importation de sucre de raffiné et des confitures 1891—1900.*

Vuosi. <i>Année.</i>	Sokeria, raakaa. <i>Sucre, brut</i>			Sokeria, puhdistettua ja kandi- <i>Raffiné</i>			Konvehteja, hilloja, karamelleja y. m. <i>Confitures</i>		
	Venäjältä. <i>de la Russie.</i>	Ulkomailta. <i>des pays étrangers.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Venäjältä. <i>de la Russie.</i>	Ulkomailta. <i>des pays étrangers.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Venäjältä. <i>de la Russie.</i>	Ulkomailta. <i>des pays étrangers.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
	1,000 kilogrammaa.								
1891 . . . . .	—	6,784	6,784	479	6,014	6,493	807	14	821
1892 . . . . .	—	7,165	7,165	308	6,110	6,418	703	10	713
1893 . . . . .	—	6,909	6,909	380	6,021	6,401	633	6	639
1894 . . . . .	—	6,284	6,284	534	8,784	9,318	680	9	689
1895 . . . . .	40	7,801	7,841	547	7,919	8,466	753	11	764
1896 . . . . .	655	9,269	9,924	607	7,976	8,583	813	11	824
1897 . . . . .	9,629	2,611	12,240	942	7,960	8,902	353	14	367
1898 . . . . .	18,330	3	18,333	1,470	5,098	6,568	70	11	81
1899 . . . . .	23,037	1	23,038	1,188	2,465	3,653	44	12	56
1900 . . . . .	30,096	5	30,101	940	707	1,647	41	11	52

Raakasokerintuonti Venäjältä, jota vuosikymmenen edellisellä puoliskolla ei ensinkään harjoitettu, on, kuten jo on huomautettu, milt'ei kokonaan syrjäytännyt ulkomaisen sokerintuonnin. Sen ohessa on raakasokerin tuonti suuresti kasvanut, johtuen tämä vilkastuneesta toiminnasta kotimaisen sokerinpuhdistuksen alalla, mikä seikka m. m. on ilmennyt siinä, että erinäisiä uusia sokeri- ja karamellitehtaita on perustettu maan omiksi tarpeiksi. Puhdistetun sokerin tuonti on tästä syystä sängen suuresti vähentynyt, samoin kuin sokerista valmistettujen tuotteiden, kuten konvehtien, karamellien, hillojen y. m. tuonti.

Maahantuotujen *juomatavarain* arvo, joka melkein keskeyttä on kasvanut, oli:

v. 1896 . . . . .	4,852,000	markkaa.
» 1897 . . . . .	5,249,000	»
» 1898 . . . . .	5,681,000	»
» 1899 . . . . .	5,929,000	»
» 1900 . . . . .	8,617,000	»

Tämän viennin vuotuinen keskiarvo oli siis vuosina 1896—1900 6.1 milj. markkaa. Vuosina 1891—1895 oli sen arvo ainoastaan 4.3 milj. markkaa.

*Vuotien ja nahkojen sekä niiden valmistaiden* tuonti on niinkään kasvanut; näiden tavarain vienti on sitä vastoin pysynyt melkein entisellään, joskin vuosikymmenen jälkimäisellä puoliskolla siinä voidaan havaita pyrkimystä kohoomaan. Tuonnin lisäys on ollut melkoinen. Se on nim. noussut 4.9 milj. markan vuotuisesta keskiarvosta vuosina 1891—1895 8.8 milj. markkaan vuosina 1896—1900 ja nousi v. 1898 jopa 9.9 milj. markkaan.

Eri tehdastavarain tuonnista ja viennistä viisivuotiskautena on erityiskohdittain tehty selkoa teollisuutta käsittelevässä osastossa, minkä vuoksi tässä vain viitataan mainittuun osastoon. Yleiskatsauksen antamiseksi esitetään kuitenkin seuraavassa taulu, sisältävä tuonnin ja viennin arvon kussakin Suomen kauppatilaston käsittämässä tavararyhmässä <sup>1)</sup>.

<sup>1)</sup> Vuosien 1891—1899 tiedot ovat esitetyt tullihallituksen »Suomen Kauppa ja Merenkulku 1899«-nimisessä julkaisussa tavattavan taulun mukaan. Syystä että tämän taulun antamat tiedot, kauppatilaston noudattamassa tavararyhmityksessä vuosien kuluessa tapahtuneiden muutosten johdosta, eivät, mitä muutamiin ryhmiin tulee, ole verrannollisia v:n 1900 virallisen kauppatilaston antamiin tietoihin, on verrannollisuuden saavuttamiseksi viimeainnutun vuoden tietoja jossain määrin uudestaan käytetty. Mainitusta syystä eivät myöskään taulussa esitetyt määrät aina ole yhtäpitäviä Suomen Tilastollisessa Vuosikirjassa viimeksi (vuosilta 1896—1900) julkaistujen tietojen kanssa, mitkä seuraavat v:n 1900 Kauppatilaston tavararyhmitystä.



Suomen tuonti vuosina 1891—1900 ryhmitettynä tavarain eri laadun mukaan.

*Importations pendant les années 1891—1900, par classes de marchandises.*

	Keskimäärin 1891—1895.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Keskimäärin 1896—1900.
Tuhansissa markoissa.							
Eläimiä ja elukoita, eläviä — <i>Animaux, vivants</i> .	54	111	160	333	220	206	206
Karjantuotteita ja otuksia, sekä liha- ja silava- valmisteita — <i>Produits de métairies, viandes et gibier, etc.</i> . . . . .	2,276	4,351	5,453	6,884	9,432	8,490	6,922
Kalaa, tuoretta, kuivattua, suolattua tai savus- tettua — <i>Poissons frais, salés ou fumés</i> . . .	1,297	1,164	966	1,675	1,322	1,850	1,395
Jyviä ja leivoksia — <i>Céréales et articles de bou- langerie</i> . . . . .	35,956	29,234	40,962	44,449	59,279	70,538	48,892
Kasviksia, ryytimaankasveja ja maanhedelmiä — <i>Légumes et tubercules</i> . . . . .	1,015	881	1,027	1,238	2,198	2,399	1,820
Säilykkeitä ja syötäviä kuoriaiseläimiä — <i>Con- serves et crustacés consommables</i> . . . . .	240	255	330	374	402		
Hedelmiä ja marjoja — <i>Fruits et baies</i> . . . . .	1,452	1,992	2,466	3,602	3,627	4,981	3,334
Siirtomaantavaroita ja ryytejä — <i>Denrées colo- niales et épices</i> . . . . .	24,540	29,130	26,139	24,476	23,468	35,669	27,776
Juomatavaroita — <i>Boissons.</i> . . . . .	4,294	4,852	5,249	5,681	5,929	8,617	6,065
Apteekkitavaroita — <i>Drogues</i> . . . . .	339	423	443	449	426	527	454
Luita, harjaksia, sarvia, karvoja ja jousia y. m. eläinaineita sekä teoksia niistä — <i>Os, soies, cornes, et autres matières animales</i> . . . . .	1,039	1,373	1,708	1,933	1,542	1,939	1,699
Vuotia ja nahkoja sekä teoksia niistä — <i>Peaux, cuirs, pelleteries et fourrures</i> . . . . .	4,917	8,680	7,977	9,947	8,690	8,515	8,762
Kasveja, eläviä ja siemeniä sekä kasviaineita ja teoksia niistä, jotka muualla eivät ole mai- nittuja — <i>Plantes, graines et matières végétales</i>	2,425	4,492	5,117	4,863	6,974	6,229	5,535
Puuaineita ja puuteoksia — <i>Bois et ouvrages en bois</i> . . . . .	1,128	1,547	2,098	2,495	2,160	1,795	2,019
Puumassaa ja paperia sekä paperiteoksia — <i>Pâte de bois et papier</i> . . . . .	577	990	1,480	1,500	1,660	1,374	1,401
Kehruuaineita — <i>Matières textiles.</i> . . . . .	7,964	9,483	11,928	10,742	10,381	15,180	11,543
Lankaa ja rihmaa sekä köydentekijän teoksia — <i>Fils et cordes.</i> . . . . .	3,682	5,011	6,856	8,195	7,838	8,029	7,186
Kudelmia — <i>Tissus</i> . . . . .	10,588	14,568	18,031	19,286	14,179	14,470	16,107
Siirto	103,783	118,537	138,390	148,122	159,727	190,808	151,116

	Keskimäärin 1891—1895.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Keskimäärin 1896—1900.
	Tuhansissa markoissa.						
Siirto	103,783	118,537	138,390	148,122	159,727	190,808	151,116
Valmiita vaatteita sekä kaikellaisia muualla mainitsemattomia tehdastavaroita kehruuaineista — <i>Vêtements confectionnés</i> . . . . .	3,296	4,155	4,826	5,542	5,661	5,506	5,138
Gummiä, guttaperkkaa, tervaa, hartsia y. m. samankaltaisia aineita ja teoksia niistä — <i>Gommes, résines et autres sucs végétaux</i> . . . . .	2,485	3,315	3,831	4,926	5,928	13,013	11,257
Öljyjä ja rasvoja sekä teoksia niistä — <i>Huiles et matières grasses</i> . . . . .	5,212	5,955	6,226	6,654	6,436		
Kauneaineita — <i>Parfumerie</i> . . . . .	187	263	310	401	350	431	351
Kivennäisiä ja teoksia niistä, joita ei erityisesti ole mainittu — <i>Minéraux et produits fabriqués</i> . . . . .	4,026	5,185	7,471	8,249	10,671	11,669	8,649
Valmisteita, kemiallisia ja kemiallisia tarveaineita — <i>Produits et matériaux chimiques</i> . . . . .	1,276	2,046	1,888	2,733	2,827	2,506	2,400
Räjähdy- ja sytytysaineita — <i>Matières explosibles et inflammables</i> . . . . .	160	150	270	224	284	270	240
Värejä ja värjäysaineita — <i>Couleurs et matières colorantes</i> . . . . .	1,944	2,259	2,723	3,388	3,118	3,535	3,005
Metalleja ja metalliteoksia — <i>Métaux et ouvrages en métal</i> . . . . .	9,268	13,424	15,853	22,774	22,780	17,660	18,498
Koneita ja koneosia, moottoreja, laitteita ja työkaluja, joita ei erikseen ole mainittu — <i>Machines, moteurs et outils</i> . . . . .	5,093	8,813	12,120	19,334	18,286	15,518	14,814
Konekaluja ja kellosepänteoksia — <i>Instruments et articles d'horlogerie</i> . . . . .	1,128	1,973	2,252	2,603	1,842	1,515	2,037
Vaununtekijänteoksia — <i>Carrosserie</i> . . . . .	90	165	203	306	538	683	379
Laivoja ja veneitä — <i>Navires et bateaux</i> . . . . .	1,152	3,082	2,672	7,190	7,693	3,231	4,774
Taide- ja kirjallisuustuotteita kuin myös opetus- ja kirjoitusvälineitä sekä kokoelmaesineitä — <i>Produits d'imprimerie et de typographie, articles pour collections etc.</i> . . . . .	890	1,064	1,157	1,545	1,876	1,435	1,415
Koru- ja loistotavaroita sekä kappaletavaroita, erikseen nimittämättömiä — <i>Articles de luxe et mercerie</i> . . . . .	733	1,051	1,175	1,444	1,246	1,375	1,238
Tavaroita, jotka eivät ole edellä oleviin ryhmiin luettavia — <i>Objets ne pouvant se rattacher aux groupes ci-dessus</i> . . . . .	771	1,205	1,136	1,609	1,768	1,600	1,464
Yhteensä — <i>Total</i>	141,494	172,642	202,503	237,044	251,031	270,755	226,795

Suomen **vienti** vuosina 1891—1900 ryhmitettynä tavarain eri laadun mukaan.

*Exportations pendant les années 1891—1900, par classes de marchandises.*

	Keskimäärin 1891—1895.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Keskimäärin 1896—1900.
	Tuhansissa markoissa.						
Eläimiä ja elukoita, eläviä — <i>Animaux, vivants</i> .	2,326	2,256	1,752	1,230	1,297	1,532	1,613
Karjantuotteita ja otuksia, sekä liha- ja silava- valmisteita — <i>Produits de métairies, viandes et gibier, etc.</i> . . . . .	20,870	30,370	32,420	28,987	25,471	25,326	28,515
Kalaa, tuoretta, kuivattua, suolattua tai savus- tettua — <i>Poissons frais, salés ou fumés</i> . . .	2,412	2,578	2,158	2,673	3,165	2,494	2,614
Jyviä ja leivoksia — <i>Céréales et articles de bou- langerie</i> . . . . .	3,552	7,129	3,901	3,423	1,861	1,378	3,538
Kasviksia, ryytimaankasveja ja maanhedelmiä — <i>Légumes et tubercules</i> . . . . .	59	69	109	124	88	62	90
Säilykkeitä ja syötäviä kuoriaiseläimiä — <i>Con- serves et crustacés consommables</i> . . . . .	150	237	322	236	243	340	276
Hedelmiä ja marjoja — <i>Fruits et baies</i> . . . . .	109	77	73	94	136	118	100
Siirtomaantavaroita ja ryytejä — <i>Denrées colo- niales et épices</i> . . . . .	169	137	206	210	306	362	244
Juomatavaroita — <i>Boissons</i> . . . . .	11	8	10	96	14	5	27
Apteekkitavaroita — <i>Drogues</i> . . . . .	7	4	24	13	19	18	16
Luita, harjaksia, sarvia, karvoja ja joubia y. m. eläinaineita sekä teoksia niistä — <i>Os, soies, cornes et autres matières animales</i> . . . . .	100	109	193	174	191	204	174
Vuotia ja nahkoja sekä teoksia niistä — <i>Peaux, cuirs, pelleteries et fourrures</i> . . . . .	3,742	3,398	3,087	3,567	4,115	4,695	3,772
Kasveja, eläviä ja siemeniä sekä kasviaineita ja teoksia niistä, jotka muualla eivät ole mai- nittuja — <i>Plantes, graines et matières végétales</i>	869	786	761	881	884	861	835
Puuaineita ja puuteoksia — <i>Bois et ouvrages en bois</i> . . . . .	52,407	71,605	82,161	94,090	100,888	113,859	92,521
Puumassaa ja paperia sekä paperiteoksia — <i>Pâte de bois et papier</i> . . . . .	10,825	14,392	15,567	17,213	17,651	21,478	17,260
Kehruuaineita — <i>Matières textiles</i> . . . . .	53	11	14	13	58	110	41
Lankaa ja rihmaa sekä köydentekijän teoksia — <i>Fils et cordes</i> . . . . .	1,144	1,845	1,588	1,686	2,476	1,613	1,842
Kudelmia — <i>Tissus</i> . . . . .	5,122	5,013	5,110	6,045	5,971	5,648	5,557
Siirto	103,927	140,024	149,456	160,755	164,834	180,103	159,035

	Keskivälin 1891—1895.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Keskivälin 1896—1900.
Tuhansissa markoissa.							
Siirto	103,927	140,024	149,456	160,755	164,834	180,103	159,035
Valmiita vaatteita sekä kaikellaisia muualla mainitsemattomia tehdastavaroita kehrunaineista — <i>Vêtements confectionnés</i> . . . . .	274	227	272	162	193	183	207
Gummiä, guttaperkkaa, tervaa, hartsia y. m. samankaltaisia aineita ja teoksia niistä — <i>Gommes, résines et autres suc végétaux</i> . . . . .	2,160	2,175	1,999	1,904	1,904	1,489	1,894
Öljyjä ja rasvoja sekä teoksia niistä — <i>Huiles et matières grasses</i> . . . . .	635	505	169	361	329	64	286
Kauneaineita — <i>Parfumerie</i> . . . . .	1	2	1	11	7	4	5
Kivennäisiä ja teoksia niistä, joita ei erityisesti ole mainittu — <i>Minéraux et produits fabriqués</i> . . . . .	2,882	6,170	5,392	5,013	3,864	3,282	4,744
Valmisteita, kemiallisia ja kemiallisia tarveaineita — <i>Produits et matériaux chimiques</i> . . . . .	7	15	15	40	59	216	69
Räjähdy- ja sytytysaineita — <i>Matières explosibles et inflammables</i> . . . . .	113	11	11	13	4	8	9
Värejä ja värjäysaineita — <i>Couleurs et matières colorantes</i> . . . . .	142	449	164	176	184	188	232
Metalleja ja metalliteoksia — <i>Métaux et ouvrages en métal</i> . . . . .	4,040	4,153	4,969	4,731	3,838	3,339	4,206
Koneita ja koneosia, moottoreja, laitteita ja työkaluja, joita ei erikseen ole mainittu — <i>Machines, moteurs et outils</i> . . . . .	669	1,393	1,046	1,167	1,592	2,333	1,506
Konekaluja ja kellosepänteoksia — <i>Instruments et articles d'horlogerie</i> . . . . .	140	231	76	122	64	86	116
Vaununtekijänteoksia — <i>Carrosserie</i> . . . . .	157	213	232	198	177	206	205
Laivoja ja veneitä — <i>Navires et bateaux</i> . . . . .	1,579	1,535	2,669	3,025	5,422	3,200	3,170
Taide- ja kirjallisuustuotteita kuin myös opetus- ja kirjoitusvälineitä sekä kokoelmaesineitä — <i>Produits d'imprimerie et de typographie, articles pour collections etc.</i> . . . . .	201	197	294	433	293	211	286
Koru- ja loistotavaroita sekä kappaletavaroita, erikseen nimittämättömiä — <i>Articles de luxe et mercerie</i> . . . . .	3	4	2	2	—	—	2
Tavaroita, jotka eivät ole edellä oleviin ryhmiin luettavia — <i>Objets ne pouvant se rattacher aux groupes ci-dessus</i> . . . . .	1,382	1,638	1,924	1,903	2,168	2,819	2,090
Yhteensä — <i>Total</i>	118,312	158,942	168,691	180,016	184,932	197,731	178,062

Mikäli rautatieverkkoa on laajennettu ja liike-elämä ynnä kauppa maaseudullakin on kehittynyt, sikäli on kaupunkien merkitys liike-elämän keskuspaikkoina ja tukkukaupan välittäjinä yhä enemmän lisääntynyt. Ne kaupungit, jotka edullisen maantieteellisen asemansa tahi muiden olosuhteiden vaikutuksesta ovat muodostuneet laajempain alueiden keskuksiksi, ovat kilpailussa päässeet muiden edelle sekä saaneet valta-aseman, vieläpä astuneet tavarantantajan suhteeseen pienempiin kaupunkeihin. Ne kaupungit, jotka näistä syistä erityisesti ovat elpyneet, ovat ensi sijassa sellaiset, jotka sijaitsevat rautatielinjain pääte- tahi risteyskohdissa, kuten Helsinki, Turku, Tampere, Viipuri, Nikolainkaupunki, Hanko, Kotka, Kuopio, Oulu, Joensuu, Pori y. m. Näiden jälkeen seuraavat ne, jotka on yhdistetty rautatieverkkoon. Vuoden 1900 lopussa puuttui vielä 13 kaupungilta rautatieyhteys, ja oli niiden elämä sangen kituvaa. Kaikissa kaupungeissa oli ajanjakson kuluessa kuitenkin väkiluku kasvanut, joskin pienemmissä kaupungeissa vain vähässä määrin.

Ne kaupunkien asukkaat, jotka varsinaisena elinkeinonaan harjoittavat kauppaa, ovat lukumäärältään ilmeisesti suuresti kasvaneet vapaan elinkeinonharjoittamisoikeuden vaikutuksesta. — Kaupunkien kauppiaiden luku, joka v. 1875 oli ainoastaan 1,707 ja v. 1880 1,813, oli näet v. 1885 jo 2,592, v. 1890 4,362, v. 1895 5,699 ja v. 1900 7,353. Kunkin yllämainitun viisivuotiskauden lisäykset olivat niin muodoin 6.2 %, 43.0 %, 68.3 %, 30.7 % ja 29.0 %. Kuten luonnollista, oli lisäys suurin kohta uuden elinkeinolain säätämisen perästä, mutta ei ole viime aikoinakaan ollut aivan vähäinen.

Maaseudullakin on kauppiasten luku tuntuvasti kasvanut. Kuvernöörinvirastojen antamain tietojen mukaan oli maakauppiasten luku eri lääneissä ja koko maassa:

	<i>Marchands à la campagne à la fin de l'année</i>					
	1875.	1880.	1885.	1890.	1895.	1900.
Uudenmaan läänissä	141	261	298	364	422	553
Turun ja Porin »	187	335	525	630	654	709
Hämeen »	129	234	332	420	452	553
Viipurin »	248	347	515	603	668	939
Mikkelin »	115	119	151	197	194	228
Kuopion »	268	224	229	246	284	368
Vaasan »	217	416	541	549	623	735
Oulun »	127	158	197	179	205	306
Yhteensä	1,432	2,094	2,788	3,188	3,502	4,391

Lisäys maakauppiasten luvussa oli siis suhteellisesti niiden lukumäärään lähinnä edellisen aikakauden lopussa vuosina 1876—1880 46.2 %, vuosina 1881—1885 33.1 %, vuosina 1886—1890 14.3 %, vuosina 1891—1895 9.8 % ja vuosina 1896—1900 25.4 %.

Huolimatta siitä vapaasta, vilkkaasta kilpailusta taloudellisen elämän alalla, minkä 1879 vuoden elinkeinolaki kohta voimaan astuttuaan herätti, ei voida väittää, että taloudellisesti rappiolle joutuneiden liikkeiden luku vuosien kuluessa suhteellisesti olisi kasvanut. Tosin näkyy kauppiaiden ja elinkeinonharjottajain tekemäin vararikkojen luku kolmena ensimmäisenä viisivuotiskautena elinkeinolain säätämisen perästä nousseen jotenkin korkealle. Niiden luku oli näet vuosina 1881—1885 457, velat 31 miljoonaa ja varat 25 milj. markkaa (tila tuntematon 9 vararikossa); vuosina 1886—1890 666 vararikkoa, velat 23 milj. ja varat 19 milj. markkaa (tila tuntematon 6 vararikossa) ja vuosina 1891—1895 1,522 vararikkoa, velat 69 milj. ja varat 67 milj. markkaa (tila tuntematon 7 vararikossa). Mutta kahden myöhemmän viisivuotiskauden korkeat luvut saavat osittain selityksensä varsin tuntuvasta äkillisestä rahapulasta, mikä oli tuhoa tuottava etenkin useille rakennusyriyksille Helsingissä, missä vilkas uutisrakennustoiminta erinäisistä syistä oli syntynyt 1880-luvun jälkimäisellä puoliskolla. Mutta senjälkeen kuin mainittu rahapula 1890-luvun puolivälissä oli loppunut ja rakennustoiminta Helsingissä ja muissa kaupungeissa oli saatettu oikeampaan suhteeseen maan verrattain vähäisiin pääomavaroihin, m. m. perustamalla erinäisiä hypoteekkilaitoksia kiinteistölainausta varten, on vararikkojen luku viimeksikuluneena viisivuotiskautena melkoisesti alentunut. Niitä oli nim. yhteenlaskettuna ainoastaan 1,073, velkoja 53.1 milj. ja varoja 42.5 milj. markkaa. Niiden luku oli kaupunkien ja kauppaloitten elinkeinonharjottajain ja kauppiaiden kesken seuraava:

*Nombre des faillites commerciales et industrielles dans les villes et les bourgs.*

Vuosi. <i>Année.</i>	Vararikkojen luku. <i>Faillites.</i>	Velat pesintilan laskun mukaan. Markkaa. <i>Passifs. Moors.</i>	Varat pesintilan laskun mukaan. Markkaa. <i>Actifs. Moors.</i>
1896 . . . . .	130	4,929,474	4,129,560
1897 . . . . .	105	4,944,138	3,847,811
1898 . . . . .	104	3,568,573	3,636,962
1899 . . . . .	211	16,334,979	13,408,388
1900 . . . . .	186	10,775,207	8,318,123
Yhteensä	736	40,552,371	33,340,844

Maaseudulla oli verrattain harvoja vararikkoja ja varat sekä velat nousivat vähäisiin summiin. Niiden luku sekä velat ja varat olivat:

*Nombre des faillites à la campagne.*

Vuosi. <i>Année.</i>	Vararikkojen luku. <i>Faillites.</i>	Velat pesäntilan laskun mukaan. Markkaa. <i>Passifs. Marks.</i>	Varat pesäntilan laskun mukaan. Markkaa. <i>Actifs. Marks.</i>
1896 . . . . .	46	1,954,728	1,731,843
1897 . . . . .	41	1,717,910	1,568,127
1898 . . . . .	34	1,032,509	770,826
1899 . . . . .	120	3,800,784	2,894,273
1900 . . . . .	96	4,048,041	2,165,649
Yhteensä	337	12,553,972	9,130,718

Ne epäsuotuisat taloudelliset olot, jotka alkoivat viisivuotiskauden jälkimmäisellä puoliskolla ja joiden vaikutusta maaseudulla erityisesti lisäsi v:n 1899 huono sato, astuvat näkyviin myös ylläolevista luvuista, joista havaitaan, että, kuten voitiin olettaakin, verrattain suuri luku liikkeitä sekä kaupungeissa että maaseudulla joutui taloudellisesti rappiolle.

### 8. Merenkulku.

Maan kauppalaivaston tila oli vuosien 1880, 1885, 1892, 1895 ja 1900 lopussa seuraava:

*Marine marchande.*

Vuosi. <i>Année.</i>	Purjelaivoja yli 10 rekisteritonin kantavia. <i>Navires à voiles au-dessus de 10 tonneaux.</i>		Höyrylaivoja. <i>Navires à vapeur.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>	
	Laivoja. <i>Navires.</i>	Rek. tonnia. <i>Tonneaux.</i>	Laivoja. <i>Navires.</i>	Rek. tonnia. <i>Tonneaux.</i>	Laivoja. <i>Navires.</i>	Rek. tonnia. <i>Tonneaux.</i>
1880 . . . . .	1,641	276,877	216	11,431	1,857	288,308
1885 . . . . .	1,742	247,074	242	15,625	1,984	262,699
1892 . . . . .	1,776	231,806	417	26,048	2,193	257,854
1895 . . . . .	1,955	236,928	418	28,770	2,373	265,698
1900 . . . . .	2,411	287,154	588	53,561	2,999	340,715

Viisivuotiskautena 1895—1900 on, kuten ylläesitettyistä tiedoista näkyy, sekä laivojen luku että niiden yhteenlaskettu kantavuus jotenkin suuresti lisääntynyt, mikä ilmiö edellisenäkin ajanjaksona, jos kohta vähemmässä määrin, oli havaittavissa. Siihen saakka oli aina 1880-luvun alusta lähtien tosin laivojen luku sekä purje- että höyrylaivojen ryhmissä lisääntynyt, mutta purjelaivojen yhteenlaskettu tonniluku sitä vastoin tuntuvastikin vähentynyt.

Vasta viimeksikuluneena vuosikymmenenä on uudestaan alettu huomata edistystä, joskin vähässä määrin, purjelaivojen ryhmässä, joka vuosisadan puolivälissä ja vielä 1870-luvun alkupuolella oli verrattain suuri, mutta joka sittemmin melkoisesti on taantunut höyrylaivojen rahtimarkkinoilla alottaman kilpailun johdosta. Mutta joskin purjelaivat sekä lukumääränsä että tonnilukunsa puolesta ovat lisääntyneet, on kuitenkin laivojen keskimääräinen suuruus vahvasti alenemassa. Laivojen keskimääräinen suuruus oli koko kauppalaivastossa v. 1880 168.7, v. 1895 121.2 ja v. 1900 ainoastaan 113.6 rekisteritonnia. Erityisesti oli 19 tonnia suurempain purjelaivain keskimääräinen koko:

v. 1880	!	. . . . .	168.7	rek. tonnia.
» 1895	.	. . . . .	132.6	» »
» 1900	.	. . . . .	130.0	» »

Jos tutkitaan maan purjelaivaston muutoksia, mitä yksityisten laivojen kokoon tulee, huomataan että tämä laivasto jo kauan on ollut sen muutoksen alaisena, jotta keskikokoisten laivain luku yhä on vähentynyt, jota vastoin pienemmän- ja suuremmankokoisten laivain ryhmät verrattain vahvasti ovat kas-

*Muist.* Niiden maan kauppalaivastoa koskevain tietojen puutteellisuudesta, joita kuvernöörinvirastot vuosittain ovat antaneet, on Päätoimiston edellisissä viisivuotiskertomuksissa jo huomautettu, minkä vuoksi siitä tässä ei tarvitse uudestaan mainita. Nykyään on kuitenkin laivarekisterejä koskevan asetuksen kautta marraskuun 11 p:ltä 1889 kaupunkien maistraattien ja järjestysoikeuksien laivarekistereistä saatavana täysin luotettavia tietoja suurempain laivain ko'osta ja laadusta. Syystä että laivarekistereihin merkitään ainoastaan 19 rekisteritonnia suuremmat laivat, on edelleenkin ollut pakko ottaa mainittua mittaa pienempiä laivoja koskevat tiedot kuvernöörien vuosikertomuksista, mihinkä kaikki höyrylaivat ja -purret, joita käytetään kauppatarkoituksessa, kuin myös kaikki vähintään 10 rekisteritonnia kantavat purjelaivat ovat merkittävät. Kun laivain rekisteröimistä varten myönnetty aika loppui vasta määräpäivänä, — kotimaassa olevilta laivoilta maaliskuun 1 p:nä 1891 ja vierailta vesillä olevilta vasta 30 päivää niiden palattua kotimaahan, — esitetään kauppalaivaston tila viisivuotiskaudelta 1886—1890 laivarekisterien ilmoituksen mukaan vuoden 1892 lopulta. Viimemainittunakaan aikana ei kaikkia pitemmillä matkoilla olevia suomalaisia laivoja oltu rekistereihin merkitty. Tiedot, jotka koskevat alle 19 rekisteritonnia kantavia laivoja, ovat epätäydellisiä.



vaneet. Ryhmitettäessä Suomen kauppalaivastoa eri luokkiin ko'on mukaan, havaitaan että tämä muutos myös viisivuotiskautena 1896—1900 on jatkunut. Asianlaita on nim. ollut sellainen (kts. allaolevaa taulua), että 19—200 rek. tonnia sekä yli 800 rek. tonnia kantavat laivat ovat suuresti lisääntyneet, jota vastoin muut ryhmät ovat joko vähenneet (ryhmä 200—299 rek. tonnia) tahi pysyneet muuttumatta.

Yksityiskohtaisia tietoja annetaan allaolevassa taulussa.

Purjelaivojen kantavuus. <i>Catégories de tonnage des navires à voiles.</i>	1885.		1895.		1900.	
	Laivoja. <i>Navires.</i>	Rek. tonnia. <i>Tonnear.</i>	Laivoja. <i>Navires.</i>	Rek. tonnia. <i>Tonnear.</i>	Laivoja. <i>Navires.</i>	Rek. tonnia. <i>Tonnear.</i>
19—49 rek. tonnia . . . . .	579	19,013	721	23,296	943	30,838
50—99 » » . . . . .	270	19,463	352	24,333	499	34,989
100—199 » » . . . . .	291	42,330	267	33,889	397	47,610
200—299 » » . . . . .	171	41,683	146	36,363	124	31,322
300—399 » » . . . . .	94	32,442	82	28,165	82	28,418
400—499 » » . . . . .	47	20,985	45	20,069	36	16,047
500—599 » » . . . . .	37	20,306	21	11,464	21	11,501
600—699 » » . . . . .	27	17,294	17	10,873	13	8,442
700—799 » » . . . . .	17	12,868	15	11,290	12	8,960
800—999 » » . . . . .	10	9,039	9	8,345	19	17,243
1,000 rek. tonnia ja siitä yli. .	8	8,740	19	22,804	36	48,307

Höyrylaivasto on sitä vastoin ensi hetkestään saakka yhtämittaa ja vahvasti lisääntynyt. Vuoden 1900 lopussa ei sen tonniluku kuitenkaan ollut noussut korkeammalle kuin keskimäärin 95.8 rek. tonnia kutakin laivaa kohti. Ryhmitettynä eri kantavuusluokkiin oli sen tila seuraava:

Höyrylaivojen kantavuus. <i>Catégories de tonnage des navires à vapeur.</i>	1 8 8 5.		1 8 9 5.		1 9 0 0.	
	<i>Navires.</i> Laivoja.	Rek. tonnia. <i>Tonneaux.</i>	<i>Navires.</i> Laivoja.	Rek. tonnia. <i>Tonneaux.</i>	<i>Navires.</i> Laivoja.	Rek. tonnia. <i>Tonneaux.</i>
Alle 19 rek. tonnia . . . . .	131	1,380	197	2,004	256	2,648
19—49 » » . . . . .	41	1,221	79	2,350	129	3,852
50—99 » » . . . . .	30	2,140	48	3,376	61	4,511
100—199 » » . . . . .	17	2,378	27	3,637	36	4,652
200—299 » » . . . . .	8	2,040	10	2,306	12	2,708
300—399 » » . . . . .	11	4,010	11	3,940	8	2,816
400—499 » » . . . . .	2	1,100	4	1,678	10	4,372
500—599 » » . . . . .	2	1,356	2	1,098	2	1,098
600—699 » » . . . . .			10	6,517	12	7,736
700—799 » » . . . . .	—	—	—	—	4	2,992
800—899 » » . . . . .	—	—	1	893	2	1,493
900—999 » » . . . . .	—	—	—	—	1	927
1,000 rek. tonnia ja siitä yli . . . . .	—	—	—	—	10	12,215

Höyrylaivain ja pienempään purjelaivain luvun lisääntymisen johdosta ja seurauksena liike-elämän vilkastumisesta melkein kaikilla aloilla lisääntyi liikennekin maan satamissa sangen suuresti viisivuotiskauden kuluessa. Nyt puheenaolevan ja lähinnä edellisen ajanjakson liikenteen suhdetta valaisevat seuraavat luvut, jotka ilmaisevat kaikkien sisään- ja ulosklareerattujen laivain lukumäärän ja kantavuuden.

	Kaikki sisäänklareeratut laivat. <i>Navires entrés.</i>	
	<i>Navires.</i> Laivoja.	<i>Tonneaux.</i> Rek. tonnia.
1883—1885 keskimäärin . . . . .	11,348	1,806,576
1886—1890 » . . . . .	11,806	1,770,419
1891—1895 » . . . . .	13,049	2,368,356
1896 . . . . .	13,778	2,866,959
1897 . . . . .	14,382	2,994,496
1898 . . . . .	14,772	3,236,036
1899 . . . . .	14,075	3,430,085
1900 . . . . .	13,724	3,251,145
1896—1900 keskimäärin . . . . .	14,146	3,155,744

	Kaikki ulosklareeratut laivat. <i>Navires sortis.</i>	
	Laivoja. <i>Navires.</i>	Rek. tonnia. <i>Tonneaux.</i>
1883—1885 keskimäärin . . . . .	10,870	1,753,713
1886—1890 » . . . . .	11,634	1,763,449
1891—1895 » . . . . .	13,289	2,384,726
1896 . . . . .	14,114	2,871,590
1897 . . . . .	14,219	2,983,995
1898 . . . . .	15,172	3,273,944
1899 . . . . .	14,467	3,461,128
1900 . . . . .	14,185	3,290,539
1896—1900 keskimäärin . . . . .	14,431	3,176,239

On luonnollista, että liikenne on läheisesti riippuvainen purjehdusajan pituudesta. Kuinka kauan tämä purjehdusaika on kestänyt, näkyy allaolevista maan tärkeimpiä satamia koskevista tiedoista.

Purjehdusajan pituus oli seuraava:

*La durée de la navigation en*

	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
	P ä i v i ä . — J o u r s .									
Oulussa . . . . .	151	160	158	176	187	172	177	171	162	175
Nikolainkaupungissa . .	193	193	181	245	204	213	210	203	194	202
Porissa (Reposaaressa)	212	234	211	249	243	282	240	291	222	226
Turussa <sup>1)</sup> . . . . .	235	249	236	271	243	332	247	365	365	365
Hangossa <sup>1)</sup> . . . . .	365	365	295	365	354	366	365	365	365	365
Helsingissä <sup>1)</sup> . . . . .	259	263	239	275	244	258	249	257	271	242
Kotkassa . . . . .	216	210	200	241	227	228	219	225	217	211
Viipurissa . . . . .	190	205	196	228	217	207	214	221	216	198

<sup>1)</sup> Purjehduskautta pitennettiin jäänmurtaajan avulla.

Kauppatarkotuksessa tuli suorastaan ulkomailta ja meni niinkään suorastaan ulkomaille seuraava luku vähintään 19 rekisteritonna kantavia laivoja <sup>1)</sup>:

*Navigation extérieure directe.*

Vuosi. Année.	Tulleita laivoja. <i>Navires entrés.</i>				Menneitä laivoja. <i>Navires sortis.</i>			
	Purjelaivoja. <i>Navires à voiles.</i>		Höyrylaivoja. <i>Navires à vapeur.</i>		Purjelaivoja. <i>Navires à voiles.</i>		Höyrylaivoja. <i>Navires à vapeur.</i>	
	Laivoja. <i>Navires.</i>	Rek. tonnia. <i>Tonnear.</i>	Laivoja. <i>Navires.</i>	Rek. tonnia. <i>Tonnear.</i>	Laivoja. <i>Navires.</i>	Rek. tonnia. <i>Tonnear.</i>	Laivoja. <i>Navires.</i>	Rek. tonnia. <i>Tonnear.</i>
1892 . . . . .	4,986	594,408	1,898	717,429	4,924	587,353	1,906	718,977
1893 . . . . .	5,304	640,918	2,065	802,508	5,378	649,340	2,063	801,858
1894 . . . . .	5,893	693,589	2,596	953,699	5,889	682,958	2,593	953,914
1895 . . . . .	5,502	648,562	2,274	932,768	5,569	665,493	2,273	930,349
1896 . . . . .	5,188	645,399	2,634	1,078,561	5,330	644,490	2,606	1,073,619
1897 . . . . .	5,557	674,653	2,819	1,194,060	5,482	663,568	2,872	1,197,609
1898 . . . . .	5,615	656,793	2,951	1,261,882	5,616	665,245	2,972	1,262,360
1899 . . . . .	5,162	608,501	3,023	1,390,392	5,196	614,085	3,012	1,390,843
1900 . . . . .	5,424	624,855	3,014	1,393,102	5,525	648,265	3,037	1,391,823

Tässä liikenteessä on luonnollisesti höyrylaivoilla tärkein sija ja on niiden suhteellinen osuus liikenteestä yhä lisääntynyt kunakin vuonna, paitsi v. 1900. Tämä osuus oli suhteellisesti koko tonnilukuun:

*Navigation extérieure directe.*

	<i>Tonnage des navires à vapeur entrés</i>	<i>Tonnage des navires à vapeur sortis</i>
	tulleilta laivoilta. <i>en rapport à tous les navires entrés.</i>	menneiltä laivoilta. <i>en rapport à tous les navires sortis.</i>
v. 1896 . . . . .	62.56 %	62.49 %
» 1897 . . . . .	63.90 »	64.35 »
» 1898 . . . . .	65.77 »	65.49 »
» 1899 . . . . .	69.56 »	69.37 »
» 1900 . . . . .	69.04 »	68.22 »

<sup>1)</sup> Merenkulkutilastossa on vasta v:sta 1892 lähtien erikseen käsitelty suoranaista laivaliikettä ulkomaille, joka vastaa maasta lähteneiden ja maahan saapuneiden laivojen tekemän matkan todellista lukua. Yllä esitetyt tiedot eivät senvuoksi ole verrannollisia aikaisemmilta vuosilta annettuihin tietoihin, mitkä viimeainitut otsakkeella maahan tulleita ja maasta menneitä laivoja ovat käsittäneet kaikki klareeraukset, joita laivat ulkomaan matkan yhteydessä ovat tehneet suomalaisissa satamissa.

*Navigation extérieure directe.*

Kansallisuus. <i>Pavillons.</i>	Tulleita laivoja. — <i>Navires entrés.</i>									
	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
	Rek. tonnia.	%	Rek. tonnia.	%	Rek. tonnia.	%	Rek. tonnia.	%	Rek. tonnia.	%
Suomalaisia . . . . .	719,777	41.75	822,907	44.04	862,697	44.96	851,428	42.60	892,007	44.20
Venäläisiä . . . . .	77,464	4.49	83,414	4.46	90,575	4.72	103,426	5.17	117,534	5.83
Ruotsalaisia . . . . .	112,817	6.55	113,489	6.07	142,504	7.43	147,265	7.37	171,965	8.52
Norjalaisia . . . . .	163,170	9.47	166,909	8.93	182,369	9.50	193,441	9.68	179,611	8.90
Tanskalaisia . . . . .	137,274	7.96	133,280	7.13	158,188	8.24	183,876	9.20	160,423	7.95
Saksalaisia . . . . .	115,791	6.72	114,280	6.12	151,169	7.88	195,020	9.76	164,738	8.16
Alankomaalaisia . . . . .	22,391	1.30	30,969	1.66	30,430	1.59	35,116	1.76	34,200	1.69
Belgialaisia . . . . .	5,033	0.29	5,959	0.32	6,640	0.35	6,401	0.32	9,861	0.49
Englantilaisia . . . . .	270,043	15.66	255,080	13.65	179,367	9.35	186,335	9.32	217,526	10.78
Skotlantilaisia . . . . .	70,718	4.10	105,341	5.64	65,207	3.40	60,786	3.04		
Irlantilaisia . . . . .	1,717	0.10	1,282	0.07	—	—	662	0.03		
Ranskalaisia . . . . .	4,367	0.25	5,460	0.29	9,009	0.47	3,807	0.19	15,048	0.75
Espanjalaisia . . . . .	10,398	0.60	15,966	0.85	27,330	1.42	19,564	0.98	49,068	2.43
Italialaisia . . . . .	5,269	0.31	1,180	0.06	8,218	0.43	6,676	0.33	1,420	0.07
Itävalta-Unkarilaisia . .	5,659	0.33	10,084	0.54	4,972	0.26	5,090	0.25	4,556	0.23
Kreikkalaisia . . . . .	—	—	1,041	0.06	—	—	—	—	—	—
Amerikkalaisia . . . . .	2,072	0.12	2,072	0.11	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	1,723,960	100	1,868,713	100	1,918,675	100	1,998,893	100	2,017,957	100

Tulleiden laivain tonniluku jakaantui eri kansallisuuksien kesken seuraavasti:

Ylläolevat luvut todistavat, että Suomen laivaston maan ulkomaisen tavara-  
ravaihdon välityksessä käytetty tonniluku kyseessäolevana viisivuotiskautena  
jossain määrin on lisääntynyt. Verrattuna edellisen aikakauden tonnilukuun  
on Suomen laivaston tonniluku sitä vastoin huomattavasti alentunut. Määrätty  
suhteellinen lisäys tulee useimpia muita kansallisuuksia olevien laivain osalle,  
etupäässä ruotsalaisten, norjalaisten ja tanskalaisten. Vuosina 1892—1895 ja  
1896—1900 ottivat eri maiden laivat seuraavassa suhteessa osaa tähän tavara-  
vaihtoon:

*Navigation extérieure directe.*

*Pavillon des navires entrés; leur tonnage  
moyen en % du total.*

	1892—1895.	1896—1900.
	%	%
Suomalaiset . . . . .	45.54	43.54
Venäläiset . . . . .	4.31	4.96
Ruotsalaiset . . . . .	5.27	7.22
Norjalaiset . . . . .	7.75	9.29
Tanskalaiset . . . . .	7.18	8.11
Saksalaiset . . . . .	7.50	7.78
Alankomaalaiset . . . . .	1.49	1.61
Belgialaiset . . . . .	0.08	0.36
Englantilaiset, skottlantilaiset ja irlantilaiset	19.26	14.84
Ranskalaiset . . . . .	0.20	0.40
Espanjalaiset . . . . .	0.48	1.28
Italialaiset . . . . .	0.37	0.24
Muiden maiden . . . . .	0.57	0.37
Yhteensä	100	100

## IV. Kulkuneuvot.

### 1. Maantiet, sillat ja lautat sekä kyyditys.

Armollisen julistuksen mukaisesti helmikuun 7 piltä 1888, joka koskee  
erinäisten tilastollisten tietojen antamista kuvernöörien vuosikertomuksien yhtey-  
dessä, koetaan nykyisin joka viides vuosi (vuosiluku loppuva 5:een tahi 0:aan)  
tietoja maan yleisten teiden pituudesta. Ne tätä asiaa koskevat tiedot, joita on  
annettu mainituissa vuosikertomuksissa v:lta 1900, ovat kuitenkin osottautuneet  
varsin puutteellisiksi ja virheellisiksi. Kirjevaihdon kautta asianomaisten pai-

kallisviranomaisten kanssa on niitä kuitenkin osittain voitu oikaista. Ne tiedot, joita esitetään taululiitteessä N:o 13, eroavat senvuoksi erinäisissä kohdin kuvernöörien vuosikertomuksiin kuuluvissa taululiitteissä annetuista tiedoista. Oikaistujen tietojen mukaan oli maan yleisten teiden pituus mainittuna vuonna <sup>1)</sup>:

	Yleisiä maan- teitä. <i>Grandes routes.</i> km.	Yleisiä kylän- teitä. <i>Chemins vicinaux.</i> km.	Yhteensä yleisiä teitä. <i>Total.</i> km.
Uudenmaan läänissä . . . .	2,116	1,764	3,880
Turun ja Porin » . . . .	3,289	2,973	6,262
Hämeen » . . . .	2,905	1,955	4,860
Viipurin » . . . .	4,076	4,902	8,978
Mikkelin » . . . .	2,252	1,229	3,481
Kuopion » . . . .	3,283	1,876	5,159
Vaasan » . . . .	4,356	2,865	7,221
Oulun » . . . .	3,987	949	4,936
Yhteensä	26,264	18,513	44,777

Tilastollisen Päätoimiston viimeisessä viisivuotiskertomuksessa ilmoitettiin yleisten teiden pituus v. 1895 44,391 km:ksi, josta 24,967 km oli yleisiä maanteitä ja 19,424 km kyläteitä. Viisivuotiskautena 1896—1900 lisääntyi siis yleisten teiden pituus jossain määrin, mikä seikka myös saa vahvistusta niistä uusien maanteiden rakennusta koskevista tiedoista, joita annetaan kuvernöörien vuosikertomuksissa, ja joista, pääkohdissaan oikaistuin, yhteenveto sisältyy taululiitteeseen N:o 14. Vertailu vuosien 1895 ja 1900 lukujen välillä näkyy antavan tulokseksi, että kyläteiden pituus viisivuotiskautena tuntuvasti olisi vähentynyt, mutta yleisten maanteiden pituus jotenkin samassa määrin lisääntynyt. Taululiitteestä N:o 14 näkyy kuitenkin, että yleisiä kyläteitäkin rakennettiin vuosina 1896—1900 ja koska ei voida olettaa, että tienkatselmuksissa yleisesti ylläpidettäviksi säädettyjen kyläteiden rakentamista olisi peruttu, on pakko otaksua, että asianomaiset kunnallisviranomaiset antaessaan 1900 vuoden tietoja ovat yleisten maanteiden ryhmään lukeneet muutamia teitä, joita aikaisemmin oli luettu kylänteiksi. Tämä onkin helposti selitettävissä, koska mitään varmoja ohjeita teiden ryhmittämiseksi ei anneta näitä tietoja varten määrättyissä taulukaavoissa. Kuitenkin on siitä kirjenvaihdosta, joka Tilastollisella Päätoimistolla on ollut asianomaisten kunnallislautakuntain esimiesten tahi kruununnimismiesten kanssa erinäisten tiedoissa tavattavien virheellisyyksien oikaisemiseksi, käynyt ilmi, että kyläteiden joukkoon ei ole

<sup>1)</sup> Tähän ei ole luettu kaupungeissa olevia teitä.

luettu yksityisiä tienrakennuksia tahi sellaisia teitä, joita ei pidetyissä tienkatselmuksissa ole yleiseksi kyläteiksi julistettu eikä ylläpidettäväksi jaettu eri tientekolohkojen kesken. Jos verrataan toisiinsa vuosien 1895 ja 1900 tietoja erikseen kultakin lääniltä, huomataan, että teiden pituus on alentunut Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Oulun lääneissä, ja on tämä vähennys ensimainitussa läänissä havaittavana sekä yleisten maanteiden että kyläteiden pituudessa, jälkimäisissä lääneissä ainoastaan kyläteiden pituudessa, ja on vähennys Oulun läänissä varsin suuri. Näin ollen on ilmeistä, että ainakin näitä läänejä koskevat tiedot jommaltakummalta tahi molemmilta rajavuosilta ovat virheellisiä. Tiedusteltaessa näet asianomaisilta kunnallisviranomaisilta syitä eroavaisuuksiin molempain vuosien tiedonantojen välillä, on saatu vastaukseksi, että varhemmat tiedonannot olivat virheellisiä tahi annetut väärin perusteiden mukaan, — mikä vastaus, siihen katsoen että puheenalaiset tiedot annetaan summittaisesti kunnittain, ei anna takeita siitä, etteivät myös vuoden 1900 tiedot ole virheellisiä. — Olettamalla että vuoden 1900 tiedot ovat oikeita saadaan, verrattaessa maanteiden pituutta vastaavaan pinta-alaan ja maaseudun väkilukuun, seuraavat teiden leviämistä valaisevat suhdeluvut:

	Yhtä km tietä kohti keskimäärin:	
	km <sup>2</sup> maata.	asukkaita (maalaisväestöä).
Uudenmaan läänissä . . . . .	2.9	48.8
Turun ja Porin » . . . . .	3.7	61.1
Hämeen » . . . . .	3.7	53.4
Viipurin » . . . . .	3.5	41.6
Mikkelin » . . . . .	5.0	52.2
Kuopion » . . . . .	6.9	57.6
Vaasan » . . . . .	5.3	59.8
Oulun » . . . . .	31.8	52.1
Yhteensä	7.4	53.0

Suhteellisesti maan pinta-alaan oli siis enimmäkseen yleisiä teitä Uudenmaan läänissä, sitten seurasivat järjestyksessä Viipurin, Turun ja Porin, Hämeen, Mikkelin, Vaasan ja Kuopion läänit sekä Oulun lääni laajoine pohjoisine erämaaineen. Verrattaessa taas teiden pituutta asukaslukuun, on Viipurin lääni etumaisena, 41.6 henkeä yhtä kilometriä maantietä kohti, ja vasta sen jälkeen seuraa Uudenmaan lääni sekä kolmantena harvaan asuttu Oulun lääni, jonka suhdeluku jopa on pienempi koko maan keskilukua. Melkein samassa tilassa kuin Oulun lääni on maanteiden puolesta mainitussa suhteessa Mikkelin lääni. Sitten seuraavat Hämeen, Kuopion, Vaasan sekä Turun ja Porin lääni, jossa viimeainitussa asukasluku yhtä kilometriä maantietä kohti on suurin, nim. 61.1 henkeä.



*Siltoja ja lauttoja*, yleisiin teihin kuuluvia, ilmoitettiin (vrt. taululiitettä N:o 13<sup>1)</sup>, v. 1900 olleen seuraava luku:

Läänit. <i>Gouvernements.</i>	Siltoja: — <i>Ponts.</i>								Lauttoja. <i>Bacs.</i>
	Rauta- <i>De fer.</i>		Kivi- <i>De pierre.</i>		Puu- <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>		
	Kappaletta. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus, metriä. <i>Longueur en mètres.</i>	Kappaletta. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus, metriä. <i>Longueur en mètres.</i>	Kappaletta. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus, metriä. <i>Longueur en mètres.</i>	Kappaletta. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus, metriä. <i>Longueur en mètres.</i>	
Uudenmaan . . . . .	—	—	299	2,788	527	6,788	826	9,576	12
Turun ja Porin . . . . .	2	83	617	7,179	675	7,981	1,294	15,243	44
Hämeen . . . . .	6	149	250	2,649	658	7,137	914	9,935	7
Viipurin . . . . .	13	388	288	5,046	885	15,382	1,186	20,816	18
Mikkelin . . . . .	—	—	121	2,381	203	2,882	324	5,263	12
Kuopion . . . . .	1	100	280	3,545	583	7,124	864	10,769	25
Vaasan . . . . .	16	1,151	747	8,888	858	8,962	1,621	19,001	13
Oulun . . . . .	—	—	113	1,955	1,202	12,517	1,315	14,472	49
Yhteensä	38	1,871	2,715	34,431	5,591	68,773	8,344	105,075	180

Siltainkin lukua ja pituutta koskevat tiedot eroavat muutamissa suhteissa suuresti varhemmin (v. 1895) annetuista. Erityisesti huomataan puusiltojen luvussa sangen suurikin vähennys, mikä seikka etupäässä näyttää johtuvan siitä, että 1900 vuoden tiedoista on poistettu pienemmät sillat eli n. s. »siltarummut«, jotka sitä vastoin varhemmissa tiedonannoissa ainakin osittain oli otettu siltojen lukuun. Rautasiltojen lukuun lienee paikottain luettu rautatiensillatkin, vaikka siten ei pitänyt menetellä. Muulla lailla ei nimittäin voida selittää erinäisiä eroavaisuuksia ilmoituksissa. Mitä tulee siltojen pituuteen, ei kyselykaavoissa anneta mitään ohjeita siitä, kuinka tämä on laskettava, minkä vuoksi muutamien paikoin sillan pituudeksi on luettu ainoastaan itse sillankannen pituus, toisin paikoin on laskettu mukaan myös sillanpäät. Yhdenmukaisuuden puute vuosien 1895 ja 1900 tiedoissa siltojen pituudesta johtunee pääasiallisesti tästä seikasta.

Matkustajain kuljetusvelvollisuus eli n. s. *kyytirasitus* on vanhastaan veron muodossa ollut kiinnitettynä maahan, mutta on se ollut maanomis-

<sup>1)</sup> Tähän eivät sisälly kaupunkien sillat ja lautat.

tajain alituisena valituksen esineenä, osittain koska se on ollut epätasaisesti jaettu eri paikkakuntain kesken, osittain siitä syystä, etteivät kaikki veronalaiset ota osaa tämän rasituksen suorittamiseen. Kuitenkin oli 1880-luvulla erinäisten lainsäädäntötoimenpiteiden kautta koetettu helpottaa maanomistajain rasitusta tämän veron suorittamisessa, m. m. siten että korottamalla kyyditysmaksuja koetettiin antaa korvausta kyyditysvolvollisille sekä määrämällä, että urakkajärjestelmä ensi sijassa oli otettava käytäntöön kyydityslaitosta järjestettäessä eri kunnissa. Huolimatta tästä jatkoivat maanomistajat 1890-luvun valtiopäivillä tyytymättömyytensä ilmaisemista kyyditysrasituksen johdosta. Tämä taivutti Säädyt vihdoin v. 1900 hallitukselta anomaan, että täydellinen selvitys kaikista kyyditys- ja kestikievarinpitovelvollisuuden yhteydessä olevista seikoista laadittaisiin ja että tämän selvityksen johdolla maan ensiksi kokoontuville Säädyille jätettäisiin armollinen esitys, koskeva kyyditysvolvollisuuden ja kestikievarinpidon järjestämistä enemmän ajanmukaisella tavalla, minkä ohessa myös oli otettava pohdittavaksi, eikö mainittua rasitusta kokonaan voitaisi poistaa manttaaliinpannulta maalta.

Kyyditysvolvollisuuden suorittamiseksi oli maassa v:n 1900 lopussa toimesta 1,040 kestikievaritaloa ja 192 reservipaikkaa sekä 8 postitilaa, viime mainitut yksinomaan Turun ja Porin sekä Viipurin läänissä. Kysymyksessä olevan ajanjakson yksityisiltä vuosilta annettiin seuraavat tiedot maan kyytilaitoksista, kuten lähemmin taululiitteestä N:o 16 näkyy:

	Kyyti- paikkojen luku.	Vakinaisia kyytihevosiä.	Reservi- kyytihevosiä.	Yhteensä kyytihevosiä.
Vuonna 1896 . . .	1,227	1,676	1,816	3,492
» 1897 . . .	1,218	1,585	1,698	3,283
» 1898 . . .	1,227	1,642	1,766	3,408
» 1899 . . .	1,233	1) 1,604	1,766	3,370
» 1900 . . .	1,240	2) 1,676	3) 1,708	3,384

Kyytimatkojen luku on sangen suuresti lisääntynyt; se oli nimittäin:

Vuonna 1896 . . . . .	201,725
» 1897 . . . . .	244,967
» 1898 . . . . .	292,480
» 1899 . . . . .	317,774
» 1900 . . . . .	303,130

Ennenkuin kyytimaksua oli korotettu ja uudet perusteet kyyditysvolvollisuuden suorittamiseksi säädetty arm. asetuksen kautta marraskuun 12 p:ltä

1) Sitäpaitsi 12 poroa. — 2) Sitäpaitsi 16 poroa. — 3) Sitäpaitsi 4 poroa.

1883, oli kyytimatkojen luku tuntuvasti suurempi. Vuosina 1881—1884 oli niiden vuotuinen keskiluku 617,684. Jo ensimmäisenä vuonna uuden asetuksen voimaan astuttua, 1885, aleni niiden luku 242,671:ksi. Viitenä seuraavana vuonna niiden luku aleni edelleen 194,255 kyydiksi v. 1890; viisivuotiskauden vuotuinen keskiluku oli 201,904. Ajanjaksona 1891—1895 aleni kyytien luku vieläkin, ollen keskimäärin vuodessa 192,399, ja vuonna 1895 ainoastaan 171,898. Kuten yllä esitetystä, ajanjaksoa 1896—1900 koskevista tiedoista näkyy, on sen kuluessa tapahtunut muutos siten, että kyytiliikenne taas on alkanut nopeasti vilkastua. Viimemainitun ajanjakson keskiluku, 272,015 kyytiä, oli kokonaista 79,616 eli 41.4 % lähinnä edellisen ajanjakson keskilukua suurempi.

Kaupunkilaisväestölle on kyyditysrasituksen merkitys ylimalkaan ollut vähäinen, urakkajärjestelmää kun läpikäyvästi on noudatettu kaupungeissa ja sen kustannukset ylimalkaan ovat olleet vähäpätöisiä.

Sen selvityksen mukaan, jonka hallituksen asettama komitea on hankkinut kyyditysrasituksen suuruudesta, oli maaseudulla kyytipaikoista vuosina 1896—1900 toimitettu keskimäärin ainoastaan 258,234 kyytiä vuodessa, vaikka varsinaisten kyytien luku, joita kyytipaikkojen tuli voida suorittaa, laskettiin 691,697:ksi, otaksumalla että kukin kyydityksen varalle pidetty hevonen päivässä tekisi yhden kyytimatkan. Keskimäärin oli siis ainoastaan noin 37 % vakinaisten kyytien lasketusta lukumäärästä todella käytetty. Eri osissa maata olivat kuitenkin olot varsin erilaatuisia. Muutamilla paikkakunnilla nousi keskimäärä sängen suureksi. Siten Lohjan, Raaseporin ja Helsingin kihlakunnissa Uudenmaan lääniä aina 93—95 %, Piikkiön kihlakunnassa Turun ja Porin lääniä 80 %, Kymin kihlakunnassa Viipurin lääniä 70 %, Oulun kihlakunnassa Oulun lääniä 87 %. Mainitut kihlakunnat ovat yleensä jotenkin tiheään asuttuja ja hyvin viljeltyjä ja ovat tunnetut vilkkaasta liikenteestään. Maan useimmissa kihlakunnissa vaihteli prosenttiluku 25:stä 50:een ja kahdessatoista kihlakunnassa oli suoritettujen kyytien luku alle 25 % lasketusta koko lukumäärästä; nämä kihlakunnat olivat Rautalammin, 23 %, Laukaan ja Käkisalmen, 22 %, Iisalmen, 21 %, Loimaan, 20 %, Jääsken, 19 %, Kuopion ja Lapin, 18 %, Salmin ja Kajaanin, 17 %, Sortavalan, 15 % ja Liperin, 14 %. Kuten näistä tiedoista näkyy, on kyyditysrasituksen taakka varsin epätasaisesti jakaantunut maan eri osille. Asetuksen mukaan ovat kestikievaritalojen pito ynnä reservipaikoille kuuluvat velvollisuudet toimitettavat urakan kautta. Kyyditysvelvolliset voivat kuitenkin sopia itse kyydityksen suorittamisesta luonnossa siinä tapauksessa, että pidetyssä urakkahuutokaupassa sen suorittamiseksi vaadittaisiin muuta korvausta kuin vahvistettuja kyytimaksuja. Tätä oikeutta olivat kuitenkin aini harvat kunnat käyttäneet hyväkseen. Luonnossa toimitti nimitäin kyyditystä joko osittain tahi kokonaan ainoastaan allamainittu luku kuntia:

	1891—1895.	1896—1900.
Uudenmaan läänissä . . . . .	4	1
Turun ja Porin » . . . . .	10	7
Hämeen » . . . . .	—	—
Viipurin » . . . . .	3	2
Mikkelin » . . . . .	—	—
Kuopion » . . . . .	—	—
Vaasan » . . . . .	2	—
Oulun » . . . . .	2	1
	Yhteensä 21	11

Kuten näkyy, on luonnossa toimitettu kyyditys niissäkin harvoissa kunnissa, missä sitä vielä vuosikymmenen alussa tavattiin, yhä enemmän saanut väistyä urakkajärjestelmän tieltä, ja ne kunnat, jotka vielä v:n 1900 lopussa suorittivat kyyditystä luonnossa, osottavat harvalukuisuutensa kautta, että tämä enimminkin rasittava kyydityksen suorittamisen muoto vuosisadan päättyessä melkein kokonaan on joutunut pois käytännöstä tahi käytettiin vain poikkeustapauksissa. Sitä vastoin on yksityisille kyyditysvuorokausuuden suorittamisesta menevä korvaus suuresti kohonnut. Komitean laskujen mukaan nousivat nim. kyytilaitoksen kustannukset seuraaviin määriin <sup>1)</sup>:

	1891—1895 keskimäärin vuodessa markkaa.	1896—1900 vuodessa markkaa.
Uudenmaan läänissä . . . . .	24,211: 30	36,010: 82
Turun ja Porin » . . . . .	34,362: 91	48,170: 33
Hämeen » . . . . .	22,185: 95	29,334: 43
Viipurin » . . . . .	75,307: 29	71,900: 02
Mikkelin » . . . . .	15,662: 43	22,017: 49
Kuopion » . . . . .	34,497: 03	43,563: 97
Vaasan » . . . . .	37,511: 53	45,346: 89
Oulun » . . . . .	52,773: 57	65,103: 24
	Yhteensä 296,512: 01	361,447: 19

Syyksi kyydityslaitoksen kustannusten kohoamiseen mainitsee komitea, vedoten asianomaisten kuntien antamiin tietoihin, m. m. uusien rautateiden vaikutuksen, joka muutamilla paikkakunnilla on lisännyt, toisilla vähentänyt kustannuksia, kilpailun puutteen sekä anniskelun poistamisen kestiekivaritaloista

<sup>1)</sup> Pienestä luvusta kuntia puuttuu tietoja; katso komitean mietintöä siv. 38.

ja pääsyyksi yleisen hintain kohoamisen. Tästä komitea tekee sen johtopäätöksen, että vuosikymmenenä 1891—1900 havaittava kyydityskustannusten kohoaminen ei johdu satunnaisista seikoista, vaan että näiden menojen kohoamisen voidaan olettaa jatkuvan vastaisuudessakin.

## 2. Rautatiet.

Maan liikenteen alaisten rautateiden yhteenlaskettu pituus oli vuoden 1895 lopussa 2,424 kilometriä, joista 2,391 km oli valtionrautateita ja 33 km yksityisen yhtiön, Porvoon—Keravan osakeyhtiön, omistamaa. Viisivuotiskauden 1896—1900 kuluessa on valtionrautateiden liikennepituus laajennettu 259 km ja yksityisten 248 km, joten siis yhteenlaskettu liikennepituus v:n 1900 lopussa nousi 2,931 km:iin, josta 2,650 km valtion- ja 281 km yksityisratoja. Rautateiden jakaantuminen maan eri osille näkyy allaolevasta lukumäärästä kilometriä kussakin maan kahdeksasta läänistä, jotka tässä luetellaan siinä järjestyksessä, kuin ne ovat tulleet rautateistä osallisiksi, ja missä jaossa myös ilmoitetaan erikseen valtion- ja yksityisrautateiden pituus:

	Valtionrauta- teitä, km.	Yksityisrauta- teitä, km.	Yhteensä, km.
Uudenmaan läänissä . . .	279	109	388
Hämeen » . . .	389	34	423
Viipurin » . . .	618	31	649
Turun ja Porin » . . .	295	48	343
Vaasan » . . .	546	25	571
Oulun » . . .	150	34	184
Mikkelin » . . .	152	—	152
Kuopion » . . .	186	—	186
Koko maassa	2,615	281	2,896
Tämän lisäksi Venäjällä	35	—	35
Yhteensä	2,650	281	2,931

Kussakin läänissä olevain rautateiden pituuden sekä läänin pinta-alan ja väkiluvun välistä suhdetta valaisee seuraava taulu, joka ilmaisee rautatiekilometriä luvun 100 km<sup>2</sup> ja 10,000 asukasta kohti sekä näiden lukujen keski-proportsionaaliluvun:

Läänit:	Km rautatietä 100 km <sup>2</sup> kohti.	Km rautatietä 10,000 asuk. kohti.	Keskiproportsio- naaliluvut.
Uudenmaan . . . . .	3.27	13.14	6.55
Hämeen . . . . .	1.96	14.07	5.25
Viipurin . . . . .	1.85	15.33	5.33
Turun ja Porin . . . . .	1.42	7.72	3.31
Vaasan . . . . .	1.37	12.39	4.12
Oulun . . . . .	0.11	6.53	0.85
Mikkelin . . . . .	0.67	8.03	2.32
Kuopion . . . . .	0.44	5.93	1.62
Yhteensä	0.79	10.69	2.91

*Valtionrautatiet.* Vuosina 1896—1900 valtionrautateiden verkkoon liitetyt uudet rautatielinjat olivat seuraavat: Jyväskylän rata, josta Haapamäen—Jyväskylän rataosuus avattiin yleiselle liikenteelle marraskuun 1 p:nä 1897 ja Jyväskylän—Suolahden osuus marraskuun 1 p:nä 1898, Turun—Karjan rannikkorata, joka avattiin yleiselle liikenteelle marraskuun 1 p:nä 1899, ja Porin—Mäntyluodon satamarata, jolla liikenne niinkään alkoi viimemainittuna päivänä. Näiden ratojen raidepituus oli pääradalla: Jyväskylän rata 120 km, Turun—Karjan rata 111 km ja Mäntyluodon rata 20 km. Valtionrautateiden koko lisäys, vanhojen ratojen lisäys, 8 km, siihen luettuna, oli niinmuodoin, kuten jo mainittiin 259 km ja niiden liikennepituus joulukuun 31 p:nä 1900 2,650 km. Tämä liikennepituus jakaantui eri päälinjoille seuraavalla tavalla:

Rautatie.	Pääratoja, km.	Sivu- ratoja, km.	Yhteensä, km.
Helsingin—Hämeenlinnan—Pietarin . . . . .	478	42	520
Hangon . . . . .	149	4	153
Turun—Tampereen—Hämeenlinnan . . . . .	208	4	212
Vaasan . . . . .	307	4	311
Oulun . . . . .	335	24	359
Savon . . . . .	326	18	344
Karjalan . . . . .	311	52	363
Porin . . . . .	156	—	156
Jyväskylän . . . . .	120	—	120
Turun—Karjan . . . . .	111	1	112
Yhteensä	2,501	149	2,650

Yllälueteltujen ratojen raidepituus oli, crottamalla pääradat, haararadat sekä sivu- ja syrjäraiteet, seuraava:

Rautatie.	Pääratoja, km.	Sivuratoja, km.	Sivu- ja syrjäraiteita, km.	Yhteensä, km.
Helsingin—Hämeenlinnan—Pietarin	554	42	212	808
Hangon . . . . .	149	4	37	190
Turun—Tampereen—Hämeenlinnan	208	4	64	276
Vaasan . . . . .	307	4	60	371
Oulun . . . . .	335	24	53	412
Savon . . . . .	326	19	44	389
Karjalan . . . . .	311	52	51	414
Porin . . . . .	156	—	28	184
Jyväskylän . . . . .	120	—	16	136
Turun—Karjan . . . . .	111	1	14	126
Yhteensä	2,577	150	579	3,306

Sittেকun v. 1900 kaksoisraiteet oli pantu pääradalle Uudenkirjon ja Perkjärven asemain välillä 13 km:n pituudelta sekä Fredriksbergin ja Malmin välillä 11 km:n pituisella välillä, oli v:n 1900 lopussa pantuna kaksoisraiteet Helsingistä Keravalle, Pietarista Raivolaan sekä Uudenkirjon ja Perkjärven välillä, ollen nämät raiteet pituudeltaan yhteensä 100 km, mikä vastaa 19.3 % puheenalaisen radan koko liikennepituudesta.

Koko pääraiteisiin pantujen kiskojen luku oli v:n 1900 lopussa 663,586. Tästä lukumäärästä oli: rautakiskoja 867 eli 0.1 % ja teräskiskoja 662,719 eli 99.9 %. Mainittu vähäinen luku rautakiskoja oli Hangon radalla. Vuonna 1895 oli pääraiteisiin pantujen kiskojen koko luku 604,883 kappaletta, josta 37,049 eli 6.1 % rautakiskoja ja 567,834 eli 93.9 % teräskiskoja.

Maan koko rautatieverkon asemien, pysäkkien ja pysäkesiltojen luku oli Rautatiehallituksen kertomuksen mukaan joulukuun 31 p:nä 1900 313, jotka jakaantuivat eri linjoille seuraavalla tavalla:

Linja:	Asemia.	Pysäkkejä.	Pysäke- siltoja.	Satama- asemia.	Yhteensä.
Helsingin—Hämeenlinnan—Pietarin	53	3	12	3	71
Hangon . . . . .	10	—	8	1	19
Turun—Tampereen—Hämeenlinnan	17	1	2	2	22
Vaasan . . . . .	21	2	11	1	35
Oulun . . . . .	24	—	9	3	36
Savon . . . . .	21	3	12	1	37
Karjalan . . . . .	23	7	9	3	42
Porin . . . . .	12	4	8	—	24
Jyväskylän . . . . .	8	2	3	—	13
Turun—Karjan . . . . .	6	5	3	—	14
Yhteensä	195	27	77	14	313
Vuonna 1895 vastaavat luvut olivat	172	26	56	—	254

Mitä tulee valtionrautateiden liikkuvaan kalustoon, oli se v:n 1900 lopussa:

310 veturia,

755 matkustajavaunua (siihen luettuna 136 konduktööri-, 23 vanki- ja 2 postivaunua) sekä 8,547 tavaravaunua.

Vuonna 1895 vastaavat luvut olivat:

191 veturia,

486 matkustajavaunua,

4,815 tavaravaunua.

Liikkuvan kaluston lisäys puheenalaisena ajanjaksona on siis varsin suuri, ja oli se: veturein luvussa 62.3 %, matkustajavaunujen 55.3 % ja tavaravaunujen luvussa 77.5 %.

Vuoden 1900 lopussa käytännössä olevien valtionrautateiden alkuperäiset perustamiskustannukset nousivat 183,523,000 markkaan eli 69,200 markkaan ratakilometriä kohti. Yli tämän perustamispääoman on rautateiden pääoma-arvo vuosien kuluessa melkoisesti lisääntynyt sivuratojen rakentamisen ja kaksoisraiteiden laskemisen kautta erinäisille rataosille sekä uusien asemien ja pysäkkien perustamisen, asemien laajennuksen, liikkuvan kaluston lisääntymisen y. m. kautta. Jos otetaan huomioon nämätkin kustannukset, jotka yllämainittuna aikana nousivat 67,257,000 markkaan, saadaan valtionrautateiden koko pääoma-arvoksi v:n 1900 lopussa 250,780,000 markkaa eli 94,600 markkaa ratakilometriä kohti. Vuoden 1895 lopussa oli valtionrautateiden koko pääoma-arvo 192,548,000 markkaa, josta 161,580,300 markkaa alkuperäistä perustamispääomaa ja 30,967,700 markkaa myöhemmin tulleita kustannuksia. Edellinen summa teki 80,600 markkaa ratakilometriä kohti. Havaitaan siis, että valtionrautateiden koko pääoma-arvo viisivuotiskauden kuluessa on noussut 58,232,000 markkaa eli 30.2 % niiden arvosta v:n 1895 lopussa. Tästä lisäyksestä tuli 21,942,700 markkaa alkuperäisen perustamispääoman osalle ja 36,289,300 markkaa lisäpääoman osalle. Edellisenä viisivuotiskautena oli koko pääoman lisäys noin 50 miljoonaa markkaa eli 35.0 %.

On luonnollista, että rautatieverkon laajeneminen oli lisäävä liikennettä. Mutta toinenkin seikka on ilmeisesti myötävaikuttanut viisivuotiskautena 1896—1900 havaittavaan liikenteen lisääntymiseen, nimittäin uusi liikenneohjesääntö ja taksa, jotka toukokuun 1 p:nä 1897 astuivat voimaan. Sen kokemuksen perusteella, jota varhempaa liikennetaksa lokakuun 15 p:ltä 1886 noudatettaessa oli saavutettu niistä edullisista tuloksista, joita tässä taksassa säädetty kuljetusmaksujen alentaminen oli aiheuttanut, alennettiin näitä maksuja vieläkin yllämainitussa uudessa taksassa. Etenkin vähennettiin tuntuvasti matkustajain kuljetuksen perusmaksuja ja pitemmiltä matkoilta myönnettyä alennusta lisättiin. Uuden taksan mukaan alennettiin siten perusmaksua kilometriltä:



I:ssä luokassa 10 %, II:ssä luokassa 17 % ja III:ssä luokassa 20 %; ja alennusprosentti pitemmiltä matkoilta maksuja määrättäessä, joka varhemmin oli vastannut 4 % kilometrinmatkalta, korotettiin 5 %:ksi. Toinenkin alennus matkustajamaksuissa tuli käytäntöön sen kautta, että meno- ja paluupilettien käyttö, joka varhemmin oli ollut rajoitettu vain mutamiin aseisiin ja yleensä ainoastaan noin 130 km:n matkoille, samaan aikaan eli toukokuun 1 p:stä 1897 ulotettiin valtionrautatieverkon kaikkiin aseisiin ja kaikille matkoille.

Yllä kosketelluista seikoista johtuva liikenteen kasvaminen kyseessä olevana aikana astuu epämättömällä tavalla näkyviin *matkustajaliikennettä* koskevista tiedonannoista. Kaikkien matkustajain kulkemain kilometrien kokonaissummat voidaan laskea seuraaviksi, ilmoitettuina tasaisissa tuhatluvuissa:

	Henkilökilometriä, 1,000-luvuissa:									
	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
		%		%		%		%		%
A. Yksinkertaisilla, meno- ja paluu- sekä tilaus- ja kuukausipileteillä:										
I:n luokan matkustajia . . . . .	1,628	0.9	2,320	1.0	2,421	0.9	2,515	0.8	2,401	0.7
II:n » » . . . . .	31,828	17.8	39,847	17.9	48,218	17.0	53,535	16.8	57,009	16.9
III:n » » . . . . .	127,429	71.4	161,876	72.8	197,095	69.7	223,167	70.0	237,762	70.5
Yhteensä varsinaisia matkustajia . . . . .	160,885	90.1	204,043	91.7	247,734	87.6	279,217	87.6	297,172	88.1
B. Kiertomatkapileteillä . . . . .	2,125	1.2	7,767	3.5	18,516	6.5	18,557	5.8	20,898	6.2
Nauha- ja platformipileteillä . . . . .	839	0.5	1,250	0.6	2,003	0.7	4,117	1.3	4,652	1.4
Yhteensä . . . . .	2,964	1.7	9,017	4.1	20,519	7.2	22,674	7.1	25,550	7.6
C. Sotilaita ja vankeja . . . . .	14,710	8.2	9,339	4.2	14,628	5.2	17,013	5.3	14,451	4.3
Kaikkiaan . . . . .	178,559	100.0	222,399	100.0	282,881	100.0	318,904	100.0	337,173	100.0

Eri radoille tuleva henkilökilometriä luku, ilman matkustajaryhmitystä, näkyy seuraavista luvuista, 1,000 kilometreissä:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Helsingin—H:linnan—Pietarin	103,713	122,172	150,234	164,309	172,694
Hangon . . . . .	4,965	6,524	8,498	11,107	12,725
Turun—Tampereen—H:linnan	16,596	22,597	28,597	31,884	31,823
Vaasan . . . . .	15,246	19,494	26,261	30,120	29,990
Oulun . . . . .	9,954	12,448	15,917	18,808	19,502
Savon . . . . .	10,728	15,133	18,352	19,431	20,263

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Karjalan . . . . .	11,979	16,245	21,924	25,925	25,767
Porin . . . . .	5,378	7,396	10,087	11,218	12,635
Jyväskylän . . . . .	—	390	3,011	4,758	4,601
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	1,344	7,173
Yhteensä	178,559	222,399	282,881	318,904	337,173

Kuljetettujen matkustajain lukua, ryhmitettynä eri matkustajaluokille, valaisevat taas seuraavat luvut:

	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
		%		%		%		%		%
I:ssä luokassa . . . . .	23,340	0.6	26,618	0.6	31,450	0.6	35,031	0.6	33,478	0.5
II:ssa » . . . . .	464,430	12.6	526,439	11.9	703,204	12.6	784,505	12.6	855,867	12.4
III:ssa » . . . . .	3,058,323	82.8	3,663,138	82.8	4,383,270	78.3	4,850,896	77.9	5,335,080	77.3
Nauha- ja platformu- pileteillä matkust. <sup>1)</sup>	83,831	2.3	162,060	3.7	405,032	7.2	472,514	7.6	613,194	8.9
Sotilaita ja vankeja . . . . .	61,972	1.7	47,280	1.0	72,958	1.3	80,925	1.3	61,156	0.9
Yhteensä	3,691,896	100.0	4,425,535	100.0	5,595,914	100.0	6,223,871	100.0	6,898,775	100.0

Matkustajaliikenteen intensiteettiä eri rautatielinjoilla ilmaisevat parhaiten allaolevat tiedot niiden matkustajien luvusta, jotka keskimäärin vuodessa ovat kulkeneet pitkin koko linjaa:

	Keskimäärin matkustajia vuosina				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Helsingin—H:linnan—Pietarin . . . . .	199,833	235,399	288,912	315,979	332,105
Hangon . . . . .	32,240	42,366	55,180	72,127	82,628
Turun—Tampereen—H:linnan . . . . .	78,282	106,589	134,889	150,398	150,108
Vaasan . . . . .	49,181	62,883	84,714	97,163	96,743
Oulun . . . . .	27,727	34,675	44,338	52,390	54,324
Savon . . . . .	31,278	44,121	53,503	56,485	58,905
Karjalan . . . . .	33,460	44,874	60,396	71,418	70,983
Porin . . . . .	39,544	54,381	74,172	80,702	81,513
Jyväskylän . . . . .	—	30,007	35,428	39,648	38,338
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	70,743	63,479
Keskim. koko rautatieverkolta	74,680	92,358	113,973	125,553	127,235

<sup>1)</sup> Myytyjen nauhapilettien luku ei ole tähän luettu.

Laskettaessa matkustajaliikennettä kumpaankin suuntaan eri radoilla, havaitaan, että vakinainen matkustajaliikenne, prosenteissa lausuttuna, oli seuraava:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
H:gin—H:linnan—Pietarin radan osalle tuli	56.4	54.3	52.5	50.5	50.5
Turun—Tampereen—H:linnan s:n . . . . .	9.2	10.0	9.8	9.5	9.0
Karjalan s:n . . . . .	7.3	7.6	8.4	8.9	8.3
Vaasan s:n . . . . .	8.0	7.8	7.9	8.2	7.6
Savon s:n . . . . .	6.3	7.0	6.8	6.5	6.3
Oulun s:n . . . . .	6.2	6.0	5.8	6.5	6.2
Porin s:n . . . . .	3.4	3.6	3.8	3.8	4.0
Hangon s:n . . . . .	3.0	3.2	3.3	3.5	3.5
Turun—Karjan s:n . . . . .	—	—	—	0.4	2.4
Jyväskylän s:n . . . . .	—	0.2	1.3	1.8	1.7
Yhdysliikenteelle yksityisratain kanssa s:n	0.2	0.3	0.4	0.4	0.5
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Mitä tulee valtionrautateiden *tavaraliikenteeseen*, valaisevat sen laajuutta allaesitettyt luvut, jotka tuhatluvuissa ilmaisevat tonnikilometrien luvun, jonka puheenalaisilla radoilla kuljetetut tavarat ovat kulkeneet viisivuotiskauden kuluessa. Nämät luvut ovat seuraavat:

Rautatiet.	Tonnikilometriä 1,000-luvuissa:									
	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
H:gin—H:linnan - Pietarin .	94,613	52.9	109,866	51.8	114,347	47.6	136,997	48.1	162,685	47.8
Hangon . . . . .	10,841	6.1	12,815	6.0	14,357	6.0	13,532	4.7	14,508	4.3
Turun - Treen—H:linnan . .	23,891	13.4	26,302	12.5	29,515	12.3	32,266	11.3	32,710	9.6
Vaasan . . . . .	13,788	7.7	18,113	8.5	23,423	9.8	26,631	9.3	32,866	9.7
Oulun . . . . .	5,371	3.0	6,812	3.2	8,144	3.4	10,422	3.7	13,723	4.0
Savon . . . . .	12,124	6.8	13,853	6.5	17,277	7.2	20,458	7.2	28,261	8.3
Karjalan . . . . .	12,238	6.8	16,874	8.0	21,025	8.8	29,574	10.4	38,479	11.3
Porin . . . . .	5,859	3.3	7,125	3.4	9,813	4.1	11,850	4.2	11,290	3.3
Jyväskylän . . . . .	—	—	226	0.1	1,881	0.8	2,973	1.0	4,035	1.2
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	—	—	—	269	0.1	1,836	0.5
Yhteensä	178,725	100.0	211,986	100.0	239,782	100.0	284,972	100.0	340,393	100.0

Se tonniluku, joka eri vuosina kultakin rataosalta lähetettiin kaikille muille, näkyy taas seuraavasta taulusta:

Rautatiet.	Lukumäärä tonnia, joka kuljetettiin eri rataosilta ja rataosille.									
	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
		%		%		%		%		%
Helsingin—Hämeen-										
linnan—Pietarin .	633,777	44.2	681,357	41.0	707,200	37.4	784,049	35.5	832,428	33.9
Hangon . . . . .	107,264	7.5	135,737	8.2	143,058	7.6	140,943	6.4	138,998	5.7
Turun—Tampereen—										
Hämeenlinnan . .	202,849	14.1	217,936	13.1	233,814	12.4	252,330	11.4	233,332	9.5
Vaasan . . . . .	92,100	6.4	124,714	7.5	161,994	8.6	168,896	7.7	179,151	7.3
Oulun . . . . .	53,110	3.7	81,077	4.9	103,150	5.5	128,408	5.8	184,526	7.5
Savon . . . . .	110,265	7.7	136,108	8.2	155,834	8.2	191,678	8.7	230,955	9.4
Karjalan . . . . .	163,057	11.4	204,475	12.3	262,104	13.9	364,696	16.5	445,904	18.2
Porin . . . . .	55,157	3.8	58,997	3.5	74,397	3.9	92,949	4.2	90,111	3.7
Jyväskylän . . . . .	—	—	888	0.1	13,812	0.7	42,057	1.9	48,354	2.0
Turun—Karjan . . .	—	—	—	—	—	—	4,473	0.2	33,243	1.3
Yhdysliikenne yksi-										
tyisratain kanssa .	17,391	1.2	20,971	1.2	33,508	1.8	38,768	1.7	36,747	1.5
Yhteensä	1,434,970	100.0	1,662,260	100.0	1,888,871	100.0	2,209,247	100.0	2,453,749	100.0

Suhteellisesti eri rautateiden pituuteen vastasi niiden tonnakilometriluku seuraavia määriä ratakilometriä kohti:

	Lukumäärä tonnia, joka kuljetettiin pitkin koko linjaa.				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Helsingin—H:linnan—Pietarin .	182,299	211,687	219,899	263,455	312,856
Hangon . . . . .	70,396	83,214	93,227	87,872	94,208
Turun—Tampereen—H:linnan .	112,696	124,064	139,223	152,196	154,292
Vaasan . . . . .	44,477	58,430	75,556	85,906	106,019
Oulun . . . . .	14,961	18,975	22,684	29,029	38,226
Savon . . . . .	35,345	40,389	50,370	59,471	82,154
Karjalan . . . . .	34,184	46,613	57,920	81,470	106,003
Porin . . . . .	43,084	52,392	72,158	85,256	72,839
Jyväskylän . . . . .	—	17,429	22,127	24,774	33,625
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	14,163	16,248
Keskim. koko rautatieverkolle	74,749	88,034	96,608	112,193	128,450

Ylläesitetyt keskiluvut, jotka ovat tavaraliikenteen vilkkauden tarkin ilmaisija, osottavat että tavaraliikenteen vilkastuminen useimmilla rataosilla ja myös koko rautatieverkolla on ollut varsin suuri. Keskimääräinen tonniluku on, huolimatta ajanjakson kuluessa valmistuneista uusista Jyväskylän ja Turun—Karjan radoista, joilla liikenne on ollut jotenkin vähäinen, noussut 74,749

tonnista v. 1896 128,450 tonniin v. 1900. Suurin on tavaraliikenteen kasvaminen ollut Karjalan, Vaasan, Oulun ja Savon radoilla. Hangon radalla ja Turusta lähtevillä linjoilla on keskitonniluvun lisääntyminen ollut suhteellisesti vähäinen.

Valtionrautateilla kuljetetun tavarain paino oli, tasaisin sataluvuin, v. 1896 1,435,000 tonnia, v. 1897 1,662,300 tonnia, v. 1898 1,888,900 tonnia, v. 1899 2,209,200 tonnia ja v. 1900 2,453,700 tonnia. Nämät määrät jakautuivat allamainituille tärkeimmille tavaralaaduille seuraavasti:

	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
	Absoluutisesti.	%	Absoluutisesti.	%	Absoluutisesti.	%	Absoluutisesti.	%	Absoluutisesti.	%
Maanviljelyks. luettavia tavaralajeja . .	204,900	14.3	250,800	15.1	268,300	14.2	363,100	16.4	429,200	17.5
Metsätalouteen s:n s:n	714,100	49.8	838,800	50.5	917,200	48.5	1,105,200	50.0	1,308,100	53.3
Muita teollisuustuott.	370,800	25.8	418,300	25.2	543,900	28.8	576,400	26.1	543,300	22.1
Ravinto- ja nautintoaineita . . . . .	70,300	4.9	77,400	4.6	85,000	4.5	87,000	3.9	92,800	3.8
Pikatavaraa . . . . .	4,900	0.3	6,200	0.4	7,200	0.4	9,800	0.5	12,500	0.5
Muita tavaralajeja . .	70,000	4.9	70,800	4.2	67,300	3.6	67,700	3.1	67,800	2.8
Yhteensä	1,435,000	100.0	1,662,300	100.0	1,888,900	100.0	2,209,200	100.0	2,453,700	100.0

Lopuksi ansaitsee mainitsemista, että eri rataosilta lähtenyt ja niille saapunut tavaraliike jakaantuu näille rataosille, kuten seuraavat prosenttiluvut osoittavat:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Helsingin—H:linnan—Pietarin . . .	46.4	45.6	42.3	42.2	43.2
Karjalan . . . . .	9.3	10.7	11.3	13.7	14.8
Turun—Tampereen—H:linnan . . .	14.7	13.2	12.6	11.4	9.5
Vaasan . . . . .	7.7	8.4	9.4	8.8	8.7
Savon . . . . .	7.5	7.1	7.7	8.0	8.7
Hangon . . . . .	7.0	7.5	7.6	6.1	5.3
Oulun . . . . .	3.6	3.8	3.9	3.8	3.6
Porin . . . . .	3.5	3.3	3.7	3.7	3.0
Jyväskylän . . . . .	—	0.2	0.9	1.5	2.0
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	0.2	0.8
Yhdysliikenne yksityisratoin kanssa	0.3	0.2	0.6	0.6	0.4
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Mitä tulee rahallisiin tuloksiin, nousi valtionrautateiden bruttotulojen kokonaissumma v. 1896 17,867,386 markkaan, v. 1897 19,523,971 markkaan, v. 1898 22,004,274 markkaan, v. 1899 25,047,145 markkaan ja v. 1900 27,698,067

markkaan. Kun kustannukset valtionrautateiden hallinnosta ja ylläpidosta sanottuna aikana olivat: v. 1896 10,799,742 markkaa, v. 1897 12,281,655 markkaa, v. 1898 14,385,844 markkaa, v. 1899 17,502,676 markkaa ja v. 1900 20,545,252 markkaa, nousi niin muodoin nettosäästö: v. 1896 7,067,644 markkaan, v. 1897 7,242,316 markkaan, v. 1898 7,618,430 markkaan, v. 1899 7,544,469 markkaan ja v. 1900 7,152,815 markkaan.

Mitä ensinnä tulee *bruttotuloon*, jakautui se allamainituille tuloryhmille seuraavasti:

	Bruttotulo.									
	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
		%		%		%		%		%
Matkustajaliikennetulo	7,193,761	40.3	7,700,613	39.5	8,976,552	40.8	10,089,649	40.3	10,700,418	38.6
Tavaraliikennetulo . .	10,483,495	58.7	11,620,714	59.5	12,775,827	58.1	14,653,109	58.5	16,661,455	60.2
Ylimääräiset tulot . .	146,970	0.8	155,173	0.8	194,874	0.9	247,230	1.0	308,791	1.1
Sekatulot . . . . .	43,160	0.2	47,471	0.2	57,021	0.2	57,157	0.2	27,403	0.1
Yhteensä	17,867,386	100.0	19,523,971	100.0	22,004,274	100.0	25,047,145	100.0	27,698,067	100.0

Koska koko bruttotulo v. 1895 nousi 15,456,284 markkaan, on siis puheenalainen tulon lisäys edelliseen vuoteen verrattuna ollut: v. 1896 15.6 %, v. 1897 9.3 %, v. 1898 12.7 %, v. 1899 13.8 % ja v. 1900 10.6 %. Ylläesitettyt luvut ilmaisevat, että matkustajaliikenteen tulot yleensä suhteellisesti ovat vähentyneet, jota vastoin tavaraliikenteen tulot, — sen johdosta että muunlaatuiset tulot suhteellisesti ovat pysyneet melkein entisellään, — likipitäen samassa määrin ovat kasvaneet.

Kutakin ratakilometriä kohti verkon keskipituudesta vastasivat tulojen yllämainitut pääerät seuraavia määriä:

	Tulo ratakilometriltä, markkaa.				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Matkustajaliikennetulo .	3,009	3,198	3,617	3,972	4,037
Tavaraliikennetulo . .	4,385	4,826	5,147	5,769	6,288
Ylimääräiset tulot. . .	61	64	79	97	117
Sekatulot . . . . .	18	20	23	23	10
Yhteensä	7,473	8,108	8,866	9,861	10,452

Eri päälinjojen osuus liikennetuloista, jotka alempana esitetään, on Rautatiehallituksen vuosikertomuksissa laskettu siten, että matkustajaliikennetulojen summa on jaettu näille linjoille suhteellisesti siihen kilometrilukuun, jonka matkustajat ovat kulkeneet kullakin radalla ja samaten tavaraliikennetulojen

summa suhteellisesti kullakin radalla kuljetetun tavaramäärän tonnikilometri-lukuun. Ylimääräiset ja sekatulot taasen on luettu niiden ratojen osalle, joilla ne ovat kertyneet. Tämän laskun mukaan saadaan seuraavat tulot eri rataosilta, 1,000:issa markkoissa:

Rautatiet.	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
		%		%		%		%		%
Helsingin—H:linnan—Pietarin.	9,778	54.7	10,335	53.0	10,972	49.9	12,379	49.5	13,568	48.9
Hangon . . . . .	866	4.8	955	4.9	1,058	4.8	1,078	4.3	1,143	4.2
Turun—Tampereen—H:linnan .	2,097	11.7	2,248	11.5	2,513	11.4	2,699	10.7	2,654	9.6
Vaasan . . . . .	1,444	8.1	1,687	8.6	2,098	9.5	2,337	9.3	2,583	9.3
Oulun . . . . .	727	4.1	816	4.2	946	4.3	1,140	4.6	1,309	4.7
Savon . . . . .	1,157	6.5	1,294	6.6	1,515	6.9	1,670	6.7	2,042	7.4
Karjalan . . . . .	1,228	6.9	1,509	7.7	1,846	8.4	2,400	9.6	2,754	9.9
Porin . . . . .	570	3.2	654	3.4	855	3.9	978	3.9	969	3.5
Jyväskylän . . . . .	—	—	26	0.1	201	0.9	309	1.2	351	1.3
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	—	—	—	57	0.2	325	1.2
Yhteensä	17,867	100.0	19,524	100.0	22,004	100.0	25,047	100.0	27,698	100.0

Kuten ylläolevasta taulusta näkyy, ovat pääradan, Helsingin—Hämeenlinnan—Pietarin linjan, ja Turun—Tampereen—Hämeenlinnan linjan tulot säännöllisesti alenneet, edellisen 54.7 %:sta v. 1896 48.9 %:iin v. 1900 ja jälkimmäisen 11.7 %:sta v. 1896 9.6 %:iin v. 1900. Suhteellista alenemista, joskin sangen vähäistä, havaitaan myös Hangon radan tuloissa. Jatkuvaa kasvamista havaitaan sitä vastoin Karjalan radan ja molempain nuorimpain ratojen tuloissa. Samaten voidaan ylipäänsä muilla radoilla havaita tulojen kasvamista, jonka kuitenkin muutamina vuosina keskeyttää suhteellinen aleneminen. Mitä eri rataosain tulojen absoluutisiin määriin tulee, ovat ne, kuten luonnollista onkin, ylimalkaan kasvaneet. Tästä on kuitenkin muutamia poikkeuksia, nim. Turun—Tampereen—Hämeenlinnan rata v. 1900 ja Porin rata samana vuonna. Tulojen koko määrä on, se kun, kuten yllä mainittiin, v. 1895 oli 15,456,284 markkaa ja v. 1900 27,698,067 markkaa, kasvanut 12,241,783 markkaa eli 79.2 %.

Erottamalla toisistaan matkustaja- ja tavaraliikenteen, saa eri linjoilta seuraavat luvut, jotka ilmaisevat tulot 1,000:issa markkoissa.

Rautatiet.	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.
Helsingin—Hämeenlin- nan—Pietarin . . . . .	4,123	5,550	4,205	6,023	4,744	6,093	5,170	7,044	5,433	7,963
Hangon . . . . .	207	636	229	703	274	765	361	696	410	710
Turun—Tampereen— Hämeenlinnan . . . . .	675	1,401	785	1,442	909	1,573	1,009	1,659	1,013	1,601
Vaasan . . . . .	622	809	678	993	834	1,248	949	1,369	957	1,609
Oulun . . . . .	406	315	435	373	502	434	592	536	622	672
Savon . . . . .	437	711	526	759	583	920	611	1,052	644	1,383
Karjalan . . . . .	500	718	570	925	707	1,120	840	1,521	833	1,883
Porin . . . . .	224	344	259	391	326	523	361	609	407	553
Jyväskylän . . . . .	—	—	14	12	98	100	154	153	149	198
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	—	—	—	43	14	232	90
Yhteensä	7,194	10,484	7,701	11,621	8,977	12,776	10,090	14,653	10,700	16,662

Eri ryhmiin kuuluvain tulojen ja kultakin radalta saadun tulon välistä suhdetta, prosenttina lausuttuna, valaisee seuraava taulu; kuitenkin on huomattava, että ylimääräisten ja sekatulujen vähäpätöiset määrät, jotka ovat noin 1 % tulojen koko summasta, on luettu tavaraliikenteen tuloihin.

Rautatiet.	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.
Helsingin—Hämeenlin- nan—Pietarin . . . . .	42.2	57.8	40.7	59.3	43.2	56.8	41.7	58.3	40.0	60.0
Hangon . . . . .	23.9	76.1	24.0	76.0	25.9	74.1	33.5	66.5	35.8	64.2
Turun—Tampereen— Hämeenlinnan . . . . .	32.2	67.8	34.9	65.1	36.2	63.8	37.4	62.6	38.2	61.8
Vaasan . . . . .	43.1	56.9	40.2	59.8	39.8	60.2	40.6	59.4	37.0	63.0
Oulun . . . . .	55.8	44.2	53.3	46.7	53.0	47.0	52.0	48.0	47.5	52.5
Savon . . . . .	37.8	62.2	40.6	59.4	38.4	61.6	36.5	63.5	31.6	68.4
Karjalan . . . . .	40.7	59.3	37.8	62.2	38.3	61.7	35.0	65.0	30.3	69.7
Porin . . . . .	39.2	60.8	39.6	60.4	38.2	61.8	37.0	63.0	42.0	58.0
Jyväskylän . . . . .	—	—	52.0	48.0	48.9	51.1	49.8	50.2	42.5	57.5
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	—	—	—	75.2	24.8	71.0	29.0
Koko rautatieverkko	40.3	59.7	39.5	60.5	40.8	59.2	40.3	59.7	38.6	61.4



Kutakin ratakilometriä kohti verkon liikennepituudesta nousivat eri ryhmiin kuuluvat tulot seuraaviin määriin (seuraavissakin tiedoissa ylimääräisten ja sekatulujen summat, jotka vaihtelevat 100:sta 300:aan markkaan, on laskettu tavaraliikennetuloihin):

Rautatiet.	Liikennetulo ratakilometriä kohti, markkaa.									
	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
	Makustaja-liikenne.	Tavara-liikenne.	Makustaja-liikenne.	Tavara-liikenne.	Makustaja-liikenne.	Tavara-liikenne.	Makustaja-liikenne.	Tavara-liikenne.	Makustaja-liikenne.	Tavara-liikenne.
Helsingin—H:linnan—Pietarin	7,900	10,900	8,100	11,800	9,100	12,000	9,900	13,900	10,400	15,600
Hangon . . . . .	1,300	4,300	1,500	4,700	1,800	5,100	2,300	4,700	2,700	4,700
Turun—Tampereen—H:linnan	3,200	6,700	3,700	6,900	4,300	7,600	4,700	8,000	4,800	7,700
Vaasan . . . . .	2,000	2,700	2,200	3,200	2,700	4,100	3,100	4,500	3,100	5,200
Oulun . . . . .	1,100	900	1,200	1,100	1,400	1,200	1,700	1,500	1,700	1,900
Savon . . . . .	1,300	2,100	1,500	2,300	1,700	2,700	1,800	3,100	1,900	4,000
Karjalan. . . . .	1,400	2,000	1,600	2,600	1,900	3,100	2,300	4,300	2,300	5,300
Porin . . . . .	1,700	2,500	1,900	2,900	2,400	3,900	2,600	4,400	2,600	3,700
Jyväskylän . . . . .	—	—	1,100	1,000	1,200	1,200	1,300	1,300	1,200	1,700
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	—	—	—	2,200	700	2,100	800
Koko verkko	3,000	4,500	3,200	4,900	3,600	5,200	4,000	5,900	4,100	6,400

Jos pidetään silmällä valtionrautateiden *menojen* jakaantumista rautatiehallinnon eri osastoille, huomataan ne nousseen seuraaviin määriin, markkoissa:

	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
		%		%		%		%		%
Päähallinto . . . . .	813,941	7.5	927,236	7.6	932,614	6.5	1,016,090	5.8	1,201,492	5.8
Toimisto-osasto . . . . .	253,440	2.4	289,087	2.3	276,827	1.9	300,121	1.7	372,049	1.8
Liikenneosasto. . . . .	3,480,406	32.2	3,834,363	31.2	4,353,493	30.3	5,189,798	29.7	6,135,753	29.9
Rataosasto . . . . .	3,137,167	29.1	3,655,559	29.8	4,290,765	29.8	4,927,277	28.1	5,254,603	25.6
Koneosasto . . . . .	3,114,788	28.8	3,575,410	29.1	4,532,145	31.5	6,069,390	34.7	7,581,355	36.9
Yhteensä	10,799,742	100.0	12,281,655	100.0	14,385,844	100.0	17,502,676	100.0	20,545,252	100.0

Kutakin ratakilometriä kohti valtionrautateiden keskiliikennepituudesta nousivat eri hallinto-osastojen menot seuraaviin summiin:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Päähallinto . . . . .	340	385	376	400	453
Toimisto-osasto . . . . .	106	120	111	118	141
Liikenneosasto . . . . .	1,456	1,592	1,754	2,043	2,315
Rataosasto . . . . .	1,312	1,518	1,729	1,940	1,983
Koneosasto . . . . .	1,303	1,485	1,826	2,390	2,861
Yhteensä	4,517	5,100	5,796	6,891	7,753

Menojen jakaantuminen valtionrautateiden päälinjoille näkyy seuraavasta taulusta, jossa määrät ilmoitetaan tasaisissa 1,000-luvuissa:

Rautatiet.	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
		%		%		%		%		%
Helsingin—H:linnan—Pietarin .	5,268	48.8	5,860	47.7	6,914	48.1	8,443	48.3	9,502	46.3
Hangon . . . . .	635	5.9	753	6.1	878	6.1	743	4.3	1,082	5.3
Turun—Tampereen—H:linnan .	987	9.1	1,206	9.8	1,265	8.8	1,464	8.4	1,811	8.8
Vaasan . . . . .	950	8.8	1,149	9.4	1,410	9.8	1,792	10.2	1,970	9.6
Oulun . . . . .	770	7.1	831	6.8	887	6.1	1,052	6.0	1,197	5.8
Savon . . . . .	879	8.1	953	7.8	1,074	7.5	1,262	7.2	1,465	7.1
Karjalan . . . . .	936	8.7	1,072	8.7	1,263	8.8	1,755	10.0	2,044	10.0
Porin . . . . .	375	3.5	433	3.5	510	3.5	619	3.5	768	3.7
Jyväskylän . . . . .	—	—	25	0.2	185	1.3	320	1.8	356	1.7
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	—	—	—	53	0.3	350	1.7
Yhteensä	10,800	100.0	12,282	100.0	14,386	100.0	17,503	100.0	20,545	100.0

Nämät menomäärät olivat prosenttina vastaavista bruttotuloista samoilla päälinjoilla ja koko rautatieverkolla seuraavat:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Helsingin—H:linnan—Pietarin .	53.9	56.7	63.0	68.2	70.0
Hangon . . . . .	73.4	78.8	82.9	68.9	94.7
Turun—Tampereen—H:linnan .	47.1	53.7	50.3	54.3	68.2
Vaasan . . . . .	65.8	68.1	67.2	76.7	76.3
Oulun . . . . .	105.8	101.9	93.8	92.3	91.5
Savon . . . . .	76.0	73.6	70.9	75.6	71.7
Karjalan . . . . .	76.2	71.0	68.4	73.1	74.2
Porin . . . . .	65.7	66.2	59.6	63.3	79.3
Jyväskylän . . . . .	—	94.5	92.3	103.2	101.5
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	92.6	107.7
Koko verkko	60.4	62.9	65.4	69.9	74.2

Ratakilometriä kohti keskiliikennepituudesta nousivat hallinto- ja kunnossapitokustannukset seuraaviin summiin:

	Menot ratakilometriä kohti, markkaa.				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Helsingin—H:linnan—Pietarin . . . . .	10,151	11,291	13,296	16,237	18,273
Hangon . . . . .	4,127	4,888	5,700	4,822	7,026
Turun—Tampereen—H:linnan . . . . .	4,656	5,690	5,966	6,907	8,542
Vaasan . . . . .	3,065	3,707	4,550	5,779	6,357
Oulun . . . . .	2,143	2,314	2,470	2,931	3,334
Savon . . . . .	2,563	2,779	3,132	3,669	4,258
Karjalan . . . . .	2,614	2,961	3,479	4,836	5,630
Porin . . . . .	2,754	3,183	3,749	4,453	4,955
Jyväskylän . . . . .	—	1,911	2,180	2,663	2,967
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	2,766	3,098
Koko verkko	4,517	5,100	5,796	6,891	7,753

Kuten ylempänä, sivulla 223, mainittiin, nousi valtionrautateiden käytämisestä syntynyt nettovoitto seuraaviin summiin:

Vuonna 1896 . . . . .	7,067,644	markkaan.
» 1897 . . . . .	7,242,316	»
» 1898 . . . . .	7,618,430	»
» 1899 . . . . .	7,544,469	»
» 1900 . . . . .	7,152,815	»

Nämät summat jakaantuivat rautatieverkon eri osille seuraavasti (tasaisissa 1,000 luvuissa):

Rautatiet.	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
		%		%		%		%		%
Helsingin—H:linnan—Pietarin . . . . .	4,510	63.8	4,475	61.8	4,059	53.3	3,936	52.2	4,066	56.9
Hangon . . . . .	230	3.3	202	2.8	181	2.4	336	4.4	62	0.9
Turun—Tampereen—H:linnan . . . . .	1,110	15.7	1,042	14.4	1,248	16.4	1,235	16.4	842	11.8
Vaasan . . . . .	494	7.0	538	7.4	687	9.0	545	7.2	612	8.5
Oulun . . . . .	— 42	— 0.6	— 15	— 0.2	59	0.8	87	1.2	112	1.6
Savon . . . . .	278	3.9	341	4.7	440	5.8	408	5.4	578	8.1
Karjalan . . . . .	292	4.1	437	6.0	584	7.6	645	8.5	711	9.9
Porin . . . . .	196	2.8	221	3.1	345	4.5	358	4.7	201	2.8
Jyväskylän . . . . .	—	—	1	0.0	15	0.2	— 10	— 0.1	— 6	— 0.1
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	—	—	—	4	0.1	— 25	— 0.4
Yhteensä	7,068	100.0	7,242	100.0	7,618	100.0	7,544	100.0	7,153	100.0

Laskettuina prosentteina eri rataosien bruttotuloista antavat ylläolevat luvut tulokseksi seuraavat suhteuvut:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Helsingin—H:linnan—Pietarin	46.1	43.3	37.0	31.8	30.0
Hangon . . . . .	26.6	21.2	17.1	31.1	5.4
Turun—Tampereen—H:linnan.	52.9	46.3	49.7	45.7	31.8
Vaasan . . . . .	34.2	31.9	32.8	23.3	23.7
Oulun . . . . .	— 5.8	— 1.9	6.3	7.7	8.6
Savon . . . . .	24.0	26.4	29.1	24.4	28.3
Karjalan . . . . .	23.8	29.0	31.6	26.9	25.8
Porin . . . . .	34.3	33.8	40.4	36.7	20.7
Jyväskylän . . . . .	—	5.5	7.7	— 3.2	— 1.6
Turun—Karjan	—	—	—	7.4	— 7.8
Koko verkko	39.6	37.1	34.6	30.1	25.8

Nettovoitto ratakilometriä kohti eri rataosilla oli seuraava:

	Voitto ratakilometriä kohti, markkaa.				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Helsingin—H:linnan—Pietarin . . . . .	8,689	8,621	7,805	7,569	7,820
Hangon . . . . .	1,497	1,314	1,172	2,179	401
Turun—Tampereen—H:linnan . . . . .	5,237	4,913	5,887	5,823	3,975
Vaasan . . . . .	1,593	1,735	2,217	1,759	1,974
Oulun . . . . .	— 117	— 43	165	244	312
Savon . . . . .	810	995	1,283	1,186	1,680
Karjalan . . . . .	816	1,208	1,608	1,777	1,958
Porin . . . . .	1,439	1,627	2,537	2,580	1,294
Jyväskylän . . . . .	—	111	182	— 84	— 47
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	220	— 224
Koko verkko	2,956	3,008	3,069	2,970	2,699

Kuten näkyy, nämät luvut eivät ole syntyneet suorastaan vähentämällä ylläesitettyjä menomääriä tulosummista, mitkä viimeainitut ovat ilmoitetut tasaisissa 100-luvuissa, vaan ilmaisevat ne todellisen säästön.

Puheenalaisena viisivuotiskautena on siis Oulun rata vuosina 1896 ja 1897 tuottanut tappiota ja samaten Jyväskylän rata vuosina 1899 ja 1900 sekä Turun—Karjan rata viimeainittuna vuonna. Näitä tappioita on yllin kyllin korvannut muilla rataosilla syntynyt säästö. Viisivuotiskautena 1891—1895 tuotti Oulun rata tappiota vuosina 1892—1895 ja Porin rata v. 1895. Yllä esitetystä luvuista näkyy mututoin, että puhdas voitto yleensä on vähentynyt

Helsingin—H:linnan—Pietarin radalla, Hangon radalla sekä Turun—Tampereen—H:linnan ja Porin radoilla, lisääntynyt sitä vastoin — ei kuitenkaan jatkuvasti — Vaasan, Oulun, Savon ja Karjalan radoilla.

Eri vuosien lopputulokset vastasivat seuraavia korkomääriä valtionrautateiden lisäystä perustuspääomasta eli pääoma-arvosta:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
	%	%	%	%	%
Helsingin—H:linnan—Pietarin	+ 6.90	+ 6.68	+ 5.62	+ 5.11	+ 4.93
Hangon . . . . .	+ 1.87	+ 1.61	+ 1.38	+ 2.49	+ 0.44
Turun—Tampereen—H:linnan	+ 4.98	+ 4.53	+ 5.17	+ 4.92	+ 3.18
Vaasan . . . . .	+ 2.83	+ 3.00	+ 3.72	+ 2.94	+ 3.14
Oulun . . . . .	— 0.20	— 0.07	+ 0.27	+ 0.40	+ 0.49
Savon . . . . .	+ 1.36	+ 1.64	+ 2.07	+ 1.88	+ 2.56
Karjalan . . . . .	+ 1.16	+ 1.70	+ 2.22	+ 2.40	+ 2.57
Porin . . . . .	+ 1.74	+ 1.94	+ 2.94	+ 2.94	+ 1.46
Jyväskylän . . . . .	—	+ 0.14	+ 0.24	— 0.12	— 0.06
Turun—Karjan . . . . .	—	—	—	+ 0.21	— 0.20
Koko verkko	+ 3.62	+ 3.61	+ 3.54	+ 3.31	+ 2.85

Ylläolevasta numerosovitelma näkyy, että puheenalainen prosentti koko rautatieverkolta ajanjakson kuluessa yhtä mittaa on ollut alenemassa, 3.62 %:sta v. 1896 2.85 %:iin v. 1900. Erityisistä rataosista on korkomäärän vähennystä havaittavana päälinjalla sekä Hangon ja Turun—Tampereen—H:linnan linjoilla. Porin radalla on nähtävänä prosenttiluvun kohoamista muutamina vuosina, mutta on sillä v. 1900 vähempi prosenttiluku kuin v. 1896. Ainoa rata, jolla puheenalainen prosenttiluku jatkuvasti vuosi vuodelta on kohonnut, on Karjalan rata. Savon ja Vaasan ratojen pääomakorko on niinkään, paria vuotta lukuunottamatta, tasaisesti kohonnut, ja Oulun radalla, joka v. 1897 jopa tuotti koron tappiota, vaan sen jälkeen voittoa, on pääoman korko myös tasaisesti kasvanut. Jyväskylän linja tuotti kahtena ensimmäisenä vuotenaan korkovoittoa, joskin vähässä määrin, mutta vuosina 1899 ja 1900 korkotappiota. Samanlaatuinen oli tila Turun—Karjan radalla.

*Tapaturmat valtionrautateilla.* Valtionrautateilla tapahtuneista tapaturmista käsitellään seuraavassa lyhyesti ainoastaan ne, joissa ihmisiä tavalla tai toisella vahingoittui. Nämät tapaturmat jaetaan Rautatiehallituksen vuosikertomuksissa seuraavaan kolmeen ryhmään: 1) sellaisiin, jotka ovat kohdanneet matkustajia, 2) sellaisiin, jotka ovat kohdanneet rautatien palveluksessa olevia henkilöitä ja 3) sellaisiin, jotka ovat kohdanneet henkilöitä, jotka luvatta ovat

tulleet rautatien alueelle. Kussakin näistä ryhmistä erotetaan ne tapaturmat, jotka ovat tuottaneet kuoleman, ja ne, joista vamma on ollut seurauksena. Mainitut kertomukset antavat seuraavia tietoja kuolleitten ja vahingoittuneitten lukumäärästä:

Kuolleiden ja vahingoittuneiden henkilöiden luku.

*Nombre des personnes tuées et blessées.*

Vuosi. <i>Année.</i>	Siitä: <i>Dont:</i>			Mainitusta luvusta oli: <i>Dont:</i>								
	Yhteensä kuolleita ja vahingoittuneita henkilöitä. <i>Total.</i>	Kuolleita. <i>Tués.</i>	Vahingoittuneita. <i>Blessés.</i>	Matkustajia. <i>Voyageurs.</i>			Rautatien palvelijoita ja työmiehiä. <i>Employés.</i>			Muita henkilöitä. <i>Autres.</i>		
				Yhteensä. <i>Total.</i>	Siitä: <i>Dont:</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>	Siitä: <i>Dont:</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>	Siitä: <i>Dont:</i>	
					Vahingoit. <i>Blessés.</i>	Kuolleita. <i>Tués.</i>		Vahingoit. <i>Blessés.</i>	Kuolleita. <i>Tués.</i>		Vahingoit. <i>Blessés.</i>	Kuolleita. <i>Tués.</i>
1896. . . . .	35	16	19	7	2	5	11	7	4	17	7	10
1897. . . . .	56	31	25	7	3	4	16	3	13	33	25	8
1898. . . . .	80	46	34	15	7	8	23	11	14	40	28	12
1899. . . . .	87	40	47	8	5	3	26	8	18	53	27	26
1900. . . . .	84	42	42	12	6	6	29	4	25	43	32	11
Yhteensä	342	175	167	49	23	26	107	33	74	186	119	67

Koko lukumäärästä henkilöitä, joita tapaturma kohtasi, oli vähän enemmän kuin puolet eli 51.2 % sellaisia, jotka kuolivat tapaturman johdosta. Kolmesta henkilöryhmästä oli tapaturman kautta kuolleiden henkilöiden luku suurin »muiden henkilöiden« ryhmässä, s. o. niiden henkilöiden, jotka luvatta olivat tulleet rautatien alueelle ja joita siellä tapaturma oli kohdannut. Näiden henkilöiden luku oli 119, eli 68.0 % kaikista tapaturman kautta kuolleista henkilöistä. Kuolleitten rautatien palvelus- ja työmiesten luku (33) oli 18.9 % ja kuolleiden matkustavaisten (23) 13.1 % kaikista rautatieonnettomuuksissa kuolleista henkilöistä.

Koska näiden tapaturmain säännönmukaisuuden selvillesamiseksi viisi-vuotisjaksoa on katsottava aivan liian lyhyeksi ajaksi, on syytä esittää katsaus tähän ilmiöön koko siltä ajalta, jona rautateitä maassamme on ollut. Koko lukumäärä tapaturmia, jotka ovat tapahtuneet maaliskuun 17 p:stä 1862, jolloin ensimmäinen rautatie avattiin liikenteelle, v:n 1900 loppuun, ja joissa ihmisiä on kuollut tahi vahingoittunut, näkyy seuraavasta taulusta:

Suomen valtionrautateiden liikenteessä sattuneet tapaturmat vuosina 1862—1900.

	Yhteensä tapaturmia.	Yhteensä kuolleita ja vahingoittuneita henkilöitä.	Siitä:		Mainitusta luvusta oli:								
			Kuolleita.	Vahingoittuneita.	Matkustajia.		Rautatien palv. ja työmiehiä.		Muita henkilöitä.				
					Yhteensä.	Siitä:		Yhteensä.	Siitä:		Yhteensä.	Siitä:	
						Kuolleita.	Vahingoit.		Kuolleita.	Vahingoit.		Kuolleita.	Vahingoit.
Tapaturmia, joita vahingoittuneet eivät ole aiheuttaneet . . . . .	183	188	64	124	1	1	—	167	55	112	20	8	12
Vahingoittuneiden itsensä aikaansaamia vahinkoja . . . . .	563	570	371	199	102	61	41	105	57	48	363	253	110
Yhteensä	746	758	435	323	103	62	41	272	112	160	383	261	122

Kuten taulusta näkyy, nousee koko lukumäärä tapaturmia, jotka sattuvat Suomen valtionrautateiden liikenteessä vuosina 1862—1900 ja joissa ihmisiä kuoli tahi vahingoittui, 746:een; niissä kuoli 435 ja vahingoittui 323 henkeä. Tapaturmista kohtasi 10 kahta ja 1 kolmea henkilöä. 183:ssa tapauksessa olivat tapaturmassa kuolleet tahi vahingoittuneet itse syyttömät tapaturmaan, muissa 563:ssa tapauksessa olivat he sitä vastoin itse vikapäitä tapaturmaan.

Vuosina 1862—1900 oli kuljetettujen matkustajain koko luku 73,640,511 ja liikennejunien junakilometriluku 107,327,287. Vertailu matkustajia kohdanneitten tapaturmain luvun ja niiden tapaturmain luvun välillä, joilla rautatiehenkilökuntaan kuuluvia tahi syrjäisiä, ei matkustavia henkilöitä on kuollut tahi vahingoittunut, sekä junakilometriä luvun välillä antaa tulokseksi:

1) että tapaturma, joka on aiheuttanut ruumiinvamman, katsomatta siihen, onko kuolema siitä seurannut vai eikö, on kohdannut yhtä matkustajaa 714,956:sta, sekä tapaturma, joka on aiheuttanut kuoleman, yhtä matkustajaa 1,187,750:stä, jolloin on huomattava, että kaikkiin näihin tapaturmiin, yhtä lukuunottamatta, matkustajat itse ovat olleet syypäät;

2) että valtionrautateiden vakinaisessa palveluksessa tahi niiden töissä sattumalta olevan henkilökunnan kesken yksi tapaturma on tapahtunut 394,586 junakilometriä kohti ja yksi, josta kuolema on ollut seurauksena, 958,279 junakilometriä kohti; sekä että, jos pidetään silmällä yksinomaan niitä tapaturmia, jotka ovat kohdanneet vakinaista rautatiehenkilökuntaa, yksi tapaturma on sattunut 564,860 junakilometriä kohti, ja yksi, josta kuolema on ollut seurauksena, 1,262,674 junakilometriä kohti; sekä

3) että niistä tapaturmista, joiden kautta syrjäisiä, ei matkustavia henkilöitä on vahingoittunut tahi kuollut, yksi tapaus on sattunut 280,228 junakilometriä ja yksi, josta on seurannut kuolema, 411,216 junakilometriä kohti.

*Yksityiset rautatiet.* Maan yksityisrautatie-verkko käsitti v:n 1900 lopussa 141 kilometriä normaaliraitteisia ja 140 kilometriä kapearaitteisia ratoja. Nämät radat olivat, ilmottamalla kunkin radan päätekohtat, päivän, jolloin ne avattiin liikenteelle sekä liikennepituuden, seuraavat:

Yksityiset rautatiet joulukuun 31 p:nä 1900:

Radan nimi.	Radan päätekohtat.	Normaaliraitteisia, leveys metriä.	Kapearaitteisia, leveys metriä.	Rata avattu liikenteelle.	Radan liikennepituus, km.
Porvoon rautatie . . .	{ Porvoon kaupunki—Keravan asema . . . . .	1.524	—	Heinäk. 1874	33
Rauman rautatie . . .	{ Rauman kaupunki—Peipohjan asema . . . . .	1.524	—	Elok. 1897	48
Jokioisten rautatie . .	{ Jokioisten kartano—Humppilan asema . . . . .	—	0.75	Elok. 1898	23
Mäntän rautatie . . .	{ Mäntän ruukki—Vilppulan asema . . . . .	—	0.60	Maalisk. 1899	7
Haminan rautatie . . .	{ Haminan kaupunki—Inkeröisten asema . . . . .	1.524	—	Lokak. 1899	26
Raahen rautatie . . .	{ Raahen kaupunki—Lapin asema . . . . .	1.524	—	Jouluk. 1899	34
Uudenkaarlepyyn rautat.	{ Uudenkaarlepyyn kaupunki—Kovjoen asema . . . . .	—	0.60	Jouluk. 1899	13
Äänekosken rautatie . .	{ Suolahden asema—Äänekosken paperitehdas . . . . .	—	0.75	Jouluk. 1899	9
Karhulan rautatie . . .	{ Kymmin asema—Karhulan ruukki . . . . .	—	0.785	Toukok. 1900	6
Loviisan rautatie . . .	{ Vesijärven asema—Loviisan kaupungin satama . . . . .	—	0.75	Elok. 1900	82

Kuten ylläesitetystä eri ratojen avaamista koskevista tiedoista näkyy, ovat ne kaikki, lukuunottamatta Porvoon rataa, avatut liikenteelle viisivuotiskaudella 1896—1900, ja viisi niistä v. 1899. Näillä radoilla käytetty liikkuva kalusto oli v:n 1900 lopussa 14 veturia, 22 matkustajavaunua ja 226 tavara- ja lastivaunua<sup>1)</sup>.

<sup>1)</sup> Näihin ja seuraaviin tietoihin ei sisälly tietoja 1900 vuoden jälkimäisellä puoliskolla avatuista Karhulan ja Loviisan radoista, eikä samaten, vuosikertomusten puutteesta, Haminan, Uudenkaarlepyyn ja Äänekosken rautateistä.



Allamainittujen ratojen liikenteen valaisemiseksi esitettäköön seuraavat tiedot matkustaja- ja tavaraliikenteestä:

	Matkustajain luku.				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Porvoon rautatie . . . . .	46,599	61,745	88,308	105,877	114,056
Rauman » . . . . .	—	21,239	54,446	49,737	49,842
Jokioisten » . . . . .	—	—	—	58,438	46,469
Raahen » . . . . .	—	—	—	—	23,955
Mäntän » . . . . .	—	—	—	—	8,517

	Kuljetettua tavaraa, tonnia.				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Porvoon rautatie . . . . .	35,441	43,195	43,615	42,681	48,743
Rauman » . . . . .	—	16,693	38,917	63,769	63,002
Jokioisten » . . . . .	—	—	—	34,993	37,625
Raahen » . . . . .	—	—	—	—	19,646
Mäntän » . . . . .	—	—	—	—	14,051

Tulot näistä radoista näkyvät taas seuraavasta taulusta. On huomioon otettava, että tavaraliikenteen tuloihin on luettu myös muut, tähän ryhmään ei suorastaan kuuluvat tulot.

Rautatiet.	Tuloja, markkaa.									
	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.	Matkustaja- liikenne.	Tavara- liikenne.
Porvoon . . . . .	53,921	83,477	60,021	83,827	69,673	85,678	78,963	90,086	85,154	106,336
Rauman . . . . .	—	—	21,100	46,399	40,750	114,061	43,468	162,083	44,227	160,427
Jokioisten . . . . .	—	—	—	—	—	—	37,164	69,955	35,546	67,984
Raahen . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	24,093	62,545
Mäntän . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	5,276	24,241

Menot olivat:

	Menoja, markkaa.				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Porvoon rautatie . . . . .	97,847	106,181	115,648	149,150	160,153
Rauman » . . . . .	—	46,069	105,637	122,952	135,470
Jokioisten » . . . . .	—	—	—	?	62,383
Raahen » . . . . .	—	—	—	—	82,412
Mäntän » . . . . .	—	—	—	—	30,071

Säästö oli niinmuodoin:

	Säästö, markkaa.				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Porvoon rautatie . . . . .	39,551	37,667	39,703	19,899	31,337
Rauman » . . . . .	—	21,430	49,174	82,599	69,184
Jokioisten » . . . . .	—	—	—	?	41,147
Raahen » . . . . .	—	—	—	—	4,226
Mäntän » . . . . .	—	—	—	—	— 554

### 3. Vesikulkuneuvot.

Vuoden 1895 lopussa oli liikenteen helpottamiseksi ulkovesillä yhteensä 32 kiinteätä loistoa, joissa oli vakinainen vartiasto. Vanhin näistä oli rakennettu jo v. 1753 Ulkosaarelle (Utö) Turun ulkosaaristossa. Vuonna 1800 rakennettiin lisäksi Porkkalan loisto. Sotavuodet 1808—1809 katkaisivat täydellisesti joksikin ajaksi eteenpäin rannikkojen valaisemisen, kun sekä vanhemmat loistot että myös majakat hävitettiin. Vuonna 1814 alettiin rakentaa uudelleen Ulkosaaren ja Porkkalan loistoja, mutta vasta 1831 rakennettiin kolmas loisto, nim. Pellingin—Glosholmin loisto. Vuonna 1862 sammutettiin Pellingin loisto ja valotorni muutettiin merkkimajakaksi, sittenkun Söderskärin uusi loisto oli rakennettu. Senjälkeen rakennettiin seuraavat loistot: Hangon v. 1837, Isokarin v. 1838, Lågskärin v. 1840, Ekkeröön v. 1845, Norrskärin v. 1848, Heinäluodon (Laatokassa) v. 1860, Hellmanin, Sälskärin ja Gustafsvärnin v. 1868, Oulun (Marjaniemen) ja Ulkokallan v. 1872, Säpin v. 1873, Hanhipaaden (Laatokassa) v. 1879, Köpmangrundin v. 1880, Bogskärin v. 1882, Gråharan v. 1883, Kallon v. 1884, Märketin ja Strömmingsbådanin v. 1885, Valsöörin v. 1886, Ajoksen v. 1887, Herrön v. 1888, Tankarin sekä Trutklippanin ylempi ja alempi v. 1889, Jussaaren v. 1891, Yttergrundin ylempi ja alempi v. 1892 ja Sortanlahden (Laatokassa) v. 1894. Näiden loistojen avulla, joiden valo-voimaa aikojen kuluessa uusien parannusten kautta melkoisesti on enennetty, on sängen suuri osa kulkuväylistä pitkin rannikkoja nykyään valaistuna. Pisin vielä valaisematon väli oli v:n 1900 lopussa Ulkosaaren ja Hangon loistojen välillä, mutta tämänkin varustaminen loistoilla on vain ajan kysymys; loistojen paikatkin olivat jo määrättyt.

Kulkuväylässä ulkona meressä sijaitsevain vaarallisempain karien vii-tottamista varten oli sen lisäksi v:n 1895 lopussa asetettuna 9 tulituslaivaa. Osittain jotta voitaisiin vaihtoehtoisesti korvata yhtä näistä, nim. »Äransgrundin« tulituslaivaa Helsingin ulkopuolella, osittain ylimalkaan ollakseen vara-laivana tarpeen vaatiessa, rakennettiin v. 1900 uusi tulituslaiva, n. s. *Uusi Äransgrundin* tulituslaiva, joka kuitenkin alkoi toimintansa vasta v. 1901.

Esteettömän kulun helpottamiseksi yönaikana saaristoreiteilläkin ja satamain tuloväylien valaisemiseksi on vuosien kuluessa pystytetty joukko pienempiä majakkalaitoksia, jotka eivät vaadi vakinaista vartiastoa ja joiden perustus- ja kunnossapitokustannukset siitä syystä eivät ole varsin suuria. Ensimmäinen näistä n. s. johtomajakoista, joita niissä ensi aikoina käytetyn polttoaineen mukaan kutsuttiin »kaasuöljyloistoiksi«, rakennettiin v. 1883 ruotsalaisen mallin mukaan. Useimmille näistä yötä päivää vuoden umpeensa palaville johtomajakoista omituinen vaihtovalo, valkoinen ja värillinen valo, aikaansaadaan siten, että majakkaliekistä nouseva lämpö käyttää varjolaseilla varustettua pyörintälaitetta. Kaikki nämät loistot ovat nykyään — ensimmäiset v:sta 1893 — varustetut liekittimillä ranskalaiseen malliin. Vuodesta 1898 on yhdessä niistä asetettuna Suomen luotsilaitoksen palveluksessa olevan insinööri E. F. Andersinin keksimä pyörintälaitte, jossa värillisten varjolasien sijasta on vilkkuvia linsejä, jotenka majakkalyhdyn valovoima saadaan monin verroin vahvemmaksi.

Johtomajakoita oli v:n 1900 lopussa 181 ja on niiden luku lisääntynyt, kuten seuraava katsaus osoittaa:

v. 1883 . . . . .	12
» 1893 . . . . .	113
» 1895 . . . . .	118
» 1896 . . . . .	127
» 1897 . . . . .	142
» 1898 . . . . .	157
» 1899 . . . . .	162
» 1900 . . . . .	181

Eri luotsauspiireille jakaantui majakkojen lukumäärä v. 1900 seuraavasti:

Viipurin luotsauspiirin alue . . . . .	43
Helsingin » » . . . . .	22
Turun » » . . . . .	40
Ahvenanmaan » » . . . . .	23
Vaasan » » . . . . .	6
Oulun » » . . . . .	11
Saimaan » » . . . . .	16
Laatokan » » . . . . .	12
Päijänteen » » . . . . .	8

Yhteensä 181

Ne kulkureitit ja satamain tuloväylät, jotka nykyään ovat valaistut tämänlaatuisten loistojen avulla, ovat: Turun—Ulkosaaren, Turun—Jungfrusundin, Hangon—Helsingin, Turun—Sottungan, Helsingin—Porkkalan, Helsingin—Gråharan väylät, Hästnäsin kanava, Hangon sataman suu, kulkuväylä Kotkaan Haapsaaren ohi, Kotkan—Kaunissaaren, Viipurin—Uuraan reitti Alvatin ja Rondön ohi ja edelleen Koiviston salmesta Verkkomatalan ohi ulos merelle vievä reitti, Uudenkaupungin sataman—Enskärin loiston, Rauman satamasta Valkeakarın ohi merelle vievä reitti, Reposaařen, Bruunin ja Rönnskärin sekä Ykspihlajan (Kokkolan) satamain suut, tuloväylä Kellgrundin, Pietarsaaren, Raahen ja Kemin edustalla, Ledsundin kautta ja sinne vievä väylä sekä idästä että lännestä, tuloväylä Maarianhaminaan sekä Nyhamniin, Ekkerööhön ja Signilskäriin, Lemströmin kanava, tuloväylä Sortanlahden, Sortavalan, Pitkärannan ja Mantsinsaaren satamiin Laatokassa, Lappeenrannan—Savonlinnan välinen reitti, Oravin kanavan suu, Vesijärven ja Jyväsjärven kulkuväylät sekä osat Päijänteen kulkuväylää.

Maan rannikkokulkuväylissä olevien karien viitottamiseksi otettiin v. 1896 käytäntöön uusi Keisarikunnassa käytetyn kanssa yhdenmukainen reimarijärjestelmä, mikä järjestelmä on tarkoituksenmukaisempi kuin aikaisemmin käytetty siinä suhteessa, että se selvemmin osottaa karien aseman kuin yksistään reimarien väri, mikä seikka vuorokauden pimeänä aikana on erittäin tärkeä laivakululle. Reimarien luku nousi v. 1900 noin 7,500:aan.

Vuodesta 1876 on haaksirikkojen ja rantaantumisten lukumäärä maan rannikolla ollut seuraava:

Vuosi. <i>Année.</i>	Haaksirikkojen ja rantaantumisten luku. <i>Naufragés.</i>	Vuosi. <i>Année.</i>	Haaksirikkojen ja rantaantumisten luku. <i>Naufragés.</i>	Vuosi. <i>Année.</i>	Haaksirikkojen ja rantaantumisten luku. <i>Naufragés.</i>	Vuosi. <i>Année.</i>	Haaksirikkojen ja rantaantumisten luku. <i>Naufragés.</i>	Vuosi. <i>Année.</i>	Haaksirikkojen ja rantaantumisten luku. <i>Naufragés.</i>
1876 . . . .	21	1881 . . . .	23	1886 . . . .	21	1891 . . . .	13	1896 . . . .	21
1877 . . . .	32	1882 . . . .	33	1887 . . . .	22	1892 . . . .	21	1897 . . . .	24
1878 . . . .	23	1883 . . . .	25	1888 . . . .	24	1893 . . . .	26	1898 . . . .	25
1879 . . . .	50	1884 . . . .	23	1889 . . . .	18	1894 . . . .	23	1899 . . . .	44
1880 . . . .	34	1885 . . . .	34	1890 . . . .	32	1895 . . . .	21	1900 . . . .	30
Yhteensä	160	Yhteensä	138	Yhteensä	117	Yhteensä	104	Yhteensä	144
Keskim. vuodessa	32	Keskim. vuodessa	27.6	Keskim. vuodessa	23.4	Keskim. vuodessa	20.8	Keskim. vuodessa	28.8

Ylläolevista tiedoista näkyy, että merionnettomuudet maan rannikoilla 1870-luvun jälkimäiseltä puoliskolta lähtien yleensä ovat melkoisesti vähentyneet nyt käsiteltävän ajanjakson alkuun saakka, minkä jälkeen niiden luku taas on alkanut enetä siinä määrin, että viimeksimainitun viisivuotiskauden keskiluku lähenee vuosien 1876—1880 keskilukua. Katsoen siihen että, kuten yllä mainittiin, rannikkoja 1870-luvulta asti yhä laajemmilla alueilla on alettu valaista, ja haaksirikkojen luku tämän johdosta, niinkuin oli syytä olettaa, suhteellisesti on vähennyt, jota ylläesitettyt merivahinkojen keskiluvut vuosilta 1876—1880, 1881—1885, 1886—1890 ja 1891—1895 osottavatkin, täytyy vuosien 1896—1900 lisääntymisen, edellisiin viisivuotiskausiin verrattuna, johtua varsin epäedullisista ilmastosuhteista ja merenkulun jatkuvasta kasvamisesta. Missään tapauksessa ei merivahinkojen keskiluku vuosina 1896—1900 nouse yhtä suureksi kuin vuosina 1876—1890.

Luotsi- ja majakkalaitoksen henkilökunta on lisääntynyt 31 virka- ja palvelusmiehestä, 138 majakkamestarista ja -vartijasta, 849 luotsipaikoilla ja muissa luotsilaitoksen toimissa olevasta sekä 216 luotsilaitoksen laivoilla palvelevasta henkilöstä v. 1890 39 virka- ja palvelusmieheen, 203 majakkamestariin ja -vartijaan, 896 luotsipaikoilla ja muissa luotsilaitoksen toimissa olevaan sekä 292 luotsilaitoksen laivoilla ja merimittauksessa palvelemaan henkilöön v:n 1900 lopussa.

Luotsilaitoksen höyrylaivojen luku oli v:n 1900 lopussa 9, nim.: *Eläköön, Sextant, Valvoja, Villmanstrand, Åland, Saturnus, Jupiter, Ahkera* ja *Saima*. Sen ohessa oli luotsilaitoksen lähimmän valvonnan alaisena jäänsärkijälaiiva *Murtaja*. Uuden höyrylaivan, nimeltä *Trall*, joka oli aijottu talviseen aikaan käytettäväksi Ahvenanmaan vesillä, vastaanotti luotsilaitos v. 1900. Ja kun *Murtaja*, joka v:sta 1891 yksin oli ylläpitänyt talviliikennettä pääasiallisesti Hangon kautta, ei osottautunut täysin vastaavan kaikkia tämänlaatuiselle jäänsärkijälle asetettavia vaatimuksia, ja uusi voimakkaampi, osaksi amerikkalaiseen malliin rakennettava jäänsärkijä tämän johdosta oli tilattu Englannista, uskottiin luotsilaitokselle uudenkin laivan valvonta, kun se, kantaen nimeä *Sampo*, syksyllä 1898 alkoi toimintansa. Kustannukset Sammon hankkimisesta nousivat 1,351,065 markkaan 54 penniin. Luotsilaitoksen käytettävänä tahi sen lähimmän valvonnan alaisena oli niin muodoin v:n 1900 lopussa 12 höyrylaivaa, lukuunottamatta neljää merenmittauslaivaan *Sextant* kuuluvaa höyrypurtta, yhtä höyrypurtta *Lypertön*—*Turun* merenmittausretkikuntaa varten sekä yhtä höyryalusla *Keiteleen järven* mittauksia varten.

Luotsipaikkoja, joiden luku nousee noin 130:een, hoitavat osittain luotsivanhimmat, osittain vanhemmat luotsit, ja heidän alaisinaan on vanhempia ja nuorempia luotseja sekä luotsinoppilaita. Luotsausten luku oli:

	Luotsauksia. <i>Navires pi- lotés.</i>	Luotsausrahojen määrä. <i>Montant du pilotage.</i>	
		Markkaa.	penniä.
Vuonna 1896 . . . . .	12,820	283,499	48
» 1897 . . . . .	13,213	300,713	94
» 1898 . . . . .	13,614	312,931	73
» 1899 . . . . .	14,916	342,858	12
» 1900 . . . . .	12,965	296,248	63

Ajanjaksona 1896—1900 oli siis luotsausten vuotuinen keskiluku 13,506 ja lähinnä edellisen ajanjakson 11,816, ajanjakson 1886—1890 10,705, ajanjakson 1881—1885 11,844 ja ajanjakson 1876—1880 11,215. Luotsausrahojen summa nousi vuosina 1896—1900 1,536,251 markkaan 90 penniin, vuosina 1891—1895 1,235,251 markkaan 96 penniin, vuosina 1886—1890 1,040,193 markkaan 90 penniin, vuosina 1881—1885 1,080,694 markkaan 03 penniin ja vuosina 1876—1880 1,043,586 markkaan 46 penniin.

Edelleenkin on merenmittauksia jatkettu Pohjanlahden eteläosassa ja Lypertön luotsipaikan sekä Erstan selän välisessä saaristossa Turun edustalla. Sisävesissä on mittauksia pääasiallisesti toimitettu Keiteleellä järjessä. Vuodesta 1898 ovat merenmittaustyöt käsittäneet myös merivirtojen tutkimisen. Koska aikaisemmin käytetyt kulkuväylien tutkimiskeinot osottautuivat epätydyttäviksi eikä näiden tutkimusten nojalla varmasti voitu taata, että kulkuväylät olivat kareista vapaita, on, sittekin luotsilaitos oli parantanut ja ottanut käytäntöön maamittari R. Mellerin laatiman, höyrylaidoissa käytettävän, itsetoimivan trallin, maan kulkuväylien uudestaantutkimista alettu toimittaa vuodesta 1899 alkaen.

Vuonna 1898 myönnettiin Turussa perustetulle yhtiölle 400,000 markan suuruinen valtion apuraha jäänsärkijälaidon hankkimiseksi mainitulle paikkakunnalle ylläpitämään säännöllistä yhdysliikennettä talvisin Ruotsin kanssa. Mainitun yhtiön hankkiman »Avance«-nimisen jäänsärkijälaidon sekä erinäisten talviliikettä varten rakennettujen ja valtiolaitoksen osittain avustamain höyrylaidojen »Sofian« ja »Boren« avulla on nykyään Turunkin kaupungilla, vsta 1898, ollut keskeymätön merenkulkuyhteys Ruotsin kanssa.

Tuloa tuottavat kanavat, joita olivat *Saimaan* kanava Viipurin lahden ja Saimaan vesistön välillä, *Taipaleen* ja *Konnuksen* kanavat Leppävirroilla, *Ruokovirran* ja *Ahkionlahden* kanavat Maaningan pitäjässä, *Nerkoon* kanava Lapinlahdella, *Pielisjoen* kanavat, *Vesijärven* ja *Kalkkisten* kanavat Asikkalassa, *Valkeakosken* kanava Sääksmäen pitäjässä, *Lempoisten* kanava Lempäälässä, *Muroleen* kanava Ruovedellä, *Ämmiin* ja *Koivukosken* sulut Kajaanin kaupungin luona,

*Paakkolan* kanava Muolaan pitäjässä ja *Kolun* kanava Karttulan pitäjässä, ovat viisivuotiskauden kuluessa lisääntyneet yhdellä: *Karvion* kanavalla Heinäveden pitäjässä, joka avattiin liikenteelle v. 1896. Näiden lisäksi oli maassa erinäisiä valtiolaitoksen rakentamia ja ylläpitämiä kanavalaitoksia, joiden käyttämisestä ei mitään maksuja suoriteta. Näiden joukkoon ovat luettavat myös ne vene- ja lauttausväylät sekä vetotiet, joita valtiolaitos liikenteen helpottamiseksi useihin vesistöihin on toimittanut.

Tulot kanavaliikenteestä sekä menot kanavien hoidosta ja korjauksista olivat Tie- ja vesirakennusten yllhallituksen kertomusten mukaan vuosina 1896—1900:

	Tuloja. <i>Recettes.</i> <i>Smf.</i>	Menoja. <i>Dépenses.</i> <i>Smf.</i>	Säästö. <i>Excédent des recettes.</i> <i>Smf.</i>
Vuonna 1896 . . . . .	525,842	448,036	77,806
» 1897 . . . . .	561,858	446,827	115,031
» 1898 . . . . .	559,280	265,146	294,134
» 1899 . . . . .	529,207	261,591	267,616
» 1900 . . . . .	605,833	364,461	241,372
Yhteensä	2,782,020	1,786,061	995,959
Keskimäärin vuosilta 1896—1900	556,404	357,212	199,192
» » 1892 <sup>1)</sup> —1895	516,886	300,610	216,276

Kuten edelläolevista tiedoista näkyy, ovat valtiolaitoksen nettotulot kanavista ja suluista viisivuotiskautena 1896—1900 keskimäärin vuodessa olleet pienemmät kuin vuosina 1892—1895. Tämän ovat aiheuttaneet suuret menot kanavien korjauksesta y. m. vuosina 1896—1897. Sitä vastoin ovat bruttotulot ylimalkaan nousseet 1890-luvulla, mikä on merkillä pantava, koska ne edellisinä vuosikymmeninä yhä ovat vähenneet. Bruttotulojen vuotuinen keskimäärä oli nim. vuosina 1877—1880 806,016 markkaa, vuosina 1881—1885 717,642 markkaa, vuosina 1886—1890 521,326 markkaa ja vuosina 1891—1895 504,801 markkaa, mutta kuten mainittu, 1892—1895 516,886 markkaa ja vuosina 1896—1900 556,404 markkaa.

#### 4. Postilaitos.

Se uudestijärjestely, jonka alaisena Suomen postilaitos oli alkupuolella 1880-lukua, on perinpohjaisella tavalla edistänyt maan postiliikkeen kehitystä. Kuinka nopea tämä kehitys on ollut, näkyy paraiten seuraavista tiedoista.

<sup>1)</sup> Aikaisemmilta vuosilta puuttuu Tie- ja vesirakennusten yllhallituksen kertomuksista keskenään täysin verrattavia tietoja.

Vuonna. <i>Année.</i>	Lukumäärä. — <i>Nombre.</i>					Tuloja. <i>Revettes.</i>	Menoja. <i>Dépenses.</i>	Säästö. <i>Excédent des recettes.</i>
	Postilaitoksia. <i>Des bureaux.</i>	Virkamiehistö. <i>Employés.</i>		Lähetysksiä. <i>Envois.</i>				
		Virkamiehiä. <i>Des bureaux de poste.</i>	Postiljooneja ja valtimestareja. <i>Subalternes.</i>	Sanomalehtiiä ja aikakauskirjoja. <i>Journaux.</i>	Muita. <i>Autres.</i>			
1880 . . . . .	117	219	221	3,412,844	3,294,733	797,194	729,239	67,955
1885 . . . . .	250	371	185	5,480,993	4,615,073	1,075,264	1,042,048	33,216
1890 . . . . .	421	642	689	7,576,148	10,663,863	1,609,444	1,433,981	175,463
1895 . . . . .	694	914	871	10,251,946	15,136,295	2,171,090	1,979,117	191,973
1900 . . . . .	<sup>1)</sup> 1,001	1,055	1,546	21,913,964	22,974,807	3,379,104	2,839,579	539,525

Vuonna 1900 toimessa olevista postilaitoksista oli: 42 postikonttoria, joista 5 postikonttorin haaraosastoa; 484 postitoimistoa, joista 269 ensimmäisen ja 188 toisen luokan toimistoa sekä 27 junapostitoimistoa; 201 postiasemaa ja 274 postipysäkkiä. Postiviraston palveluksessa mainittuna vuonna olevista virkamiehistä oli 399 naista, joista useimmat hoitivat maaseudulla sijaitsevia postilaitoksia.

Postitoimen tulojen edullinen suhde menoihin verraten on myöskin vaikuttanut, että maan hallitus vuoden 1897 alusta alkaen on suostunut erääseen jo 1880-luvun keskiajoilla nostettuun ehdotukseen postiviraston palkkasäännön korottamiseksi, jonka kautta etenkin postiekspeditöörit ja postiviraston palvelusmiehet saivat parempia palkkaetuja; sekä virka- että palvelusmiehille myönnettiin oikeus palkan- ja palkkionkorotukseen määrättyjen virkavuosien jälkeen ja ylimääräiselle virkamiehistölle erityisissä tapauksissa oikeus eläkkeenkin saamiseen.

Puheenaolevana viisivuotisjaksona postitoimen alalla erittäin suuresti lisääntyneeseen toimintaan on kieltämättä melkoisesti vaikuttanut samaan aikaan melkein kaikkien liikehaarojen alalla suuresti kiihtynyt toiminta ja ajanjakson loppupuolella ehkä vieläkin enemmän maan valtiollisessa elämässä tapahtuneet muutokset, jotka mitä lähemmin koskivat maan kaikkia asukkaita. Näiden tapausten johdosta lisääntynyt ajatustenvaihdon tarve vaikutti äkkiä semminkin sanomalehtikirjallisuuden tavattoman suureen leviämiseen. Postilaitoksen välityksellä kuljetettujen sanomalehtilähetysten luku nousi lakkaamatta 10 miljoonasta kappaleesta v. 1895 22 miljoonaan v. 1900, ja lisäys oli suuri erittäinkin vuosina 1899 ja 1900. Sanomalehtilähetysksiä oli näet:

<sup>1)</sup> Sitäpaitsi 15 postiljoonivaurua.



		Lähetysten lukumäärän lisäys %:na lähinnä edell. vuoden luku- määrästä.	
vuonna 1896	11,213,000	numeroa	9.37
» 1897	13,331,000	»	18.89
» 1898	14,792,000	»	10.96
» 1899	19,011,000	»	28.52
» 1900	21,914,000	»	15.27

Virallinen kirjeenvaihto, s. o. vapaakirjelähetykset, on suuresti lisääntynyt vuodesta 1895 vuoteen 1900, eli 783,065 lähetyksestä 1,561,458:aan. Prosenttina lausuttuna on tämä lisäys 99.4 %. Myöskin postietuantilähetykset ovat lisääntyneet enemmän kuin kaksinkertaisesti — 176.1 % — ja yksityinen kirjeenvaihto suljetussa kuoressa 42.7 %. — Vapaakirjeiden suuri lisäys on melkoisessa määrin johtunut v. 1898 laajennetusta vapaakirjeoikeudesta virastojen alle kuuluvien alempien viranomaisten keskinäisessä kirjevaihdossa. Vuodesta 1899 myönnetty alennus sanomalehtien postilähetysmaksuissa on myöskin epäilemättä jossakin määrin edistänyt sanomalehtilähetysten luvun lisääntymistä. Kuinka paljo lähetykset, sanomalehtiä ja aikakauskirjoja lukematta, ovat lisääntyneet jälkeen vuoden 1880, selviää seuraavasta yleiskatsauksesta:

Vuonna. <i>Année.</i>	Lukumäärä. — <i>Nombre.</i>				
	Kirjeitä. <i>Lettres.</i>	Postikortteja. <i>Cartes postales.</i>	Ristisiteitä. <i>Envois sous bande.</i>	Tavarapaketteja. <i>Envois de marchandises.</i>	Postiosoituksia. <i>Mandats de poste.</i>
1880 . . . . .	2,461,210	204,961	278,366	55,915	—
1885 . . . . .	4,450,057	424,668	711,055	67,756	—
1890 . . . . .	7,766,569	874,294	1,248,583	110,253	—
1895 . . . . .	10,793,860	1,312,387	2,102,245	139,620	5,118
1900 . . . . .	15,398,220	2,552,486	3,129,642	249,545	20,038

Yksityisistä lähetyksistä v. 1900 oli 989,616 sisäänkirjoitettua ja 281,194 vakuutettua, joista 261,280 kirjettä ja 19,914 pakettia. Lähetysten vakuutettu arvo oli 231,905,849 markkaa, johon lisäksi on laskettava postiosotusten arvo, 1,184,480 markkaa, ja postietuantilähetysten laskettu arvo, 1,404,394 markkaa. Ulkomailta tulleita (yksityisiä) lähetymiä, niihin luettu sanomalehdet ja aikakauskirjat, oli v. 1895 4,155,277, mutta v. 1900 niiden luku oli noussut 5,929,349:ään.

Toimenpide, joka on osottautunut viime aikoina voimakkaasti edistävänsä Suomen postilaitoksen kehitystä, on 1890 maaseudulla järjestetty kirjeenkanto, jonka kautta syrjäisimmätkin, harvaanasutut seudut ovat päässeet posti-yhteyteen muun maailman kanssa. Miten tarkoituksenmukainen tämä laitos on, sen osottavat parhaiten seuraavat sen kehitystä ilmoittavat luvut:

	Kirjeenkanto- linjoja maaseudulla.	Postinkuljetus kilometreissa.
Vuonna 1890 . . . .	26	41,100
» 1895 . . . .	133	404,002
» 1900 . . . .	450	1,286,598

Huomattavimpia tapauksia Suomen postilaitoksen historiassa on suomalaisten postimerkkien lakkautus <sup>14</sup>/<sub>1</sub> elokuuta 1900 ja Keisarikunnan postimerkkien määrääminen niiden sijaan kirjeenvaihdossa Keisarikunnan ja ulkomaitten kanssa, mikä muutos toimeenpantiin Keisarikunnan sisäasiainministerin määräyksen kautta <sup>18</sup>/<sub>5</sub> p:ltä toukok. 1900. Postimerkkejä, joiden arvo on Suomen rahassa ilmoitettu, sallittiin kuitenkin Keisarikunnan postimerkkien rinnalla käyttää kirjeenvaihdossa Suomessa, ja annettiin näille suomalaisille postimerkeille 1 p:stä tammikuuta 1901 samallinen ulkomuoto vaakunaan, koristeihin ja väriin nähden kuin on Keisarikunnan postimerkeillä.

## V. Raha-, luotto- ja vakuutustoimi.

### 1. Pankit.

Kuten jo useassa kohdin tässä selonteossa on huomautettu, olivat ajanjakson 1896—1900 ensimmäiset vuodet maan taloudelliselle kehitykselle erittäin edullisia. Sadot olivat yleensä hyviä; yritteliäisyys teollisuuden alalla sekä ulkomaan ja kotimaan kauppa oli erittäin vilkas. Maamme luottolaitokset, etusijassa yksityispankit, joiden talletus-, juoksevalle ja säästökassatilille yhä lisääntyvässä määrin kertyi käyttövaraista pääomaa, saattoivat aluksi helposti ja liikemaailmalle verrattain edullisilla ehdoilla tyydyttää näiden olojen synnyttämää suurta rahantarvetta.

Teollisuustoiminta lisääntyi yhä vielä v. 1897. Mutta jo vuoden 1896 lopussa oli ilmaantunut merkkejä, jotka ennustivat yleisen elpymisen piakkoin keskeytyvän. Muun muassa Suomen Pankki katsoi tarpeelliseksi 20 p:stä lokakuuta 1896 korottaa lainauskorkonsa — nimittäin 4:stä ja 4 <sup>1</sup>/<sub>2</sub> %:sta 4 <sup>1</sup>/<sub>2</sub> ja 5 %:iin kassakreditivilainoista ensiluokan vakuutta vastaan sekä 4, 4 <sup>1</sup>/<sub>2</sub> ja

5 %:sta 4½, 5 ja 5½ %:iin vekselilainoista. Tämän korotetun lainauskoron Suomen Pankki piti aina 17 p:ään lokakuuta 1898, jolloin kassakreditiiivilainojen korko määrättiin 4½, 5 ja 5½ %:ksi, jotka korkomäärät olivat voimassa vuoden loppuun saakka, jolloin ne jälleen korotettiin 5—5½ %:iin. Mutta jo seuraavan huhtikuun 7 p:nä tapahtui uusi koronkorotus; mainitunlaisten lainojen korko korotettiin näet silloin 5½:een ja 6 %:iin, ja vielä samana vuonna 4 p. lokakuuta 6 %:iin sekä 28 p. lokakuuta 6 ja 6½ %:iin, joka korkekanta säilytettiin pitkän aikaa vuonna 1901. Vekselilainoista Suomen Pankki oli ottanut, aina vekselien juoksuajan ja laadun mukaan, 1 p:stä tammikuuta 1899 4 p:ään lokakuuta samana vuonna 5, 5½—6 %, viimeainitasta päivästä lokakuun 28 p:ään samana vuonna 5½—6 % sekä sen jälkeen 6—6½ %.

Nämä kohoavat korkomäärät, jotka kuvastavat lisääntyvää rahanniukuutta ja jotka vuosijakson kuluessa nousivat korkeimmilleen v. 1900, vaikuttivat luonnollisesti myöskin yksityispankkien vaatimiin korkomääriin. Näiden pankkien talletuskorko pysyi ajanjakson alusta kauemman aikaa 4 %:ssa, mutta nousi kesäkuussa 1898 4½ %:iin ja lokakuun alussa 1899 5 %:iin. Talletuksista juoksevalle tilille pankit vastaavissa tapauksissa maksoivat 2, 2½ ja 3 % korkoa ja säästökassatililtä yleensä korkeimman talletuskoron.

Ajanjakson alussa ja sen kahtena ensimmäisenä vuonna vallitseva runsas rahansaanti antoi aiheita ei ainoastaan siihen, että suuri joukko uusia teollisuusyrityksiä pantiin alulle, vaan myöskin siihen, että perustettiin neljä uutta pankkilaitosta, sekä että kaikki vanhemmat yksityispankit järjestettiin uudelleen taikka laajennettiin. Valitettavasti kuitenkin ajanjakson myöhempinä vuosina huonontuneet rahaolot olivat turmiollisia näille uusille liikeyrityksille sekä myöskin yhdelle näistä vastaperustetuista pankeista, »Suomen Maanviljelys- ja Teollisuus-Pankki Osakeyhtiölle«, joka perustettiin v. 1897 alkupe- räisesti 2,000,000 markan osakepääomalla, jonka pankki jo v. 1898 lisäsi 3,000,000 markaksi päästämällä liikkeeseen uusia osakkeita 25 %:n emissiooni- kurssin mukaan yli nimellisarvon. Pankki oli pakotettu jo vuoden 1900 lopussa lakkauttamaan liikkeensä ja alkoi vuoden 1901 alussa loppusuorituksen- sensa. Paitsi äskenmainittua pankkia perustettiin ajanjakson kuluessa »Åbo Aktiebank«, »Tampereen Osake-Pankki« ja »Nykarleby Aktiebank«, kaksi ensinmainittua kumpikin 3,000,000 markan osakepääomalla ja viimeksimainittu 300,000 markan osakepääomalla. »Aktiebolaget Helsingfors Folkbank« järjes- tettiin v. 1896 uudestaan lisätyllä osakepääomalla nimellä »Privatbanken i Helsingfors Aktiebolag«, joka v. 1898 lisäsi osakepääomansa (2,000,000 markkaa) kaksinkertaiseksi antamalla ulos uusia osakkeita hinnasta, joka oli 60 % yli nimellisarvon. Yksityispankkien lukumäärä, joka ajanjakson alussa oli 6, nousi siis vuoden 1900 lopussa 10:een tahi, jos Suomen Maanviljelys- ja Teollisuus-Pankki Osakeyhtiö« lasketaan pois, 9:ään.

Kuten mainittu, olivat kaikki vanhemmat yksityispankit<sup>1)</sup> sekä Suomen Maanviljelys- ja Teollisuus-Pankki Osakeyhtiö käyttäneet edullista rahatilaa hyväkseen lisäten osakepääomansa antamalla ulos uusia osakkeita, jonka ohessa pankit vahvistivat vararahastonsa lisäämällä niihin varoja ulosantamiensa osakkeiden myynnin kautta karttuneesta agiovoitosta. Uusia osakkeita annettiin allamainitut määrät ja seuraaviin emissioonihintoihin:

P a n k i t .	Osake- ulosantivuosi.	Ulosannettujen osakkeiden lukumäärä.	Osakkeiden nim.arvo. %na.	Emissioonihinta osaketta kohd. %na.	Emissioonihinta %na yli nimellisarvon.	Osakepääoma ennen osakkeiden ulosantia. %na.	Osakepääoma jälkeä ulosannin. %na.	Vararahastot ennen ulosantia 31/12. %na.	Vararahastot jälkeä ulosannin 31/12. %na.
Suomen Yhdyspankki . . . . .	1896	10,000	100	400	300	3,000,000	4,000,000	5,124,426	8,144,610
Pohjoismaiden Osakepankki Kauppaa ja Teollis. varten .	1896	2,500	200	380	90	8,000,000	8,500,000	1,617,224	2,151,263
Sa . . . . .	1898	7,500	200	400	100	8,500,000	10,000,000	1,884,670	3,484,670
Vaasan Osakepankki . . . . .	1896	3,000	500	850	70	1,500,000	3,000,000	644,467	1,737,179
Kansallis-Osake-Pankki . . . . .	1898	5,000	200	300	50	4,000,000	5,000,000	48,476	712,765
Yksityispankki Helsingissä . . . . .	1898	20,000	100	160	60	2,000,000	4,000,000	51,628	1,206,480

Vahvistamalla täten rahastonsa ovat yksityispankit sen kautta ajanjakson kuluessa melkoisesti lisänneet vakaavaraisuutensa, mikä olikin hyvin tarpeen, syystä että yleisön rahansijoitukset talletus-, juoksevalle ja säästökassatilille olivat suuresti lisääntyneet.

Näillä tileillä oli yksityispankeissa vuoden lopussa yhteensä seuraava määrä saatavia:

		Lisäys edellisestä vuodesta %na.
v. 1896 . . . . .	214.6 milj. markkaa	16.70
» 1897 . . . . .	251.5 » »	17.17
» 1898 . . . . .	276.9 » »	10.12
» 1899 . . . . .	300.7 » »	8.60
» 1900 . . . . .	309.9 » »	3.03

Edellisenä aikana näillä tileillä olevat talletukset nousivat vuoden 1880 lopussa 41 milj. markkaan ja v. 1885 64 milj. markkaan; yleisön saatavat näillä tileillä olivat siis mainittuna väliaikana lisääntyneet 23 milj. markalla eli 55.94 %:lla. Vuosina 1886—1890 oli lisäys 38.1 milj. markkaa eli 59.58 % ja vuosina

<sup>1)</sup> Uudenmaan Osakepankki oli jo v. 1895 lisännyt osakepääomansa 600,000 markasta 1,000,000 markaksi antamalla ulos osakkeita 250 markasta osakkeelta (nimellisarvo 200: —).

1891—1895 81.8 milj. markkaa eli 80.17 %. Puheenaolevana ajanjaksona yleisön näillä tileillä olevat saatavat lisääntyivät koko 125.9 milj. markalla, joka vastaa 68.48 %:n lisäystä. Tämä lisäys johtuu kuitenkin, kuten ylläolevista tiedoista selviää, etupäässä ajanjakson ensi ajalta.

Yksityispankkien omien rahastojen suuruuteen verraten oli yleisöllä talletus-, juoksevalla ja säästökassatilillä seuraava määrä saatavia:

	Yksityispankkien pohja- ja vara- rahastot. Milj. markkaa.	Pohja- ja vararahastot %:na talletus-, juok- sevalla ja säästö- kassatilillä olevista saatavista.
v. 1880 . . . . .	16.1	39.15
» 1890 . . . . .	21.8	21.38
» 1895 . . . . .	25.9	14.08
» 1900 . . . . .	50.3	16.24

Yleisön saatavien nopea lisääntyminen näillä tileillä, joilla kuitenkin korkovoitto yleensä on melkoisesti alhaisempi kuin tavallisesta lainanannosta kauemmaksi aikaa, on selitettävissä osaksi siten, että mainittu säästötapa on niin mukava, osaksi sen kautta, että yksityispankkien johto aikojen kuluessa on saavuttanut yleisön keskuudessa suurta luottamusta, jota eivät edes »Aktiebolaget Helsingfors Folkbankin« (katso alempana) eikä »Suomen Maanviljelys- ja Teollisuus-Pankki Osakeyhtiönkään« onnettomuudet ole sanottavasti horjuuttaneet.

Nousevien korkomäärien vaikutuksesta ja lisääntyvästä taloudellisesta epävarmuudesta huolimatta kaikki pankit työskentelivät verrattain hyvillä tuloksilla, jotka lähinnä osottautuivat vuosi vuodelta melkoisesti kasvavissa voittosaldoissa, jos kohta vallitsevien rahaolojen vuoksi lisäys pankkien talletustileillä ei ollut niin suuri kuin vuosikymmenen keskipoikoilla. Tämän yhteydessä ei kuitenkaan saa jättää mainitsematta, että lisäys, minkä yksityispankit olivat hankkineet omille rahastoilleen, etupäässä antamalla ulos osakkeita verrattain korkean kurssin mukaan, on jo yksistään tuntuvasti vaikuttanut pankkien vuosivoittojen lisääntymiseen.

Suomen Pankissa ynnä kaikissa yksityispankeissa diskontattujen kotimaisten vekselien arvo oli vuoden lopussa:

	Suomen Pankissa.	Yksityispankeissa.	Yhteensä.
v. 1896 . . . . .	22.4 milj. markkaa.	79.4 milj. markkaa.	101.8 milj. markkaa.
» 1897 . . . . .	25.2 » »	97.3 » »	122.5 » »
» 1898 . . . . .	27.7 » »	127.7 » »	155.4 » »
» 1899 . . . . .	33.4 » »	124.0 » »	157.4 » »
» 1900 . . . . .	38.6 » »	128.6 » »	167.2 » »

Viimeksimainituista tiedoista selviää, että, huolimatta siitä, että yksityispankkeihin edelleen tulvi joutilaita pääomia, uloslainausta jälkeen vuoden 1898 jonkun verran supistettiin. Tämä varovaisuus osottautui etupäässä uusien liikesopimusten välttämässä, mikä pankkipolitiikka, yleisen taloudellisen lamauksen johdosta, jota valtiolliset selkkaukset vielä lisäsivät, jatkui vielä kauan ajanjakson päätyttyä.

Kaikkien pankkien myöntämät lainat nousivat kunkin vuoden lopussa vuosijaksona 1896–1900 seuraavaan määrään miljoonissa markkoissa:

	Suomen Pan- kissa.	Yksityispan- keissa.	Yhteensä.
v. 1896 . . . . .	8.6	56.9	65.5
» 1897 . . . . .	10.0	70.2	80.2
» 1898 . . . . .	11.7	79.5	91.2
» 1899 . . . . .	13.3	85.1	98.4
» 1900 . . . . .	16.5	85.3	101.8

Myönnettyillä kassakreditiveillä oli lainassa seuraavat summat miljoonissa markkoissa:

	Suomen Pan- kissa.	Yksityispan- keissa.	Yhteensä.
v. 1896 . . . . .	3.2	26.1	29.3
» 1897 . . . . .	2.8	31.8	34.6
» 1898 . . . . .	3.5	42.9	46.4
» 1899 . . . . .	3.7	51.5	55.2
» 1900 . . . . .	4.2	55.0	59.2

Kotimaisten kirjeenvaihtajien tileillä oli yksityispankeilla saatavana:

v. 1896 . . . . .	15.6	milj.	markkaa.
» 1897 . . . . .	20.9	»	»
» 1898 . . . . .	31.9	»	»
» 1899 . . . . .	41.5	»	»
» 1900 . . . . .	45.8	»	»

Nämäkin numerot osottavat, verrattuina yksityispankkien vekselilainoja koskeviin numeroihin, miten epävarmoiksi liikemarkkinat yleensä 1890-luvun lopulla olivat käyneet, pankkien lainausliike ja ulosotot kassakreditiveiltä kun nopeasti lisääntyivät samalla kun pankkien vekselisalkku pysyi melkein muuttumatta samassa määrässä.

Suomen Pankin tila oli vuosien 1896–1900 lopussa seuraava:

*Situation de la Banque de Finlande à la fin des années 1896—1900.*

	1 8 9 6.		1 8 9 7.		1 8 9 8.		1 8 9 9.		1 9 0 0.	
	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>uz</sup></i>	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>uz</sup></i>	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>uz</sup></i>	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>uz</sup></i>	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>uz</sup></i>
<b>V a s t a a v a a.</b>										
Metallikassa — <i>Encaisse métallique</i> : rahaksi lyö- tyä ja lyömätöntä kultaa . . . . .	19,615,159	44	20,386,487	66	20,509,571	66	20,920,151	35	20,667,342	07
Suomen hopearahaa . . . . .	2,844,673	75	2,379,703	25	2,470,917	75	2,437,234	75	2,576,878	25
rahaksi lyömätöntä hopeaa . . . . .	25,442	44	23,135	14	20,451	90	14,197	33	55,889	13
Valtiopapereita ja obligatiooneja ulkomaan ra- hassa — <i>Titres de rente, obligations etc.</i> . . .	23,642,301	48	25,796,014	41	24,007,366	37	21,467,336	40	21,701,701	60
Saamisia pankin ulkomaisilta asiamiehiltä — <i>Créances sur les correspondants à l'étranger</i> . .	29,210,893	21	32,964,155	68	39,865,636	95	24,088,617	61	26,201,673	09
Kotimaisia saatavia — <i>Créances à l'intérieur</i> : vek- seleitä salkussa . . . . .	22,423,294	72	25,249,985	89	27,683,639	40	33,403,966	76	38,629,269	14
hypoteekkilainoja . . . . .	8,367,776	32	9,786,834	79	11,564,313	68	13,204,782	50	16,394,691	—
alkuperäislainoja . . . . .	272,995	27	215,147	41	179,983	27	136,918	17	110,971	38
kassakreditiivillä otettua . . . . .	3,236,677	77	2,780,862	87	3,542,151	21	3,651,279	22	4,158,973	58
Salkussa vekseleitä ulkomaan ja Venäjän rahassa — <i>Lettres de change</i> . . . . .	444,559	11	444,742	91	3,520,188	49	5,231,521	53	3,501,544	23
Muita varoja — <i>Autres actifs</i> . . . . .	1,767,854	61	2,020,451	36	1,668,256	74	1,809,986	39	1,842,186	08
Yhteensä	111,851,628	12	122,047,521	37	135,032,477	42	126,365,992	01	135,841,119	55

	1 8 9 6.		1 8 9 7.		1 8 9 8.		1 8 9 9.		1 9 0 0.	
	<i>Smc.</i>	<i>piä</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä</i>
<b>V a s t a t t a v a a.</b>										
Liikkeessä olevia seteleitä — <i>Billets en circulation</i>	64,023,490	—	71,492,753	—	76,815,950	—	73,384,314	—	71,116,914	—
Postivekseleitä — <i>Chèques</i> . . . . .	1,328,121	80	677,661	85	560,658	66	707,209	30	920,324	14
Pano- ja ottotilillä — <i>Comptes courants et lettres à vue</i> . . . . .	12,725,140	47	14,267,181	37	10,913,031	23	14,572,442	39	14,711,348	20
Suorittam. valtiolain. vuotuismaks. y. m. — <i>Annuités</i>	1,269,777	89	2,282,343	44	11,768,153	48	677,018	31	1,622,933	90
Käytettyjä voittorahoja — <i>Bénéfices employés</i> . .	3,025,185	13	1,432,824	44	1,090,425	39	1,560,000	—	899,011	76
Laina Suomen valtiovarastosta — <i>Prêts du Trésor</i>	1,680,000	—	1,560,000	—	1,440,000	—	880,000	—	800,000	—
Maksettaviksi langenneita korkoja ja valtiovaraston saatavaa — <i>Dépôts du Trésor et arrerages</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	6,841,792	86
Pankin pohjarahasto — <i>Fonds</i> . . . . .	10,000,000	—	10,000,000	—	10,000,000	—	10,000,000	—	10,000,000	—
» vararahasto — <i>Fonds de reserve</i> . . . . .	14,566,388	26	15,185,903	67	15,885,152	40	16,695,952	64	23,746,030	26
» kiinteimistö ja kalusto — <i>Biens meubles et immeubl.</i> . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Suorittamattomia voittorahoja — <i>En caisse</i> . .	3,233,524	57	5,148,853	60	6,559,106	26	7,889,055	37	5,182,764	43
Yhteensä	111,851,628	12	122,047,521	37	135,032,477	42	126,365,992	01	135,841,119	55



Pankin koko rahaliike oli kassatilin debet- ja kreditpuolella:

v. 1896 . . . . .	788,856,441	markkaa	85	penniä.
» 1897 . . . . .	831,407,498	»	58	»
» 1898 . . . . .	1,059,903,156	»	92	»
» 1899 . . . . .	1,203,076,516	»	42	»
» 1900 . . . . .	1,419,198,368	»	02	»

Ajanjakson kuluessa ei pankin konttorien luku ole lisääntynyt eikä vähentynyt, joten niitä vuoden 1900 lopussa oli 14, nimittäin, paitsi Helsingissä olevaa pääkonttoria, Turun, Viipurin, Nikolainkaupungin, Oulun, Kuopion, Porin, Tampereen, Joensuun, Jyväskylän, Mikkelin, Sortavalan, Kotkan ja Pietarin haarakonttorit.

Tulos pankin liikkeestä oli eri vuosina:

*Recettes de la Banque.*

Vuonna. <i>Année.</i>	Vuoden brutto- tulo. <i>Recettes brutes.</i>		Palkkoja ja muita kulunkeja, tileistä poistettuja saamis. y. m. <i>Frais d'administra- tion, décomptes etc.</i>		Pankin puhdas voitto. <i>Bénéfice net.</i>	
	<i>Smc.</i>	<i>ppä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ppä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ppä.</i>
1896 . . . . .	3,421,844	52	726,022	24	2,695,822	28
1897 . . . . .	3,503,555	86	700,242	82	2,803,313	04
1898 . . . . .	3,826,333	93	948,628	60	2,877,705	33
1899 . . . . .	4,640,535	13	1,231,941	36	3,408,593	77
1900 . . . . .	5,304,215	15	1,580,068	51	3,724,146	64

Kaikkien yksityispankkien varat ja velat nousivat vuosina 1896—1900 kunkin vuoden lopussa seuraaviin summiin:

*La situation des banques privées à la fin des années 1896—1900.*

	1 8 9 6.		1 8 9 7.		1 8 9 8.		1 8 9 9.		1 9 0 0.	
	<i>Smc.</i>	<i>712.</i>	<i>Smc.</i>	<i>712.</i>	<i>Smc.</i>	<i>712.</i>	<i>Smc.</i>	<i>712.</i>	<i>Smc.</i>	<i>712.</i>
<b>V a s t a a v a a.</b>										
Käteistä rahaa . . . . .	12,731,563	84	11,673,556	84	10,855,302	73	10,820,876	48	10,328,986	34
Vekseleitä:										
paikallisia . . . . .	79,386,909	05	97,341,195	54	127,662,615	33	124,008,577	89	128,609,624	68
lähetettyjä . . . . .										
ulkomaisia . . . . .	10,772,152	73	10,380,341	33	8,837,116	77	10,282,291	15	10,466,312	72
Lainoja <sup>1)</sup> kiinnitetystä kiinteimistöstä . . . . .	41,707,539	11	50,193,701	12	51,399,801	80	55,704,024	93	55,514,825	83
» korkoa antavia obligatiooneja vastaan . . . . .	1,844,381	40	1,891,218	40	2,611,699	72	2,150,682	62	2,484,556	72
» osakkeita vastaan . . . . .	14,809,402	75	23,479,198	—	31,251,213	90	33,287,837	81	32,705,559	71
» muita arvoesineitä vastaan . . . . .	2,220,114	10	3,510,673	36	3,605,440	93	4,736,113	12	4,328,099	71
» takausta ja velkakirjaa vastaan . . . . .	5,470,119	71	10,710,047	31	12,084,933	—	11,127,489	14	11,849,312	67
Kassakreditiivilit . . . . .	26,128,615	28	31,785,028	71	42,908,327	01	51,463,664	92	55,047,857	02
Obligatiooneja . . . . .	32,514,367	15	33,083,696	91	31,546,207	34	28,310,304	09	27,660,295	55
Talletustodistuksia . . . . .	1,607,900	—	1,771,396	84	958,998	—	206,961	70	260,081	07
Korkolippuja . . . . .	58,470	26	17,700	36	70,810	70	37,294	36	34,182	22
Osakkeita . . . . .	2,066,955	—	813,270	60	1,009,463	67	1,579,477	87	1,684,197	37
Kotimaisia kirjeenvaihtajia . . . . .	15,552,035	23	20,867,707	61	31,857,922	75	41,500,353	42	45,764,872	76
Ulkomaisia » . . . . .	20,912,850	53	18,033,642	62	9,945,303	89	11,376,043	03	9,784,713	18
Palkkoja ja kulunkeja . . . . .	93,234	15	111,253	95	103,456	25	64,640	08	20,000	—
Erinäisiä tilejä . . . . .	2,252,326	63	2,373,877	07	2,728,637	04	4,705,048	50	2,731,050	68
Kasvaneita korkoja . . . . .	683,771	63	284,539	48	344,121	30	463,896	37	527,929	80
Kiinteistöjä . . . . .	4,589,663	58	5,496,691	98	6,328,612	23	8,388,523	63	9,916,177	62
Hypoteekiosastot . . . . .	1,426,048	42	5,634,764	85	4,185,328	97	4,554,025	96	4,303,722	55
Kalusto-tili . . . . .	203,241	51	233,634	27	282,835	92	156,859	02	129,133	91
Rediskontattuja vekseleitä . . . . .	—	—	—	—	—	—	1,144,936	47	—	—
Pankkikonttorien yleinen tili, epävarmoja saatavia . . . . .	—	—	—	—	—	—	101,063	83	—	—
Kiinnitettyjä velkakirjoja . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	277,031,662	06	329,687,137	15	380,581,149	25	406,170,986	39	414,151,492	11

<sup>1)</sup> Tiedot lainojen ryhmytyksestä ovat otetut Keisarillisen Senaatin Valtiovarainoimituskunnan julkaisemasta yleisotteesta Suomen yksityispankkien tilasta joulukuun lopussa eri vuosina sekä eroavat jonkun verran pankkien tilinpäätöksissä annetuista tiedoista siv. 247.

	1 8 9 6.		1 8 9 7.		1 8 9 8.		1 8 9 9.		1 9 0 0.	
	<i>Smc.</i>	<i>714</i>	<i>Smc.</i>	<i>714</i>	<i>Smc.</i>	<i>714</i>	<i>Smc.</i>	<i>714</i>	<i>Smc.</i>	<i>714</i>
<b>V a s t a t t a v a a.</b>										
Suoritettu osakepääoma . . . . .	25,500,000	—	27,234,100	—	34,918,030	—	36,137,225	—	33,300,000	—
Vara- ja voitonjakorahastot . . . . .	12,350,902	47	12,298,007	54	16,055,472	52	16,529,019	04	17,029,025	79
Talletuksia . . . . .	195,660,935	68	229,943,061	27	253,955,304	02	278,411,822	13	284,186,235	96
Juoksevilla tilillä . . . . .	17,909,963	25	19,986,803	94	21,168,082	17	19,184,754	25	21,238,885	77
Obligatsioonilainatili y. m. . . . .	9,790,100	42	20,381,513	85	22,456,143	97	22,703,513	96	22,344,159	55
Säästökassatalletuksia . . . . .	1,047,224	64	1,528,085	93	1,793,691	81	3,141,710	65	4,427,356	32
Rediskontattuja vekseleitä . . . . .	175,468	40	1,649,274	17	3,472,404	64	4,338,792	22	6,872,278	73
Postilähetysvekseleitä . . . . .	1,747,010	89	2,182,877	63	2,683,137	17	2,611,351	28	2,407,045	31
Liikkeessä olevia omia seteleitä . . . . .	52,990	—	47,385	—	42,665	—	40,080	—	37,635	—
Kotimaisia kirjeenvaihtajia . . . . .	2,955,036	73	1,329,615	52	4,960,262	61	2,759,411	03	4,260,314	96
Ulkomaisia » . . . . .	2,451,946	41	3,049,295	54	4,895,069	83	7,696,530	71	5,035,263	43
Perityitä vekseleitä . . . . .	341,984	34	363,765	73	443,768	63	586,083	40	547,150	22
Otettuja lainoja . . . . .	2,105,500	—	4,330,017	71	6,633,619	56	4,463,997	32	3,212,231	44
Ulosottamattomia osinkoja . . . . .	72,260	05	31,161	40	25,556	20	25,784	30	28,976	—
Erinäisiä tilejä . . . . .	753,391	16	731,371	61	786,721	55	846,713	39	1,034,733	08
Korkoja ja palkkioita . . . . .	1,756,342	35	1,477,274	88	2,002,663	69	1,946,957	72	2,514,368	21
Voitto- ja tappiotili . . . . .	2,360,605	27	3,123,525	43	4,288,555	88	4,747,239	99	5,675,832	34
Yhteensä	277,031,662	06	329,687,137	15	380,581,149	25	406,170,986	39	414,151,492	11

Yksityspankeista vanhin, *Yhdyspankki*, on harjoittanut liikettään, paitsi Helsingissä sijaitsevan pääkonttorinsa kautta, haarakonttorien välityksellä, joita sillä on 22:ssa maamme kaupungissa ja joista Kotkan konttori perustettiin v. 1896, sekä sitä paitsi Lahden kauppalassa ja Forssan tehdasyhdyskunnassa Tammelan pitäjässä (jälkimäinen vuodelta 1900) sijaitsevien konttorensa kautta. Vuonna 1895 oli pankkiin järjestetty erityinen hypoteekkosasto kaupunkikiin- nitysten panttaamista varten.

Pankin rahaliike oli kassatilin debet- ja kreditpuolella:

v. 1896 . . . . .	866,478,593	markkaa	01	penniä.
» 1897 . . . . .	956,943,843	»	—	»
» 1898 . . . . .	1,150,032,044	»	63	»
» 1899 . . . . .	1,227,288,908	»	04	»
» 1900 . . . . .	1,202,386,657	»	39	»

Pankin liikevoitto selviää seuraavasta taulusta:

Vuonna. <i>Année.</i>	Vuoden brutto- tulo. <i>Recettes brutes.</i>		Palkkoja ja muita kulunkeja, uloste- koja, tileistä pois- tettuja saamisista y. m. <i>Frais d'administra- tion, décomptes etc.</i>		Pankin puhdas voitto. <i>Bénéfice net.</i>	
	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>
1896 . . . . .	1,463,875	46	612,326	94	851,548	52
1897 . . . . .	1,704,880	39	639,601	50	1,065,278	89
1898 . . . . .	2,087,277	74	730,342	08	1,356,935	66
1899 . . . . .	2,366,699	82	873,498	98	1,493,200	84
1900 . . . . .	2,611,857	53	1,009,490	47	1,602,367	06

Uloslainaustililtä poistettiin viisivuotiskassan kuluessa saatavia kaikkiaan 316,696 markk. 94 ptiä. Vuosina 1891—1895 poistettujen saatavien summa nousi 437,212 markkaan 99 penniin, ajanjaksona 1886—1890 572,375 markkaan 90 penniin ja ajanjaksona 1881—1885 605,155 markkaan 22 penniin.

Pankin tila 31 p. joulukuuta 1900 oli seuraava:

*Situation de la Banque de l'Union au 31 Décembre 1900.*

Vastaavaa.	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	Vastattavaa.	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>
Kotimaan vekseleitä . . . . .	37,635,275	85	Osakepääoma . . . . .	4,000,000	—
Ulkomaan » . . . . .	1,338,048	06	Vararahastot . . . . .	8,714,677	43
Lainoja . . . . .	26,374,378	78	Talletuksia . . . . .	87,792,218	41
Kassakreditiovejä . . . . .	11,476,413	49	Juokseva tili . . . . .	6,243,749	31

	<i>Smc</i>			<i>pta</i>	
Obligatiooneja . . . . .	7,317,768	05	Postilähetysvekseleitä . . .	540,021	80
Korkolippuja ja ulkom. rahaa	72,985	77	Omia seteleitä . . . . .	37,635	—
Osakkeita . . . . .	363,630	—	Kotimaisia kirjeenvaihtajia .	893,270	74
Kotimaisia kirjeenvaihtajia .	12,902,233	65	Ulkomaisia » . . . . .	722,075	61
Ulkomaisia » . . . . .	5,823,466	49	Perittyjä vekseleitä . . . . .	152,787	03
Kiinteistöjä . . . . .	1,887,382	45	Ulosottamattomia osinkoja .	7,482	—
Hypoteekiosasto . . . . .	3,103,203	19	Kasvaneita korkoja . . . . .	947,315	42
Konttorien yleinen tili . . .	2,475	98	Erinäisiä tilejä . . . . .	1,385	50
Tantieemi-tili . . . . .	20,000	—	Voitto- ja tappiotili . . . . .	1,602,367	06
Erinäisiä tilejä . . . . .	638,947	53			
Kalusto . . . . .	28,841	84			
Kassa . . . . .	2,669,934	18			
Yhteensä	111,654,985	31	Yhteensä	111,654,985	31

*Pohjoismaiden Osakepankillä kauppaa ja teollisuutta varten* on viisivuotiskauden kuluessa edelleen ollut pääkonttorinsa Viipurissa, ja on se harjoittanut liikettään, paitsi pääkonttorin, 26 haarakonttorin välityksellä. Näistä on Käikisalmen, Kristiinankaupungin, Haminan ja Kemin konttorit avattu viisivuotiskauden kuluessa.

Pankin rahaliike kassatilin debet- ja kreditpuolella nousi 31 p. joulukuuta:

v. 1896 . . . . .	817,435,322	markkaan 80	penniin.
» 1897 . . . . .	924,746,004	» 75	»
» 1898 . . . . .	1,055,828,125	» 17	»
» 1899 . . . . .	1,138,204,597	» 07	»
» 1900 . . . . .	1,134,631,565	» 51	»

Sen toiminnan tulos oli:

Vuonna. <i>Année.</i>	Vuoden bruttotulo. <i>Recettes brutes.</i>		Palkkoja ja muita kulunkeja, uloste-koja, tileistä poistettuja saatavia y. m. <i>Frais d'administration, décomptes etc.</i>		Pankin puhdas voitto. <i>Bénéfice net.</i>	
	<i>Smc</i>	<i>pta</i>	<i>Smc</i>	<i>pta</i>	<i>Smc</i>	<i>pta</i>
1896 . . . . .	1,793,360	62	789,121	80	1,004,238	82
1897 . . . . .	1,919,742	81	813,506	49	1,106,236	32
1898 . . . . .	2,345,443	67	948,603	74	1,396,839	93
1899 . . . . .	2,426,440	92	1,282,119	15	1,144,321	77
1900 . . . . .	2,800,490	40	1,334,654	48	1,465,835	92

Uloslainaustililtä poistettiin viisivuotisjakson kuluessa saatavia kaikkiaan 741,666 markkaa 34 penniä, jota vastoin vuosina 1891—1895 oli poistettu 893,515 markkaa 88 penniä, vuosina 1886—1890 246,461 markkaa 11 penniä ja vuosina 1881—1885 266,896 markkaa 44 penniä. Eri varojen arvon-vähennys oli ajanjakson kuluessa 288,057 markkaa 34 penniä.

Pankin tila oli vuoden 1900 lopussa seuraava:

*Situation de la Banque du Nord au 31 Décembre 1900.*

Vastaavaa.	Smf.		Vastattavaa.	Smf.	
		7/10			7/10
Kassa . . . . .	2,548,059	—	Osakepääoma . . . . .	10,000,000	—
Kotimaisia vekseleitä . . . . .	35,480,712	96	Talletustili . . . . .	78,196,400	47
Ulsomaisia » . . . . .	4,257,921	16	Juokseva tili . . . . .	6,445,297	11
Lainoja . . . . .	21,722,692	04	Pankkipostivekseleitä . . . . .	713,767	15
Kassakreditivijä . . . . .	15,745,076	57	Ulkomaisia kirjeenvaihtajia . . . . .	1,227,092	62
Obligatiooneja . . . . .	9,235,030	57	Kotimaisia » . . . . .	382,218	68
Korkolippuja . . . . .	27,578	79	Korkoja ja provisiooneja . . . . .	678,088	11
Osakkeita . . . . .	420,612	25	Erinäisiä tilejä . . . . .	277,374	—
Ulkomaisia kirjeenvaihtajia . . . . .	1,328,052	93	Vararahastot . . . . .	3,567,063	61
Kotimaisia » . . . . .	9,550,294	41	Eläkerahastot . . . . .	323,755	54
Hypoteekiosasto . . . . .	1,200,519	36	Lainoja . . . . .	822,000	—
Kiinteistöjä . . . . .	2,763,120	98	Nostamattomia osinkoja . . . . .	10,158	50
Erinäisiä tilejä . . . . .	52,190	68	Perittyjä vekseleitä . . . . .	118,016	62
Kalusto . . . . .	20,000	—	Rediskontattuja vekseleitä . . . . .	204,793	37
			Voitto- ja tappiotili . . . . .	1,465,835	92
Yhteensä	104,431,861	70	Yhteensä	104,431,861	70

*Vaasan Osakepankki* on, paitsi Nikolainkaupungissa olevan pääkonttorinsa kautta, harjoittanut liikettään Kristiinankaupungissa, Uudessakaarlepyyssä, Helsingissä, Turussa, Porissa, Pietarsaareissa, Uudessakaupungissa, Tampereella, Oulussa ja Kaskisessa olevien haarakonttoriensa välityksellä, joista neljä viimeainittua perustettiin viisivuotisjakson kuluessa.

Pankin rahaliike kassatilin debet- ja kreditpuolella oli:

v. 1896 . . . . .	315,822,424	markkaa 08 penniä.
» 1897 . . . . .	369,164,551	» 97 »
» 1898 . . . . .	447,501,808	» 70 »
» 1899 . . . . .	473,761,345	» 57 »
» 1900 . . . . .	481,821,965	» 64 »

Tulos pankin liikkeestä oli:

Vuonna. <i>Année.</i>	Vuoden brutto- tulo. <i>Recettes brutes.</i>		Palkkoja, kulun- keja, tileistä pois- tett. saam. y. m. <i>Frais d'administra- tion, décomptes etc.</i>		Pankin puhdas voitto. <i>Bénéfice net.</i>	
	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>
1896 . . . . .	463,274	22	315,962	12	147,312	10
1897 . . . . .	716,733	51	415,256	96	301,476	55
1898 . . . . .	812,440	06	389,656	14	422,783	92
1899 . . . . .	948,125	22	597,888	52	350,236	70
1900 . . . . .	1,023,594	13	575,764	16	447,829	97

Pankin uloslainauksiltiltä poistettiin ajanjakson kuluessa saatavia kaik-  
kiaan 353,216 markkaa 20 penniä. Vuosina 1891—1896 oli poistettujen saata-  
vien summa 322,193 markkaa 96 penniä. Pankin arvopaperien arvo laskettiin  
ajanjakson kuluessa vähentyneen 87,051 markkaa 93 penniä.

Joulukuun 31 p:nä 1900 pankin tila oli seuraava:

*Situation de la Banque de Vasa au 31 Décembre 1900.*

Vastaavaa.	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	Vastattavaa.	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>
Kassa . . . . .	1,226,937	60	Osakopääoma . . . . .	3,000,000	—
Suorittamattomia lainoja . .	9,418,810	26	Vararahasto . . . . .	1,850,000	—
Kassakreditiivejä . . . . .	4,534,234	76	Apurahasto . . . . .	43,019	52
Kotimaisia vekseleitä . . . .	16,119,362	65	Talletuksia . . . . .	31,590,223	18
Ulkomaisia » . . . . .	2,000,744	12	Juoksevalla tilillä . . . . .	2,203,101	38
Obligatsiooneja . . . . .	3,368,701	83	Lainoja . . . . .	448,399	06
Osakkeita . . . . .	107,860	12	Postilähetysvekselcitä . . . .	255,915	07
Ulkom. rahaa ja korkolippuja	146,519	85	Rediskontattuja vekseleitä . .	1,566,140	01
Ulkomaisia kirjeenvaihtajia .	633,196	36	Kotimaisia kirjeenvaihtajia .	166,766	67
Kotimaisia » . . . . .	2,980,682	70	Ulkomaisia » . . . . .	329,085	42
Erinäisiä tilejä ja epävarmoja			Inkassotili . . . . .	73,943	67
saatavia . . . . .	28,261	31	Erinäisiä tilejä . . . . .	1,306	50
Kiinteistöjä . . . . .	1,550,000	—	Korkoja . . . . .	162,736	11
Kalusto . . . . .	25,000	—	Maksamattomia osinkoja . .	1,845	—
			Vuoden voitto . . . . .	447,829	97
Yhteensä	42,140,311	56	Yhteensä	42,140,311	56

*Uudenmaan Osakepankilla* on edelleen ollut pääkonttorinsa Helsingissä ja haarakonttoreja Salon kauppalassa sekä Kokkolan, Pietarsaaren, Loviisan ja Savonlinnan kaupungeissa. Sitä paitsi pankki viisivuotiskauden kuluessa on avannut konttorin Lauttakylässä Huittisten pitäjässä.

Pankin rahaliike kassatilin debet- ja kreditpuolella oli:

v. 1896 . . . . .	68,476,403	markkaa 70	penniä.
» 1897 . . . . .	68,530,370	» 99	»
» 1898 . . . . .	78,516,772	» 67	»
» 1899 . . . . .	94,133,267	» 81	»
» 1900 . . . . .	93,084,197	» 99	»

Pankin liikkeen tulos oli seuraava:

Vuonna. <i>Année.</i>	Vuoden brutto- tulo. <i>Recettes brutes.</i>		Palkkoja, kulun- keja, tileistä pois- tett. saam. y. m. <i>Frais d'administra- tion, décomptes etc.</i>		Pankin puhdas voitto. <i>Bénéfice net.</i>	
	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>
1896 . . . . .	199,050	09	157,242	32	41,807	77
1897 . . . . .	193,662	71	121,137	62	72,525	09
1898 . . . . .	216,622	33	82,813	48	133,808	85
1899 . . . . .	248,195	14	99,250	68	148,944	46
1900 . . . . .	275,440	20	90,910	66	184,529	54

Pankin uloslainaustililtä poistettiin ajanjakson kuluessa saatavia yhteensä 189,275 markkaa 34 penniä, jota vastoin vuosina 1891—1895 tileistä poistettujen saatavien summa teki 195,561 markkaa 25 penniä. Tähän tulee kuitenkin lisäksi, että erinäisten varain arvo ajanjaksona 1896—1900 laskettiin 3,680 markkaa alhaisemmaksi.

Pankin tila oli 31 p. joulukuuta 1900 seuraava:

*Situation de la Banque de Nylande au 31 Décembre 1900.*

Vastaavaa.	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	Vastattavaa.	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>
Kassa . . . . .	237,207	35	Osakepääoma . . . . .	1,000,000	—
Kassakreditiviivejä . . . . .	2,094,767	55	Talletuksia . . . . .	8,459,211	86
Kotimaan vekseleitä . . . . .	3,675,414	01	Juokseva tili . . . . .	456,011	46
Hypoteekkilainoja . . . . .	3,356,132	50	Säästökassatili . . . . .	195,028	41
Obligatiooneja . . . . .	742,196	—	Pankkipostivekseleitä . . . . .	71,008	85



	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>		<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>
Ulkomaan rahaa ja korkolip- puja sekä veksel. ulk. rah.	38,329	—	Maksamattomia saatavia . .	11,886	62
Talletustodistuksia . . . . .	40,555	30	Ulkomaisia kirjeenvaihtajia .	4,263	22
Ulkomaisia kirjeenvaihtajia .	39,540	73	Vararahasto . . . . .	370,000	—
Osakkeita . . . . .	200,000	—	Eläkerahasto . . . . .	15,000	—
Kalusto . . . . .	5,000	—	Osinkoja . . . . .	751	—
Kiinteistöjä . . . . .	400,000	—	Maksettavaksi langenn. kork.	159,844	98
Erinäisiä tilejä . . . . .	13,302	16	Erinäisiä tilejä . . . . .	1,182	69
Maksettav. langenn. korkoja	86,274	03	Voitto- ja tappiotili . . . . .	184,529	54
<b>Yhteensä</b>	<b>10,928,718</b>	<b>63</b>	<b>Yhteensä</b>	<b>10,928,718</b>	<b>63</b>

*Osakeyhtiö Helsingfors Folkbank*, joka vuodesta 1889 on ollut toimessa, mutta joka toimeenpanevan johtajansa petollisen menettelyn kautta viime viisivuotisjakson lopussa joutui häviölle, lakkautti kokonaan toimintansa 30 p. maaliskuuta 1896, jolloin uusi yhtiö, »*Privatbanken i Helsingfors Aktiebolag*«, jonka säännöt vahvistettiin 28 p. tammikuuta samana vuonna ja jonka pohjapääoma oli 2,000,000 markkaa, otti haltuunsa sen omaisuuden varoineen ja velkoineen.

Osakeyhtiö *Privatbanken i Helsingfors* on edeltäjänsä tavoin harjoittanut pankkiliikettä ainoastaan Helsingissä sijaitsevan pääkonttorinsa kautta.

Rahaliike on kassatilin debet- sekä kreditpuolella ollut:

v. 1896 . . . . .	69,718,742	markkaa	64	penniä.
» 1897 . . . . .	133,549,875	»	76	»
» 1898 . . . . .	200,496,309	»	20	»
» 1899 . . . . .	233,555,283	»	20	»
» 1900 . . . . .	250,918,858	»	42	»

Pankin liikkeen tulos oli:

Vuonna. <i>Année.</i>	Vuoden brutto- tulo. <i>Recettes brutes.</i>		Palkkoja, kulun- keja, tileistä pois- tett. saam. y. m. <i>Frais d'administra- tion, décomptes etc.</i>		Pankin puhdas voitto. <i>Bénéfice net.</i>	
	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>
1896 ( <sup>31</sup> / <sub>3</sub> — <sup>31</sup> / <sub>12</sub> ) . . . . .	120,371	57	41,467	59	78,903	98
1897 . . . . .	231,749	89	66,875	16	164,874	73
1898 . . . . .	408,378	08	72,577	99	335,800	09
1899 . . . . .	577,298	22	131,369	83	445,928	39
1900 . . . . .	712,076	07	138,060	18	574,015	89

Tileistä poistetut saatavat nousivat ajanjakson kuluessa yhteensä 10,495 markkaan 99 penniin. Arvopaperien arvo taas laskettiin vähentyneen 89,653 markkaa 32 penniä.

Pankin tila oli 31 p. joulukuuta 1900:

*Situation de la Banque de l'association privée d'Helsingfors  
au 31 Décembre 1900.*

Vastaavaa.	<i>Smc.</i>	<i>pta.</i>	Vastattavaa.	<i>Smc.</i>	<i>pta.</i>
Kassa . . . . .	393,233	76	Osakepääoma . . . . .	4,000,000	—
Kotimaisia vekseleitä . . . . .	6,067,403	53	Vararahasto . . . . .	1,000,000	—
Ulkomaisia . . . . .	65,544	24	Voitonmaksorahasto . . . . .	281,609	99
Lainoja . . . . .	9,414,420	—	Talletuksia . . . . .	10,581,548	29
Kassakreditiivejä . . . . .	4,612,497	28	Juokseva tili . . . . .	730,488	22
Obligatiooneja . . . . .	2,099,021	65	Säästökassatili . . . . .	3,180,933	71
Talletustodistuksia . . . . .	205,500	—	Postilähetysvekseleitä . . . . .	56,501	56
Osakkeita . . . . .	130,585	—	Kotimaisia kirjeenvaihtajia . . . . .	1,606,990	71
Ulkomaan rahaa . . . . .	12,999	94	Ulkomaisia » . . . . .	1,787,872	50
Kotimaisia kirjeenvaihtajia . . . . .	3,308,738	59	Rediskontattuja vekseleitä . . . . .	2,784,413	98
Ulkomaisia » . . . . .	162,090	55	Pankkikiinteimistön kuole-		
Maksettaviksi langenn. kork.	266,230	58	tuslaina . . . . .	293,505	63
Erinäisiä tilejä . . . . .	18,250	—	Lainoja . . . . .	500,000	—
Kiinteistö . . . . .	800,000	—	Kasvaneita korkoja . . . . .	175,331	11
Kalusto . . . . .	1	—	Erinäisiä tilejä . . . . .	3,304	53
			Voitto- ja tappiotili . . . . .	574,015	89
Yhteensä	27,556,516	12	Yhteensä	27,556,516	12

*Kansallis-Osake-Pankki* on harjoittanut liikettään, paitsi Helsingissä olevan pääkonttorinsa kautta, 27:n eri paikkakunnilla maassamme sijaitsevan haarakonttorin avulla, joista 23 kaupungeissa. Maarianhaminaan perustettu haarakonttori lakkautettiin kuitenkin jo v. 1898.

Pankin rahaliike on ollut kassatilin debet- ja kreditpuolella:

v. 1896 . . . . .	438,843,865	markkaa 88 penniä
» 1897 . . . . .	510,282,197	» 67 »
» 1898 . . . . .	693,385,704	» 03 »
» 1899 . . . . .	790,271,660	» 10 »
» 1900 . . . . .	800,990,131	» 49 »

Tulos pankin liikkeestä on ollut:

Vuonna. <i>Année.</i>	Vuoden brutto- tulo. <i>Recettes brutes.</i>		Palkkoja, kulun- keja, tileistä pois- tett. saam. y. m. <i>Frais d'administra- tion, décomptes etc.</i>		Pankin puhdas voitto. <i>Bénéfice net.</i>	
	<i>Smf.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smf.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smf.</i>	<i>ptä.</i>
1896 . . . . .	710,608	87	473,814	79	236,794	08
1897 . . . . .	963,501	09	550,367	24	413,133	85
1898 . . . . .	1,102,827	99	546,405	61	556,422	38
1899 . . . . .	1,457,970	80	641,471	08	816,499	72
1900 . . . . .	1,668,139	07	684,530	91	983,608	16

Pankin tila oli 31 p. joulukuuta 1900:

*Situation de la Banque National au 31 Décembre 1900.*

Vastaavaa.	<i>Smf.</i>	<i>ptä.</i>	Vastattavaa.	<i>Smf.</i>	<i>ptä.</i>
Kassa . . . . .	2,119,145	53	Maksettu osakepääoma . . .	5,000,000	—
Obligatsiooneja . . . . .	3,030,459	67	Vararahasto . . . . .	1,042,000	—
Korkolippuja ja ulkom. rahaa	185,760	64	Talletuksia . . . . .	58,384,783	13
Kotimaisia vekseleitä . . . .	24,401,707	09	Juokseva tili . . . . .	3,855,947	75
Ulkomaisia » . . . . .	2,531,984	63	Postilähetysvekseleitä . . .	648,574	80
Kotimaisia kirjeenvaihtajia .	12,747,229	99	Perittäviä vekseleitä . . . .	182,042	71
Ulkomaisia » . . . . .	1,333,102	86	Rediskontattuja vekseleitä .	415,952	63
Lainoja . . . . .	10,636,627	66	Kotimaisia kirjeenvaihtajia .	69,762	38
Kassakreditiivejä . . . . .	12,553,693	33	Ulkomaisia » . . . . .	456,866	31
Osakkeita . . . . .	386,460	—	Erinäisten tilien saldo . . .	24,893	59
Erinäisiä tilejä . . . . .	426,305	93	Korkoja . . . . .	328,714	79
Kiinteistöjä . . . . .	2,033,729	18	Säästökassatili . . . . .	1,007,152	76
Kalusto . . . . .	20,000	—	Nostamattomia osinkoja . .	5,907	50
			Voitto- ja tappiotili . . . . .	983,608	16
Yhteensä	72,406,206	51	Yhteensä	72,406,206	51

Pankin lainausliikkeessä on tileistä ajanjakson kuluessa poistettu saatavia yhteensä 309,726 markkaa 30 penniä. Vuosina 1891—1895 poistettujen saatavien summa nousi 663,799 markkaan 98 penniin.

*Turun Osakepankki* alotti liikkinsä 15 p. heinäkuuta 1896 3,000,000 mar-  
kan osakepääomalla, joka marraskuussa samana vuonna oli täydelleen pankkiin  
suoritettu. Pankin toiminta on ajanjakson kuluessa ollut rajoitettu Turussa  
olevaan pääkonttoriin sekä (syyskuusta v. 1897) Maarianhaminassa sijaitsevaan  
haarakonttoriin.

Pankin rahaliike oli kassatilin debet- ja kreditpuolella:

v. 1897 . . . . .	53,561,746 <sup>2</sup>	markkaa 50 penniä
» 1898 . . . . .	138,139,293	» 60 »
» 1899 . . . . .	162,844,815	» 43 »
» 1900 . . . . .	172,873,905	» 93 »

Tulos pankin liikkeestä on ollut:

Vuonna. <i>Année.</i>	Vuoden brutto- tulo. <i>Recettes brutes.</i>		Palkkoja, kulun- keja, tileistä pois- tett. saam. y. m. <i>Frais d'administra- tion, décomptes etc.</i>		Pankin puhdas voitto. <i>Bénéfice net.</i>	
	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>1/2</sup></i>	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>1/2</sup></i>	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>1/2</sup></i>
1896 ( <sup>15</sup> / <sub>7</sub> - <sup>31</sup> / <sub>12</sub> ) . . . . .	60,594	76	47,510	10	13,084	66
1897 . . . . .	213,699	69	101,806	38	111,893	31
1898 . . . . .	289,226	47	111,817	65	177,408	82
1899 . . . . .	350,337	08	277,068	63	73,268	45
1900 . . . . .	423,886	77	178,256	95	245,629	82

Pankin lainausliikkeen tileistä poistettiin ajanjakson kuluessa kaikkiaan  
172,906 markkaa 57 penniä ja pankin omistamien obligatsioonien ja osakkei-  
den arvo laskettiin vähentyneen 89,137 markkaa 75 penniä.

Pankin tila oli 31 p. joulukuuta 1900:

*Situation de la Banque d'Åbo au 31 Décembre 1900.*

Vastaavaa.	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>1/2</sup></i>	Vastattavaa.	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>1/2</sup></i>
Kassa . . . . .	524,797	39	Osakepääoma . . . . .	3,000,000	—
Kotimaisia vekseleitä . . . . .	3,508,490	35	Vararahasto . . . . .	37,565	53
Ulkomaisia » . . . . .	50,740	40	Voitonmaksorahasto . . . . .	8,089	71
Lainoja . . . . .	3,368,716	21	Talletuksia . . . . .	6,765,747	62
Kassakreditiviitili . . . . .	1,744,425	51	Juokseva tili . . . . .	1,182,945	79
Ulkomaan rahaa . . . . .	25,294	03	Postilähetysvekseleitä . . . . .	78,595	35

	<i>Smc.</i>			<i>Smc.</i>	
		<i>ptä.</i>			<i>ptä.</i>
Obligatsiooneja . . . . .	926,884	80	Perittäviä vekseleitä . . . . .	864	40
Osakkeita . . . . .	75,050	—	Kotimaisia kirjeenvaihtajia . . . . .	515,293	41
Kotimaisia kirjeenvaihtajia . . . . .	3,757,766	06	Ulkomaisia » . . . . .	508,007	75
Ulkomaisia » . . . . .	370,104	08	Otettuja lainoja . . . . .	630,000	—
Pankkikiinteistöstä . . . . .	275,000	—	Rediskontattuja vekseleitä . . . . .	1,894,638	79
Kalusto . . . . .	15,000	—	Nostamattomia osinkoja . . . . .	1,682	—
Kasvaneita korkoja . . . . .	156,938	68	Kasvaneita korkoja . . . . .	158,455	96
Erinäisiä tilejä . . . . .	228,308	62	Voitto- ja tappiotili . . . . .	245,629	82
Yhteensä	15,027,516	13	Yhteensä	15,027,516	13

*Tampereen Osake-Pankki* alkoi asetuksenmukaisesti vahvistetulla yhtiöjärjestyksellä 24 p:ltä toukokuuta 1898 toimintansa 17 p:nä lokakuuta samana vuonna 3,000,000 markan osakepääomalla. Pankin toimintaa on alusta alkaen välittänyt yksinomaan Tampereella oleva pääkonttori.

Pankin rahaliike kassatilin debet- ja kreditpuolella oli:

v. 1899 . . . . .	40,367,983	markkaa 30 penniä
» 1900 . . . . .	47,769,952	» 09 »

Tulos pankin liikkeestä oli:

Vuonna. <i>Année.</i>	Vuoden brutto- tulo. <i>Recettes brutes.</i>		Palkkoja, kulun- keja, tileistä pois- tett. saam. y m. <i>Frais d'administra- tion, décomptes etc.</i>		Pankin puhdas voitto. <i>Bénéfice net.</i>	
	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ptä.</i>
1899 ( <sup>17</sup> / <sub>10</sub> 1898— <sup>31</sup> / <sub>12</sub> 99) . . . . .	215,954	26	92,170	94	123,783	32
1900 . . . . .	253,094	52	87,872	42	165,222	10

Pankin lainausliikkeessä poistettiin näinä kahtena vuonna tileistä 24,424 markkaa 84 penniä saatavia, ja obligatsioonivaraston arvo laskettiin vähentyneen 5,986 markkaa 27 penniä.

Pankin tila oli 31 p. joulukuuta 1900 seuraava:

*Situation de la Banque de Tammerfors au 31 Décembre 1900.*

Vastaavaa.	Smc.		Vastattavaa.	Smc.	
		7 <sup>1/2</sup>			7 <sup>1/2</sup>
Kassa . . . . .	89,834	03	Osakepääoma . . . . .	3,000,000	—
Ulkomaan rahaa . . . . .	11,778	30	Vararahasto . . . . .	100,000	—
Kotimaisia vekseleitä . . . . .	1,361,168	47	Voitto- ja tappiotili . . . . .	165,222	10
Ulkomaisia » . . . . .	183,549	22	Talletuksia . . . . .	1,980,233	66
Lainoja . . . . .	982,152	50	Juokseva tili . . . . .	101,046	49
Kassakreditiviitili . . . . .	2,004,021	78	Säästökassatili . . . . .	6,694	39
Obligatiooneja . . . . .	940,232	98	Rediskontattuja vekseleitä . . . . .	6,339	95
Kotimaisia kirjeenvaihtajia . . . . .	449,698	18	Postilähetysvekseleitä . . . . .	37,662	18
Ulkomaisia » . . . . .	95,159	18	Kotimaisia kirjeenvaihtajia . . . . .	626,012	37
Pankkikiinteistöjä . . . . .	189,945	01	Perittyjä vekseleitä . . . . .	5,009	47
Kalusto . . . . .	9,291	07	Lainoja . . . . .	420,000	—
Erinäisiä tilejä . . . . .	184,482	95	Pankkikiinteistön kiinnityslaina . . . . .	98,326	75
Siirrettyjä korkoja . . . . .	98,532	42	Siirrettyjä korkoja . . . . .	53,298	73
Yhteensä	6,599,846	09	Yhteensä	6,599,846	09

*Nykarleby Aktiebank* (Uudenkaarlepyyn Osakepankki) sai asetuksenmukaisen vahvistuksen yhtiöjärjestykselleen 8 p. helmikuuta 1899. Osakepääoma, joka seuraavana vuonna maksettiin täyteen, on 300,000 markkaa. Pankin toiminta oli vuonna 1900 rajoitettu yksinomaan Uudessakaarlepyyssä olevaan pääkonttoriin ja rahaliike kassatilin debet- ja kreditpuolella oli v. 1900 10,405,129 markkaa 68 penniä. Vuoden voitto- ja tappiotili osotti

bruttotuloa . . . . .	20,990	markkaa	86	penniä
kulunkeja ja palkkoja, tilipoistoja				
y. m. . . . .	14,196	»	98	»
puhdasta voittoa . . . . .	6,793	»	88	»

Itse liikkeessään pankki ei tarvinnut tileistä poistaa mitään saatavia.

Pankin tila oli 31 p. joulukuuta 1900 seuraava:

*Situation de la Banque de Nykarleby au 31 Décembre 1900.*

	<i>Smc.</i>	<i>pta.</i>		<i>Smc.</i>	<i>pta.</i>
Vastaavaa.			Vastattavaa.		
Kassa . . . . .	56,547	56	Osakepääoma . . . . .	300,000	—
Ulkomaan rahaa . . . . .	564	84	Voitto- ja tappiotili . . . . .	6,793	88
Kotimaisia vekseleitä . . . . .	341,843	99	Talletuksia . . . . .	435,869	34
Ulkomaisia » . . . . .	10,315	16	Säästökassatili . . . . .	37,547	05
Lainoja . . . . .	44,400	—	Juokseva tili . . . . .	20,298	26
Kassakreditöivejä . . . . .	282,726	75	Postilähetysvekseleitä . . . . .	4,998	55
Kotimaisia kirjeenvaihtajia . . . . .	28,229	18	Perittyjä vekseleitä . . . . .	1,122	70
Muiden pankk. talletustodist.	14,025	77	Siirrettyjä korkoja . . . . .	10,427	98
Pankkikiinteimistöjä . . . . .	17,000	—			
Kalusto . . . . .	6,000	—			
Järjestämistili . . . . .	4,176	39			
Sekalaista . . . . .	5,000	—			
Siirrettyjä korkoja . . . . .	6,228	12			
Yhteensä	817,057	76	Yhteensä	817,057	76

*Erityisiä krediittilaitoksia kiinteistölainausta varten* oli viisivuotisjakson alussa ainoastaan kaksi, joista toinen, *Suomen Hypoteekkiyhdistys*, myönsi lainoja maaseudulla sijaitsevan kiinteimistön kiinnitystä vastaan, ja toinen, *Osakeyhtiö Suomen kaupunkien Hypoteekikassa*, kaupungissa sijaitsevan kiinteimistön kiinnitystä vastaan. Mutta sitäpaitsi oli pankkiosakeyhtiö *Suomen Yhdyspankki* jo ennen ajanjakson alkua avannut erityisen hypoteekkiosaston ja v. 1897 avattiin sellainen osasto myöskin *Pohjoismaiden Osakepankissa Kauppaa ja Teollisuutta varten*.

*Suomen Hypoteekkiyhdistyksen* uloslainaus oli:

	Luku.	Rahamäärä.
v. 1896 . . . . .	342	2,723,500 markkaa
» 1897 . . . . .	275	2,680,000 »
» 1898 . . . . .	217	1,722,300 »
» 1899 . . . . .	212	2,136,700 »
» 1900 . . . . .	221	1,961,800 »

Maksamattomia vuotuismaksuja *Hypoteekkiyhdistyksen* kiinnityslainoista oli:

v. 1896 . . . . .	47,056	markkaa	50	penniä
» 1897 . . . . .	56,229	»	01	»
» 1898 . . . . .	26,312	»	32	»
» 1899 . . . . .	46,902	»	01	»
» 1900 . . . . .	60,294	»	77	»

Vuodesta 1898 alkaen tiukentuneet rahaolot vaikuttivat tietysti yhdistyksen lainausliikkeeseen ja asemaan ajanjakson viimeisinä vuosina. Seurauksena tästä oli yhä kasvava vaikeus saada yhdistyksen kotimaiset obligatsioonit sijoitetuiksi, kun se sen ohella oli pakko käyttää tilapäistä luottoa tuntuvaa korkomaksua vastaan. Kun ulkomaiden rahamarkkinat eivät myöskään antaneet tilaisuutta ottamaan uutta obligatsioonilainaa, täytyi samaan aikaan, huolimatta kasvavasta lainain kysynnästä, jossakin määrin rajoittaa luotonantoa. Tämän johdosta täytyikin Hypoteekkiyhdistyksen, jonka uloslainausta varten määrätty ehdot eivät vastanneet kohonnutta korkokantaa, korottaa lainoista menevä  $2\frac{1}{2}$  %:n pääomanlyhennys 4 %:ksi.

Viisivuotiskaudella ei Hypoteekkiyhdistyksen kuitenkaan tarvinnut huutokaupalla ostaa ainoatakaan yhdistykselle velassa olevaa tilaa tai poistaa minäänlaista tappiota yhdistyksen antamista lainoista.

Hypoteekkiyhdistyksen voitto- ja tappiotili osoittaa:

Vuosi. <i>Année.</i>	Tuloja. <i>Recettes.</i>		Menoja. <i>Dépenses.</i>		Voitto. <i>Bénéfice.</i>	
	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>te</sup>.</i>	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>te</sup>.</i>	<i>Smc.</i>	<i>7<sup>te</sup>.</i>
1896 . . . . .	1,588,495	01	1,437,919	69	150,575	32
1897 . . . . .	1,519,626	55	1,342,001	91	177,624	64
1898 . . . . .	1,524,911	94	1,367,680	91	157,231	03
1899 . . . . .	1,597,150	46	1,475,694	04	121,456	42
1900 . . . . .	1,655,183	19	1,461,759	68	193,423	51
Keskimäärin 1896—1900	1,577,073	43	1,417,011	25	160,062	18
» 1891—1895	1,375,452	86	1,229,776	04	145,676	82

Kuolelusrainat joulukuun 31 p:nä 1900 olivat, jälellä olevan pääomääränsä mukaan ilmoitettuina ja korkomääriensä mukaan jaettuina, seuraavat:



*Prêts amortissables consentis par la Société hypothécaire de Finlande  
au 31 Décembre 1900.*

Lääni. <i>Gouvernements.</i>	5 3/4 % korkoa. <i>Prêts à 5 3/4 %.</i>			5 1/4 % korkoa. <i>Prêts à 5 1/4 %.</i>			5 1/4 % korkoa. <i>Prêts à 5 1/4 %.</i>			Jälellä oleva lainamäärä. <i>Total des prêts.</i>		
	Lukku.	Määrä.		Lukku.	Määrä.		Lukku.	Määrä.		Lukku.	Määrä.	
		<i>Smc.</i>	<i>7/10</i>		<i>Smc.</i>	<i>7/10</i>		<i>Smc.</i>	<i>7/10</i>		<i>Smc.</i>	<i>7/10</i>
Uudenmaan . . . . .	30	72,740	79	132	1,939,316	10	523	6,747,210	51	685	8,759,267	40
Turun ja Porin . . . . .	33	75,139	68	90	1,248,386	69	248	4,620,399	39	371	5,943,925	76
Hämeen . . . . .	11	31,364	59	94	1,058,253	50	184	3,231,355	10	289	4,320,973	19
Viipurin . . . . .	16	44,545	51	29	494,148	85	134	1,790,086	55	179	2,328,780	91
Mikkelin . . . . .	42	42,999	07	185	1,015,333	41	316	2,411,893	14	543	3,470,225	62
Kuopion . . . . .	157	158,750	59	242	790,268	63	113	532,625	46	512	1,481,644	68
Vaasan . . . . .	152	126,834	36	322	802,685	07	1,231	5,209,368	95	1,705	6,138,888	38
Oulun . . . . .	43	45,543	44	103	212,706	98	256	1,071,152	72	402	1,329,403	14
Yhteensä	484	597,918	03	1,197	7,561,099	23	3,005	25,614,091	82	4,686	33,773,109	08

Hypoteekkiyhdistyksen tila oli 31. p:nä joulukuuta 1900 seuraava:

*Situation de la Société hypothécaire de Finlande au 31 Décembre 1900.*

V a r a t.	<i>Smc.</i>	<i>7/10</i>	V e l a t.	<i>Smc.</i>	<i>7/10</i>
Kuoletuslainoja . . . . .	33,773,109	08	Kotimaisia obligatiooneja . . . . .	4,314,500	—
Kasvan, maksamattom. kork.	701,997	33	Ulkomaisia » . . . . .	27,663,000	—
Etumaksuja, kiinnitys- ja lainhakukuluja . . . . .	1,363	87	Kasvan. korkoja, obligatioo- neja y. m. . . . .	410,178	31
Erlanger & Consortes . . . . .	797	33	Kassakreditiiviä . . . . .	154,000	—
M. A. von Rothschild & Söhne . . . . .	26,536	96	Lisälainoja . . . . .	1,236,000	—
Dresdner Bank . . . . .	12,273	18	Sekalaista . . . . .	1,192	94
Kaikenlaista . . . . .	460	—	Vararahasto . . . . .	615,781	90
Obligatiooneja . . . . .	328,140	—	Vakuutusrahasto . . . . .	686,449	40
Talletuksia . . . . .	500,000	—	Eläkekassa . . . . .	85,471	71
Juokseva tili . . . . .	3,700	—	1900 vuoden voitto . . . . .	193,423	51
Kalusto . . . . .	5,500	—			
Kassa . . . . .	6,120	02			
Yhteensä	35,359,997	77	Yhteensä	35,359,997	77

*Osakeyhtiö Suomen kaupunkien hypoteekikassa.* Suomen kaupunkien hypoteekikassa on jatkanut toimintaansa samojen periaatteiden mukaan, joita Päätoimiston viimeisessä viisivuotiskatsauksessa esitettiin. Kun hypoteekikassan v. 1895 ottama 15 milj. markan obligatsioonilaina jo v. 1896 myytiin loppuun, otti kassa vielä samana vuonna uuden samallaisen 3 milj. markan lainan 4 %:ia vastaan, v. 1897 8 milj. markan lainan 4 %:ia sekä v. 1900 10 milj. markan lainan 4½ %:ia vastaan. Aluksi Hypoteekikassa rajoitti liikkeensä Helsinkiin, mutta viisivuotisjakson kuluessa se on ulottanut toimintansa Turkuun, Viipuriin, Tampereelle, Nikolainkaupunkiin, Ouluun ja Poriin. Vuoden 1900 lopussa oli Hypoteekikassa antanut seuraavan määrän lainoja:

Lainojen laatu.	Kiinnitystilojen lukumäärä.	Annettuja lainoja.		Kiinnityks. suuruus %:na kiinnitysarvosta.
		<i>Smc.</i>	<i>piä</i>	
a) Seisovia lainoja . . . . .	9	1,240,000	—	28,5
b) Kuoletuslainoja . . . . .	406	30,353,922	88	46,3
c) Irtisanottavia lainoja . . . . .	66	1,440,050	—	59,0
Koko lainausliike	481	33,033,972	88	—

Tulos Hypoteekikassan liikkeestä on ollut:

Vuosi. <i>Année.</i>	Vuoden bruttotulot. <i>Recettes brutes.</i>		Palkkoja, kulunkeja, tileistä poistett. saam. y. m. <i>Frais d'administration, décomptes etc.</i>		Hypoteekikassan nettovoitto. <i>Bénéfice net.</i>	
	<i>Smc.</i>	<i>piä</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä</i>
1896 . . . . .	867,611	39	676,138	56	191,472	83
1897 . . . . .	987,676	28	813,188	15	174,488	13
1898 . . . . .	1,163,805	60	967,330	24	196,475	36
1899 . . . . .	1,339,847	52	1,126,583	15	213,264	37
1900 . . . . .	1,496,094	50	1,267,573	41	228,521	09

Hypoteekkiskassan tila oli 31 p:nä joulukuuta 1900 seuraava:

*Situation de la Banque hypothécaire des villes de Finlande  
au 31 Décembre 1900.*

Vastaavaa.	Smc		Vastattavaa.	Smc	
		724			724
Lainoja . . . . .	33,033,972	88	Osakepääoma . . . . .	3,000,000	—
Etumaksuja . . . . .	5,420	44	Vararahasto . . . . .	373,528	56
Kotimaisia kirjeenvaihtajia .	657,569	77	Voitonjakorahasto . . . . .	114,377	12
Ulkomaisia » . . . . .	469,460	15	Liikkeessä olev. obligatsioon.	30,582,500	—
Obligatsioonilainakustann. .	286,972	23	Maksettavaksi langenn. lunas-		
Maksettavaksi langenn. suo-			tamattomia kuponkeja . .	6,142	50
rittam. vuosimaks. ja kork.	34,330	74	Karttun. maksettav. lankea-		
Karttun. maksettav. lankea-			matt. oblig.lainain korkoja	567,880	—
matt. vuosimaks. ja korkoja	343,048	19	Kotimaisia kirjeenvaihtajia .	27,259	90
Kalusto . . . . .	1,000	—	Suorit. maksett. lankeamatt.		
Kassa . . . . .	76,543	52	vuosimaksuja ja korkoja .	7,868	75
			Nostamattomia jako-osuuksia	240	—
			Voitto . . . . .	228,521	09
Yhteensä	34,908,317	92	Yhteensä	34,908,317	92

Niillä hypoteekkiosastoilla, joita yksityiset pankkilaitokset »Suomen Yhdyspankki« ja »Pohjoismaiden Osakepankki kauppaa ja teollisuutta varten« ovat perustaneet, oli 1896—1900 vuosien lopussa seuraavat ulkona olevat lainat:

Vuodet.	Hypoteekkiosasto			
	Suomen Yhdyspankissa.		Pohjoismaiden Osakepank. kauppaa ja teollisuutta varten. <sup>1)</sup>	
	Luku.	Määrä. Smc	Luku.	Määrä. Smc
1896 . . . . .	143	9,122,620	—	—
1897 . . . . .	180	11,773,502	110	7,819,077
1898 . . . . .	186	12,368,832	126	9,008,254
1899 . . . . .	186	12,847,714	129	9,016,926
1900 . . . . .	185	12,638,652	128	8,925,373

<sup>1)</sup> Pankin hypoteekkiosasto aloitti toimintansa 1 p:nä lokakuuta 1897.

Hypoteekkiosastojen hyväksi ulosannettuja obligatiooneja oli seuraavat määrät:

	Yhdyspankissa.	Pohjoismaid. Osakepank. kauppaa ja teollisuutta varten. <sup>1)</sup>
	<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>
v. 1896 . . . . .	8,364,052	—
» 1897 . . . . .	9,746,749	5,000,000
» 1898 . . . . .	10,300,815	7,970,000
» 1899 . . . . .	10,219,988	7,929,500
» 1900 . . . . .	10,156,437	7,884,000

Se verrattain kohtuullinen voitto, minkä puheena-oleva hypoteekkiliike on vuosina 1896—1900 tuottanut, käy ilmi seuraavasta:

Vuosi. <i>Année.</i>	Suomen Yhdyspankki.						Pohjoismaiden Osakepankki kauppaa ja teollisuutta varten. <sup>1)</sup>					
	Brutto- voitto.		Kulunkeja y. m.		Pankin nettovoitto.		Brutto- voitto.		Kulunkeja y. m.		Pankin nettovoitto.	
	<i>Recettes brutes.</i>		<i>Frais d'ad- ministration etc.</i>		<i>Recettes net.</i>		<i>Recettes brutes.</i>		<i>Frais d'ad- ministration etc.</i>		<i>Recettes net.</i>	
	<i>Smc.</i>	<i>mk.</i>	<i>Smc.</i>	<i>mk.</i>	<i>Smc.</i>	<i>mk.</i>	<i>Smc.</i>	<i>mk.</i>	<i>Smc.</i>	<i>mk.</i>	<i>Smc.</i>	<i>mk.</i>
1896 . . . . .	55,208	71	34,714	37	20,494	34	—	—	—	—	—	—
1897 . . . . .	64,352	48	41,182	94	23,169	54	11,732	07	3,606	78	8,125	29
1898 . . . . .	76,149	49	41,854	56	34,294	93	250,594	36	222,929	75	27,664	61
1899 . . . . .	76,928	17	44,996	—	31,932	17	386,038	92	343,265	25	42,773	67
1900 . . . . .	66,234	65	43,875	67	22,358	98	384,057	95	343,247	62	40,810	33

## 2. Säästöpankit.

Vuosina 1896—1900 on maan säästöpankkilaitos vahvasti edistynyt. Tähän on nähtävästi hyvin tehoisasti vaikuttanut se johto ja kontrolli, jonka on säästöpankeille tuottanut arm. asetus 19 piltä kesäkuuta 1895 sekä samana päivänä annettu arm. julistus, joka sisältää tarkempia määräyksiä säästöpankeista. Näiden asetusten kautta järjestettiin ensi kerran Suomen säästöpankkilaitos lain kautta ja säästöpankit samalla asetettiin asiantuntevan, yhdenmu-

<sup>1)</sup> Katso muist. edellisellä sivulla.

kaisen valtioneuvoston tarkastuksen alle sen kautta, että nimitettiin tarkastaja velvollisuudella valppaasti tarkastaa säästöpankkeja ja vuosittain laatia yleiskatsaus säästöpankkien tilasta ja hallinnosta sekä sen ohessa antaa K. Senaattiin kertomus virantoimituksestaan. Nämät vuosiselonteot ovat julkaistut sarjana »Suomen virallisessa tilastossa«.

Säästöpankkien tarkastajaa varten 8 p:nä lokakuuta 1895 annetun johtosäännön mukaan tulee hänen erityisesti pitää silmällä:

ett'ei säästöpankki aloita toimintaansa ennen kuin on todistettu, että säädetty kantarahasto on täydelleen sisäänmaksettu ja tarkastajalle on ilmoitettu ne henkilöt, joiden hoitoon säästöpankin asiat on uskottu;

ett'ei säästöpankki harjota muunlaista lainausliikettä kuin minkä laki ja asetukset sekä säästöpankille vahvistetut säännöt myöntävät;

että määräyksiä säästöpankin kassareservistä ja säästöpankin voittovarain käyttämisestä tarkoin noudatetaan;

että kirjanpitoa huolellisesti hoidetaan sekä säästöpankin varat ja velat siinä mainitaan niiden todellisen arvon mukaan; sekä

että säästöpankkien hallitukset oikeassa ajassa antavat säädetyt tiedot.

Säästöpankkitarkastajan vuosikertomuksista näkyy, että hän erittäinkin alkuaikoina sai useampia kertoja aihetta vaatia oikaisua säästöpankkien kirjanpidossa, jota paitse vaillinkeja ja muita epäsäännöllisyyksiä niiden hoidossa tuli ilmi. Hän on sen lisäksi innolla ja menestyksellä puuhannut uusien säästöpankkien perustamista, tehnyt niitä varten ehdotuksia säännöiksi ja ohjeita kirjanpitoa varten sekä painosta (1897) antanut »Käsikirjan säästöpankin kirjanpidossa«, jonka neuvoja on yleisesti sovellettu, j. n. e. Säästöpankkitarkastajan toiminnan johdosta on säästöpankkeihin saatu järjestetty johto ja tehokas tarkastus, jota erittäinkin pienemmiltä maaseutusäästöpankeilta puuttui, jonka ohessa harrastus säästöpankkilaitokseen hänen toimestaan on levinnyt laajempiin piireihin kuin ennen.

Todisteena kasvaneesta harrastuksesta säästöpankkilaitoksen alalla oli ensimmäinen yleinen maan säästöpankkien edustajain kokous, joka pidettiin heinäkuussa 1900 Tampereella ja jossa 50 säästöpankkia oli edustettuna. Useita säästöpankeille tärkeitä kysymyksiä keskusteltiin, mutta kokouksen tärkein toimenpide oli pysyväsien säästöpankkivaltuuskunnan valitseminen, jossa valtuuskunnassa on 3 varsinaista ja 3 varajäsentä. Valtuuskunta, jonka pääasialliseksi tehtäväksi asetettiin »kaikin puolin edistää kansamme aineellista vaurastuttamista tarkoitavien säästäväisyyksikeinojen ja eritoten säästöpankkiaatteen laajalle tunnetuksi tekemistä, kuin myös olla maamme säästöpankkien yhdyssiteenä eli keskustana«, aloitti toimintansa 1 p:nä lokakuuta 1900. Mitään hedelmiä ei siis valtuuskunnan työ vielä ehtinyt kantaa nyt puheena olevalla viisivuotisjaksolla.

Säästöpankkilaitoksen kehitys vuosina 1896—1900 näkyy pääpiirtein seuraavista luvuista:

	Kaupungit.	Maaseutu.	Yhteensä.
	<i>Villes.</i>	<i>Communes rurales.</i>	<i>Total.</i>
Säästöpankkien luku — <i>Caisses d'épargne</i>			
<sup>31/12</sup> 1895 . . . . .	32	131	163
Sam. sam. <sup>31/12</sup> 1900 . . . . .	32	161	193
Lisäys — <i>Accroissement</i>	—	30	30
Säästöpankkikirjain luku — <i>Nombre des livrets</i>			
<sup>31/12</sup> 1895 . . . . .	68,779	24,468	93,247
Sam. sam. <sup>31/12</sup> 1900 . . . . .	95,682	45,399	141,081
Lisäys — <i>Accroissement</i>	26,903	20,931	47,834
Sisäänpanot Smkk. — <i>Crédit des déposants</i>			
<sup>31/12</sup> 1895 . . . . .	39,079,199	10,252,597	49,331,796
Sam. sam. <sup>31/12</sup> 1900 . . . . .	54,625,721	22,991,242	77,616,963
Lisäys — <i>Accroissement</i>	15,546,522	12,738,645	28,285,167

Melkeinpä kaikissa kaupungeissa oli jo ajanjakson alkaessa säästöpankki; ainoastaan kuudesta, nim. Maarianhaminasta, Naantalista, Käkisalmeilta, Kaskisista, Kemistä ja Tornioista sellainen säästölaitos vielä puuttui. Ajanjakson kuluessa ei myöskään perustettu mitään uutta kaupunkilais-säästöpankkia. Sitä vastoin on säästöpankkien luku maaseudulla vuosina 1896—1900 ilahuttavalla tavalla kasvanut, nim. kokonaista 30:llä, joka vastaa 22.9 %:ia niiden lukumäärästä 1895 vuoden lopulla. Itse teossa on 34 uutta säästöpankkia maaseudulla perustettu; mutta toiselta puolen on 4 maalaissäästöpankkia lopettanut toimintansa ja hajonnut.

Myös säästöönpanijain lukuun nähden voi maaseutu osottaa verrattain paljoa suuremman kehityksen, mikä osoittaa että säästöpankki-aatteella vielä on paljoa enemmän alaa vallattavana maaseudulla kuin kaupungeissa. Säästöönpanijain luvun lisäys, 26,903, kaupunkisäästöpankeissa oli nim. 39.1 %, mutta niiden lisä maalaissäästöpankeissa, 20,931, oli kokonaista 85.5 % niiden luvusta ajanjakson alkaessa. Kaikille säästöpankeille yhteisesti oli lisäysprosentti 51.3.

Vielä nopeammin ovat viivivuotisjakson 1896—1900 kuluessa säästöönpanijain saatavat lisääntyneet. Nämä kasvoivat kaupunkilais-säästöpankeissa 15,546,522 markalla eli 39.8 %:lla ja maaseudulla 12,738,645 markalla eli

124.2 %:lla, siis enemmän kuin kahdenkertaisiksi 1895 vuoden lopulla olevasta määrästä. Kaikissa säästöpankeissa yhteisesti oli säästöönpanijain saatavain lisäys 28,285,167 markkaa eli 57.3 %.

Edullisimmat säästöpankkien toiminnalle olivat vuodet 1897 ja 1898, jota vastoin huonontuneet liikeolot ja rahainniukkuus seuraavina vuosina selvästi osoittivat vaikutustaan myöskin säästöpankkien liikkeeseen siten, että säästöönpanojen lisäys hidastui ja ulosotot tuntuvasti kasvoivat.

Tarkemman kuvan säästöpankkien toiminnasta puheenalaisena aikana antavat seuraavat kaksi taulua:

Vastakirjain luku säästöpankeissa vuosina 1896—1900.

*Livrets donnés par les caisses d'épargne 1896—1900.*

	<i>Ouverts.</i> Tusia.	<i>Remboursés.</i> Knoletettuja.	<i>Au 31 Decembre.</i> Luku vuoden lopulla.	<i>Accroissement.</i> Lisäys vuoden kuluessa.
<b>Kaupungit. — Villes.</b>				
1896 . . . . .	12,984	7,257	74,397	5,727
1897 . . . . .	14,679	8,015	81,058	6,664
1898 . . . . .	16,040	9,295	87,803	6,745
1899 . . . . .	15,254	11,070	91,987	4,184
1900 . . . . .	15,120	11,425	95,682	3,695
<b>Maaseutu. — Communes rurales.</b>				
1896 . . . . .	5,583	2,399	27,067	3,184
1897 . . . . .	6,739	2,885	31,109	3,854
1898 . . . . .	8,865	3,523	36,451	5,342
1899 . . . . .	8,968	4,280	41,139	4,688
1900 . . . . .	8,871	4,611	45,399	4,260
<b>Yhteensä. — Total.</b>				
1896 . . . . .	18,567	9,656	101,464	8,911
1897 . . . . .	21,418	10,900	112,167	10,518
1898 . . . . .	24,905	12,818	124,254	12,087
1899 . . . . .	24,222	15,350	133,126	8,872
1900 . . . . .	23,991	16,036	141,081	7,955

Yleiskatsaus säästöpanijain saamisiin vuosina 1896—1900.

*Aperçu du montant des dépôts des caisses d'épargne 1896—1900.*

	Säästöpannoja. Shq. Versements.	Intérêts inscrits aux livrets. Shq.	Hyväksiltäviä korkeja. Shq.	Remboursements. Shq.	Säästöottoja. Shq.	Saamisten lisää- tyminen. Accroissement.	Saamiset vuoden lopussa. Montant des dépôts au 31 décembre.
<b>Kaupungit. — Villes.</b>						%	
1896 . . . . .	8,482,195	1,509,834		7,282,522		7.3	40,029,242
1897 . . . . .	10,069,845	1,640,053		7,336,449		10.9	44,402,691
1898 . . . . .	11,009,921	1,814,951		8,571,780		9.6	48,655,783
1899 . . . . .	10,826,459	2,139,825		10,005,484		6.1	51,616,583
1900 . . . . .	10,925,140	2,556,622		10,472,624		5.8	54,625,721
<b>Maaseutu. — Campagne.</b>							
1896 . . . . .	3,165,034	456,648		1,664,840		19.7	11,893,355
1897 . . . . .	4,360,028	566,497		2,221,515		24.6	14,819,616
1898 . . . . .	5,790,867	693,435		3,173,977		22.3	18,129,891
1899 . . . . .	5,209,272	852,620		3,640,896		13.4	20,550,887
1900 . . . . .	5,603,753	1,038,669		4,202,047		11.9	22,991,242
<b>Yhteensä. — Total.</b>							
1896 . . . . .	11,647,229	1,966,482		8,947,362		9.9	51,922,597
1897 . . . . .	14,429,873	2,206,550		9,557,964		14.1	59,222,307
1898 . . . . .	16,800,788	2,508,386		11,745,757		12.8	66,785,674
1899 . . . . .	16,035,731	2,992,445		13,646,380		8.1	72,167,470
1900 . . . . .	16,528,873	3,595,291		14,674,671		7.6	77,616,963

Kuten edellä olevat yleistiedot osoittavat, on säästöpankinosakasten tilien vaihtelu ollut tuntuvasti vilkkaampi kaupunkien kuin maaseudun säästöpankeissa. Säästöstätöt olivat prosenttiluvuin säästöpannojen määrästä:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
kaupunkien säästöpankeissa	85.9	72.9	77.9	92.4	95.9
maaseudun »	52.6	51.0	54.8	69.9	75.0
keskim. kaikissa »	76.8	66.2	69.9	85.1	88.8

Kaupunkilaissäästöpanijain saamiset lisääntyvät etupäässä korkovoiton kautta, maaseudulla sitävastoin lisäksi tulleen uuden säästöpannon pääoman enemmisyys muodostaa monin verroin suuremman osan sikäläisten säästöpankitilien lisäyksestä. Pääoman kokoominen on, niinkuin näkyy, maaseudun säästöpankeissa vielä huomattavasti uudempi kuin kaupunkien säästöpankeissa.



Tämä asianlaita myöskin osaltaan selittää, minkä tähden maaseudun säästöpankeissa on keskimäärin vastakirjaa kohti huomattavasti vähempi säästö- määrä kuin kaupunkien säästöpankeissa, jos kohta talletusmäärien melkoinen kohoaminen on selvästi huomattavissa. Keskinäärä vastakirjaa kohti on ollut:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
kaupunkien säästöpankeissa .	538	548	554	561	571
maaseudun »	439	476	497	500	506
keskim. kaikissa »	512	528	537	542	550

Säästöpankkien omat rahastot ovat se vakuus, minkä puheena olevat rahalaitokset tarjoovat vastaanottamistaan talletuksista. Niiden on toiselta puolen ensi sijassa vastattava säästöpankkien lainanannon mahdollisesti tuottamista tappioista, mutta toiselta puolen ne lukevat hyväkseen sen voiton, minkä lainausliike tuottaa säästöönpanijoille maksettavan korkohyvityksen lisäksi.

Nämä säästöpankkien omat rahastot ovat tässä puheena olevina vuosina rivakasti kasvaneet, säästöpankkien liiketulot kun ovat lisääntyvässä määrässä nousseet menoja suuremmiksi. Tämä näkyy seuraavista numeroluvuista:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Tuloja — <i>Recettes</i> . . .	2,775,327	3,058,463	3,514,516	4,058,729	4,912,978
Menoja — <i>Dépenses</i> . . .	2,251,841	2,528,674	2,916,592	3,360,903	4,008,943
<hr/>					
Voitto — <i>Gain net</i>	523,486	529,789	597,924	697,826	904,035
%:lukuun säästöstä vuo-					
den alussa . . . . .	7.5	7.2	7.7	8.5	10.3

Tämä säästöpankkien oman voiton melkein yhtämittäinen karttuminen ei ainoastaan absoluuttisesti, vaan suhteellisestikin katsoen, johtuu siitä, että sitä ovat olleet lisäämässä niin hyvin niiden omien rahastojen korkotulot, kuin myös säästöönpanijain nopeasti kasvavien varojen lainausliikkeen tuottama säästö.

Säästöpankkien omat rahastot nousivat itsekunkin vuoden 1896—1900 lopussa seuraaviin määriin:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Kaup.-säästöpankkien .	6,156,821	6,416,632	6,728,731	7,044,861	7,683,407
Maalais-säästöpankkien .	1,234,494	1,347,084	1,503,695	1,696,363	1,877,529
<hr/>					
Yhteensä	7,391,315	7,763,716	8,232,426	8,741,224	9,560,936

Säästöönpannut varat ovat kuitenkin lisääntyneet niin paljon nopeammin kuin säästöpankkien omat rahastot, että näiden eri pääomain välinen suhde, mitä niin hyvin kaupunkien kuin maaseudun säästöpankkeihin tulee, kävi vuo-

teen 1899 asti takenevaan suuntaan. Vuosien 1896—1900 lopussa olivat nimitäin säästöpankkien omat rahastot prosenttiluvuin säästöpankojen määrästä:

	Kaupunki- säästöpankit.	Maalais säästö- pankit.	Kaikki säästöpankit.
1896 . . . . .	15.4	10.4	14.2
1897 . . . . .	14.5	9.1	13.1
1898 . . . . .	13.8	8.3	12.3
1899 . . . . .	13.6	8.3	12.1
1900 . . . . .	14.1	8.2	12.3

Vakuus, jona säästöpankkien omat varat ovat niiden täysivaraisuudesta tallettajain saamisiin nähden, on siis puheena olevan viisivuotiskauden aikana hiukan heikontunut. Parhaan vakuuden ovat säästöpankit kuitenkin tähän asti antaneet lainausliikkeessä noudattamallaan varovaisuudella ja huolellisuudella.

Säästöpankkien pääomat olivat 1900 vuoden lopussa sijoitetut seuraavasti:

	Kaupunki- säästöpankit.	%	Maalais säästö- pankit.	%	Kaikki säästö- pankit.	%
Lainoja — <i>Prêts</i> . . . . .	53,908,562	86.3	23,314,639	93.4	77,223,201	88.3
Obligatsiooneja ja pankkitalletuksia. — <i>Obligations et dé- pôts en banques</i> . . . . .	5,445,996	8.7	635,537	2.5	6,081,533	7.0
Maksamatt.korkoja — <i>Rentes non payées</i> . . . . .	1,412,974	2.3	364,014	1.5	1,776,988	2.0
Kassa — <i>En caisse</i> . . . . .	1,295,915	2.1	549,782	2.2	1,845,697	2.1
Muita tiliinpantuja varoja — <i>Reve- nus divers portés en compte</i> . . . . .	397,092	0.6	104,494	0.4	501,586	0.6
Yhteensä — <i>Total</i>	62,460,539	100	24,968,466	100	87,429,005	100

Varojen sijoitukseen katsoen on, niinkuin näkyy, tuntuvaa eroavaisuutta olemassa kaupunkien ja maaseudun säästöpankkien välillä. Kaupunkien säästöpankeilla oli sijoitettuna obligatsiooneihin ja pankkitalletuksiin enemmän kuin kolme sen vertaa kuin maaseudun säästöpankeilla. Suhteen tasoitti viimeksi mainittujen säästöpankkien vastaavassa määrässä suurempi lainananto.

Tässä huomautettu pääomansijoituksen erilaisuus esiintyy vieläkin huomattavammin, jos pidetään silmällä niitä erilaatuisia vakuuksia, joita vastaan lainoja on myönnetty. Kumpaisessakin säästöpankkiryhmässä edustivat nimitäin eri lainalajit 1900 vuoden lopussa seuraavia määriä Smk:

## Prêts des caisses d'épargne au 31 Décembre 1900 sur:

	Kaupunki- säästöpankit.	%	Maalaissäästö- pankit.	%	Kaikki säästö- pankit.	%
Lainoja kiinnitystä						
vast. — <i>Hypothèque</i>	36,983,671	68.6	8,215,766	35.3	45,199,437	58.5
Lainoja yksit. henkil. takausta vastaan —						
<i>Caution de particuliers</i>	11,596,941	21.5	14,139,566	60.6	25,736,507	33.3
Lainoja kuntain tai seurakunt. takausta vastaan — <i>Caution des communes ou des paroisses</i> . . .	209,675	0.4	902,310	3.9	1,111,985	1.5
Lainoja irtaint. panttia vast. - <i>Nantissement mobilier</i> . . . . .	5,118,275	9.5	56,997	0.2	5,175,272	6.7

Kaupunkien säästöpankkien lainaksi antamasta määrästä on siis suurin osa kiinnityslainoja, ollen niitä enemmän kuin kolme sen vertaa kuin takauslainoja, mutta maaseudun säästöpankeissa on näiden eri lainalajien suhde aivan päinvastainen. Yksityisten henkilöjen takausta vastaan myönnettyjen lainojen määrä oli maaseudulla melkein kaksi kertaa suurempi kiinnityslainojen määrää. Irtainta panttia, s. o. etupäässä arvopapereita ja osakkeita vastaan ovat kaupunkisäästöpankit antaneet lainaksi melkoisia määriä, jota vastoin tämän laatuista lainoja tuskin ollenkaan on myönnetty maalaissäästöpankeista.

Säästöpankkien säästöönpanijoilleen tarjoama korko on vaihdellut 4 ja 5 %:n välillä ja oli vuonna 1900 keskimäärin 4,94 %, mutta kahtena edellisenä vuotena kumpaisenakin 4,39 ja 4,60 %. Ainoastaan poikkeustapauksissa kohosi korko yli 5 %:n. Säästöpankkikorko on siis tuntuvasti korkeampi pankkien talletuskorkoa, mikä asianlaita on luonnollisesti selitettävissä siten, että säästöpankit ovat sekä teknillisessä suhteessa että pääomavaroihinsa nähden pankeista takapajulla, jonka tähden niiden kilpaillessaan talletuksista täytyy tallettajille tarjota suurempaa korkovoittoa.

Jos tutkii missä määrin säästöönpanijain saamisten lisääntyminen mahdollisesti on riippunut säästöpankkien maksamasta korkeammasta tai alhaisemmasta korosta, niin on seuraavasta yhteenasetelmasta, joka tarkoittaa ainoastaan *maaseudun* säästöpankkeja, huomaava että lisääntymisprosentti on vuosina 1898–1900 kasvanut korkokannan kohoamisen ohella niin hyvin koko maassa kuin, joitakuita poikkeuksia lukuunottamatta, eri lääneissä:

*Accroissement du montant des dépôts dans les caisses d'épargne rurales, rangées d'après le taux de l'intérêt.*

L ä ä n i t. Gouvernements.	4 %.			4 1/4 — 4 3/4 %.			5 — 5 1/2 %.			
	Säästöpankkeja Caisses.	Saamisia. Montant des dépôts.		Säästöpankkeja Caisses.	Saamisia Montant des dépôts.		Säästöpankkeja Caisses.	Saamisia Montant des dépôts.		Lisäys. Accroissement.
		1 Tam.	31 Joul.		1 Tam.	31 Joul.		1 Tam.	31 Joul.	
<b>Vuonna 1900.</b>	kpl.	1,000 mk.	%	kpl.	1,000 mk.	%	kpl.	1,000 mk.	%	
Uudenmaan . . . . .	—	—	—	1	4	7 75.0	19	2,437	2,710	11.2
Turun ja Porin . . . . .	1	77	76 —1.3	7	2,349	2,501 6.5	34	5,855	6,639	13.4
Hämeen . . . . .	1	83	73 —12.0	2	70	76 8.6	18	2,230	2,629	17.9
Viipurin . . . . .	—	—	—	—	—	—	5	307	437	42.3
Mikkelin . . . . .	—	—	—	—	—	—	15	1,878	2,110	12.4
Kuopion . . . . .	1	162	151 —6.8	1	3	4 33.3	15	679	700	3.1
Vaasan . . . . .	—	—	—	2	90	94 4.4	16	2,444	2,613	6.9
Oulun . . . . .	3	54	95 75.9	1	25	30 20.0	19	1,803	2,046	13.5
Koko maa v. 1900	6	376	395 5.1	14	2,541	2,712 6.7	141	17,633	19,884	12.8
» » » 1899	25	3,416	3,553 6.9	71	9,469	10,586 11.8	60	5,245	6,312	20.3
» » » 1898	66	9,138	10,421 14.0	30	2,617	3,433 31.2	46	3,065	4,276	39.5

Säästöpankkien lainauskorko on ylipäättään ollut prosentoin tai hiukan enemmän talletuskorkoa suurempi. Seikkaperäisemmin käy lainojen ja talletusten normaalikorkokantain välinen erotus näkyviin seuraavasta taulusta:

*Différence entre le taux de l'intérêt des dépôts et celui des prêts.*

	Kaupungit Villes.			Maaseutu. Campagnes.			Koko maa. Pays entier.		
	1900.	1899.	1898.	1900.	1899.	1898.	1900.	1899.	1898.
1/2 % . . . . .	5	2	—	9	4	4	14	6	4
5/8 % . . . . .	—	—	—	—	1	—	—	1	—
3/4 % . . . . .	4	5	1	16	8	6	20	13	7
1 % . . . . .	22	9	8	131	116	94	153	125	102
1 1/4 % . . . . .	—	6	6	1	11	6	1	17	12
1 1/2 % . . . . .	1	8	10	1	10	21	2	18	31
1 3/8 % . . . . .	—	—	1	—	—	—	—	—	1
1 3/4 % . . . . .	—	—	2	—	—	1	—	—	3
2 % . . . . .	—	2	4	3	6	10	3	8	14
<b>Yhteensä — Total</b>	<b>32</b>	<b>32</b>	<b>32</b>	<b>161</b>	<b>156</b>	<b>142</b>	<b>193</b>	<b>188</b>	<b>174</b>

Yleishyödyllisten tarkoitustensa mukaisesti ovat useat maamme säästöpankit voittovaroistaan myöntäneet määrärahoja hyväntekeväisyyden, kansansivistyksen, raittiuspyrintöjen y. m. kannattamiseen. Nämä määrärahat nousivat viisivuotiskautena kokonaista 670,231 markkaan ja jakausivat eri vuosille seuraavasti:

1896. . . . .	110,277	markkaa.
1897. . . . .	157,389	»
1898. . . . .	129,214	»
1899. . . . .	189,028	»
1900. . . . .	84,323	»

### 3. Postisäästöpankki.

Tämä valtion johtama ja sen takuulla toimiva, koko maan käsittävä säästölaitos ei tosin ole puheena olevan ajanjakson kuluessa osottanut erityisesti huomattavaa edistystä, mutta kuitenkin ilmeistä pyrkimystä vähitellen kohottaamaan siitä passiivisuuden tilasta, mikä niin masentavalla tavalla on ilmennyt sen toiminnassa, erittäinkin ensimmäisen vuosikymmenen aikana.

Tähän on tietystikin pääasiallisesti vaikuttanut se, että rahansaanti suurimman osan tässä puheena olevaa viisivuotiskautta oli entistä runsaampi. Mutta nähtävästi eivät ole hedelmättömiksi jääneet nekään erikoiset toimenpiteet, joihin mainittuna aikana on ryhdytty tämän laitoksen kehittämiseksi.

Ennen kaikkia on huomautettava siitä, että alkuaan ainoastaan 3 %:ksi vahvistettua talletuskorkoa — jonka alhaisuus silminnähävästi on suuresti ehkäissyt säästöönpanojen karttumista — on Postisäästöpankkihallituksen esityksestä puheena olevana aikana kahdesti kohotettu. Postisäästöpankkihallitus esitti nimittäin Valtiosäädylle 1894 vuoden valtiopäivillä, että postisäästöpankin korkokanta kohotettaisiin 3:sta 4 %:iin. Sittekin Valtiosäädyt olivat tämän johdosta alomaisesti esittäneet, että sanottu korkokanta kohotettaisiin 3.6 %:ksi ja Keisarillinen Majesteetti oli armollisella julistuksella lokakuun 3 päivänä 1895 nähnyt hyväksi jättää Keisarillisen Senaatin asiaksi, niin usein kuin asianhaarat sitä vaativat ja kulloinkin vallitsevia olosuhteita tutkittuaan, vahvistaa sen korkomäärän, mikä postisäästöpankkiin talletetuista varoista on maksettava, määräsi Senaatti joulukuun 28 päivänä 1896, että useinmainittua korkoa on 1897 vuoden alusta maksettava 3.6 %. Kun muut rahalaitokset vuonna 1899 nostivat talletuskorkoaan, esitti Postisäästöpankkihallitus marraskuun 28 päivänä mainittuna vuonna Keisarilliselle Senaatille, että myöskin postisäästöpankin talletuskorko kohotettaisiin 4 %:ksi ja suostui Senaatti seuraavan joulukuun 20 päivänä tähän esitykseen, joten korotettu korkokanta astui voimaan 1900 vuoden alusta.

Postisäästöpankin talletuskorko on siis edelleenkin alhaisempi kuin mitä pankit ja paikalliset säästöpankit maksavat, mutta tämän koronerotuksen korvaavat kuitenkin johonkin määrin ne erinäiset edut, joita postisäästöpankki tarjoaa mainittujen rahalaitosten edellä ja jommoisia ovat ehdoton varmuus säästöpankintalouksien rahojen takaisin maksamisesta sekä helppous saada säästönsä ulos jokaisesta postisäästöpankin konttorista, siitä huolimatta missä paikkakunnassa rahat on säästöön pantu.

Näiden konttorien luku, joka 1895 vuoden päättyessä oli 396, lisääntyi puheena olevan ajanjakson kuluessa 194:llä eli 49 %:lla ja oli siis 1900 vuoden päättyessä kaikkiaan 590. Samojen viiden vuoden kuluessa postisäästöpankin konttorien keskimääräinen alue väheni 923:sta 620 neliökilometriin ja asukasluku 6,365:stä 4,531 henkeen.

Pienien säästöjen keräämiseksi valtuutettiin Postisäästöpankihallitus tekemästään esityksestä toukokuun 6 päivänä 1897 annetulla armollisella julistuksella asettamaan asiamiehiä postisäästöpankkitalletusten vastaanottamista varten semmoisiin paikkoihin, missä suurempia yleisiä töitä on tekeillä taikka missä tehtaita, ruukkeja tai muita semmoisia laitoksia on olemassa. Sittekin näiden asiamiesten johtosääntö oli maaliskuun 3 päivänä 1898 armollisesti vahvistettu, asetettiin joitakuita semmoisia virkailijoita, jotka aloittivat toimintansa 1899 vuoden alusta. Asiamiehiä oli 1899 vuoden lopussa 20 ja 1900 vuoden lopussa 25. Syynä siihen, ettei useampia asiamiehiä ole voitu asettaa, lienee melkoisessa määrässä se, että postisäästöpankin konttoreja nyttemmin on sijoitettuina useimpain suurempien teollisuuslaitosten omalle alueelle taikka aivan niiden läheisyyteen.

Postisäästöpankin liikkeen helpottamiseksi lyhennettiin tammikuun 20 päivänä 1898 annetulla armollisella julistuksella säästöpankintalouksien varojen irtisanomisaika 10:stä 7 päiväksi enintään 100 markan määrille, 30:stä 14 päiväksi yli 100 mutta ei yli 500 markan määrille sekä 60:stä 30 päiväksi sitä suuremmille määrille, jonka ohessa postisäästöpankin konttorit oikeutettiin maksamaan enintään 100 markan määriä ennen irtisanomisajan päättymistäkin, jos maksunmääräys on sitä ennen ehtinyt postitoimistoon saapua ja varoja tarkoitukseen on käytettävänä.

Kehottaakseen postivirkamiehiä työskentelemään postisäästöpankin säästöpankojen kartuttamiseksi, oikeutti Keisariallinen Senaatti maaliskuun 3 päivänä 1898 Postisäästöpankihallituksen koetteeksi kolmena vuonna, 1898 vuoden alusta lukien, antamaan semmoisille postivirkamiehille, jotka innolla ja menestyksellä ovat postisäästöpankin tehtäviä hoitaneet, korotetun palkkion postisäästöpankkiin tehdyistä talletuksista, ollen siinä otettava huomioon niin hyvin uusien vastakirjain kuin säästöpankojen luku sekä viimeksimainittujen pääomamäärä. Tämä palkitsemisjärjestelmä on näyttänyt hyvin vastaavan tar-

koitustaan, ovatpa maksetut korotetut palkkiotkin osottaneet pyrkimystä ko-  
hoamaan. Ne olivat nimittäin vuonna 1898 Smk 2,539: 51, vuonna 1899 Smk  
3,247: 30 ja vuonna 1900 Smk 3,345: 40.

Lisäksi ansaitsee mainitsemista, että Postisäästöpankkihallitus on pai-  
nosta julkaissut erinäisiä lentokirjasia, joissa on käsitelty säästäväisyyttä yleensä  
ja erittäinkin niitä etuja, joita postisäästöpankki tarjoaa pienimpäinkin säästö-  
jen kokoomiselle, ja on näitä kirjasia jaettu maksutta suuret painokset.

Postisäästöpankin toiminnan ja tilan valaisemiseksi vuosina 1896—1900  
julkaistaan tässä seuraavat kaksi taulua:

*Fonctionnement de la Caisse d'épargne postale 1896—1900.*

Vuonna. <i>Année.</i>	Osakkaita. <i>Nombre des livrets.</i>			Säästö. <i>Crédit des dé- posants.</i>			1,000 asukasta kohti. <i>Par 1,000 habi- tants.</i>	
	Uusia. <i>Ouverts.</i>	Eroneita. <i>Soldés.</i>	Ylijäämä. <i>Excédent.</i>	Luku vuoden lopussa. <i>Nombre au 31 dé- cembre.</i>	Smk. <i>Montant.</i>	Osakasta kohti, mk. <i>Moyenne.</i>	Osakkaita: <i>Déposants:</i>	Säästö: <i>Crédit:</i>
							postisäästöpan- kissa. <i>dans la Caisse d'épargne postale.</i>	
1896 . . . . .	4,818	3,542	+ 1,276	22,421	1,386,236	61: 83	8.9	542: 46
1897 . . . . .	6,235	3,723	+ 2,512	24,933	2,000,622	80: 24	9.8	783: 02
1898 . . . . .	9,919	4,649	+ 5,270	30,203	2,640,082	87: 41	11.7	1,018: 16
1899 . . . . .	11,887	6,743	+ 5,144	35,347	3,056,071	86: 46	13.4	1,158: 92
1900 . . . . .	13,633	8,792	+ 4,841	40,188	3,730,637	92: 83	15.0	1,395: 57
Yhteensä	46,492	27,449	+ 19,043	—	—	—	—	—

Vuonna. <i>Année.</i>	Säästöönpanoja. <i>Versements.</i>			Säästöstottoja. <i>Remboursements.</i>			Säästöönpanojen yli- jäämä (+). <i>Excédent des verse- ments (+).</i>	
	Luku. <i>Nombre.</i>	Koko määrä, mk. <i>Montant.</i>	Keskimäärä, mk. <i>Moyenne.</i>	Luku. <i>Nombre.</i>	Koko määrä, mk. <i>Montant.</i>	Keskimäärä, mk. <i>Moyenne.</i>	Luku. <i>Nombre.</i>	Määrä, mk. <i>Montant.</i>
1896 . . . . .	20,877	712,824	34: 14	5,580	491,221	88: 03	15,297	+ 221,603
1897 . . . . .	24,921	1,157,518	46: 45	6,248	599,977	96: 03	18,673	+ 557,541
1898 . . . . .	34,523	1,562,485	45: 26	8,190	1,000,806	122: 20	26,333	+ 561,679
1899 . . . . .	46,444	1,822,627	39: 24	11,956	1,505,295	125: 90	34,488	+ 317,332
1900 . . . . .	52,467	2,167,276	41: 31	14,226	1,615,967	113: 59	38,241	+ 551,309
Yhteensä	179,232	7,422,730	—	46,200	5,213,266	—	133,032	—

Puheena olevan ajanjakson kuluessa on siis postisäästöpankin tallettajain luku lisääntynyt 90.1 % ja heidän saamistensa määrä kaikkiaan kokonaista 230.3 %.

Valtion kustannukset postisäästöpankin hoidosta, jotka alussa olivat verrattain tuntuvat, ovat suhteellisesti vähentyneet, mikäli säästöpankin liike on vilkastunut. Vuonna 1883 olivat hoitokustannukset jokaisesta tilinmuutoksesta, s. o. säästöönpanosta tai säästöstätötoista, keskimäärin 85 penniä ja kohosivat vuonna 1894 korkeimpaan määräänsä 1 markkaan 19 penniin, mutta ovat sittemmin asteittain alentuneet 1 markasta 12 pennistä vuonna 1896 97, 95, 72 ja 65 penniin kunakin seuraavana vuonna. Säästöönpanijain saamisiin verrattuina ovat hoitokustannukset vähentyneet jonkun verran tasaisemmin. Vuonna 1888 olivat nämä kustannukset vielä 3.42 % säästöönpannuista varoista vuoden päättyessä, mutta vastaava prosenttiluku oli vuonna 1894 2.72 %, vuonna 1895 2.23 % sekä vuosina 1896—1900 kunakin 1.94, 1.51, 1.53, 1.38 ja 1.15 %.

Postisäästöpankin toimintakertomuksissa ei valitettavasti ole tietoja siitä, millä tavalla postisäästöpankin jälellä olevat osakkaat kulloinkin jakautuvat ammatin ja säädyn mukaan; tietoja on ainoastaan kunakin vuonna lisäksi tulleiden uusien osakasten jakaumisesta mainittujen perusteiden mukaan. Sen sijaan on tietoja olemassa talletusten suuruudesta, ja niistä näkyy, että pienimpään talletusmäärään luku pyrkii suhteellisesti vähenemään, s. o. se ei ole lisääntynyt yhtä nopeasti kuin suurempaan talletusmäärään luku. Tämä asianlaita käy selville seuraavista numerotiedoista:

*Répartition des livrets 1887—1900.*

	1887.		1890.		1895.		1900.	
	Luku. Nombre.	%	Luku. Nombre.	%	Luku. Nombre.	%	Luku. Nombre.	%
<b>Talletusten suuruus.</b>								
1—5 mk . . . . .	3,891	44.6	7,888	35.1	7,870	37.2	10,502	26.1
5—10 » . . . . .	1,393	16.0	3,713	16.5	3,195	15.1	5,725	14.2
10—20 » . . . . .	1,119	12.9	3,262	14.5	3,204	15.2	6,011	15.0
20—50 » . . . . .	979	11.2	3,024	13.4	2,681	12.7	5,584	13.9
50—100 » . . . . .	472	5.4	1,466	6.5	1,481	7.0	3,405	8.5
100—500 » . . . . .	724	8.3	2,567	11.3	2,259	10.7	7,059	17.6
500—1,000 » . . . . .	105	1.2	425	1.9	327	1.5	1,341	3.3
1,000—3,000 » . . . . .	35	0.4	181	0.8	119	0.6	549	1.4
Yli 3,000 m:kan . . . . .	—	—	6	—	9	—	12	—
Yhteensä	8,718	100	22,532	100	21,145	100	40,188	100



Mainittu vähimpäin talletusmääräin luvun heikkous, jolla on vastineensa säästömerkkien myynnin vähenemisessä, jota on kestänyt yhtä mittaa vuodesta 1888 vuoteen 1896 ja joka vasta viimeksi mainitusta vuodesta lähtien taas on hiukan korjautunut, osaltaan todistaa, ettei postisäästöpankki maassamme vielä ole läheskään onnistunut pyrkimyksessään päästä kansan suosioon ja kerätä pienimmät säästömäärät hoitoonsa.

#### 4. Panttilainauslaitokset.

Huhtikuun 19 päivänä 1898 annetulla armollisella asetuksella, jota samana päivänä seurasi armollinen julistus panttilainauslaitosten silmälläpitämisestä sekä panttilainauslaitosten tarkastelijan johtosääntö, tuli panttilainausliike, joka meillä oli aikaisemmin luettu vapaihin elinkeinoin, säännöstellyksi, jonka ohessa oikeus semmoisen liikkeen harjoittamiseen pidätettiin yksinomaan kaupunkikunnille ja erinäisille osakeyhtiöille. Siten kiellettiin yksityiseltä henkilöltä oikeus harjoittaa panttilainausliikettä ammattina. Nämä asetukset astuivat paikalla voimaan.

Tässä suhteessa toimeenpantu uudistus edellyttää, että panttilainauslaitoksilla pitää olla erityinen ohjesääntönsä, joka sisältää seikkaperäisiä määräyksiä hallinnon hoidosta sekä yleisön ja laitosten keskinäisestä suhteesta. Panttilainauslaitoksen johtajana saa toimia ainoastaan hyvämaineinen Suomen kansalainen. Panttilainausliikkeen tuottama voitto on käytettävä lainauskoron alentamiseen taikka muuhun lainausehtojen huojentamiseen; kuitenkin saa vuosivoitosta vähentää enintään kuuden prosentin koron liikkeeseen käynteille pääomalle ynnä tarpeelliset hoitokustannukset ja vararahastoon menevät määrät.

Siihen aikaan kun edellä mainittu asetus astui voimaan, oli maassamme ainoastaan kolme panttilainauslaitosta, nimittäin »Åbo stads pantlåneinrättning» (perustettu vuonna 1869), »Helsingfors Pant-Aktiebolag» (1881) ja »Viipurin panttilaitos-osakeyhtiö» (1895). Lokakuun 1 päivänä 1898 alotti uusi, hyväatekevässä tarkoituksessa perustettu panttilaina-osakeyhtiö, »Osakeyhtiö Helsingin Panttilainakonttori» toimintansa pääkaupungissa, ja marraskuun 20 päivänä 1899 avasi, saatuaan ohjesäännölleen asianmukaisen vahvistuksen, Hämeenlinnassa perustettu yhtiö, »Osakeyhtiö Hämeenlinnan panttilainakonttori» panttilainausliikkeensä. Vuoden 1900 lopussa oli, lukuun ottaen »Helsingfors Pant-Aktiebolag» yhtiön kolme haarakonttoria sekä sittekun »Helsingin Panttilaina-konttori» vuonna 1899 oli perustanut haarakonttorin, panttilainakonttoreja maassamme kaikkiaan 9, niistä 6 pääkaupungissa.

Maamme panttilainalaitosten lainausliike vuosina 1898—1900 käy selville seuraavista, panttilainauslaitosten tarkastelijan vuosikertomuksista otetuista tiedoista.

Panttivaraston tila oli kunakin 3 vuonna kaikissa laitoksissa:

	Panttien luku.	Panttien arvo, markkaa.
1898 . . . . .	61,526	730,877
1899 . . . . .	72,113	925,755
1900 . . . . .	83,493	1,163,517

Mainittuna kolmena vuonna oli annettu kaikkiaan 925,006 lainaa, yhteensä 10,163,768 markkaa, ja takaisin maksettu 897,335 lainaa eli yhteensä 9,613,557 markkaa. Annettujen lainojen keskimäärä oli: vuonna 1898 10 markkaa 34 penniä, vuonna 1899 12 markkaa 84 penniä ja vuonna 1900 11 markkaa 53 penniä. Panttivaraston tilan vaihtuminen on tapahtunut siten, että kaikista myönnettyistä panttilainoista 95 à 96 1/2 % on maksettu tai uusittu, ja huutokaupalla myydyt pantit ovat edustaneet 3 1/2 á 5 % myönnettyjen lainojen pääomasta. Varkauden tähden panttivarastosta poistettujen panttien luku ja arvo on ollut aivan mitättömän pieni. Huutokauppoja toimeenpanivat laitokset vuonna 1898 55, vuonna 1899 85 ja vuonna 1900 109. Myytyjen panttien luku oli keskimäärin kussakin huutokaupassa: vuonna 1898 203, vuonna 1899 188 ja vuonna 1900 167, ja lunastettavaksi joutuneiden panttien luvusta ne olivat prosenttimäärin: vuonna 1898 4.3, vuonna 1899 5.4 ja vuonna 1900 niinikään 5.4. Myytyjen panttien lainapääoma ja keskimäärä taas oli:

	lainapääoma markkaa.	keskimäärä, markkaa.
1898 . . . . .	95,170	8: 51
1899 . . . . .	158,405	9: 82
1900 . . . . .	171,769	9: 43

Panttilainauslaitoksista on lainoja myönnetty melkein kaikenlaatuisia tavaroita vastaan; suurin osa panteista on vaatteita, sitä likinnä koruja. Usein myös näkee käsityöläisten pantanneen valmistamansa esinevaraston; joskus niinikään on teollisuudenharjoittajain ja kauppiasten tavarastoja pantattuina. Periaatteellisista syistä ei sitä vastoin liene pantiksi vastaanotettu ompelukoneita, koska ne tavallisesti ovat omistajalleen välttämätön työkalu toimeentulon hankkimiseksi. Välittömiä tietoja näistä asianhaaroista ei kuitenkaan ole tarjona kaikista laitoksista; vain yksi ainoa laitos, »Helsingin Panttilainakonttori», voi puheena olevassa suhteessa antaa erittäin mieltäkiinnittävän ja valaisevan tilaston. Niinpä oli sanotussa laitoksessa (ynnä sen haarakonttorissa) esimerkiksi vuonna 1900 pantattu alempana lueteltuja tavaralajeja seuraavista lainamääristä:

	Markkaa	%
Arvopapereita . . . . .	242,414	22.49
Kauppatavaroita . . . . .	203,222	18.85
Jaloja metalleja . . . . .	257,145	23.86
Huonekaluja . . . . .	28,522	2.65
Koneita . . . . .	76,834	7.13
Vaatteita . . . . .	244,839	22.72
Soittokoneita . . . . .	7,627	0.70
Sekalaisia tavaroita . . . . .	17,228	1.60
Yhteensä	1,077,831	100.00

Mitä vihdoin tulee puheena olevain laitosten toiminnan rahalliseen puoleen, näkyy sen tulos seuraavasta:

	Tuloja, markkaa.	Menoja, markkaa.	Voitto, markkaa.
1898 . . . . .	205,727	131,608	74,119
1899 . . . . .	256,650	199,953	56,697
1900 . . . . .	297,598	242,841	54,757

Voitosta, joka näinä kolmena vuonna on noussut kaikkiaan 185,573 markkaan, on 85,795 markkaa eli 49,2 % jaettu osakkaille, 90,992 markkaa eli 49.0 % siirretty vararahastoihin ja 8,786 markkaa eli 4.8 % käytetty muihin tarkoituksiin.

## 5. Varrantiliike.

Valtiosäätyjen alamaista esityksestä vahvistettiin syyskuun 30 päivänä 1892 annetulla armollisella asetuksella ne yleiset perusteet, joiden mukaisesti kaupunki- ja maalaiskuntien, laillisesti perustettujen kotimaisten yhtiöitten taikka yksityisten henkilöjen, jotka ovat oikeutetut maassa elinkeinoa harjoittamaan, sallitaan erinäisillä ehdoilla perustaa yleinen talletusmakasiini, jolla on oikeus antaa warrantteja. Talletusmakasiinien liikkeenharjoittajille tarjooma etu lisääntyi sen kautta, että nämä laitokset vuonna 1893 oikeutettiin vastaanottamaan tullaamattomiakin tavaroita. Viisivuotiskauden päättyessä oli maassamme kuitenkin ainoastaan kaksi semmoista talletusmakasiinia, nimittäin »*Helsingfors magasinsaktiebolag*», perustettu vuonna 1896 Helsingin kaupunkiin 350,000 markan osakepääomalla, ja »*Åbo magasinsaktiebolag*», perustettu Turkuun vuonna 1898 150,000 markan osakepääomalla. Kumpaisenkin näiden warranttimakasiinien liike osottaa runsasta kasvamista. Tavarainvaihto on nimittäin ollut seuraava:

Vuonna.	Helsingfors magasinsaktiebolag.				Åbo magasinsaktiebolag.			
	Saapuneitten tavaramäärien luku.	Saapuneita tava- roita. Kg.	Makasiinista an- nettujen tava- määrien luku	Makasiinista an- nettuja tavaroita Kg.	Saapuneitten tavaramäärien luku.	Saapuneita tava- roita Kg.	Makasiinista an- nettujen tava- määrien luku.	Makasiinista an- nettuja tavaroita Kg.
1896 . . . . .	53	683,759	16	23,304	—	—	—	—
1897 . . . . .	368	4,203,585	1,258	2,383,352	—	—	—	—
1898 . . . . .	670	5,376,719	2,815	3,788,712	—	—	—	—
1899 . . . . .	735	8,313,438	4,325	7,484,220	—	—	—	—
1900 . . . . .	921	10,574,602	4,113	8,971,180	184	3,756,476	300	2,323,126

## 6. Vakuutustoimi.

Maassamme toimivat vakuutusyhtiöt ovat viisivuotiskautena 1896—1900 käyttäneet seuraavia vakuutusaloja: 1) henkivakuutusta, 2) tapaturmavakuutusta, 3) palovakuutusta, 4) meri- ja kuljetusvakuutusta, 5) lasivakuutusta, 6) eläinvakuutusta, 7) jälleenvakuutusta ja 8) vakuutusta murtovarkautta vastaan. Laitoksia, niin hyvin koti- kuin ulkomaisia, joilla oli oikeus maassa harjoittaa vakuutustoimintaa, oli, eri vakuutusalojen mukaan jaettuina, 1900 vuoden päättyessä seuraava määrä:

	Kotimaisia.	Ulkomaisia.	Yhteensä.
Henkivakuutuslaitoksia . . . . .	2	19	21
Tapaturmavakuutuslaitoksia . . . . .	9	7	16
Palovakuutuslaitoksia . . . . .	13	9	22
Meri- ja kuljetusvakuutuslaitoksia . . . . .	4	13	17
Lasivakuutuslaitoksia . . . . .	1	2	3
Eläinvakuutuslaitoksia . . . . .	2	—	2
Jälleenvakuutuslaitoksia . . . . .	1	—	1
Murtovarkausvakuutuslaitoksia . . . . .	—	1	1
Yhteensä	32	51	83

Edellä olevasta luettelosta puuttuvat kaikki venäläiset vakuutuslaitokset, ne kun eivät ole velvolliset antamaan Suomen viranomaiselle selvitystä toiminnastaan. Tämän johdosta on Suomen vakuutuslilastossa valitettava aukko, joka on jotakuinkin täytettävissä vain likimääräisillä tiedoilla. Edellä oleviin

lukuihin nähden on myös huomattava, että niihin sisältyy useita laitoksia, jotka harjoittavat tointansa yhtäkaa kahdella taikka useammalla vakuutus-alalla, mutta jotka on sanottuihin lukuihin otettu itsenäisinä laitoksina kukin vakuutus-alallaan. Kun seuraavassa esityksessä kuitenkin on pidettävä silmällä laitosten osastoja kutakin eri vakuutuslajia varten, näyttää johdonmukaisimmalta ottaa edellä esitetyt tiedot lähtökohdaksi. Huomattava on sekin asianhaara, että palovakuutuslaitoksia koskevat tiedot eivät käsitä keskinäisiä kihlakunnan- ja pitäjänpaloapuyhdistyksiä, joita maassamme toimii monta, mutta joista tähän asti puuttuu täydellisiä tietoja; eläinvakuutusta koskevat tiedot eivät myöskään käsitä erinäisiä pieniä, omalla paikkakunnallaan toimivia vakuutusyhtiöitä, ja jälleenvakuutuslaitosten luvusta vihdoin on erotettu kaikki ulkomaiset yhtiöt, koska nämä eivät ole velvolliset antamaan tietoja vakuutustarkastelijalle.

Edellä lueteltujen laitosten joukossa oli niin hyvin osakeyhtiöitä kuin keskinäiselle vastuulle rakennettuja yhtiöitä. Niiden lukuisuus eri vakuutusaloilla näkyy seuraavista numerotiedoista:

	Kotimaisia.		Ulkomaisia.	
	Osake-yhtiöitä.	Keskinäisiä yhtiöitä.	Osake-yhtiöitä.	Keskinäisiä yhtiöitä.
Henkivakuutuslaitoksia . . . . .	1	1	1) 18	1
Tapaturmavakuutuslaitoksia . . . . .	2	7	7	—
Palovakuutuslaitoksia . . . . .	2	11	9	—
Kuljetus- ja merivakuutuslaitoksia . . . . .	2	2	13	—
Lasivakuutuslaitoksia . . . . .	1	—	2	—
Eläinvakuutuslaitoksia . . . . .	—	2	—	—
Jälleenvakuutuslaitoksia . . . . .	1	—	—	—
Murtovarkausvakuutuslaitoksia . . . . .	—	—	1	—
Yhteensä	9	23	50	1

Kotimaisen ja ulkomaisen vakuutusliikkeen keskinäinen suhde niillä aloilla, missä välitöntä kilpailua on olemassa, käy selvimmin näkyviin vertaillessa toisiinsa niitä vakuutusmaksumääriä, joita vuosittain näihin kahteen ryhmään kuuluville laitoksille maksetaan. Tässä kertomuksessa käsiteltyihin koti- ja ulkomaisiin yhtiöihin nähden saadaan siinä suhteessa tuonnempana esitetyt luvut vuosilta 1896 - 1900. Tässä ei kuitenkaan oteta huomioon niitä keskinäisiä palovakuutusyhtiöitä, joista ei ole olemassa seikkaperäisiä tietoja, eikä myöskään keskinäisyyteen perustuvien merivakuutusyhdistysten toimintaa.

1) Näistä yksi samalla keskinäinen yhtiö.

Suomessa kannetut vakuutusmaksut vuosina 1896—1900.

Vakuutuslaji.	1896.				1897.				1898.				1899.				1900.			
	Kotimaiset yhtiöt.		Ulkomaiset yhtiöt		Kotimaiset yhtiöt.		Ulkomaiset yhtiöt		Kotimaiset yhtiöt		Ulkomaiset yhtiöt		Kotimaiset yhtiöt.		Ulkomaiset yhtiöt		Kotimaiset yhtiöt.		Ulkomaiset yhtiöt.	
	Absoluut- tinen, markkaa.	%	Absoluut- tinen, markkaa.	%	Absoluut- tinen, markkaa.	%	Absoluut- tinen, markkaa.	%	Absoluut- tinen, markkaa.	%	Absoluut- tinen, markkaa.	%	Absoluut- tinen, markkaa.	%	Absoluut- tinen, markkaa.	%	Absoluut- tinen, markkaa.	%	Absoluut- tinen, markkaa.	%
Henki- ja korkova- kuutus . . . . .	3,996,552	68	1,930,597	32	4,134,693	67	2,026,911	33	4,750,094	68	2,168,678	32	4,798,853	69	2,226,317	31	5,395,516	69	2,404,621	31
Tapaturmavakuutus .	283,216	87	44,800	13	313,852	86	42,879	14	900,537	90	104,314	10	763,211	87	117,722	13	789,301	89	99,380	11
Palovakuutus . . . .	1,163,335	55	967,807	45	1,356,942	57	1,032,982	43	1,621,159	59	1,137,823	41	1,754,399	59	1,212,064	41	1,990,546	59	1,359,055	41
Kuljetus- ja meriva- kuutus . . . . .	404,420	52	375,922	48	375,122	46	448,253	54	213,261	35	395,873	65	478,539	55	394,278	45	429,649	50	426,795	50
Lasivakuutus . . . . .	—	—	3,924	100	—	—	5,740	100	5,862	54	4,847	46	9,270	78	2,648	22	12,181	91	1,185	9
Yhteensä	5,847,523	64	3,323,050	36	6,180,609	63	3,356,765	37	7,490,913	66	3,811,535	34	7,804,272	66	3,953,029	34	8,617,193	67	4,291,036	33

Kuten näkyy, on kotimaisten yhtiöitten sekä absoluuttinen että suhteellinen osuus vakuutusmaksutuloihin lisääntynyt, jos kohta hitaasti. Lasivakuutusta harjoittivat viisivuotiskauden alussa ainoastaan ulkomaiset yhtiöt, kunnes vuonna 1898 kotimainen laitos, Finska glasförsäknings-aktiebolaget, aloitti toimintansa. Erittäin vaihteleva on kotimaisten yhtiöitten osuus ollut kuljetus- ja merivakuutukseen, se kun joinakuina vuosina osottaa tuntuvaan sekä absoluuttista että suhteellista vähenemistä; vuonna 1900 tämä osallisuus absoluuttisesti katsoen tosin oli suurempi, mutta suhteellisesti vähempi kuin vuonna 1896. Vertaillen ulkomaisten yhtiöitten osallisuutta eri vakuutusaloihin huomaa, että tämä on useimpina vuosina ollut suhteellisesti vähin tapaturmavakuutukseen sekä vuonna 1900 vähin lasivakuutukseen.

Sen nettoarvon saamiseksi, jota ulkomaisen vakuutuksen rahanvienti maasta edustaa, on ulkomaisten vakuutuslaitosten suomalaisista vakuutusaloista vähennettävä niiden suorittamat maksut vakuutusten järjestelyistä sekä kustannukset. Jos nämä laskutoimitukset tehdään, saadaan kaikkiin vakuutusryhmiin nähden tulokseksi, että suomalaisia vakuutusmaksuja on viety ulkomaille seuraavat määrät, Suomen markkoissa ilmoitettuina:

1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	1896—1900.
931,368	1,550,080	1,299,459	1,050,225	1,204,070	6,035,202

Viimeksi esitetyt luvut antavat vuotuisiksi keskimääräksi 1 1/2 miljoonaa markkaa. Myöskin on huomattava, että mainittuihin summiin on luettu vähäpätöinen osa venäläisille vakuutuslaitoksille suoritettuja rahamääriä.

Mikäli suomalaisten yhtiöitten ulkomainen liiketoimi kehittyi, sikäli voidaan ulkomaisten vakuutusmaksujen maahantulo asettaa vastapainoksi mainitulle suomalaisen pääoman maastaviennille. Toistaiseksi ei tällä erällä kuitenkaan ole läheskään sitä merkitystä, että se korvaisi puheena olevat ulkomaille menevät summat.

**Henkivakuutus.** Kuten edellisestä esityksestä näkyy oli vuonna 1900 kahdella kotimaisella ja yhdeksällätoista ulkomaisella yhtiöllä oikeus harjoittaa maassamme henkivakuutusliikettä. Kotimaisista yhtiöistä on toinen, Kaleva, osakeyhtiö, ja toinen, Suomi, jonka osakepääoma vähitellen arvotaan, muuttui mainittuna vuonna puhtaasti keskinäiseksi yhtiöksi. Yhdeksästätoista ulkomaisesta laitoksesta, jotka, yhtä lukuunottamatta, ovat osakeyhtiöitä, oli 7 kansallisuudeltaan ruotsalaista, 4 englantilaista, 4 saksalaista, 1 ranskalainen, 1 hollantilainen ja 2 amerikkalaista. Kaikki nämä eivät kuitenkaan koko 5-vuotiskauden kestäessä ottaneet osaa varsinaiseen vakuutustyöhön. Englantilainen »Standard» yhtiö, jolle lupa vakuutustoiminnan harjoittamiseen maassamme myönnettiin vuonna 1897, aloitti mainittuna vuonna toimintansa, ja

hollantilainen yhtiö »Algemeene Maatshappij van Levensverzekering en lijfrente» sai samanlaisen luvan vuonna 1900, mutta ei vielä sinä vuonna alottanut tointaan. Toiselta puolen oli englantilainen »Star» yhtiö, jonka suomalainen pääasioimisto muodollisesti lakkautettiin vuonna 1900, todellisesti jo edellisenä vuonna lopettanut aktiivisen toimintansa.

Maassamme viisivuotiskautena 1896—1900 harjoitetun henkivakuutus-toiminnan laajuus näkyy seuraavista tiedoista, jotka valaisevat vakuutuskantaa, kannettujen vakuutusmaksujen, kuolemantapauksista ja vakuutusajan päättyessä suoritettujen maksujen sekä kustannuksien ja provisioonien määrää.

Vuonna.	Vakuutuskanta joulukuun 31 p:nä, markkaa.		Kannettuja vakuutusmaksuja, markkaa.		Maksettu kuolemantapauksista ja vakuutusajan päättyessä, markkaa.		Kustannuksia ja provisiooneja, markkaa.	
	Kotimaiset yhtiöt.	Ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Ulkomaiset yhtiöt.
1896 . . . . .	95,401,914	59,019,928	3,367,532	1,930,598	1,265,749	950,116	543,026	329,535
1897 . . . . .	104,961,120	63,487,522	3,672,470	2,026,911	1,013,684	525,058	503,826	344,244
1898 . . . . .	114,405,628	69,328,205	4,063,193	2,167,679	1,128,175	804,529	513,960	385,731
1899 . . . . .	124,007,670	71,078,106	4,446,066	2,222,709	1,238,286	1,103,590	523,968	328,514
1900 . . . . .	134,741,791	71,602,535	5,029,872	2,348,130	1,493,717	1,149,039	611,428	305,898
Yhteensä	—	—	20,579,043	10,696,027	6,139,611	4,532,332	2,696,208	1,693,922

Edellä olevat numeroluvut taas antavat seuraavat prosenttiluvut:

Vuonna	Vakuutuskanta joulukuun 31 p:nä,		Kannettuja vakuutusmaksuja		Maksettu kuolemantapauksista ja vakuutusajan päättyessä.		Kustannuksia ja provisiooneja.	
	Kotimaiset yhtiöt.	Ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Ulkomaiset yhtiöt.
1896 . . . . .	61.8	38.2	33.6	36.4	57.1	42.9	62.2	37.8
1897 . . . . .	62.3	37.7	64.4	35.6	65.9	34.1	59.4	40.6
1898 . . . . .	62.3	37.7	65.2	34.8	58.4	41.6	57.1	42.9
1899 . . . . .	63.6	36.4	66.7	33.3	52.9	47.1	61.5	38.5
1900 . . . . .	65.3	34.7	68.2	31.8	56.5	43.5	66.7	33.3
Yhteensä	—	—	65.8	34.2	57.5	42.5	61.4	38.6

Viisivuotiskauden kuluessa on suomalaisten yhtiöitten vakuutuskanta lisääntynyt noin 46 miljoonaa markkaa eli 51.8 %, samassa kun ulkomaisten



yhtiöitten vastaavat luvut olivat noin 17 1/2 miljoonaa ja 32.8 %. On mieltäkiinnittävää vertailla erikseen ulkomaisten yhtiöitten keskinäistä vakavuutta niiden suomalaista vakuutuskantaa sekä siinä eri vuosina tapahtuneita muutoksia silmällä pitäen. Näitä seikkoja valaisevat seuraavat tiedot:

Vuonna.	Ruotsalaiset yhtiöt.		Englantilaiset yhtiöt.		Saksalaiset yhtiöt.		Ranskalaiset yhtiöt.		Amerikalaiset yhtiöt.	
	Abso-luutt.	%	Abso-luutt.	%	Abso-luutt.	%	Abso-luutt.	%	Abso-luutt.	%
1896 . . . . .	37,485,108	63.5	5,214,225	8.8	5,282,903	9.0	4,778,178	8.1	6,259,514	10.6
1897 . . . . .	40,358,121	63.6	5,714,500	9.0	5,507,221	8.7	5,261,775	8.3	6,645,905	10.4
1898 . . . . .	44,078,913	63.6	5,515,225	8.0	6,233,878	9.0	5,971,451	8.6	7,528,738	10.8
1899 . . . . .	45,150,913	63.5	4,898,225	6.9	6,453,951	9.1	6,375,777	9.0	8,199,240	11.5
1900 . . . . .	46,194,528	64.5	4,027,950	5.6	6,225,151	8.7	5,909,838	8.3	9,245,068	12.9
Vuot. keskimäärä	42,653,517	63.8	5,074,025	7.6	5,940,621	8.8	5,659,404	8.5	7,575,693	11.3

Ulkomaisista yhtiöistä on ruotsalaisilla yhtiöillä, jotka vanhastaan ovat työskennelleet maassamme ja tuntuvassa määrässä valmistaneet tietä henkivakuutusliikkeen levenemiselle, ensi sija, ne kun omistavat noin 64 % kaikkien ulkomaisten yhtiöiden vastuumäärästä. Englantilaisen yhtiöiden suomalaisen kanta on 1897 vuoden jälkeen, jolloin se saavutti korkeimman määränsä, tasaisesti alentunut. Niinikään on viime vuosina, jotakuta yksityistä vuotta kuitenkin lukuunottamatta, myöskin saksalaisten ja ranskalaisten yhtiöiden vakuutussumma alentunut, jota vastoin amerikkalaisten yhtiöiden loppusumma edelleen osottaa pysyvää, vaikka vähäistä kasvamista.

Kotimaisten yhtiöitten, Kalevan ja Suomen, vastuumäärien lisäys näkyy seuraavista numerotiedoista:

	Kaleva.		Suomi.	
vuonna 1896 . . . . .	44,145,896	46.3 %	51,256,018	53.7 %
» 1897 . . . . .	47,012,945	44.8 »	57,948,176	55.2 »
» 1898 . . . . .	49,605,176	43.4 »	64,800,453	56.6 »
» 1899 . . . . .	50,397,969	40.6 »	73,609,701	59.4 »
» 1900 . . . . .	51,776,733	38.4 »	82,965,058	61.6 »

Viisivuotiskauden kuluessa on Kalevan vakuutuskanta lisääntynyt 8,138,422 markkaa eli 18.6 % yhtiön kannasta joulukuun 31 päivänä 1895 ja Suomen 37,895,049 mk. eli 84.1 % yhtiön vakuutuskannasta viimeksi mainittuna päivänä.

Suuremmissa määrässä kuin puhtaan henkivakuutuksen alalla ovat kotimaiset yhtiöt edistyneet ulkomaisiin kilpailijoihinsa verraten korkovakuutuksen alalla. Tämä näkyy selvästi seuraavasta yhteenasetelmästä.

## Korkoja vakuutettuina:

V.na.	Kotimaisissa yhtiöissä.		Ulkomaisissa yhtiöissä.		Kaikissa yhtiöissä.
	Absoluuttisesti, markkaa.	%:ia kaikista vak. koroista	Absoluuttisesti, markkaa.	%:ia kaikista vak. koroista.	Absoluuttisesti markkaa.
1896 . .	366,688	90.0	40,745	10.0	407,433
1897 . .	385,032	90.4	40,873	9.6	425,905
1898 . .	430,577	91.7	39,176	8.3	469,753
1899 . .	447,988	90.9	44,712	9.1	492,700
1900 . .	461,581	89.9	51,726	10.1	513,307

Vuoden 1900 lopussa olivat siis kotimaisten yhtiöitten korkovakuutukset 89.9 % ja ulkomaisten yhtiöitten 10.1 % koko korkovakuutusmäärästä. Vuonna 1895 olivat vastaavat luvut 88.2 ja 11.8. Suomalaisen yhtiöitten vakuutuskanta oli viisivuotiskauden kuluessa kasvanut 149,227 markkaa eli 47.8 % niiden kannasta 1895 vuoden lopussa, jota vastoin ulkomaisten yhtiöitten kanta oli samaan aikaan kasvanut ainoastaan 11,198 markkaa eli 27.6 % niiden kannasta vuonna 1895. Siirtyminen kotimaisten yhtiöiden eduksi on siis ollut varsin tuntuva. Useimmat ulkomaiset yhtiöt ovatkin kokonaan lakanneet maassamme päättämästä korkovakuutuksista.

Korkovakuutuksesta kannetut korkopääomat ja vakuutusmaksut taas olivat:

V.na.	Kotimaiset yhtiöt		Ulkomaiset yhtiöt.		Kaikki yhtiöt.
	Absoluutt., markkaa.	%.	Absoluutt., markkaa.	%.	Absoluutt., markkaa.
1896 . .	629,020	?	1) ?	?	? 629,020
1897 . .	462,223	?	1) ?	?	? 462,223
1898 . .	686,990	99.8	1,000	0.2	687,990
1899 . .	352,787	99.0	3,608	1.0	356,395
1900 . .	365,643	86.6	56,491	13.4	422,134
Yhteensä	2,496,663	97.6	61,099	2.4	2,557,762

Korkovakuutuksesta maksettujen korkojen yhteenlasketut määrät taas olivat:

V.na.	Kotimaiset yhtiöt.		Ulkomaiset yhtiöt.		Kaikki yhtiöt.
	Absoluutt., markkaa.	%.	Absoluutt., markkaa.	%.	Absoluutt., markkaa.
1896 . .	166,648	96.3	6,426	3.7	173,074
1897 . .	210,007	97.9	4,552	2.1	214,559
1898 . .	248,025	98.8	3,094	1.2	251,119
1899 . .	295,111	98.4	4,795	1.6	299,906
1900 . .	319,099	98.6	4,636	1.4	323,735
Yhteensä	1,238,890	98.1	23,503	1.9	1,262,393

1) Määrät on luettu puhtaasti henkivakuutuksen vakuutusmaksuihin.

Henkivakuutuksen koko kannan maamme asukaslukuun verrattuna osottavat seuraavat keskimäärät kutakin maan asukasta kohti, jos lasketaan yhteen koti- ja ulkomaisten (ynnä venäläisten) yhtiöiden vakuutukset:

Vuonna.	Markkaa.
1896 . . . . .	66: 95
1897 . . . . .	70: 40
1898 . . . . .	73: 94
1899 . . . . .	77: 39
1900 . . . . .	82: 53

Vuonna 1892, ensimmäisenä vuonna, jolta koottua tilastoa vakuutusoloista on olemassa, oli tämä keskimäärä 48: 40 markkaa.

Toinen ilmaisu tässä kosketellulle pääomasäästölle saadaan yhteenasettelemalla ne rahamäärät, mitä koti- ja ulkomaiset yhtiöt ovat siirtäneet vakuutusrahastoihin. Kun nämä vakuutusmaksuista ja näiden koroista syntyvät rahastot muodostavat henkivakuutusyhtiön säästön suurimman erän, sopivat ne hyvin ilmaisemaan sen pääoman suuruutta, minkä yhtiöt voivat asettaa yleiseen rahaliikkeeseen. Mainitun siirron määrästä ei valitettavasti ole saatu täydellisiä tietoja ulkomaisista yhtiöistä, koska ne eivät kaikki ole erittäin laskeneet suomalaisten vakuutusten varalle sattuvaa vakuutusrahaston säästöä. Saatavina olevien lukujen avulla sekä epäsuorasti arvioimalla niitä eriä, jotka tätä tarkoitusta varten tulevat niiden yhtiöiden varalle, joista suoranaisia tietoja ei ole olemassa, voidaan kumminkin joltisellakin tarkkuudella ilmaista ulkomaisten yhtiöiden yhteenlaskettu vakuutusrahasto. Semmoinen laskelma on näihin yhtiöihin nähden toimitettu ainoastaan vuosilta 1899—1900. Laskelman tulos nähdään alempana olevista yhteenasetteluista, joitten summat pikemmin ovat liian pieniksi kuin liian suuriksi arvioidut. Vakuutusrahastoa oli, jälleenvakuutuksille sattuva osa poisluettuna, alempana mainittujen vuosien lopussa:

	Kotimaisilla yhtiöillä, markkaa.	Ulkomaisilla yhtiöillä, markkaa.
Vuonna 1896 . . . . .	15,533,932	?
» 1897 . . . . .	18,001,980	?
» 1898 . . . . .	20,950,625	?
» 1899 . . . . .	23,730,005	12,500,000
» 1900 . . . . .	26,857,362	12,800,000

Henkivakuutuksen kehitystä ja kulkua arvosteltaessa ansaitsee myöskin huomiota vakuutuskannan jakautuminen eri ryhmiin välipuuhien laatuun nähden. Eri vakuutusmuotojen osuuden vaihtelut koko vakuutuskantaan nähden

kuvaavat osaksi yleisössä vallitsevaa makua, osaksi myöskin miten vakuuttajat yrittävät edistää jotakin määrättyä vakuutustapaa. Henkivakuutuksen vanhimpina aikoina oli yksinkertainen vakuutus kuolemantapauksen varalle tavallisin, ja vakuutusmaksuja suoritettiin koko vakuutusajana. Tätä perusmuotoa kehitettiin aikaa voittaen siten, että vakuutusmaksuja suoritetaan ainoastaan vakuutusvälipuhetta tehtäessä määrätyn ajan kuluessa, tai että tämä maksu suoritetaan kerta kaikkiaan. Myöhemmin ruvettiin käyttämään myöskin n. s. yhdistettyä pääoma- ja henkivakuutusta, jossa vakuutusyhtiö sitoutuu maksamaan vakuutussumman ennakolta sovittuna aikana tai sitä ennen, jos vakuutettu kuolee. Näiden perusmuotojen alalla on sittemmin syntynyt lukuisa määrä toisintoja ja muodosteluja vakuutusmaksujen suoritustapaan ja pääoman maksamiseen nähden. Käyttämällä tarjona olevia tietoja saadaan seuraava yleiskuva mainituista suhteista viisivuotiskautena 1896—1900:

Jouluk. 31 p vuonna.	Kuolemantapausvakuutus, markkaa.	Yhdistetty vakuutus, markkaa.	Vakuutus kahdelle hengelle ja muita muotoja, markkaa.	Myötäjais- ja määräaikaan eräytyvät vakuutukset, markkaa.	Erilaisia vakuutuksia, markkaa.	Yhteensä <sup>1)</sup> , markkaa.
1896	101,462,684	37,687,926	7,586,491	3,432,636	1,863,305	152,033,042
1897	107,174,012	44,212,904	8,384,005	3,804,063	2,535,611	166,110,595
1898	115,976,334	51,751,917	8,599,474	4,644,068	2,547,743	183,519,536
1899	119,701,134	59,830,772	7,645,095	3,428,928	3,633,946	194,239,875
1900	120,828,418	68,586,034	6,801,398	4,009,112	3,649,941	203,874,903

Nämä luvut osottavat, että vakuutuskannan suurimmaksi osaksi muodostavat kuolemantapaus- ja yhdistetyt henki- ja pääomavakuutukset, muiden muotojen ollessa vähempiarvoiset, jos kohta niiden osa ajanjakson kuluessa on melkoisesti kasvanut. Puheena olevat suhteet näkyvät selvästi seuraavista luvuista, jotka ilmaisevat kuinka monta prosenttia kukin puheenalainen ryhmä on muodostanut koko vakuutuskannasta määrättyinä, alempana mainittuina vuosina.

Vakuutustapa.	%:ia vakuutuskannasta jouluk. 31 p:nä.		
	1895	1897	1900
Kuolemantapausvakuutukset . . . . .	68.8	64.5	59.3
Yhdistetyt vakuutukset . . . . .	23.7	26.7	33.6
Vakuutukset kahdelle hengelle ja muita muotoja	4.4	5.0	3.3
Myötäjais- ja määräaikaan eräytyvät vakuutukset	2.2	2.3	2.0
Erilaisia vakuutuksia . . . . .	0.9	1.5	1.8

<sup>1)</sup> Tauluissa on otettu huomioon ainoastaan ne laitokset, joista on saatu varmoja tietoja. Summien sarakkeessa ovat sen tähden luvut vähän alemmat kuin aikaisemmin esitetty, koko vakuutuskantaa osottavat luvut.

Varsinaisten henkivakuutusyhtiöiden rinnalla toimii maassa neljä elinkorko- ja pääomanvakuutuslaitosta. Näitä laitoksia ei käy lukeminen varsinaisiin henkivakuutuslaitoksiin, sillä ne eivät nojaa toimintaansa määrättyihin vakuutusmaksuihin eivätkä sitoudu minkään edeltäkäs in sovitun rahasumman maksamiseen. Ne ovat pikemmin luonteeltaan luettavat säästökassoihin, joskin tallettaja, määrättyssä järjestyksessä perimällä muita tallettajia, voi saada jotakin kuolevaisuussuhteista riippuvaa säästönsä lisäystä.

**Tapaturmavakuutus.** *Työväen vakuutus.* Puheena olevan viisivuotiskauden kuluessa on tapaturmavakuutus maassamme siirtynyt uuteen vaiheeseen, kun joulukuun 5 päivänä 1895 annettu laki, koskeva työnantajan vastuunalaisuutta työntekijää työssä kohtaavasta ruumiinvammasta, 1898 vuoden alussa astui voimaan. Niille yhtiöille, jotka ovat hankkineet itselleen luvan päättää vakuutuksia sanotun lain mukaisesti, on täten avautunut melkoisessa määrässä laajempi työala, kun taas muitten yhtiöitten toiminta on rajoitettu yksityiseen henkilövakuutukseen ja vähän merkitseviin, vapaaehtoisesti päätettyihin kollektiivisiin työväen vakuutuksiin niiden teollisuuksien ja käsiammattien piirissä, joihin lain määräykset eivät ulotu. Vakuuttaessaan rajoittavat keskinäiset yhtiöt toimintansa laissa säädetyn pakollisen vakuutuksen antamiseen, eli siis sellaisen vuotuisen vahingonkorvauksen turvaamiseen, joka tapaturman johdosta, mistä seurauksena on vahingoittuneen työntekijän työkyvyn ainainen menettäminen tai vähentyminen (invaliditeetti), on annettava hänelle itselleen ja, jos tapaturmasta on seurauksena ollut kuolema, hänen leskelleen ja 15 vuotta nuoremmille lapsilleen. Paitsi tämän laatuksia vastaanottavat osakeyhtiöt myöskin sellaisia, jotka käsittävät työnantajan vastuunalaisuuden antaa vahingoittuneelle työntekijälle vahingonkorvausta, kun tapaturmasta on seurauksena ainoastaan ohimenevä työkyvyttömyys, joka vastuunalaisuus ei ole pakollisen vakuutuksen alainen, vaan saadaan täyttää välittömällä vahingonkorvauksen suorittamisella.

Ne keskinäiset yhtiöt, jotka välittävät edellä kerrottua pakollista vakuutusta, olivat 1900 vuoden lopulla seuraavat: Rautatehtaiden tapaturmavakuutusyhtiö, Suomen sahanomistajain työväen-tapaturmavakuutusyhtiö, Suomen paperiteollisuuden tapaturmavakuutusyhtiö, Konepajain tapaturmavakuutusyhtiö, Lasitehtaiden tapaturmavakuutusyhtiö ja Turun työväen tapaturmavakuutusyhtiö, jotka kaikki yhtiöt ovat saaneet toimintaluvan vuonna 1897, sekä Rakennustyöntekijäin tapaturmavakuutusyhtiö, jolle samanlainen lupa myönnettiin vuonna 1900. Pakollista tapaturmavakuutusta välittäviä osakeyhtiöitä taas olivat vuonna 1900 kotimaiset yhtiöt Patria ja Kullervo, venäläiset yhtiöt Pomoschtsch, Rossija ja Ensimmäinen venäläinen vakuutusyhtiö vuodelta 1827 sekä sveitsiläinen Schweizerische Unfall-Versicherungs-Actiengesellschaft in Winterthur. Näistä sai kolme ensinmainittua toimiluvan vuonna 1897, kolme viimeksimainittua taas vuonna 1898.

Joulukuun 5 päivänä 1895 annettu laki myöntää työnantajille erityisissä tapauksissa vapautuksen vakuutusvelvollisuudesta, kun työnantaja asettaa takuusunman ja sitoutuu semmoisessa tapauksessa, jolloin tapaturman seurauksena on vuotuisen vahingonkorvauksen antamisen velvollisuus, ostamaan vastaavan elinkoron kotimaisesta elinkorkolaitoksesta. Semmoisen vapautuksen oli vuoteen 1900 asti kaikkiaan 8 toiminimeä hankkinut itselleen. Kun puheena oleva oikeus myönnetään kolmeksi vuodeksi kerrallaan, ja kaksi noista 8 toiminimestä oli saanut Keis. Senaatin päätöksen vapautuksesta jo vuonna 1897, ovat nämä vuonna 1900 uudistaneet sanotun oikeutensa. Nämä kaksi toiminimeä olivat Tampereen Pellava- ja Rautateollisuusosakeyhtiö ja Forssan Osakeyhtiö. Muut kuusi toiminimeä taas olivat: Osakeyhtiö P. Sinebrychoff, Tervakosken Osakeyhtiö, E. Kjöllerefeldtin tupakkatyöväestö, Suomen Forsiitti ja Dynamiitti Osakeyhtiö, Henkivakuutusyhtiö Suomi erinäisiä rakennustöitä varten Helsingissä ja Kaukaan tehtaat, joka viimeksi mainittu toiminimi ei kuitenkaan ole käyttänyt sille suotua vapautusta. Näiden toiminimien asettamat takuusummat elinkorkojen ostamista varten ovat vaihdelleet 10,000:sta 25,000 markkaan. Mainittujen elinkorkojen osto varten perustettiin Helsingissä vuonna 1897 osakeyhtiö Securitas, jonka toiminta siis on yhteydessä tapaturmavakuutusyhtiöiden kanssa.

Sen vakuutuksen laajuutta, joka johtuu määräyksistä joulukuun 5 p:nä 1895 annetussa laissa, koskeva työnantajan vastuunalaisuutta työntekijää kohtaavasta ruumiinvammasta, valaisee seuraava yhteenveto niiden laitosten lukumäärästä, joihin lain määräykset koskevat, näiden palveluksessa olevien työntekijöiden lukumäärästä sekä työnantajain suorittamista vakuutusmaksuista. Tässä yleiskatsauksessa on vakuutuksen käsittämä työntekijäkunta supistettu »vuosityöntekijöihin», eli siihen työntekijäin lukumäärään, joka halki vuoden olisi tarvittu työssä suorittamaan todellisesti tehtyjen työpäivien lukua. Tämän kautta saadaan varmempi mitta vakuutuksen laajuuden ja vakuutusmaksukustannuksien arvostelemiseksi, kuin jos otettaisiin huomioon yksilöiden lukumäärä, jotka pitemmän tai lyhemmän aikaa toinen toisensa jälkeen ovat olleet työssä.

Vuonna.	Vakuutettujen liiketoimien luku.		Vakuutettujen vuosityöntekijäin luku.		Työntekijäin todellinen palkka, markkaa.		Suoritetut vakuutusmaksut, markkaa.	
	Kotimaiset yhtiöt.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt.
1898 . . . . .	1,270	124	<sup>1)</sup> 62,042	<sup>1)</sup> 6,959	45,123,557	4,983,315	647,992	
1899 . . . . .	1,692	170	58,999	8,075	45,139,865	3,493,551	577,685	73,555
1900 . . . . .	1,681	139	59,863	7,786	47,221,761	4,750,175	587,481	58,060

<sup>1)</sup> Työntekijäin todellinen luku.

Jos edellä oleviin tietoihin nähden erotetaan toisistaan se vakuutus, joka käsittää ainoastaan invaliditeetin ja kuolemantapauksen, sekä se, joka käsittää niin hyvin invaliditeetin ja kuolemantapauksen kuin ohimenevät vahingot, niin saadaan seuraavat tiedot:

a) Vakuutus käsittävä invaliditeetin ja kuolemantapauksen (keskinäiset yhtiöt ja osakeyhtiöt):

Vuonna.	Vakuutettujen liiketoimien luku.		Vakuutettujen vuosityöntekijäin luku.		Työntekijäin todellinen palkka, markkaa.		Suoritetut vakuutusmaksut, markkaa.	
	Kotimaiset yhtiöt.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt.
1898 . . . . .	<sup>1)</sup> 1,270	<sup>1)</sup> 124	<sup>1)</sup> 62,042	<sup>1)</sup> 6,959	<sup>1) 2)</sup> 14,430,701	<sup>1) 2)</sup> 4,564,486	<sup>1)</sup> 647,992	
1899 . . . . .	1,048	37	45,569	4,186	36,137,450	913,600	395,040	18,985
1900 . . . . .	1,014	39	45,598	4,739	36,607,700	2,789,528	408,158	24,408

b) Vakuutus käsittävä sekä invaliditeetin ja kuolemantapauksen että ohimenevät vahingot (ainoastaan osakeyhtiöt):

Vuonna.	Vakuutettujen liiketoimien luku.		Vakuutettujen vuosityöntekijäin luku.		Työntekijäin todellinen palkka, markkaa.		Suoritetut vakuutusmaksut, markkaa.	
	Kotimaiset yhtiöt.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt.	Kotimaiset yhtiöt.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt.
1898 . . . . .	Tiedot vuodelta 1898 ovat edellä olevissa numeroluvuissa.							
1899 . . . . .	644	133	13,430	3,889	9,002,415	2,579,951	182,645	54,571
1900 . . . . .	667	100	14,265	3,047	10,614,061	1,960,647	179,323	33,652

Jos edellä olevat vakuutusmaksumäärät jaetaan vuosityöntekijäin lukumäärällä, saadaan seuraava keskimääräinen vakuutusmaksu vuosityöntekijää kohti:

a) Vakuutus käsittävä ainoastaan invaliditeetin ja kuolemantapauksen:

	Kotimaiset yhtiöt. Markkaa.	Venäl. ja ulkomaiset yhtiöt. Markkaa.
vuonna 1898 . . . . .		<sup>2)</sup> 9.39
» 1899 . . . . .	8.67	4.54
» 1900 . . . . .	8.95	5.15

<sup>1)</sup> Käsittää vakuutuksen invaliditeetin, kuolemantapauksen ja ohimenevien vahinkojen varalta. — <sup>2)</sup> Tieto vaillinaisen.

b) Vakuutus käsittävä invaliditeetin, kuolemantapaukset ja ohimenevät vahingot:

	Kotimaiset osakeyhtiöt. Markkaa.	Venäl. ja ulkomaiset osakeyhtiöt. Markkaa.
v. 1898 . . . . .	—	—
» 1899 . . . . .	13.67	14.03
» 1900 . . . . .	12.57	11.04

Arvosteltaessa vakuutuskustannuksen vaikutusta sen rasittamaan teollisuuteen ansaitsee huomiota sen suhde vakuutukseen sisältyvien työntekijäin palkkaan. Edellä on jo mainittu todellisen palkan määrä kotimaisissa sekä venäläisissä ja ulkomaisissa laitoksissa; alempana olevat luvut osottavat vakuutusmaksujen ja palkkojen määrää toiselta puolen keskinäisissä ja toiselta puolen osakeyhtiöissä sekä sen ohessa vakuutusmaksujen suhdetta palkkaan kumpaisessakin ryhmässä. Vuodelta 1898 puuttuu tässä suhteessa tietoja.

a) Vakuutus käsittää ainoastaan invaliditeetin ja kuolemantapauksen:

	1899.		1900.	
	Keskinäiset yht.	Osakeyht.	Keskinäiset yht.	Osakeyht.
Todell. palkka, markkaa	22,941,921	14,109,129	26,097,230	13,299,998
Vakuutusmaksut, markkaa	205,169	208,856	235,378	197,188
Vakuutusmaksut % todellisesta palkasta . .	0.89	1.48	0.90	1.48

b) Vakuutus käsittää sekä invaliditeetin ja kuolemantapauksen että ohimenevät vahingot (ainoastaan osakeyhtiöt):

	1899.	1900.
Todellinen palkka, markkaa . . .	11,592,366	12,574,708
Vakuutusmaksut, markkaa . . .	237,216	212,975
» % todellisesta palkasta	2.05	1.69

Vahingonkorvaukset, jotka edellä esitetyn vakuutustoiminnan perusteella on maksettu vakuutetuille sekä sanotun toiminnan aiheuttamat kustannukset ja provisioonit ovat, jaettuina koti- ja ulkomaisten laitosten kesken, vuosina 1898—1900 olleet:



Vuonna.	Vahingonkorvauksia.				Kustannuksia ja provi- siooneja.	
	Kotimaiset laitokset.		Venäläiset ja ulko- maiset laitokset.		Kotimaiset laitokset.	Venäläiset ja ulkomaiset laitokset.
	Luku.	Määrä, markkaa.	Luku.	Määrä, markkaa.	Määrä, markkaa.	Määrä, markkaa.
1898 . . . . .	?	45,758	?	5,268	<sup>1)</sup> 153,658	18,045
1899 . . . . .	1,087	70,441	304	17,789	111,934	24,672
1900 . . . . .	860	102,996	376	37,551	115,986	25,137

Edellä mainitut vahingonkorvaukset jakaantuvat taas »ohimeneviä vahinkoja», »vahingonkorvauksia kerta kaikkiaan» ja »invaliditeetti- ja kuolemantapauksorkoja» nimisten ryhmien kesken, silmällä pitäen vahingonkorvausten lukua ja niiden keskimäärää eri ryhmissä, seuraavasti:

Vuosi.	Ohimeneviä vahinkoja.			Korvauksia kerta kaikkiaan			Invaliditeetti- ja kuo- lemantap.-korvoja.		
	Luku.	Korvaus, vahinkoa markkaa.	Keskim. kohti, markkaa.	Luku.	Korvaus, vakinkoa markkaa.	Keskim. kohti, markkaa.	Luku.	Korvaus, vahinkoa markkaa.	Keskim. kohti, markkaa.
1898. . . . .	?	24,887	?	?	10,807	?	?	15,331	?
1899. . . . .	770	31,535	40.95	243	21,802	89.72	378	34,893	93.31
1900. . . . .	720	42,247	58.68	358	40,212	112.32	631	58,088	92.06

Elinkoronnauttijain luku edellä mainituissa yhtiöissä ja Securitas yhtiössä, jolta pakollisesta vakuutuksesta vapautetut liiketoimet ovat ostaneet elinkorkositoumuksensa, sekä ne elinkorot, joita Suomi-yhtiö on ottanut suorittaaakseen kahdelle yhtiön rakennustöissä vahingoittuneelle henkilölle vuonna 1900, osotti joulukuun 31 p:nä 1899 ja 1900, että vuotuisia pysyviä apurahoja oli sitouduttu maksamaan seuraava luku ja rahamäärä:

<sup>1)</sup> Käsittää myös osakeyhtiöitten kustannukset vapaaehtoisesta vakuutuksesta.

Vuosi.	Invaliideja.			Leskiä.		15 v. nuorempia lapsia.			
	Luku.	Korko- määrä, markkaa.	Korkojen keski- määrä, markkaa.	Luku.	Korko- määrä, markkaa.	Korkojen keski- määrä, markkaa.	Luku.	Korko- määrä, markkaa.	Korkojen keski- määrä, markkaa.
1899 . .	314	24,991	79: 99	51	7,009	137: 43	95	5,365	56: 47
1900 . .	527	45,600	86: 53	65	9,045	139: 15	109	6,661	61: 11

## Y h t e e n s ä.

Vuosi.	Luku.	Korkomäärä, markkaa.	Korkojen keskimäärä, markkaa.
1899 . . . .	460	37,365	81: 23
1900 . . . .	701	61,306	87: 45

Ne elinkorkorahastot, jotka ovat varatut edellä mainittujen korkomäärien turvaamiseksi, nousivat vuonna 1899 yhteensä 684,303 markkaan ja vuonna 1900 1,124,155 markkaan.

*B. Vapaaehtoinen vakuutus.* Vapaaehtoinen tapaturmavakuutus käsittää pääasiallisesti yksityisiä henkilövakuutuksia, kun sitävastoin ennen joulukuun 5 p:nä 1895 annetun lain soveltamista melkoinen työväen yhteisvakuutus luonnollisesti on vähentynyt ja rajoittunut sellaisessa työssä toimivaan työväestöön, jota lain määräykset eivät koske.

Ne laitokset, jotka vuonna 1900 olivat oikeutetut ottamaan osaa tähän vakuutukseen, olivat kaksi kotimaista osakeyhtiötä, Patria ja Kullervo, jotka sen ohessa ovat vastaanottaneet vakuutuksia 1895 vuoden työväen tapaturmavakuutuslain mukaan, yksi englantilainen, kaksi saksalaista, yksi itävaltalainen, yksi sveitsiläinen ja yksi ranskalainen yhtiö.

Alempana julkaistaan yhteenasetelma yksityisestä henkilövakuutuksesta viisivuotiskautena 1896—1900.

Vuosi.	Suomalaiset yhtiöt.			Ulkomaiset yhtiöt.			Yhteensä.	
	Henkilöjen luku.	Vak -maks, markkaa.	% kaik. vak -maksuista.	Henkilöjen luku.	Vak -maks, markkaa.	% kaik. vak -maksuista.	Henkilöjen luku.	Vak -maks, markkaa.
1896 . . . . .	4,995	130,016	77.3	880	38,184	22.7	5,875	168,200
1897 . . . . .	5,298	152,974	79.2	907	40,243	20.8	6,205	193,217
1898 . . . . .	5,611	145,784	77.7	961	41,672	22.3	6,572	187,456
1899 . . . . .	4,645	147,237	77.3	930	43,264	22.7	5,575	190,501
1900 . . . . .	5,297	155,205	79.3	753	40,469	20.7	6,050	195,674

  

Vuosi.	Suomalaiset yhtiöt.		Ulkomaiset yhtiöt.		Yhteensä.
	Vahingonkorvauksia, markkaa.	%	Vahingonkorvauksia, markkaa.	%	
1896 . . . . .	68,466	77.44	19,947	22.56	88,413
1897 . . . . .	48,849	73.27	17,825	26.73	66,674
1898 . . . . .	105,518	89.24	12,717	10.76	118,235
1899 . . . . .	80,726	74.66	27,393	25.34	108,119
1900 . . . . .	66,451	81.34	15,249	18.66	81,700

Kuten jo edellä huomautettiin on vapaaehtoinen työväen yhteisvakuutus vuosi vuodelta tuntuvasti vähentynyt, sittekun joulukuun 5 p:nä 1895 annettu laki 1898 vuoden alusta astui voimaan. Alempana olevat luvut osottavat lähemmin tätä suhdetta, niinikään erikseen koti- ja ulkomaisiin yhtiöihin nähden.

Vuosi.	Suomalaiset yhtiöt.		Ulkomaiset yhtiöt.		Yhteensä.	
	Henkilöjen luku.	Vak.-maks., markkaa.	Henkilöjen luku.	Vak.-maks., markkaa.	Henkilöjen luku.	Vak.-maks., markkaa.
1896 . . .	20,773	153,200	698	6,616	21,471	159,816
1897 . . .	22,520	160,878	944	9,636	23,464	170,514
1898 . . .	2,357	21,099	115	1,445	2,472	22,544
1899 . . .	1,940	13,756	85	903	2,025	14,659
1900 . . .	1,828	11,544	64	851	1,892	12,395

Vuosi.	Suomalaiset yhtiöt.		Ulkomaiset yhtiöt.		Yhteensä.	
	Markkaa.		Markkaa.		Markkaa.	
1896 . . . . .	64,695		3,398		68,093	
1897 . . . . .	105,041		4,955		109,996	
1898 . . . . .	38,034		3,480		41,514	
1899 . . . . .	2,795		113		2,908	
1900 . . . . .	3,787		608		4,395	

**Palovakuutus.** Ne osakeyhtiöt, jotka vuonna 1900 olivat oikeutetut Suomessa harjoittamaan palovakuutusliikettä, olivat kansallisuudeltaan: kaksi kotimaista (Fennia ja Pohjola), viisi ruotsalaista, kolme englantilaista ja yksi saksalainen <sup>1)</sup>. Paitsi näitä harjoittaa maassa palovakuutusliikettä lukuisa joukko osakasten keskinäiseen vastuunalaisuuteen perustuvia laitoksia, n. k. kihlakunnan- ja pitäjänyhdistyksiä, jonka ohessa paloapuyhdistyksiä on perustettu erityisiä vastuita varten. Viimeksi mainittuun ryhmään kuuluivat vuonna 1900 Suomen sahanomistajain paloapuyhtiö, ensimmäinen alallaan, Turun ja Porin läänin maakauppiaitten paloapuyhdistys, Vaasan ja Oulun läänien maakauppiaitten paloapuyhdistys sekä Hämeen läänin maakauppiaitten paloapuyhdistys.

Osakeyhtiöitten liikkeen laajuuden valaisemiseksi esitetään tässä seuraava yleiskatsaus:

<sup>1)</sup> Ulkomaisista yhtiöistä oli kuitenkin saksalainen Preussische National-Versicherungsgesellschaft jo vuonna 1895 lakkauttanut suomalaisen palovakuutusasiainmestonsa, ja englantilainen Palatine yhtiö joutui vuonna 1900 suoritustilaan, joten ei se enää ole oikeutettu maassa vastaanottamaan uusia vakuutuksia.

Vuonna.	Vakuutuskanta joulukuun 31 päivänä.	Siitä :				Vakuutusmak- sut.	Korvaukset.	Kustannukset.
		kotimaisissa yhtiöissä.		ulkomaisissa yhtiöissä.				
		1,000-sin markoin.	1,000-sin markoin.	%	1,000-sin markoin.			
1896 . . . . .	409,990	233,623	57	176,367	43	2,131	1,561	426
1897 . . . . .	461,741	262,894	57	198,847	43	2,390	1,108	586
1898 . . . . .	565,126	345,453	61	219,673	39	2,759	1,513	466
1899 . . . . .	595,684	356,954	60	238,730	40	2,966	1,897	514
1900 . . . . .	658,477	398,270	60	260,207	40	3,360	2,270	621

Vakuutuskanta on tässä kosketellun ajanjakson jälkimäisenä puoliskona jokseenkin muuttumattomassa suhteessa jakautunut kotimaisten ja ulkomaisten yhtiöiden kesken, joskin edellisten vakuutussumma osottaa verkalleen kasvavaa kykyä voittaa jälkimäisiltä alaa.

Ajanjakson kuluessa ovat vahingonkorvaukset, laskettuina prosenttimäärin vakuutusmaksuista, yhtäjaksoisesti lisääntyneet, lukuunottamatta vuotta 1896, jolloin tämä prosenttisuhde oli tavattoman korkea. Alempana mainittuina vuosina on sanottu prosenttimäärä nimittäin ollut:

vuonna 1896 . . . . .	73.3 %
» 1897 . . . . .	46.1 »
» 1898 . . . . .	58.8 »
» 1899 . . . . .	63.9 »
» 1900 . . . . .	67.6 »

Ulkomaisten yhtiöitten kantamien vakuutusmaksujen ylijäämä, sitteken järjestelyt ja kustannukset on suoritettu, näkyy seuraavasta yhteenvedosta:

Vuosi.	Kannettu vak- maks., m:kaa.	Vahingonkorv., markkaa.	Kustannuksia, markkaa.	Ylijäämä, markkaa.
1896 . . . . .	967,806	439,806	194,031	233,969
1897 . . . . .	1,032,983	448,421	188,440	396,122
1898 . . . . .	1,137,983	892,884	215,807	29,292
1899 . . . . .	1,212,064	752,522	229,678	229,864
1900 . . . . .	1,369,055	852,606	241,507	274,942
Yhteensä	5,719,891	3,436,239	1,069,463	1,214,189

Kun kihlakunnan- ja pitäjänyhdistysten toiminnasta ei ole olemassa täydellisiä tietoja, esitetään seuraavassa ainoastaan suurimpain keskinäisten palo-

apuyhtiöitten liikettä valaisevia lukuja. Näitä yhtiöitä oli vuonna 1900 kaikkiaan 11 ja olivat ne, neljää aikaisemmin mainittua yhdistystä lukuunottamatta, seuraavat: Kaupunkien yleinen paloapuyhtiö, Kaupunkien yhtiö irtaimistoa varten, Maalaisten paloapuyhtiö, Turun läänin paloapuyhtiö, Hämeen läänin paloapuyhtiö, Itä-Uudenmaan paloapuyhdistys sekä Lohjan kihlakunnan paloapuyhdistys.

	1896. 1,000-sin markoin <sup>1)</sup> .	1897. 1,000-sin markoin <sup>2)</sup> .	1898. 1,000-sin markoin.	1899. 1,000-sin markoin.	1900. 1,000-sin markoin.
Vakuutetun omaisuuden arvo . . . . .	473,077	553,725	619,566	658,431	697,019
Vararahasto . . . . .	6,075	6,505	6,989	7,704	8,249
Vakuutusrahasto . . . . .	? 803	826	844	854	853
Vakuutusmaksut . . . . .	? 281	1,742	1,860	1,522	1,592
Vahingonkorvaukset . . . . .	1,571	729	1,270	784	1,152
Hallintokustannukset . . . . .	?	225	266	277	270

Likimääräisen arvion mukaan oli muiden keskinäisten yhtiöiden, kihlakunnan- ja pitäjän yhdistysten, palovakuutuskanta kaikkiaan seuraava:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
1,000-sin markoin . . . . .	?	240,000	350,000	350,000	350,000

Venäläisten yhtiöitten palovakuutuskanta taas oli, likimääräisen arvion mukaan:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
1,000-sin markoin . . . . .	80,000	160,000	170,000	170,000	170,000

**Kuljetus- ja merivakuutus.** Vanhastaan on Suomen kuljetus- ja merivakuutus, mikäli sitä harjoitetaan maassa olevien asioimistojen välityksellä, ollut hajaantuneena suurelle joukolle vakuutuksen antajia, jonka vuoksi suomalaisilla yrityksillä tällä alalla on ollut kestettävänä kova kilpailu. Näiden vaikeudet suuren liikkeen saavuttamisessa lisääntyvät vielä siitä, että melkoinen osa tavaravakuutuksista kaupassa vallitsevan tavan tai liikesuhteiden johdosta päätetään ulkomailla. Kumminkin voidaan huomata, että tälläkin alalla on viimeisinä vuosina ruvettu entistä enemmän harrastamaan kotimaista vakuutusliikettä. Niistä kolmestatoista ulkomaisesta yhtiöstä, jotka vuonna 1900 ovat olleet oikeutetut maassa harjoittamaan puheena olevaa vakuutusliikettä,

<sup>1)</sup> Käsittää ainoastaan neljä keskinäistä yhtiötä.

<sup>2)</sup> Tähän ei ole luettu Lohjan kihlakunnan paloapuyhdistystä eikä vuonna 1896 perustettua Turun ja Porin läänin maakauppiaitten paloapuyhdistystä.

ei kolme, kansallisuudeltaan saksalaista, ole sanottuna vuotena päättänyt vakuutuksia Suomessa, ja muista kymmenestä on useilla niin mitättömän pieni vakuutuskanta, ettei niiden liikkeellä voida katsoa olevan mainittavaa elinvoimaa. Ulkomaisista yhtiöistä on neljä ruotsalaista, kahdeksan saksalaista ja yksi sveitsiläinen; kotimaisista laitoksista on kaksi, Triton ja Suomen merivakuutusosakeyhtiö, osakeyhtiöitä, kaksi muuta, Suomen Merivakuutusyhdistys ja Suomen Toinen Merivakuutusyhdistys, taas keskinäisyyteen perustuvia laitoksia.

Suomalaisten ja ulkomaisten merivakuutusyhtiöitten liikkeen laajuus Suomessa vuosina 1896—1900 näkyy seuraavasta yhteenvedosta:

Vuosi	Yhteensä vakuutusmaksu, markkaa.	Siitä:				Yhteensä vahingonkorvauksia, markkaa.	Siitä:			
		Kotimaiset yhtiöt.		Ulkomaiset yhtiöt.			Kotimaiset yhtiöt.		Ulkomaiset yhtiöt.	
		Absoluutt., markkaa.	%	Absoluutt., markkaa.	%		Absoluutt., markkaa.	%	Absoluutt., markkaa.	%
1896 . . . . .	780,341	404,419	51.8	375,922	48.2	623,677	287,084	46.0	336,593	54.0
1897 . . . . .	823,375	375,122	45.6	448,253	54.4	560,626	165,326	29.5	395,300	70.5
1898 . . . . .	609,133	213,261	35.0	395,872	65.0	266,160	138,651	52.1	127,509	47.9
1899 . . . . .	872,817	478,539	54.8	394,278	45.2	558,223	141,694	25.4	416,529	74.6
1900 . . . . .	856,443	429,649	50.2	426,794	49.8	516,180	127,023	24.6	389,157	75.4
Yhteensä	3,942,109	1,900,990	48.2	2,041,119	51.8	2,524,866	859,778	34.1	1,665,088	65.9

Yhtiöitten kustannukset ja provisioinit taas nousivat seuraaviin määriin:

Vuosi.	Yhteensä kustannuksia ja provisiooneja, markkaa.	Siitä:			
		Kotimaiset yhtiöt.		Ulkomaiset yhtiöt.	
		Absoluutt., markkaa.	%	Absoluutt., markkaa.	%
1896 . . . . .	106,547	56,012	52.6	50,535	47.4
1897 . . . . .	103,780	51,080	49.2	52,700	50.8
1898 . . . . .	80,617	37,625	46.7	42,992	53.3
1899 . . . . .	127,280	81,579	64.1	45,701	35.9
1900 . . . . .	128,045	80,683	63.0	47,362	37.0
Yhteensä	546,269	306,979	56.2	239,290	43.8

**Lasivakuutus.** Lasivakuutusta harjoitti vuonna 1900 yksi suomalainen ja kaksi ulkomaista yhtiötä. Näiden yhtiöiden liikettä viisivuotiskautena 1896—1900 valaisevat seuraavat tiedot:

Vuonna.	Kotimainen yhtiö.			Ulkomaiset yhtiöt.		
	Kanta. Markkaa.	Vak. maksut. Markkaa.	Vahingon- korv. Markkaa.	Kanta. Markkaa.	Vak. maksut. Markkaa.	Vahingon- korv. Markkaa.
1896. . . . .	—	—	—	238,996	3,924	2,126
1897. . . . .	—	—	—	309,379	5,740	1,984
1898. . . . .	227,356	5,862	178	167,986	4,847	2,592
1899. . . . .	367,303	9,270	2,407	124,915	2,647	1,034
1900. . . . .	442,571	12,181	3,316	165,523	1,185	457

Kustannukset ja provisioinit mainittuina vuosina ovat taas olleet:

	Kotim. yhtiö, markkaa.	Ulkom. yhtiöt, markkaa.
vuonna 1896 . . . . .	—	1,146
» 1897 . . . . .	—	1,374
» 1898 . . . . .	1,627	1,472
» 1899 . . . . .	2,851	694
» 1900 . . . . .	3,001	471

**Eläinvakuutus.** Tätä vakuutuslajia harjoittivat vuonna 1900 Turun hevoslakuutusyhtiö ja Suomen eläinvakuutusyhtiö, jotka molemmat yhtiöt perustavat liikettään osakasten keskinäiselle vastuunalaisuudelle. Niiden toiminnasta annetaan seuraavia tietoja vuosilta 1896—1900:

Vuonna.	Vakuutettuja		Vakuutusarvo, markkaa.	Pääsy- ja vuosi- maksuja, markkaa.	Korvauksien		Hallintokustan- nuksia, markkaa.
	hevosia.	nauta- eläimiä.			luku.	määrä, markkaa.	
1896 . . . . .	7,418	—	3,671,336	57,387	?	50,158	11,514
1897 . . . . .	10,940	6,282	5,773,948	112,300	396	76,154	35,778
1898 . . . . .	15,287	7,131	7,824,696	138,157	492	93,055	43,765
1899 . . . . .	19,640	7,615	10,052,018	202,621	715	153,540	53,313
1900 . . . . .	20,089	5,781	10,030,530	185,085	715	173,695	63,379

Vuoden 1900 päättyessä lopetti Turun hevoslakuutusyhtiö kymmenen toimintavuotensa. Mainitun ajan kuluessa oli yhtiö maksanut korvauksia



1,489 hevosesta Smk. 394,260: 55. Vuotuinen keskimäärä on siis ollut 39,426 markkaa 149 hevosesta eli noin 2 % vuoden kuluessa vakuutettujen eläinten luvusta ja keskimäärin 1.18 % vuotuisesta vakuutussummasta.

Paitsi näitä yhtiöitä on eri osissa maata muutamia pienempiä, niinkään keskinäisyydelle perustettuja paikkakunnallisia eläinvakuutusyhtiöitä. Niistä ei ole saatu mitään tietoja.

**Jälleenvakuutus.** Jälleenvakuutusyhtiö »Osmo», joka on perustettu kesäkuun 13 päivänä 1899 vahvistetun yhtiöjärjestyksen mukaan ja joka aloitti toimintansa kesäkuun 29 päivänä mainittuna vuonna, on 1900 vuoden lopussa päättänyt ensimmäisen tilivuotensa, joka käsitti 18 kuukautta. Yhtiön tarkoituksena on etusijassa antaa jälleenvakuutusta palovakuutuksen alalla, mutta se voi, erityisen päätöksen nojalla, ulottaa toimintansa muillekin aloille.

Mainittuna vuonna oli yhtiö vastaanottanut:

vakuutusmaksuja Smk. 284,514, josta jälleenvakuuttajille  
» 90,751.

Maksettujen vahingonkorvausten koko määrä oli:

Smk. 123,049, josta jälleenvakuuttajat olivat korvanneet  
» 47,100.

Vakuutusrahasto, joka lasketaan 40 %:ksi vuoden nettovakuutusmaksuista, oli Smk. 71,798 ja vararahasto suorittamatta olevien vahinkojen varalle Smk. 12,000.

Hallinto- ja järjestämiskustannukset nousivat 3,438 markkaan. Maassa toimivat ulkomaiset jälleenvakuutusyhtiöt eivät ole velvolliset antamaan toimestaan tietoja vakuutustarkastelijalle.

**Vakuutus murtovarkautta vastaan.** Hollantilaisen vakuutusyhtiön »Nederlandsche L'loyd»in vuonna 1898 perustama asioimisto vakuutuksen myöntämistä varten murtovarkaudesta johtuvaa vahinkoa vastaan on, riittävän vakuutusmäärän puutteessa, maaliskuun 26 päivänä 1900 lakkauttanut liikkeensä maassamme. Mainitun päivän jälkeen yhtiö ei ota vastaan uusia vakuutuksia eikä uudista ennen tehtyjä vakuutusvälipuheita. Vuonna 1900 päätettyjä vakuutuksia oli 5,000 markkaa, vakuutusmaksut nousivat 20 markkaan, vahingot 0 markkaan ja vakuutussumma  $\frac{31}{12}$  oli 54,400 markkaa.

## VI. Kameraalitoimi ja kuntain raha-asiat.

### I. Kameraaliset olot.

Vuoden 1898 lopulla, johon asti Keisarillisen Senaatin Kamaritoimituskunnan viimeksi laatimat ilmoitukset tällä alalla ulottuvat, oli verolle pantu maa kameraalisessa suhteessa jaettu seuraavalla tavalla:

L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	M a n t t a a l i a. <i>Unités cadastrales 1898.</i>			
	Veromaata. <i>Terre censi- taire.</i>	Kruunun- maata. <i>Terre de l'État.</i>	Rälssimaata. <i>Terre seig- neuriale.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
Uudenmaan . . . . .	1,731.15	138.06	427.30	2,296.51
Turun ja Porin . . . . .	4,034.33	343.72	621.40	4,999.45
Hämeen . . . . .	2,046.48	142.96	227.73	2,417.17
Viipurin . . . . .	1,237.00	329.76	504.78	2,071.54
Mikkelin . . . . .	1,115.98	73.99	12.08	1,202.05
Kuopion . . . . .	1,506.86	46.86	80.42	1,634.14
Vaasan . . . . .	2,517.87	115.06	6.91	2,639.84
Oulun . . . . .	1,965.19	234.62	1.75	2,201.56
Koko maa — <i>Pays entier</i>	16,154.86	1,425.03	1,882.37	19,462.26

Tilastollisen Päätoimiston aikaisemmissa viisivuotiskertomuksissa on jo huomautettu, että ne pienet muutokset, mitä maan kameraalisessa jaossa vuosittain tapahtuu, yleensä käyvät siihen suuntaan, että veromanttaalit lisääntyvät kruununmanttaalien kustannuksella. Tämä maan kameraalisten olojen yleinen kehityssuunta on puheena olevana viisivuotiskautenakin huomattavissa. Eriluontoisten verolle pantujen manttaalien lisäys tai vähennys on nimittäin ollut seuraava:

L ä ä n i t.	Veromaata.	Kruunun- maata.	Rälssimaata.	Yhteensä.
	Vähent. (—)	Vähent. (—)	Vähent. (—)	Vähent. (—)
	Lisäänt. (+)	Lisäänt. (+)	Lisäänt. (+)	Lisäänt. (+)
	vuosina 1894—1898.			
Uudenmaan . . . . .	+ 40.77	— 43.56	+ 17.30	+ 14.51
Turun ja Porin . . . . .	+ 45.81	— 44.76	+ 0.40	+ 1.45
Hämeen . . . . .	+ 35.57	— 32.41	— 0.20	+ 2.96
Viipurin . . . . .	+ 160.22	— 149.49	— 288.19	— 277.46
Mikkelin . . . . .	+ 33.75	— 37.33	+ 0.08	— 3.50
Kuopion . . . . .	+ 150.32	— 151.07	+ 0.03	— 0.72
Vaasan . . . . .	+ 90.07	— 90.13	— 0.09	— 0.15
Oulun . . . . .	+ 183.35	— 161.52	—	+ 21.83
Koko maa	+ 739.86	— 710.27	— 270.67	— 241.08

Manttaalimäärän huomattava väheneminen Viipurin läänissä aiheutuu niistä suurista kameraalisista muutoksista, joita siellä on tapahtunut sen johdosta, että valtio on lunastanut vanhat lahjoitusmaat, nämä on pantu verolle sekä uudelleen luovutettu entisille haltijoilleen.

Uusia taloja on uutistalojen, talonjakojen ja maanlohkomisen kautta kuvernöörien vuosikertomusten mukaan viisivuotiskaudella 1896—1900 syntynyt kaikkiaan 6,842, jotka jakaesivat eri lääneille ja vuosille seuraavasti:

Talojen lisääntyminen:

L ä ä n i t.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	Yhteensä.
Uudenmaan . . . . .	20	11	8	10	3	52
Turun ja Porin . . . . .	83	70	47	94	98	392
Hämeen . . . . .	20	15	11	31	59	136
Viipurin . . . . .	422	409	481	562	537	2,411
Mikkelin . . . . .	60	62	109	80	84	395
Kuopion . . . . .	171	188	152	158	106	775
Vaasan . . . . .	268	427	335	466	495	1,991
Oulun . . . . .	156	144	154	139	97	690
Koko maa	1,200	1,326	1,297	1,540	1,479	6,842

Suurin määrä uusia taloja eli 5,610 syntyi jakojen kautta; lisäys maanlohkomisen kautta oli 1,067 ja verolle pantujen uutistalojen luku oli 165, niistä 123 Oulun, 36 Hämeen ja 6 muissa lääneissä.

Vähentynyt on talojen luku ajanjakson kuluessa samojen kertomusten mukaan autiotilaksi joutumalla 17:llä, niistä 16 Oulun ja 1 Vaasan läänissä, ja muihin taloihin yhdistämällä 2,263:lla, siis kaikkiaan 2,280:llä. Kun tämä luku vähennetään edellä mainitusta lisääntymismäärästä 6,842:sta, havaitaan talojen luvun maassa vuosina 1896—1900 todella lisääntyneen 4,562 — vuosina 1891—1896 oli vastaava luku 3,455, vuosina 1886—1890 2,862 ja vuosina 1881—1885 2,418. Eri lääneissä oli, mainittujen tietojen mukaan, talojen lisääntyminen tai väheneminen vuosina 1896—1900 seuraava:

Uudenmaan läänissä . . . . .	—	53
Turun ja Porin » . . . . .	+	291
Hämeen » . . . . .	+	98
Mikkelin » . . . . .	+	2,012
Vaasan » . . . . .	+	211
Viipurin » . . . . .	+	329
Kuopion » . . . . .	+	1,349
Oulun » . . . . .	+	325
<hr/>		
Koko maassa		+ 4,562

Aikaisemmin mainitut, maan kameraalisessa jaossa tapahtuneet muutokset eivät, niinkuin näkyy, käy yhtäsuuntaisesti näiden tietojen kanssa, kun esim. Uudenmaan läänissä manttaalit ovat lisääntyneet, mutta talojen luku on vähentynyt j. n. e. — Tähän asianlaitaan lienee syynä se, että suurempi maanviljelys yleensä, eri lääneissä eri määrässä, pyrkii lisääntymään ja taas pienten maanviljelijösten luvussa on vastaava väheneminen huomattavana.

Päätoimiston viimeisessä viisivuotiskertomuksessa mainitaan, että tehty lasku manttaaliin pantujen talojen lukumääristä manttaaliluetteloiden mukaan tammikuun 1 p:ltä 1896 on antanut tulokseksi 115,928 tilaa. Eri lääneihin jakaantui näiden tilojen lukumäärä seuraavalla tavalla:

Uudenmaan lääni . . . . .	7,243
Turun ja Porin » . . . . .	12,430
Hämeen » . . . . .	7,861
Viipurin » . . . . .	30,659
Mikkelin » . . . . .	9,159
Kuopion » . . . . .	14,184
Vaasan » . . . . .	21,486
Oulun » . . . . .	12,906
<hr/>	
Koko maa 115,928	

Jos ajanjakson 1896—1900 kuluessa edellä mainitulla tavalla saatu talojen luvun lisäys tai vähennys lisätään ylempänä oleviin lukuihin, oli 1900 vuoden lopussa maassa 120,490 itsenäistä tilaa jakauneina eri läänien kesken seuraavasti:

Uudenmaan lääni . . . . .	7,190
Turun ja Porin » . . . . .	12,721
Hämeen » . . . . .	7,959
Viipurin » . . . . .	32,671
Mikkelin » . . . . .	9,370
Kuopion » . . . . .	14,513
Vaasan » . . . . .	22,835
Oulun » . . . . .	13,231
<hr/>	
Koko maa	120,490

Maanmittausylihallituksen kertomusten mukaan on tilusten lohkomisia viisivuotiskauden kuluessa toimitettu 1,174 375 vastaan vuosina 1891—1895, 194 vastaan vuosina 1886—1890 ja 121 vastaan vuosina 1881—1885. Näiden tiluslohkomisten kautta on syntynyt yhteensä 2,437 uutta tilaa. Talonjakoja taas on toimitettu 2,858 tilalla, joten on syntynyt 6,926 uutta taloa tai tilaa. Jos ajanjakson kuluessa lohkottujen tai jaettujen talojen luku vähennetään näiden toimitusten kautta syntyneiden uusien talojen luvusta, olisi talojen luku ajanjakson kuluessa vastamainittujen kertomusten mukaan lisääntynyt ainoastaan 5,331 eli hiukan enemmän mitä kuvernöörit vuosikertomuksissaan mainitsevat. Palstatilan erottamisia taas on Maanmittausylihallituksen kertomusten mukaan koko viisivuotiskaudella loppuun saatettu 1,696 1,110 vastaan vuosina 1891—1895, 583 vastaan vuosina 1886—1890 ja 275 vastaan vuosina 1881—1885. Kuvernöörien tiedonantojen mukaan taas oli vuosina 1896—1900 palstatilan erottamisten kautta syntynyt kaikkiaan 1,016 palstatilaa. Näiden tietojen eroavaisuuteen lienee ainakin osaksi syynä se, että ne kohdistuvat eri aikoihin. Uudenmaan läänissä oli Maanmittausylihallituksen ilmoitusten mukaan palstatilan erottamisten luku viisivuotiskauden kuluessa kaikkiaan 162, Turun ja Porin läänissä 108, Hämeen 225, Viipurin 851, Mikkelin 59, Kuopion 67, Vaasan 186 ja Oulun läänissä 38. Palstatilojen luku eri suuruusluokissa näkyy seuraavasta yleiskatsauksesta.

Maanmittarien Maanmittausylihallitukselle ilmoittamat sekä kuvernöörien vahvistamat palstatilan erottamiset olivat:

*Parcelles détachées 1896—1900.*

Vuonna. <i>Année.</i>	Luku. <i>Nombre.</i>	Käsitteen <i>Superficie</i> hehtaaria.	Erotettujen palstatilojen suuruus. <i>Grandeur des parcelles détachées</i>					
			alle <i>moins de</i> 1 hehtaar.	1—3 hehtaar.	3—5 hehtaar.	5—10 hehtaar.	10—25 hehtaar.	yli <i>plus de</i> 25 heht.
			Palstatilojen lukumäärä. — <i>Nombre.</i>					
1896 . . . . .	144	498.1	70	37	15	11	7	4
1897 . . . . .	295	1,259.8	119	88	31	47	6	4
1898 . . . . .	354	1,153.5	156	114	36	35	7	6
1899 . . . . .	403	1,088.7	149	148	41	57	4	4
1900 . . . . .	500	1,104.1	231	155	51	54	8	1
Yhteensä	1,696	5,104.2	725	542	174	204	32	19

Jo aikaisemmissa kertomuksissa on huomautettu, että palstoitusjärjestelmän varsinainen tarkoitus eli tilaisuuden valmistaminen irtolaisväestölle hankkia itselleen oma maatilkku vain hyvin vähäisessä määrässä lienee saavutettu, koska useimmat palstoitukset lienevät tapahtuneet säätyhenkilöjen, erittäinkin kaupunkilaisten, varalle. Yhä edespäin on viisivuotiskauden aikana esim. Kuopion läänissä lukuisine irtolaisväestöineen palstoitusten lukumäärä ollut ylen vähäinen. Niiden melkoinen lisääntyminen Viipurin läänissä johtuu yhä edelleen siitä, että Pietarista vuosittain muuttaa lukuisasti kesävieraita maahan. Useimmat palstoitukset tässä läänissä tapahtuvat Viipuriin vievää rautatietä lähimpänä olevissa seuduissa.

Seuraavassa taulussa ilmoitetaan uusien palstatilojen luku läänittäin vuosina 1896—1900.

*Nombre des parcelles détachées 1896—1900, par gouvernements.*

Vuonna.	Uudenmaan lääni.	Turun ja Po- rin lääni.	Hämeen lääni.	Viipurin lääni.	Mikkelin lääni.	Kuopion lääni.	Vaasan lääni.	Oulun lääni.	Yhteensä.
1896 . . . . .	11	4	20	77	3	3	24	2	144
1897 . . . . .	15	21	16	180	5	21	33	4	295
1898 . . . . .	48	11	65	176	11	9	29	5	354
1899 . . . . .	29	59	53	170	17	18	44	13	403
1900 . . . . .	59	13	71	248	23	16	56	14	500
Yhteensä.	162	108	225	851	59	67	186	38	1,696

Viisivuotiskaudella perinnöksiostettujen tilojen lukumäärä oli kuvernöörien vuosikertomusten mukaan 3,343, muodostaen yhteensä 276.08 manttaalia. Keisarillisen Senaatin samaan aikaan antamain perintömaakirjain luku oli 3,708. Suurin eroavaisuus kohdistuu Viipurin lääniin, missä perinnöksiostoja ilmoitetaan olleen 2,153, jota vastoin perintömaakirjojen luku oli 2,559. Toimitetut perinnöksiostot ja annetut perintömaakirjat nousivat kunkin vuonna 1896—1900 seuraaviin määriin:

Vuonna.	Perinnöksiostot kuvernöörien ilmoitusten mukaan.	Keisarillisen Senaatin antamia perintökirjoja.
1896 . . . . .	675	655
1897 . . . . .	572	684
1898 . . . . .	665	879
1899 . . . . .	830	857
1900 . . . . .	601	633
Yhteensä	3,343	3,708

Eri läänien kesken jakautuivat, kuvernöörien vuosikertomusten taulu-  
liitteissä olevien ilmoitusten mukaan, perinnöksiostetut tilat vuosina 1896—1900  
seuraavasti:

*Terres domaniales devenues censuelles par achat.*

L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.		Yhteensä kaikkina viitänä vuonna. <i>Total.</i>	
	<i>Nombre des propriétés.</i>	Vastaava mantaali- luku. <i>Valeur en mantal.</i>	<i>Nombre des propriétés.</i>	Vastaava mantaali- luku. <i>Valeur en mantal.</i>	<i>Nombre des propriétés.</i>	Vastaava mantaali- luku. <i>Valeur en mantal.</i>	<i>Nombre des propriétés.</i>	Vastaava mantaali- luku. <i>Valeur en mantal.</i>	<i>Nombre des propriétés.</i>	Vastaava mantaali- luku. <i>Valeur en mantal.</i>	<i>Nombre des propriétés.</i>	Vastaava mantaali- luku. <i>Valeur en mantal.</i>
Uudenmaan . . . . .	3	0.32	3	0.32	8	0.43	3	0.48	4	0.95	21	2.50
Turun ja Porin . . . .	6	1.88	7	1.26	3	0.30	3	0.55	3	0.98	22	4.97
Hämeen . . . . .	13	3.02	11	2.15	13	3.34	4	0.58	5	0.74	46	9.83
Viipurin . . . . .	320	20.32	340	19.51	432	23.87	621	44.04	440	36.77	2,153	144.51
Mikkelin . . . . .	61	3.94	25	2.40	42	3.48	27	3.40	30	2.80	185	16.02
Kuopion . . . . .	66	4.48	65	3.73	72	4.17	38	2.07	31	1.89	272	16.34
Vaasan . . . . .	13	1.18	19	1.34	14	0.92	13	0.83	7	0.71	66	4.98
Oulun . . . . .	193	28.82	102	14.35	81	10.51	121	14.24	81	9.01	578	76.93
Yhteensä	675	63.96	572	45.06	665	47.02	830	66.19	601	53.85	3,343	276.08



Suomen Keisarillisen Senaatin Kamaritoimituskunnan kertomusten mukaan vuosilta 1896—1900 jakautuivat annetut perintökirjat eri lääneille seuraavasti:

L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	1896— 1900.	1891— 1895.	1886— 1890.
Uudenmaan . . . . .	3	—	9	3	4	19	12	24
Turun ja Porin . . . . .	8	7	2	2	5	24	66	158
Hämeen . . . . .	15	11	12	8	4	50	58	134
Viipurin . . . . .	405	427	621	644	462	2,559	2,249	1,573
Mikkelin . . . . .	61	50	33	28	27	199	291	159
Kuopion . . . . .	64	64	70	38	31	267	239	272
Vaasan . . . . .	12	19	18	13	6	68	57	92
Oulun . . . . .	87	106	114	121	94	522	591	493
Yhteensä	655	684	879	857	633	3,708	3,563	2,905

Kuten näkyy, kohdistuu näiden molempain ilmoitusten eroavaisuus, mitä perinnöksiostettujen tilojen lukuun tulee, parhaastaan Viipuriin lääniin.

**Maanmittaus ja isojako.** Viisivuotiskauden kuluessa on keskimäärin 141 komissioni- ja varamaanmittaria, 55 maanmittausauskultanttia ja 111 opilasta vuosittain ottanut osaa isojako- ja maanmittaustöihin. He ovat mitanneet 1,479,102 hehtaaria tiluksia, paaluttaneet rajoja yhteensä 75,335,556 pituusmetriä, pystyttäneet 206,010 pyykkiä ja toimittaneet isojakoja y. m. 410 jakopiirissä. Kunakin eri vuonna ovat kartoitetut työt käsittäneet seuraavaanlaatuksia tiluksia:

*Terres arpantées pendant la période.*

Vuonna. <i>Année.</i>	Peltoa ja niittyä. <i>Prairies et terres labou- rées.</i>	Metsämaata. <i>Forêts.</i>	Järviä ja vesistöjä. <i>Lacs.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
H e h t a a r i a . — H e c t a r e s .				
1896 . . . . .	36,850	195,275	2,714	234,839
1897 . . . . .	39,158	270,630	4,256	314,044
1898 . . . . .	57,304	360,888	7,488	425,680
1899 . . . . .	55,931	378,496	8,496	442,923
1900 . . . . .	52,292	431,205	12,015	495,512
Yhteensä	241,535	1,636,494	34,969	1,912,998

Lopetetut isojako-, verollepano-, tilusten järjestely- y. m. toimitukset ovat käsittäneet:

*Partage des terres.*

Vuonna. <i>Année.</i>	Jakopöytä. <i>Sociétés de partage.</i>	Taloja ja uutis- asutuksia. <i>Propriétés.</i>	Manttaalia. <i>Mental.</i>	Hehtaaria. <i>Hectares.</i>
1896 . . . . .	81	1,086	191.13	238,090
1897 . . . . .	91	1,023	313.59	270,933
1898 . . . . .	82	885	255.60	338,886
1899 . . . . .	75	682	204.13	455,165
1900 . . . . .	81	719	268.21	176,028
Yhteensä	410	4,395	1,232.66	1,479,102

Loppuunsaatettuja talonjakoja on ollut seuraava määrä:

Vuonna. <i>Année.</i>	Jaetuja tiloja. <i>Propriétés partages.</i>	Osakkaita eli tiloja, joita on jaossa syn- tynyt.	Manttaalia. <i>Mental.</i>	Hehtaaria. <i>Hectares.</i>
1896 . . . . .	204	518	40.85	62,555
1897 . . . . .	463	1,070	78.21	104,911
1898 . . . . .	668	1,607	91.73	124,839
1899 . . . . .	794	1,946	110.06	146,620
1900 . . . . .	729	1,785	106.84	127,103
Yhteensä	2,858	6,926	427.69	566,028

Kuvernöörien kertomuksien mukaan taas olisi, kuten ylempänä mainittiin, talonjakojen kautta kaikkina viitenä vuotena syntynyt 5,610 uutta tilaa. Näiden lukujen välinen erotus tulee siitä, että kuvernöörien tiedonannoissa on joukko taloja merkitty lopullisesti jaetuiksi, joita ei kuitenkaan maanmittaushallituksen ilmoituksissa vielä ole semmoiseksi mainittu.

Sitä paitsi on Maanmittausylihallitukselle ilmoitettu tehdyn 1,174 tilusten lohkomista, joiden kautta 2,437 uutta tilaa, suuruudeltaan yhteensä 208.58 manttaalia ja 282,966 hehtaaria, on syntynyt, sekä 1,696 maanpalstoitusta, käsittäen 5,104 hehtaaria. Kuten sivulla 311 olevista tauluista näkyy, on enemmän kuin puolet näistä maanpalstoituksista toimitettu Viipurin läänissä, missä samoin kuin muissa lääneissä useimpain palstoituksen kautta syntyneiden tilojen ala oli 1 hehtaaria vähempi.

## 2. Kruunun tulot ja menot.

Verot on tämän viisivuotiskauden kuluessa suoritettu ilman erittäin mainittavia rästejä. Niinkuin alempana olevista tauluilmoituksista näkyy, oli rästien määrä ajanjakson lopulla vähempi kuin sen alussa, jolloin ne nousivat 61,188 markkaan. Välittömien kruununverojen maksettavaksi laskettu määrä oli yksityisinä vuosina ajanjakson 1896—1900 kuluessa, kuvernöörien kertomuksia seuranneiden taulujen mukaan:

## Impôts directs de l'État.

	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
	Smc.	7 <sup>us</sup>	Smc.	7 <sup>us</sup>	Smc.	7 <sup>us</sup>	Smc.	7 <sup>us</sup>	Smc.	7 <sup>us</sup>
Vakainainen maavero — <i>Impôt foncier ordinaire</i>	2,613,720	06	2,637,320	27	2,646,830	33	2,729,923	87	2,677,285	67
Kruununkymmenys — <i>Dime de la couronne</i>	322,078	14	319,325	21	324,136	57	329,583	29	423,173	99
Henkivero — <i>Cote personnelle</i>	1,810,808	23	1,857,159	51	1,884,246	39	1,921,220	79	1,976,647	74
Arentirahat — <i>Revenu des terres de l'État</i>	537,198	98	543,958	91	564,067	28	576,028	—	580,917	22
Muu ylöskanto — <i>Autres recettes</i>	1,626,230	05	1,405,146	87	1,535,834	84	1,529,403	42	1,551,313	71
Yhteensä — <i>Total</i>	6,910,035	46	6,762,910	77	6,955,115	41	7,086,159	37	7,209,338	33
Vähennys — <i>A déduire des recettes</i>	162,238	70	120,090	08	106,323	07	119,774	95	141,040	—
V:n lopussa maksamatta olevia rästejä — <i>Restes</i>	61,187	56	33,474	02	26,543	81	25,978	94	32,353	94

Veronvähennykset ovat koko aikakaudella tehneet yhteensä 649,466 markkaa 80 penniä. Vuosina 1891—1895 ne tekivät yhteensä 632,264 markkaa 91 penniä, vuosina 1886—1890 560,003 markkaa 97 penniä ja vuosina 1881—1885 761,702 markkaa 55 penniä. Rästit taas nousivat vuosina 1896—1900 kaikkiaan 179,538 markkaan 27 penniin, vuosina 1891—1895 165,072 markkaan 9 penniin, vuosina 1886—1890 112,643 markkaan 53 penniin ja vuosina 1881—1885 219,202 markkaan 28 penniin.

Välittömien verojen yhteenlasketut määrät olivat:

	1891—1895.	1896—1900.
Vakinainen maavero . . . . .	12,658,853: 96	13,305,080: 20
Kruununylöskannus . . . . .	1,699,018: 13	1,718,297: 20
Henkivero . . . . .	8,837,664: 54	9,450,082: 66
Arentirahat . . . . .	2,630,203: 92	2,802,170: 39
Muu ylöskanto . . . . .	6,885,085: 85	7,647,928: 89
Yhteensä	32,710,826: 40	34,923,559: 34

Taululiitteessä n:o 22 mainitaan, kuvernöörien ilmoitusten mukaan, kruununylöskannon määrä sekä maksamatta olevat rästit joka vuodelta läänittäin, ja taululiitteessä n:o 23 on erikoisluettelo yleisten verojen määrästä keskimäärin manttaalia kohti jokaisessa maalaiskunnassa vuonna 1900.

Suomen yleisiin valtiovaroihin (valtio- ja sotilasrahastoihin) kuuluvat tulot nousivat, pääomalaskujen mukaan sanotuista varoista vuosilta 1896--1900, seuraaviin määriin:

Recettes ordinaires de l'État 1896—1900.

	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
	<i>Smc.</i>	<i>pro.</i>	<i>Smc.</i>	<i>pro.</i>	<i>Smc.</i>	<i>pro.</i>	<i>Smc.</i>	<i>pro.</i>	<i>Smc.</i>	<i>pro.</i>
Vuokratulot kuninkaankartanoista, virkataloista ja muista tiluksista sekä kalastuksista — <i>Actif de l'État</i> . . . . .	586,597	71	590,613	02	598,809	63	612,246	05	622,199	19
Kruununmetsät — <i>Forêts de l'État</i> . . . . .	1,927,989	60	2,290,159	58	2,744,409	46	3,387,069	79	5,172,068	57
Korko ja kuoletus Suomen pankille annetusta lainasta — <i>Intérêts</i> . . . . .	120,000	—	124,768	80	121,569	60	118,370	40	30,506	67
Maksu lahjoitusmaitten kauppahinnasta y. m. — <i>Payements pour des fiefs vendus</i> . . . . .	243,657	43	261,215	73	330,956	78	433,099	57	750,727	12
Erityiset korot ja maksut uloslainatuista varoista, agio myydyistä obligatsioneista y. m. — <i>Intérêts, amortissement, etc.</i> . . . . .	166,430	47	329,625	06	659,456	65	1,245,427	28	635,815	11
Välittömät verot: — <i>Impôts directs:</i>										
Maaverot . . . . .	3,364,426	01	3,383,096	40	3,442,053	11	3,500,183	77	3,421,292	10
Elinkeinoverot . . . . .	386,666	67	400,675	01	423,616	67	450,891	73	477,575	—
Henkivero . . . . .	2,041,992	67	2,072,311	22	2,107,609	78	2,148,483	26	2,198,072	10
Välilliset verot ja ulosteot — <i>Impôts indirects</i> . . . . .	28,274,918	73	32,058,422	—	36,641,123	97	35,796,093	62	41,010,633	67
Maksut erityisten valtiolaitosten käyttämisestä — <i>Canaux, poste etc.</i> . . . . .	4,383,293	30	4,690,329	49	4,899,681	48	5,229,220	88	5,642,382	29
Eri ylöskantoja — <i>Impôts divers</i> . . . . .	1,772,248	41	1,546,947	69	1,356,990	94	1,479,844	45	1,826,376	88
Yhteensä — <i>Total</i>	43,268,221	—	47,748,664	—	53,326,278	07	54,400,930	80	61,787,648	70
Tähän tulee takaisinmaksett. tai poistettuja varoja	628,171	32	385,179	85	353,764	37	254,974	87	1,093,496	54

Valtion muihin rahastoihin kertyneet tulot olivat valtionrahastojen yleis-  
pääkirjan mukaan:

*Autres recettes de l'État 1896—1900.*

	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
	Smpc.	%	Smpc.	%	Smpc.	%	Smpc.	%	Smpc.	%
Suostuntaverorahasto . . . . .	2,608,318	38	4,298,073	07	3,686,130	85	4,330,600	86	2,872,976	09
Viinavero . . . . .	5,339,617	95	6,235,531	57	6,904,452	26	7,512,354	27	7,730,390	80
Kululaitosrahasto . . . . .	18,377,073	09	19,773,591	18	23,213,281	69	26,134,081	77	36,739,431	59
Erityisiä tarkoituksia varten kapitaliseerat- tuja, lahjoitettuja tai käytettyjä rahastoja	2,287,524	81	2,124,582	45	2,482,095	39	3,130,216	96	1,778,073	97
Yhteensä	28,612,534	23	32,431,778	27	36,295,960	19	41,107,253	86	49,120,872	45

Valtionmenot taas ovat yleispääkirjan mukaan olleet:

*Dépenses de l'État 1896—1900.*

	1 8 9 6.		1 8 9 7.		1 8 9 8.		1 8 9 9.		1 9 0 0.	
	<i>Smf.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smf.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smf.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smf.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smf.</i>	<i>piä.</i>
Valtio- ja sotilasrahastot . . . . .	38,367,494	55	39,735,668	13	44,384,638	78	45,423,362	15	53,132,071	93
Suostuntaverorahasto . . . . .	1,816,864	32	2,310,837	07	2,148,662	21	2,394,691	35	2,961,847	18
Viinavero . . . . .	747,666	45	603,387	04	902,615	08	773,226	92	808,440	82
Kululaitosrahasto . . . . .	22,806,014	37	27,421,553	—	68,577,935	58	45,599,069	42	50,376,226	53
Erityisiä tarkoituksia varten kapitaliseerattuja, lahjoitettuja tai käytettyjä rahastoja . . . . .	1,551,966	90	1,727,712	65	1,282,682	22	1,467,428	36	1,963,009	31
Yhteensä	65,290,006	59	71,799,157	89	117,296,533	87	95,657,778	20	109,241,595	77

Kun näihin verrataan valtion kaikki edellä merkityt tulot, näyttää tosin siltä kuin yksityisinä vuosina olisi vajasta syntynyt, mutta tämä johtuu niistä suurista kustannuksista, jotka on pantu pääasiallisesti rautateiden kehitykseen, ja jotka sisältyvät kululaitosrahaston menosummiin. Kun vertaa tämän rahaston omia tuloja ja menoja tämän vajauksen määrään, näkee, että maan meno- ja tuloarvio todellisuudessa osottaa ylijäämää.

### 3. Kaupunkien raha-asiat.

Taululiitteissä n:ot 19 ja 20 annetaan kuvernöörien vuosikertomusten johdolla erikoistietoja maan jokaisen kaupungin tärkeimmistä tulo- ja meno-eristä vuonna 1900. Taululiitteeseen n:o 19 on sitä paitsi pantu kaupunkien maistraateilta ja järjestysoukeuksilta saadut tiedot taksoitettujen tulojen jakamisesta seuraavien luokkien kesken: 1) tuloja taloista ja tonteista; 2) tuloja elinkeinosta ja liikkeestä ja 3) muita tuloja (kuten palkkaeduista, eläkkeestä y. m.). Kuvernöörien vuosikertomuksissa olevien tietojen mukaan esitetään taululiitteessä n:o 18 erikohtainen yleiskatsaus vuodelta 1900 kaupunkien maan, katujen ja torien sekä taloluvun y. m. määrään ja jakaumiseen.

Näistäkin tiedoista näkyy, kuinka rivakasti kaupungit ovat vuosisadan viimeisinä vuosikymmeninä kehittyneet. Huomattavimmin on tämä kehitys ilmennyt kaupunkilaisväestön runsaassa lisääntymisessä, kuten jo edellä on huomautettu (siv. 15).

Mutta kaupunkien taloudellinenkin elämä on elinkeinovapauden edistämänä ja kaupunkien kunnallisen itsehallinnon turvissa viime vuosikymmeninä suuresti vaurastunut; ja tämä vaurastuminen on nyt puheena olevan viisivuotiskauden kuluessa ollut monessa suhteessa varsin huomattava kuten seuraava kaupunkien väkilukua, teollisuutta, kauppaa, tulosuhteita y. m. valaisevien tietojen yhteenasetelma osoittaa.

	1885.	Lisäys 1881—1885 %:na 1880 vuoden summasta.	1890.	Lisäys 1886—1890 %:na 1886 vuoden summasta.	1895.	Lisäys 1891—1895 %:na 1890 vuoden summasta.	1900.	Lisäys 1896—1900 %:na 1896 vuoden summasta.
Kirkonkirjoihin pantu väkiluku . . . . .	199,751	+ 15.2	235,227	+ 17.8	272,415	+ 15.8	339,613	+ 24.7
Teollisuuden valmistusarvo, 1,000:sin markoin	70,997	<sup>1)</sup> ?	79,067	+ 11.4	91,836	+ 16.1	162,695	+ 77.2
Teollisuustyöntekijöitä .	19,356	<sup>1)</sup> ?	25,542	+ 32.0	27,740	+ 8.6	40,990	+ 47.8
Tavaravaihto Venäjän ja ulkovaltojen kanssa, arvioituna 1,000:sin mark.	198,859	— 24.1	233,023	+ 17.2	293,280	+ 25.8	468,487	+ 59.7
Kauppiaita . . . . .	2,614	+ 42.7	4,414	+ 68.9	5,699	+ 29.1	7,353	+ 29.0
Kauppalaivaston kantavuus rek. tonnia . . .	142,996	— 11.6	<sup>2)</sup> 122,557	— 14.3	129,247	+ 5.5	173,031	+ 33.9
Siitä höyrylaivain kantavuus rek. tonnia . . .	14,737	+ 28.6	<sup>2)</sup> 23,727	+ 61.0	26,417	+ 11.3	49,315	+ 86.7
Taksoitettujen tulojen kokonaisuus 1,000:sin markoin . . . . .	82,202	+ 1.0	108,536	+ 32.0	124,633	+ 14.8	195,409	+ 56.8

<sup>1)</sup> Tiedot ennen vuotta 1884 eivät ole verrattavia. — <sup>2)</sup> Jouluk. 31 p:nä 1891.



Kaupunkien menojen yhteenlaskettu määrä, joka vuonna 1885 oli 5,774,408 markkaa, vuonna 1890 9,147,175 markkaa ja vuonna 1895 12,520,264 markkaa, nousi vuonna 1900 21,328,381 markkaan. Ajanjakson 1896—1900 kuluessa on siis lisäys ollut lähes 8.8 milj. markkaa eli 70.4 % 3.4 milj. markkaa eli 36.9 % vastaan vuosina 1891—1895. Myöskin väkilukuun verraten ovat kaupunkien menot nopeasti lisääntyneet. Keskimäärin asukasta kohti olivat nimittäin kaupunkien menot 28 markkaa 91 penniä vuonna 1885, 38 markkaa 89 penniä vuonna 1890, 44 markkaa 79 penniä vuonna 1895 ja 62 markkaa 80 penniä vuonna 1900. Huomattavimman lisäyksen osottavat erät: rakennukset, yleiset työt sekä katujen y. m. korjaus, koulutoimi, terveystoito, katuvalaistus ja palolaitos. Nämä menoerät ovat olleet:

	1890.	1895.	1900.
	<i>Smk.</i>	<i>Smk.</i>	<i>Smk.</i>
Rakennuksiin, yleisiin töihin sekä			
katujen korjauksiin y. m. . . . .	2,033,397	3,155,901	6,784,139
Koululaitokseen . . . . .	1,126,119	1,707,026	2,691,881
Terveystoitoon . . . . .	215,263	466,572	737,779
Katuvalaistukseen . . . . .	257,812	341,939	513,892
Palolaitokseen . . . . .	283,030	339,011	461,753

Hallintoon, lainkäyttöön, poliisilaitokseen ja rahainkantoon, joihin vuonna 1890 käytettiin yhteensä 1,569,029 markkaa, meni vuonna 1895 1,856,666 markkaa ja vuonna 1900 2,789,099 markkaa.

Mikäli kaupunkien tulot niiden kiinteistöistä ja muusta omaisuudesta, liikenteestä ja elinkeinoista tai muista välillisistä veroista eivät ole riittäneet menoihin, on vajuus täytetty verottamalla kaupunkilaisten tuloja. Tämäkin verotus osottaa selvää pyrkimistä kohoamaan. Taksoittamalla otetut määrät olivat nimittäin kaikkiaan ja keskimäärin asukasta kohti vuosina 1885—1900 seuraavat:

	Taksoitettu määrä.	Taksoitettu keskimäärin asukasta kohti.
	<i>Smk.</i>	<i>Smk.</i>
1885 . . . . .	2,047,691	10.25
1890 . . . . .	2,387,221	10.15
1895 . . . . .	3,688,634	13.20
1900 . . . . .	5,178,685	15.25

Tulo, jonka mukaan veroäyri taksoituksessa on laskettu, on asetusten mukaisesti vaihdellut 200:sta 400 markkaan. Vuoden 1900 lopussa oli veroäyri 22 kaupungissa 200 markkaa, 2 kaupungissa 250 markkaa, 6 kaupungissa 300 markkaa, 1 kaupungissa 350 ja 6 kaupungissa 400 markkaa.

Kaupunkien tulot eivät kuitenkaan ole kyenneet pysymään menojen tasalla, vaan on kaupunkien velka suuresti lisääntynyt, jonka johdosta myös menot korkoihin ja pääomanlyhennyksiin ovat kasvaneet. Puheena olevat määrät ovat nimittäin vuosina 1885—1900 olleet:

	Kaupunkien velka vuoden päättyessä.	Korkoja ja pääoman- lyhennyksiä.
	<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>
Vuonna 1885 . . . . .	7,749,532	1)
» 1890 . . . . .	10,261,423	698,265
» 1895 . . . . .	21,163,079	1,230,868
» 1900 . . . . .	34,065,627	1,871,121

On huomattava, että velkojen lisääntyminen on johtunut perinpohjaisista parannuksista, joita on toimeenpantu kaupunkien liikenne- tai yleistä terveyshoitoa tarkoittavissa laitoksissa, uusien rakennuksien teettämisestä y. m., joiden töiden suoritukseen on pidetty oikeampana ottaa kuoletuslaina kuin ylenmäärin rasittaa vuotuisia tulo- ja menoarvioita.

Edellä esitetyt tiedot kaupunkien raha-asioista koskevat, niinkuin jo mainittiin, niiden kokonaismääriä ja yleisiä keskimääriä. Eri kaupunkien kesken on olemassa melkoista eroavaisuutta. Niinpä esim. ei 6 kaupungilla vielä 1900 vuoden lopulla ollut ensinkään velkaa.

#### 4. Maalaiskuntain raha-asiat.

Taululiitteessä n:o 21 annetaan kuvernöörien vuosikertomusten perusteella erikoisluettelo maalaiskuntain tuloista ja menoista. Niinkuin edellisissä vuosikertomuksissa on mainittu, käsittävät nämä tiedot kuitenkin ainoastaan ne tulot ja menot, joista kunnallishallitukset pitävät huolta. Koska kuitenkin useat huomattavat ulosteot maksetaan luonnossa ja useitten maksojen, kuten papiston, tuomarien y. m. palkat, useimmissa paikoissa ei joudu kunnallishallituksen tileihin, on puheena olevilla tiedoilla vain ehdollinen arvo ja täytyy ne muutoinkin mitä täydellisyyteen ja tarkkuuteen tulee, merkitä osittain varsin epäiltäviksi, mikä asianlaita johtuu etupäässä siitä, että kunnallinen kirjanpito vielä monin paikoin on kovin puutteellinen.

Seuraavassa taulussa esitetään lyhyt yhteenasetelma tässä kosketellusta osasta maalaiskuntain tuloja ja menoja vuosina 1890, 1895 ja 1900.

1) Vuodelta 1885 ei ole tietoja.

## Maalaiskuntain tulot:

*Les revenus des communes rurales.*

Vuonna.	Taksoitettuja varoja. <i>Taxes sur le revenu et sur les propriétés.</i>	Arentituloja, korjoja, lahjoit- uksia ja tes- tamentteja. <i>Revenus de l'ac- tifs des com- munes.</i>	Muita tuloja. <i>Autres recettes.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
	<i>Smf.</i>	<i>Smf.</i>	<i>Smf.</i>	<i>Smf.</i>
1885 . . . . .	2,550,605	198,146	525,580	3,274,331
1890 . . . . .	3,104,295	177,613	589,588	3,871,496
1895 . . . . .	4,130,856	231,779	870,086	5,232,671
1900 . . . . .	5,467,937	292,305	1,460,746	7,220,988

## Maalaiskuntain menot:

*Dépenses des communes rurales.*

Vuosi.	Kunnallishallintoon. <i>Administration.</i>	Koulutoimeen. <i>Instruction publique.</i>	Kyvydytykseen, majataloi- hin ja teiden kunnossa- pitämiseen. <i>Entretien des chemins, poste etc.</i>	Muita menoja. <i>Autres dépenses.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
	<i>Smf.</i>	<i>Smf.</i>	<i>Smf.</i>	<i>Smf.</i>	<i>Smf.</i>
1885 . . . . .	238,133	489,544	532,399	1,863,997	3,124,073
1890 . . . . .	304,078	580,742	670,975	2,201,790	3,757,585
1895 . . . . .	349,626	884,276	845,245	2,993,723	5,072,870
1900 . . . . .	431,819	2,139,790	1,460,718	2,941,464	6,973,791

Maalaiskunnilla 1900 vuoden lopulla oleva suorittamaton velka nousi 6,124,824 markkaan oltuaan 1895 vuoden lopulla 5,911,384 markkaa ja vuonna 1890 ainoastaan 1,548,875 markkaa. Velka on lisääntynyt pääasiallisimmin vuosina 1892 ja 1893. Vuoden 1892 lopulla oli maalaiskuntien velka jo kasvanut 4,769,950 markkaan ja kasvoi yhäkin seuraavana vuonna, niin että se 1893 vuoden lopulla nousi 6,571,323 markkaan ja 1894 vuoden lopulla 6,804,792 markkaan, ollen tämä velan nopea kasvaminen pääasiallisesti 1892 vuoden

kovan kadon aiheuttama. Yleensä väheni velkataakka taloudellisessa suhteessa suotuisina vuosina edellisen viisivuotiskauden lopussa ja nyt puheena olevan viisivuotiskauden alussa, mutta lisääntyi taas vuosisadan lopulla. Vuosien 1895 ja 1900 päättyessä oli maalaiskuntien velka eri lääneissä seuraava:

	1895.	1900.
	<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>
Uudenmaan läänissä . . . . .	630,751	523,611
Turun ja Porin » . . . . .	372,525	490,282
Hämeen » . . . . .	576,564	786,148
Viipurin » . . . . .	895,813	1,181,860
Mikkelin » . . . . .	286,315	363,768
Kuopion » . . . . .	1,017,622	747,963
Vaasan » . . . . .	568,868	1,182,250
Oulun » . . . . .	1,562,926	848,942
Yhteensä	5,911,384	6,124,824

### 5. Uudet yleiset rakennukset.

Kuvernöörien vuosikertomuksissa olevien tietojen mukaan nousivat maan kuntain tai seurakuntain vuosina 1896 – 1900 teettämäin *uutisrakennusten* kustannukset tasaisin sadoin markoin seuraaviin määriin:

	Kaupungeissa.	Maalaiskunnissa.	Koko maassa.
	<i>Dans les villes.</i>	<i>Dans les communes rurales.</i>	<i>Total.</i>
	<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>
Vuonna 1896 . . . . .	476,300	928,500	1,404,800
» 1897 . . . . .	879,400	1,294,000	2,173,400
» 1898 . . . . .	474,400	1,315,900	1,790,300
» 1899 . . . . .	671,100	1,954,500	2,625,600
» 1900 . . . . .	1,073,500	2,394,500	3,468,000

On huomattava, että edellä esitetyt kustannusmäärät ovat sangen epäluotettavia, eräät maaseudulla suoritettuja rakennustöitä koskevat tiedot kun nähtävästi eivät käsitä kaikkia raaka-aineita ja sitä paitsi ainakin joidenkuiden niin hyvin kaupunki- kuin maalaiskunnissa suoritettujen töiden kustannukset on ilmoitettu ainoastaan likimäärin, syystä ettei lopullisia kustannuksia vielä tunnettu siihen aikaan kuin tiedot annettiin.

Heinäkuun 19 päivänä 1892 annetun, Suomen evankelis-luterilaisten seurakuntain papiston virkataloja koskevan armollisen asetuksen johdosta on puheena olevana ajanjaksona melkein jokaisessa maalaiskunnassa suoritettu suuria korjaustöitä mainittujen virkatalojen saattamiseksi täyteen kuntoon ennen asetuksen määräämää aikaa, toukokuun 1 päivää 1900. Useissa tapauksissa on siinä tarkoituksessa papin virkatalot täydellisesti uudelleen rakennettu. Paitsi näitä kustannuksia käsittävät maaseudun ilmoitetut menot pääasiallisesti kustannuksia uusista kansakoulurakennuksista tai vanhojen laajentamisesta ja ylläpidosta, sekä vaivaistalojen ja kirkkojen rakentamisesta ja korjauksesta. Suurempain rakennusten joukossa, jotka viisivuotiskaudella joko on rakennettu tai aloitettu, mainittakoon: *kirkkoja*: Kajaanissa, Kristiinankaupungissa ja Mikkelissä, sekä Pyhäjärvellä (Oulun läänissä), Reisjärvellä, Nurmeksessa, Kyyrölässä (kreikkalais-katol.), Multiassa, Rantasalmella, Kylmäkoskella, Eurassa ja Merikarviassa. *Kauppahalleja* on kaupunkien kustannuksella rakennettu Kemissä, Savonlinnassa ja Tampereella; *teurastushuoneita* Oulussa ja Porissa. Kallisarvoinen *pesuhuone kivistä* rakennettiin Tampereella. Suurempia *sairashuoneita* rakennettiin Helsingissä (Marian sairashuone) ja Tampereella (kulkutautisairaala) sekä Orimattilassa. Eräihin maaseudun vaivaistaloihin rakennettiin *sairasosastot mielisairaita varten* sekä suuri *työhuone* Turun vaivaistalon yhteyteen. Uusia vaivaistaloja perustettiin 5 kaupunkiin ja 12 maalaiskuntaan; uusia *koulurakennuksia korkeampaa opetusta varten*: 1 Hangossa (ruotsalainen yhteiskoulu) ja 3 Raumalla (lyseo, tyttökoulu ja merikoulu) sekä 1 Finströmin pitäjässä (kansanopisto). *Lukusali* rakennettiin Kemin kaupunkiin. *Uusia kansakoulurakennuksia*, osaksi kalliita, rakennettiin Oulussa, Kuopiossa, Helsingissä, Kristiinankaupungissa, Heinolassa ja Tampereella sekä 383 maalaiskunnassa, niistä 36 Uudenmaan läänissä, 72 Turun ja Porin läänissä, 59 Hämeen läänissä, 39 Viipurin läänissä, 23 Mikkelin läänissä, 47 Kuopion läänissä, 70 Vaasan läänissä ja 37 Oulun läänissä. Monessa tapauksessa on kansakoulutaloihin rakennettu lisärakennuksia tai vanhoja laajennettu.

Kustannuksia korjauksista sekä uudistus- ja lisärakennuksista kaikissa kunnissa ilmoitetaan tasaluvuin olleen:

vuonna 1896 . . . . .	272,800 mk.
» 1897 . . . . .	277,200 »
» 1898 . . . . .	381,100 »
» 1899 . . . . .	450,600 »
» 1900 . . . . .	656,400 »

## VII. Yhteiskunnalliset olot.

### 1. Köyhäinhoito.

Köyhäinhoidon kehitys maassamme on vuosina 1896—1900 suunnitelman mukaisesti jatkunut samalla johdolla kuin edelliselläkin viisivuotiskaudella. Erinäiset köyhäinhoitoyhdyskunnat ovat yhä yleisemmin ryhtyneet sellaisiin toimenpiteihin, joiden tarkoituksena on saada aikaan järkipäisempi ja samalla inhimillisempi köyhäinhoito ja tehokkaampi valvonta siitä, että hoidokkaat todellakin saavat osakseen tarpeellisen hoidon. Senaatin maaliskuun 11 päivänä 1891 määräämä tarkastus lain- ja ajanmukaisten köyhäinhoito-ohjesääntöjen aikaansaamiseksi maan kaikkiin kuntiin loppuunsaoritettiin puheena olevan ajanjakson kuluessa. Tärkeimpinä uudistuksina, joita uusien köyhäinhoito-ohjesääntöjen johdosta on tehty, mainittakoon:

Vuoden 1900 lopussa voimassa olevista ohjesäännöistä määrättiin 381:ssä, että kirjallinen sopimus on aina tehtävä hoitolaisia elänteelle annettaessa yksityisille henkilöille. Viisi vuotta aikaisemmin olivat semmoiset sopimukset pakollisia vain 313 kunnassa. Kun köyhäinhoitoviranomaiset vuonna 1895 olivat vain 167 kunnassa velvolliset asettamaan n. s. lastentarkastajia, joiden on valvottava, että ne henkilöt, jotka ottavat lapsia hoitaakseen ja kasvattaakseen, täyttävät velvollisuutensa siinä suhteessa, nousi sellaisten kuntain luku vuonna 1900 202:een. Niiden kuntien luku, joissa kaikkien köyhäinhoidon alaisten lasten käyminen ylemmässä kansakoulussa on pakollinen, lisääntyi viisivuotiskaudella 31:llä eli 226:sta 257:ään. Köyhäinholaitoksia eli n. s. vaivaistaloja oli vuoden 1900 lopussa koko maassa 112, niistä 24 kaupungeissa ja 88 maaseudulla, käsittäen lähes 7,000 hoidokasta. Viisivuotiskauden kuluessa oli kaupunkien kunnallisten vaivaishoitolaitosten luku lisääntynyt kahdella vaivaistalolla; maaseudulle niitä oli tullut lisää 11. Kymmenen vuotta aikaisemmin, vuonna 1886, oli koko maassa vain 8 vaivaistaloa, joissa elätettiin 783 hoidokasta. Lukuisissa kunnissa, joissa ei ole varsinaisia vaivaistaloja, ylläpidetään pienempiä n. s. vaivaismajoja, joissa hädänalaiset henkilöt, jotka yhtäkkiä joutuvat köyhäinhoidon niskoille, voivat saada hoitoa kunnes muuta huolenpitoa ennätetään järjestää.

Verovelvollisten ilmoitetaan ylipäänsä olleen tyytyväisiä vaivaistalojen toimintaan. Melkein kaikkialla näyttävät ne olleen vähentämässä avunauttijain lukua, sillä monet työkykyiset henkilöt, joiden puutteenalainen asema on ollut seurausta heidän laiskuudestaan ja kiertelevästä elintavastaan, ovat pysyttäneet poissa pyytämästä kunnalta apua, välttääkseen joutumasta vaivaistaloon, missä heidän olisi pakko ryhtyä säännölliseen työhön ja alistua ankaraan

järjestykseen. Missä on ollut huomattavissa tyytymättömyyttä vaivaistaloihin eivätkä ne ole vastanneet tarkoitustaan, on syynä useimmiten ollut se, ettei vaivaistalon johtaja tai johtajatar ole ollut kykenevä vaivaloiseen toimeensa, ollen puutteellisesti kehittynyt tehtävänsä, tai on hänellä myöskin ollut liiallisesti työtä ja tehtäviä. Suureksi osaksi ovat kunnat itse olleet syypäät näihin epäkohtiin tarjoamalla vaivaistalon johtajalle niin alhaisen palkan, ettei pätevää henkilöä toimeen ole voitu saada tahi että sen johdosta johtajat ehtimiseen ovat vaihtuneet.

Varattomain mielenvikaisten henkilöiden hoito on vielä, varsinkin maaseudulla hyvin puutteellinen. Vaivahoitoasetus velvoittaa tosin kunnat pitämään huolen mielenvikaisista henkilöistä, jotka ovat hoidon puutteessa, mutta kun valtion houreinhoitolaitoksissa on sijaa vain pienoiselle osalle siitä sairasten määräst, joka tarvitsisi hoitoa sellaisessa laitoksessa, eikä kunnallisissa vaivaistaloissa yleensä ole sopivia laitoksia houreinhoitoa varten, on siitä seurauksena, että kuntain enimmäkseen on pakko antaa mielenvikaiset hoidettaviksi yksityisille henkilöille, joilla ei useimmiten ole ollut vähintäkään edellytyksiä hoitajatehtävänsä, vaan jotka ovat katsoneet asiaa vain ansion näkökannalta. Vaivahoidontarkastelijan tarmokkaista toimenpiteistä ovat kyllä tärkeimmät epäkohdat, kuten yksityisten mielenvikaisten pitäminen kytkettyinä rautakahleilla tai sulettuina kylmiin ja siivottomiin karsinoihin, tulleet korjatuiksi, mutta hänen yrityksensä koettaessaan saada yksityiset kunnat ryhmittäin liittymään yhteen ajanmukaisten houreinhoitolaitosten perustamista varten ovat toistaiseksi menneet melkein turhaan, sillä kunnat eivät ole tahtoneet ottaa suorittaakseen yrityksestä aiheutuvia suuria kustannuksia sekä ovat näyttäneet pitävän valtioavun saamiselle asetettuja ehtoja liian kovina.

Alla oleva taulu osoittaa missä muodossa aistivialliset avunsaajat maaseudulla vuonna 1900 saivat kunnalta apua.

	Mielen- vikaiset.	Sokeat.	Kuuro- mykät.	Muut vial- liset.	Kaikki aisti- vialliset.
Vaivahoitolaitoksessa hoidettu . .	20.26 %	13.79 %	13.07 %	11.56 %	16.47 %
Eläkkeelle annettu . . . . .	57.53 »	43.61 »	48.12 »	39.31 »	49.84 »
Ruotulaisina . . . . .	2.08 »	4.10 »	1.98 »	2.53 »	2.69 »
Muulla tavalla avustettu . . . . .	20.13 »	38.50 »	36.83 »	46.60 »	31.00 »
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Edellä olevasta näkyy, että mielenvikaisista maaseudulla vain  $\frac{1}{5}$  koko määräst oli sijoitettu vaivahoitolaitokseen, enemmän kuin puolet oli annettu

elätteelle — suurimmaksi osaksi yksityisille henkilöille, vain pieni osa varsinaisiin mielenvikaisten hoitoloihin, —  $\frac{1}{5}$  sai raha-apua ja 2.08 % pidettiin vielä ruodulla, joka menettelytapa, varsinkin aistiviallisten henkilöiden ja etupäässä vielä mielenvikaisten suhteen on aivan hylättävä. Sokeat olivat maaseudulla enimmäkseen elätteellä; lähes  $\frac{2}{5}$  koko luvusta sai apua rahassa tai viljassa. Yli 4 % maaseudun sokeista käytettiin ruodulla, 13.79 % oli sijoitettu vaivashoitolaitokseen. Kuuromykistäkin oli suurin osa elätteellä. Muuten vialliset henkilöt saivat sitä vastoin vaivashoitoa pääasiallisesti välittömänä raha-apuna.

Kaupungeissa on aistiviallisten avunsaajain hoito järjestetty tyydyttävämmälle kannalle, sillä niistä on suhteellisesti suurempi luku sijoitettu kunnallisiin vaivashoitolaitoksiin. Niinpä hoidettiin mielenvikaisista suurin osa eli 69.98 % vaivaistalossa tai sellaisen laitoksen yhteydessä olevassa houruinhoitolaitoksessa. Ainoastaan  $\frac{1}{5}$  kaupunkien mielenvikaisista oli annettu elätteelle, vain  $\frac{1}{10}$  koko lukumäärästä sai välitöntä raha-apua.

Kun suurena syynä köyhäinhoidon alalla vallitseviin puutteellisuuksiin ja epäkohtiin oli huomattu olevan se, että tästä asiasta oli puutteelliset tiedot niillä kunnallisilla viranomaisilla ja henkilöillä, joille köyhäinhoidon huolehtiminen oli uskottu, asetettiin armollisella kirjeellä lokakuun 3 päivänä 1898 toistaiseksi kolmen vuoden ajaksi, luettuna vuodesta 1899, vaivashoidon neuvoja, joka sai tehtäväkseen antaa neuvoja ja ohjeita vaivashoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä ja hoitamisesta kunnille ja varsinkin niiden vaivashoitohallituksille, vaivashoitolaitosten johtajille ja muille kunnallisen köyhäinhoidon palveluksessa oleville henkilöille sekä hyväntekeväisyyslaitoksille.

Pyrkimyksissä hädän lievittämiseksi avustavat laillisia vaivashoito-  
viranomaisia tehokkaasti lukuisat hyväntekeväisyisyhdistykset, joiden joukossa useat kuten Sokeain ystävät, Raajarikkoisten auttamisyhdistys, Kuuromykkäyhdistys, Kaatuvatautisten hoitoyhdistys, ovat erityisesti pitäneet huolta aistiviallisista henkilöistä ja kaatuvatautisista. Vuonna 1899 perustettiin yksityisestä toimesta kaatuvatautisten lasten koti Hattulaan sekä seuraavana vuonna, tarkoitusta varten perustetun yhdistyksen toimesta, aikuisten kaatuvatautisten hoitola Vaajasalon saareen Kuopion pitäjässä. Viisivuotiskauden ajalle sattui myöskin, vuonna 1900, Raajarikkoisten auttamisyhdistyksen kymmenvuotisjuhla. Kymmenvuotisen toiminnan aikana oli yhdistyksen koulussa käynyt kaikkiaan 160 oppilasta, sekä vanhempia että nuorempia henkilöitä kaikista osista maata, ja ovat he kaikki koulussa perusteellisesti oppineet jonkun ammatin, jolla, huolimatta viallisuudestaan, sittemmin ovat voineet elättää henkensä tarvitsematta turvautua vaivashoidon apuun.

Tämän julkaisun aikaisemmissa osissa olevat tilastolliset tiedot kunnallisesta köyhäinhoidosta perustuvat niihin numerotietoihin, joita näistä seikoista



on kuvernöörinvirastojen vuosittain laatimissa tilastollisissa tauluissa. Kun kuitenkin maan kaikkien kunnallisten vaivahoitoviranomaisten vuosittain antamat tilastolliset ensitiedot kuntien köyhäinhoidosta ovat Tilastollisessa Päätoimistossa perinpohjaisen tarkastuksen ja tilastollisen valmistelun alaisina, jonka työn tulos julkaistaan otsakkeella »Köyhäinhoitotilasto» sarjassa XXI »Suomenmaan virallista tilastoa», on katsottu oikeimmaksi panna nämä viimeksimainitut tiedot pohjaksi myöskin tässä julkaisussa olevaan yleiskatsaukseen maan kunnallisesta köyhäinhoidosta.

Kun avunnauttijat kuten alkutauluissa jaetaan avun laadun mukaan viiteen luokkaan, nimittäin henkilöihin, joita on hoidettu vaivahoitolaitoksessa, elänteelle annettuihin, ruotuvaivaisiin sekä henkilöihin, jotka välittömästi, joko säännöllisesti tahi väliaikaisesti, ovat nauttineet apua, saadaan seuraava taulu, jossa avunsaajain 15 vuotta vanhempain henkilöiden sekä 15 vuotta nuorempain lasten luku jokaisessa luokassa on erikseen ilmaistu joulukuun 31 päivältä kunakin vuonna 1896—1900. Jos näihin summiin lisätään näinä vuosina kuolleiden avunnauttijain luku, niin saadaan, kuten taulusta lisäksi näkyy, niiden henkilöiden koko lukumäärä, jotka mainittuina vuosina ovat nauttineet välitöntä kunnallista vaivaisapua.

*Nombre absolu des indigents entretenus et secourus par les communes au 31  
Décembre les années sousmentionnées.*

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Vaivahoitolaitoksessa hoidettu, henkilöitä yli 15 v. . . . .	4,875	5,121	5,179	5,575	5,666
"          "          "          alle 15 v. . . . .	1,385	1,348	1,147	1,316	1,233
Annettu eläetelle, henkilöitä yli 15 v. . . . .	11,669	11,278	11,049	10,900	11,350
"          "          "          alle 15 v. . . . .	11,041	10,399	9,673	9,138	9,570
Ruotuvaivaisia, henkilöitä yli 15 v. . . . .	2,172	1,931	1,576	1,449	1,239
"          "          alle 15 v. . . . .	898	659	712	751	694
Säännöllistä apua saaneita henkilöitä yli 15 v. . . . .	15,626	14,762	14,111	13,824	13,991
"          "          "          alle 15 v. . . . .	602	418	284	303	224
Saturnaista apua saaneita, henkilöitä yli 15 v. . . . .	12,901	12,000	10,771	11,467	12,723
"          "          "          alle 15 v. . . . .	354	398	298	289	302
Yhteensä	61,523	58,314	54,800	55,012	56,992
Siihen lisäksi tuli:					
Vuoden kuluessa kuolleet, henkilöitä yli 15 v. . . . .	3,992	3,838	3,586	4,102	4,425
"          "          "          alle 15 v. . . . .	185	164	149	169	230
Yhteensä avunsaajia vuodessa — <i>Total des secourus pendant l'année</i> . . . . .	65,700	62,316	58,535	59,283	61,647

Jos tähän verrataan välittömään avunnauttijain koko luku vuosina 1893—1895 eli vast. 77,153, 75,459 ja 60,904 henkilöä, niin huomataan, että avunnauttijain luku vuosina 1893—1898 alituisen on pienentynyt ja mainittuna ajanjaksona vähentynyt enemmän kuin 24,13 %:lla. Vuosina 1899 ja 1900 lisääntyi avunnauttijain luku jonkun verran, mutta oli kuitenkin viimeksi mainittuna vuonna vain 79,90 % siitä mitä se oli mainitun ajanjakson alussa. Vuosina 1899 ja 1900 tapahtunut avunnauttijain luvun lisääntyminen lienee aiheutunut ensinmainittuna vuonna maan pohjoisia osia kohdanneesta kadosta.

Jos tarkastetaan avunnauttijain lukua erikseen eri avustusluokissa, niin huomataan, että vaivashoitolaitoksissa hoidettujen luku viisivuotiskautena 1896—1900 on lisääntynyt 10,20 %:lla. Lisäys tulee kokonaan aikuisten avunnauttijain luokan osalle. Muissa luokissa on avunnauttijain luku sitä vastoin vähentynyt. Suurin on vähennys ollut ruotuvaivaisten luvussa, joka vähitellen on alentunut 3,070:stä vuonna 1896 1,933:een vuonna 1900, siis 37,02 %:n vähennys. Se lisäys avunnauttijain absoluuttisessa luvussa, mikä huomataan vuosina 1898 ja 1899, johtuu pääasiallisesti satunnaisen ja säännöllisen avunannon lisääntymisestä, jonka ohessa vuonna 1900 elätteelle annettujen luku osottaa lisäännystä lähinnä edelliseen vuoteen verraten.

Prosenttimäärinä avunnauttijain koko luvusta kunkin vuoden 1896—1900 lopussa oli avunnauttijain luku eri luokissa:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Vaivashoitolaitoksessa hoidettuja . . .	10.17 %	11.10 %	11.54 %	12.53 %	12.11 %
Elätteelle annettuja . . . . .	36.91 »	37.17 »	37.81 »	36.42 »	36.71 »
Ruotulaisia . . . . .	4.99 »	4.44 »	4.18 »	4.00 »	3.39 »
Säännöllistä apua saaneita . . . . .	26.38 »	26.03 »	26.27 »	25.68 »	24.94 »
Satunnaista apua saaneita . . . . .	21.55 »	21.26 »	20.20 »	21.37 »	22.85 »
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tästä yhteenasetelmasta näkyy, että kunnallinen avunanto puutteessa oleville etupäässä tapahtuu avun jaon kautta, antamalla rahaa tai viljaa joko säännöllisesti, vuosittain, raajarikkoisille, kivuloisille ja saamattomille, tahi satunnaisesti säällittävän puutteen sattuessa. Säännöllistä ja satunnaista apua saaneiden luku vuonna 1900 oli koko maassa yhteensä 47,79 % avunnauttijain koko lukumäärästä, elätteelle annettujen jonkun verran enemmän kuin kolmannes avunnauttijain koko lukumäärästä ja ruotuvaivaisten viisivuotiskauden lopussa ainoastaan noin  $\frac{1}{29}$  avunnauttijain koko lukumäärästä.

Seuraava taulu osottaa kunnallisen vaivashoidon elättämäin ja avustamain henkilöiden lukumäärän vuonna 1900 jaettuna eri läänien mukaan:

Nombre des indigents entretenus et secourus par les communes en 1900.

L ä ä n i t. Gouvernements.	Vaivaishoitolaiteksissa hoidettuja. <i>Entretenus dans les maisons de charité.</i>		Elätteelle annettuja. <i>Entretenus chez des particuliers.</i>		Ruutulaisia. <i>Entretenus tour à tour chez les propriétaires fonciers.</i>		Vuotuista apua saaneita. <i>Annuellement secourus.</i>		Satunnaista apua saaneita. <i>Temporairement secourus.</i>		Vuoden kuollessa kuolleita. <i>Décédés.</i>		Yhteensä vaivaishoidon elättämiä ja hoitamia. <i>Total des personnes entretenus et secourus.</i>			En % de la population. väkivuvusta.
	Henkiötä yli 15 v. <i>Adultes.</i>	Henkiötä alle 15 v. <i>Enfants.</i>	Henkiötä yli 15 v. <i>Adultes.</i>	Henkiötä alle 15 v. <i>Enfants.</i>	Henkiötä yli 15 v. <i>Adultes.</i>	Henkiötä alle 15 v. <i>Enfants.</i>	Henkiötä yli 15 v. <i>Adultes.</i>	Henkiötä alle 15 v. <i>Enfants.</i>	Henkiötä yli 15 v. <i>Adultes.</i>	Henkiötä alle 15 v. <i>Enfants.</i>	Henkiötä yli 15 v. <i>Adultes.</i>	Henkiötä alle 15 v. <i>Enfants.</i>	Henkiötä yli 15 v. <i>Adultes.</i>	Henkiötä alle 15 v. <i>Enfants.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	
Uudenmaan . . . . .	987	152	690	795	98	1	1,220	35	1,079	31	426	12	4,500	1,026	5,526	1.86
Turun ja Porin . . . . .	826	153	1,608	1,554	3	—	3,263	34	1,681	84	732	42	8,113	1,867	9,980	2.23
Hämeen . . . . .	752	219	879	807	196	1	1,777	24	1,142	51	475	33	5,221	1,135	6,356	2.11
Viipurin . . . . .	544	69	881	518	395	—	1,823	35	887	29	501	14	5,031	665	5,696	1.35
Mikkelin . . . . .	657	261	1,476	727	231	—	539	26	1,221	8	487	27	4,611	1,049	5,660	2.99
Kuopion . . . . .	1,142	244	2,007	1,895	51	1	1,429	18	2,177	26	825	37	7,631	2,221	9,852	3.14
Vaasan . . . . .	484	33	1,961	1,554	72	—	2,479	13	2,285	43	566	28	7,847	1,671	9,518	2.07
Oulun . . . . .	274	102	1,848	1,720	193	691	1,461	39	2,251	30	413	37	6,440	2,619	9,059	3.23
Yhteensä	5,666	1,233	11,350	9,570	1,239	694	13,991	224	12,723	302	4,425	230	49,394	12,253	61,647	2.27
Niistä kaupungeissa . .	1,901	230	440	1,135	—	—	1,766	34	1,455	48	519	28	6,081	1,475	7,556	2.22
« maaseudulla . . .	3,765	1,003	10,910	8,435	1,239	694	12,225	190	11,268	254	3,906	202	43,313	10,778	54,091	2.28

Vähin määrä avunsaajia oli absoluuttisesti laskien vuonna 1900 Uudenmaan läänissä. Sen jälkeen seurasivat ylenevässä järjestyksessä Mikkelin, Viipurin, Hämeen, Oulun, Vaasan, Kuopion sekä Turun ja Porin läänit, joissa oli suurin ehdoton eli absoluuttinen määrä avunsaajia. Jos kuitenkin avunsaajien lukua verrataan läänien samanaikaiseen asukasmäärään, muuttuu järjestyks koko lailla toiseksi. Siinä tapauksessa esiintyy Viipurin lääni sinä, jossa avunsaajien suhteellinen luku oli pienin, Oulun lääni sinä lääninä, jossa avunsaajia suhteellisesti laskien oli enin. Järjestys läänien kesken on näin verraten seuraava: Viipurin, Uudenmaan, Vaasan, Hämeen, Turun ja Porin, Mikkelin, Kuopion sekä Oulun läänit. Ero avunsaajien alemman ja ylimmän suhteellisen luvun välillä on, kuten taulusta näkyy, melkoinen. Kun Viipurin läänistä tuli 135 avunsaajaa väestön kutakin 10,000 henkeä kohden, tuli Oulun läänissä samaa asukaslukua kohti enemmän kuin kaksi kertaa niin paljo eli 323 avunsaajaa.

Avunsaajain suhteellinen määrä prosenttilukuina asukasmäärästä on seuraavassa taulussa ilmaistuna niin hyvin koko maassa kuin erikseen kussakin läänissä vuosina 1893–1900.

*Nombre des indigents secourus, en pourcent de la population.*

L ä ä n i .	1893.	1894.	1895.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Uudenmaan . . . . .	2.77	2.51	2.45	2.22	2.12	1.88	1.84	1.86
Turun ja Porin . . . . .	2.70	2.76	2.59	2.41	2.35	2.18	2.19	2.23
Hämeen . . . . .	3.25	3.13	2.81	2.49	2.31	2.16	2.14	2.11
Viipurin . . . . .	1.94	1.94	1.75	1.60	1.52	1.41	1.35	1.35
Mikkelin . . . . .	3.53	3.73	3.24	3.16	2.89	2.81	2.81	2.99
Kuopion . . . . .	4.46	4.27	3.63	3.58	3.25	2.94	2.91	3.14
Vaasan . . . . .	2.57	2.45	2.30	2.12	2.05	1.93	2.00	2.07
Oulun . . . . .	5.01	4.75	4.32	3.88	3.46	3.16	3.22	3.23
Yhteensä	3.14	3.06	2.77	2.57	2.40	2.22	2.22	2.27

Tästä näkyy, että samoin kuin avunsaajien ehdoton eli absoluuttinen samoin myöskin niiden suhteellinen määrä useampana vuonna on ollut keskeytymättä vähenemään päin. Lisäys, joka vuonna 1899 ilmestyi absoluuttiseen lukuun, ei vielä tule väestön lisääntymisen vuoksi tuntuviin avunsaajien suhteellisessa luvussa. Seuraavana vuonna ilmenee lisäys sitävastoin myöskin suhdeluvussa. Vaan ei sittekään avunsaajien suhteellinen luku noussut v. 1900 enempään kuin 72.29 % siitä, mitä se oli ollut seitsemää vuotta aikaisemmin.

Mitä tulee avunsaajain suhteelliseen lukuun eri lääneissä, on Viipurin ja Oulun lääneillä, kuten taulusta näkyy, koko kahdeksanvuotiskautena 1893–

1900 ollut molemmat äärimmäiset sijat järjestyksessä. Mikkelin ja Kuopion läänit ovat samoin pitäneet paikkansa kuudentena ja seitsemäntenä järjestykseluettelossa, kun tämä tehdään nousevan prosenttiluvun mukaan, jotavastoin Uudenmaan lääni, oltuaan neljäntenä järjestyksessä, on kohonnut toiseen sijaan ja Hämeen lääni viidennestä sijasta neljänteen järjestyksessä. Vaasan sekä Turun ja Porin lääneissä on vähennys avunsaajain suhteellisessa luvussa ollut pienempi, jotenka nämä läänit, oltuaan järjestyksessä vasta toisessa ja kolmannessa sijassa, ovat siirtyneet kolmanteen ja viidenteen sijaan.

Köyhäinhoidon *tulot* ja *menot* tekivät koko maassa viisivuotiskauden eri vuosina:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Tuloja . . . . .	4,250,499	4,206,200	4,296,718	4,386,590	4,551,797
Menoja . . . . .	4,062,067	3,986,787	4,077,545	4,259,066	4,578,807

Näihin vuotuisiin tulosummiin ei sisälly säästö lähinnä edelliseltä vuodelta, kuuluen oikeastaan siihen, eivät vuoden aikana otetut lainat, jotka joko on otettu peittämään jotakin vaillinkia tai joilla myös on tarkoitettu hankkia suurempi pääoma, josta köyhäinhoito tulee saamaan hyötyä pitemmän ajanjakson kuluessa, eivätkä myöskään kuntain keskenäiset saamiset, koska nämä eivät muodosta mitään lisäystä kokonaistuloihin, vaan pelkästään pääoman siirtoa. Menosummista on samasta syystä erotettu edelliseltä vuodelta maksamatta jääneet menot, muille kunnille suoritettut korvaukset sekä aikaisempiin vuosiin kuuluvat velansuoritukset.

Köyhäinhoidon vuotuiset menot olivat puheenalaisena viisivuotiskautena lisääntyneet 12.7 %. Kunnallisen vaivaishoidon kustannukset suoritetaan suurimmaksi osaksi, jotensakin 87 %, väestöä välittömästi verottamalla ruodulla- pidon, henkilöllisten köyhäinmaksujen sekä tulojen mukaan toimitetun takseerauksen muodossa. Jos köyhäinhoidon tuottamat suoranaiset verot jaetaan tasaisesti koko väestömäärälle, tuli 1896 vuoden lopussa joka henkeä kohti kaupungissa keskimäärin 2 markkaa 99 penniä, joka henkilöä kohti maaseudulla 1 markka 25 penniä. Vuoden 1900 lopussa tekivät vastaavat summat 2 markkaa 52 penniä kaupungeissa ja 1 markan 29 penniä maaseudulla. Kaupungeissa olivat siis köyhäinhoitomenot viisivuotiskautena vähentyneet, maaseudulla lisääntyneet. Edelleen on kuitenkin köyhäinhoidon tarpeisiin suoritettava verotus väestön lukumäärään verraten lähes kahta vertaa suurempi kaupungeissa kuin maaseudulla.

Kunnallisen köyhäinhoidon kustannukset kaikissa lääneissä vuonna 1900 nähdään seuraavasta taulusta:

Kunnallisen köyhäinhoidon kustannukset vuonna 1900.

*Frais de l'assistance publique 1900.*

L ä ä n i. <i>Gouvernements.</i>	Köyhäin- ja sairauslaitokset. <i>Maisons de charité.</i>	Lainain korkoja. <i>Intérêts.</i>	Hallinto. <i>Administration.</i>	Ruotuvaivaiset ja kulsekelevät köyhät. <i>Ambulants.</i>	Eiitteelle annetut. <i>Mis en pension.</i>	Säännöllistä apua saaneet. <i>Secours annuels.</i>	Sairaat ja mielenvikaiset (kotin ulkopuolella). <i>Malades et aliénés.</i>	Etumaksuja valtiolle. <i>Avances à la couronne.</i>	Lasten koulunkäynti. <i>Frequentation de l'école.</i>	Secours accidentals.	Satunnaista apua saaneet.	Sekalaisia menoja. <i>Dépenses diverses.</i>	Kokonaiskustannukset. <i>Total.</i>
Uudenmaan . . . . .	238,723	14,392	28,835	6,301	144,837	61,732	53,833	1,475	3,685	57,837	17,278	628,928	
Turun ja Porin . . . . .	150,335	20,840	46,896	446	222,955	192,140	43,385	3,974	11,186	71,352	59,270	822,779	
Hämeen . . . . .	151,358	15,599	21,362	7,965	127,027	76,931	34,982	416	8,089	24,833	23,834	492,396	
Viipurin . . . . .	129,305	3,900	16,859	54,158	132,384	84,405	26,560	8,356	4,299	22,225	32,243	514,694	
Mikkelin . . . . .	91,739	7,466	14,686	18,405	112,276	19,452	17,170	2,877	5,079	16,161	22,278	327,589	
Kuopion . . . . .	190,469	9,408	16,462	4,350	226,992	38,748	40,645	1,997	7,735	31,363	38,506	606,675	
Vaasan . . . . .	107,832	6,819	13,544	6,131	256,533	108,111	36,557	1,411	7,313	58,172	28,553	630,976	
Oulun . . . . .	37,698	1,812	11,780	71,069	231,740	71,814	29,527	492	4,703	65,812	28,323	554,770	
Yhteensä	1,097,459	80,236	170,424	168,825	1,454,744	653,333	282,659	20,998	52,089	347,755	250,285	4,578,807	
Niistä kaupungeissa . .	436,538	9,405	77,140	—	176,692	166,418	75,082	7,799	7,506	76,157	43,568	1,076,305	
« maaseudulla . . .	660,921	70,831	93,284	168,825	1,278,052	486,915	207,577	13,199	44,583	271,598	206,717	3,502,502	

Köyhäinhoidon kekonaiskustannuksiin verraten vuonna 1900 olivat eri menoerät:

	Prosenttilukuina kokonaiskustannuksista.		
	Kaupungeissa.	Maaseudulla.	Koko maassa.
Menoja elätteelle annetuista . . . . .	16.42	36.49	31.77
« köyhäin- ja sairashoitolaitoksista . . . . .	40.56	18.87	23.97
« säännöllistä apua saaneista . . . . .	15.46	13.90	14.27
« satunnaista apua saaneista . . . . .	7.08	7.76	7.59
« sairaista ja mielenvikaisista . . . . .	6.97	5.93	6.17
« ruotuvaivaisista . . . . .	—	4.82	3.69
Hallintokustannuksia . . . . .	7.17	2.66	3.72
Lainain korkoja . . . . .	0.87	2.02	1.75
Menoja lasten koulunkäynnistä . . . . .	0.70	1.27	1.14
Etumaksuja valtiolle . . . . .	0.72	0.38	0.46
Sekalaisia menoja . . . . .	4.05	5.90	5.47
Yhteensä	100	100	100

Köyhäin- ja sairashoitolaitosten menojen nousu *kaupungeissa* noin paljoa suurempaan prosenttiin köyhäinhoidon kokonaiskustannuksista kuin *maaseudulla* johtuu siitä, että köyhäinhoidon kokonaiskustannuksista hoidettujen suhteellinen luku kaupungeissa on melkoista suurempi kuin vastaava luokka maaseudun avunsääjistä. Mitä tulee elätteelle annettujen kustannuksiin, on samasta syystä suhde kaupunkien ja maaseudun välillä päinvastainen. Säännöllisesti ja satunnaisesti annettujen apujen menot nousevat sitävastoin kummatkin samaan suhteeseen köyhäinhoidon kokonaiskustannuksiin nähden kaupungeissa ja maaseudulla. »Hallintokustannuksia» nimiseen menoerään nähden on huomattava, että korvaus kunnallisen köyhäinhoidon talouden ja muitten asiain hoitamisesta on monin paikoin maaseudulla kunnan menoarviossa luettu muiden rinnan sen kanssa hoidettavain kunnallisten virkain ja tehtävain palkkaeriin, eikä sitä senvuoksi voida erittäin panna köyhäinhoidon tiliin.

Jos kaikki köyhäinhoidosta johtuvat menot jaetaan tasaisesti väkiluvun mukaan eri lääneissä sekä koko maassa, tuli keskimäärin väestön joka hengen osalle:

L ä ä n i t.	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
	<i>Smk.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smk.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smk.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smk.</i>	<i>ptä.</i>	<i>Smk.</i>	<i>ptä.</i>
Uudenmaan . . . . .	2	29	2	25	2	13	2	08	2	15
Turun ja Porin . . . . .	1	64	1	62	1	65	1	75	1	88
Hämeen . . . . .	1	59	1	56	1	57	1	62	1	79
Viipurin . . . . .	1	22	1	10	1	15	1	19	1	25
Mikkelin . . . . .	1	85	1	88	1	79	1	71	1	77
Kuopion . . . . .	1	93	1	90	1	99	1	98	2	02
Vaasan . . . . .	1	14	1	15	1	18	1	31	1	40
Oulun . . . . .	2	09	2	01	1	93	1	97	2	03
Koko maassa	1	65	1	61	1	61	1	66	1	75
Siitä kaupungeissa . . . . .	3	48	3	33	3	25	3	20	3	18
« maaseudulla . . . . .	1	42	1	39	1	40	1	45	1	54

Tämä vertailu osoittaa, että köyhäinhoitokustannusten absoluuttinen lisäys viisivuotiskauden kuluessa myös sisältää suhteellisen lisäyksen samanaikaiseen väkilukuun verraten. Maassa kokonaisuudessaan oli suhteellinen lisäys vuodesta 1896 lähtien noin 6 %. Kuten yhteenasetelmasta näkyy, ei lisäys kuitenkaan ollut yhtämittäinen, ja 1900 vuoden keskimäärä oli sama kuin 1895 vuoden. Lisäys tulee yksinomaan maaseudun osalle. Kaupungeissa olivat köyhäinhoitokustannukset väkilukuun verraten herkeämättä vähentyneet. Jos katsoo itseksitakin lääninä erikseen, niin huomaa, että köyhäinhoitorasitus väkilukuun verraten on koko ajanjakson kuluessa ollut suurin Uudenmaan läänissä. Sitä likinnä ovat alenevassa järjestyksessä seuranneet Oulun ja Kuopion läänit. Ajanjakson alussa oli köyhäinhoitorasitus suhteellisesti vähin Vaasan ja sitä likinnä Viipurin läänissä. Jo seuraavana vuonna oli suhde päinvastainen, ja sittemmin ovat köyhäinkustannukset edelleen olleet alhaisimmat Viipurin läänissä. Turun ja Porin lääni sekä Hämeen lääni ovat köyhäinhoitokustannusten suhteelliseen lisääntymiseen nähden siirtyneet 5:stä ja 6:sta järjestyssijasta 4:nteen ja 5:nteen sijaan. Mikkelin läänissä on suhteellinen köyhäinhoitorasitus sitä vastoin vähentynyt, niin että tämä lääni vuonna 1900 oli 6:s alenevassa järjestyksessä.

Maan kaikista *kaupungeista* oli vuonna 1900 Torniollla ja Kristiinankaupungilla väkilukuunsa verraten suurimmat köyhäinhoitokustannukset eli 5 markkaa 52 penniä ja 5 markkaa 23 penniä. Suhteellisesti pienimmät köyhäinhoitokustannukset oli Iisalmella eli keskimäärin 1 markka 42 penniä sekä Maarianhaminalla 1 markka 67 penniä asukasta kohti.



Köyhäinhoidon *eniten rasittama* maalaiskunta kussakin läänissä oli: Uudenmaan läänissä Vihti 3 markalla 32 pennillä, Turun ja Porin läänissä Maarian pitjä 4 markalla 17 pennillä, Hämeen läänissä Tammela 3 markalla 52 pennillä, Viipurin läänissä Viipurin maalaiskunta 3 markalla 27 pennillä, Mikkelin läänissä Pieksämäki 2 markalla 73 pennillä, Kuopion läänissä Suonejoki 2 markalla 94 pennillä, Vaasan läänissä Uudenkaarlepyyn maalaiskunta 8 markalla 90 pennillä sekä Oulun läänissä Suomussalmi 4 markalla 55 pennillä asukasta kohti. Uudenkaarlepyyn maalaiskunnan tavattoman suuri keskiluku johtuu siitä, että kunta rakensi vaivaistalon, jota tarkoitusta varten otettiin melkoinen laina. Se Vaasan läänin kunta, jolla asukaslukuun verraten oli lähinnä suurin köyhäinhoitorasitus oli Karstulan kunta, jossa keskimäärin tuli 2 markkaa 56 penniä asukasta kohti.

Köyhäinhoidon *vähimmin rasittamat* kunnat eri lääneissä olivat: Uudenmaan läänissä Pukkila 44 pennillä, Turun ja Porin läänissä Köökar 6 pennillä, Hämeen läänissä Renko 77 pennillä, Viipurin läänissä Lavansaari 10 pennillä, Mikkelin läänissä Kangaslampi 55 pennillä, Kuopion läänissä Kiihtelysvaara 83 pennillä, Vaasan läänissä Petalahti 33 pennillä ja Oulun läänissä Utsjoki 37 pennillä asukasta kohti.

Jos kaikki kunnallisen köyhäinhoidon menot, niihin luettuna vajuus edelliseltä vuodelta, verrataan suoranaisten avunsaajain koko lukumäärään, huomataan, että keskimääräinen kustannus kustakin suoranaisesti avustetusta henkilöstä *maaseudulla* oli allamainittuina vuosina:

L ä ä n i t.	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.	
	<i>Smf.</i>	<i>7<sup>ii</sup></i>	<i>Smf.</i>	<i>7<sup>ii</sup></i>	<i>Smf.</i>	<i>7<sup>ii</sup></i>	<i>Smf.</i>	<i>7<sup>ii</sup></i>	<i>Smf.</i>	<i>7<sup>ii</sup></i>
Uudenmaan . . . . .	80	85	81	03	82	53	84	16	85	80
Turun ja Porin . . . . .	58	31	59	40	63	89	71	94	73	59
Hämeen . . . . .	59	86	64	45	68	28	71	46	81	87
Viipurin . . . . .	67	91	61	78	72	37	80	84	85	77
Mikkelin . . . . .	54	96	61	96	61	12	62	59	59	82
Kuopion . . . . .	51	67	55	40	64	84	69	82	66	22
Vaasan . . . . .	47	92	49	81	53	92	61	44	65	07
Oulun . . . . .	51	05	55	06	56	96	60	43	62	81
Maaseutu kokonaisuudessaan	56	48	58	97	63	71	68	73	70	61

Tästä yleiskatsauksesta näkyy, että köyhäinhoito maaseudulla on vuosi vuodelta käynyt kalliimmaksi, vaikka ottaakin huomioon avunsaajien lisääntymisen. Vuodesta 1896 vuoden 1900 loppuun lisääntyi keskimääräinen kustannus suoranaista avunsaajaa kohti noin 25 %:lla.

Kaupungeissa olivat köyhäinhoitomenot keskimäärin jokaista avunsaajaa kohti:

Vuonna 1896.	Vuonna 1897.	Vuonna 1898.	Vuonna 1899.	Vuonna 1900.
117 mk 50 p.	122 mk 20 p.	136 mk 18 p.	137 mk 88 p.	143 mk 62 p.

Keskikustannus oli siis lakkaamatta lisääntynyt kaupungeissakin, vaikka lisäys (22.23 %) ei ollut aivan yhtä suuri kuin maaseudulla. Keskikustannus avunsaajaa kohti oli koko viisivuotiskauden kuluessa kaksi vertaa suurempi kaupungeissa kuin maaseudulla.

Koko maassa oli, kun kuntien keskinäiset suoritukset lasketaan pois, v. 1900 79 markan 23 p:n keskikustannus, mikä siis osottaa lisäystä 23.91 %.

Jos tarkastaa kutakin lääninä erikseen, huomaa että köyhäinhoito maaseudulla on koko viisivuotiskauden käynyt kalliimmaksi Uudenmaan ja sitä lähinnä Viipurin läänissä, vaikka jälkimäisellä läänillä väkilukuunsa verraten oli vähimmät kustannukset samoin kuin suhteellisesti vähin avunsaajain määrä sekä Uudenmaan läänin maaseudulla ensimmäin mainitussa suhteessa oli järjestyksessä neljäs sija läänien joukossa. Huokeimmaksi tuli köyhäinhoito vuosina 1896--1898 Vaasan läänissä, vuonna 1899 Oulun ja vuonna 1900 Mikkelin läänissä. Yleensä huomataan, että Mikkelin, Kuopion ja Oulun lääneissä, missä avunsaajain suhteellinen lukumäärä on suurempi kuin muissa lääneissä, keskimääräinen kustannus avunsaajaa kohti on supistettu pienemmäksi kuin muissa lääneissä, Vaasan lääninä lukuunottamatta.

## 2. Hätäaputoimet.

Se kato, joka vuonna 1899 myöhäisen ja kylmän kevään sekä suurempien vesistöjen varsilla tapahtuneiden tulvain johdosta kohtasi laajoja osia Vaasan, Kuopion ja Oulun läänejä, jota paitsi vuodentulo myöskin maan eteläisissä ja keskiosissa tuli keskinkertaista huonompi, aiheutti hallituksen ryhtymään helpottamaan kadon kohtaamien seutujen hädänalaisen väestön toimeentuloa seuraavaan viljankorjuuseen asti. Kelvollisen siemenviljan varaamiseksi annettiin jo keväällä käsky, että valtion rukiinsiemenvarastoja oli ostamalla kartutettava kotimaasta ja myöhemmin ryhdyttiin samanlaiseen toimenpiteeseen ohra- ja kauravarastojenkin lisäämiseksi.

Viljantuonnin helpottamiseksi taas osotettiin hätäapurahaston käytettävänä olevista varoista, joita tähän aikaan oli noin 2,900,000 markkaa, enintään 2 miljoonaa markkaa annettavaksi 6 kuukauden lainoiksi 5 1/2 %:in korolla

liikkeenharjoittajille, jotka sitoutuivat ulkomaalta myytäväksi tai lainattavaksi tuottamaan leiväksi kelpaavaa viljaa. Tätä paitsi asetti Senaatti Oulun läänin kuvernöörin käytettäväksi kaikkiaan 200,000 markkaa, jotka varat olisi kuvernöörin tarkemman määräyksen mukaan jaettava ja annettava lainaksi läänin hädänalaisille kunnille, jotta nämä saisivat tilaisuutta joko itse toimeenpanna pienempiä hätäaputoita taikka myös myöntämällä lainoja hyväksi tunnetuille maanviljelijöille, valmistaa näille tilaisuutta teettää paikkakunnan olojen mukaisia sekä maanviljelyksen yleistä taloutta hyödyttäviä töitä. Kun sen ohessa pidettiin tärkeänä, ettei kansakoulurakennuslainain anto pysähtyisi, erittäinkin kun semmoisia rakennusyrityksiä sopi järjestää hätäaputoiksi kadon kohtauksissa kunnissa, siirrettiin Senaattiin esityksestä miljoona markkaa yleisistä valtiovaroista lainausrahastoon, jonka varat aikaisemman lainanannon johdosta silloin olivat kovin hupenneet. Niinikään lisättiin apurahaston suuresti vähenneitä varoja siirtämällä siihen yleisestä valtiorahastosta 1,500,000 markkaa, joka rahamäärä olisi maksettava valtiorahastolle takaisin niin pian kun hätäaputarkoituksiin annetuista lainoista oli vastaava määrä suoritettu.

Työnansion hankkimiseksi hätää kärsivälle väestölle toimeenpantiin useilla kadon kohtaamilla paikkakunnilla tienrakennustöitä, joita varten vuosina 1899 ja 1900 myönnettiin valtiovaroista kaikkiaan 324,040 markkaa 48 penniä, lukuunottamatta 21,562 markan 24 pennin määrää erinäisiin kruununmetsissä hätäaputoina suoritettuihin sillanrakennus-, porrastus- ja halonhakkuihin, sekä Nivalan kunnalle erinäisten hätäaputoiden toimeenpanoa varten 15,000 markan koroton laina.

Paitsi edellä mainittua 200,000 markan määrärahaa, joka vuonna 1899 asetettiin Oulun läänin kuvernöörin käytettäväksi korottomiksi hätäapulainoiksi tarvitseville kunnille, myönsi Hallitus erinäisten hakemusten johdosta vuonna 1900 lisäksi kahdelletoista kunnalle korottomia lainoja syömäviljan ostoon kaikkiaan 149,000 markkaa sekä 2,050 hl rukiita ja 200 hl ohria, siemenviljan hankkimista varten 10,000 markan lainan Kuusamon kunnalle sekä erinäisille muille kunnille siemenviljalainoja luomossa, kaikkiaan 2,063 hl rukiita.

Tehdystä hakemuksesta myönnettiin myöskin Mikkelin läänin maanviljelysseuralle ja Keski-Suomen Maanviljelysseuralle korottomat lainat, jotta seurat voisivat ostaa ja ostohintaan pitää tarjona siemenkauroja, jonka ohessa siementen saannin helpottamiseksi ryhdyttiin siihen toimenpiteeseen, että kruunun jyvästöistä myytiin viljaa kunkin paikkakunnan käypähintaan, 18—20 markasta hl rukiita, 13—15 markasta hl ohria sekä 11—12 markasta hl kuroja.

Vielä on mainittava, että 3,000 markan koroton laina myönnettiin Rautavaaran kunnalle kunnan vaivaihoidon avustamiseksi sekä 30,000 ja 15,500 markan korottomat lainat Iitin ja Pyhtään kunnille jaettavaksi niille kunnanjäsenille, jotka olivat enimmäis-kärsineet edellisen vuoden tulvista. Kaikki

nämä lainat myönnettiin kunnan jäsenten yhteisellä vastuulla ja useimmat sillä ehdolla, että laina maksetaan takaisin 3 vuoden kuluessa.

Samaten kuin lähinnä edellisinä katovuosina esiintyi yksityinen hyväntekeväisyys tälläkin kertaa järjestetyssä muodossa ja otti laajaperäisesti osaa pyrintöihin kadon seurausten lieventämiseksi sen kohtaamilla paikkakunnilla. Kun kävi selväksi, että nälkävuosi oli tulossa, kutsui se kolminimiehininen komitea, joka vuonna 1893 oli asetettu Valtiosäätyjen pankkivaltuusmiesten valvonnan alaisena hoitamaan vuosina 1891—1893 kerättyjen hätäapuvarojen ylijäämää, yleisen kokouksen Helsinkiin marraskuun 11 päivänä 1899, joka kokous sai toimekseen tehdä ne päätökset, joita asiaintila vaatisi. Kokouksessa päätettiin asetettavaksi Keskushätäapukomitea, johon kuuluisi viisitoista kokouksessa valittujen valitsijamiesten valitsemaa henkeä, sekä uskoa komitealle käsillä olevien varojen käyttäminen vallitsevan hädän lieventämiseksi ynnä lisävarojen kokoominen samaan tarkoitukseen.

Tämän päätöksen perusteella sai kohdakkoin sen jälkeen perustunut Keskushätäapukomitea, joka puheenjohtajakseen valitsi esittelijäsilhteri J. A. Nordmanin, paikalla käytettäväkseen 353,978 markkaa 60 penniä, mikä oli ylijäämä 1893 vuoden hätäapurahastosta. Sittekun Keskuskomitea tiedustamalla oli saanut selvyyttä hädän laajuudesta sekä muista taloudellisista oloista kadon kohtaamilla paikkakunnilla ja asetuttuaan yhteyteen Oulun ja Kuopion lääneihin perustettujen lääninhätäapukomiteain sekä muiden paikallisten hätäapukomiteain kanssa, päätti komitea viipymättä ryhtyä toimenpiteihin hädänalaisten auttamiseksi.

Yleiseksi periaatteeksi avustuksen jakamisessa määrättiin, että avustusta olisi annettava mikäli mahdollista ainoastaan suoritetun työn korvaukseksi eikä semmoisten henkilöjen hyväksi, joita siihen asti lainmukaisesti oli elätetty kunnan köyhäinhoidon kustannuksella sekä että työpalkat sovitettaisiin työn laadun ja paikkakunnan yleisen käypähinnan mukaan. Käsitöitä, pääasiallisesti kehruuta ja pellava-, rohdin- ja hampukkankaan kudontaa sekä puuteosten valmistusta toimeenpantiin useissa Kuopion, Oulun ja Vaasan läänin kunnissa sekä yhdessä Mikkelin läänin kunnassa. Perhon kunnassa toimeenpantiin opetus honkaniinin palmikoimisessa. Joihinkuihin kuntiin perustettiin myös kouluja naisten käsiteollisuutta varten, kun työtaidon havaittiin hätääkärsivillä paikkakunnilla ylipäättään olevan sangen alhaisella kannalla. Käsiteollisuuden edistämiseksi käytettiin varoja kaikkiaan 34,415 markkaa 69 penniä. Tässä yhteydessä mainittakoon, että Oulun läänin Talousseuralle myönnettiin 100 markkaa turnipsinviljelyksen opettamiseksi läänin yhteiselle kansalle.

Sen johdosta, että oli saapunut lukuisia anomuksia avun hankkimisesta hädänalaisille kansakoulun oppilaille, joitten oli sen puutteessa täytynyt keskeyttää koulunkäyntinsä, myönnettiin apuvaroja kaikkiaan 8,150 markkaa, jota

paitsi useaan erään lähetettiin vaatteita Rutakon, Nilsiän, Rautavaaran, Kiu-ruveden, Pielisjärven, Nurmeksen, Kuusamon, Nivalan, Haapaveden, Ristijärven, Piippolan, Viitasaaren, Lestijärven, Saarijärven ja Toholammin kuntain kansakouluille. Sitä paitsi perustettiin komitean toimesta Nivalan pitäjään kansakoulunoppilaitten ruokintalaitos, joka sai 25 säkkiä ruisjauhoja, sekä Nilsiän pitäjän kirkonkylään lastenkoti, missä sadalle lapselle, 64 tytölle ja 36 pojalle, kevätkuukausina opetettiin sisälukua ja käsitöitä. Lastenkodin kustannukset nousivat 2,682 markkaan 4 penniin, lukuunottamatta johtajattaren matkakuluja.

Etusijassa tarvitseville kansakoulunoppilaille, mutta sen ohessa myös muille hätääkärsiville henkilöille kadon kohtaamilla seuduilla jaettiin keskushätäapukomitean toimesta noin 10,120 osaksi uutta, osaksi käytettyä vaatekappaletta, jotka komitealle olivat saapuneet lukuisista osista maata. Sitä paitsi lähetettiin useille kunnille kankaita, lankaa ja ompelutarpeita, jotta köyhillä äideillä olisi tilaisuutta itse valmistaa vaatteita perheelleen.

Hankkiakseen laajemmassa määrässä työnansiota miespuoliselle väestölle myönsi Keskushätäapukomitea myös määrärahoja erinäisiä suurempia työyhtymänsä, kuten tie- ja siltarakennuksia sekä soitton ja nevojen ojitusta varten. Tie- ja siltarakennuksista suoritettiin työpalkkoina kaikkiaan 33,570 markkaa sekä korottomien lainojen muodossa 7,519 markkaa, soitton ojitusta varten annettiin korottomia lainoja yhteensä 11,808 markkaa, jonka ohessa 1,000 markkaa käytettiin Utajärven pitäjän kansakoululle kuuluvan suon ojitukseen.

Osin omasta maasta ja osin Pohjois-Jyllannista osti Keskushätäapukomitea 6,108 hehtolitraa siemenohria ja -kauroja 72,240 markan hinnasta. Virosta, Saksasta ja kotimaasta ostettiin 2,110 hehtolitraa siemenperunoita 12,750 markalla 92 pennillä. Kun komitea sitä paitsi antoi apua ohran-, kauran- ja perunansiementen ostoon yhteensä 30,089 markkaa 93 penniä, käytti komitea toukosiementen ostoon kaikkiaan 115,080 markkaa 85 penniä. Tämän lisäksi osti komitea 15,581 markalla 36 pennillä 1,076 hl siemenrukiita, joita seuraavana kesänä jaettiin 11 kunnalle, jota paitsi 7 kunnalle myönnettiin, niinikään siemenrukiitten ostoon, yhteensä 7,255 markkaa 50 penniä. Syyssiementen ostoon käytettiin siis 22,836 markkaa 86 penniä.

Siemenet jaettiin paikallisten hätäapukomiteain ja kunnallislautakuntain harkinnan mukaan korottomina lainoina pääasiallisesti torppareille, mäkitupalaisille ja tilattomille sekä semmoisille hädänalaisille pikkutilallisille, jotka eivät olleet saaneet kruununlainoja, sillä ehdolla että lainat maksettaisiin takaisin ensi elonkorjuun jälkeen.

Myöskin karjanrehun puutteen poistamiseksi ryhtyi komitea aputoimiin. Olkien, heinäin y. m. hankkimiseksi erinäisille Kuopion läänin kunnille myönsi

komitea korottomina lainoina 30,000 markkaa lainansaajain yhteistä takuuta vastaan sekä 1—2 vuoden takaisinmaksuvelvollisuudella.

Kaikki Keskushätäapukomitean välityksellä lähetetyt avustustavarat, niinkuin elintarpeet, vaatteet y. m. sekä hätääkärsivillä paikkakunnilla valmistetut käsityötuotteet kuljetettiin valtionrautateilla rahtivapaasti, jota vastoin paikalliskomiteat tavallisesti omilla varoillaan kustansivat maakuljetuksen lähimmältä rautatienasemalta.

Keskushätäapukomitean kaikkien avustustoimien kustannukset vuosina 1899 ja 1900 nousivat yhteensä 286,879 markkaan 21 penniin. Kun komitealla samaan aikaan oli käytettävänä kaikkiaan 462,104 markkaa 8 penniä, josta määrästä suurin osa eli 353,978 markkaa 60 penniä oli säästöä 1893 vuoden hätäapurahastosta, 26,366 markkaa 49 penniä maksettuja lainoja ja korkoja, 10,719 markkaa 49 penniä kuntain takaisin maksamia varoja sekä 71,039 markkaa 50 penniä komitealle kertyneitä rahalahjoja, osotti siis Keskushätäapukomitean tilinpäätös joulukuun 31 päivänä 1900 säästöä 175,224 markkaa 87 penniä. Kun melkoinen osa menoista oli siemenvilja- ja muita lainoja yhteensä 156,794 markkaa 32 penniä sekä valmistetut ja toistaiseksi myymättä olevat käsityöt ynnä erinäiset tarveaineet arvioitiin 13,607 markkaan 50 penniin, oli komitealla toimintakautensa lopussa todellisesti varoja kaikkiaan 345,626 markkaa 69 penniä, jotka varat annettiin Valtiosäätyjen pankkivaltuusmiesten valitseman hallintokomitean hoidettavaksi ja varattavaksi hädänalaisten avustamiseen vastaisina katovuosina.

### 3. Testamentteja ja lahjoituksia.

Viisivuotiskaudella 1896—1900 on, kuvernöörien kertomusten mukaan, verrattuina Suomalaisessa virallisessa lehdessä julkaistuihin uutisiin, yleishyödyllisiin tarkoituksiin tullut testamenttien ja lahjoitusten kautta niin hyvin lukuisampia kuin tuntuvasti suurempia pääomamääriä kuin edellisen viisivuotiskauden aikana. Käteistä rahaa ja arvopapereita käsittävät lahjoitukset nousivat ajanjakson 1891—1895 kuluessa yhteensä 2,075,555 markkaan, 300 ruplaan sekä 400 kruunuun, mutta viisivuotiskaudella 1896—1900 tehtyjen lahjoitusten määrä arvioitiin kaikkiaan 10,629,194 markaksi eli viisi kertaa suuremmaksi kuin edellisellä viisivuotiskaudella. Lahjoitukset käsittivät etupäässä käteistä rahaa ja arvopapereita. Viimeksi mainittuun määrään on kuitenkin myös luettu joidenkuiden lahjoitettujen kiinteistöjen sekä taidekokoelmain arviokuva, mikäli niiden arvo on ilmoitettu.

Alla oleva taulu osottaa Suomen markoin eri lääneissä sekä koko maassa tehtyjen lahjoitusten pääoma-arvon itsekunakin vuonna 1896—1900.

L ä ä n i t.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Uudenmaan . . . . .	46,200	29,830	68,852	154,096	57,132
Turun ja Porin . . . . .	143,000	621,019	1,062,500	111,659	16,041
Hämeen . . . . .	13,964	18,450	35,036	470,300	13,689
Viipurin . . . . .	—	25,000	—	217,600	1,000
Mikkelin . . . . .	87,500	—	11,517	20,162	7,600
Kuopion . . . . .	800	—	11,666	32,455	1,948
Vaasan . . . . .	3,795,297	42,000	5,075	3,002,825	186,808
Oulun . . . . .	—	2,080	10,000	60,033	246,060
Yhteensä	4,086,761	738,379	1,204,646	4,069,130	530,278

Lahjoitettujen varojen määrä oli viisivuotiskaudella 1896—1900 eri lääneissä seuraava:

Uudenmaan läänissä . . . . .	356,110	markkaa.
Turun ja Porin läänissä . . . . .	1,954,219	»
Hämeen » . . . . .	551,439	»
Viipurin » . . . . .	243,600	»
Mikkelin » . . . . .	126,779	»
Kuopion » . . . . .	46,869	»
Vaasan » . . . . .	7,032,005	»
Oulun » . . . . .	318,173	»

Edellä olevassa yhteenasetelmassa on erittäin huomattava Vaasan lääni, mutta myöskin Turun ja Porin lääni sangen suurista kokonaissummistaan, mitkä johtuvat, niinkuin seuraavasta näkyy, erinäisistä suurista lahjoituksista, kuten Antellin, Duvaldin, Malmin, Lindemanin ja Svensbergin lahjoituksista, jotka lahjoittajan kuoleman johdosta joutuivat käytettäväiksi vuosina 1896, 1897, 1898 ja 1899. Tämä on myös syynä siihen, että kokonaissummat mainittuina vuosina ovat erittäin suuret. Jollei ota lukuun näitä yksityisiä tavattoman suuria testamenttimääräyksiä, huomaa, että mainitun ajanjakson kuluessa vuosi 1899 kaikissa lääneissä osottaa suhteellisesti suurinta uhraavaisuutta yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Lahjoitusten tarkoitukseen nähden on huomattava, että, niinkuin seuraavasta erikoisluettelostakin käy selville, suurin osa näistä lahjoituksista on tarkoittanut kansansivistyksen kohottamista, köyhäin lasten koulunkäynnin

aikaansaamista ja helpottamista, opinnoitten, tieteellisen tutkimuksen, kirjallisuuden ja taiteen edistämistä sekä hyväntekeväisyyden harjoittamista eri muodoissa y. m.

Yksityisten henkilöitten tekemistä lahjoituksista mainittakoon erikseen seuraavat, joiden pääoma-arvo on 5,000 markkaa taikka enemmän:

*Uudenmaan läänissä:* valtioneuvos G. von Wintheriltä 10,000 markkaa sähkövalaistuksen hankkimiseksi Helsingin sotilassairaalaan; rouva Minette Wallenstjernalta 12,000 markkaa jaettavaksi tasan seuraavien Helsingissä olevien hyväntekeväisyyslaitosten ja yhdistysten kesken: parantumattomien sairasten kodin, diakonissalaitoksen, sokeainopiston, lähetysmajan, »Sokeain ystävään» yhdistyksen sekä raajarikkoisten auttamisyhdistyksen kesken; tilanomistaja Oskar Finneltä »Suomen kansalle» 20,000 markkaa apulisäksi kansallismuseon rakentamista varten Helsinkiin, jolle museolle vainaja myös on lahjoittanut kokoelmansa vanhaa hopeaa, tinaa, aseita ja porssiineja sekä vanhan aikaisia huonekaluja y. m., sitäpaitsi 10,000 markkaa Helsinkiin perustettavalle ukkokodille, 10,000 markkaa yliopistolle sillä ehdolla, että näistä varoista muodostetaan rahasto, jonka korot jaetaan musiikkistipendeiksi, sekä 3,000 markkaa jaettavaksi tasan Helsingin rouvasväenyhdistyksen, Emma Mäkisen turvakodin ja Helsingin kaupunkilähetyksen kesken; Töölön sokeritehdas-osakeyhtiöltä 5,000 markkaa Töölön kansakoulujen lainakirjaston täydentämistä ja hoitoa varten; muurarimestari K. M. Kullmanilta ja hänen vaimoltaan Ottialta 5,000 markkaa tilaisuuden hankkimiseksi Helsingin kansakoululapsille kesäoleskeluun maalla: osakeyhtiö P. Sinebrychoffilta 10,000 markkaa Ruotsalaisen kansakoulun ystävien yhdistykselle sekä 10,000 markkaa Kansanvalistusseuralle; herra Henrik Borgströmiltä 5,000 markkaa kansanvalistustarkoituksiin; maisteri G. E. af Hällströmiltä 20,000 markkaa stipendirahaston perustamiseksi yliopistoon; insinööri Rob. Huberilta puolisoineen 10,000 markkaa pohjarahastoksi sairasapu- ja eläkekassan perustamista varten lahjoittajan työpajoissa ja liikekonttorissa palvelevien työntekijäin ja apulaisten hyväksi; isännöitsijä W. Kastegrenilta Pietarissa 2,000 ruplaa Kansanvalistusseuralle; neiti G. S. Rydmanilta seuraaville Helsingissä toimiville hyväntekeväisyyslaitoksille: Vanhusten kodille 25,000 markkaa, ijäkkäiden palvelijatarten kodille 25,000 markkaa, sokeainkodille 5,000 markkaa, kaupunkilähetykselle 5,000 markkaa, rouvasväenyhdistykselle 5,000 markkaa ynnä Malmin aseman lähellä oleva maapalsta rakennuksineen ja kalustoineen käytettäväksi opettajatar-kodiksi; nimittämättömältä antajalta 10,000 markkaa lutherilaiselle evankeliumiyhdistykselle; kauppias K. H. Renlundilta Helsingin kaupungille 40,000 markkaa sillä ehdolla, että pääoman korot käytetään stipendeiksi henkilöille, jotka ovat käyneet ylemmän kansakoulun ja sitten haluavat kehittyä käytännöllisiin toimiin, Kokkolan kaupungille 6,500 markkaa, jonka rahamäärän korot käytetään stipendeiksi varattomille koulunoppilaille; vapaaherratar Anna Wallénilta



7,000 markkaa kansakoulun perustamiseksi Haikon tilalle Porvoon pitäjään; leskirouva Mathilda Thölgreniltä 12,000 markkaa Porvoon sairaskodille sekä 8,000 markkaa saman kaupungin lastenkodille; sijaiskonsuli L. Söderströmiltä talo Porvoossa käytettäväksi »Vanhusten kodiksi»; sahanomistaja A. Dahlbergilta Tenholassa vastikään rakennettu kansakoulutalo, arvioitu 10,300 markkaan; kauppias T. Uschanoffin perillisiltä 6,000 markkaa kunnansairaalan perustamiseksi Elimäen pitäjään sekä vapaasijojen kustantamiseksi sairaalassa; tilanomistaja Pehrmanilta Kirkkonummella 10,000 markkaa osin pitäjän vaivaiskassan kartuttamiseksi ja osin varattomien ruotsia puhuvain koululasten vaatetusavuksi Porkkalan ja Järfön kansakouluissa.

*Turun läänissä:* neiti J. C. Valeruilta 5,000 markkaa Turun ukkokodille; leskirouva Marie Louise Lindemanilta Turun kaupungin hautausmaan kunnossapitoon 20,000 markkaa, yliopistolle 30,000 markkaa, jonka rahamäärän korot käytetään stipendeiksi kolmelle jumaluusopin ylioppilaalle, Suomalaisen Kirjallisuuden seuralle 25,000 markkaa, Turun suomalaiselle lyseolle 20,000 markkaa, Kansanvalistusseuralle 10,000 markkaa, Taiteilijain ja kirjailijain eläkekassalle 5,000 markkaa, Ruotsalaisen kirjallisuuden seuralle 5,000 markkaa, Ruotsalaisen sivistyksen ystävain seuralle Turussa 5,000 markkaa, erinäisille hyväntekeväisyys- ja kirkollisille laitoksille, etupäässä Turun kaupungissa, yhteensä 105,000 markkaa sekä vihdoin, poisluettuina yksityisille henkilöille maksettavat erinäiset legaatit, yhteensä 30,000 markkaa, loput omaisuudesta, 242,836 markkaa, Turun kaupungille vaivashoitojohtokunnan hoidettavaksi, ollen johtokunnan jaettava mainitun pääoman korot Turun yhteiskuntaan kuuluville apuatarvitseville perheille ja varattomille naisille jouluksi; kieltenopettaja Nikodemus Hauvoselta 5,000 markkaa Turun kansankirjastolle; kauppias Israel Wilhelm Rautellilta, testamentin mukaan, 25,000 markkaa Turun vapaaehtoiselle palokunnalle sekä 25,000 markkaa Eschnerin vapaalasaretti-rahastolle; läkkiseppä Johan Aleksander Ahlgrenilta 5,000 markkaa Turun ukkokodille sekä 5,000 markkaa rahastoksi köyhäin lasten kasvatusta varten; rouva A. M. Wahlströmiltä 50,000 markkaa rahastoksi iäkästen palvelijatarten kodin perustamista varten Turkuun, 35,000 markkaa saman kaupungin ukkokodille sekä 20,000 markkaa stipendirahastoksi Turun ruotsalaisen tyttökoulun varattomia oppilaita varten; merikapteeni M. K. Tengströmiltä noin 40,000 markkaa Turun ja Korpoon kunnille; Carl Fredrik ja Amalia Juseliuksen perillisiltä 30,251 markkaa käytettäväksi apurahoiksi, opetus- ja lääkäriavuksi Porin kunnan sokeille ja heikkonäköisille henkilöille; kauppaneuvoksetar Eva Ahlströmiltä 100,000 markkaa hänen miesvainajansa tahdon mukaisesti jaettavaksi tasan Suomalaisen kansakoulun ystävain seuran, Kansanvalistusseuran, Suomen merimieslähetyksen sekä Noormarkun tehtaalle perustettavan turvatomain lasten hoitolan kesken; kauppias Gustaf Svensbergiltä Porissa apu-

rahaston perustamiseksi Porin kaupungin ruumiillisen työn tekijäin hyväksi 100,000 markkaa, Porin kauppaopistolle 100,000 markkaa, pakanalähetykselle 25,000 markkaa, Porin kuumesairaалalle 50,000 markkaa, vanhojen ja voimattomien työntekijäin kodin rakentamiseksi 50,000 markkaa, Huittisten, Nakkilan, Kokemäen ja Ulvilan pitäjäin kansakouluille kullekin 25,000 markkaa, Porin Vapaaehtoiselle palokunnalle 50,000 markkaa, lastenkodin perustamiseksi Poriin 75,000 markkaa, sikäläisille »pauvres honteux» luokkaan kuuluville 29,000 markkaa, kaupungin kaunistamiseen käytettäväksi 100,000 markkaa, urkuharmoonin ostamiseksi hautakappeliin 1,000 markkaa sekä loput omaisuudesta, 210,000 markkaa, sittekun sukulaisille ja joillekuille muille yksityishenkilöille oli annettu eräät rahamäärät, Porin yksityiselle ruotsalaiselle yhteiskoululle; fil. maisteri Gustaf Grönfeltiltä 15,000 markkaa yliopistolle, 15,000 markkaa Suomalaisen kirjallisuuden seuralle sekä 38,500 markkaa jaettuina useaksi eri lahjoitukseksi, osin stipendeiksi Porin suomalaisen lyseon, suomalaisen tyttökoulun sekä kansakoulujen eteville oppilaille, ja osin Satakunnan museolle, Konkordia yhdistykselle sekä hyväntekeväisyystarkoituksiin; työmies Oskar Frimanilta 20,800 markkaa rahastoksi, jonka korot jouluna jaetaan apurahoiksi Porin kaupungin köyhille työntekijöille ja leskille; kauppaneuvos F. Martinssonilta 5,000 markkaa Kivimaan kunnalle sillä ehdolla, että korot käytetään joulu- ja pääsiäislahjoiksi köyhille, jotka eivät saa vaivaisapua; aviopuolisoilta Juho ja Leena Dannbergilta Raision kunnalle  $\frac{3}{4}$  samassa kunnassa olevaa Konstan verotaloa arvioitu 20,000 markkaan, sillä ehdolla, että tilan tulot käytetään yleishyödylliseen tarkoitukseen; tilanomistaja J. A. Ramsaylta ja rouva Sofia Ramsaylta 10,000 markkaa, jonka rahamäärän korot käytetään Perniön kunnan köyhäin sairaavuksi; kauppias E. Lönnbeckiltä 10,000 markkaa, jonka summan korot jaetaan apurahoiksi Taalintehtaan köyhille kansakoululapsille; tehtailija L. Schnittin perillisiltä 15,000 markkaa Liedon pitäjän Lonkinaisten kylän kansakoululle, 10,000 markkaa Littoisten tehtaan työntekijäin apukassalle, 5,000 markkaa stipendirahastoksi tehtaan kansakoululle sekä 15,000 markkaa Turun ukkokodille; tuntemattomalta antajalta 10,000 markkaa Uudenkaupungin lastenkodille; leskirouva A. Roslinilta 16,000 markkaa samaan tarkoitukseen sekä 2,000 markkaa köyhäin polttopuiksi; kauppias Fr. Lehtiseltä 10,000 markkaa useana eränä eri tarkoituksiin, niinkuin Kansanvalistusseuralle, Suomalaisen kirjallisuuden seuralle y. m.; vapaaherra S. W. v. Troililta 5,991 markkaa Melikkälän lahjoitusrahaston nimisenä Raision pitäjän kansakoululasten hyväksi; merikapteeni Joh. Julius Fogelbergiltä sekä rouva Charlotta Fogelbergiltä 5,000 markkaa Navon kunnalle apulisäksi kunnanlääkärin asunnon rakentamiseen.

*Hilmeen läänissä:* kunnallisneuvos Rudolf Meyeriltä 10,000 markkaa sairaalan perustamiseksi Forssaan; kauppaneuvos August Borgströmiltä 125,000 markkaa lastentarhan perustamiseksi Forssaan, 25,000 markkaa Forssan maan-

viljelystyöntekijäin sairas- ja hautausapurahaston pohjarahastoksi, 25,000 markkaa Tampereen verkatehtaan työntekijäin sairasapukassalle sekä 200,000 markkaa Helsingin musiikkiopistolle; kauppias Johan Gustaf Grönforsilta 5,000 markkaa vapaavuoderahastoksi Hämeenlinnan lääninsairaalaan, konttoristi C. J. Källrosilta 19,036 markkaa saman kaupungin vaivaistalolle; läänin-agronoomi N. M. Bremeriltä 40 Yhdyspankin osaketta, joiden korko lahjoittajan kuoltua vuosittain uudenvuoden aikaan arvotaan maan kaikkien varsinaisten maanviljelysvirkamiesten kesken («Bremerin uudenvuodenlahja»); leskirouva Viktoria Engströmiltä 15,000 markkaa Tampereen ukkokodille; neiti Gertrud von Esseniltä 10,000 markkaa rahastoksi, jonka korot käytetään Hatulan lastenkodin hyväksi; rouva H. Toivoselta Humppilassa oleva asuinrakennus käytettäväksi kansakoulutaloksi; tilanomistaja K. A. Bollfrasilta Janakkalan kunnalle 5,000 markkaa, jonka rahamäärän korot käytetään kunnan köyhäin hyväksi sekä 2,000 markkaa kirkon koristeluun; överstiluutnantti Axel Norden-  
svanilta ja hänen puolisoiltaan Emilialta 3 Tampereen pellavatehdas-osakeyhtiön osaketta, arvoltaan noin 30,000 markkaa sekä 2,000 markkaa rahaa Hausjärven kunnan kansakoululle sekä saman verran kunnallisen vaivaistalon rakentamiseen.

*Viiipurin läänissä:* vapaaherra Adolf Tandefeltilta 25,000 markkaa oman talon hankkimiseksi Haminan yksityiselle suomalaiselle yhteiskoululle; hovioikeudenneuvos M. J. Alopæukselta 150,000 markkaa Kymin kihlakunnan kansakoulujen hyväksi; kapteeni William Ruthilta 50,000 markkaa rahaston perustamiseksi, jonka vuotuiset korot on käytettävä varattomien, nuhteettomien ja ansiokkaitten kansakoulunopettajain ja kansakoulunopettajanleskien lasten kasvatusavuksi, sekä 15,000 markkaa stipendeiksi itsenäisille pikkuviljelijöille, tilanvuokraajille ja torppareille, jotta näillä olisi tilaisuutta ulkomaalla käytännöllisesti perehtyä voimaperäiseen n. k. pikkuviljelykseen.

*Mikkelin läänissä:* kauppias G. H. Pesoselta Savonlinnassa 20,000 markkaa köyhäin kansakoululasten hyväksi; talolliselta Johannes Kepilältä Hartolassa 10,000 markkaa köyhäin lasten koulunkäynnin kustantamiseksi Kuivajärven kylän kansakoulussa sekä lainakirjaston hyväksi; rovastin leskirouvalta Olivia Berneriltä Mäntyharjussa 5,162 markkaa sairaanhoitajattaren palkkamiseksi kuntaan; ratsutilalliselta Gabriel Paunoselta 10,000 markkaa sairastuvan perustamiseksi Juvan kuntaan sekä 1,000 markkaa saman pitäjän Koikkalan kansakoululle; maanviljelijä Abel Häyryseltä Pieksämäen kunnalle lahjoittajan omistama, pitäjän kirkonkylässä sijaitseva maatila, arvioitu 30,000 markkaan, jonka tulot on käytettävä köyhäin koululasten avustamiseksi; sitä paitsi 10,000 markkaa rahastoksi, jonka korot on käytettävä semmoisten etevien kansakoulunoppilasten avustamiseksi, jotka haluavat jatkaa koulunkäyntiään ylemmässä koulussa, sekä 15,000 markkaa rahastoksi, jonka korot on jaettava viljelyslainoiksi uutisviljelijöille.

*Kuopion läänissä:* varanimismiehen leskeltä Kristina Fröbergiltä 16,230 markkaa rahaston perustamiseksi, jonka korot käytetään köyhäin avustamiseen Kuopion kaupungissa; toiminimi Gustaf Raninilta 10,000 markkaa kansansivistyksen edistämiseen; kauppaneuvos F. Neppenströmiltä 5,000 markkaa Joensuun diakonilaitokselle.

*Vaasan läänistä* on etusijassa mainittava lääketieteenlisensiaatti Herman Frithiof Antellin suuremmat lahjoitukset, joiden pääosa joutui käytettäväksi puheena olevan ajanjakson kuluessa. Nämä lahjoitukset olivat: 1,000,000 Suomen markkaa, jotka lahjoittaja testamenttasi »Suomen kansalle» vastaisen kansallismuseon pohjarahastoksi, jolle museolle hän myös lahjoitti raha-, mitali- ja taidekokoelmansa, joiden arvo on laskettu lähes 1,000,000 markaksi. Lahjoituksensa asetti testaattori Valtiosäätyjen hallintoon. Sitä paitsi sai yliopisto 800,000 markkaa hoidettavaksi »Kamarineuvos Herman Rosenbergin rahaston» nimisenä, jonka korot on käytettävä 8,000 markan suuruisiksi vuotuisiksi stipendeiksi, jommoista tieteenharjoittaja saa nauttia hyväkseen vähintään kolmen vuoden ajan harjoittaessaan opinnoita ulkomaalla, jota paitsi Vaasan ruotsalainen lyseo sai 100,000 markkaa rahastoksi oppilaitaan varten.

Näiden lisäksi on mainittava seuraavat lahjoitukset: hovioikeuden apulaiskanneviskaalilta, lakitiedetten kandidaatilta G. Duvaldtilta testamenttisäädösten mukaan: yliopistolle 100,000 markkaa hoidettavaksi Duvaldtilin stipendirahastona, jonka korot jaetaan vähintään 250 markan suuruisina lukukautisstipendeinä varattomille ylioppilaille, Vaasan ruotsalaiselle lyseolle 20,000 markkaa, jonka pääoman korot käytetään tarvitsevien oppilaitten avustamiseen, Porin ruotsalaiselle lyseolle 10,000 markkaa, Suomen lähetysseuralle 20,000 markkaa, Suomen punaisen ristin yhdistykselle 5,000 markkaa, Taideyhdistykselle 10,000 markkaa, Suomalaisen kirjallisuuden seuralle 10,000 markkaa, Vaasan säästäväisyysyhdistykselle 5,000 markkaa, Porin vaivahoidojohtokunnalle 10,000 markkaa, Nikolainkaupungin kansakouluille 10,000 markkaa, Porin kansakouluille yhtä paljon, Nikolainkaupungin kunnalle 30,000 markkaa yleishyödyllisiin tarkoituksiin, saman kaupungin rouvasväen yhdistykselle 5,000 markkaa, yhdistykselle merimieslähetystä varten 5,000 markkaa. Sittekun nämä lahjoitukset oli erotettu sekä kaikkiaan 23,400 markkaa suoritettu erinäisille luetelluille henkilöille, oli jällellä oleva osa omaisuudesta, noin 600,000 markkaa, jaettava kymmeneen osaan, joista saivat: Nikolainkaupungin luterilainen seurakunta kolme, kunta viisi, kunnan köyhät yhden sekä Porin luterilainen seurakunta yhden osan; hovioikeudensihteeri Herman Wiklundilta arvopapereita ja irtainta omaisuutta 32,000 markan arvosta Nikolainkaupungin kunnan köyhille; apteekkari V. Alfthanilta 25,000 markan arvoinen kaupungintalo, jonka kauppahinnan korko on käytettävä kehotuspalkinnoiksi saman kaupungin köyhille kansakoulunoppilaille; kauppias

Gustaf Henrik Pesoselta 5,000 markkaa, jonka pääoman korot on käytettävä saman kunnan köyhäin kansakoulunoppilaitten vaatetusavuksi: hovioikeuden-assessori E. Bladhin perillisiltä Nikolainkaupungin lastenhoitoyhdistyksen edistämiseksi 10,000 markkaa; leskirouva Elisa Schaumanilta 5,000 markkaa rahastoksi sairaalan perustamista varten Pietarsaareen; kauppaneuvos Otto A. Malmilta, testamentin mukaan, 2,000,000 Suomen markkaa rahastoksi ylempään opetuksen, kansansivistyksen, yleistä hyvää tarkoittavien laitosten perustamista sekä tieteellisen tutkimuksen edistämistä varten, — rahastosta on annettu 50,000 markkaa Nummelan parantolan sekä 50,000 Takaharjun parantolan perustamista varten, — 350,000 markkaa kunnallisen sairaalan perustamiseksi Pietarsaareen sekä sama määrä rahastoksi, jonka korot käytetään sairaalan kunnossapitoon ja hoitoon, sitä paitsi Pietarsaaren kunnalle 300,000 markkaa sillä ehdolla, että korot käytetään yleishyödyllisiin tarkoituksiin; opettajatar Fredrika Vehniäiseltä Laukaassa 5,000 markkaa kansakoulun rakentamiseen; talolliselta Henrik Norrbackalta Lappfjärdissä 12,000 markan arvoinen kiinteistö, jonka tulot käytetään köyhäin lasten koulunkäynnin kustantamiseen; kauppias Juho Sorsalta ja hänen puolisoiltaan Ina Sorsalta Jyväskylän kaupungille 100,000 markkaa sillä ehdolla, että tämän pääoman korot käytetään apurahoiksi niiden liikemiesten varattomille leskille taikka alaikäisille lapsille, jotka ovat kaupungissa harjoittaneet julkista liikettä, sekä pormestarien, oikeusneuvosmiesten, kaupunginviskaalien tai kaupunginvoutien varattomille leskille tai alaikäisille lapsille, 10,000 markkaa Jyväskylän kaupungille käytettäväksi köyhäin kansakoululasten vaatetus- ja koulutarpeisiin, samaan tarkoitukseen 10,000 markkaa seuraaville pitäjille itsekullekin: Jyväskylän, Korpilahden, Laukaan ja Viitasaaren, sekä 7,000 markkaa Petäjaveden ja Sumiaisten pitäjille samoin kuin Toivakan rukoushuonekunnalle itsekullekin. Kansakoulujen hyväksi tehtyihin lahjoituksiin liittyy ehto että, jos kouluissa aletaan käyttää muuta opetuskieltä kuin Suomea, kaikki mainitut rahastot on luovutettava siinä tarkoituksessa kullakin paikkakunnalla valitulle toimikunnalle, joiden on käytettävä korot suomen kielen ja suomenkielisen kirjallisuuden opetuksen edistämiseksi.

*Oulun läänissä:* kauppaneuvoksetar Louise Franzénilta 10,000 markkaa, jonka pääoman vuotuiset korot jaetaan Raahan lastenkodin hyväksi; raatimies J. H. Mölleriltä ja hänen puolisoiltaan Marialta 75,000 markkaa Raahan porvari- ja kaupakoululle sekä 50,000 markkaa Helsingin diakonissalaitokselle; kauppias R. Weckmanilta ja hänen puolisoiltaan Eliniltä 35,000 markkaa rahastoksi, jonka korot jaetaan apurahoiksi köyhille ja kivuloisille oululaisille, sekä 15,000 markkaa rahastoksi kesäsiirtolain perustamista varten Oulusta koitoisin oleville kivuloisille kansakoululapsille; merikapteeni Robert Widgren vihdoin on testamentissaan määrännyt 10,000 markkaa Oulun merimieskodille, 2,000 markkaa saman kaupungin rukoushuoneelle, 1,000 markkaa diakonissa-

laitokselle, 1,000 markkaa Vanhusten kodille ja 1,000 markkaa kansankirjastolle sekä yli 100,000 markkaa Oulun kaupungille hoidettavaksi erityisenä rahastona, jonka korot, kaupunginvaltuusmiesten ja maistraatin määräyksen mukaan, on jaettava ijäkkäiden apuatarvitsevain henkilöjen kesken.

Testamentteihin ja lahjoituksiin ei tällä kertaa, enempää kuin enenkään, ole luettu kaupunkien anniskelu- ja vähittäismyyntiyhtiöitten lahjoittamia voittovaroja eikä myöskään niitä määrärahoja, joita seurat ja yhdistykset ovat myöntäneet säännöissään määrättyihin tarkoituksiin, niinkuin kansakoulujen avustamiseen y. m.

#### 4. Paikalliset yleishyödylliset rahastot.

Niinkuin taululiitteestä N:o 25 näkyy oli näissä rahastoissa 1900 vuoden lopulla pääomaa 46,514,305 markkaa, josta määrästä 30,206,747 markkaa kuului kaupunki- ja 16,307,558 markkaa maaseutuyhteiskunnille. Jos otetaan lukuun kirkollisviraston virkatalonrakennusrahastot, niinkuin on tehty 1902 vuoden Tilastollisen vuosikirjan taulussa 111, nousi rahastojen pääoma vuonna 1900 yhteensä 49,296,023 markkaan, josta määrästä 30,241,551 tuli kaupunkien ja 19,054,462 markkaa maaseudun osalle. Kun kuitenkin semmoiset rahastot luterilaisen papiston virkatalorakennusten kunnossapitoa varten nykyään ovat seurakunnille pakolliset, on pidetty oikeampana erottaa ne puheenaolevasta taululiitteestä. Kun kaikki paikalliset yleishyödylliset rahastot, niihin luetuina kirkollisviraston virkatalojen rakennusrahastot, 1895 vuoden lopulla koko maassa nousivat 32,159,582 markkaan, oli yleishyödyllisiä paikallisia tarkoituksia varten rahastoksi pantujen pääomien määrä puheena olevan ajanjakson kuluessa niin ollen lisääntynyt 17,136,441 markkaa eli enemmän kuin 53.2 % aikaisemmasta määrästä.

Tarkoitustensa mukaan jakausivat rahastot seuraavasti:

	Rahastojen pääomamäärä joulukuun 31 p:nä 1900. Smk.		
	<i>Le montant des fonds en marcs</i>		
	kaupungeissa. <i>dans les villes.</i>	maaseudulla. <i>dans les communes rurales.</i>	koko maassa. <i>dans le pays entier.</i>
Kirkollisia rahastoja — <i>Fonds ecclésiastiques</i> . . . . .	188,937	190,351	379,288
Koulu- ja kirjastorahastoja — <i>F. d'écoles et de biblioth.</i> .	3,067,433	1,822,422	4,889,855
Stipendirahastoja — <i>F. de bourses</i> . . . . .	870,644	921,126	1,791,770
Eläkerahastoja — <i>F. de rentes viagères</i> . . . . .	8,468,983	17,074	8,486,057

	Rahastojen pääomamäärä joulukuun 31 p:nä 1900. Smk.		
	<i>Le montant des fonds en marcs</i>		
	kaupungeissa. <i>dans les villes.</i>	maaseudulla. <i>dans les communes rurales.</i>	koko läänissä. <i>dans le pays entier.</i>
Merimieshuonekassoja — <i>F. de bureaux de marins</i> . . . . .	1,331,363	32,599	1,363,962
Vaivais- ja apukassoja — <i>F. pour les pauvres</i> . . . . .	8,434,532	2,487,857	10,942,389
Hätäapu- ja apurahastoja — <i>F. de secours</i> . . . . .	58,011	2,687,085	2,745,096
Sairashuone- ja sairashoitorahastoja — <i>F. des hôpitaux</i> .	4,237,138	74,647	4,311,785
Rahastoja käsityötaiden kohottamista varten — <i>F. pour le perfectionnement des travaux manuels</i> . . . . .	119,212	52,049	171,261
Maanviljelysrahastoja — <i>F. d'agriculture</i> . . . . .	24,300	3,353,079	3,377,379
Tie- ja siltarakennus-, istutus- y. m. s. rahastoja — <i>F. de construction de routes et de ponts, f. de jardins etc.</i>	1,435,175	179,147	1,614,322
Metsärahoja — <i>F. de forêts</i> . . . . .	—	3,259,475	3,259,475
Kunnallisia paloapukassoja — <i>Caisses communales des incendies</i> . . . . .	500	530,844	531,344
Muita kassoja ja rahastoja — <i>Autres fonds</i> . . . . .	1,950,519	699,803	2,650,322
Yhteensä — <i>Total</i>	30,206,747	16,307,558	46,514,305

Eri läänien kesken jakausivat rahastot seuraavasti:

L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	Rahastojen pääomamäärä Suomen markkaa.		
	<i>Le montant des fonds en marcs</i>		
	kaupungeissa. <i>dans les villes.</i>	maaseudulla. <i>dans les communes rurales.</i>	koko läänissä. <i>dans le gouvernement entier.</i>
Uudenmaan . . . . .	4,588,922	1,153,820	5,742,742
Turun ja Porin . . . . .	10,539,886	2,071,292	12,611,178
Hämeen . . . . .	3,084,825	1,145,189	4,230,014
Viipurin . . . . .	2,955,880	4,918,061	7,873,941
Mikkelin . . . . .	298,240	593,743	891,983
Kuopion . . . . .	741,429	2,599,762	3,341,191
Vaasan . . . . .	4,294,813	2,317,211	6,612,024
Oulun . . . . .	3,702,752	1,508,480	5,211,232
Yhteensä — <i>Total</i>	30,206,747	16,307,558	46,514,305

## 5. Yleiset eläkekassat.

Yleisissä eläkekassoissa oli 1900 vuoden lopulla pääomaa yhteensä 42,297,904 markkaa ja samaan aikaan oli kassojen osakkaina 16,606 henkeä. Vuonna 1900 maksettiin 4,698 eläkettä, joiden määrä nousi yhteensä 2,060,925 markkaan.

Seuraava taulu osottaa eri eläkekassojen osaksluvun 1900 vuoden lopulla, sen eläkkeitten luvun ynnä kokonaismäärän, minkä kassat mainittuna vuonna maksoivat, sekä jokaisen kassan varojen summan puheena olevan vuoden päättyessä.

*Caisses de pensions générales en 1900.*

	Osakasten luku vuoden lopulla. <i>Nombre des intéressés à la fin de l'année.</i>	Makssettujen eläkkeitten luku. <i>Nombre des pensions payées.</i>	Yhteensä varoja vuoden lopussa. <i>Montant des fonds à la fin de l'année.</i>	
			<i>Smf.</i>	<i>Smf.</i>
Sivilliviraston leski- ja orpokassa . . . . .	2,606	1,570	1,000,421	13,506,564
Kirkollisviraston leski ja orpokassa ( $\frac{1}{5}$ 1900— $\frac{1}{5}$ 1901) . . . . .	1,427	983	325,292	5,760,020
Suomen sotilasviraston leski- ja orpokassa . . . . .	2,607	546	229,473	5,512,243
Valtionrautateitten eläkelaitos . . . . .	4,690	409	76,358	3,471,761
Merimieseläkelaitos . . . . .	1,780	615	115,399	3,225,995
Yliopiston leski- ja orpoinkassa . . . . .	146	64	65,243	2,223,833
Kouluviraston eläkekassa . . . . .	477	173	109,780	4,520,718
Yksityiskoulujen eläkekassa . . . . .	51	—	—	53,905
Kansakoulun-opettajain leski- ja orpoinkassa . . . . .	1,043	87	32,151	1,353,992
Lääkärein eläkekassa . . . . .	103	39	15,200	354,626
Farmaseuttein eläkekassa . . . . .	573	11	52,558	912,344
Taiteilijain ja kirjailijain eläkekassa . . . . .	48	23	8,200	217,293
Sanomalehtimiesten eläke- ja säästökassa . . . . .	13	—	—	177,388
Suomen kauppapalvelijain eläkekassa . . . . .	302	14	4,200	281,813
Sairaanhoidtajain eläkeyhdistyksen kassa . . . . .	19	—	—	25,328
Postiljoonien apu- ja eläkeyhdistyksen kassa . . . . .	60	—	—	22,560
Kirjaltajain avunantorahasto . . . . .	225	25	3,769	70,891
Koneenkäyttäjähdistyksen eläkekassa . . . . .	53	6	957	27,741



	Osakasten luku vuoden lopulla. <i>Nombre des intéressés à la fin de l'année.</i>	Maksettujen eläkkeitten luku. <i>Nombre des pensions payées.</i>	Yhteensä varoja vuoden lopussa. <i>Montant des fonds à la fin de l'année.</i>	
			<i>Inf.</i>	<i>Inf.</i>
Puusepä- y. m. ammattisällien eläke- ja apukassa . . . . .	180	29	1,816	66,482
Vahtimestariyhdistyksen eläkekassa . . . . .	24	—	—	3,804
Nahkurien ja nahkurintyöntekijäin eläkekassa . .	5	5	<sup>1)</sup> 991	18,928
Aatelisneitien eläkerahasto . . . . .	<sup>2)</sup> 174	81	9,650	285,744
Boijen lahjoitusrahasto . . . . .	—	18	9,467	203,931
Yhteensä	16,606	4,698	2,060,925	42,297,904

Absoluuttisesti katsoen suurimmat varat oli siviiliviraston leski- ja orpoin-kassalla. Osakasten lukua silmällä pitäen oli yliopiston leski- ja orpoin-kassa rikkain eli lähes kolme kertaa rikkaampi ensinmainittua kassaa.

Keskimäärin tuli vuonna 1900 jokaisen maksetun vuosieläkkeen osalle 438 markkaa 68 penniä.

Vuoden 1895 lopulla nousivat yleisten eläkekassojen varat kaikkiaan 34,365,447 markkaan, osakasten luku 12,639 henkeen sekä maksettujen eläkkeitten kokonaisuus 1,809,831 markkaan. Yleiskatsaukseen vuodelta 1900 on kuitenkin näiden lisäksi otettu 8 eläkekassaa, joissa on yhteensä 405 osakasta ja jotka ovat maksaneet 40 eläkettä, yhteensä 3,764 markkaa, ja joiden varat nousevat kaikkiaan 396,136 markkaan. Viisivuotiskaudella 1896 -1900 oli siis vanhempien, viimeisessä viisivuotiskatsauksessa mainittujen kassojen osakasluku lisääntynyt 3,562 henkeä, maksettujen eläkkeitten vuotuinen kokonaisuus 247,330 markkaa sekä kassojen yhteenlasketut varat 7,536,321 markkaa.

## 6. Työväenolot.

Teollisuusoloihin nähden on aikaisemmin huomautettu, että ne vuosina 1896—1898 olivat erittäin suotuisat. Lisääntyvä kulutuskyky kotimaassa, enentynyt vientitavarain menekki ulkomaille sekä runsas rahansaanti kohtuullisine korkomäärineen aikaansai suurta vilkkautta teollisen ja ammattitoiminnan

<sup>1)</sup> Elinkorkoja 5 osakkaalle, jotka kassaa uudestijärjestettäessä erosivat siitä. — <sup>2)</sup> Kassan osallisiksi merkittyjen luku.

alalla. Tähän aikaan perustettiin suuri joukko uusia teollisuuslaitoksia ja aikaisempia laajennettiin melkoisesti. Tämän johdosta oli tarjona erittäin hyvää työnansiota. Viisivuotiskauden lopulla olot huononivat. Jäidenlähdon jälkeen keväällä 1900 vallinnut korkea vesi pakotti useat tehtaot ajaksi su-pistamaan taikka kokonaan lakkauttamaan toimintansa. Liikkuvan pääoman niukempi saanti ja siitä seuraava koron kohoaminen, ostajain vähentynyt ostokyky 1899 vuoden huonon sadon johdosta sekä valtiollisten muutosten johdosta vähitellen lisääntyvä yleinen epävarmuus vaikuttivat ehkäisevästi teolliseen yritteliäisyyteen, joka 1899 vuoden jälkeen tuntuvasti väheni. Mainittavaa työnpuutetta ei tosin vielä vuonna 1900 syntynyt ainakaan taitaville ja toimeliaille työntekijöille, mutta tilasto osottaa kuitenkin teollisuustyössä toimivan työntekijäluvun ilmeisesti vähentyneen. Seuraava asetelma osottaa työntekijäluvun viisivuotiskauden kunakin vuonna sekä sen suhteellisen liisäyksen taikka vähennyksen edelliseen vuoteen verrattuna.

Vuosi.	Työntekijäin luku.	Lisäys (+) tai vähennys (-) %:na edellisen vuoden luvusta.
1896 . . . . .	73,010	+ 11.89 %
1897 . . . . .	79,917	+ 9.46 »
1898 . . . . .	91,055	+ 13.93 »
1899 . . . . .	101,978	+ 12.00 »
1900 . . . . .	98,759	- 3.16 »

Viisivuotiskaudella 1896—1900 oli työntekijäin keskimääräinen luku 88,944 henkeä vuodessa 59,753 henkeä vastaan lähinnä edellisellä viisivuotiskaudella. Koko viisivuotiskauden 1896—1900 kuluessa lisääntyi työntekijäin luku 51.34 % 1895 vuoden työntekijäin luvusta.

Sivulla 132 olevasta taulusta käy selville, että 89.7 % työntekijäluvusta oli 18 vuotta täyttäneitä henkilöitä. Nuoria 15—18 vuotiaita työntekijöitä oli keskimäärin 8.4 % teollisuustyöntekijäin koko luvusta, 12—15 vuotiaita lapsia ainoastaan 1.9 %. Samasta taulusta näkyy niinkään, että nuorten ja alaikäisten työntekijäin luku on ollut vähenemässä. Viisivuotiskaudella 1891—1895 oli nimittäin ensinmainittujen keskimäärä 8.7 % ja jälkimäisten 2.1 %. Syynä tähän on, ammatintarkastajain yhtäpitävain ilmoitusten mukaan, se että, kun voimassa oleva työväensuojelulaki mitä tulee alaikäisten ja nuorten henkilöjen käyttämiseen teollisuustyössä, panee joitakuita ehtoja työaikaan sekä lasten koulunkäyntiin nähden ja näiden lainmääräysten noudattaminen tuottaa jonkun verran haittaa, kun on sovitettava alaikäisten työtä aikuisten työntekijäin

tavalliseen työjärjestykseen, pitävät työnantajat yleensä parempana olla vailla sitä halvempaa työvoimaa, jota ensinmainitut voivat tarjota, kuin ottaa tätä haittaa kärsiäkseen. Useat niistä työnantajista, jotka pitävät työssä lapsia ja nuoria työntekijöitä, ovat käyttäneet hyväkseen huhtikuun 15 päivänä 1889 annetun asetuksen 11 §:ssä heille suotua tilaisuutta hankkia Teollisuushallitukselta erikoinen lupa käyttää 15—18 vuotiaita nuorukaisia yötyössä sekä 12—15 vuotiaita lapsia eräissä tapauksissa, kun työtä ei käy keskeyttäminen, pitemmän aikaa kuin 7 tuntia päivässä.

Työnantajain taholta ovat niin hyvin käsiammatin kuin tehdasliikkeen harjoittajat vakuuttaneet, että ainakin useassa ammatissa työntekijät voivat saavuttaa tarpeellisen ammattitaidon ainoastaan siinä tapauksessa, että he hyvin nuorina tulevat ammattiin, ja työväestönkin puolelta on, ammatintarkastajain lausunnon mukaan, kuulunut tyytymättömyyttä sen johdosta, että lasten päätettyään koulunkäyntinsä on ollut pakko käydä joutilaina 15 vuoden ikään asti, kun on ollut mahdoton sitä ennen saada heille tointa ammattityössä. Tämän johdosta ovatkin ammatintarkastajat ehdottaneet, että huhtikuun 15 päivänä 1889 annettu työväensuojelulaki muutettaisiin siihen suuntaan, että se ikäraja, joka nykyään käytännössä näyttää estävän vastaanottamasta lapsia ammattityöhön, alennettaisiin 15:sta 14 vuoteen. Semmoinen anomus tehtiinkin ja saavutti Valtiosäätyjen kannatuksen 1897 vuoden valtiopäivillä.

Mitä tulee naispuolisten työntekijäin käyttämiseen teollisuuden palveluksessa, viitataan sitä koskevaan tilastolliseen selontekoon siv. 133. Yötyössä käytetään naisia varsin vähän eikä 18 vuotta nuorempia naisia ylipäätään enää ensinkään.

Työvoiman kysynnän lisääntyessä oli vuosina 1896—1898 myös huomattavissa melkoinen työpalkkain kohoaminen. Kun kuitenkin tilastollisia tietoja palkkaoloista puuttuu, voidaan mainita ainoastaan pohjoisen piirin ammatintarkastajan antama likimääräinen tieto, nimittäin että työpalkat mainittuina vuosina kohosivat noin 30—40%. Työntekijäin toimeentulo ei kuitenkaan riipu ainoastaan työpalkkojen suuruudesta, vaan myös kulloinkin vallitsevista elintarpeitten hinnoista, asunnonvuokrista y. m. Kun nämä ajanjakson myöhempinä vuosina pyrkivät kohoamaan, samassa kun työnansion saanti väheni ja useat teollisuuslaitokset myöskin työaikaan nähden supistivat toimintaansa, huononi työntekijäin taloudellinen tila ajanjakson loppupuolella, mikä tuntui sitäkin raskaammalta, kun se seurasi tavattoman edullisia vuosia.

Yleisimmin käytetty palkkaustapa teollisuuslaitoksissa on, että palkka maksetaan joka 14:s päivä, kaupunkien suuremmissa tehtaissa joka viikko, sitä likinnä kerta kuukaudessa. Ainoastaan joissakuissa vanhemmissa maaseudun tehtaissa on vuosittainen palkanmaksu vielä käytännössä. Urakkajärjestelmä voittaa enemmän ja enemmän alaa. Kun tätä laskuperustetta ei käy

soveltaminen, käytetään tuntipalkkaa, joka nyttemmin on enimmäkseen tullut n. k. päiväpalkan sijaan.

Mitä työväenasuntojen runsauteen sekä tilavuuteen ja tarkoituksenmukaisuuteen tulee, arvostelevat ammatintarkastajat näitä oloja ylipäättään tyydyttäväksi. Ainoastaan Pietarsaareissa ja Tampereella vallitsi ilmoitusten mukaan asunnonpuutetta, vaikka esim. toiminimi Finlayson & C:ön omissa huoneistoissa asui noin 1,500 henkeä ja sikäläiset niin hyvin tehtaajat kuin yksityiset henkilöt ja tarkoitusta varten perustetut työväenyhtiöt osottivat suurta rakennusintoa. Yleensä ovat ammatintarkastajat tehneet sen huomion, että asumusolot suuremmissa teollisuuslaitoksissa ja erittäinkin maaseudulla, missä tehtaant- ja ruukinomistajain on ollut pakko likellä olevien asuntojen puutteessa itse rakennuttaa niitä, ovat ylipäättään olleet hyvät, toisin paikoin erinomaisetkin. Maaseudulla kuuluu työntekijän palkkaetuihin toisinaan myös polttopuut, valaistus, lehmänlaidun, pelto- ja niittytilkku y. m. Jotta saataisiin aikaan paikallaan pysyvä, tyytyväinen ja taitava työntekijäin kantajoukko on joissakuissa tehtaissa myös ruvettu valmistamaan työntekijöille tilaisuutta oman asunnon hankkimiseen omalle maatilkulle. Missä työntekijäin itsensä on ollut hankittava asuntonsa, ovat korkeat asunnonvuokrat tavallisesti vaikuttaneet, että tilavuuden ja mukavuuden vaatimusten on täytynt väistyä ja työntekijäin ollut pakko sulloutua ahtaihin asuntoihin siten huojustaakseen vuokratustannuksia.

Paljoa vähemmän edullisen kuvan työväen asumusoloista kuin ammatintarkastajain lausunnot antaa se tilastollinen tiedustus, joka kunnallisviranomaisten aloitteesta toimitettiin Helsingissä vuonna 1900 ja joka käsitti kaikkiaan 13,393 huonetta, joissa asui 45,947 työväenluokkaan kuuluvaa henkilöä eli lähes puolet (49.3 %) pääkaupungin koko väestöstä. Tutkimuksesta kävi selville, että jokaisen huoneen osalle tuli keskimäärin 3.43 asukasta. 67.59 % siitä väestöstä, minkä tämä tutkimus käsitti, asui 1 huoneen huoneistossa, 28.38 % huoneistoissa, joihin kuului 1 huone ja keittiö tai kaksi huonetta. Ensinmainituissa huoneistoissa oli ahtaus melkoista suurempi kuin jälkimäisissä, edellisessä tapauksessa kun jokaisen huoneen osalle tuli 3.91 ja jälkimäisessä tapauksessa 2.68 asukasta.

Vertailun vuoksi mainittakoon että, jos kaikki Helsingin asutut huoneet otetaan huomioon, asukkaita oli keskimäärin 2.08 jokaista huonetta kohti.

Muissakin suhteissa antoivat vuonna 1900 tutkitut työväenasunnot syytä painaviin muistutuksiin. Terveyshoidolliselta kannalta katsoen täytyy 50.37 % asunnoista pitää kohtalaisen ahtaina, 23.58 % sangen ahtaina ja 1.25 % ylenmäärin ahtaina. Kaikkiaan 32.54 % koko siitä työväestöstä, minkä tutkimus käsitti, täytyy katsoa asuvan niin ahtaissa huoneissa, että siitä välttämättä täytyy koitua terveydelle haittaa. Sitä paitsi oli 41.08 % tutkituista huoneis-

toista kosteita ja kylmiä. 1900 vuoden tiedustuksessa tuli niinikään ilmi muuan asianhaara, joka monessa suhteessa vaikuttaa sangen haitallisesti työväestöön, nimittäin asukasten suuri muutteluinen. Kaikissa tutkituissa tapauksissa oli 42.08 vuokralaista sadasta asunut huoneistossa vuotta lyhemmän ajan. Asukkijärjestelmä niinikään oli näissä asunnoissa erittäin yleinen. 14.86 % tutkimuksen käsittämästä väestöstä oli asukina huoneistojen varsinaisten vuokralaisten luona. Tähän prosenttilukuun kuului joukko henkilöitä, joilla huoneistossa oli ainoastaan yömaja.

Myöskin asunnonvuokriin nähden oli, Helsingissä vuonna 1900 väenlaskun yhteydessä toimitetun yleisen asunnonlaskun mukaan, varaton työväenluokka epäedullisemmassa asemassa kuin ne yhteiskuntakerrokset, joiden varallisuusolot sallivat vuokrata jonkun verran tilavampia huoneistoja. Yhden huoneen huoneistojen vuokra oli nimittäin 233 markkaa, mutta 2 ja 3 huoneen huoneistojen hiukan alempi eli 213 ja 229 markkaa huonetta kohti vuodessa. Vasta enemmän kuin 3 huonetta käsittävien huoneistojen vuokra oli suhteellisesti korkeampi kuin 1 huoneen huoneistojen. Jos otetaan huomioon huoneistojen laatu, mukavuusolot ja asema, käy vertailu vieläkin epäedullisemmaksi varattomalle työväenluokalle.

Erittäin tuntuva vaikutus työntekijäin hyvinvointiin on työpäivän pituudella. Hyvätkään palkkaedut eivät voi ajan pitkään korvata eivätkä tasoittaa ylen pitkän työajan tuottamia haittoja, sillä, samalla kun se kuluttaa työntekijän terveyttä ja työvoimaa, polkee se hänen olemuksensa yksinomaan eliölliseen toimintaan. Se työntekijäin aseman parantamista tarkoittava pyrkimys, mikä tämän johdosta on heidän keskuudessaan ollut viisivuotiskaudella huomattavin, oli pyrkimys työajan lyhentämiseen. Vasta toisessa sijassa seurasivat palkkaoljen parannusta tarkoittavat vaatimukset. Vaikka järjestyneet työntekijät yleisessä puoluekokouksessaan vuonna 1899 hyväksymäänsä puolueohjelmaan ottivat vaatimuksen yleisen 8 tuntisen työpäivän käytäntöön ottamisesta, ovat he kuitenkin käytännössä ulottaneet vaatimuksensa ainoastaan työpäivän lyhentämiseen 10 tuntiseksi. Tämän toivomuksen saaneekin katsoa puheena olevan ajanjakson lopulla pääasiallisesti täyttyneen. Vielä vuonna 1896 arvioivat ammatintarkastajat työpäivän pituuden teollisuustyössä 11 tunniksi ja vielä seuraavana vuonna oli maaseudun ruukeissa useinkin käytännössä 13—13 1/2 tuntinen työpäivä, mutta vuonna 1898 ei 10 tuntinen työpäivä enää ollut harvinainen, vuonna 1899 se oli yleisesti käytännössä kaikissa konepajoissa ja vuonna 1900 ilmoitettiin työpäivän tavallisesti olevan 10 tuntinen, toisin paikoin lyhempikin. Maan itäosissa näyttää yleensä pitempi työaika olleen käytännössä ja uudistus edistyneen hitaammin. Vielä ajanjakson lopulla mainitaan 12 tuntisen työpäivän olleen käytännössä muutamissa työpaikoissa, käytettiinpä eräässä työpaikassa 14 tuntistakin työpäivää. Yötyötä

tehtiin säännöllisesti ainoastaan paperitehtaissa, sokeritehtaissa, puuhiomoissa, maasuuneissa, valssilaitoksissa, kehräämöissä sekä muutamissa lasitehtaissa ja sahoissa. Sunnuntai- ja pyhäpäivin tehtiin työtä ainoastaan semmoisisa teollisuuksissa, joissa valmistus, kuten on laita maasuuneissa, ehdottomasti vaatii keskeymätöntä toimintaa.

Työväestön siveellisen ja sivistyskannan kohottamiseksi ovat innokkaasti työskennelleet niin hyvin työntekijät itse, etupäässä omien yhdistystensä, kuten yleisten työväenyhdistysten, raittiusseurojen, lauluseurojen, nuorisoseurojen y. m. kautta, kuin myös sivulliset, työväen edistystä ja sivistyspyrinnöitä harrastavat henkilöt, jotka tällaiseen toimintaan ovat panneet paljon ja uhraavaa työtä. Työnantajatkin ovat asettuneet näiden pyrintöjen suhteen myötätuntoiselle kannalle ja antaneet niille taloudellista kannatusta, pääasiallisesti maksuttomia huoneistoja kokous-, opetus- ja virkistystarkoituksiin. Niinpä lienee useimmissa vähänkään huomattavammissa tehtaissa lukusali moniaine sanomalehtineen ja runsaampine taikka niukempine kirjastoineen työväen vapaasti käytettävänä sekä isompi kokoussali keskustelija, esitelmiä, opetuskursseja, lauluharjoituksia, perheiltamia y. m. varten. Valkiakosken tehtaalla vihittiin vuonna 1900 nimenomaan tällaisia tarkoituksia varten rakennettu talo, joka oli tullut maksamaan noin 35,000 markkaa ja jonka ympärille aiotaan istuttaa puisto. Samantapainen rakennus, joka m. m. sisältää voimistelu- ja juhlasalin sekä kirjaston, rakennettiin samana vuonna Forssan villatehtaalle. Kun tehtaan työntekijät ovat perustaneet ja harjoittaneet soittokunnan, on tehtaan hallitus tavallisesti hankkinut soittokoneet.

Useimmat maaseudun suuremmat ruukit ja tehtaat ylläpitävät kansakoulua työväkensä lapsille. Ellei tehtaalla taikka sen läheisyydessä ole kirkkoa, on ryhdytty erityisiin toimenpiteihin, jotta paikalle kutsuttu pappi tai uskonnonopettaja on voinut pitää tehtaalla jumalanpalveluksia sopivain väliaikojen kuluttua. Lääkärinavusta niinkään on tavallisesti pidetty huolta siten, että, ellei erityistä tehtaanlääkäriä ole, lähimpänä asuvan lääkärin kanssa on sovittu että hän käy säännöllisesti tehtaalla. Sangen suuri osa työnantajista kustantaa lääkärin hoidon ja lääkkeet taikka jommankumman sairastuneille työntekijöilleen, toisinaan myös heidän perheensä jäsenille. Joissakuissa maan suuremmissa tehtaissa on sairaala tai sairastupa, monessa myös kotiapteekki maksuttomasti käytettävänä sekä sidetarpeilla varustettuna.

Lopuksi mainittakoon tässä yhteydessä työntekijäin mukavuutta tarkoittavista laitoksista seuraavat. Kahdessa suurenpuoleisessa Itä-Suomen rauta-tehtaassa oli työhuoneistojen vieressä kylpyhuoneet työntekijäin käytettävänä. Erityiset ruokasalit, missä työntekijät saavat syödä mukanaan tuomansa aterian, on useimmissa teollisuuslaitoksissa. Työväenkeittiö, jossa tehtaan työväelle tarjoillaan ruokaa mahdollisimman halvasta hinnasta, oli vuonna 1900

ainakin seitsemässä suuremmissa teollisuuslaitoksessa. Esimerkkinä siitä, kuinka suuressa määrässä työväki on näitä ruoantarjoiluja käyttänyt hyväkseen, mainittakoon, että Finlayson & C:ön työväenkeittiöstä vuonna 1899 annettiin 358,314 koko- (10 pennin) ja 179,309 puoliannosta (5 pennin) sekä Tampereen pellava- ja rautateollisuus osakeyhtiön tehtaankeittiöstä 648,500 kokoannosta.

Paitsi sitä alituisesti uhkaavaa vaaraa että työntekijä tuotantotoiminnan alalla syntyvän seisahduksen taikka liikeolojen huonontumisen johdosta menettää työpaikkansa, uhkaa yksistään päiväpalkastaan riippuvaa työntekijää sekin vaara, että sairaus kenties riistää häneltä mahdollisuuden elättää itseään ja perhettään sekä että viimeksi mainittu, jos häntä äkkiä kohtaa kuolema, joutuu kurjuuteen ja riippumaan julkisesta armeliaisuudesta. Ei pitäisi kummastuttaa parempiosaisia yhteiskuntaluokkia, jos tämä alituisesti uhkaava tulevaisuuden kohtalo vaikuttaa siihen määrään masentavasti ja tylsyytävästi useiden työntekijäin tarmoon, että he kokonaan lakkaavat ajattelemasta huomispäivää ja jättävät sen huoltamisen sattuman varaan. Jos tänä myönnetään johdonmukaiseksi, on sitä enemmän kunnioitettava niitä työväenpyrintöjä, joiden tarkoituksena on niillä vähillä varoilla, mitä ylipäättään on työntekijöillä tarjona, aikaansaada hiukankaan vakuutta työntekijän ja hänen perheensä toimeentulolle, siinä tapauksessa että työntekijä sairastuu tai kuolee. Semmoisessa tarkoituksessa perustettujen sairas- ja hautausapukassojen luku vuonna 1900 näkyy alempana olevasta taulusta, joka myös osottaa kassan laadun ja osaksluvun vuoden alussa:

Kassojen laatu. <i>Nature des caisses.</i>	Kassojen luku. — <i>Nombre des caisses.</i>	Osaksluku vuoden alussa. <i>Sociétaires au début de l'année.</i>		
		<i>Seure masculin.</i> Miehiä.	<i>Seure féminin.</i> Naisia.	<i>Total.</i> Yhteensä.
<b>I. Kassoja sekä sairas- että hautausapua varten.</b> <i>Caisses de secours et d'enterrement:</i>				
a) yleisiä — <i>s'étendant au pays entier</i> . . . . .	3	454	123	577
b) paikallisia — <i>locales</i> . . . . .	15	2,054	847	2,901
c) määrättyä ammattia varten, ei paikallisia — <i>professionnelles, non locales</i> . . . . .	4	1,082	2	1,084

Kassojen laatu. <i>Nature des caisses.</i>	Kassojen luku. — <i>Nombre des caisses.</i>	Osakasluvu vuoden alussa. <i>Sociétaires au début de l'année.</i>		
		Miehiä. <i>Sexe masculin.</i>	Naisia. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
d) määrättyä ammattia varten ja sen ohessa paikallisia — <i>professionnelles et locales . . . . .</i>	17	905	179	1,084
e) määrättyä teollisuuslaitosta varten — <i>attachées à des établissements industriels:</i>				
1. antavat myös apua tapaturman sattuessa — <i>donnant des secours aussi pour les accidents de travail . . . . .</i>	48	50,682	6,499	57,181
2. eivät anna apua tapaturman sattuessa — <i>ne donnant pas de tels secours . . . . .</i>	14	2,636	762	3,398
Yhteensä I	101	57,813	8,412	66,225
<b>II. Kassoja sairas-, mutta ei hautausapua varten — <i>Caisses de secours:</i></b>				
1. antavat myös apua tapaturman sattuessa — <i>s'étendant aux accidents de travail . . . . .</i>	3	265	355	620
2. eivät anna apua tapaturman sattuessa — <i>ne s'étendant pas aux accidents de travail . . . . .</i>	4	576	209	785
Yhteensä II	7	841	564	1,405
<b>III. Kassoja ainoastaan hautausapua varten — <i>Caisses d'enterrement . . . . .</i></b>				
	4	535	50	585
Kokonaissumma	112	59,189	9,026	68,215

Edellä olevasta taulusta näkyy, että kaikkiaan 68,215 henkeä sairas- ja hautausapukassain osakkaina voi taudin tai kuoleman kohdatessa tai kumpaisessakin tapauksessa saada apua, jälkimäisessä tapauksessa jälkeensä jättämälleen perheelle. Olemassa olevien 112 kassan kesken jaettuna tekee tämä keskimäärin 609 osakasta jokoista kassaa kohti. Kun teollisuustyöntekijöitä vuonna 1900 oli 98,759 henkeä, seuraisi tästä, että noin 69 % kaikista työntekijöistä kuului sairas- tai hautausapukassaan.

Sairas- ja hautausapukassat ovat joko yleisiä, koko maan käsittäviä; paikallisia; jotakin määrättyä ammattia varten tarkoitettuja, osa näistä sen



ohessa paikallisia; taikka vihdoin verrattomasti suurin osa, 69 kassaa, yksinomaan jotakin erityistä teollisuuslaitosta varten tarkoitettuja. Alotteen kassojen perustamiseen lienee useimmissa tapauksissa tehnyt työnantaja, joka on siihen tarkoitukseen lahjoittanut suuremman tai pienemmän pohjarahaston, jota vastoin työntekijät, mikäli on ilmoitettu, usein ainoastaan pakottamalla on saatu liittymään kassoihin, siten nimittäin, että kassan jäsenyys on pantu työntekijän työhön pääsyn ehdoksi. Apumaksu, jolla työntekijät ottavat osaa kassan kannatukseen, on  $1-2\frac{1}{2}\%$  heidän palkastaan. Jos vuotuinen tarve, niinkuin yleensä on laita, nousee kassan varsinaisia tuloja enemmän, suoritetaan tehtaanomistaja tavallisesti tarvittavan lisän. Yksityisissä tapauksissa on tämä ylimääräinen apumaksu noussut 50 %:in mainituista vuosituloista.

Näiden kassojen maksamat apurahat sairauden-, ynnä tapaturman-, sekä kuolemantapauksista olivat vuonna 1900:

Apua lääkärinhoitona, lääkkeinä ja sairaalahoitona . . . . .	51,259	markkaa.
Raha-apua työssä kohdanneen tapaturman johdosta . . . . .	26,608	»
Raha-apua sairauden johdosta . . . . .	150,740	»
Hautausapua . . . . .	15,307	»
Yhteensä apurahoja		243,914 markkaa.

Kun taudintapauksia, niihin luettuina tapaturmat, joiden johdosta kassat jakoivat raha-apua, oli kaikkiaan 5,975 sekä sairaspäiviä 134,519, annettiin siis keskimäärin jokaiselta sairaspäivältä apua 1 marka 32 penniä sekä jokaiselle avunsaajalle keskimäärin 29 markkaa 68 penniä, paitsi lääkärinapua, lääkkeitä ja sairaalahoitoa. Kun kassojen osakasten keskuudessa vuonna 1900 sattui 250 kuolemantapausta, saivat vainajain perheet hautausapua keskimäärin 61 markkaa 23 penniä. Vuoden lopussa nousivat sairastus- ja hautausapukassain varat kaikkiaan 1,085,100 markkaan eli keskimäärin 9,688 markkaan kassaa kohti.

Ilmoitetuista sairastus- ja hautausapukassoista mainittakoon seuraavat suurimmat:

	Kassan pääomavarat
	<sup>31</sup> /XII 1900 <i>Smk.</i>
Forssan puuvillatehtaan . . . . .	207,976: 42
Kymin paperitehtaan . . . . .	81,283: 35
Tampereen verkatehtaan . . . . .	77,478: --
Finlayson & C:on, puuvillatehtaan, Treella . . . . .	59,787: —
Vaasan puuvillatehtaan . . . . .	42,416: 63
Pitkänrannan tehtaan . . . . .	28,105: —
Varkauden tehtaan . . . . .	24,639: 40

	Kassan pääomavarat 31/XII 1900 <i>Smc</i>
Valtionrautateiden konepajan . . . . .	24,558: —
Fiskarsin tehtaan . . . . .	22,590: —
Tampereen pellavatehtaan . . . . .	20,481: 78
Åströmin veljesten nahkatehtaan, Oulussa .	18,747: 63

Tampereen verkatehtaan kassan ilmoitettuun pääomamäärään on myös luettu tehdastyöntekijäin eläkekassa. Paitsi sairas- ja hautausapukassoja ovat teollisuustyöntekijät myös perustaneet apu- ja eläkekassoja, jotka kovan tarpeen sattuessa antavat pienempiä apurahoja sekä elinkautiseläkkeitä erinäisten perusteiden mukaan.

Ilmoitetuista apu- ja eläkekassoista olivat seuraavat suurimmat:

	Pääomavarat 31/XII 1900 <i>Smc</i>
Tampereen pellavatehtaan . . . . .	171,539: 65
Finlayson & C:on puuvillatehtaan . . . . .	154,172: —
Kirjaltajain eläkeyhdistyksen . . . . .	73,088: —
Pitkänrannan tehtaan . . . . .	62,981: —
Nokian paperitehtaan . . . . .	57,478: 53
Ingeroisten puuhiomon . . . . .	51,957: 56
Littoisten verkatehtaan . . . . .	47,635: 63
Helsingin konepajan . . . . .	43,584: —
Puusepän- y. m. ammattisällien . . . . .	39,279: —
John Barkerin puuvilla- ja pellavatehtaan, Turussa . . . . .	34,072: —
Vaasan puuvillatehtaan . . . . .	29,386: 87
Koneenkäyttäjäyhdistyksen . . . . .	28,562: —

Kun sen johdosta että kassojen virkailijoilta ja osakkailta puuttui ammattitietoja, joidenkuiden työväenkassojen toiminnassa on ilmennyt puutteellisuksia, ja tämä on vaikuttanut haitallisesti kassojen vakavaraisuuteen, annettiin syyskuun 2 päivänä 1897 armollinen asetus, joka astui voimaan tammikuun 1 päivänä 1898 ja sisälsi joitakuita yleisiä johteita kassojen toiminnalle sekä määräyksiä kassojen vakavaraisuuden ja osakasten oikeuden turvaamiseksi, jossa suhteessa kassojen hallitukset velvoitettiin vuosittain Teollisuushallitukselle antamaan selvityksen edellisen vuoden toiminnasta.

Sivulla 361 olevasta taulusta näkyy, että jotkut teollisuustyöntekijäin perustamat sairas- ja hautausapukassat antavat apua myös tapaturman aiheuttaman taudin kohdatessa. Kun nämä kassat kuitenkin ylipäättään kykenevät antamaan apua ainoastaan ohimenevän vamman sattuessa, mutta eivät voi taata vuosiapurahaa työkyvyn vähetessä taikka täydellisen invaliditeetin

kohdatessa ja kun joka tapauksessa ainoastaan vähäinen osa työssä sattuville tapaturmille alttiista teollisuustyöntekijöistä, s. o. ainoastaan kassojen osakkaat, pääsevät osallisiksi näistä apurahoista, vahvistettiin, niinkuin tunnettu, joulukuun 5 päivänä 1895 annetun lain kautta meidän maassa periaate mitä tulee työnantajan vastuunalaisuuteen ruumiinvammasta, joka kohtaa hänen työssään olevaa teollisuustyöntekijää, joka laki turvaa työntekijää ja hänen perhettään hädältä, minkä tapaturman aikaansaama työkyvyn taikka hengen menettäminen voi aiheuttaa. Vakuudeksi siitä, että työnantaja tässä suhteessa täyttää velvollisuutensa, velvoittaa laki hänet vakuuttamaan kaikki työntekijänsä tapaturmasta seuraavan ainaisen työkyvyttömyyden taikka kuoleman varalta. Vakuutusvelvollisuus ei ole ulotettu tapaturmiin, joista seuraa ainoastaan ohimenevä työkyvyttömyys 120 päivää lyhemmäksi ajaksi, vaan saa korvausvelvollisuuden täyttää välittömällä vahingonkorvausmaksulla; sitä paitsi myöntää laki joissakuissa tapauksissa vapautuksen vakuutusvelvollisuudesta, kun työnantaja panee vakuuden sekä sitoutuu, siinä tapauksessa että tapaturma tuottaa velvollisuuden vuotuisen vahingonkorvauksen maksamiseen, turvaamaan tämän ostamalla elinkoron kotimaisesta elinkorkolaitoksesta. Viimeksi mainittua myönnytystä oli 1900 vuoden lopulla ainoastaan 7 toiminimeä käyttänyt hyväkseen.

Se asianhaara että puheena oleva 1895 vuoden laki astui voimaan 1898 vuoden alussa, siis erittäin edullisena liiketoimikautena, helpotti tuntuvasti lain käytäntöön saattamista, mikä pienemmiltä teollisuudenharjoittajilta on kieltämättä kysynyt melkoisia uhrauksia. Työnantajat alistuivat kuuliaisesti lain vaatimuksia noudattamaan. Missä laiminlyöntiä alussa ilmeni, havaittiin tähän useimmassa tapauksessa olevan syynä asianomaisen ammatinharjoittajan käsitys etteivät lain säännökset ulottuneet hänen teollisuuslaitokseensa.

Joulukuun 5 päivänä 1895 annetun lain perusteella oli 1900 vuoden lopulla kaikkiaan 67,649 vuosityöntekijää \*) 1,820 eri teollisuusyrityksestä vakuutettuina koti- ja ulkomaisissa yhtiöissä. Vakuutusmaksuja suorittivat työnantajat sinä vuonna kaikkiaan 645,541 markkaa eli keskimäärin 9.54 markkaa vuosityöntekijää kohti, tähän luettuna vakuutus niin hyvin invaliditeetin kuin kuolemantapausten ja ohimenevään vammaan varalta. Tähän tulevat kuitenkin lisäksi työnantajain välittömästi järjestelemien vahingonkorvausten kustannukset ohimenevästä työkyvyttömyydestä, jotka kustannukset arvioitiin 96,647 markkaan, sekä pakollisesta vakuutuksesta vapautettujen 7 yrityksen menot vahingonkorvausjärjestelyihin, 48,733 markkaa. Jos nämä kustannukset lisätään edellä mainittuihin ja kokonaissumma jaetaan noin 72,700 vuosityöntekijän osalle, saadaan keskikustannukseksi työntekijää kohti Smk. 10: 88.

\*) Tässä on vaihteleva työntekijäluku todellisesti suoritettujen työpäiväin perusteella muunnettu «vuosityöntekijäin» luvuksi.

Yhtiöissä vakuutetuille työntekijöille, jotka työssä kohdanneen tapaturman johdosta olivat tulleet työhön kykenemättömiksi, maksettiin vuonna 1900:

	Vahingonkorvausten luku.	Määrä. Smk	Keskimäärin vammaa kohti Smk
Ohimenevistä vammoista . . . . .	720	42,247	58: 68
Vahingonkorvauksia kerta kaikkiaan . .	358	40,212	112: 32
Invaliditeetti- ja kuolemantapauskorkoja	631	58,088	92: 06
Yhteensä	1,709	140,547	82: 24

Jos lisäksi otetaan huomioon ne elinkorot, joita pakollisesta vakuutuksesta vapautetut yhtiöt tapaturmain sattuessa ovat ostaneet sekä kaksi henkivakuutusosakeyhtiö Suomen yhtiön omissa rakennustoissa vahingoittuneille henkilöille antamaa elinkorkoa, niin havaitaan, että elinkorkoina maksettiin vuonna 1900 kaikkiaan:

	Luku.	Koko korkomäärä. Smk	Keskikorkomäärä. Smk
Invaliideille . . . . .	527	Smk 45,600	Smk 86: 53
Leskille . . . . .	65	» 9,045	» 139: 15
15 v. nuoremmille lapsille . .	109	» 6,661	» 61: 11
Yhteensä	701	Smk 61,306	Smk 87: 45

Huomiota ansaitsevaa on, että puheena olevan lain voimassaolon alkuvuosina huomattiin tapaturmasta vahingoittuneitten työntekijäin olevan taipuvaisia, siinä tapauksessa että heillä oli valintavalta, mieluummin ottamaan vahingonkorvauksen kerta kaikkiaan kuin suhteellisesti sen mukaan lasketun elinkoron.

Vaikka työntekijät, jotka ehkä olivat odottaneet saavansa uudelta lailta tehokkaampaa kannatusta, alussa tuntuvat olleen hiukan tyytymättömiä vahingonkorvausten määriin, erittäinkin mitä tulee pienempiin vammoihin, jotka kuitenkin voivat vaikuttaa varsin haitallisesti vahingoittuneen vastaiseen työkykyyn, samoin kuin lain eräiden säännösten epämääräiseen muotoon, niitä kun kävi tulkitseminen vahingoittuneille epäedullisesti, on kuitenkin myönnettävä, että joulukuun 5 p:nä 1895 annettu laki on melkoisesti parantanut työntekijäin epävarmaa asemaa, ja että ne apurahat, joita työntekijät puheena olevan lain perusteella voivat tapaturman sattuessa saada, vaikkeivät olekaan suuria, kuitenkin ovat tuntuvasti suuremmat niitä apurahoja, joita työntekijäin omat apukassat ovat kyenneet antamaan, sekä sitä paitsi että he saavat ne ilmaiseksi tarvitsematta sitä ennen omasta puolestaan välittömästi uhrata rahoja tähän tarkoitukseen.

Ammatintarkastajain kokoomat ja julkaisemat tiedot tehdastyössä sattuneista tapaturmista, joita tietoja ei valitettavasti käy pitäminen aivan

täydellisinä, syystä että ilmoituksia tapahtuneista tapaturmista, sen johdosta että järjestysvalta on laiminlyönyt noudattaa huhtikuun 15 päivänä 1889 annetun armollisen asetuksen 23 §:n säännöstä, ei ole säännöllisesti saapunut ammatintarkastajille, sattui vuonna 1900 seuraava määrä tapaturmia, joista vahingoittuneille oli alempana mainitut seuraukset:

	Tapauksia.	% tapaturmain koko luvusta.
Kuolettava seuraus . . . . .	31	2.18
Invaliditeetti, osittainen tai täydellinen . . . . .	345	24.26
Ohimeneviä vammoja . . . . .	1,009	70.96
Seuraus vastaisuudesta riippuva . . . . .	37	2.60
	<hr/>	
	Yhteensä 1,422	100.00

Edellä olevasta näkyy, että useimmista tapaturmista onneksi on seurannut ainoastaan ohimenevä vamma. Sitä likinnä seuraa lukuisuudessa invaliditeetti, joka useimmissa tapauksissa on osittainen, käsittäen jonkun yksityisen jäsenen tai ruumiinosan, jonka vioittuminen tavallisesti aikaansaa työkyvyn vähenemisen, usein myös täydellisen kyvyttömyyden aikaisemman toiminnan jatkamiseen. Kuolema seurasi ainoastaan 2.18 tapauksessa 100 tapaturmasta, ja prosenttiluku alenee vieläkin, jos olettaa, niinkuin varmaan on oikeutettu tekemään, että ne tapaukset, joissa seuraus on ilmoitettu vastaisuudesta riippuvaksi, tulevat jakaantumaan invaliditeetin ja ohimenevään vammaan kesken.

Eri teollisuudenhaarain vaarallisuutta eli missä määrin ruumiinvammat ovat kohdanneet eri teollisuusammattien työntekijöitä, valaisevat seuraavat ammatintarkastajain vuonna 1900 ilmoittamat numerotiedot:

	Tapaturmain luku.	% tapaturmain koko luvusta.
Puunjalostusteollisuus (ynnä sahat) . . . . .	478	33.61
Metalliteollisuus . . . . .	472	33.19
Paperiteollisuus . . . . .	121	8.51
Kutomoteollisuus . . . . .	118	8.30
Ravinto- ja nautintoaineiden valmistus . . . . .	92	6.47
Rakennusteollisuus . . . . .	52	3.66
Kaivos- ja kiviteollisuus . . . . .	30	2.11
Nahkateollisuus. . . . .	20	1.41
Kemiallinen ja sähköteollisuus . . . . .	8	0.56
Lasiteollisuus . . . . .	6	0.42
Kirjapainolaitokset . . . . .	3	0.21
Muut teollisuudenhaarat . . . . .	22	1.55
	<hr/>	
	Yhteensä 1,422	100.00

Edellä olevasta esityksestä näkyy, että verrattomasti useimmat tapaturmat sattuivat puunjalostus- ja metalliteollisuuksissa sekä sitä likinnä paperi- ja kutomateollisuuksissa ynnä ravinto- ja nautintoaineiden valmistuksessa. Pääasiallisena syynä tapaturmain verrattain suureen lukuisuuteen näissä teollisuuksissa lienevät nopeasti käyvät työkonet, joiden hoito kysyy suurta ja herkeämätöntä tarkkaavaisuutta, mikä kuitenkin pitemmän aikaa koneilla työskennellessä helposti herpaantuu ja sijaan tulee jonkunlainen koneellisempi tottumus. Se että tapaturmia on enimmin sattunut puunjalostusteollisuudessa, johtunee todennäköisesti siitä, että sahojen työntekijät sängen usein vaihtuvat, joten niiden työväki ei saavuta sitä tottumusta, jota koneitten hoito ylipäättään kysyy. Lukuisia tapaturmia myös sattuu käynnissä olevia koneita puhdistettaessa, vaikka semmoinen työ on työntekijöiltä kielletty. Myöskin putoaminen, putoavat esineet ja tavarain kuljetus työalueella aikaansaavat lukuisia tapaturmia työntekijäin keskuudessa. Tapaturmain lukuisuus eri teollisuuksissa riippuu tietysti myöskin käytetyn työntekijäluvun suuruudesta, mutta kun ammatintarkastajat eivät ole sitä ilmoittaneet, kohtaa tapaturmain suhteellisen lukuisuuden laskeminen vaikeuksia, jonka tähden se tässä jätetään siksensä.

Ammatintarkastajat ovat velvolliset antamaan määräyksiä tarpeellisista varakeinoista tapaturmain välttämiseksi, jota paitsi heidän ylipäättään on valvottava, että työväen suojelulakia noudatetaan. Kun pian kävi selville, ettei näitä tehtäviä, jotka tekivät välttämättömäksi käydä tuon tuostakin maan kaikissa teollisuuslaitoksissa, käynyt jakaminen ainoastaan kahden ammatintarkastajan osalle, näiden virkailijain kun oli mahdoton ehtiä toimittamaan perinpohjaista ja kaikinpuolista tarkastusta, ja kun ammatintarkastajain alkuperäisen luvun lisäys myös oli edellytetty joulukuun 21 päivänä 1889 annetussa ammatintarkastajain johtosäännössä, asetettiin lokakuun 15 päivänä 1896 annetun armollisen julistuksen kautta kolmas ammatintarkastaja 1897 vuoden alusta, jolloin maa myös jaettiin kolmeen tarkastuspiiriin. Ylipäättään vahvistavat ammatintarkastajat virkakertomuksissaan todeksi, että teollisuudenharjoittajat ja erittäinkin suurempien teollisuuslaitosten haltijat ovat koettaneet tunnollisesti täyttää, mitä työväensuojelulaki heiltä vaatii, sekä noudattaa ammatintarkastajain antamia neuvoja ja ohjeita.

Ammatintarkastajain toimenä ei kuitenkaan ainoastaan ole valvoa, että yksinomaan lain säännöksiä työnantajain ja työntekijäin keskinäiseen suhteeseen nähden noudatetaan, vaan on heillä sitäpaitsi paljon arkaluontoisempi tehtävä. Heidän on nimittäin väärinkäsityksen ja selkkausten syntyessä työ-sopimuksen osallisten kesken koetettava sovittaa riidat ja aikaansaada sovintoa riitapuolien välillä. Vuosina 1896—1900 oli ammatintarkastajilla tässä suhteessa usean kerran aihetta semmoiseen välittäjätoimeen. Mainitun ajan-

jakson kuluessa sattui, ammatintarkastajain ilmoitusten mukaan, työnantajain ja työntekijäin kesken 38 laajempaa ja huomattavampaa työriitaa. Nämä jaksivat varsin epätasaisesti eri vuosien ja maanpaikkain kesken. Vuonna 1896 ilmoitettiin ainoastaan 1 huomattavampi riita, jota vastoin niitä vuonna 1897 oli 6, vuonna 1898 4, vuonna 1899 kokonaista 17 ja vuonna 1900 10. Verrattomasti suurin osa näistä riidoista eli 32 sattui läntisessä tarkastuspiirissä ja siellä pääasiallisesti Helsingin ja Turun kaupungeissa, jota vastoin 4 tuli pohjoisen ja vain 2 itäisen piirin osalle. Tämän epätasaisuuden ei voitane katsoa riippuvan yksinomaan mainittujen kahden kaupungin tehtaitten lukuisuudesta, kun esimerkiksi maamme varsinaisessa tehdaskaupungissa, Tampereella, ei sattunut ainoatakaan mainittavaa riitaa, ja vielä vähemmän siitä, että työehdot olisivat läntisessä piirissä olleet niin paljon enemmän omiaan antamaan aihetta tyytymättömyyteen kuin maan muissa osissa, vaan johtui tämä asianlaita epäilemättä siitä, että n. k. työväenkysymys on Etelä-Suomessa ja erittäinkin sen pääpaikoissa, Helsingissä ja Turussa, tunkeunut syvemmin ja yleisemmin työntekijäin tajuntaan ja että työntekijäin ammattijärjestö siellä oli kehittyneempi kuin maan muissa osissa.

Puheena olevat riidat olivat, lukuunottamatta kahta tapausta, jolloin työnantajat sanoivat irti työntekijänsä, työlakkoja. Riidan aiheena oli, ammatintarkastajain ilmoitusten mukaan, useimmissa eli 22 tapauksessa se, että työntekijät vaativat palkkaehtojen parantamista taikka työajan lyhentämistä, 3 tapauksessa työnantajain toimenpiteet, jotka olivat omiaan huonontamaan työehtoja, sekä 13 tapauksessa erinäiset työpaikalla vallitsevat olot, joihin työntekijät olivat tyytymättömiä ja joihin he ainoastaan lakkaamalla työstä luulivat voivansa aikaansaada korjausta.

Riitojen päättymiseen nähden on merkittävä, että voitto jakausi josta-kuinkin tasan kumpaisenkin riitapuolen kesken. Työntekijät saivat vaatimuksensa hyväksytyiksi 12 tapauksessa, työnantajat veivät voiton 11 tapauksessa, ja 15 tapauksessa päättyi riita, sittekun kumpaiseltakin puolelta oli tehty joitakuuta myönnytyksiä taikka sovittiin se ilman minkäänlaisia seurauksia. Jos ottaa huomioon tämän keskituloksen sekä sen ohessa työlakkojen aikaansaamat aineelliset vahingot kumpaisellekin riitapuolelle, näyttää siltä kuin mainittu lopputulos olisi ollut saavutettavissa rauhallisella neuvottelulla työsopimuksen osallisten kesken, joten niin hyvin kaikki »lakkokustannukset» olisivat säästyneet kuin myöskin se intohimojen kuohu ollut vältettävissä, mikä välttämättä on seurauksena tämmöisistä etujen ristiriidoista. Kuinka monessa edellä kerrotussa tapauksessa ammatintarkastajat ovat koettaneet aikaansaada sovintoa kohtuuden ja molemminpuolisten myönnytysten perusteella, ei valitettavasti käy selville heidän virkakertomuksistaan.

Vuosien 1897 ja 1900 valtiopäivillä oli useita työväenkysymyksiä Valtiosäätyjen käsiteltävänä. Ensinmainituilla valtiopäivillä anoivat Valtiosäädyt alamaisuudessa, että toimitettaisiin tarkka tilastollinen tutkimus teollisuusammattien työväenoloista ja että erittäinkin tutkittaisiin, onko ja missä määrin tarpeen leipojanammattin työaikaa koskevia lainmääräyksiä, sekä että esitettäisiin semmoinen lakiehdotus asiassa, johon tutkimus saattaa antaa aihetta; että annettaisiin valtioapua semmoisille aikuisia mies- ja naispuolisia työntekijöitä varten tarkoitetuille alkeisopetuskurseille, jotka ovat osottautuneet tarkoituksenmukaisiksi ja samalla saavat apurahaa asianomaisilta kunnilta; että annettaisiin valtiolainoja yhtiöille taikka yhdistyksille, joilla on tarkoituksena terveellisten asuntojen rakennuttaminen maan kaupunkien työväestölle, kiinnitysvakuutta vastaan ja enintään noin kolmasosa kiinteistön arvioidusta arvosta. Työtilastollisia tutkimuksia koskevain anomusten johdosta käski K. Senaatti kirjelmässä joulukuun 1 päivältä 1898 Teollisuushallituksen yksissä neuvoin Tilastollisen Päätoimiston kanssa laatia ehdotuksen puheenaolevien tutkimusten suunnitelmaksi sekä arvion niiden kustannuksista, ja on semmoisia tutkimuksia puheena olevan viisivuotiskauden päätyttyä pantu toimeen. Niinikään toimittivat ammatintarkastajat teollisuushallitukselta saamansa tehtävän mukaisesti leipojanammattin työolojen tutkimuksen. Sitä vastoin jätettiin Valtiosäätyjen anomus valtioavun myöntämisestä n. k. työväenkurseille huomioon ottamatta. Teollisuushallituksen kuitenkin käskettiin laatiessaan muutettuja määräyksiä käsityöläiskouluille ottaa tutkittavaksi kävisikö sanottujen koulujen ohjelmaa laajentaminen siihen suuntaan, että näissä kouluissa voitaisiin antaa opetusta aikuisillekin työntekijöille.

Valtiosäätyjen esityksen valtiolainain antamisesta ajanmukaisten työväenasuntojen rakennuttamista varten on Hallitus ottanut huomioon. Lainoja valtiovaroista, joita aikaisemminkin on tähän tarkoitukseen annettu yhtiöille, myönnettiin siitä lähtien entistä lukuisammin. Vuosina 1891—1896 oli Valtiokonttorista annettu 6 semmoista lainaa eli keskimäärin 1 laina vuodessa. Vuosina 1897—1901 annettiin samaan tarkoitukseen 27 lainaa eli keskimäärin 5.4 lainaa vuodessa ja yhteensä 2,102,600 markkaa. Näistä lainoista annettiin työväen asuntoyhtiöille 2 vuonna 1897, 4 vuonna 1899, 9 vuonna 1900 ja 12 vuonna 1901. Lainojen määrä vaihteli 5,000 ja 200,000 markan välillä.

Myöskin 1900 vuoden valtiopäivillä oli tilastollisen selvityksen aikaansaaminen maan työväenoloista Valtiosäätyjen huolenpidon esineenä. Kahden Ritaristossa ja Aatelissa sekä Porvarissäädyssä esitetyn anomusehdotuksen johdosta anoivat Valtiosäädyt, että työtilaston suunnittelua ja johtoa varten sekä muun selvityksen hankkimiseksi työoloista samoin kuin myös niiden uudistusehdotusten ensimmäistä valmistelua varten, mitkä saadun selvityksen perusteella voidaan huomata tarpeellisiksi, mitä pikemmin asetettaisiin asiaan



perehtyneistä henkilöistä kokoonpantu komitea, johon tulisi kuulua sekä työnantajain että työntekijäin edustajia, jonka ohessa Valtiosäädyt lausuvat toivomuksenaan, että Valtiosäädylle ensitulevilla valtiopäivillä annettaisiin ne välttämättömimmät uudistusehdotukset, joiden tarpeellisuudesta sitä ennen on tarpeellista selvitystä saatu. Tämä anomus meni siis pitemmälle kuin edellisille valtiopäiville jätetty anomus siinä suhteessa, että anomuksessa ehdotettiin, ettei komitean toimivaltaa rajoitettaisi ainoastaan niiden tilastollisten kysymysten selvittämiseen, joita hallitus sille mahdollisesti esittää, vaan että komitea myös ilmenevien asianhaaran mukaan voisi omasta alotteestaan ottaa tutkittavakseen muitakin työväenkysymyksiä.

Tämän esityksen johdosta on K. Senaatti käskenyt Teollisuushallituksen yksissä neuvoin Tilastollisen Päätoimiston ja tupakkateollisuuden tilastollista tutkimista varten asetetun komissionin kanssa ottaa tutkittavaksi ja antaa lausunto olisiko tutkimustyön johto vastedes sopivampi antaa siinä suhteessa asiantuntevista henkilöistä kokoonpanulle itsenäiselle komitealle.

Kysymys yleisen vanhuudenvakuutuksen käytäntöön ottamisesta maan työntekijöitä varten oli kahden Porvaris- ja Talonpoikaissäädissä tehdyn anomusehdotuksen johdosta keskusteltavana 1900 vuoden säätykokouksessa. Valtiosäädyt pitivät kuitenkin yleistä työntekijäin ja heihin verrattavien henkilöjen *vanhuuden*-vakuutusta tarpeen vaatimana ainoastaan mikäli vanhuus tuottaa täydellisen työkyvyttömyyden eli invaliditeetin, jota vastoin ei pidetty mahdollisena asettaa määrättyä, apurahansaantiin oikeuttavaa ikärajaa. Niinikään julkilausuttiin se mielipide, ettei vakuutusta olisi tehtävä pakolliseksi, vaan mieluummin aikaansaatava vapaaehtoista tietä, esimerkiksi perustamalla valtion takaama vakuutus- ja elinkorkolaitos, jossa paikalliset työväenapukassat voisivat edullisilla ehdoilla jälleenvakuuttaa osakkaansa. Asian kaikinpuolista valaisemista varten anoivat Valtiosäädyt hallitukselta seikkaperäistä selvitystä, millä tavoin kävisi sopivimmin edistäminen työntekijäin ja heihin verrattavien henkilöjen vakuutusta vanhuuden taikka muiden syiden kuin työssä kohdanneen tapaturman aikaansaaman täydellisen työkyvyttömyyden varalta, sekä että, jos tämä selvitys siihen antaisi aihetta, Valtiosäädylle annettaisiin armollinen esitys asiasta.

Yhteisiin ammatti- ja luokkaetuihin perustuva työväen yhteenliittymisliike on maassamme ollut ainoastaan kaksi vuosikymmentä vireillä. Vanhimmat yhdistykset, Vaasan ja Helsingin työväenyhdistykset, alkoivat toimintansa vuosina 1883 ja 1884. Vuonna 1900 toimivista 69 yhdistyksestä oli ainoastaan 18 perustettu 1880-luvulla ja muut vuosisadan viimeisen vuosikymmenen aikana. Kirjaltajayhdistyksistä, jotka lukuaan 22 muodostivat erityisen liittöjärjestön, Suomen kirjaltajaliiton, ei Päätoimistolla ole ollut tässä suhteessa käytettävänä erikohtaisia tietoja. Niissä 71 työväenyhdistyksessä, kirjaltaja-

yhdistykset lukuun otettuina, joiden jäsenluvusta on tietoja, oli vuonna 1900 jäseniä kaikkiaan 10,069 henkeä eli keskimäärin 142 jäsentä kutakin yhdistystä kohti. Jos kirjaltajayhdistykset erotetaan luvusta, saadaan suurempi keskimäärä eli 188 jäsentä kutakin työväenyhdistystä kohti. Jos oletetaan saman verran jäseniä olevan jällellä olevissa 20 yhdistyksessä, joiden joukossa tosin oli useita hiljattain perustettuja, mutta myös moniaita maan vanhimpia ja suurimpia yhdistyksiä, niin oli vuonna 1900 maan kaikkien työväenyhdistysten jäsenluku, kirjaltajayhdistyksetkin lukuun otettuina, yhteensä likimain 13,829 henkeä. Jos tätä lukua verrataan maan teollisuustyöntekijäin koko lukuun, niin havaitaan, että se on ainoastaan hiukan enemmän kuin  $\frac{1}{7}$  siitä ja että siis työväenyhdistysliike, vaikka onkin haarautunut kautta koko maan, vielä vuonna 1900 käsitti verrattain vähäisen osan työväestöä. Monessa työväenyhdistyksessä ovat jäsenet jaetut erityisiin ammattiosastoihin, — Helsingin työväenyhdistyksessä esimerkiksi oli ammattiosastoja 31 —, jotka toimivat itsenäisesti.

Jäsentensä henkistä kehitystä koettavat työväenyhdistykset huoltaa perustamalla ja kustantamalla heidän käytettäväkseen kirjastoja ja lukusaleja, järjestämällä oppikursseja yleisesti sivistävissä ja ammattiaineissa, kannattamalla lauluseuroja ja soittokuntia, toimeenpanemalla sivistäviä huveja y. m. Viisitoista yhdistystä kokoontui omassa talossaan; 13 yhdistystä sai asianomaisilta kunnilta apurahaa sivistyspyrintöjensä edistämiseen. Jäsentensä taloudellisen aseman parantamiseksi oli kymmenkunnalla työväenyhdistyksellä vuonna 1900 säästökassa ja 15 yhdistyksellä sairasapukassa, josta annetaan avustusta sairauden kohdatessa.

Vuoteen 1893 asti ei eri työväenyhdistysten kesken ollut minkäänlaista yhteyttä. Kun eri yhdistysten valitsemat edustajat mainittuna vuonna kokoontuivat yleiseen työväenedustajakokoukseen Helsinkiin, katsottiin kuitenkin maamme työväenliikkeen kehittyneen siihen määrään, että keskusjohto oli välttämätön pitämään koossa yhdistysten pyrinnoita ja ohjaamaan näitä yhteiseen, määrättyyn suuntaan. Tässä tarkoituksessa asetettiin Helsinkiin Suomen työväenvaltuuskunta niminen keskuskomitea. Valtuuskunta käsitti tehtävänsä niin, että etusijassa oli toimittava semmoisten työväen oloja koskevien käytännöllisten uudistusten aikaansaamiseksi, jotka näyttivät olevan lähinnä toteutettavissa, sekä ylläpidettävä rauhaa ja yksimielisyyttä eri yhteiskunta-ainesten kesken. Tällä perusteella valtuuskunta m. m. pani alkuun välitystoimia erinäisten työlakkojen sovittamiseksi ja edellä mainitussa tarkoituksessa niinkään laadittiin Tampereella 1896 pidetyn, maan työväenyhdistysten edustajain toisen yleisen kokouksen keskusteluohjelma.

Tampereen kokouksessa käsiteltävistä kysymyksistä mainittakoon seuraavat tärkeimmät: kysymykset työntekijäin suhteesta äänioikeusasiaan,

työväenoloja koskevan tilaston aikaansaamisesta, 10-tuntisesta työpäivästä, työväenasuntojen rakennustoiminnan edistämisestä, työnvälitystoimiston perustamisesta, kunnallisen kielto-oikeuden aikaansaamisesta alkoholipitoisiin juomiin nähden, kansakoulusta oppikoulujen pohjakouluna y. m. Jyrkempi suunta, jota jo hiukan aikaisemmin oli ilmennyt niin hyvin varsinaisten työntekijäin riveissä kuin eräissä sanomalehdissä, tuli näkyviin Tampereen kokouksessakin erittäinkin äänioikeusasiassa, jossa enemmistö yhtyi vaatimaan ääniasteikon poistamista sekä porvaris- että talonpoikaissäädyn vaaleista, suhteellisen vaalitavan käytäntöön ottamista niissä kaupungeissa, jotka valitsevat kolme taikka useamman edustajan, samoin kuin välittömän vaalitavan toimeenpanemista talonpoikaissäädyn edusmiesvaaleissa.

Niiden kolmen vuoden aikana, mitkä kuluivat Tampereen kokouksen ja seuraavan Turussa kesällä 1899 pidetyn kokouksen välillä, laajeni ja vakaantui työväenliikkeen jyrkempi suunta edelleenkin. Viimeksi mainittu kokous teki päätöksen itsenäisen sosiaalipoliittisen työväenpuolueen perustamisesta. Työväenvaltuuston sijaan asetettiin kokouksen valitsema puoluehallinto, joka sijoitettiin Turkuun, ja järjestyneelle työväenliikkeelle hyväksyttiin osittain uusi ja osittain laajempi ohjelma. Tässä tilaisuudessa tarkemmin määritelty ohjelma asetti samalla Suomen työväenpuolueen toiminnan perusehdoksi kansallisen itsenäisyyden säilyttämisen, samoin kuin puolueen liittymisen kansainväliseen sosiaalidemokraattiseen liikkeeseen ynnä sen vaatimuksiin tuotanto-toiminnan sekä yhteiskunnallisten ja valtiollisten olojen perinpohjaisesta uudestijärjestämisestä. Ohjelman kohdista mainittakoon yleinen, yhtäläinen ja välitön vaalioikeus, yhdistys-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus, yleinen kieltolaki väkijuomain valmistusta ja myyntiä vastaan, 8 tuntinen työpäivä, yleinen koulupakko, maksuton opetus kaikissa oppilaitoksissa, rauhan- aate, miehen ja naisen tasa-arvoisuus y. m. Tämä kauas kantava ohjelma on, vaikkei sen toteutuminen ole moniin aikoihin odotettavissa, kuitenkin ollut omiaan hankkimaan järjestyneelle työväenliikkeelle yhä useampia ja useampia kannattajoina, joten työväenjärjestö, vaikka siihen toistaiseksi vielä kuuluukin ainoastaan pieni osa maamme työväenluokkaa, kuitenkin jo on huomioon otettava vaikutin maamme yhteiskunnallisessa elämässä.

## 7. Opetustoimi.

### I. Kansakoulut, kansakoulunopettaja- ja opettajatar-seminaarit.

Puheena olevan viisivuotiskauden kuluessa on maamme kansakoulujen järjestämistyössä alkanut huomiota ansaitseva vaihe. Kun maan kansakoululaitos vuonna 1866 järjestettiin, jätettiin kysymys kansakoulujen perustamisesta maalaiskuntiin kokonaan riippunaan kuntien ja yksityisten ehdonvallasta. Jo 1877—1878 vuosien valtiopäivillä kuitenkin nostettiin kysymys maalaiskuntain velvoittamisesta perustamaan ainakin yksi ylempi kansakoulu jokaiseen kuntaan. Tämä asia raukesi ja samoin kävi 1888 vuoden valtiopäivillä tehdyn samansisältöisen anomusehdotuksen. 1894 vuoden valtiopäivillä Valtiosäädty yhtyivät sitä tarkoittavaan alamaiseen anomukseen, että jokainen maalaiskunta velvoitettaisiin jakamaan alueensa kansakoulupiireihin, siten sovitettuina paikallisten olojen mukaan, että mikäli mahdollista kaikki kouluijässä olevat lapset, jotka eivät muualla saa vastaavaa taikka laajempaa sivistystä, voivat päästä nauttimaan kansakouluopetusta, sekä että jokainen maalaiskunta velvoitettaisiin perustamaan niin monta kansakoulua, ettei kouluun pyrkiviä lapsia tarvitse tilan puutteessa kieltäytyä vastaanottamasta. Näille perusteille rakennettu armollinen esitys annettiin 1897 vuoden säätykokoukselle, joka sen pienillä muutoksilla hyväksyi, ja toukokuun 24 päivänä 1898 annettiin armollinen asetus koskeva ylempien kansakoulujen perustamisen edistämistä Suomen maalaiskunnissa. Kolmen vuoden kuluttua sanotun asetuksen antamisesta oli kuntien alistettava asetuksen määräämää kansakoulupiirijakoa koskevat päätöksensä asianomaisten kuvernöörien tutkittavaksi. Edellä mainitun asetuksen välittömät vaikutukset jäävät siis pääasiallisesti ulkopuolelle tässä puheena olevaa ajanjaksoa, mutta varmaa on, että sanottu asetus on jo ennen ajanjakson päättymistä suuresti jouduttanut kansakoululaitoksen kehitystä, niinkuin seuraava maan kansakouluolojen kuvaus osottaakin.

Kaupunkien vakinaisten kansakoulujen lukua ei mainita Koulutoimen Ylihallituksen vuosikertomuksissa kansanopetuksesta maassa; sitä vastoin on semmoisia tietoja, jos kohta sängen häilyviä, mainitun Ylihallituksen joka viides vuosi julkaisemissa yleiskatsauksissa maan seurakuntain lastenopetukseen. Näiden yleiskatsausten mukaan oli puheena olevia kouluja vuonna 1896 234 ja vuonna 1901 235. Maalaiskansakoulujen luku taas oli edellä mainittujen vuosikertomusten mukaan, niiden opetuskieltä silmällä pitäen, seuraava:

	Suomalaisia.	Ruotsalaisia.	Suomal.-ruotsal.	Muita.	Yhteensä.
1896—1897 . . .	1,143	236	21	3	1,403
1897—1898 . . .	1,228	261	18	3	1,510
1898—1899 . . .	1,356	274	17	3	1,650
1899—1900 . . .	1,455	285	16	1	1,757
1900—1901 . . .	1,561	295	17	—	1,873

Lukuvuonna 1895—1896 oli maaseudulla kansakouluja 1,273, joten näiden luku oli viisivuotiskaudella lisääntynyt 600 eli 47 %; edellisellä viisivuotiskaudella oli suhteellinen lisääntyminen 45 %.

Vuoden 1895 lopulla tuli jokaisen kansakoulun osalle noin 1,760 henkeä; vuonna 1900 oli kansakoulujen ja väkiluvun välinen suhde melkein kuin 1 : 1,260.

Edellä mainituissa niin hyvin kaupunki- kuin maalaiskouluissa sekä seminaarien mallikouluissa ja lastentarhoissa ynnä iltakouluissa oli oppilaita:

	Kaupungit.	Maaseutu.	Yhteensä.	Niistä opetettiin:		
				suomeksi.	ruotsiksi.	muulla kiel.
1896—1897 . . .	25,715	62,847	88,562	72,017	16,383	162
1897—1898 . . .	26,266	68,654	94,920	77,353	17,437	130
1898—1899 . . .	26,855	72,991	99,846	81,624	18,092	130
1899—1900 . . .	28,586	76,552	105,138	86,127	18,989	22
1900—1901 . . .	29,151	82,614	111,765	92,322	19,420	23
Lukuvuonna 1895						
--1896 olivat						
vastaavat lu-						
vut: . . . .	25,233	56,956	82,189	66,808	15,212	169

Varsinaisten kansakoulujen sekä muiden edellämainittujen koulujen oppilaitten lisäksi on huomattava joihinkuihin ensinmainittuihin maalaiskouluihin yhdistettyjen pientenlastenkoulujen oppilaat, joita oli: lukuvuonna 1896—1897 38,782, 1897—1898 40,729, 1898—1899 38,075, 1899—1900 38,924 ja lukuvuonna 1900—1901 36,990. Lukuvuonna 1895—1896 oli vastaava oppilasluku 32,846. Maan erilaatuisten kansakoulujen (lukuunottamatta kuitenkin papiston valvonnan alaisia kierto- ja pyhäkouluja) oppilasluku oli siis viisivuotiskaudella lisääntynyt 33,720 eli noin 29 %; suhteellinen lisäys edellisellä viisivuotiskaudella oli ollut 50 %, mutta jos pientenlastenkoulut erotetaan luvusta, oli absoluuttinen lisäys edellisen ajanjakson kuluessa 27,645 eli 51 % ja jälkimäisen 29,576 eli 36 %.

Kansakoulunoppilaitten (pientenlastenkoulut lukuun otettuina) ja väkiluvun keskinäinen vertailu antaa seuraavan tuloksen:

Jokaista kansakoulunoppilasta kohti tuli seuraava henkilöluku.

	kaupunkien	maaseudun väestöstä.	koko maan
1895 . . . . .	11	25	22
1900 . . . . .	12	20	18

Varsinaisissa kansakouluissa oli opettajia vuonna 1896—1897 2,252, vuonna 1897—1898 2,429, vuonna 1898—1899 2,709, vuonna 1899—1900 2,980 ja vuonna 1900—1901 3,241.

Ylipäätään ovat kansakoulut viisivuotiskaudella voittaneet paljon alaa maassa. Lukuvuoden 1895—1896 lopulla oli vielä 22 maalaiskuntaa vailla vakinaista kansakoulua; lukuvuoden 1900—1901 lopulla oli näiden maalaiskuntain luku vähentynyt 7:ään. Lukuvuonna 1895—1896 oli 273 maalaiskunnassa useampi kuin yksi kansakoulu; lukuvuoden 1900—1901 lopulla oli vastaava luku 342. Seuraava taulu esittää yleiskatsauksen kansakoulujen leviämiseen Suomen eri läänien maalaiskunnissa lukuvuonna 1900—1901, jonka ohessa siinä annetaan vastaavat tiedot koko maasta lukuvuodelta 1896—1897.

L ä ä n i t. Gouvernements.	Maalaiskuntia, joissa oli Nombre des communes rurales où il y avait																				Yhteensä Total des communes rurales avec une ou plusieurs écoles primaires supérieures.	Maalaiskuntia, joissa ei ollut ylempiä kansakouluja. Total des communes rurales sans école primaire supérieure.	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	20	24			25
	ylempää kansakoulua. écoles primaires supérieures.																						
1900—1901.																							
Uudenmaan . . . . .	2	3	6	6	2	5	1	1	1	3	4	2	1	—	—	—	—	1	—	—	—	38	—
Turun ja Porin . . . . .	50	25	12	11	9	5	1	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118	3
Hämeen . . . . .	7	8	8	3	4	5	4	4	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	49	—
Viipurin . . . . .	6	6	4	2	11	4	1	3	3	3	1	1	1	2	—	—	—	—	—	—	1	49	1
Mikkelin . . . . .	6	3	3	1	1	2	7	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	—
Kuopion . . . . .	4	2	5	1	4	5	2	2	1	—	1	1	—	2	—	—	2	1	—	—	—	33	—
Vaasan . . . . .	16	12	16	17	8	5	3	1	2	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	83	—
Oulun . . . . .	29	16	5	4	6	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	3
Yhteensä	120	75	59	45	45	34	20	18	13	9	8	4	2	5	—	—	3	1	—	—	1	462	7
1899—1900 . . . . .	125	84	53	55	40	30	22	11	14	11	5	—	2	4	—	2	2	—	—	1	—	461	8
1898—1899 . . . . .	140	79	62	47	41	27	23	13	10	7	3	1	—	4	—	3	1	—	1	—	—	462	7
1897—1898 . . . . .	148	86	59	48	39	22	16	15	9	4	2	1	1	2	—	3	—	1	—	—	—	456	13
1896—1897 . . . . .	159	83	63	44	36	20	11	16	6	3	2	2	1	—	1	2	—	1	—	—	—	450	16

Suturin määrä kansakouluja (25) yhdessä kunnassa oli siis lukuvuonna 1900—1901 Viipurin läänissä (Viipurin maalaiskunnassa). Ne 7 maalaiskuntaa, joissa ei ollut ylempää kansakoulua, olivat: Turun ja Porin läänissä Sotunka, Velkua ja Kodisjoki, Viipurin läänissä Kyyrölä ja Oulun läänissä Reisjärvi, Hyrynsalmi ja Inari.

Kansakoulujen tulot ja menot, joista Koulutoimen Ylihallitus on joka kolmas vuosi antanut tilastollisen selvityksen, viimeisen kalenterivuodelta 1898, näkyvät seuraavista tiedoista:

	Kaupunkikunnat.	Maalaiskunnat.	Koko maa.
Tuloja Smk . . . .	2,111,175	1) 3,934,913	6,046,088
Menoja » . . . .	2,075,822	1) 3,976,795	6,052,617

Vuonna 1895 oli tuloja ollut: kaupungeissa 1,764,951 markkaa, maaseudulla 2,501,564 markkaa, sekä menoja kaupungeissa 1,755,340 markkaa ja maaseudulla 2,616,877 markkaa.

Sittekun huhtikuun 29 päivänä 1896 annetussa armollisessa julistuksessa oli määrätty, että kaksi uutta seminaaria, suomi opetuskielenä, oli perustettava ja sijoitettava, toinen miespuolisia oppilaita varten Raumalle ja toinen naispuolisia oppilaita varten Raaheen, alottivat nämä laitokset toimintansa syksyllä vuonna 1896. Helmikuun 1 päivänä 1898 annetussa armollisessa julistuksessa määrättiin perustettavaksi vieläkin kaksi seminaaria niinikään suomi opetuskielenä, toinen naispuolisia ja toinen miespuolisia oppilaita varten, ja alkoi naispuolisia oppilaita varten perustettu seminaari, joka sijoitettiin Heinolaan, toimintansa vuonna 1899 ja miespuolisia oppilaita varten perustettu, Kajaaniin sijoitettu seminaari vuonna 1900. Lukuvuoden 1900—1901 päättyessä oli maassamme siis 8 seminaaria, joista 6:ssa oli suomi ja 2:ssa ruotsi opetuskielenä.

Lukuvuonna 1895—1896 oli silloin toimivissa 4 seminaarissa oppilaita 647, niistä suomea puhuvia 217 mies- ja 239 naispuolista sekä ruotsia puhuvia 82 mies- ja 109 naispuolista. Lukuvuonna 1900—1901 taas oli 8 seminaarissa suomea puhuvia oppilaita 435 mies- ja 491 naispuolista sekä ruotsia puhuvia oppilaita 80 mies- ja 122 naispuolista eli yhteensä 1,128 oppilasta. Seminaareihin yhdistetyissä harjoituskouluissa oli oppilaita lukuvuonna 1900—1901, suomalaisissa 830, niistä 413 poikaa ja 417 tyttöä, ruotsalaisissa 210, nimittäin 62 poikaa ja 148 tyttöä.

Vuosina 1896—1901 päästettiin suomalaisista seminaareista 324 opettajaa ja 371 opettajatarta eli yhteensä 695, sekä ruotsalaisista seminaareista 88 opettajaa ja 141 opettajatarta eli yhteensä 229. Seminaareista päästettyjä oli siis kaikkiaan kokonaista 924 edellisen viisivuotiskauden 460 vastaan.

1) Tietoja puuttuu 15 koulusta.



Seminaarien menot nousivat kalenterivuonna 1900 658,419 markkaan; vuonna 1895 ne nousivat 399,739 markkaan.

Edellä mainitun Ylihallituksen laatima taulunmuotoinen yleiskatsaus lastenopetukseen maan niin hyvin evankelisluterilaisissa kuin kreikkalais-katolisissa seurakunnissa toukokuun 1 päivänä 1901 osottaa kouluijässä 7 ja 15 ikävuoden välillä olevia lapsia mainituissa seurakunnissa olleen 474,144, joista 8,333 oli aikaisemmin saanut ja 455,077 sai sanottuna vuonna, mutta 10,734 oli vailla opetusta. Edellämainittuja 455,077 oppilasta opetettiin:

		Prosenttia.
oppikouluissa . . . . .	11,056	2.4
vakinaisissa kansakouluissa . . .	109,154	24.0
» pientenlastenkouluissa . . . . .	11,238	2.5
kiertokouluissa . . . . .	186,577	41.0
pyhä- ja valmistavissa kouluissa sekä kotona . . . . .	136,589	30.0
aistivalliskouluissa . . . . .	463	0.1

Kreikkalais-katolisissa seurakunnissa sai opetusta kaikkiaan 3,059 lasta, jota vastoin 1,072 lasta oli opetuksen puutteessa.

## 2. Alkeisoppilaitokset sekä muut koulut tieteis- taikka reaalisivistystä varten.

Lukuvuoden 1900—1901 päättyessä oli maassamme seuraavat oppikou-  
lut: 15 klassillista ja 9 reaalilyseota, 6 alkeiskoulua, 1 realioppilaitos ja 12  
tyttökoulua, kaikki valtion kustantamia, sekä lisäksi: 2 lyseota poikia varten,  
11 reali- ja porvarikoulua, 22 yhteiskoulua, 16 tyttökoulua ja 43 valmistavaa  
koulua, nämä kaikki yksityisoppilaitoksia, joista kuitenkin useimmat saivat  
valtioapua. Seuraavat tiedot valaisevat tarkemmin näiden koulujen laatua,  
opetuskieltä, opettaja- ja oppilaslukua sekä valtion kustannuksia niistä. Tie-  
dot koskevat lukuvuotta 1900—1901.

### *Valtionlyseoita.*

	Lyseoita.	Opettajia.	Oppilaita.	Menoja, markkaa.
Ruotsalaisia . . . . .	8	134	1,454	642,937
Suomalaisia . . . . .	15	238	3,472	1,047,410
Ruotsalais-suomalaisia . . . . .	1	14	182	68,792

### *Yksityislyseoita.*

#### Poikakouluja.

	Kouluja.	Opettajia.	Oppilaita.	Valtioapu, markkaa.
Ruotsalaisia . . . . .	2	31	227	27,000

*Yhteiskouluja.*

	Kouluja.	Opettajia.	Oppilaita.	Valtioapu, markkaa.
Ruotsalaisia . . . . .	10	161	1,600	170,750
Suomalaisia . . . . .	12	150	1,978	159,000

*Alkeiskouluja, reaali- ja porvarikouluja.*

	Kouluja.	Opettajia.	Oppilaita.	Valtion menot tai valtioapu, markkaa.
Valtion:				
Ruotsalaisia . . . . .	4	33	272	119,695
Suomalaisia . . . . .	3	24	215	77,825

Yksityisiä:				
Ruotsalaisia . . . . .	3	23	180	22,800
Suomalaisia . . . . .	8	57	520	82,000

*Tyttökouluja.*

	Kouluja.	Opettajia.	Oppilaita.	Valtion menot tai valtioapu, markkaa.
Valtion:				
Ruotsalaisia . . . . .	5	72	817	212,682
Suomalaisia . . . . .	7	99	1,262	295,279

Yksityisiä:				
Ruotsalaisia . . . . .	9	150	945	81,150
Suomalaisia . . . . .	7	88	1,196	81,000

*Valmistavia kouluja (yksityisiä).*

	Kouluja.	Opettajia.	Oppilaita.	Valtioapu, markkaa.
Ruotsalaisia . . . . .	21	83	1,117	4,800
Suomalaisia . . . . .	21	92	1,278	12,730

### 3. Polyteknillinen opisto ja muut erikois- oppilaitokset:

Erityistä ammatti- ja virkasivistystä varten oli maassa 1900 vuoden päättyessä seuraavat oppilaitokset:

Sittemmin lakkautettu *Suomen kadettikoulu* Haminassa, opettajia ja virkamiehiä noin 30, oppilaita 120.

*Polyteknillinen opisto* Helsingissä; lukuvuonna 1900—1901 oli opistossa 44 opettajaa jaettuina opetukseen nähden seuraaviin viiteen ammattiosastoon, nimittäin rakennustaide-, insinööri-, konerakennus-, kemiallis-teknoogiseen ja maanmittariosastoon, sekä oppilaita 372.

*Evon metsäopisto ja metsänvartijakoulu*, kumpaisessakin laitoksessa 5 opettajaa sekä ensinmainitussa 22 ja jälkimäisessä 14 oppilasta.

Yhdeksän *teollisuuskouluja* (niistä 3 ruotsalaista ja 6 suomalaista) Helsingissä ja Turussa (kumpaisessakin 2), Tampereella, Viipurissa, Kuopiossa, Nikolainkaupungissa ja Oulussa, kaikissa kouluissa yhteensä 72 opettajaa ja 614 oppilasta lukuvuoden 1900—1901 päättyessä.

*Keskuskoulu taideteollisuutta varten* Helsingissä sekä 9 *ylempää* (2 suomalais-ruotsalaista, 7 suomalaista) ja 36 *alempaa* (3 ruotsalaista, 9 ruotsalais-suomalaista ja 24 suomalaista) *käsityöläiskouluja*, joissa kevätlukukauden 1901 päättyessä oli yhteensä 219 opettajaa ja 2,266 oppilasta ja joiden ylläpito maksoi valtiolle 59,019 ja kunnille 97,290 markkaa.

Seitsemän *merenkulkukouluja*, Oulun, Nikolainkaupungin, Turun, Maarianhaminan, Helsingin, Viipurin ja Rauman, yhteensä 54 opettajaa ja 217 oppilasta sekä valtioapua 99,242 markkaa.

Yhdeksän *kauppaoppilaitosta*, nimittäin Raahen porvari- ja kauppakoulu, Helsingin (2), Turun ja Porin kauppaopistot sekä Viipurin, Kuopion, Oulun ja Tampereen kauppakoulut, yhteensä 76 opettajaa, 19 opettajatarta ja 609 oppilasta sekä valtioapua kaikkiaan 96,063 markkaa.

Sitä paitsi oli lukuvuonna 1900—1901 toimesta erinäisiä käsityökouluja, 12 aistivalliskouluja, niistä 8 kuuromykkiä, 3 sokeita sekä 1 tylsämielisiä varten, joiden koulujen vuosirahansääntö taikka saama valtioapu nousi yhteensä 449,992 markkaan, sekä 5 kasvatustaitosta, nimittäin Käyrän, huonosti hoidettuja ja pahantapaisia lapsia varten, Nygårdin eli Kyllälän, köyhiä ja turvatomia lapsia varten, Koivulan laitos poikia varten, Treksilän väliaikainen laitos niinkään poikia varten, ja Vuorelan kasvatustaitos tyttöjä varten, kolme viimeksimainittua tarkoitettuja alaikäisten rikoksentehtäjäin kasvatusta varten. Ammattikouluista maanviljelyksen, karjanhoidon ja meijeritoimen edistämiseksi tehdään selkoa siv. 70 ja seur.

#### 4. Yliopisto.

Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston oppilasluku on sangen vähän lisääntynyt. Lukukausien aikana on yliopistossa ollut saapuvilla seuraava määrä ylioppilaita:

	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Kevätlukukaudella . . .	1,188	1,177	1,225	1,208	1,174
Syyslukukaudella . . .	1,263	1,309	1,318	1,297	1,332

Yliopistoon kirjoitettuja ylioppilaita, niin hyvin lännäolevia kuin poissaolevia, oli kevätlukukaudella 1900 2,318, joista 170 kuului jumaluusopilliseen, 537 lainopilliseen, 199 lääkeopilliseen ja 1,412 filosofiseen tiedekuntaan; vii-

meksi mainituista oli 707 kirjoitettu historiallis-kielitieteelliseen ja 705 fyysillis-matemaattiseen osastoon. Koko ylioppilasluvusta oli naisylioppilaita 354.

Vakinaisia professoreja oli kevätlukukaudella 1900 29, ylimääräisiä professoreja 17, dosentteja 51 ja opettajia kaikkiaan 121.

Yliopiston tulot vuonna 1900 nousivat 1,516,540 markkaan, josta määrästä oli valtioapua 873,350 markkaa, ja menot 1,322,200 markkaan, josta määrästä oli palkkoja 786,978 markkaa. Yliopiston rahastot nousivat noin 9 miljoonaan markkaan.

## 8. Terveys- ja sairashoito.

Paremmen terveys- ja sairashoidon aikaansaamiseksi ovat yhä useammat maalaiskunnat asettaneet kunnanlääkäreitä, jollaista lääkärintointia vasta 1880-luvun keskivaiheilla otettiin maassamme käytäntöön. Vuoden 1895 lopulla oli kunnanlääkäripiirejä vielä ainoastaan 55, käsittäen yhteensä 82 kuntaa. Mutta 1900 vuoden lopulla oli näitä piirejä jo 80, käsittäen 130 kuntaa. Piirilääkäripiirien luvussa ei viisivuotiskaudella ole mitään muutosta tapahtunut, joten niitä edelleenkin oli 53. Oikeutettujen suomalaisten lääkärien luku, joka 1895 vuoden lopulla oli 281, nousi 1900 vuoden lopulla 373:een. Apteekkeja, joita ensinmainitun vuoden lopulla oli 140, niistä 34 reaali- ja 106 mieskohtaisella oikeudella varustettuja, oli tullut lisäksi 17 mieskohtaisella oikeudella varustettua, joten apteekkeja 1900 vuoden lopulla oli kaikkiaan 159. Apteekkilaatikkojen luku oli lisääntynyt 20 eli 65:stä 85:een. Maaseudulla oli 94 apteekkia ja apteekkilaatikkoa. Kätilöjen luku oli lisääntynyt sangen vähän, nimittäin 610:stä 650:een, ja näistä asui kaupungeissa 258 ja maaseudulla 392. Lähes neljäsosa Suomen lapsensynnyttäjistä oli vuonna 1900 saanut synnytyksessään kätilönapua.

Sairashuonelaitoksia on ajanjakson kuluessa sekä lisätty että laajennettu, joten ne tarjosivat pääsytilaisuutta entistä suuremmalle potilasjoukolle. Eritäinkin on yksityinen ja kunnallinen sairashoito viisivuotiskauden kuluessa astunut huomattavan askeleen eteenpäin.

Hoidettujen sairaitten ja sairashoitopäiväin luku oli kaikissa sairashoitolaitoksissa seuraava:

*Nombre de malades soignés dans les hôpitaux.*

	Hoidettujen sairaitten luku <i>Nombre de malades.</i>					Sairashoitopäiviä. <i>Jours de traitement.</i>				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Hulluinhoitolaitoksissa — <i>Asiles d'aliénés</i> .	1,387	1,365	1,630	1,644	1,910	285,208	292,310	351,443	346,932	384,953
Sotilassairaaloissa — <i>Hôpitaux militaires</i> .	1,022	958	1,140	1,319	1,237	16,098	16,590	18,631	21,892	23,786
Yleisten sairaalain lasaretti-osastoilla — <i>Hôpitaux généraux, sections communes</i> . .	8,997	9,435	9,662	9,828	9,917	290,590	296,689	293,983	296,940	305,639
Yleisten sairaalain kuppatauti-osastoilla — <i>Sections syphilitiques</i> . . . . .	4,081	3,958	3,822	3,702	3,740	155,710	151,455	142,956	142,113	132,752
Ylimääräisissä kuppatautisairaaloissa — <i>Hôpitaux provisionels des syphilitiques</i> . .	1,652	1,288	1,078	524	626	60,293	51,031	46,611	19,992	23,745
Vankilalasarateissa — <i>Hôpitaux des pri- sons</i> . . . . .	743	660	676	661	891	17,929	16,153	18,766	16,200	19,877
Rautatielasareteissa — <i>Hôpitaux des chemins de fer</i> . . . . .	91	79	100	108	119	1,930	1,927	2,004	1,787	2,448
Lapsenpäästölaitoksissa — <i>Maternités</i> . .	2,278	2,698	2,414	3,132	3,472	19,556	22,928	20,586	25,549	28,914
Yksityisissä ja kuntain sairaaloissa — <i>Hôpitaux privés et communaux</i> . . . . .	6,308	7,275	9,018	9,556	11,172	190,232	209,156	235,266	258,185	297,789
Yhteensä — <i>Total</i>	26,559	27,716	29,540	30,474	33,084	1,037,546	1,058,239	1,130,246	1,129,640	1,219,903

Bruttokustannukset maan siviilisairaalan ylläpidosta ovat ajanjakson kuluessa niinkään tuntuvasti lisääntyneet. Ne nousivat nimittäin:

vuonna 1896 . . . . .	1,653,383	markkaan 73	penniin.
» 1897 . . . . .	1,664,939	» 36	»
» 1898 . . . . .	1,721,505	» 85	»
» 1899 . . . . .	1,792,787	» 05	»
» 1900 . . . . .	2,180,233	» 91	»
Keskimäärin vuosina 1896—1900	1,802,569	» 98	»
» » 1891—1895	1,523,824	» 39	»

Sen ohessa että terveydentila viisivuotiskautena yleensä on ollut hyvä, on lisääntynyt tilaisuus lääkäri- ja järkipörsäisen sairashoidon saamiseen vaikuttanut, että kuolevaisuus tämän ajanjakson kuluessa on, niinkuin jo edellä huomautettiin, ollut tavattoman vähäinen. Vuosina 1896—1899 oli vuotuinen kuolevaisuus vähempi keskikuolevaisuutta koko siltä ajalta, mikä on kulunut 1860-luvun katovuosista lähtien, ja oli vuosina 1897 ja 1898 vähempi kuin minäkään vuonna, josta Suomen tilastossa on olemassa kuolevaisuutta koskevia tietoja.

Sittekun pakollisen rokotuksen asteittainen toimeenpano 1890 vuoden päättyessä oli loppuun saatettu, on täydellisellä menestyksellä rokotettujen luku vuosi vuodelta lisääntynyt ja rokotustarkastuksista pois jääneiden luku vähentymistään vähentynyt. Lääkintöhallituksen kertomusten mukaan on puheena olevan viisivuotiskauden kuluessa rokotettu:

*La vaccination.*

Vuonna.	Rokotusvelvoit- isten koko luku.	Rokotettujen luku.	% rokotusvel- vollisista.	Siitä täydelli- sellä menes- tyksellä.	% rokote- tuista.	Poistaneita tarkastuksesta.	% rokote- tuista.
1896 . . . . .	95,203	67,361	70.75	57,191	84.90	3,929	5.83
1897 . . . . .	94,048	68,306	73.16	61,598	89.52	3,334	4.84
1898 . . . . .	94,032	70,263	74.72	62,208	88.54	3,001	4.27
1899 . . . . .	97,793	71,107	72.71	66,456	93.46	2,530	3.56
1900 . . . . .	101,438	74,960	73.01	69,748	94.18	2,184	2.95

TAULUJA.

TABLEAUX.



1. Väkiluku henkikirjojen ja kirkonkirjojen mukaan 31 p.  
joulukuuta 1900.

Population de la Finlande au 31 Décembre 1900.

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 <i>Miespuolisia. Sexe masculin.</i>	4 <i>Naispuolisia. Sexe féminin.</i>	6 <i>Yhteensä. Total.</i>	7 <i>Miespuolisia. Sexe masculin.</i>	8 <i>Naispuolisia. Sexe féminin.</i>	9 <i>Yhteensä. Total.</i>	10 <i>Henkikirjojen mukaan. De celle-ci.</i>	11 <i>Kirkonkirjo- jen mukaan. De celle-là.</i>
<b>Uudenmaan lääni.</b>								
<i>Kaupungit.</i>								
Helsinki ja Viapori . . .	36,075	46,138	82,213	43,076	50,500	93,576	—	11,363
Loviisa . . . . .	1,249	1,471	2,720	1,211	1,325	2,536	184	—
Porvoo . . . . .	2,065	2,732	4,797	2,329	2,706	5,035	—	238
Tammisaari . . . . .	1,050	1,267	2,317	1,163	1,338	2,501	—	184
Hanko . . . . .	1,876	2,171	4,047	2,363	2,545	4,908	—	861
Yhteensä	42,315	53,779	96,094	50,142	58,414	108,556	—	12,462
<i>Maalaiskunnat.</i>								
Bromarvi . . . . .	1,833	1,880	3,713	1,694	1,697	3,391	322	—
Tenhola . . . . .	2,163	2,175	4,338	2,152	2,159	4,311	27	—
Tammisaaren maaseurak.	906	944	1,850	1,030	1,020	2,050	—	200
Pohja . . . . .	2,515	2,472	4,987	2,613	2,508	5,121	—	425
Mustion ruukinseurak.				137	154	291		
Karja . . . . .	1,638	1,609	3,247	1,566	1,498	3,064	183	—
Snappertuna . . . . .	1,240	1,316	2,556	1,282	1,291	2,573	—	17
Inkoo . . . . .	1,872	1,992	3,864	1,939	1,966	3,905	—	41
Fagerviiki . . . . .				749	784	1,533		
Degerbyy . . . . .	749	784	1,533	741	783	1,524	9	—
Karjalohja . . . . .	949	1,065	2,014	955	1,054	2,009	5	—
Sammatti . . . . .	460	484	944	462	482	944	—	—
Nummi . . . . .	1,571	1,727	3,298	1,574	1,735	3,309	—	11
Pusula . . . . .	1,831	1,767	3,598	1,816	1,752	3,568	30	—
Pyhäjärvi . . . . .	2,224	2,127	4,351	2,205	2,112	4,317	34	—
Vihti . . . . .	3,742	3,807	7,549	3,645	3,649	7,294	255	—
Lohja . . . . .	3,145	3,192	6,337	3,135	3,125	6,260	77	—
Siuntio . . . . .	2,048	2,133	4,181	2,026	2,122	4,148	33	—
Kirkkonummi . . . . .	3,130	3,248	6,378	3,157	3,245	6,402	—	24
Siirto	32,016	32,722	64,738	32,129	32,352	64,481	—	—



1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	4 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	6 Yhteensä. <i>Total.</i>	7 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	8 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	9 Yhteensä. <i>Total.</i>	10 Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-ci.</i>	11 Kirkonkirjo- jen mukaan. <i>De celle-ci.</i>
Siirto	32,016	32,722	64,738	32,129	32,352	64,481	—	—
Espoo . . . . .	2,871	3,017	5,888	2,898	3,027	5,925	—	37
Helsingin pitäjä . . . . .	7,130	7,491	14,621	5,443	5,667	11,110	3,511	—
Nurmijärvi . . . . .	4,596	4,464	9,060	4,737	4,622	9,359	—	299
Tuusula . . . . .	3,202	3,143	6,345	3,303	3,190	6,493	—	148
Sipoo . . . . .	3,212	3,417	6,629	3,182	3,395	6,577	52	—
Porneesi . . . . .	1,211	1,222	2,433	1,231	1,234	2,465	—	32
Mäntsälä . . . . .	3,903	4,090	7,993	3,978	4,109	8,087	—	94
Pukkila . . . . .	1,081	1,108	2,189	1,108	1,106	2,214	—	25
Askola . . . . .	1,509	1,595	3,104	1,490	1,545	3,035	69	—
Porvoon maaseurak. . . . .	6,906	7,013	13,919	6,887	7,114	14,001	—	82
Pernaja . . . . .	3,524	3,476	7,000	3,473	3,357	6,830	170	—
Liljendaali . . . . .	801	847	1,648	818	822	1,640	8	—
Myrskylä . . . . .	1,304	1,377	2,681	1,301	1,355	2,656	25	—
Orimattila . . . . .	4,710	4,717	9,427	4,676	4,660	9,336	91	—
Iitti . . . . .	5,660	5,851	11,511	5,663	5,793	11,456	55	—
Jaala . . . . .	1,662	1,710	3,372	1,645	1,721	3,366	6	—
Artjärvi . . . . .	1,440	1,454	2,894	1,425	1,465	2,890	4	—
Lappträski . . . . .	2,441	2,554	4,995	2,619	2,506	5,125	—	130
Elimäki . . . . .	2,969	2,979	5,948	2,935	2,995	5,930	18	—
Anjala . . . . .	1,272	1,338	2,610	1,254	1,281	2,535	75	—
Ruotsin-Pyhtää . . . . .	1,951	1,920	3,871	1,885	1,861	3,746	125	—
Yhteensä	95,371	97,505	192,876	94,080	95,177	189,257	3,619	—
Yhteensä kaupungit . . . . .	42,315	53,779	96,094	50,142	58,414	108,556	—	12,462
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>137,686</b>	<b>151,284</b>	<b>288,970</b>	<b>144,222</b>	<b>153,591</b>	<b>297,813</b>	—	<b>8,843</b>
<b>Turun ja Porin lääni.</b> <i>Kaupungit.</i>								
Turku . . . . .	14,034	17,666	31,700	18,036	20,199	38,235	—	6,535
Pori . . . . .	6,196	7,286	13,482	7,182	7,771	14,953	—	1,471
Rauma . . . . .	2,062	2,414	4,476	2,473	2,532	5,005	—	529
Uusikaupunki . . . . .	1,577	1,870	3,447	2,206	1,976	4,182	—	735
Naantali . . . . .	402	532	934	401	506	907	27	—
Maarianhamina . . . . .	453	579	1,032	497	530	1,027	5	—
Yhteensä	24,724	30,347	55,071	30,795	33,514	64,309	—	9,238

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	4 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	6 Yhteensä. <i>Total.</i>	7 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	8 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	9 Yhteensä. <i>Total.</i>	10 Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-là.</i>	11 Kirkonkirjo- jen mukaan. <i>De celle-ci.</i>
<i>Maalaiskunnat.</i>								
Ekkeröö . . . . .	596	639	1,235	656	680	1,336	—	101
Hammarlanti . . . . .	869	962	1,831	996	1,040	2,036	—	205
Jomala . . . . .	1,384	1,514	2,898	1,562	1,618	3,180	—	282
Finströmi . . . . .	1,056	1,218	2,274	1,196	1,282	2,478	—	204
Geeta . . . . .	523	541	1,064	557	553	1,110	—	46
Saltviiki . . . . .	1,217	1,247	2,464	1,309	1,302	2,611	—	147
Sundi . . . . .	880	981	1,861	991	1,012	2,003	—	142
Vordöö . . . . .	519	605	1,124	574	626	1,200	—	76
Lumparlanti . . . . .	257	292	549	278	309	587	—	38
Lemlanti . . . . .	843	907	1,750	1,001	996	1,997	—	247
Föglöö . . . . .	725	863	1,588	884	964	1,848	—	260
Köökari . . . . .	392	382	774	393	386	779	—	5
Sottunka . . . . .	195	207	402	196	213	409	—	7
Kumlinki . . . . .	460	513	973	486	522	1,008	—	35
Brändöö . . . . .	586	639	1,225	597	635	1,232	—	7
Iniö . . . . .	359	414	773	382	423	805	—	32
Velkua . . . . .	265	269	534	293	273	566	—	32
Taivassalo . . . . .	1,339	1,476	2,815	1,368	1,504	2,872	—	57
Kivimaa . . . . .	1,170	1,229	2,399	1,271	1,248	2,519	—	120
Lokalahti . . . . .	816	944	1,760	858	943	1,801	—	41
Vehmaa . . . . .	1,550	1,774	3,324	1,536	1,741	3,277	47	—
Uusikirkko . . . . .	2,406	2,537	4,943	2,392	2,589	4,981	—	38
Uudenkaup. maaseurak. .	278	297	575	289	302	591	—	16
Pyhämaa (Rohdainen) . .	1,308	1,268	2,576	1,315	1,255	2,570	6	—
Pyhämaan luoto . . . . .	634	613	1,247	675	640	1,315	—	68
Laitila . . . . .	3,980	4,075	8,055	4,008	4,077	8,085	—	30
Karjala . . . . .	486	506	992	499	506	1,005	—	13
Mynämäki . . . . .	2,145	2,263	4,408	2,157	2,283	4,440	—	32
Mietoinen . . . . .	830	922	1,752	838	919	1,757	—	5
Lemu . . . . .	380	409	789	416	452	868	—	79
Askainen . . . . .	600	653	1,253	617	663	1,280	—	27
Merimasku . . . . .	484	529	1,013	514	543	1,057	—	44
Rymättylä . . . . .	1,277	1,346	2,623	1,306	1,351	2,657	—	34
Houtskari . . . . .	911	984	1,895	973	1,018	1,991	—	96
Siirto	31,720	34,018	65,738	33,383	34,868	68,251	—	—

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	4 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	6 Yhteensä. <i>Total.</i>	7 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	8 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	9 Yhteensä. <i>Total.</i>	10 Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-ci.</i>	11 Kirkonkirjo- jen mukaan. <i>De celle-ci.</i>
Siirto	31,720	34,018	65,738	33,383	34,868	68,251	—	—
Korpoo . . . . .	1,263	1,251	2,514	1,350	1,281	2,631	—	117
Navo . . . . .	1,635	1,817	3,452	1,744	1,780	3,524	—	72
Parainen . . . . .	3,687	3,726	7,413	3,813	3,678	7,491	—	78
Kakskerta . . . . .	277	325	602	297	334	631	—	29
Kaarina . . . . .	2,657	2,753	5,410	2,002	2,033	4,035	1,375	—
Piikkiö . . . . .	1,108	1,175	2,283	1,118	1,178	2,296	—	13
Kuusisto . . . . .	203	232	435	209	228	437	—	2
Paimio . . . . .	2,053	2,137	4,190	2,073	2,157	4,230	—	40
Sauvo . . . . .	1,477	1,633	3,110	1,487	1,632	3,119	—	9
Karuna . . . . .	805	838	1,643	828	833	1,661	—	18
Kenniö . . . . .	2,968	2,987	5,955	3,017	2,956	5,973	—	18
Dragsfjärdi . . . . .	2,047	1,957	4,004	2,081	1,963	4,044	—	40
Vestanfjärdi . . . . .	778	823	1,601	811	824	1,635	—	34
Hiiittinen . . . . .	855	918	1,773	888	894	1,782	—	9
Finby . . . . .	808	864	1,672	830	871	1,701	—	29
Perniö (ynnä Yliskylä) . . . . .	3,372	3,647	7,019	3,559	3,691	7,250	—	231
Kisko . . . . .	1,382	1,397	2,779	1,378	1,403	2,781	—	2
Suomusjärvi . . . . .	856	826	1,682	866	834	1,700	—	18
Kiikala . . . . .	1,447	1,453	2,900	1,448	1,457	2,905	—	5
Pertteli . . . . .	1,198	1,222	2,420	1,192	1,224	2,416	4	—
Kuusjoki . . . . .	998	1,001	1,999	996	999	1,995	4	—
Muurila . . . . .	671	748	1,419	688	746	1,434	—	15
Uskela . . . . .	1,804	1,870	3,674	1,798	1,862	3,660	14	—
Angelniemi . . . . .	510	511	1,021	502	503	1,005	16	—
Halikko . . . . .	2,864	2,934	5,798	2,842	2,882	5,724	74	—
Marttila (y. Karinainen) . . . . .	1,908	2,111	4,019	1,917	2,131	4,048	—	29
Koski . . . . .	1,579	1,581	3,160	1,589	1,587	3,176	—	16
Euran kappeli . . . . .	852	811	1,663	845	791	1,636	27	—
Prunkkala . . . . .	626	599	1,225	599	604	1,203	22	—
Lieto . . . . .	2,002	2,131	4,133	1,980	2,124	4,104	29	—
Räntämäki . . . . .	3,732	3,781	7,513	2,657	2,655	5,312	2,201	—
Paattinen . . . . .	412	421	833	482	486	968	—	135
Raisio . . . . .	865	979	1,844	904	1,003	1,907	—	63
Naantalın maaseurak. . . . .	443	475	918	445	484	929	—	11
Siirto	81,862	85,952	167,814	82,618	84,976	167,594	—	—

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-ci.</i>	Kirkonkirjo- jen mukaan. <i>De celle-là.</i>
Siirto	81,862	85,952	167,814	82,618	84,976	167,594	—	—
Rusko . . . . .	327	356	683	331	353	684	—	1
Masku . . . . .	723	824	1,547	727	813	1,540	7	—
Vahto . . . . .	414	426	840	413	437	850	—	10
Nousiainen . . . . .	1,489	1,611	3,100	1,464	1,574	3,038	62	—
Pöytyä . . . . .	2,375	2,545	4,920	2,385	2,520	4,905	15	—
Oripää . . . . .	780	757	1,537	761	791	1,552	—	15
Yläne . . . . .	1,379	1,441	2,820	1,375	1,454	2,829	—	9
Honkilahti . . . . .	799	814	1,613	806	829	1,635	—	22
Hinnerjoki . . . . .	894	879	1,773	874	866	1,740	33	—
Euran pitäjä . . . . .	1,451	1,457	2,908	1,467	1,466	2,933	—	25
Kiukainen . . . . .	1,880	1,916	3,796	1,892	1,939	3,831	—	35
Lappi . . . . .	1,701	1,691	3,392	1,703	1,708	3,411	—	19
Rauman maaseurak. . . . .	1,847	1,802	3,649	1,839	1,822	3,661	—	12
Eurajoki . . . . .	2,722	2,755	5,477	2,752	2,795	5,547	—	70
Luvia . . . . .	1,375	1,427	2,802	1,420	1,425	2,845	—	43
Porin maaseurak . . . . .	2,885	2,909	5,794	2,933	3,015	5,948	—	154
Ulvila . . . . .	2,999	3,071	6,070	3,004	3,034	6,038	32	—
Nakkila . . . . .	2,080	2,133	4,213	2,110	2,144	4,254	—	41
Kullaa . . . . .	1,304	1,306	2,610	1,330	1,359	2,689	—	79
Normarkku . . . . .	1,962	1,981	3,943	1,950	1,996	3,946	—	3
Poomarkku . . . . .	2,121	2,089	4,210	2,138	2,086	4,224	—	14
Ahlainen . . . . .	2,071	2,015	4,086	2,036	2,071	4,107	—	21
Merikarvia . . . . .	3,507	3,525	7,032	3,562	3,487	7,049	—	17
Siikainen . . . . .	2,120	2,214	4,334	2,145	2,208	4,353	—	19
Kankaanpää . . . . .	3,994	4,137	8,131	3,997	4,118	8,115	16	—
Honkajoki . . . . .	1,450	1,543	2,993	1,466	1,516	2,982	11	—
Karvia . . . . .	1,871	1,829	3,700	1,869	1,826	3,695	5	—
Parkano . . . . .	3,419	3,259	6,678	3,434	3,360	6,794	—	116
Jämijärvi . . . . .	1,599	1,592	3,191	1,607	1,606	3,213	—	22
Ikaalisten pit. y. kauppala	5,669	5,468	11,137	5,689	5,481	11,170	—	33
Viljakkala . . . . .	1,299	1,302	2,601	1,322	1,290	2,612	—	11
Hämeenkyrö . . . . .	4,134	3,993	8,127	4,137	3,963	8,100	27	—
Lavia . . . . .	2,649	2,632	5,281	2,666	2,685	5,351	—	70
Suodenniemi . . . . .	1,375	1,418	2,793	1,396	1,434	2,830	—	37
Siirto	150,526	155,069	305,595	151,618	154,447	306,065	—	—

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 <i>Miespuolisia. Sexe masculin.</i>	4 <i>Naispuolisia. Sexe féminin.</i>	6 <i>Yhteensä. Total.</i>	7 <i>Miespuolisia. Sexe masculin.</i>	8 <i>Naispuolisia. Sexe féminin.</i>	9 <i>Yhteensä. Total.</i>	10 <i>Henkikirjojen mukaan. De celle-ci.</i>	11 <i>Kirkonkirjo- jen mukaan. De celle-ci.</i>
Siirto	150,526	155,069	305,595	151,618	154,447	306,065	—	—
Mouhijärvi . . . . .	2,185	2,111	4,296	2,183	2,126	4,309	—	13
Suoniemi . . . . .	913	934	1,847	932	942	1,874	—	27
Karkku . . . . .	1,757	1,765	3,522	1,760	1,750	3,510	12	—
Tyrvää . . . . .	4,014	4,164	8,178	4,205	4,287	8,492	—	314
Kiikka . . . . .	1,857	1,827	3,684	1,905	1,834	3,739	—	55
Kiikoinen . . . . .	1,196	1,197	2,393	1,185	1,186	2,371	22	—
Kauvatsa . . . . .	1,228	1,300	2,528	1,270	1,333	2,603	—	75
Harjavalta . . . . .	870	906	1,776	890	901	1,781	—	5
Kokemäki . . . . .	3,551	3,596	7,147	3,605	3,659	7,264	—	117
Huittinen . . . . .	4,620	4,852	9,472	4,734	5,024	9,758	—	286
Köyliö . . . . .	1,657	1,725	3,382	1,663	1,747	3,410	—	28
Säkylä . . . . .	1,152	1,173	2,325	1,192	1,172	2,364	—	39
Vampula . . . . .	1,317	1,424	2,741	1,348	1,427	2,775	—	34
Punkalaidun . . . . .	2,958	3,023	5,981	2,981	3,014	5,995	—	14
Alastaro . . . . .	2,141	2,217	4,358	2,185	2,230	4,415	—	57
Metsämaa . . . . .	672	667	1,339	711	693	1,404	—	65
Loimaa . . . . .	5,230	5,199	10,429	4,690	4,652	9,342	—	230
» osa Perttulaa . . }				664	653	1,317		
Yhteensä	187,844	193,149	380,993	189,711	193,077	382,788	—	1,795
Yhteensä kaupungit . .	24,724	30,347	55,071	30,795	33,514	64,309	—	9,238
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>212,568</b>	<b>223,496</b>	<b>436,064</b>	<b>220,506</b>	<b>226,591</b>	<b>447,097</b>	—	<b>11,033</b>
<b>Hämeen lääni.</b>								
<i>Kaupungit.</i>								
Hämeenlinna . . . . .	2,299	3,155	5,454	2,529	2,828	5,357	97	—
Tampere . . . . .	15,014	19,536	34,550	16,489	19,855	36,344	—	1,794
Yhteensä	17,313	22,691	40,004	19,018	22,683	41,701	—	1,697
<i>Maalaiskunnat.</i>								
Somero . . . . .	3,811	3,729	7,540	3,899	3,712	7,611	—	71
Somerniemi . . . . .	895	895	1,790	894	904	1,798	—	8
Tammela . . . . .	7,096	7,436	14,532	7,123	7,518	14,641	—	109
Jokioinen . . . . .	1,915	1,879	3,794	1,901	1,846	3,747	47	—
Siirto	13,717	13,939	27,656	13,817	13,980	27,797	—	—

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	4 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	6 Yhteensä. <i>Total.</i>	7 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	8 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	9 Yhteensä. <i>Total.</i>	10 Henkikirjojen mukaan. <i>De celles-ci.</i>	11 Kirkonkirjojen mukaan. <i>De celles-là.</i>
Siirto	13,717	13,939	27,656	13,817	13,980	27,797	—	—
Perttula . . . . .	965	928	1,893	983	918	1,901	—	8
Humppila . . . . .	1,265	1,267	2,532	1,256	1,255	2,511	21	—
Urjala . . . . .	5,085	4,757	9,842	5,188	4,881	10,069	—	227
Kylmäkoski . . . . .	834	826	1,660	843	832	1,675	—	15
Akaa . . . . .	1,792	1,756	3,548	1,836	1,780	3,616	—	68
Kalvola . . . . .	1,981	1,908	3,889	2,025	1,917	3,942	—	53
Sääksmäki . . . . .	3,254	3,208	6,462	3,335	3,249	6,584	—	122
Pälkäne . . . . .	2,125	2,132	4,257	2,120	2,115	4,235	22	—
Lempäälä . . . . .	2,673	2,531	5,204	2,647	2,511	5,158	46	—
Vesilähti . . . . .	3,477	3,453	6,930	3,401	3,380	6,781	149	—
Tottijärvi . . . . .	608	591	1,199	734	684	1,418	—	219
Pirkkala . . . . .	3,504	3,422	6,926	3,169	3,103	6,272	654	—
Ylöjärvi . . . . .	1,534	1,478	3,012	1,572	1,526	3,098	—	86
Messukylä . . . . .	1,933	1,965	3,898	1,708	1,722	3,430	468	—
Kangasala . . . . .	3,098	3,132	6,230	3,068	3,106	6,174	56	—
Sahalahti . . . . .	854	922	1,776	1,179	1,232	2,411	—	635
Orivesi . . . . .	4,370	4,252	8,622	4,292	4,155	8,447	175	—
Teisko . . . . .	2,145	2,128	4,273	2,064	1,994	4,058	215	—
Kuru . . . . .	2,252	2,261	4,513	2,296	2,232	4,528	—	15
Ruovesi . . . . .	6,379	6,524	12,903	6,478	6,350	12,828	75	—
Kuorevesi . . . . .	1,354	1,350	2,704	1,375	1,333	2,708	—	4
Korpilahti . . . . .	5,158	5,324	10,482	4,975	5,133	10,108	374	—
Jämssä . . . . .	6,405	6,484	12,889	6,257	6,319	12,576	313	—
Längelmäki . . . . .	2,095	2,080	4,175	2,071	2,017	4,088	87	—
Eräjärvi . . . . .	964	936	1,900	940	921	1,861	39	—
Kuhmoinen . . . . .	3,337	3,406	6,743	3,262	3,314	6,576	167	—
Kuhmalähti . . . . .	1,270	1,282	2,552	929	944	1,873	679	—
Luopioinen . . . . .	1,858	1,928	3,786	1,944	1,993	3,937	—	151
Tuulos . . . . .	1,020	989	2,009	1,020	977	1,997	12	—
Hauho . . . . .	2,623	2,658	5,281	2,617	2,714	5,331	—	50
Tyrväntö . . . . .	810	867	1,677	829	885	1,714	—	37
Hattula . . . . .	2,159	2,270	4,429	2,165	2,258	4,423	6	—
Hämeenlinnan maaseur.	802	803	1,605	774	787	1,561	44	—
Vanaja . . . . .	1,413	1,484	2,897	1,414	1,469	2,883	14	—
Siirto	95,113	95,241	190,354	94,583	93,986	188,569	—	—

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	4 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	6 Yhteensä. <i>Total.</i>	7 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	8 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	9 Yhteensä. <i>Total.</i>	10 Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-ci.</i>	11 Kirkonkirjo- jen mukaan. <i>De celle-là.</i>
Siirto	95,113	95,241	190,354	94,583	93,986	188,569	—	—
Janakkala . . . . .	3,425	3,534	6,959	3,386	3,492	6,878	81	—
Renko . . . . .	1,493	1,418	2,911	1,508	1,430	2,938	—	27
Loppi . . . . .	3,362	3,332	6,694	3,383	3,359	6,742	—	48
Hausjärvi . . . . .	4,647	4,632	9,279	4,611	4,568	9,179	100	—
Kärkölä . . . . .	2,224	2,151	4,375	2,281	2,219	4,500	—	125
Nastola . . . . .	2,494	2,543	5,037	2,563	2,598	5,161	—	124
Hollola y. Lahden kaupp.	5,503	5,659	11,162	5,626	5,622	11,248	—	86
Koski . . . . .	1,625	1,624	3,249	1,652	1,632	3,284	—	35
Lammi . . . . .	3,414	3,372	6,786	3,507	3,479	6,986	—	200
Asikkala . . . . .	4,339	4,370	8,709	4,392	4,310	8,702	7	—
Padasjoki . . . . .	2,524	2,683	5,207	2,618	2,766	5,384	—	177
Summa	130,163	130,559	260,722	130,110	129,461	259,571	1,151	—
Yhteensä kaupungeissa .	17,313	22,691	40,004	19,018	22,683	41,701	—	1,697
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>147,476</b>	<b>153,250</b>	<b>300,726</b>	<b>149,128</b>	<b>152,144</b>	<b>301,272</b>	<b>—</b>	<b>546</b>
<b>Viipurin lääni.</b>								
<i>Kaupungit.</i>								
Viipuri . . . . .	7,392	9,964	17,356	16,059	16,253	32,312	—	14,956
Sortavala . . . . .	864	1,036	1,900	992	1,049	2,041	—	141
Käkisalmi . . . . .	674	766	1,440	764	862	1,626	—	186
Lappeenranta . . . . .	1,240	1,407	2,647	1,133	1,206	2,339	308	—
Hamina . . . . .	1,494	1,940	3,434	1,369	1,671	3,040	394	—
Kotka . . . . .	2,956	2,975	5,931	3,258	3,159	6,417	—	486
Summa	14,620	18,088	32,708	23,575	24,200	47,775	—	15,067
<i>Maalaiskunnat.</i>								
Pyhtää . . . . .	1,722	1,847	3,569	1,928	1,850	3,778	—	209
Kymi . . . . .	4,589	4,580	9,169	4,947	4,834	9,781	—	612
Sippola . . . . .	3,251	3,295	6,546	3,420	3,507	6,927	—	381
Vehkalahti . . . . .	5,054	4,959	10,013	5,082	4,948	10,030	—	17
Miehikkälä . . . . .	1,932	1,946	3,878	1,979	1,983	3,962	—	84
Virolahti . . . . .	4,009	3,955	7,964	4,128	4,016	8,144	—	180
Säkjärvi . . . . .	5,953	5,912	11,865	6,004	5,970	11,974	—	109
Siirto	26,510	26,494	53,004	27,488	27,108	54,596	—	—

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 3 4 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 6 7 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 9 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	Miespuolista. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolista. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Miespuolista. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolista. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-ci.</i>	Kirkonkirjo- jen mukaan. <i>De celle-là.</i>
Siirto	26,510	26,494	53,004	27,488	27,108	54,596	—	—
Suursaari . . . . .	590	633	1,223	400	423	823	—	23
Tytärsaari . . . . .				202	221	423		
Lappvesi . . . . .	5,712	5,620	11,332	5,743	5,633	11,376	—	44
Lemi . . . . .	2,174	2,254	4,428	2,217	2,274	4,491	—	63
Luumäki . . . . .	3,472	3,309	6,781	3,413	3,212	6,625	156	—
Valkeala . . . . .	6,419	6,395	12,814	6,497	6,360	12,857	—	43
Suomenniemi . . . . .	1,071	1,087	2,158	1,082	1,091	2,173	—	15
Savitaipale . . . . .	3,607	3,727	7,334	3,611	3,691	7,302	32	—
Taipalsaari . . . . .	1,972	2,037	4,009	1,944	2,003	3,947	62	—
Joutseno . . . . .	1,976	2,047	4,023	1,975	2,046	4,021	2	—
Ruokolahti . . . . .	4,630	4,448	9,078	4,434	4,224	8,658	420	—
Rautjärvi . . . . .	2,204	2,256	4,460	2,178	2,231	4,409	51	—
Kirvu . . . . .	3,708	3,672	7,380	3,771	3,726	7,497	—	117
Jääski . . . . .	4,049	3,931	7,980	4,053	3,915	7,968	12	—
Antrea . . . . .	5,320	5,319	10,639	5,271	5,201	10,472	167	—
Viipurin maaseurak. . . . .	15,364	15,517	30,881	8,292	10,481	18,773	12,108	—
Johanneksen pitäjä . . . . .	3,057	3,075	6,132	3,088	3,026	6,114	18	—
Koivisto . . . . .	4,022	3,906	7,928	4,115	4,020	8,135	—	207
Seiskari . . . . .	838	855	1,693	336	364	700	18	—
Lavansaari . . . . .				484	491	975		
Kuolemajärvi . . . . .	2,231	2,256	4,487	2,235	2,261	4,496	—	9
Uusikirkko . . . . .	6,674	6,670	13,344	6,662	6,683	13,345	—	1
Kivennapa . . . . .	6,696	6,887	13,583	6,599	6,803	13,402	181	—
Muola . . . . .	6,918	6,966	13,884	7,311	7,326	14,637	—	753
Heinjoki . . . . .	1,570	1,539	3,109	1,561	1,529	3,090	19	—
Valkjärvi . . . . .	3,710	3,662	7,372	3,710	3,639	7,349	23	—
Rautu . . . . .	2,481	2,606	5,087	2,673	2,802	5,475	—	388
Sakkola . . . . .	4,775	4,748	9,523	4,726	4,730	9,456	67	—
Pyhäjärvi . . . . .	2,874	2,958	5,832	3,028	3,092	6,120	—	288
Räisälä . . . . .	2,930	2,981	5,911	2,941	2,994	5,935	—	24
Käkisalmen maaserak. . . . .	1,243	1,273	2,516	1,334	1,392	2,726	—	210
Kaukola . . . . .	1,755	1,792	3,547	1,839	1,881	3,720	—	173
Hiitola . . . . .	3,259	3,334	6,593	3,314	3,270	6,584	9	—
Kurkijoki . . . . .	3,883	3,964	7,847	3,914	3,791	7,705	142	—
Parikkala . . . . .	6,281	6,657	12,938	6,102	6,528	12,630	308	—
Jaakkima . . . . .	5,983	6,142	12,125	6,363	6,596	12,959	—	834
Siirto	159,958	161,017	320,975	154,906	157,058	311,964	—	—



1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des tares personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-ci.</i>	Kirkonkirjo- jen mukaan. <i>De celle-là.</i>
Siirto	159,958	161,017	320,975	154,906	157,058	311,964	—	—
Sortavalan maaseurak. . . . .	8,012	8,043	16,055	8,270	8,314	16,584	—	529
Uukuniemi . . . . .	2,468	2,582	5,050	2,546	2,689	5,235	—	185
Ruskeala . . . . .	2,331	2,416	4,747	2,373	2,440	4,813	—	66
Soanlahti <sup>1)</sup> . . . . .	1,020	973	1,993	614	594	1,208	785	—
Suistamo . . . . .	3,013	3,000	6,013	3,192	3,243	6,435	—	422
Korpiselkä . . . . .	1,011	976	1,987	1,117	1,096	2,213	—	226
Suojärvi . . . . .	2,345	2,252	4,597	2,488	2,408	4,896	—	299
Salmi . . . . .	4,582	4,653	9,235	3,938	4,288	8,226	—	330
Mantsinsaari . . . . .				653	686	1,339		
Kitelä <sup>2)</sup> . . . . .	5,061	5,141	10,202	2,026	2,152	4,178	—	720
Impilahti . . . . .				3,403	3,341	6,744		
Summa	189,801	191,053	380,854	185,526	188,309	373,835	7,019	—
Yhteensä kaupungeissa	14,620	15,088	32,708	23,575	24,200	47,775	—	15,067
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>204,421</b>	<b>209,141</b>	<b>413,562</b>	<b>209,101</b>	<b>212,509</b>	<b>421,610</b>	—	<b>8,048</b>
<b>Mikkelin lääni.</b>								
<i>Kaupungit.</i>								
Mikkeli . . . . .	1,733	1,960	3,693	1,737	1,940	3,677	16	—
Heinola . . . . .	715	903	1,618	729	870	1,599	19	—
Savonlinna . . . . .	1,015	1,130	2,145	1,180	1,371	2,551	—	406
Summa	3,463	3,993	7,456	3,646	4,181	7,827	—	371
<i>Maalaiskunnat.</i>								
Heinolan maaseurak. . . . .	3,108	3,116	6,224	3,147	3,171	6,318	—	94
Sysmä . . . . .	4,483	4,562	9,045	4,466	4,611	9,077	—	32
Hartola . . . . .	3,822	3,869	7,691	3,925	3,885	7,810	—	119
Luhanka . . . . .	1,141	1,199	2,340	1,191	1,209	2,400	—	60
Leivonmäki . . . . .	1,112	1,100	2,212	1,190	1,132	2,322	—	110
Joutsa . . . . .	3,081	3,092	6,173	3,217	3,137	6,354	—	181
Mäntyharju . . . . .	6,742	6,538	13,280	6,678	6,614	13,292	—	12
Ristiina . . . . .	3,231	3,394	6,625	3,393	3,403	6,796	—	121
Anttola . . . . .	1,220	1,279	2,499	1,226	1,277	2,503	—	4
Mikkelin maaseurak. . . . .	6,525	6,687	13,212	6,486	6,610	13,096	116	—
Hirvensalmi . . . . .	3,293	3,395	6,688	3,376	3,416	6,792	—	104
Siirto	37,808	38,231	76,039	38,295	38,465	76,760	—	—

<sup>1)</sup> Soanlahden seurakunnan jäsenet asuvat suurimmaksi osaksi Suistamon, Korpiselän ja Suojärven seurakuntain alueella ja luetaan tässä taulussa niihin kuntiin.

<sup>2)</sup> Kitelän seurakuntaan kuuluu Pitkäranta.

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	4 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	6 Yhteensä. <i>Total.</i>	7 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	8 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	9 Yhteensä. <i>Total.</i>	10 Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-ci.</i>	11 Kirkonkirjo- jen mukaan. <i>De celle-là.</i>
Siirto	37,808	38,231	76,039	38,295	38,465	76,760	—	—
Kangasniemi . . . . .	5,490	5,777	11,267	5,491	5,755	11,246	21	—
Haukivuori . . . . .	2,088	2,133	4,221	2,046	2,061	4,107	114	—
Pieksämäki . . . . .	4,756	4,684	9,440	6,483	6,399	12,882	—	452
Virtasalmi . . . . .	1,505	1,485	2,990					
Jäppilä . . . . .	866	842	1,708	868	850	1,718	—	10
Joroinen . . . . .	4,150	4,147	8,297	4,128	4,029	8,157	140	—
Juva . . . . .	5,967	6,146	12,113	5,970	6,068	12,038	75	—
Puumala . . . . .	2,740	2,927	5,667	2,783	2,956	5,739	—	72
Sulkava . . . . .	2,830	3,026	5,856	2,850	2,995	5,845	11	—
Sääminki . . . . .	4,407	4,585	8,992	4,536	4,645	9,181	—	189
Kerimäki . . . . .	5,370	5,454	10,824	5,383	5,532	10,915	—	91
Enonkoski . . . . .	715	720	1,435	722	701	1,423	12	—
Savonranta . . . . .	1,260	1,290	2,550	1,273	1,275	2,548	2	—
Heinävesi . . . . .	3,887	3,983	7,870	3,959	4,034	7,993	—	123
Kangaslampi . . . . .	1,193	1,252	2,445	1,238	1,269	2,507	—	62
Rantasalmi . . . . .	4,048	4,292	8,340	4,193	4,381	8,574	—	234
Summa	89,080	90,974	180,054	90,218	91,415	181,633	—	1,579
Yhteensä kaupungeissa	3,463	3,993	7,456	3,646	4,181	7,827	—	371
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>92,543</b>	<b>94,967</b>	<b>187,510</b>	<b>93,864</b>	<b>95,596</b>	<b>189,460</b>	—	<b>1,950</b>
<b>Kuopion lääni.</b>								
<i>Kaupungit.</i>								
Kuopio . . . . .	4,879	5,780	10,659	5,508	6,215	11,723	—	1,064
Joensuu . . . . .	1,424	1,576	3,000	1,814	1,888	3,702	—	702
Iisalmi . . . . .	752	812	1,564	747	780	1,527	37	—
Summa	7,055	8,168	15,223	8,069	8,883	16,952	—	1,729
<i>Maalaiskunnat.</i>								
Leppävirta . . . . .	7,844	7,975	15,819	7,389	7,379	14,768	62	—
Varkauden ruukinseurak. }				482	507	989		
Suonnejoki . . . . .	3,498	3,513	7,011	3,759	3,782	7,541	—	530
Hankasalmi . . . . .	3,337	3,358	6,695	3,339	3,363	6,702	—	7
Rautalampi . . . . .	6,455	6,469	12,924	6,280	6,227	12,507	417	—
Vesanto . . . . .	1,885	1,842	3,727	1,852	1,857	3,709	18	—
Karttula . . . . .	4,925	4,734	9,659	4,874	4,693	9,567	92	—
Siirto	27,944	27,891	55,835	27,975	27,808	55,783	—	—

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-ci.</i>	Kirkonkirjo- jen mukaan. <i>De celle-là.</i>
Siirto	27,944	27,891	55,835	27,975	27,808	55,783	—	—
Kuopion maaseurak. . .	8,655	9,040	17,695	8,542	8,832	17,374	321	—
Tuusniemi . . . . .	3,775	3,846	7,621	3,762	3,755	7,517	104	—
Maaninka . . . . .	2,979	2,985	5,964	2,993	3,002	5,995	—	31
Pielavesi . . . . .	5,770	5,762	11,532	5,801	5,708	11,509	23	—
Keitele . . . . .	1,907	1,906	3,813	2,013	2,000	4,013	—	200
Kiuruvesi . . . . .	5,099	4,970	10,069	5,080	4,931	10,011	58	—
Iisalmi . . . . .	10,222	10,228	20,450	10,246	10,265	20,511	—	61
Rutakko . . . . .	617	637	1,254	637	653	1,290	—	36
Lapinlahti . . . . .	4,016	3,937	7,953	4,006	3,953	7,959	—	6
Nilsia . . . . .	9,302	9,296	18,598	9,036	9,089	18,125	—	381
Juvankosken ruukinseur. }				403	451	854		
Kaavi . . . . .	4,477	4,387	8,864	4,436	4,216	8,652	212	—
Polvijärvi . . . . .	2,822	2,891	5,713	2,933	2,955	5,888	—	175
Kuusjärvi . . . . .	1,693	1,795	3,488	1,725	1,752	3,477	11	—
Liperi . . . . .	5,158	5,395	10,553	5,162	5,317	10,479	74	—
Kontiolahdi . . . . .	5,275	5,283	10,558	5,278	5,295	10,573	—	15
Rääkkylä . . . . .	3,302	3,479	6,781	3,318	3,412	6,730	51	—
Kiteen pitäjä . . . . .	6,007	6,212	12,219	6,169	6,264	12,433	—	214
Kesälahdi . . . . .	1,675	1,806	3,481	1,663	1,797	3,460	21	—
Pälkjärvi . . . . .	1,296	1,341	2,637	1,295	1,332	2,627	10	—
Tohmajärvi . . . . .	4,623	4,791	9,414	4,300	4,190	8,490	—	145
Värtsilän ruukinseurak. }				517	552	1,069		
Kiihtelysvaara . . . . .	3,709	3,761	7,470	3,650	3,709	7,359	111	—
Ilomantsi . . . . .	6,943	6,766	13,709	6,982	6,846	13,828	—	119
Eno . . . . .	2,907	2,858	5,765	2,876	2,801	5,677	88	—
Pielisjärvi . . . . .	6,259	6,260	12,519	5,905	5,787	11,692	827	—
Juuka . . . . .	4,600	4,603	9,203	4,700	4,694	9,394	—	191
Rautavaara . . . . .	1,082	916	1,998	1,089	951	2,040	—	42
Nurmeksen kauppala . .	136	159	295	5,958	6,135	12,093	—	77
Nurmes . . . . .	5,835	5,886	11,721					
Kuhmoniemi (osa) . . .	—	—	—	49	48	97	—	97
Summa	148,085	149,087	297,172	148,499	148,500	296,999	173	—
Yhteensä kaupungeissa	7,055	8,168	15,223	8,069	8,883	16,952	—	1,729
Yhteensä koko lääni	155,140	157,255	312,395	156,568	157,383	313,951	—	1,556

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 <i>Miespuolisia. Sexe masculin.</i>	4 <i>Naispuolisia. Sexe féminin.</i>	6 <i>Yhteensä. Total.</i>	7 <i>Miespuolisia. Sexe masculin.</i>	8 <i>Naispuolisia. Sexe féminin.</i>	9 <i>Yhteensä. Total.</i>	10 <i>Henkikirjojen mukaan. De celle-ci.</i>	11 <i>Kirkonkirjojen mukaan. De celle-là.</i>
<b>Vaasan lääni.</b>								
<i>Kaupungit.</i>								
Nikolainkaupunki . . . . .	5,665	7,627	13,292	6,750	8,502	15,252	—	1,960
Kaskinen . . . . .	349	416	765	469	447	916	—	151
Kristiinankaupunki . . . . .	975	1,347	2,322	1,373	1,442	2,815	—	493
Uusikaarlepyy . . . . .	441	606	1,047	588	642	1,230	—	183
Pietarsaari . . . . .	1,090	1,666	2,756	1,249	1,621	2,870	—	114
Kokkola . . . . .	903	1,277	2,180	1,279	1,369	2,648	—	468
Jyväskylä . . . . .	1,409	1,688	3,097	1,428	1,649	3,077	20	—
Summa	10,832	14,627	25,459	13,136	15,672	28,808	—	3,349
<i>Maalaiskunnat.</i>								
Siipyy . . . . .	1,387	1,463	2,850	1,530	1,525	3,055	—	205
Isojoki . . . . .	2,517	2,505	5,022	2,636	2,588	5,224	—	202
Lapväärtti . . . . .	2,675	2,828	5,503	3,244	3,151	6,395	—	892
Kristiinankaup. maaseur.	610	677	1,287	715	714	1,429	—	142
Karjajoki . . . . .	1,238	1,292	2,530	1,323	1,345	2,668	—	138
Närpiö . . . . .	4,925	5,592	10,517	5,239	5,757	10,996	—	479
Övermarkku . . . . .	1,822	1,849	3,671	1,814	1,791	3,605	66	—
Korsnääsi . . . . .	2,205	2,353	4,558	2,464	2,529	4,993	—	435
Teuva . . . . .	3,286	3,295	6,581	3,429	3,444	6,873	—	292
Kauhajoki . . . . .	5,519	5,673	11,192	5,653	5,753	11,406	—	214
Kurikka . . . . .	3,956	4,092	8,048	3,944	4,049	7,993	55	—
Jalasjärvi . . . . .	5,548	5,758	11,306	5,662	5,740	11,402	—	96
Peräseinäjoki . . . . .	1,835	1,873	3,708	2,354	2,368	4,722	—	1,014
Ilmajoki . . . . .	5,221	5,591	10,812	5,267	5,623	10,890	—	78
Seinäjoki . . . . .	1,493	1,514	3,007	1,668	1,660	3,328	—	321
Ylistaro . . . . .	4,706	5,160	9,866	4,668	5,107	9,775	91	—
Isokyrö . . . . .	4,114	4,232	8,346	4,211	4,423	8,634	—	288
Vähäkyrö . . . . .	2,415	2,625	5,040	2,473	2,603	5,076	—	36
Laihia . . . . .	4,045	4,318	8,363	3,530	3,831	7,361	1,002	—
Jurva . . . . .	1,938	1,908	3,846	2,610	2,676	5,286	—	1,440
Pirttikylä . . . . .	1,459	1,592	3,051	1,618	1,690	3,308	—	257
Petolahti . . . . .	994	1,008	2,002	1,310	1,359	2,669	—	667
Bergöö . . . . .	404	426	830	373	392	765	65	—
Siirto	64,312	67,624	131,936	67,735	70,118	137,853	—	—

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	4 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	6 Yhteensä. <i>Total.</i>	7 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	8 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	9 Yhteensä. <i>Total.</i>	10 Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-là.</i>	11 Kirkonkirjojen mukaan. <i>De celle-ci.</i>
Siirto	64,312	67,624	131,936	67,735	70,118	137,853	—	—
Maalahti . . . . .	2,381	2,389	4,770	2,308	2,249	4,557	213	—
Sulva . . . . .	1,633	1,763	3,396	1,719	1,768	3,487	—	91
Mustasaari . . . . .	4,297	4,396	8,693	4,564	4,344	8,908	—	215
Raippaluoto . . . . .	1,423	1,431	2,854	1,456	1,456	2,912	—	58
Koivulahti . . . . .	1,889	1,917	3,806	1,945	1,945	3,890	—	84
Maksamaa . . . . .	809	888	1,697	1,015	1,032	2,047	—	350
Vöyri . . . . .	4,148	4,428	8,576	4,102	4,329	8,431	145	—
Nurmo . . . . .	1,754	1,754	3,508	2,176	2,189	4,365	—	857
Lapua . . . . .	6,122	6,380	12,502	5,666	5,915	11,581	921	—
Kauhava . . . . .	3,872	4,202	8,074	3,944	4,239	8,183	—	109
Ylihärmä . . . . .	1,632	1,787	3,419	1,748	1,842	3,590	—	171
Alahärmä . . . . .	2,790	3,020	5,810	2,831	3,028	5,859	—	49
Oravainen . . . . .	1,878	2,064	3,942	1,996	2,093	4,089	—	147
Munsala . . . . .	2,292	2,347	4,639	2,661	2,660	5,321	—	682
Uudenkaarlep. maaseur.	1,634	1,633	3,267	1,847	1,683	3,530	—	263
Jepua . . . . .	1,115	1,120	2,235	1,196	1,224	2,420	—	185
Pietarsaari . . . . .	2,744	2,989	5,733	3,228	3,253	6,481	—	748
Purmo . . . . .	1,187	1,250	2,437	1,374	1,356	2,730	—	293
Ähtävä . . . . .	1,173	1,300	2,473	1,287	1,341	2,628	—	155
Tervajärvi . . . . .	1,535	1,587	3,122	1,648	1,669	3,317	—	195
Kruunupyy . . . . .	1,855	1,951	3,806	1,737	1,712	3,449	357	—
Luoto . . . . .	1,042	1,105	2,147	1,183	1,175	2,358	—	211
Kokkolan maaseurak. .	1,873	2,006	3,879	2,748	2,638	5,386	—	1,507
Alaveteli . . . . .	936	994	1,930	1,102	1,099	2,201	—	271
Kälviä . . . . .	1,692	1,809	3,501	1,828	1,808	3,636	—	135
Lohtaja . . . . .	1,472	1,515	2,987	1,777	1,626	3,403	—	416
Himanka . . . . .	1,274	1,337	2,611	1,391	1,451	2,842	—	231
Ylikannus . . . . .	1,893	1,898	3,791	1,982	1,976	3,958	—	167
Toholampi . . . . .	1,582	1,616	3,198	1,852	1,822	3,674	—	476
Ullava . . . . .	515	533	1,048	669	688	1,357	—	309
Kaustisenkylä . . . . .	1,531	1,608	3,139	1,709	1,719	3,428	—	289
Veteli . . . . .	1,794	1,712	3,506	1,881	1,760	3,641	—	135
Halsua . . . . .	679	632	1,311	704	675	1,379	—	68
Lestijärvi . . . . .	486	438	924	516	474	990	—	66
Siirto	129,244	135,423	264,667	137,525	140,356	277,881	—	—

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-ci.</i>	Kirkonkirjo- jen mukaan. <i>De celle-là.</i>
Siirto	129,244	135,423	264,667	137,525	140,356	277,881	—	—
Perho . . . . .	914	914	1,828	1,004	970	1,974	—	146
Soini . . . . .	1,619	1,576	3,195	1,649	1,621	3,270	—	75
Lehtimäki . . . . .	1,021	990	2,011	1,095	1,014	2,109	—	98
Alajärvi . . . . .	2,999	3,164	6,163	3,210	3,297	6,507	—	344
Vimpeli . . . . .	1,481	1,613	3,094	1,474	1,588	3,062	32	—
Evijärvi . . . . .	2,045	2,153	4,198	2,239	2,282	4,521	—	323
Kortesjärvi . . . . .	1,781	1,855	3,636	1,918	1,940	3,858	—	222
Lappajärvi . . . . .	2,473	2,647	5,120	2,720	2,816	5,536	—	416
Kuortane . . . . .	2,315	2,470	4,785	2,508	2,590	5,098	—	313
Töysä . . . . .	1,647	1,656	3,303	1,693	1,662	3,355	—	52
Alavus . . . . .	4,673	4,846	9,519	4,340	4,417	8,757	762	—
Virrat . . . . .	4,338	4,257	8,595	4,374	4,234	8,608	—	13
Ätsäri . . . . .	2,965	2,994	5,959	3,007	2,984	5,991	—	32
Pihlajavesi . . . . .	1,043	995	2,038	1,066	1,007	2,073	—	35
Multia . . . . .	1,938	1,922	3,860	1,950	1,909	3,859	1	—
Keuruu . . . . .	5,063	4,877	9,940	5,215	5,006	10,221	—	281
Petäjävesi . . . . .	2,582	2,474	5,056	2,567	2,454	5,021	35	—
Jyväskylän maaseurak. . . . .	5,265	5,224	10,489	5,203	5,121	10,324	165	—
Uurainen . . . . .	1,607	1,543	3,150	1,616	1,537	3,153	—	3
Saarijärvi . . . . .	6,109	6,114	12,223	5,418	5,459	10,877	82	—
Pylkönmäki . . . . .				637	627	1,264		
Karstula . . . . .	4,635	4,561	9,196	4,651	4,551	9,202	—	6
Kivijärvi . . . . .	2,736	2,630	5,366	2,779	2,679	5,458	—	92
Pihtipudas . . . . .	2,470	2,323	4,793	2,503	2,323	4,826	—	33
Viitasaari . . . . .	4,738	4,764	9,502	4,711	4,772	9,483	19	—
Konginkangas . . . . .	1,034	1,043	2,077	1,054	1,059	2,113	—	36
Sumiainen . . . . .	1,134	1,058	2,192	1,130	1,052	2,182	10	—
Laukaa . . . . .	5,643	5,484	11,127	5,597	5,472	11,069	58	—
Summa	205,512	211,570	417,082	214,853	216,799	431,652	—	14,570
Yhteensä kaupungeissa	10,832	14,627	25,459	13,136	15,672	28,808	—	3,349
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>216,344</b>	<b>226,197</b>	<b>442,541</b>	<b>227,989</b>	<b>232,471</b>	<b>460,460</b>	—	<b>17,919</b>
<b>Oulun lääni.</b> <i>Kaupungit.</i>								
Oulu . . . . .	6,550	8,102	14,652	7,583	8,723	16,306	—	1,654
Raahe . . . . .	1,045	1,277	2,322	1,687	1,570	3,257	—	935
Siirto	7,595	9,379	16,974	9,270	10,293	19,563	—	—

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	4 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	6 Yhteensä. <i>Total.</i>	7 Miespuolisia. <i>Sexe masculin.</i>	8 Naispuolisia. <i>Sexe féminin.</i>	9 Yhteensä. <i>Total.</i>	10 Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-ci.</i>	11 Kirkonkirjo- jen mukaan. <i>De celle-ci.</i>
Siirto	7,595	9,379	16,974	9,270	10,293	19,563	—	—
Kemi . . . . .	654	764	1,418	634	701	1,335	83	—
Tornio . . . . .	539	693	1,232	681	842	1,523	—	291
Kajaani . . . . .	577	669	1,246	597	667	1,264	—	18
Yhteensä	9,365	11,505	20,870	11,182	12,503	23,685	—	2,815
<i>Maalaiskunnat.</i>								
Sievi . . . . .	1,956	2,056	4,012	2,240	2,234	4,474	—	462
Rautio . . . . .	628	641	1,269	686	684	1,370	—	101
Ylivieska . . . . .	2,879	3,074	5,953	3,128	3,185	6,313	—	360
Alavieska . . . . .	1,430	1,375	2,805	1,564	1,464	3,028	—	223
Kalajoki . . . . .	2,329	2,366	4,695	2,688	2,605	5,293	—	598
Merijärvi . . . . .	860	844	1,704	932	903	1,835	—	131
Oulainen . . . . .	2,328	2,256	4,584	2,399	2,325	4,724	—	140
Pyhäjoki . . . . .	2,056	2,106	4,162	2,187	2,199	4,386	—	224
Salon kappeli . . . . .	656	662	1,318	759	680	1,439	—	121
Salon pitäjä . . . . .	1,129	1,095	2,224	1,265	1,174	2,439	—	215
Vihanti . . . . .	1,468	1,483	2,951	1,524	1,539	3,063	—	112
Rantsila . . . . .	1,430	1,478	2,908	1,726	1,624	3,350	—	442
Paavola . . . . .	2,038	2,126	4,164	2,169	2,144	4,313	—	149
Revonlahti . . . . .	635	614	1,249	748	695	1,443	—	194
Siikajoki . . . . .	843	929	1,772	982	1,001	1,983	—	211
Hailuoto . . . . .	957	1,015	1,972	1,176	1,127	2,303	—	331
Pyhäjärvi . . . . .	2,765	2,765	5,530	2,890	2,890	5,780	—	250
Reisjärvi . . . . .	1,574	1,629	3,203	1,692	1,714	3,406	—	203
Haapajärvi . . . . .	2,587	2,689	5,276	2,864	2,844	5,708	—	432
Nivala . . . . .	3,561	3,768	7,329	3,837	4,019	7,856	—	527
Kärsämäki . . . . .	1,382	1,334	2,716	1,467	1,317	2,784	—	68
Haapavesi . . . . .	2,776	2,793	5,569	2,980	3,003	5,983	—	414
Pulkkila . . . . .	1,188	1,245	2,433	1,279	1,278	2,557	—	124
Piippola . . . . .	1,486	1,523	3,009	1,537	1,581	3,118	—	109
Kestilä . . . . .	1,234	1,280	2,514	1,299	1,348	2,647	—	133
Säräisniemi . . . . .	1,985	1,922	3,907	2,007	1,934	3,941	—	34
Paltamo . . . . .	2,234	2,151	4,385	2,258	2,183	4,441	—	56
Kajaanin maaseurak. . .	1,542	1,477	3,019	1,611	1,513	3,124	—	105
Siirto	47,936	48,696	96,632	51,894	51,207	103,101	—	—

1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 Miespuolista. <i>Sexe masculin.</i>	4 Naispuolista. <i>Sexe féminin.</i>	6 Yhteensä. <i>Total.</i>	7 Miespuolista. <i>Sexe masculin.</i>	8 Naispuolista. <i>Sexe féminin.</i>	9 Yhteensä. <i>Total.</i>	10 Henkikirjojen mukaan. <i>De celle-ci.</i>	11 Kirkonkirjo- jen mukaan. <i>De celle-ci.</i>
Siirto	47,936	48,696	96,632	51,894	51,207	103,101	—	—
Sotkamo . . . . .	4,477	4,404	8,881	4,769	4,701	9,470	—	589
Kuhmoniemi . . . . .	3,645	3,475	7,120	3,772	3,660	7,432	—	312
Ristijärvi . . . . .	1,038	1,138	2,176	1,045	1,146	2,191	—	15
Hyrnsalmi . . . . .	1,121	1,071	2,192	1,175	1,079	2,254	—	62
Suomussalmi . . . . .	3,286	3,288	6,574	3,473	3,383	6,856	—	282
Puolanka . . . . .	2,194	2,149	4,343	2,571	2,391	4,962	—	619
Utajärvi . . . . .	2,196	2,033	4,229	2,362	2,179	4,541	—	312
Muhos . . . . .	2,198	2,264	4,462	2,311	2,307	4,618	—	156
Tyrnävä . . . . .	1,392	1,534	2,926	1,496	1,613	3,109	—	183
Temmes . . . . .	468	527	995	523	573	1,096	—	101
Lumijoki . . . . .	1,044	1,128	2,172	1,094	1,175	2,269	—	97
Liminka . . . . .	1,576	1,756	3,332	1,649	1,800	3,449	—	117
Kempele . . . . .	572	616	1,188	600	637	1,237	—	49
Oulunsalo . . . . .	573	626	1,199	523	550	1,073	126	—
Oulun maaseurak. . . . .	2,328	2,305	4,633	2,439	2,372	4,811	—	178
Ylikiiminki . . . . .	1,134	1,067	2,201	1,187	1,121	2,308	—	107
Kiiminki . . . . .	818	795	1,613	868	840	1,708	—	95
Haukipudas . . . . .	2,021	2,099	4,120	2,036	2,088	4,124	—	4
Ii . . . . .	2,923	2,926	5,849	3,224	3,140	6,364	—	515
Kuivaniemi . . . . .	893	910	1,808	981	969	1,950	—	142
Pudasjärvi . . . . .	4,255	4,220	8,475	4,698	4,564	9,262	—	787
Taivalkoski . . . . .	1,498	1,467	2,965	1,428	1,413	2,841	124	—
Kuusamo . . . . .	4,192	4,422	8,614	4,853	4,960	9,813	—	1,199
Kuolajärvi . . . . .	1,586	1,605	3,191	1,738	1,645	3,383	—	192
Kemijärvi . . . . .	2,190	2,154	4,344	2,442	2,335	4,777	—	433
Rovaniemi . . . . .	4,068	3,981	8,049	4,198	4,123	8,321	—	272
Tervola . . . . .	1,449	1,507	2,956	1,434	1,524	2,958	—	2
Simo . . . . .	1,412	1,361	2,773	1,626	1,565	3,191	—	418
Kemi . . . . .	2,635	2,659	5,294	2,917	2,830	5,747	—	453
Alatornio . . . . .	3,001	3,071	6,072	3,145	3,253	6,398	—	326
Karunki . . . . .	946	991	1,937	1,020	1,037	2,057	—	120
Ylitornio . . . . .	1,925	1,917	3,842	2,213	2,193	4,406	—	564
Turtola . . . . .	834	801	1,635	971	890	1,861	—	226
Kolari . . . . .	889	784	1,673	927	833	1,760	—	87
Siirto	114,718	115,747	230,465	123,602	122,096	245,698	—	—



1 Kunnat. <i>Communes.</i>	2 Henkikirjojen mukaan. <i>Population selon les listes pour le prélèvement des taxes personnelles.</i>			5 Kirkonkirjojen mukaan. <i>Selon les registres des paroisses.</i>			8 Enemmän. <i>Excédant.</i>	
	3 <i>Secs masculin.</i> Miespuolista.	4 <i>Secs féminin.</i> Naispuolista.	6 <i>Total.</i> Yhteensä.	7 <i>Secs masculin.</i> Miespuolista.	8 <i>Secs féminin.</i> Naispuolista.	9 <i>Total.</i> Yhteensä.	10 <i>De celle-ci.</i> Henkikirjojen mukaan.	11 <i>De celle-ci.</i> Kirkonkirjo- jen mukaan.
Siirto	114,718	115,747	230,465	123,602	122,096	245,698	—	—
Muonionniska. . . . .	613	551	1,164	612	547	1,159	5	—
Enontekiäinen . . . . .	451	429	880	491	462	953	—	73
Kittilä . . . . .	1,563	1,579	3,142	1,666	1,615	3,281	—	139
Sodankylä . . . . .	2,157	2,029	4,186	2,140	2,013	4,153	33	—
Inari . . . . .	711	671	1,382	758	724	1,482	—	100
Utsjoki . . . . .	241	224	465	253	235	488	—	23
Yhteensä	120,454	121,230	241,684	129,522	127,692	257,214	—	15,530
Yhteensä kaupungit . .	9,365	11,505	20,870	11,182	12,503	23,685	—	2,815
<b>Yhteensä koko lään</b>	<b>129,819</b>	<b>132,735</b>	<b>262,554</b>	<b>140,704</b>	<b>140,195</b>	<b>280,899</b>	—	<b>18,345</b>
<b>Yhteensä koko Suomessa</b>	<b>1,295,997</b>	<b>1,348,325</b>	<b>2,644,322</b>	<b>1,342,082</b>	<b>1,370,480</b>	<b>2,712,562</b>	—	<b>68,240</b>
Siitä kaupungeissa . . .	129,687	163,198	292,885	159,563	180,050	339,613	—	46,728
» maalaiskunnissa . .	1,166,310	1,185,127	2,351,437	1,182,519	1,190,430	2,372,949	—	21,512

## 2. Kylvö- ja satomäärä

Semente et ré-

1	2 3 4 5 6 7 8 9									
	K y l v ö . — S e m e n c e .									
	Vanhaa Eronnut.	Ruista- Saville.	Ruista- Oyge.	Ornua Aaville.	Karuna Aaville.	Mikkelin Mikkel.	Savonlin Savonlin.	Tatarina Savonlin.	Heinettä ja pajun- Puis et Pees.	Pernotta. Pommes de terre.
H e h t o l i t r a a .										
1896.										
1	Uudenmaan lääni . . . . .	1,107	59,337	10,773	138,659	4,746	102	4,385	109,768	
2	Turun ja Porin » . . . . .	4,355	123,302	40,006	253,510	3,751	—	6,853	178,328	
3	Hämeen » . . . . .	720	78,979	28,700	153,176	2,092	24	8,668	113,467	
4	Viipurin » . . . . .	112	87,503	32,372	184,630	1,123	750	4,158	124,797	
5	Mikkelin » . . . . .	245	73,486	26,149	105,800	11,031	254	1,879	90,445	
6	Kuopion » . . . . .	127	67,238	68,382	70,047	8,421	154	467	117,887	
7	Vaasan » . . . . .	5	109,362	80,161	179,897	659	0,2	420	206,982	
8	Oulun » . . . . .	3	31,257	86,941	14,344	498	—	—	73,457	
9	Koko Suomi	6,674	630,464	373,484	1,100,063	32,321	1,284,2	26,830	1,015,131	
1897.										
1	Uudenmaan lääni . . . . .	1,400	65,332	11,088	141,211	4,907	3	5,479	107,586	
2	Turun ja Porin » . . . . .	4,650	124,119	39,556	256,766	3,758	26	6,816	180,893	
3	Hämeen » . . . . .	761	80,949	24,923	157,972	2,355	9	5,897	114,490	
4	Viipurin » . . . . .	156	90,554	35,567	190,766	1,539	773	4,501	137,537	
5	Mikkelin » . . . . .	214	77,565	26,038	100,420	10,827	239	6,009	90,470	
6	Kuopion » . . . . .	81	66,943	69,208	71,919	7,740	127	498	120,363	
7	Vaasan » . . . . .	10	107,855	80,465	184,648	781	1	399	211,793	
8	Oulun » . . . . .	—	31,070	86,592	16,253	570	—	—	76,696	
9	Koko Suomi	7,272	644,387	373,437	1,119,955	32,477	1,178	29,599	1,039,828	
1898.										
1	Uudenmaan lääni . . . . .	1,298	59,026	10,652	142,807	5,274	5	4,675	107,104	
2	Turun ja Porin » . . . . .	5,459	117,937	38,370	258,890	3,977	11	7,975	174,855	
3	Hämeen » . . . . .	595	79,749	24,322	163,836	2,083	8	6,687	119,049	
4	Viipurin » . . . . .	147	93,392	34,747	204,399	1,449	861	4,626	133,911	
5	Mikkelin » . . . . .	318	68,605	24,046	106,723	10,158	310	6,592	93,267	
6	Kuopion » . . . . .	110	66,585	68,834	78,430	9,779	147	554	122,131	
7	Vaasan » . . . . .	3	107,800	80,208	191,335	831	—	438	212,611	
8	Oulun » . . . . .	1	30,029	86,105	17,632	491	—	—	78,339	
9	Koko Suomi	7,931	623,123	367,284	1,164,052	33,992	1,342	31,547	1,041,267	

## länittäin vuosina 1896—1900.

colte 1896—1900.

10	11 12 13 14 15 16 17 18 19 20									
	S a t o . — R é c o l t e .									
	Vanhaa Eronnut.	Ruista- Saville.	Ruista- Oyge.	Ornua Aaville.	Karuna Aaville.	Mikkelin Mikkel.	Savonlin Savonlin.	Tatarina Savonlin.	Heinettä ja pajun- Puis et Pees.	Pernotta. Pommes de terre.
H e h t o l i t r a a .										
1896.										
10,143	471,946	56,609	700,755	23,358	556	44,244	622,981	88,344	93,721	798
33,856	921,733	222,027	1,507,142	22,555	—	37,749	1,186,467	106,455	273,620	6,342
5,491	641,985	154,098	936,975	10,994	161	34,896	813,733	61,028	654,975	55,943
816	616,405	190,708	887,931	6,855	5,508	32,715	719,343	65,884	236,259	83,524
1,362	518,131	142,496	512,676	60,104	1,915	11,853	510,475	50,531	121,305	167,204
742	575,163	365,949	371,844	36,693	2,009	3,689	801,638	75,202	78,707	228,880
47	834,950	528,292	1,176,916	3,588	1	2,440	1,426,743	63,879	152,179	108,496
8	236,672	436,768	79,966	3,092	—	—	426,207	8,584	387	33,751
52,465	4,816,985	2,096,947	6,174,205	167,239	10,150	167,586	6,507,587	519,907	1,611,153	684,838
1897.										
10,328	478,892	57,709	742,876	26,788	15	28,099	609,358	108,984	103,445	1,020
36,681	946,823	203,824	1,398,493	21,776	91	35,996	1,211,252	103,944	282,485	6,502
5,577	636,060	152,889	969,648	15,082	51	33,958	796,204	72,156	612,621	50,502
1,177	619,691	204,770	1,013,718	8,217	5,166	34,366	740,155	88,423	262,056	95,802
1,429	478,837	145,143	556,613	56,693	2,206	14,608	519,903	50,988	117,173	158,443
515	512,329	378,501	394,865	34,476	1,629	4,092	839,481	85,802	91,841	276,513
52	789,716	512,417	1,170,164	4,475	1	2,648	1,413,654	66,890	150,176	103,909
—	216,702	458,539	88,889	3,369	—	—	484,263	10,659	410	39,708
55,759	4,679,050	2,113,792	6,335,266	170,876	9,159	153,767	6,614,270	587,846	1,620,207	732,399
1898.										
10,332	476,930	56,622	783,019	29,697	29	26,933	622,751	117,757	108,214	928
36,545	889,482	211,408	1,626,791	24,173	77	35,365	989,516	82,484	319,911	4,535
5,539	656,047	156,296	1,041,548	14,067	46	35,332	811,117	103,358	660,972	48,354
1,038	681,591	213,316	1,027,996	8,052	6,558	37,121	806,184	77,577	238,742	82,980
1,892	469,671	135,761	552,887	53,122	2,679	15,309	516,472	57,682	130,386	167,860
684	507,705	392,184	422,850	40,834	1,780	4,707	805,239	80,613	87,076	256,623
24	710,585	458,977	1,172,621	4,961	—	2,551	1,060,381	61,198	148,050	95,228
5	185,956	393,764	84,937	2,258	—	—	356,071	10,353	1,047	38,471
56,059	4,577,967	2,018,328	6,712,649	177,164	11,169	157,318	5,967,731	591,022	1,694,398	694,979



## 3. Viljan tuonti ja vienti

## Importation et exportation

1 V u o s i. A n.	2 Suomeen tuotua viljaa. — <i>Importation.</i>								9 Suomen T o t a l.
	3 Jauhettua, kilogram- mita. <i>Farine et grains en kilogrammes.</i>	4 Jauhamatonta. Kilogrammaa. <i>Grains en kilogrammes.</i>							
		5 Kaurajia. <i>Avoine.</i>	6 Vehnää. <i>Froment.</i>	7 Ohrja. <i>Orgje.</i>	8 Ruisia. <i>Seigle.</i>	9 Herneitä. <i>Pois.</i>	10 Muita vilja- lajeja. <i>Autres espèces.</i>	11 Suomen T o t a l.	
1 1896 . . . . .	142,542,781	5,048,167	16,163	8,613,354	20,708,364	1,271,763	8,675,729	44,323,540	
2 1897 . . . . .	167,138,080	8,933,490	10,813	8,767,059	29,817,766	1,646,159	9,527,938	58,703,225	
3 1898 . . . . .	153,683,737	6,779,672	17,334	9,488,145	37,331,202	1,565,072	14,033,204	69,214,629	
4 1899 . . . . .	206,398,820	11,218,582	23,288	11,799,449	77,867,723	2,236,290	14,513,631	117,658,963	
5 1900 . . . . .	259,794,678	18,689,638	39,538	13,606,364	69,199,426	2,375,290	13,952,514	117,862,770	
6 Summa	929,558,096	50,664,549	107,136	52,274,371	234,919,481	9,094,574	60,703,016	407,763,127	

## vuosina 1896—1900.

## du blé 1896—1900.

10 Jauhettua, kilogram- mita. <i>Farine et grains en kilogrammes.</i>	11 Suomesta vietyä viljaa. — <i>Exportation.</i>											17 Erotus viljan tuonin ja viemin välillä. Merkki + luvun edellä osottaa jälkimäisen, merkki — edellisen enemmyyttä. <i>Excédant de l'importation (—) ou de l'exportation (+).</i>
	12 Jauhamatonta. Ki.ogrammaa. <i>Grains en kilogrammes.</i>										13 Suomen T o t a l.	
	14 Kaurajia. <i>Avoine.</i>	15 Vehnää. <i>Froment.</i>	16 Ohrja. <i>Orgje.</i>	17 Ruisia. <i>Seigle.</i>	18 Herneitä. <i>Pois.</i>	19 Muita vilja- lajeja. <i>Autres espèces.</i>	20 Suomen T o t a l.	21 Jauhettua, ki- logrammita. <i>Farine et grains, kilo- grammes.</i>	22 Jauhettua, ki- logrammita. <i>Farine et grains, kilo- grammes.</i>	23 Gruunin kilogram- mita.		
130,519	57,485,539	—	248	1,354,908	1,029	14,566	58,856,290	—	142,412,262	+	14,532,750	1
143,089	30,978,489	—	8,463	909,964	247	3,773	31,900,936	—	166,994,991	—	26,802,289	2
200,817	25,627,285	—	206	2,043,155	3,219	610	27,674,475	—	153,482,920	—	41,540,154	3
118,585	11,096,454	—	14	1,389,925	4,716	1,464	12,492,573	—	206,280,235	—	105,166,390	4
271,877	7,536,072	—	6,131	1,106,078	14,539	826	8,663,646	—	259,522,801	—	109,199,124	5
864,887	132,723,839	—	15,062	6,804,030	23,750	21,239	139,587,920	—	928,693,209	—	268,175,207	6

4. Ruishehtoliträn hinnan  
Prix courants du

1	1896.				1897.				9							
	Vuoden verolihnta. Prix moijen.		Vuoden kaaki-verolihnta. Prix moijen pour 1887—1896.		Vuoden verolihnta. Prix moijen.		Vuoden kaaki-verolihnta. Prix moijen pour 1886—1897.									
	Smc.	mk.	Smc.	mk.	Smc.	mk.	Smc.	mk.								
L ä ä n i t. Gouvernements.	Ain merkitty hinta vuoden kuluessa. Prix le plus bas.								8							
	Korkein merkitty hinta vuoden kuluessa. Prix le plus elevé.															
	Ain merkitty hinta vuoden kuluessa. Prix le plus bas.															
1 Uudenmaan lääni . . . . .	9	25	11	84	15	—	8	—	10	—	11	93	13	—	8	—
2 Turun ja Porin » . . . . .	9	25	11	35	16	—	7	—	10	—	11	54	16	—	7	25
3 Hämeen » . . . . .	9	25	11	54	12	50	8	—	10	25	11	72	17	—	8	—
4 Viipurin » . . . . .	9	50	12	05	22	—	6	—	10	50	12	25	20	—	6	—
5 Mikkelin » . . . . .	9	50	11	58	18	—	8	—	10	50	11	72	14	—	8	—
6 Kuopion » . . . . .	9	50	11	71	12	50	7	—	10	50	11	85	19	—	8	—
7 Vaasan » . . . . .	9	25	10	86	15	—	6	—	10	—	11	04	18	—	6	—
8 Oulun » . . . . .	9	75	11	18	25	—	6	—	10	50	11	39	25	—	7	—

vaihtelut vuosina 1896—1900.  
seigle 1896—1900.

10	1898.				1899.				1900.				21													
	Vuoden verolihnta. Prix moijen.		Vuoden kaaki-verolihnta. Prix moijen pour 1896—1898.		Vuoden verolihnta. Prix moijen.		Vuoden kaaki-verolihnta. Prix moijen pour 1891—1900.		Vuoden verolihnta. Prix moijen.		Vuoden kaaki-verolihnta. Prix moijen pour 1891—1900.															
	Smc.	mk.	Smc.	mk.	Smc.	mk.	Smc.	mk.	Smc.	mk.	Smc.	mk.														
L ä ä n i t. Gouvernements.	Ain merkitty hinta vuoden kuluessa. Prix le plus bas.												1													
	Korkein merkitty hinta vuoden kuluessa. Prix le plus elevé.																									
	Ain merkitty hinta vuoden kuluessa. Prix le plus bas.																									
11	—	12	06	14	—	8	75	13	50	12	88	16	—	10	—	12	50	12	38	—	—	—	—	1		
11	—	11	73	15	—	9	—	13	50	12	13	21	—	8	—	12	50	12	18	18	—	—	7	50	2	
11	50	11	93	19	—	8	—	13	50	12	25	18	—	13	—	12	40	16	—	—	—	10	—	3		
11	—	12	35	22	—	8	—	12	75	12	48	25	—	8	—	12	50	12	53	20	—	—	8	—	4	
11	50	11	90	14	—	9	—	13	—	12	10	18	—	9	—	12	50	12	20	16	—	—	10	—	5	
11	50	11	98	15	—	8	50	13	50	12	20	19	—	9	—	12	50	12	30	18	—	—	9	—	6	
11	—	11	27	15	—	7	—	13	50	11	68	22	—	9	—	12	50	11	88	19	—	—	9	—	7	
11	—	11	55	25	—	7	—	14	—	11	98	28	—	8	—	13	50	12	28	28	50	—	—	6	—	8

## 5. Talven yli elätettyjen elukkain lukumäärä läänittäin vuosina 1896—1900.

## Nombre des animaux d'élevage 1896—1900.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
L ä ä n i t. Gouvernements.	Hevosia. Chevaux.	Vaivoja. Poulains.	Härkkiä ja sonneja. Boeufs et taureaux.	Lehmä. Vaches.	Nuorta karjaa. Jeune bétail.	Lampaita. Moutons.	Sikojia. Cochons.	Vuohia. Chèvres.	Poroja. Reines.	Kanoja ja kalkku- neja. Poules et dindons.	Muita siipokarjaa. Autres volailles.
<b>1896.</b>											
Uudenmaan lääni . . .	28,720	3,110	8,859	85,821	28,714	74,839	20,761	107	—	67,800	1,021
Turun ja Porin » . . .	51,177	3,602	15,497	153,386	58,414	223,571	25,787	5,229	4	112,195	380
Hämeen » . . .	35,982	4,526	10,488	120,354	37,546	109,907	22,272	4,439	2	61,315	356
Viipurin » . . .	41,065	4,531	9,355	144,680	37,216	138,051	48,755	300	—	72,016	2,307
Mikkelin » . . .	21,539	3,429	9,173	102,835	33,729	72,040	36,529	829	—	25,464	127
Kuopion » . . .	27,140	4,916	10,781	143,629	35,960	83,457	32,642	382	—	26,158	37
Vaasan » . . .	45,209	4,688	9,747	189,279	57,416	270,655	23,665	3,574	—	59,248	181
Oulun » . . .	21,447	1,484	6,432	121,305	25,737	119,903	4,535	49	114,728	11,641	9
Summa	272,279	30,286	80,332	1,061,289	314,732	1,092,423	214,946	14,909	114,734	435,837	4,418
<b>1897.</b>											
Uudenmaan lääni . . .	27,634	3,137	8,380	84,776	27,491	72,984	19,883	140	—	69,123	1,158
Turun ja Porin » . . .	50,659	3,729	14,772	153,668	56,959	222,252	26,489	4,202	2	121,314	413
Hämeen » . . .	36,694	4,913	10,629	119,705	34,452	110,261	23,494	2,033	—	67,840	333
Viipurin » . . .	43,045	4,463	8,811	146,512	37,262	134,105	49,834	316	—	80,120	2,374
Mikkelin » . . .	22,004	3,378	9,306	105,185	33,922	73,212	35,808	665	—	30,066	86
Kuopion » . . .	27,379	4,840	10,618	145,870	37,226	83,530	35,315	400	—	28,789	56
Vaasan » . . .	45,691	5,244	10,013	195,713	58,377	275,086	25,846	3,574	—	64,421	257
Oulun » . . .	22,016	1,548	6,831	128,751	29,762	130,026	5,648	28	117,168	14,930	15
Summa	275,122	31,252	79,360	1,080,180	315,451	1,101,456	222,317	11,358	117,170	476,603	4,692
<b>1898.</b>											
Uudenmaan lääni . . .	27,328	3,216	8,038	85,223	26,114	70,189	20,807	116	—	66,724	1,009
Turun ja Porin » . . .	50,166	4,070	14,435	155,313	56,336	224,056	25,984	3,861	3	122,579	2,828
Hämeen » . . .	36,155	4,723	10,671	117,297	35,898	107,232	23,899	2,006	—	66,698	393
Viipurin » . . .	42,781	4,396	8,167	148,854	34,872	126,659	49,492	327	—	89,383	2,307
Mikkelin » . . .	20,935	3,259	9,129	101,681	37,031	68,872	36,433	616	—	28,884	138
Kuopion » . . .	28,308	5,228	11,532	151,977	38,571	83,842	35,833	233	—	30,081	77
Vaasan » . . .	46,078	5,723	9,707	199,570	54,929	268,598	25,995	2,501	—	65,828	200
Oulun » . . .	22,501	2,023	7,372	131,173	31,075	130,580	6,037	63	118,778	15,563	39
Summa	274,252	32,638	79,051	1,091,088	314,826	1,080,028	224,480	9,773	118,781	485,740	6,991

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	Hevosia. <i>Chevaux.</i>	Varsoja. <i>Poulains.</i>	Harjia ja sonneja. <i>Boeufs et taureaux.</i>	Lelomia. <i>Vaches.</i>	Nuorta karjaa. <i>Jeune betail.</i>	Lampaita. <i>Moutons.</i>	Sikojia. <i>Cochons.</i>	Yröijia. <i>Oèvres.</i>	Poroja. <i>Rennes.</i>	Kanoja ja kalkku- reja. <i>Poules et dindons.</i>	Muuta siipikarjaa. <i>Autres volailles.</i>
<b>1899.</b>											
Uudenmaan lääni . . .	27,770	3,302	7,961	87,280	28,128	71,110	19,626	98	—	64,213	888
Turun ja Porin » . . .	50,589	4,189	13,402	152,375	54,278	214,087	23,405	3,630	2	117,961	433
Hämeen » . . .	36,022	4,803	10,270	118,383	36,127	103,003	24,644	1,859	—	66,385	343
Viipurin » . . .	43,292	4,914	8,434	152,401	37,090	134,698	50,527	301	—	95,281	2,372
Mikkelin » . . .	21,345	3,116	8,269	103,801	29,438	68,857	34,847	707	—	28,292	211
Kuopion » . . .	27,311	5,160	11,627	149,491	32,670	73,829	34,488	193	—	31,892	172
Vaasan » . . .	45,309	5,935	8,601	191,602	48,796	244,412	21,706	2,269	—	63,957	110
Oulun » . . .	23,218	2,211	7,289	131,576	28,134	121,189	4,963	26	119,915	14,665	17
Summa	274,856	33,630	75,853	1,086,909	294,661	1,031,185	214,206	9,083	119,917	482,646	4,546
<b>1900.</b>											
Uudenmaan lääni . . .	27,824	3,397	3,003	87,586	27,225	68,632	19,610	35	—	63,689	979
Turun ja Porin » . . .	51,978	4,379	13,242	155,897	54,031	211,076	23,269	3,319	—	120,270	335
Hämeen » . . .	36,514	5,000	10,112	120,977	38,717	102,636	23,053	1,437	—	65,897	234
Viipurin » . . .	44,719	5,489	8,838	158,011	36,341	142,764	52,040	325	—	99,454	2,296
Mikkelin » . . .	20,698	3,117	8,508	104,099	28,255	67,837	35,219	395	—	31,274	362
Kuopion » . . .	27,220	5,119	11,046	146,221	32,461	70,172	35,298	56	—	32,439	123
Vaasan » . . .	44,322	5,746	7,821	178,632	42,106	221,476	18,504	1,982	—	63,041	119
Oulun » . . .	22,952	2,319	6,403	120,579	22,449	100,625	4,374	35	118,988	14,896	21
Summa	276,227	34,566	73,973	1,072,002	281,585	985,218	211,367	7,584	118,988	490,960	4,469

## 6. Tarttuviin tauteihin kuolleita elukoita vuosina 1896—1900.

## Animaux domestiques morts de maladies contagieuses 1896—1900.

1	2	3	4	5	6	7	8
L ä ä n i t. Gouvernements.	Hevosia ja varsoja. Chevaux et poulains.	Nauta-eläimiä. Bêtes à cornes.	Lampaita. Moutons.	Sikojia. Cochons.	Vuohia. Chèvres.	Poroja. Reines.	Siipikarjaa. Volaille.
<b>1896.</b>							
Uudenmaan lääni . . . . .	34	262	196	116	—	—	73
Turun ja Porin » . . . . .	23	125	484	23	4	—	59
Hämeen » . . . . .	28	296	299	48	—	—	65
Viipurin » . . . . .	43	237	165	200	—	—	66
Mikkelin » . . . . .	48	314	100	112	1	—	—
Kuopion » . . . . .	77	678	570	269	—	—	173
Vaasan » . . . . .	30	75	136	27	—	—	35
Oulun » . . . . .	26	105	239	88	—	12,760	49
Summa	309	2,092	2,189	883	5	12,760	520
<b>1897.</b>							
Uudenmaan lääni . . . . .	17	165	146	68	—	—	123
Turun ja Porin » . . . . .	15	150	179	28	—	—	25
Hämeen » . . . . .	15	193	174	12	—	—	48
Viipurin » . . . . .	34	147	74	138	—	—	46
Mikkelin » . . . . .	56	252	121	117	—	—	11
Kuopion » . . . . .	75	684	615	294	—	—	161
Vaasan » . . . . .	22	77	100	29	—	—	25
Oulun » . . . . .	21	62	300	24	—	8,145	15
Summa	255	1,730	1,709	710	—	8,145	454
<b>1898.</b>							
Uudenmaan lääni . . . . .	37	199	160	68	—	—	165
Turun ja Porin » . . . . .	21	139	203	32	—	—	64
Hämeen » . . . . .	17	183	102	39	—	—	111
Viipurin » . . . . .	35	228	149	117	—	—	63
Mikkelin » . . . . .	46	230	58	76	—	—	33
Kuopion » . . . . .	82	579	434	237	—	—	226
Vaasan » . . . . .	21	121	159	25	1	—	29
Oulun » . . . . .	17	88	270	3	—	310	30
Summa	276	1,767	1,535	647	1	310	721



1 L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	2 Hevosia ja vaimoja. <i>Chevaux et poulains.</i>	3 Nauta-eläimiä. <i>Bêtes à cornes.</i>	4 Lampaita. <i>Moutons.</i>	5 Sikojia. <i>Cochons.</i>	6 Vuohia. <i>Chèvres.</i>	7 Poroja. <i>Reines.</i>	8 Sijrikariaa. <i>Volaille.</i>
<b>1899.</b>							
Uudenmaan lääni . . . . .	22	198	124	84	—	—	144
Turun ja Porin » . . . . .	12	139	353	4	—	—	78
Hämeen » . . . . .	16	186	75	24	3	—	113
Viipurin » . . . . .	73	235	204	216	—	—	44
Mikkelin » . . . . .	28	219	90	66	—	—	8
Kuopion » . . . . .	80	639	491	297	—	—	200
Vaasan » . . . . .	21	145	1,291	41	—	—	43
Oulun » . . . . .	10	66	156	9	—	560	24
Summa	262	1,827	2,784	741	3	560	654
<b>1900.</b>							
Uudenmaan lääni . . . . .	18	215	59	206	—	—	46
Turun ja Porin » . . . . .	9	69	32	8	—	—	—
Hämeen » . . . . .	28	259	50	23	—	—	90
Viipurin » . . . . .	77	169	161	278	—	—	159
Mikkelin » . . . . .	22	218	80	68	—	—	—
Kuopion » . . . . .	75	509	302	187	—	—	240
Vaasan » . . . . .	21	91	228	42	10	—	58
Oulun » . . . . .	50	68	232	12	—	825	5
Summa	300	1,598	1,144	824	10	825	598

## 7. Petojen tappamia koti-eläimiä vuosina 1896—1900.

## Animaux domestiques tués par des bêtes féroces 1896—1900.

1 L ä ä n i t. Gouvernements.	2 Hevosia ja varsoja. Chevaux et poulains.	3 Nauta-eläimiä. Bêtes à cornes.	4 Lampaita. Moutons.	5 Sikojia. Cochons.	6 Vehiä. Chèvres.	7 Poroja. Rennes.	8 Siipikarjaa. Volailles.
<b>1896.</b>							
Uudenmaan lääni . . . . .	1	6	17	—	—	—	877
Turun ja Porin » . . . . .	—	2	239	2	5	—	1,504
Hämeen » . . . . .	—	—	86	—	—	—	658
Viipurin » . . . . .	7	68	139	20	—	—	213
Mikkelin » . . . . .	—	—	104	—	2	—	215
Kuopion » . . . . .	—	22	681	—	—	—	149
Vaasan » . . . . .	—	—	217	—	—	—	81
Oulun » . . . . .	6	25	458	—	—	2,442	2
Summa	14	123	1,941	22	7	2,442	3,699
<b>1897.</b>							
Uudenmaan lääni . . . . .	—	—	18	—	—	—	1,251
Turun ja Porin » . . . . .	—	18	220	—	2	—	1,521
Hämeen » . . . . .	—	—	70	—	—	—	705
Viipurin » . . . . .	10	56	418	11	—	—	191
Mikkelin » . . . . .	—	2	194	5	—	—	287
Kuopion » . . . . .	—	15	589	—	—	—	217
Vaasan » . . . . .	1	2	128	—	—	—	120
Oulun » . . . . .	4	30	570	—	—	2,677	41
Summa	15	123	2,207	16	2	2,677	4,333
<b>1898.</b>							
Uudenmaan lääni . . . . .	—	—	32	—	—	—	804
Turun ja Porin » . . . . .	—	3	302	—	—	—	1,637
Hämeen » . . . . .	—	—	186	—	—	—	532
Viipurin » . . . . .	4	80	358	16	—	—	383
Mikkelin » . . . . .	—	—	46	—	—	—	215
Kuopion » . . . . .	—	—	419	2	—	—	144
Vaasan » . . . . .	—	—	567	—	1	—	209
Oulun » . . . . .	8	29	599	—	—	2,704	50
Summa	12	112	2,509	18	1	2,704	3,974

1	2	3	4	5	6	7	8
L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	Hevosia ja varsoja, <i>Chevaux et poulains.</i>	Nauta-eläimiä, <i>Bêtes à cornes.</i>	Lanputia, <i>Moutons.</i>	Sikojia, <i>Cochons.</i>	Vaohia, <i>Chèvres.</i>	Poroja, <i>Reines.</i>	Sijakaria, <i>Vaches.</i>
<b>1899.</b>							
Uudenmaan lääni . . . . .	—	1	47	—	—	—	713
Turun ja Porin » . . . . .	—	5	395	—	—	—	1,764
Hämeen » . . . . .	—	—	77	—	2	—	784
Viipurin » . . . . .	5	67	267	6	—	—	442
Mikkelin » . . . . .	—	—	153	—	—	—	232
Kuopion » . . . . .	—	6	447	15	—	—	294
Vaasan » . . . . .	1	3	584	1	—	—	269
Oulun » . . . . .	11	45	477	—	—	2,113	39
Summa	17	127	2,447	22	2	2,113	4,537
<b>1900.</b>							
Uudenmaan lääni . . . . .	—	3	38	—	—	—	1,101
Turun ja Porin » . . . . .	1	3	212	—	—	—	2,025
Hämeen » . . . . .	—	—	77	—	—	—	1,001
Viipurin » . . . . .	3	106	211	9	—	—	373
Mikkelin » . . . . .	—	—	59	—	—	—	351
Kuopion » . . . . .	3	24	326	11	—	—	329
Vaasan » . . . . .	—	—	462	—	25	—	289
Oulun » . . . . .	20	89	644	—	—	1,772	27
Summa	27	225	2,029	20	25	1,772	5,496

## 8. Palvelus- ja työväen palkkaehdot maa-

Salaires des ouvriers

1	2	3	4	5			6			7			8			9			10		
				Piian vuosipalkka elä- tusta lukematta.			Talon ruuassa olevan miehen			Keställä. — Pendant l'été.			Keställä. — Pendant l'été.			Keställä. — Pendant l'été.			Keställä. — Pendant l'été.		
				Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.
<b>L ä ä n i t.</b> Gouvernements.																					
<b>Vuonna</b>																					
1	Uudenmaan lääni . . .	224	300	140	124	180	70	1	48	2	50	—	75								
2	Turun ja Porin » . . .	191	375	75	103	180	40	1	27	2	50	—	70								
3	Hämeen » . . .	189	300	100	96	165	50	1	21	1	80	—	80								
4	Viipurin » . . .	195	310	100	93	150	50	1	66	2	75	1	—								
5	Mikkelin » . . .	139	200	80	69	120	50	1	12	2	50	—	70								
6	Kuopion » . . .	133	200	75	66	100	35	1	20	1	75	—	90								
7	Vaasan » . . .	171	350	80	87	140	40	1	37	3	—	—	80								
8	Oulun » . . .	205	350	100	93	160	50	2	10	3	—	—	—								
9	Koko Suomi	181	375	75	91	180	35	1	43	3	—	—	70								
<b>Vuonna</b>																					
10	Uudenmaan lääni . . .	249	500	140	143	350	70	1	58	3	—	—	—								
11	Turun ja Porin » . . .	205	375	100	110	250	50	1	40	2	50	—	75								
12	Hämeen » . . .	208	350	100	106	200	50	1	37	2	—	—	1								
13	Viipurin » . . .	203	320	100	98	160	50	2	03	4	—	—	1								
14	Mikkelin » . . .	144	220	80	76	130	40	1	16	2	—	—	60								
15	Kuopion » . . .	139	200	80	71	100	40	1	33	2	—	—	90								
16	Vaasan » . . .	182	300	115	90	140	40	1	52	3	—	—	80								
17	Oulun » . . .	229	370	100	99	170	60	2	21	3	50	1	25								
18	Koko Suomi	195	500	80	99	350	40	1	58	4	—	—	60								

## seudulla kussakin läänissä vuosina 1896—1900.

agricoles 1896—1900.

11	12	13	14	15	16	17	18	19											
									Talon ruuassa olevan naisen päiväpalkka.										
									Prix d'une journée d'ouvrière (nourriture non comprise).										
<b>1896.</b>																			
—	83	1	50	—	40	—	30	1	25	—	50	—	52	1	—	—	—	30	1
—	72	1	50	—	40	—	73	1	50	—	40	—	39	—	75	—	—	20	2
—	69	1	25	—	40	—	75	1	—	—	50	—	41	—	60	—	—	20	3
—	89	2	—	—	50	1	05	1	60	—	50	—	55	1	15	—	—	15	4
—	61	1	50	—	40	—	72	1	50	—	50	—	36	—	60	—	—	25	5
—	54	1	—	—	30	—	77	1	—	—	50	—	30	—	80	—	—	20	6
—	68	1	50	—	30	—	88	1	50	—	50	—	37	—	75	—	—	10	7
—	71	1	80	—	25	1	09	2	—	—	50	—	33	—	80	—	—	10	8
—	71	2	—	—	25	—	85	2	—	—	40	—	40	1	15	—	—	10	9
<b>1897.</b>																			
—	94	2	—	—	50	—	85	1	50	—	50	—	55	1	—	—	—	30	10
—	80	1	50	—	30	—	79	1	50	—	40	—	43	—	80	—	—	25	11
—	79	1	25	—	50	—	84	1	40	—	50	—	45	—	90	—	—	25	12
—	1	12	2	—	50	1	21	1	60	—	70	—	65	1	20	—	—	25	13
—	61	1	20	—	30	—	74	1	25	—	50	—	36	—	60	—	—	25	14
—	60	1	25	—	30	—	83	1	25	—	60	—	35	—	90	—	—	20	15
—	74	1	50	—	40	—	95	1	75	—	50	—	41	—	80	—	—	15	16
—	80	1	50	—	40	1	11	1	60	—	50	—	36	—	80	—	—	10	17
—	80	2	—	—	30	—	92	1	75	—	40	—	45	1	20	—	—	10	18



## 9. Katsaus metsävalkeihin vuosina 1896—1900.

## Incendies de forêts 1896—1900.

1 L ä ä n i t. Gouvernements.	2   3   4   5   6 Hehtaaria palanutta metsää. <i>Étendue des terres boisées dévastées par le feu (hectares).</i>					7   8   9   10   11 Edellämaitun metsän ilmoit- tettu arvo. <i>Valeur des bois consumés.</i> M a r k k a a.				
	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
Uudenmaan lääni . . .	365	293	2	89	7	29,580	52,115	40	11,754	1,650
Turun ja Porin » . . .	1,029	400	20	411	183	54,206	30,696	200	38,849	8,414
Hämeen » . . .	198	107	—	—	3	11,575	1,690	—	—	350
Viipurin » . . .	5,113	2,990	55	187	9	62,555	36,795	3,120	14,360	480
Mikkelin » . . .	328	81	—	50	—	6,650	2,172	—	2,289	—
Kuopion » . . .	7,326	215	—	8	200	161,225	5,000	—	1,600	10,000
Vaasan » . . .	31	28	3	110	333	1,678	1,963	180	1,380	20,307
Oulun » . . .	129	39	231	608	653	3,240	835	1,000	18,345	19,380
Koko Suomi	14,519	4,153	311	1,463	1,388	330,709	131,266	4,540	88,577	60,581

10. Tapettuja peto-eläimiä ja niistä maksettujen palkintojen määrä vuosina 1896—1900.

Bêtes féroces tuées et montant des primes accordées aux chasseurs 1896—1900.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	Karhuja. <i>Ours.</i>	Susja. <i>Loings.</i>	Ilveksiä. <i>Lynx.</i>	Kettuja. <i>Remons.</i>	Almoja. <i>Gloutons.</i>	Saukkoja. <i>Loutres.</i>	Narria. <i>Martes.</i>	Kiippiä. <i>Hermans.</i>	Petoja. <i>Oiseaux de proie.</i>	Maksettujen palkintojen määrä. <i>Montant des primes.</i>
										Markkaa. <i>Marcs.</i>
<b>1896.</b>										
Uudenmaan lääni . . .	—	1	9	871	—	70	36	31	1,082	2,036
Turun ja Porin » . . .	—	1	—	912	—	148	14	57	2,483	572
Hämeen » . . .	—	—	4	538	1	54	35	69	1,509	557
Viipurin » . . .	23	1	30	394	1	47	36	97	384	2,371
Mikkelin » . . .	1	—	13	257	—	15	2	31	250	549
Kuopion » . . .	4	—	16	636	2	59	10	271	609	1,193
Vaasan » . . .	—	—	1	669	—	77	11	63	941	214
Oulun » . . .	63	12	13	988	61	96	25	619	518	4,528
Summa	91	15	86	5,265	65	566	169	1,238	7,776	12,020
<b>1897.</b>										
Uudenmaan lääni . . .	—	—	9	947	—	67	30	23	641	2,549
Turun ja Porin » . . .	—	—	—	967	—	153	9	56	1,468	419
Hämeen » . . .	—	—	—	553	—	51	15	211	1,608	274
Viipurin » . . .	6	—	14	322	5	54	17	18	247	900
Mikkelin » . . .	—	1	10	159	—	16	5	47	298	299
Kuopion » . . .	3	1	18	657	1	70	7	271	894	908
Vaasan » . . .	—	—	1	559	—	85	8	73	787	252
Oulun » . . .	53	18	9	911	55	84	19	334	549	3,645
Summa	62	20	61	5,075	61	580	110	1,033	6,492	9,246
<b>1898.</b>										
Uudenmaan lääni . . .	—	—	12	745	—	45	28	13	870	1,951
Turun ja Porin » . . .	—	—	—	764	—	106	9	38	1,672	306
Hämeen » . . .	—	—	1	489	—	39	25	216	1,751	444
Viipurin » . . .	10	—	31	429	3	67	99	62	427	1,839
Mikkelin » . . .	—	—	7	262	—	11	—	65	216	427
Kuopion » . . .	1	—	9	480	1	64	5	286	885	661
Vaasan » . . .	—	—	5	526	1	55	4	85	744	310
Oulun » . . .	57	17	3	949	53	68	25	299	686	3,931
Summa	68	17	68	4,644	58	455	195	1,064	7,251	9,869

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	Kaahuja. <i>Ours.</i>	Susia. <i>Loings.</i>	Ilveksiä. <i>Lyons.</i>	Kettuja. <i>Bonnards.</i>	Ahmoja. <i>Gloutons.</i>	Saukkoja. <i>Louves.</i>	Näätä. <i>Martres.</i>	Kärppiä. <i>Hermines.</i>	Petohirttuja. <i>Oiseaux de proie.</i>	Maksettujen palkintojen määrä. <i>Montant des primes.</i>
										Markkaa. <i>Marses.</i>
<b>1899.</b>										
Uudenmaan lääni . . .	—	—	6	576	—	29	23	19	3,246	2,478
Turun ja Porin » . . .	—	—	—	512	—	82	2	22	4,523	2,226
Hämeen » . . .	—	—	1	297	—	12	12	25	2,700	1,981
Viipurin » . . .	9	—	17	234	2	58	9	14	3,395	3,436
Mikkelin » . . .	—	—	4	256	—	13	—	30	760	1,365
Kuopion » . . .	2	—	17	395	3	47	4	250	1,597	1,510
Vaasan » . . .	—	—	10	438	—	43	12	44	4,490	3,618
Oulun » . . .	71	15	12	837	58	96	14	269	2,072	4,699
Summa	82	15	67	3,595	63	380	76	673	22,783	21,313
<b>1900.</b>										
Uudenmaan lääni . . .	—	—	8	415	—	46	26	17	4,265	3,526
Turun ja Porin » . . .	—	1	—	732	—	78	8	27	5,771	3,464
Hämeen » . . .	—	—	4	369	—	13	21	38	4,648	3,197
Viipurin » . . .	16	—	33	249	1	26	7	6	3,136	4,209
Mikkelin » . . .	—	—	—	421	—	11	7	40	1,681	2,313
Kuopion » . . .	4	—	9	425	—	30	1	178	2,677	2,199
Vaasan » . . .	—	1	3	366	—	40	4	57	5,468	4,325
Oulun » . . .	34	2	29	571	53	89	18	352	2,534	2,738
Summa	54	4	86	3,548	54	333	92	715	30,180	25,971



## 11. Myllyjen lukumäärä Suomessa vuonna 1900.

## Nombre des moulins en 1900.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Myllyjä, joita käytettiin — <i>Moulins.</i>							
	höyryllä. <i>Moulins à vapeur.</i>		vesivoimalla. <i>Moulins à eau.</i>			tuulella tahi muulla käyttö- voimalla. <i>Moulins à vent.</i>		
L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	Myllyjen luku. <i>Nombre des moulins.</i>	Kiviportien luku. <i>Nombre des portes de meules.</i>	Myllyjen luku. <i>Nombre des moulins.</i>	Turbiinien luku. <i>Nombre des turbines.</i>	Vesiratasten luku. <i>Nombre des roues.</i>	Kiviportien luku. <i>Nombre des portes de meules.</i>	Myllyjen luku. <i>Nombre des moulins.</i>	Kiviportien luku. <i>Nombre des portes de meules.</i>
Uudenmaan lääni . . . .	29	62	151	35	213	308	119	121
Turun ja Porin » . . . .	76	123	577	60	522	1,140	4,287	4,197
Hämeen » . . . .	39	78	246	14	229	436	52	68
Viipurin » . . . .	43	91	383	16	416	519	71	73
Mikkelin » . . . .	20	33	270	26	260	385	621	621
Kuopion » . . . .	22	45	400	49	411	532	783	785
Vaasan » . . . .	23	79	813	164	641	1,366	2,160	2,186
Oulun » . . . .	11	34	1,065	123	952	1,194	840	850
Summa	268	545	3,905	487	3,644	5,880	8,933	8,901

## 12. Katsaus Suomen sahaliikkeeseen vuosina 1896—1900.

## Nombre et production des scieries en Finlande 1896—1900.

1 L ä ä n i t. Gouvernements.	2 3 4 Sahojen lukumäärä. Nombre des scieries.			5 6 7 Työväen määrä. Gens de travail.			8 Yhteensä. Total.	9 Sahattujen tukkien, kap- paleimäärä. Billes sciées, pièces.	10 Tuotannon määrä kuuti- metreissa. Production des scières en mètres cubes	11 Tuotannon bruttoarvo, markkaa. Valeur de la production en marcs.
	Höyry- à vapeur.	Vesi- à eau.	Yhteensä. Total.	Miehiin. Hommes.	Naisiin. Femmes.	Lapsia alle 15 vuoden. Enfants au dessous de 15 ans.				
<b>1896.</b>										
Uudenmaan lääni . . .	33	27	60	1,375	146	19	1,540	2,148,708	212,055	5,309,301
Turun ja Porin » . . .	40	38	78	2,332	270	25	2,627	4,052,491	453,775	11,527,090
Hämeen » . . .	51	19	70	1,358	123	7	1,488	2,647,678	269,750	5,287,365
Viipurin » . . .	40	12	52	2,752	233	3	2,988	3,592,403	461,313	11,846,479
Mikkelin » . . .	9	12	21	801	34	1	836	969,835	96,338	2,495,414
Kuopion » . . .	10	11	21	1,004	14	3	1,021	1,479,397	168,117	3,251,898
Vaasan » . . .	46	76	122	1,097	43	11	1,151	1,269,629	123,502	2,560,249
Oulun » . . .	11	29	40	1,514	252	41	1,807	1,160,522	223,528	5,665,450
Summa	240	224	464	12,233	1,115	110	13,458	17,320,663	2,008,378	47,943,246
<b>1897.</b>										
Uudenmaan lääni . . .	32	31	63	1,592	129	13	1,734	2,204,607	253,325	6,589,412
Turun ja Porin » . . .	49	36	85	2,842	404	17	3,263	4,673,019	512,838	12,670,716
Hämeen » . . .	52	19	71	1,627	136	25	1,788	3,091,658	281,249	6,942,116
Viipurin » . . .	39	16	55	3,319	293	3	3,615	4,403,421	554,604	15,822,755
Mikkelin » . . .	10	11	21	769	31	1	801	977,965	99,423	2,261,850
Kuopion » . . .	11	13	24	1,041	24	—	1,065	1,694,682	192,522	3,725,281
Vaasan » . . .	56	79	135	1,526	68	27	1,621	1,939,273	172,037	3,772,775
Oulun » . . .	13	33	46	1,621	288	42	1,951	1,468,238	241,086	6,728,239
Summa	262	238	500	14,337	1,373	128	15,838	20,452,863	2,307,084	58,513,144
<b>1898.</b>										
Uudenmaan lääni . . .	31	32	63	1,627	139	17	1,783	2,478,095	253,929	7,052,862
Turun ja Porin » . . .	57	36	93	3,549	573	18	4,140	5,245,818	527,365	14,544,639
Hämeen » . . .	55	15	70	1,834	135	18	1,987	2,901,853	271,085	6,811,207
Viipurin » . . .	45	17	62	4,106	348	33	4,487	4,861,953	591,165	16,865,112
Mikkelin » . . .	15	10	25	927	41	1	969	1,127,429	126,120	3,256,317
Kuopion » . . .	12	15	27	1,099	23	2	1,124	1,536,367	154,700	3,457,570
Vaasan » . . .	73	94	167	2,142	97	47	2,286	2,334,110	197,593	4,558,184
Oulun » . . .	14	29	43	1,933	242	62	2,237	1,542,926	226,647	6,643,097
Summa	302	248	550	17,217	1,598	198	19,013	22,028,551	2,348,604	63,188,988

1 L ä ä n i t. <i>Gouvernements.</i>	2 3 4 Sahojen lukumäärä. <i>Nombre des scieries.</i>			5 6 7 Työväen määrä. <i>Gens de travail.</i>			8 Yhteensä. <i>Total.</i>	9 Sahattujen tukkien, kap- palenäkiriä. <i>Billes sciées, pièces.</i>	10 Tuotannon määrä kuu- tometreissit. <i>Production des scieries en mètres cubes.</i>	11 Tuotannon bruttovä- märkää. <i>Valeur de la production en mètres.</i>
	Höyry- ä roneita.	Vesi- ä eoni.	Yhteensä. <i>Total.</i>	Miehiä. <i>Hommes.</i>	Naisia. <i>Femmes.</i>	Lapsia alle 15 vuoden. <i>Enfants au-dessous de 15 ans.</i>				
<b>1899.</b>										
Uudenmaan lääni . . .	33	32	65	1,683	153	36	1,872	2,363,690	261,517	7,388,713
Turun ja Porin » . . .	60	38	98	3,782	635	45	4,462	5,742,233	506,777	15,044,728
Hämeen » . . .	60	17	77	2,104	146	8	2,258	2,325,821	324,589	7,322,697
Viipurin » . . .	48	19	67	4,909	366	8	5,283	4,783,026	597,938	17,955,822
Mikkelin » . . .	11	12	23	907	41	12	960	827,617	110,376	2,677,743
Kuopion » . . .	10	15	25	990	24	1	1,015	1,190,872	120,664	2,670,549
Vaasan » . . .	79	86	165	1,904	112	55	2,071	2,165,175	201,647	4,510,145
Oulun » . . .	17	33	50	2,005	280	25	2,310	1,699,432	298,295	9,285,800
Summa	318	252	570	18,284	1,757	190	20,231	21,097,866	2,421,803	66,856,197
<b>1900.</b>										
Uudenmaan lääni . . .	34	34	68	1,676	142	51	1,869	2,247,371	248,559	8,209,949
Turun ja Porin » . . .	59	50	109	4,188	701	46	4,935	5,273,420	570,728	16,314,981
Hämeen » . . .	56	19	75	2,323	174	19	2,516	3,709,879	315,734	9,246,775
Viipurin » . . .	53	19	72	5,383	483	21	5,887	6,200,096	712,393	21,517,384
Mikkelin » . . .	14	11	25	951	47	---	998	1,277,190	130,910	2,793,920
Kuopion » . . .	15	16	31	1,219	32	---	1,251	2,020,348	195,134	4,839,627
Vaasan » . . .	73	100	173	2,048	166	92	2,306	2,706,805	239,782	6,055,137
Oulun » . . .	17	34	51	2,253	357	54	2,664	1,883,517	362,438	10,571,833
Summa	321	283	604	20,041	2,102	283	22,426	25,318,626	2,775,678	79,549,606

## 13. Maanteitä ja siltoja vuoden 1900 lopussa.

## Routes et ponts à la fin de l'année 1900.

1	2 3 4			5 6 7 8 9 10 11 12								13	
	Teiden yhteenas- kettu pituus kilo- metreissä.			Silloja. — Ponts.									
	Longueur des routes en kilomètres.			Rautasiltoja. De fer.		Kivisilloja. De pierre.		Puusilloja. De bois.		Yhteensä. Total.			
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	Yleisten maanteiden. <i>Grands routes.</i>	Kyläteiden. <i>Chemins vicinaux.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensketu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensketu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensketu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Lauttoja. <i>Bacs.</i>
Tenhola . . . . .	50	66	116	—	—	3	33	3	53	6	86	—	—
Bromarvi . . . . .	19	38	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tammisaaren maalausk. .	26	10	36	—	—	2	11	2	339	4	350	—	—
Karjalohja . . . . .	26	15	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Snappertuna . . . . .	28	38	66	—	—	—	—	4	81	4	81	—	—
Sammatti . . . . .	14	10	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Karja . . . . .	54	32	86	—	—	4	170	—	—	4	170	—	—
Pohja . . . . .	52	47	99	—	—	4	67	3	78	7	145	—	—
Inkoo . . . . .	55	37	92	—	—	6	52	7	46	13	98	—	—
Degerbyy . . . . .	11	31	42	—	—	5	64	1	12	6	76	—	—
Yhteensä	335	324	659	—	—	24	397	20	609	44	1,006	—	—
<b>Lohjan kihlakunta.</b>													
Espoo . . . . .	30	83	113	—	—	17	126	19	139	36	265	—	—
Lohja . . . . .	48	—	48	—	—	—	—	8	80	8	80	—	—
Siuntio . . . . .	35	101	136	—	—	8	73	12	121	20	194	—	—
Kirkkonummi . . . . .	28	214	242	—	—	15	69	37	274	52	343	—	—
Pusula . . . . .	86	20	106	—	—	16	86	20	122	36	208	—	—
Nummi . . . . .	42	59	101	—	—	4	25	26	340	30	365	—	—
Vihti . . . . .	84	145	229	—	—	10	80	83	1,300	93	1,380	—	—
Pyhäjärvi . . . . .	31	107	138	—	—	6	34	25	135	31	169	—	—
Yhteensä	384	729	1,113	—	—	76	493	230	2,511	306	3,004	—	—

1	2	3	4	5 6 7 8 9 10 11 12								13		
				Siltoja. — <i>Ponts.</i>										
				Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisiltoja. <i>De pierre.</i>		Puusiltoja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>				
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteinlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteinlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteinlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteinlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lauttoja. <i>Bacs.</i>	
Yleisten maanteiden. <i>Grands routes.</i>	Kyläkeiden. <i>Chemins vicinaux.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>												Yhteinlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>
<b>Helsingin kihlakunta.</b>														
Helsingin pitäjä . . . . .	85	--	85	--	--	20	266	29	456	49	722		3	
Porvoon maalaisk. . . . .	117	60	177	--	--	7	92	29	415	36	507		--	
Mäntsälä . . . . .	93	48	141	--	--	7	131	23	418	30	549		--	
Askola . . . . .	70	17	87	--	--	1	19	17	198	18	217		--	
Sipoo . . . . .	38	113	151	--	--	24	168	37	425	61	593		--	
Pukkila . . . . .	51	9	60	--	--	1	3	9	135	10	138		--	
Porneesi . . . . .	23	30	53	--	--	--	--	13	276	13	276		--	
Nurmijärvi . . . . .	81	75	156	--	--	23	217	4	141	27	358		--	
Tuusula . . . . .	60	40	100	--	--	9	94	3	69	12	163		--	
Yhteensä	618	392	1,010	--	--	92	990	164	2,533	256	3,523		3	
<b>Pernajan kihlakunta.</b>														
Pernaja . . . . .	102	50	152	--	--	11	40	30	250	41	290		--	
Liljendaali . . . . .	25	15	40	--	--	--	--	9	42	9	42		--	
Artjärvi . . . . .	49	--	49	--	--	8	35	15	140	23	175		--	
Myrskylä . . . . .	47	35	82	--	--	14	229	6	43	20	272		--	
Lappträski . . . . .	75	11	86	--	--	11	122	9	97	20	219		--	
Ruotsin-Pyhtää . . . . .	52	16	68	--	--	3	92	3	75	6	167		1	
Elimäki . . . . .	99	7	106	--	--	13	162	9	180	22	342		1	
Anjala . . . . .	30	12	42	--	--	6	29	5	125	11	154		1	
Iitti . . . . .	113	50	163	--	--	13	62	18	85	31	147		2	
Jaala . . . . .	65	60	125	--	--	17	77	8	74	25	151		4	
Orimattila . . . . .	122	63	185	--	--	11	60	1	24	12	84		--	
Yhteensä	779	319	1,098	--	--	107	908	113	1,135	220	2,043		9	
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>2,116</b>	<b>1,764</b>	<b>3,880</b>	--	--	<b>299</b>	<b>2,788</b>	<b>527</b>	<b>6,788</b>	<b>826</b>	<b>9,576</b>		<b>12</b>	

1	2 3 4			5 6 7 8 9 10 11 12								13		
	Teiden yhteenlas- kettu pituus kilo- metreissä.			Siltoja. — <i>Ponts.</i>										
	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisiltoja. <i>De pierre.</i>		Puusiltoja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>				
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	Yleisten maanteiden. <i>Grandes routes.</i>			Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukunäitä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukunäitä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukunäitä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukunäitä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukunäitä. <i>Nombre.</i>	Lauttoja. <i>Bacs.</i>
	Yhteensä. <i>Total.</i>													
<b>Turun ja Porin lääni.</b>														
<b>Ahvenanmaan kihlak.</b>														
Sundi . . . . .	13	32	45	—	—	2	12	1	14	3	26	—	—	—
Vordöö . . . . .	5	11	16	—	—	—	—	2	30	2	30	—	—	—
Saltviiki . . . . .	26	26	52	—	—	—	—	3	25	3	25	—	—	1
Finströmi . . . . .	18	34	52	—	—	1	5	2	22	3	27	—	—	1
Geeta . . . . .	5	16	21	—	—	1	3	2	14	3	17	—	—	—
Hammarlanti . . . . .	10	35	45	—	—	1	17	2	15	3	32	—	—	1
Ekkeröö . . . . .	9	8	17	—	—	1	18	—	—	1	18	—	—	1
Jomala . . . . .	30	45	75	—	—	1	13	1	13	2	26	—	—	—
Lemlanti . . . . .	16	16	32	—	—	2	105	1	3	3	108	—	—	—
Lumparlanti . . . . .	7	7	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Köökari . . . . .	—	—	—	—	—	1	12	—	—	1	12	—	—	—
Kumlinki . . . . .	6	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brändöö . . . . .	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	146	230	376	—	—	10	185	14	136	24	321	—	—	4
<b>Halikon kihlakunta.</b>														
Halikko . . . . .	68	19	87	—	—	16	165	5	80	21	245	—	—	1
Angelniemi . . . . .														
Uskela . . . . .	39	—	39	—	—	11	53	3	35	14	88	—	—	—
Pertteli . . . . .	38	1	39	—	—	8	25	11	169	19	194	—	—	2
Muurila . . . . .	37	—	37	—	—	5	18	7	74	12	92	—	—	—
Kuusjoki . . . . .	12	6	18	—	—	1	5	1	14	2	19	—	—	—
Kisko . . . . .	41	54	95	—	—	5	45	4	25	9	70	—	—	—
Suomusjärvi . . . . .	40	27	67	—	—	1	8	3	48	4	56	—	—	—
Kiikala . . . . .	49	32	81	—	—	—	—	6	199	6	199	—	—	—
Perniö . . . . .	85	129	214	1	18	9	28	54	372	64	418	—	—	—
Finbyy . . . . .														
Kemiö . . . . .	97	69	166	—	—	5	20	10	98	15	118	—	—	—
Dragsfjärdi . . . . .	25	32	57	—	—	4	17	1	30	5	47	—	—	—
Vestanfjärdi . . . . .	16	25	41	—	—	—	—	2	23	2	23	—	—	—
Yhteensä	547	394	941	1	18	65	384	107	1,167	173	1,569	—	—	3

1	2 3 4			5 6 7 8 9 10 11 12								13	
	Teiden yhteenlas- kettu pituus kilo- metreissä.			Siltoja. — <i>Ponts.</i>									
	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rantasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisiltoja. <i>De pierre.</i>		Puusiltoja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>			
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Kylätoiden. <i>Chevins vicinans.</i>	Yleisten maanteiden. <i>Grands routes.</i>	Lankumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettua pituutta metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lankumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettua pituutta metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lankumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettua pituutta metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lankumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettua pituutta metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lankumäärä. <i>Nombre.</i>	Lauttoja. <i>Bacs.</i>
	<b>Piikkiön kihlakunta.</b>												
Parainen . . . . .	11	13	24	—	—	—	—	1	47	1	47	—	2
Paimio . . . . .	40	114	154	—	—	4	157	10	87	14	244	—	1
Kaarina . . . . .	15	6	21	—	—	1	8	5	32	6	40	—	—
Piikkiö . . . . .	11	11	22	—	—	4	21	5	20	9	41	—	—
Kuusisto . . . . .	6	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Sauvo ja Karuna . . . . .	45	50	95	—	—	3	10	20	106	23	116	—	—
Yhteensä	128	194	322	—	—	12	196	41	292	53	488	—	4
<b>Maskun kihlakunta.</b>													
Nousiainen . . . . .	16	59	75	—	—	9	60	13	89	22	149	—	—
Masku . . . . .	16	16	32	—	—	4	35	3	12	7	47	—	—
Vahto . . . . .	10	6	16	—	—	—	—	5	26	5	26	—	—
Raisio . . . . .	16	8	24	—	—	9	52	26	64	35	116	—	—
Naantalin maaseurak. . . . .	13	5	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Rusko . . . . .	15	5	20	—	—	2	25	—	—	2	25	—	—
Räntämäki . . . . .	25	4	29	—	—	17	134	4	42	21	176	—	—
Paattinen . . . . .	12	2	14	—	—	12	36	2	6	14	42	—	—
Lieto . . . . .	48	17	65	—	—	26	178	7	64	33	242	—	1
Marttila . . . . .	32	4	36	—	—	—	—	17	130	17	130	—	7
Koski . . . . .	27	4	31	—	—	1	36	17	181	18	217	—	3
Euran kappeli . . . . .	24	6	30	—	—	—	—	17	177	17	177	—	—
Karinainen . . . . .	11	2	13	—	—	1	31	8	79	9	110	—	—
Pöytyä . . . . .	46	32	78	—	—	20	165	19	223	39	388	—	—
Yläne . . . . .	57	28	85	—	—	3	30	16	400	19	430	—	—
Prunkkala . . . . .	11	16	27	—	—	1	15	3	50	4	65	—	—
Oripää . . . . .	5	—	5	—	—	—	—	1	15	1	15	—	—
Yhteensä	384	214	598	—	—	105	797	158	1,558	263	2,355	—	12
<b>Mynämäen kihlakunta.</b>													
Korpoo . . . . .	18	—	18	—	—	2	12	6	18	8	30	—	—
Navo . . . . .	—	14	14	—	—	—	—	1	18	1	18	—	—
Siirto	18	14	32	—	—	2	12	7	36	9	48	—	—

1	2 3 4			5 6 7 8 9 10 11 12								13	
	Teiden yhteenlas- kettu pituus kilo- metreissä.			Siltoja. — <i>Ponts.</i>									
	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisiltoja. <i>De pierre.</i>		Puusiltoja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>			
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	Yleisten maanteiden. <i>Grands routes.</i>	Kyläteiden. <i>Chemins vicinaux.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Lauttoja. <i>Bacs.</i>
Rymättylä . . . . .	17	3	20	—	—	1	5	2	9	3	14	—	—
Merimasku . . . . .	10	5	15	—	—	—	—	4	20	4	20	—	1
Mynämäki . . . . .	56	38	94	—	—	24	175	—	—	24	175	—	—
Mietoinen . . . . .	15	17	32	—	—	6	70	—	—	6	70	—	—
Karjala . . . . .	12	18	30	—	—	6	40	—	—	6	40	—	—
Lemu . . . . .	8	10	18	—	—	3	12	—	—	3	12	—	—
Askainen . . . . .	13	7	20	—	—	2	6	—	—	2	6	—	—
Yhteensä	149	112	261	—	—	44	320	13	65	57	385	—	1
<b>Wehmaan kihlakunta.</b>													
Taivassalo . . . . .	44	22	66	—	—	17	171	—	—	17	171	—	—
Velkua . . . . .	—	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Iniö . . . . .	—	6	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kivimaa . . . . .	21	16	37	—	—	9	63	3	7	12	70	—	—
Vehmaa . . . . .	39	103	142	—	—	11	88	1	10	12	98	—	—
Lokalahti . . . . .	7	31	38	—	—	1	6	4	16	5	22	—	—
Uusikirkko . . . . .	48	88	136	—	—	5	203	10	130	15	333	—	—
Uudenkaup. maalaisk. . .	10	10	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Laitila . . . . .	31	57	88	—	—	8	98	1	4	9	102	—	—
Kodisjoki . . . . .	—	15	15	—	—	3	12	1	8	4	20	—	—
Pyhämaa . . . . .	15	46	61	—	—	7	56	—	—	7	56	—	—
» luoto . . . . .	—	8	8	—	—	1	5	—	—	1	5	—	—
Yhteensä	215	407	622	—	—	62	702	20	175	82	877	—	—
<b>Uvilan kihlakunta.</b>													
Nakkila . . . . .	32	20	52	—	—	10	149	—	—	10	149	—	—
Porin maalaisk. . . . .	22	28	50	—	—	6	132	2	25	8	157	—	—
Uvila . . . . .	45	8	53	—	—	3	109	—	—	3	109	—	—
Kullaa . . . . .	32	18	50	—	—	5	97	1	16	6	113	—	—
Merikarvia . . . . .	46	110	156	—	—	3	61	6	100	9	161	—	—
Siirto	177	184	361	—	—	27	548	9	141	36	689	—	—



1	2 3 4			5 6 7 8 9 10 11 12								13
	Teiden yhteenlaskettu pituus kilometreissä.			Siltoja. — Ponts.								
	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisilloja. <i>De pierre.</i>		Puusilloja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>		
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	Yleisten maanteiden. <i>Grandes routes.</i>	Kyttäiden. <i>Chemins vicinaux.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lauttoja. <i>Bacs.</i>
	Siirto	177	184	361	—	—	27	548	9	141	36	
Siikainen . . . . .	24	83	107	—	—	2	64	13	97	15	161	1
Euran pitäjä . . . . .	48	20	68	—	—	2	13	2	25	4	38	—
Kiukainen . . . . .	24	21	45	—	—	5	115	1	29	6	144	—
Honkilahti . . . . .	28	—	28	—	—	—	—	3	9	3	9	—
Lappi . . . . .	34	33	67	—	—	9	99	5	72	14	171	—
Hinnerjoki . . . . .	26	12	38	—	—	7	110	3	59	10	169	—
Rauman maalaisk. . . . .	24	37	61	—	—	6	53	3	81	9	134	—
Normarkku, Poomarkku ja Ahlainen . . . . .	56	123	179	—	—	2	43	10	235	12	278	1
Eurajoki ja Luvia . . . . .	75	98	173	—	—	10	136	6	121	16	257	—
Yhteensä	516	611	1,127	—	—	70	1,181	55	869	125	2,050	2
<b>Ikaalisten kihlakunta.</b>												
Ikaalinen . . . . .	98	72	170	—	—	20	195	27	255	47	450	2
Jämijärvi . . . . .	36	4	40	—	—	3	34	4	72	7	106	—
Kankaanpää . . . . .	132	96	228	—	—	10	354	36	313	46	667	—
Karvia . . . . .												
Honkajoki . . . . .	108	39	147	—	—	12	219	17	269	29	488	—
Parkano . . . . .												
Hämeenkyrö . . . . .	70	93	163	—	—	27	140	8	100	35	240	1
Viljakkala . . . . .	30	9	39	—	—	4	59	3	12	7	71	1
Yhteensä	474	313	787	—	—	76	1,001	95	1,021	171	2,022	4
<b>Tyrvään kihlakunta.</b>												
Tyrvää . . . . .	64	78	142	—	—	9	43	20	375	29	418	—
Kiikka . . . . .	27	22	49	—	—	12	245	8	43	20	288	1
Kiikoinen . . . . .	29	27	56	—	—	2	10	3	41	5	51	—
Karkku . . . . .	33	8	41	—	—	21	287	23	227	44	514	—
Suoniemi . . . . .	19	8	27	—	—							
Mouhijärvi . . . . .	64	11	75	—	—	10	163	12	170	22	333	—
Suodenniemi . . . . .	13	33	46	—	—	6	66	8	96	14	162	—
Lavia . . . . .	42	53	95	—	—	5	59	10	56	15	115	—
Yhteensä	291	240	531	—	—	65	873	84	1,008	149	1,881	1

1	2	3	4	5 6 7 8 9 10 11 12								13				
				Teiden yhteenlaskettu pituus kilometreissii.												
				Siltoja. — <i>Ponts.</i>												
				<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisilloja. <i>De pierre.</i>		Puusilloja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>			
Yleisten maanteiden. <i>Grandes routes.</i>		Kyistien. <i>Chemins vicinaux.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissii. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissii. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissii. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissii. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Lauttoja. <i>Bacs.</i>			
<b>Läänit, kihlakunnat ja kunnat.</b>																
<i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>																
<b>Loimaan kihlakunta.</b>																
Huittinen . . . . .	59	37	96	1	65	14	490	16	220	31	775	1				
Vampula . . . . .	16	10	26	—	—	5	72	9	129	14	201	—				
Kauvatsa . . . . .	20	15	35	—	—	3	81	3	25	6	106	—				
Punkalaidun . . . . .	37	39	76	—	—	7	105	8	129	15	234	—				
Loimaa . . . . .	95	24	119	—	—	34	374	28	567	62	941	1				
Metsämaa . . . . .	13	5	18	—	—	3	16	3	80	6	96	—				
Alastaro . . . . .	57	19	76	—	—	13	92	8	254	21	346	3				
Oripää . . . . .	19	1	20	—	—	3	16	3	25	6	41	—				
Kokemäki . . . . .	42	75	117	—	—	11	167	8	246	19	413	6				
Harjavalta . . . . .	22	13	35	—	—	3	37	—	—	3	37	1				
Köyliö . . . . .	31	15	46	—	—	7	67	—	—	7	67	1				
Säkylä . . . . .	28	5	33	—	—	5	23	2	15	7	38	—				
Yhteensä	439	258	697	1	65	108	1,540	88	1,690	197	3,295	13				
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>3,289</b>	<b>2,973</b>	<b>6,262</b>	<b>2</b>	<b>83</b>	<b>617</b>	<b>7,179</b>	<b>675</b>	<b>7,981</b>	<b>1,294</b>	<b>15,243</b>	<b>44</b>				
<b>Hämeen lääni.</b>																
<b>Hollolan kihlakunta.</b>																
Asikkala . . . . .	100	48	148	—	—	9	85	28	104	37	189	1				
Hollola ja Nastola . . . . .	119	51	170	—	—	2	6	13	169	15	175	—				
Koski . . . . .	35	58	93	—	—	—	—	8	138	8	138	—				
Kärkölä . . . . .	56	29	85	—	—	1	4	2	9	3	13	—				
Lampi . . . . .	105	56	161	—	—	—	—	8	54	8	54	—				
Padasjoki . . . . .	57	66	123	—	—	9	53	11	38	20	91	—				
Yhteensä	472	308	780	—	—	21	148	70	512	91	660	1				
<b>Hauhon kihlakunta.</b>																
Hauho . . . . .	90	60	150	—	—	1	8	5	331	6	339	—				
Tuulos . . . . .	56	13	69	—	—	—	—	3	96	3	96	—				
Tyrväntö . . . . .	17	41	58	—	—	—	—	2	15	2	15	1				
Hattula . . . . .	32	51	83	—	—	2	9	4	61	6	70	—				
Siirto	195	165	360	—	—	3	17	14	503	17	520	1				

1	2 3 4			5 6 7 8 9 10 11 12								13	
	Teiden yhteenas- kettu pituus kilo- metreissä.			Siltoja. --- <i>Ponts.</i>									
	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisilloja. <i>De pierre.</i>		Puusilloja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>			
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	Yleisten maantien. <i>Grands routes.</i>	Kyläiden. <i>Cheviens vicinans.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lakunäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensä metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lakunäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensä metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lakunäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensä metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lakunäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensä metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lakunäärä. <i>Nombre.</i>	Lauttoja. <i>Bacs.</i>
Hämeenlinnan maalaisk.	20	9	29	—	—	—	—	1	6	1	6	—	—
Vanaja . . . . .	63	22	85	—	—	—	—	26	97	26	97	—	—
Janakkala . . . . .	134	6	140	—	—	13	182	21	294	34	476	—	—
Renko . . . . .	61	22	83	—	—	—	—	14	198	14	198	—	—
Loppi . . . . .	82	76	158	—	—	2	12	14	110	16	122	—	—
Hausjärvi . . . . .	109	59	168	—	—	4	12	17	310	21	322	—	—
Yhteensä	664	359	1,023	—	—	22	223	107	1,518	129	1,741	1	—
<b>Jämssän kihlakunta.</b>													
Jämssä . . . . .	83	90	173	—	—	8	89	38	330	46	419	—	—
Korpilahti . . . . .	103	57	160	—	—	19	84	21	74	40	158	—	—
Kuhmoinen . . . . .	65	111	176	—	—	12	72	27	250	39	322	—	—
Luopioinen . . . . .	38	64	102	—	—	1	74	4	66	5	140	—	—
Kuhmalahdi . . . . .	41	22	63	—	—	—	—	1	12	1	12	—	—
Längelmäki . . . . .	66	11	77	—	—	4	16	34	192	38	208	—	—
Eräjärvi . . . . .	25	10	35	—	—	—	—	7	33	7	33	—	1
Kuorevesi . . . . .	49	4	53	—	—	1	12	10	118	11	130	—	—
Yhteensä	470	369	839	—	—	45	347	142	1,075	187	1,422	2	—
<b>Tammelan kihlakunta.</b>													
Somero . . . . .	78	34	112	—	—	4	87	45	405	49	492	—	—
Somerniemi . . . . .	19	19	38	—	—	—	—	4	60	4	60	—	—
Tammela . . . . .	91	140	231	—	—	22	109	17	51	39	160	—	—
Jokionen . . . . .	33	60	93	—	—	1	8	9	190	10	198	—	—
Perttula . . . . .	30	45	75	—	—	2	15	6	170	8	185	—	2
Huuppila . . . . .	17	28	45	—	—	—	—	6	80	6	80	—	—
Urjala . . . . .	84	104	188	—	—	4	120	12	280	16	400	—	—
Akaa . . . . .	23	26	49	—	—	4	90	3	10	7	100	—	—
Kylmäkoski . . . . .	15	16	31	—	—	3	14	9	240	12	254	—	—
Sääksmäki . . . . .	41	29	70	1	15	5	36	6	54	12	105	—	—
Kalvola . . . . .	12	51	63	—	—	—	—	6	64	6	64	—	—
Yhteensä	443	552	995	1	15	45	479	123	1,604	169	2,098	2	—

1	2 3 4			5 6 7 8 9 10 11 12								13
	Teiden yhteenlas- kettu pituus kilo- metreissä.			Siltoja. — Ponts.								
	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisiltoja. <i>De pierre.</i>		Pausiltoja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>		
	Yleisten maanteiden. <i>Grandes routes.</i>	Kytteiden. <i>Chemins vicinaux.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	
<b>Läänit, kihlakunnat ja kunnat.</b> <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>												
<b>Pirkkalan kihlakunta.</b>												
Pälkäne . . . . .	42	75	117	—	—	2	8	8	232	10	240	—
Sahalahti . . . . .	16	37	53	—	—	—	—	2	7	2	7	—
Vesilahti . . . . .	56	70	126	—	—	16	181	16	148	32	329	—
Tottijärvi . . . . .	10	9	19	—	—	5	15	6	83	11	98	—
Lempäälä . . . . .	50	35	85	3	64	2	64	13	167	18	295	—
Kangasala . . . . .	127	27	154	1	29	—	—	19	118	20	147	—
Messukylä . . . . .	34	11	45	—	—	2	13	9	90	11	103	—
Pirkkala . . . . .	62	—	62	1	41	13	352	9	50	23	443	—
Ylöjärvi . . . . .	50	13	63	—	—	24	139	8	33	32	172	—
Yhteensä	447	277	724	5	134	64	772	90	928	159	1,834	—
<b>Ruoveden kihlakunta.</b>												
Ruovesi . . . . .	156	20	176	—	—	19	264	41	574	60	838	1
Orivesi . . . . .	123	26	149	—	—	12	80	49	467	61	547	—
Teisko . . . . .	51	44	95	—	—	11	238	10	215	21	453	—
Kuru . . . . .	79	—	79	—	—	11	98	26	244	37	342	—
Yhteensä	409	90	499	—	—	53	680	126	1,500	179	2,180	1
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>2,905</b>	<b>1,955</b>	<b>4,860</b>	<b>6</b>	<b>149</b>	<b>250</b>	<b>2,649</b>	<b>658</b>	<b>7,137</b>	<b>914</b>	<b>9,935</b>	<b>7</b>
<b>Wiipurin lääni.</b>												
<b>Rannan kihlakunta.</b>												
Viipurin maalaisk. . . . .	197	253	450	5	60	24	850	20	1,000	49	1,910	—
Johanneksen pitäjä . . . . .	36	25	61	—	—	5	27	17	274	22	301	—
Koivisto . . . . .	33	75	108	—	—	13	185	2	34	15	219	—
Uusikirkko . . . . .	104	292	396	—	—	9	200	14	421	23	621	—
Kuolemajärvi . . . . .	65	73	138	—	—	6	260	10	210	16	470	—
Yhteensä	435	718	1,153	5	60	57	1,522	63	1,939	125	3,521	—

1	2 3 4			5 6 7 8 9 10 11 12								13
	Teiden yhteenlas- kettua pituus kilo- metreissä.			Siltoja. — Ponts.								
	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisilloja. <i>De pierre.</i>		Puusilloja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>		
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	Yleisten maanteiden. <i>Grandes routes.</i>	Kylien. <i>Chemin vicinaux.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensikettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensikettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensikettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensikettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Laittoja. <i>Bacs.</i>
	<b>Kymin kihlakunta.</b>											
Säkkijärvi . . . . .	43	265	308	—	—	8	139	—	—	8	139	—
Virolahti . . . . .	141	245	386	—	—	12	86	20	328	32	414	—
Miehikkälä . . . . .	24	107	131	—	—	5	50	11	150	16	200	1
Vehkalahti . . . . .	84	125	209	—	—	8	142	31	217	39	359	—
Sippola . . . . .	87	23	110	—	—	4	33	17	129	21	162	1
Kymi . . . . .	23	56	79	—	—	8	323	11	297	19	620	1
Pyhtää . . . . .	24	41	65	—	—	3	400	6	44	9	444	1
Yhteensä	426	862	1,288	—	—	48	1,173	96	1,165	144	2,338	4
<b>Lappeen kihlakunta.</b>												
Lappeen pitäjä . . . . .	138	99	237	5	60	—	—	6	80	11	140	1
Luumäki . . . . .	102	57	159	—	—	2	8	12	105	14	113	—
Valkeala . . . . .	128	127	255	—	—	2	18	9	101	11	119	1
Lemi . . . . .	50	71	121	—	—	—	—	3	16	3	16	—
Taipalsaari . . . . .	19	101	120	—	—	1	250	4	30	5	280	2
Savitaipale . . . . .	127	67	194	—	—	1	6	5	63	6	69	—
Suomenniemi . . . . .	37	29	66	—	—	1	10	3	19	4	29	—
Yhteensä	601	551	1,152	5	60	7	292	42	414	54	766	4
<b>Jääsken kihlakunta.</b>												
Joutseno . . . . .	58	72	130	—	—	1	6	28	205	29	211	—
Ruokolahti . . . . .	107	134	241	1	10	4	40	6	20	11	70	1
Rautjärvi . . . . .	31	54	85	—	—	7	215	9	64	16	279	—
Jääski . . . . .	130	53	183	1	153	44	189	11	125	56	467	—
Antrea . . . . .	111	140	251	—	—	3	43	30	544	33	587	2
Kirvu . . . . .	116	101	217	—	—	4	29	31	200	35	229	1
Yhteensä	553	554	1,107	2	163	63	522	115	1,158	180	1,843	4
<b>Äyräpään kihlakunta.</b>												
Muola . . . . .	125	200	325	—	—	4	30	13	216	17	246	1
Heinjoki . . . . .	156	76	232	—	—	—	—	5	41	5	41	—
Siirto	281	276	557	—	—	4	30	18	257	22	287	1

1 Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	2 3 4 Teiden yhteenlas- kettu pituus kilo- metreissä. <i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			5 6 7 8 9 10 11 12 Siltoja. — <i>Ponts.</i>								13 Lauttoja. <i>Bacs.</i>
	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			5 6 Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		7 8 Kivisilloja. <i>De pierre.</i>		9 10 Pausilloja. <i>De bois.</i>		11 12 Yhteensä. <i>Total.</i>		
				Yhteensä. <i>Total.</i>	Yleisten maanteiden. <i>Grandes routes.</i>	Kyläteiden. <i>Chemins vicinaux.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	
Siirto	281	276	557	—	—	4	30	18	257	22	287	1
Kivennapa . . . . .	108	164	272	—	—	—	—	44	260	44	260	—
Valkjärvi . . . . .	108	138	246	—	—	4	153	18	140	22	293	1
Rautu . . . . .	77	113	190	—	—	3	54	12	80	15	134	—
Yhteensä	574	691	1,265	—	—	11	237	92	737	103	974	2
<b>Käkisalmen kihlak.</b>												
Käkisalmen maalaisk. . .	30	17	47	—	—	13	112	5	22	18	134	—
Kaukola . . . . .	44	75	119	—	—	3	162	—	—	3	162	—
Hiihola . . . . .	71	79	150	—	—	9	105	27	212	36	317	—
Pyhäjärvi . . . . .	78	139	217	—	—	2	60	26	268	28	328	—
Räisälä . . . . .	97	37	134	—	—	5	160	16	120	21	280	2
Sakkola . . . . .	90	126	216	1	105	3	34	20	377	24	516	2
Yhteensä	410	473	883	1	105	35	633	94	999	130	1,737	4
<b>Kurkijoen kihlakunta.</b>												
Kurkijoki . . . . .	61	162	223	—	—	3	15	10	133	13	148	—
Parikkala . . . . .	121	270	391	—	—	3	72	10	100	13	172	—
Jaakkima . . . . .	79	107	186	—	—	3	38	8	82	11	120	—
Yhteensä	261	539	800	—	—	9	125	28	315	37	440	—
<b>Sortavalan kihlakunta.</b>												
Sortavalan maalaisk. . .	123	36	159	—	—	10	75	34	396	44	471	—
Ruskeala . . . . .	92	60	152	—	—	2	34	39	366	41	400	—
Uukuniemi . . . . .	113	26	139	—	—	7	38	17	79	24	117	—
Yhteensä	328	122	450	—	—	19	147	90	841	109	988	—
<b>Salmin kihlakunta.</b>												
Impilahti . . . . .	77	109	186	—	—	25	235	42	450	67	685	—
Suistamo . . . . .	110	32	142	—	—	10	85	43	1,026	53	1,111	—
Suojärvi . . . . .	103	139	242	—	—	—	—	130	4,887	130	4,887	—
Salmi . . . . .	60	70	130	—	—	4	75	9	423	13	498	—
Siirto	350	350	700	—	—	39	395	224	6,786	263	7,181	—

1	2 3 4			5 6 7 8 9 10 11 12								13		
	Teiden yhteenlas- kettu pituus kilo- metreissä.			Siltoja. — <i>Ponts.</i>										
	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisilloja. <i>De pierre.</i>		Puusilloja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>				
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	Yleisten maanteiden. <i>Grandes routes.</i>	Kyläteiden. <i>Chemins vicinaux.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Länttöja. <i>Bacs.</i>
Soumlahti . . . . .	118	20	138	—	—	—	—	35	966	35	966	—	—	—
Korpiselkä . . . . .	20	22	42	—	—	—	—	6	62	6	62	—	—	—
Yhteensä	488	392	880	—	—	39	395	265	7,814	304	8,209	—	—	—
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>4,076</b>	<b>4,902</b>	<b>8,978</b>	<b>13</b>	<b>388</b>	<b>288</b>	<b>5,046</b>	<b>885</b>	<b>15,382</b>	<b>1,186</b>	<b>20,816</b>	<b>18</b>	<b>—</b>	<b>—</b>
<b>Mikkelin lääni.</b>														
<b>Juvan kihlakunta.</b>														
Haukivuori . . . . .	35	5	40	—	—	—	—	4	15	4	15	—	—	—
Pieksämäki . . . . .	201	35	236	—	—	3	545	11	154	14	699	—	—	—
Jäppilä . . . . .	20	16	36	—	—	—	—	3	9	3	9	—	—	—
Joroinen . . . . .	88	90	178	—	—	4	18	4	90	8	108	—	—	—
Juva . . . . .	126	132	258	—	—	10	410	22	210	32	620	—	—	—
Puumala . . . . .	47	22	69	—	—	1	18	4	14	5	32	—	—	1
Yhteensä	517	300	817	—	—	18	991	48	492	66	1,483	—	—	1
<b>Mikkelin kihlakunta.</b>														
Mikkelin maalaisk. . . . .	193	134	327	—	—	4	20	4	20	8	40	—	—	—
Anttola . . . . .	12	6	18	—	—	—	—	2	10	2	10	—	—	—
Ristiina . . . . .	72	25	97	—	—	7	35	26	137	33	172	—	—	—
Hirvensalmi . . . . .	69	42	111	—	—	1	26	8	182	9	208	—	—	—
Kangasniemi . . . . .	129	325	454	—	—	6	280	27	440	33	720	—	—	—
Yhteensä	475	532	1,007	—	—	18	361	67	789	85	1,150	—	—	—
<b>Heinolan kihlakunta.</b>														
Hartola . . . . .	75	15	90	—	—	4	36	3	44	7	80	—	—	1
Heinolan maalaisk. . . . .	57	27	84	—	—	9	77	10	99	19	176	—	—	1
Joutsa . . . . .	92	—	92	—	—	4	250	8	330	12	580	—	—	—
Leivonmäki . . . . .	43	—	43	—	—	2	15	3	61	5	76	—	—	—
Luhanka . . . . .	10	—	10	—	—	—	—	4	20	4	20	—	—	—
Mäntyharju . . . . .	180	24	204	—	—	28	32	17	42	45	74	—	—	1
Sysmä . . . . .	69	69	138	—	—	—	—	7	175	7	175	—	—	—
Yhteensä	526	135	661	—	—	47	410	52	771	99	1,181	—	—	3

1	2	3	4	5-12								13
				Siltoja. — Ponts.								
				Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisilloja. <i>De pierre.</i>		Puusilloja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>		
Teiden yhteenlaskettu pituus kilometreissä. <i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Lukumäärä. <i>Nombre.</i>		Yhteenlaskettu pituus metreissa. <i>Longueur en mètres.</i>		Lukumäärä. <i>Nombre.</i>		Yhteenlaskettu pituus metreissa. <i>Longueur en mètres.</i>		Lauttoja. <i>Bacs.</i>	
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	Yleisten maanteiden. <i>Grandes routes.</i>	Kylien. <i>Chef-lieux vicinax.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>									
<b>Rantasalmen kihlak.</b>												
Rantasalmi . . . . .	80	81	161	—	—	4	29	4	31	8	60	2
Kangaslampi . . . . .	66	—	66	—	—	2	6	2	12	4	18	—
Heinävesi . . . . .	149	—	149	—	—	5	143	9	267	14	410	—
Savonranta . . . . .	20	16	36	—	—	1	22	1	15	2	37	—
Enonkoski . . . . .	10	14	24	—	—	1	25	—	—	1	25	—
Kerimäki . . . . .	211	59	270	—	—	6	36	11	85	17	121	3
Sääminki . . . . .	98	76	174	—	—	10	197	5	276	15	473	1
Sulkava . . . . .	100	16	116	—	—	9	161	4	144	13	305	2
Yhteensä	734	262	996	—	—	38	619	36	830	74	1,449	8
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>2,252</b>	<b>1,229</b>	<b>3,481</b>	—	—	<b>121</b>	<b>2,381</b>	<b>203</b>	<b>2,882</b>	<b>324</b>	<b>5,263</b>	<b>12</b>
<b>Kuopion lääni.</b>												
<b>Kuopion kihlakunta.</b>												
Keitele . . . . .	60	4	64	—	—	—	—	7	28	7	28	1
Pielavesi . . . . .	148	26	174	—	—	9	103	25	99	34	202	—
Karttula . . . . .	88	11	99	—	—	4	231	10	73	14	304	—
Maaninka . . . . .	56	4	60	—	—	6	119	3	11	9	130	1
Kuopion maalaisk. . . . .	126	15	141	—	—	6	51	38	110	44	161	5
Tuusniemi . . . . .	90	33	123	—	—	13	218	28	115	41	333	1
Yhteensä	568	93	661	—	—	38	722	111	436	149	1,158	6
<b>Rautalammen kihlak.</b>												
Rautalampi . . . . .	127	38	165	—	—	4	426	14	294	18	720	1
Vesanto . . . . .	49	57	106	—	—	7	42	—	—	7	42	—
Hankasalmi . . . . .	74	48	122	—	—	1	4	12	145	13	149	—
Leppävirta . . . . .	119	80	199	—	—	16	59	20	125	36	184	2
Suomejoki . . . . .	79	46	125	—	—	1	10	5	52	6	62	—
Yhteensä	448	269	717	—	—	29	541	51	616	80	1,157	3



1	2	3	4	5 6 7 8 9 10 11 12								13
				Siltoja. — Ponts.								
				Rautasiltoja. De fer.		Kivisiltoja. De pierre.		Puusiltoja. De bois.		Yhteensä. Total.		
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	Teiden yhteenlas- kettu pituus kilo- metreissä. <i>Longueur des routes en kilomètres.</i>	Kyläkeiden. <i>Chevins vicinaux.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Lankunäärin. <i>Kombr.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lankunäärin. <i>Kombr.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lankunäärin. <i>Kombr.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lauttoja. <i>Bacs.</i>	
<b>Iisalmen kihlakunta.</b>												
Iisalmi ja Rutakko . . .	252	114	366	—	—	38	179	63	974	101	1,153	1
Kiuruvesi . . . . .	88	66	154	—	—	11	107	17	159	28	266	—
Lapinlahti . . . . .	56	—	56	—	—	14	85	11	67	25	152	—
Nilsää . . . . .	171	134	305	—	—	19	292	71	732	90	1,024	1
Yhteensä	567	314	881	—	—	82	663	162	1,932	244	2,595	2
<b>Liperin kihlakunta.</b>												
Kontiolahti . . . . .	82	78	160	—	—	19	192	2	9	21	201	1
Polvijärvi . . . . .	85	20	105	—	—	5	18	16	103	21	121	—
Kuusjärvi . . . . .	36	30	66	—	—	10	75	2	10	12	85	—
Kesälahti . . . . .	76	25	101	—	—	3	12	4	13	7	25	—
Kaavi . . . . .	107	4	111	—	—	17	140	5	86	22	226	—
Rääkkylä . . . . .	47	56	103	—	—	4	24	—	—	4	24	—
Kiteen pitäjä . . . . .	110	220	330	—	—	4	16	13	110	17	126	1
Liperi . . . . .	131	32	163	—	—	15	647	6	107	21	754	2
Yhteensä	674	465	1,139	—	—	77	1,124	48	438	125	1,562	4
<b>Ilomantsin kihlakunta.</b>												
Eno . . . . .	97	30	127	—	—	1	10	16	320	17	330	3
Ilomantsi . . . . .	140	221	361	—	—	10	245	28	344	38	589	4
Kiihtelysvaara . . . . .	87	150	237	—	—	5	55	15	295	20	350	—
Tohmajärvi . . . . .	105	104	209	1	100	—	—	13	118	14	218	1
Pälkjärvi . . . . .	30	10	40	—	—	—	—	8	24	8	24	—
Yhteensä	459	515	974	1	100	16	310	80	1,101	97	1,511	8
<b>Pielisjärven kihlak.</b>												
Pielisjärvi . . . . .	127	103	230	—	—	2	17	55	1,521	57	1,538	—
Juuka . . . . .	144	42	186	—	—	16	75	32	155	48	230	—
Nurmes . . . . .	221	53	274	—	—	20	93	37	875	57	968	—
Rautavaara . . . . .	75	22	97	—	—	—	—	7	50	7	50	—
Yhteensä	567	220	787	—	—	38	185	131	2,601	169	2,786	—
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>3,283</b>	<b>1,876</b>	<b>5,159</b>	<b>1</b>	<b>100</b>	<b>280</b>	<b>3,545</b>	<b>583</b>	<b>7,124</b>	<b>864</b>	<b>10,769</b>	<b>25</b>

1	2	3	4	5 6 7 8 9 10 11 12								13
				Teiden yhteenlaskettu pituus kilometreissä.								
				Siltoja. — Ponts.								
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisiltoja. <i>De pierre.</i>		Puusiltoja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>		Lauttoja. <i>Bacs.</i>
	<i>Yleisten maanteiden. Grandes routes.</i>	<i>Kyläteiden. Chemins vicinaux.</i>	<i>Yhteensä. Total.</i>	<i>Lukunäätä. Nombre.</i>	<i>Yhteenlaskettu pituus metreissä. Longueur en mètres.</i>	<i>Lukunäätä. Nombre.</i>	<i>Yhteenlaskettu pituus metreissä. Longueur en mètres.</i>	<i>Lukunäätä. Nombre.</i>	<i>Yhteenlaskettu pituus metreissä. Longueur en mètres.</i>	<i>Lukunäätä. Nombre.</i>	<i>Yhteenlaskettu pituus metreissä. Longueur en mètres.</i>	
<b>Vaasan lääni.</b>												
<b>Pietarsaaren kihlak.</b>												
Pietarsaari . . . . .	66	43	109	—	—	—	—	11	134	11	134	1
Purmo . . . . .	21	18	39	—	—	—	—	8	85	8	85	—
Luoto . . . . .	24	12	36	1	370	1	160	—	—	2	530	—
Ähtävä . . . . .	27	32	59	—	—	—	—	4	102	4	102	—
Kruunupyy . . . . .	36	43	79	—	—	3	20	5	355	8	375	—
Tervajärvi . . . . .	28	43	71	—	—	—	—	16	473	16	473	—
Veteli . . . . .	78	4	82	—	—	3	11	6	67	9	78	—
Perho . . . . .	29	19	48	—	—	3	17	8	43	11	60	—
Halsua . . . . .	28	—	28	—	—	1	5	6	70	7	75	—
Kaustisenkylä . . . . .	26	18	44	—	—	1	12	4	50	5	62	—
Kokkolan maalaisk. . . . .	34	41	75	—	—	1	3	18	135	19	138	—
Alaveteli . . . . .	16	30	46	—	—	5	18	4	37	9	55	—
Kälviä ja Ullava . . . . .	85	60	145	—	—	—	—	35	222	35	222	—
Lohtaja . . . . .	34	22	56	—	—	15	120	6	42	21	162	—
Himanka . . . . .	20	23	43	—	—	9	135	6	90	15	225	—
Ylikannus . . . . .	46	16	62	—	—	17	113	11	112	28	225	—
Toholampi . . . . .	39	30	69	—	—	7	25	25	181	32	206	—
Lestijärvi . . . . .	44	—	44	—	—	—	—	11	60	11	60	—
Yhteensä	681	454	1,135	1	370	66	639	184	2,258	251	3,267	1
<b>Lapuan kihlakunta.</b>												
Vöyri . . . . .	67	55	122	—	—	11	42	7	56	18	98	—
Maksamaa . . . . .	12	10	22	—	—	3	13	—	—	3	13	—
Oravainen . . . . .	35	26	61	—	—	3	16	4	35	7	51	—
Uudenkaarlep. maalaisk.	23	22	45	—	—	3	18	10	41	13	59	—
Jepua . . . . .	12	—	12	—	—	5	102	4	12	9	114	—
Munsala . . . . .	31	26	57	—	—	1	20	12	55	13	75	—
Ylihärmä . . . . .	20	33	53	—	—	14	111	12	38	26	149	1
Alahärmä . . . . .	71	10	81	—	—	24	120	33	145	57	265	2
Siirto	271	182	453	—	—	64	442	82	382	146	824	3

1	2	3	4	5 6 7 8 9 10 11 12								13			
				Siltoja. — Ponts.											
				Teiden yhteenlaskettu pituus kilometreissä. <i>Longueur des routes en kilomètres.</i>		Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisilloja. <i>De pierre.</i>		Puusilloja. <i>De bois.</i>			Yhteensä. <i>Total.</i>		
				<i>Yleisten maanteiden. Grands routes.</i>	<i>Kyläteiden. Chemins vicinaux.</i>	<i>Yhteensä. Total.</i>	<i>Lukumäärä. Nombre.</i>	<i>Yhteenlasketun pituus metreissa. Longueur en mètres.</i>	<i>Lukumäärä. Nombre.</i>	<i>Yhteenlasketun pituus metreissa. Longueur en mètres.</i>	<i>Lukumäärä. Nombre.</i>		<i>Yhteenlasketun pituus metreissa. Longueur en mètres.</i>	<i>Lukumäärä. Nombre.</i>	
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>															
Siirto	271	182	453	—	—	64	442	82	382	146	824	3			
Kauhava . . . . .	43	27	70	—	—	19	281	1	17	20	298	—			
Lapua . . . . .	60	65	125	—	—	24	130	1	4	25	134	—			
Nurmo . . . . .	39	40	79	—	—	2	75	6	38	8	113	—			
Yhteensä	413	314	727	—	—	109	928	90	441	199	1,369	3			
<b>Korsholman kihlak.</b>															
Maalahti . . . . .	54	12	66	—	—	1	60	22	156	23	216	—			
Sulva . . . . .	37	14	51	—	—	5	61	6	41	11	102	—			
Pirttikylä . . . . .	22	27	49	—	—	1	5	12	190	13	195	—			
Petolahti . . . . .	13	12	25	—	—	1	5	13	63	14	68	—			
Bergöö . . . . .	—	8	8	—	—	—	—	2	12	2	12	—			
Mustasaari . . . . .	91	31	122	—	—	15	207	28	139	43	346	1			
Koivulahti . . . . .	25	50	75	—	—	2	84	6	152	8	236	—			
Raippaluoto . . . . .	19	34	53	—	—	2	7	3	10	5	17	—			
Laihia . . . . .	89	—	89	—	—	35	272	15	93	50	365	—			
Jurva (osa siitä) . . . . .	18	5	23	—	—	4	31	9	36	13	67	—			
Vähäkyrö . . . . .	33	26	59	—	—	45	320	10	63	55	383	—			
Isokyrö . . . . .	49	32	81	—	—	14	60	21	112	35	172	—			
Ylistaro . . . . .	53	56	109	—	—	19	124	12	129	31	253	1			
Yhteensä	503	307	810	—	—	144	1,236	159	1,196	303	2,432	2			
<b>Ilmajoen kihlakunta.</b>															
Lapväärtti . . . . .	59	15	74	—	—	—	—	30	263	30	263	—			
Siipyy . . . . .	50	—	50	—	—	—	—	14	47	14	47	—			
Kristiinankaup. maalaisk.	18	—	18	—	—	—	—	8	26	8	26	—			
Isojoki . . . . .	52	29	81	—	—	4	61	14	164	18	225	—			
Karjajoki . . . . .	26	11	37	—	—	6	29	13	170	19	199	—			
Närpiö . . . . .	95	211	306	—	—	60	389	—	—	60	389	—			
Teuva . . . . .	61	44	105	—	—	14	105	8	94	22	199	—			
Jurva (osa siitä) . . . . .	15	5	20	—	—	4	61	2	20	6	81	—			
Jalasjärvi . . . . .	83	70	153	—	—	—	—	16	204	16	204	—			
Siirto	459	385	844	—	—	88	645	105	988	193	1,633	—			

1	2			3								12	13	
	Teiden yhteenlas- kettu pituus kilo- metreissä.			Siltoja. — <i>Ponts.</i>										
	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisilloja. <i>De pierre.</i>		Puusilloja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>				
	<i>Yhteensä. Total.</i>	<i>Kyläiteiden. Chemins vicinaux.</i>	<i>Yleisten maanteiden. Grandes routes.</i>	<i>Yhteensä. Nombre.</i>	<i>Yhteensä. Longueur en mètres.</i>	<i>Yhteensä. Nombre.</i>	<i>Yhteensä. Longueur en mètres.</i>	<i>Yhteensä. Nombre.</i>	<i>Yhteensä. Longueur en mètres.</i>	<i>Yhteensä. Nombre.</i>				
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>														
Siirto	459	385	844	—	—	88	645	105	988	193	1,633	—	—	
Peräseinäjoki . . . . .	54	32	86	—	—	3	23	4	98	7	121	—	—	
Kauhajoki . . . . .	70	170	240	—	—	14	147	11	83	25	230	—	—	
Kurikka . . . . .	43	108	151	—	—	10	156	7	75	17	231	—	—	
Ilmajoki . . . . .	46	68	114	—	—	4	133	15	324	19	457	—	—	
Seinäjoki . . . . .	40	15	55	7	36	1	35	9	183	17	254	—	—	
Korsnääsi . . . . .	46	109	155	—	—	15	67	—	—	15	67	—	—	
Övermarkku . . . . .	42	34	76	—	—	19	122	1	35	20	157	—	—	
Yhteensä	800	921	1,721	7	36	154	1,328	152	1,786	313	3,150	—	—	
<b>Laukaan kihlakunta.</b>														
Laukaa . . . . .	97	89	186	—	—	27	447	7	35	34	482	1	1	
Petäjävesi . . . . .	55	45	100	1	40	6	49	7	93	14	182	—	—	
Jyväskylän maalaisk. . . . .	109	26	135	—	—	24	300	—	—	24	300	—	—	
Saarijärvi . . . . .	145	87	232	—	—	12	171	7	288	19	459	1	1	
Urainen . . . . .	33	14	47	—	—	5	32	2	20	7	52	—	—	
Karstula . . . . .	125	72	197	—	—	35	800	17	790	52	1,590	1	1	
Kivijärvi . . . . .	97	—	97	—	—	10	285	6	135	16	420	1	1	
Pihtipudas . . . . .	124	19	143	—	—	17	254	13	146	30	400	—	—	
Viitasaari . . . . .	153	59	212	7	705	27	372	20	149	54	1,226	2	2	
Sumiainen . . . . .	22	—	22	—	—	7	74	1	3	8	77	1	1	
Konginkangas . . . . .	21	5	26	—	—	6	33	—	—	6	33	—	—	
Yhteensä	981	416	1,397	8	745	176	2,817	80	1,659	264	5,221	7	7	
<b>Kuortaneen kihlak.</b>														
Lappajärvi . . . . .	81	33	114	—	—	3	15	21	96	24	111	—	—	
Vimpeli . . . . .	29	22	51	—	—	—	—	8	89	8	89	—	—	
Evijärvi . . . . .	56	83	139	—	—	3	18	23	179	26	197	—	—	
Kortesjärvi . . . . .	52	45	97	—	—	3	19	36	120	39	139	—	—	
Alajärvi . . . . .	98	54	152	—	—	2	15	18	121	20	136	—	—	
Soini . . . . .	20	67	87	—	—	2	10	3	29	5	39	—	—	
Lehtimäki . . . . .	46	15	61	—	—	—	—	6	26	6	26	—	—	
Siirto	382	319	701	—	—	13	77	115	660	128	737	—	—	

1	2			5								13		
	Teiden yhteenlaskettu pituus kilometreissä.			Siltoja. — Ponts.										
	<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rautasiltoja.		Kivisiltoja.		Puusiltoja.		Yhteensä.				
	Yleisten maanteiden. <i>Grandes routes.</i>	Kyläkeiden. <i>Chemins vicinaux.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	<i>De fer.</i>		<i>De pierre.</i>		<i>De bois.</i>		<i>Total.</i>				
Lukumäärä. <i>Nombre.</i>				Yhteenlasketun pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlasketun pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlasketun pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlasketun pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>				
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>														
Siirto	382	319	701	—	—	13	77	115	660	128	737	—		
Kuortane . . . . .	48	42	90	—	—	10	659	8	111	18	770	—		
Alavus . . . . .	77	56	133	—	—	6	48	18	227	24	275	—		
Töysä . . . . .	34	—	34	—	—	4	19	12	92	16	111	—		
Keuruu . . . . .	168	—	168	—	—	21	194	12	192	33	386	—		
Pihlajavesi . . . . .	30	—	30	—	—	4	100	4	20	8	120	—		
Multia . . . . .	51	—	51	—	—	5	72	7	180	12	252	—		
Virrat . . . . .	115	—	115	—	—	21	457	15	120	36	577	—		
Ätsäri . . . . .	73	36	109	—	—	14	314	2	20	16	334	—		
Yhteensä	978	453	1,431	—	—	98	1,940	193	1,622	291	3,562	—		
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>4,356</b>	<b>2,865</b>	<b>7,221</b>	<b>16</b>	<b>1,151</b>	<b>747</b>	<b>8,888</b>	<b>858</b>	<b>8,962</b>	<b>1,621</b>	<b>19,001</b>	<b>13</b>		
<b>Oulun lääni.</b>														
<b>Oulun kihlakunta.</b>														
Taivalkoski . . . . .	67	54	121	—	—	—	—	35	725	35	725	—		
Oulun maalaisk. . . . .	47	19	66	—	—	—	—	18	62	18	62	—		
Oulunsalo . . . . .	7	13	20	—	—	—	—	9	25	9	25	—		
Liminka . . . . .	26	29	55	—	—	1	5	20	209	21	214	—		
Lumijoki . . . . .	15	27	42	—	—	—	—	6	24	6	24	—		
Kempele . . . . .	11	8	19	—	—	1	5	4	25	5	30	—		
Temmes . . . . .	21	3	24	—	—	1	16	4	40	5	56	—		
Tyrnävä . . . . .	29	56	85	—	—	—	—	9	110	9	110	—		
Muhos . . . . .	38	75	113	—	—	9	82	18	172	27	254	1		
Utajärvi . . . . .	110	11	121	—	—	8	154	23	218	31	372	2		
Pudasjärvi . . . . .	192	42	234	—	—	—	—	34	696	34	696	5		
Kuusamo . . . . .	173	—	173	—	—	—	—	42	334	42	334	—		
Ii . . . . .	116	—	116	—	—	5	10	48	376	53	386	3		
Kuivaniemi . . . . .	49	—	49	—	—	—	—	49	245	49	245	1		
Haukipudas . . . . .	39	3	42	—	—	—	—	15	142	15	142	2		
Kiiminki . . . . .	48	4	52	—	—	—	—	10	165	10	165	1		
Ylikiiminki . . . . .	49	2	51	—	—	2	8	9	101	11	109	1		
Yhteensä	1,037	346	1,383	—	—	27	280	353	3,669	380	3,949	16		

1	2	3	4	5 6 7 8 9 10 11 12									13			
				Teiden yhteenlas- kettu pituus kilo- metreissä.			Siltoja. — <i>Ponts.</i>									
				<i>Longueur des routes en kilomètres.</i>			Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisiltoja. <i>De pierre.</i>		Puusiltoja. <i>De bois.</i>			Yhteensä. <i>Total.</i>		
				Yhteensä. <i>Total.</i>	Kylätoiden. <i>Chemins vicinaux.</i>	Yleisten maanteiden. <i>Grandes routes.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissa. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissa. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissa. <i>Longueur en mètres.</i>		Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Yhteenlaskettu pituus metreissa. <i>Longueur en mètres.</i>
<b>Läänit, kihlakunnat ja kunnat.</b> <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>																
<b>Salon kihlakunta.</b>																
Hailuoto . . . . .	11	3	14	—	—	—	—	4	23	4	23	—				
Kalajoki . . . . .	80	12	92	—	—	4	13	27	129	31	142	—				
Alavieska . . . . .	43	16	59	—	—	—	—	20	184	20	184	—				
Rautio . . . . .	19	12	31	—	—	—	—	10	34	10	34	—				
Siikajoki . . . . .	42	20	62	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Revonlahti . . . . .	22	—	22	—	—	2	9	54	514	56	523	2				
Paavola . . . . .	72	57	129	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Rantsila . . . . .	52	40	92	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Salon pitäjä . . . . .	34	11	45	—	—	1	19	5	34	6	53	—				
Salon kappeli . . . . .	22	—	22	—	—	1	26	4	24	5	50	—				
Vihanti . . . . .	38	—	38	—	—	—	—	2	14	2	14	—				
Ylivieska . . . . .	50	20	70	—	—	1	4	32	130	33	134	1				
Pyhäjoki . . . . .	54	22	76	—	—	—	—	39	360	39	360	—				
Merijärvi . . . . .	31	6	37	—	—	—	—	10	90	10	90	—				
Oulainen . . . . .	52	12	64	—	—	—	—	13	200	13	200	—				
Sievi . . . . .	64	21	85	—	—	—	—	20	94	20	94	—				
Yhteensä	686	252	938	—	—	9	71	240	1,830	249	1,901	3				
<b>Haapajärven kihlak.</b>																
Haapajärvi . . . . .	67	19	86	—	—	1	10	29	139	30	149	—				
Haapavesi . . . . .	68	32	100	—	—	—	—	18	113	18	113	1				
Kestilä . . . . .	60	15	75	—	—	—	—	23	448	23	448	—				
Kärsämäki . . . . .	65	4	69	—	—	1	4	13	154	14	158	1				
Nivala . . . . .	44	36	80	—	—	—	—	22	149	22	149	—				
Piippola . . . . .	91	11	102	—	—	—	—	19	275	19	275	—				
Pulkkila . . . . .	39	14	53	—	—	5	105	6	72	11	177	1				
Pyhäjärvi . . . . .	117	22	139	—	—	11	61	21	251	32	312	—				
Reisjärvi . . . . .	36	—	36	—	—	—	—	10	45	10	45	—				
Yhteensä	587	153	740	—	—	18	180	161	1,646	179	1,826	3				

1	2	3	4	5-12								13			
				Siltoja. — Ponts.											
				Rautasiltoja. <i>De fer.</i>		Kivisilloja. <i>De pierre.</i>		Puusilloja. <i>De bois.</i>		Yhteensä. <i>Total.</i>					
				Yhteensä. <i>Total.</i>	Kytkentien. <i>Chemins vicinaux.</i>	Yleisten maanteiden. <i>Grands routes.</i>	Yhteinlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteinlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>	Lukumäärä. <i>Nombre.</i>	Yhteinlaskettu pituus metreissä. <i>Longueur en mètres.</i>		Lukumäärä. <i>Nombre.</i>		
Läänit, kihlakunnat ja kunnat. <i>Gouvernements, bailliages et communes.</i>															
<b>Kajaanin kihlakunta.</b>															
Hyrnsalmi . . . . .	83	—	83	—	—	—	—	35	439	35	439	—	1		
Kajaanin maalaisk. . . . .	79	20	99	—	—	4	24	8	165	12	189	—	—		
Kuhmoniemi . . . . .	120	3	123	—	—	—	—	34	620	34	620	—	2		
Paltamo . . . . .	66	—	66	—	—	14	111	7	109	21	220	—	1		
Puolanka . . . . .	82	13	95	—	—	—	—	45	516	45	516	—	—		
Ristijärvi . . . . .	23	—	23	—	—	2	13	10	94	12	107	—	1		
Sotkamo . . . . .	145	1	146	—	—	6	171	41	683	47	854	—	—		
Suomussalmi . . . . .	26	—	26	—	—	1	118	10	112	11	230	—	—		
Säräisniemi . . . . .	62	72	134	—	—	5	20	19	152	24	172	—	2		
Yhteensä	686	109	795	—	—	32	457	209	2,890	241	3,347	—	7		
<b>Kemin kihlakunta.</b>															
Kemin maalaisk. . . . .	72	5	77	—	—	3	26	27	164	30	190	—	2		
Simo . . . . .	122	6	128	—	—	—	—	36	248	36	248	—	2		
Tervola . . . . .	49	4	53	—	—	—	—	19	229	19	229	—	2		
Rovaniemi . . . . .	261	—	261	—	—	3	26	41	398	44	424	—	3		
Kemijärvi . . . . .	37	—	37	—	—	15	830	2	28	17	858	—	—		
Alatornio . . . . .	39	53	92	—	—	—	—	7	65	7	65	—	4		
Karunki . . . . .	27	5	32	—	—	—	—	5	53	5	53	—	1		
Ylitornio . . . . .	57	9	66	—	—	2	20	14	35	16	55	—	1		
Turtola . . . . .	61	4	65	—	—	4	65	4	85	8	150	—	1		
Kolari . . . . .	64	—	64	—	—	—	—	16	150	16	150	—	3		
Kuolajärvi . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Yhteensä	789	86	875	—	—	27	967	171	1,455	198	2,422	—	19		
<b>Lapin kihlakunta.</b>															
Kittilä . . . . .	91	—	91	—	—	—	—	27	339	27	339	—	1		
Inari . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	5	75	5	75	—	—		
Sodankylä . . . . .	53	—	53	—	—	—	—	12	202	12	202	—	—		
Muonionniska . . . . .	58	3	61	—	—	—	—	24	411	24	411	—	—		
Yhteensä	202	3	205	—	—	—	—	68	1,027	68	1,027	—	1		
<b>Yhteensä koko lääni</b>	<b>3,987</b>	<b>949</b>	<b>4,936</b>	—	—	<b>113</b>	<b>1,955</b>	<b>1,202</b>	<b>12,517</b>	<b>1,315</b>	<b>14,472</b>	—	<b>49</b>		

14. Erityisluettelo vuosina 1896—1900 tehdyistä uusista maanteista, läänittäin ja kunnittain.

Specification par gouvernements et communes des routes construites pendant les années 1896—1900.

<b>Uudenmaan lääni.</b>	
1896	Maantien siirto Porvoon kaupungin asemahuoneen luona.
»	Kylätie, 2,1 km. pituinen, Soukkion ja Hirvihaaran kylien välillä Mäntsälän pitäjässä.
1897	Kylätie, 7,3 km. pituinen, Fagerstadin kylästä Porvoon pitäjässä Bjurbölen ja Seitlahden kyläin kautta yleiselle maantielle 8 km. eteläpuolella Porvoon kaupunkia.
»	Maantie, 0,3 km. pituinen, yleiseltä maantieltä Pohjan pitäjässä Pinjaisten tehtaalle.
»	Kylätie Jokelan rautatieasemalta Hausjärven pitäjän rajalle.
1899	Kaksi kylätietä Nurmijärven kirkonkylässä, toinen yleiseltä maantieltä Urtilan tilalle ja toinen yleiseltä maantieltä Jussilan tilalle.
»	Kylätien oikominen Karstun kylässä Lohjan pitäjässä. Uusi kylätie on 1 km. pituinen.
<b>Turun ja Porin lääni.</b>	
1896	Maantie, 5 km. pituinen, Ahteentaan rustutilalta Rymättylän pitäjässä saman pitäjän pappilaan.
»	Kylätie, 2 km. pituinen, yleiseltä maantieltä Kivimaan kylässä Kivimaan pitäjässä Sjusholmin säteritilalle, sekä sieltä 3 km. pituinen syrjätie Gunnaraisten säteritilalle ja likipitäen yhtä pitkä syrjätie Grönvikin kylään Laitilan pitäjässä.
»	Kylätie, 13,5 km. pituinen, Kallialan kylätieltä Pohjalan tilan luona Riikon kylässä Lavian pitäjässä Poomarkun kappelin rajalle.
1896—1897	Maantie, 13 km. pituinen, Lavian pitäjän kirkonkylästä Vihteljärven kylään Kankaanpään pitäjässä. Tie on tehty kunnan kustannuksella 15,064 mk:sta.
»	» Kylätie, 24 km. pituinen Riihikosken kylästä Pöytyän pitäjässä Turun—Tampereen maantien varrella Vanhaankartanoon Yläneen pitäjän kirkonkylässä.
»	» Kylätie, 2,5 km. pituinen, Tampereen—Porin maantieltä Kittilän kylässä Suodenniemen kappelissa Koppelon tilalle Jalkavalan kylässä samassa kappelissa.
»	» Kylätie, 5,3 km. pituinen, Haunian kylästä Lavian pitäjässä Poomarkun kappelin rajalle.
1897	Kylätie, 2,6 km. pituinen Raukkalan kylästä yleisen maantien varrella Liedon pitäjässä Keppolan yksinäistilalle samassa pitäjässä.
1898	Kylätie Kalkunmäen kylästä Hämeenkyrön pitäjässä Siurun rautatieasemalle.
»	Rynkäisten kylätie Honkajoen kappelissa.



- 1898 Kylätie, 2,5 km. pituinen, Noukan tilalta Koivuniemen kylässä Suodenniemen kappelissa Raatsin tilalle saman kappelin Leppälammen kylässä.
- » Maantie, 12 km. pituinen, Kiikoisten kappelissa.
- 1898—1899 Maantie, 13,5 km. pituinen, Lavian pitäjän Riuttalan kylästä Kiikoisten kappelin Jaaran kylään.
- » » Kylätie, 6,5 km. pituinen, Kiikalan pitäjän Hirvelän kylästä Someron pitäjän Talvisillan kylään.
- 1899 Kylätie, 4 km. pituinen, Uudenkirkon pitäjän Tyngin kylästä yleiselle maantielle Uudenkaupungin läheisyydessä.
- » Kylätie, 20 km. pituinen, laskettu maksamaan 8,000 markkaa, Kyrösjärven rannalta Kasittulan tilan kohdalla Tevaniemen kylässä Soljanlahden tilalle Ikaalisten pitäjän Vahojärven kylässä.
- » Kylätie, 10 km. pituinen, Tampereen—Porin maantieltä Mouhijärven pitäjässä Suodenniemen kappelin Lahdenperän kylään.
- » Maantie, 8 km. pituinen, Kiikalan pitäjässä.
- » Maantie, 8 km. pituinen, Siikaisten pitäjässä.
- » Yleinen maantie, 2 km. pituinen, Hämeenkyrön pitäjässä Kyröskoskelle.
- 1899—1900 Maantie, 15 km. pituinen, Taivassalon ja Uudenkirkon pitäjien välillä.
- 1900 Kylätie, 4 km. pituinen, Uudenkirkon pitäjän Tammiston kylästä Laitilan pitäjän Muddaisten kylään.
- » Kylätie, 4 km. pituinen, Pyhämään pitäjän Radansuun kylästä Uudenkirkon pitäjän Suurikkalan kylään.
- » Vähäisempi Hämeenlinnaan vievän yleisen maantien oikominen Liedon pitäjän Hyvättylän kylässä.
- » Maantie, 7,2 km. pituinen, Perniön pitäjässä.
- » Yleinen maantie, 22 km. pituinen, Ikaalisten pitäjän Luhalahden kylästä Kurun pitäjään. Kustannusarvio noin 23,000 mk.
- » Kylätie, 2 km. pituinen, Ikaalisten pitäjän Kurkelan kylässä. Työ tehty 800 markasta.
- » Maantie, 7 km. pituinen, Ulvilan pitäjässä.
- » Kylätie Hämeenkyrön pitäjän Mahnalan kylästä Pirkkalaan, 6 km. pituinen.
- » Kylätie, 4,4 km. pituinen, Lapin pitäjässä.
- » Maantie, 8 km. pituinen, Mouhijärven pitäjän Selkisten tilalta Kiikan kappelin rajalle; Tappitorin ja Vesunnin kylän välinen osa Mouhijärvellä raivattu ja alustettu v. 1900.
- » Osa yleistä maantietä Hämeenkyrön kirkolta Suoniemen kautta Tampereen—Porin maantielle. Tien koko pituus noin 18 km.
- » Osa yleistä maantietä Hämeenkyrön pitäjän Haukijärven kylästä Mouhijärvelle. Tien koko pituus 10 km.

#### Hämeen lääni.

- 1896 Kuhmoisista Jämsään vievän maantien oikominen Kuhmoisten kirkon pohjoispuolella Kylmänlähteen mäen kohdalla Ylänen-Karkijärven vieressä Kuhmoisten pitäjässä. Uusi tie 3,5 km. pituinen.
- » Maantie, 1 km. pituinen, Nokian asemalta yleiselle maantielle Pirkkalan pitäjässä.

1896	Kylätie Vesilahden pitäjän Kaakilan kylästä yleiselle maantielle Lempäälän pitäjässä.
»	Kylätie Rautialan rustutilalta Korpiniemen kylään Vesilahden pitäjässä.
»	Kylätie Urjalan pitäjän Hakolahden kylästä Kalvolan pitäjän Lintumaan kylään.
1896—1897	Kylätie Hauhon pitäjässä.
»	» Kylätie, 2 km. pituinen, Mutaisen kappalaisen-virkatalosta Korpilahden pitäjässä Uusioittilan tilalle samassa pitäjässä Päijänteen raunalla. Tien rakentamista oli aljettu jo 1894.
1897	Kylätie, 4,7 km. pituinen, Luopioisten kappelin Kuohijoen kylästä saman kappelin Padankosken kylään.
»	Kylätie Jämsän pitäjässä, 1,5 km. pituinen, Latosen tilalta Hämeenlinnan—Jyväskylän maantien varrella Salmijärven rannalle.
»	Kylätie Hausjärven pitäjän Erkkylän tilalta Riihimäen rautatieasemalle.
»	Kylätie, 5,2 km. pituinen, Pihlajakoskelta Pihlajalahden kylässä Kortelahden tilalle Närvän kylässä Kuhmoisten pitäjää.
«	Kylätie, 1 km. pituinen, Humppilan rautatieasemalta Humppilan kappelin Humppilan kylään.
1897—1898	Maantie, 7 km. pituinen, Hausjärven pitäjän Torholan kylästä Kärkölän pitäjän Lapinnummen kylään.
1898	Maantie, 11 km. pituinen, Miehoilan kylästä Pälkäneen—Tuuloksen maantielle Hauhon pitäjässä.
»	Kylätie, 3,7 km. pituinen, Vekunan tilalta Luopioisten kirkonkylässä Koivulahden tilalle Luopioisten kappelin Puutikkalan kylässä.
1898—1899	Maantie, 7 km. pituinen, Hausjärven pitäjän Selänojan kylästä Riihimäen rautatieasemalle.
1898—1900	Kylätie, 7,5 km. pituinen, Mutasen tilalta Päijälän kylässä Onnin tilalle Onnipohjan kylässä Kuhmoisten pitäjää.
1899	Maantie, 2,4 km. pituinen, Joenniemen kylästä Isoäinäen kylään Asikkalan pitäjässä.
»	Kylätie, 6 km. pituinen, Tervakosken paperitehtaan ja Vähikkälän kylän välillä Janakkalan pitäjässä.
»	Maantie, 0,6 km. pituinen, Forssan rautatieasemalta Kuhalan kylään Tammen pitäjässä.
1899—1900	Maantie, 5 km. pituinen, Korkeakosken asemalta Aitueen (Voitilan) kestiekivariin Oriveden pitäjässä.
1900	Kylätie Sääksmäen pitäjän Kariänniemen kylästä Lastuksen taloon Lempäälän pitäjässä.
»	Maantie, 1,5 km. pituinen, Tampereen kaupungista yleiselle maantielle Pirkkalan pitäjässä.
»	Maantie, 2,3 km. pituinen, Tampereen kaupungista yleiselle maantielle Mesukylän pitäjässä.
»	Kylätie, 5 km. pituinen, Kuurinmaan tilalta Vuotaveden tilalle Kurun kylässä Hausjärven pitäjää.
»	Maantie, 5 km. pituinen, Längelmäen pitäjän Uhiniemen kylästä Längelmäen—Oriveden—Tampereen yleiselle maantielle.

## Viipurin lääni.

- 1896 Kylätie, 3 km. pituinen, Kuolemajärven pitäjässä.
- » Kylätie Kaukolan pitäjässä Savikoskelta Koverilan kylässä Kaukolan--Käkisalmen maantielle.
- » Kylätie Kirvun pitäjässä Sairalan rautatieasemalta Lehtiniemen tilalle Sairalan kylässä.
- » Maantie Kirvun pitäjässä Tietävälän kylän ja Kirvun kirkonkylän väliseltä tieltä Rautjärven pitäjän rajalle.
- » Maantie Kirvun pitäjässä Kirvun kirkolta Hiitolan pitäjän rajalle.
- » Maantie Ruokolahden pitäjässä Vuoksenniskan asemalta Peltolan tilalle Sortavalaan vievän maantien varrella.
- » Kylätie Jakosenrannan laiturilta Joutsenon pitäjän Tiurunniemen kylässä Korvenkylän kylätielle.
- » Kylätie, 0,7 km. pituinen, Impilahden pitäjän Koirinojan kylässä.
- 1897 Maantie, 1 km. pituinen, Vuoksenniskan rautatieasemalta yleiselle maantielle Ruokolahden pitäjässä.
- » Kylätie, 2,5 km. pituinen, Hallikkalan kylästä Näträmälän kylään Jääskén pitäjässä.
- » Kylätie, 7 km. pituinen, Suistamon pitäjän Koitonselän ja Petäjäselän kyläin välillä.
- 1897--1898 Maantie, 0,3 km. pituinen, Nivan pysäkiltä Uukuniemen pitäjän rajalle. Tie tehty urakalla 1,382 markasta.
- 1898 Kylätie, 5 km. pituinen, Kavantsaaren rautatieasemalta maantielle Oravalan kylässä Jääskén pitäjää.
- » Kylätie Kuurmanpohjasta Littulan kylään Jääskén pitäjässä.
- » Kylätie, 2,5 km. pituinen, Uukuniemen pitäjän Mensuvaaran kylästä Jaakkiman pitäjän rajalle.
- » Maantie (viertotie), 5 km. pituinen, rakennettu valtion kustannuksella Terijoen asemalta Terijoen huvilakylään Kivennavan pitäjässä.
- » Maantie, 5 km. pituinen, Antrean pitäjän Antrean kylästä saman pitäjän Hännikkälänniemen kylään.
- » Maantie Lemetin yksinäistilalta Impilahden pitäjän Koivuselän kylässä Impilahden--Suojärven maantielle.
- » Maantie Kaukolan pitäjän Koverilan kylästä Kaukolan--Käkisalmen maantielle.
- » Kylätie Muolan pitäjän Sormulan, Harvolan ja Väärämäen kylän välillä.
- » Maantie Rätäkylän tienhaarasta Kirvun pitäjässä Rautjärven pitäjän rajalle.
- » Maantie Hattarin sillalta Kirvun pitäjän Meskalan kylässä Hiitolan pitäjän rajalle.
- » Maantie Montolan sillalta Kirvun pitäjässä Hiitolan pitäjän rajalle.
- » Kylätie Unetin virran yli rakennetulta sillalta Jääskén pitäjässä Virolan kylään.
- 1898--1899 Maantie, 24 km. pituinen, Räisälän pitäjän kirkolta Sairalan rautatieasemalle.

1899	Maantie, 15 km. pituinen, Ojajärven rautatieasemalta Kaukolan pitäjän kirkolle.
»	Maantie Joutsenon kirkonkylästä Imatran sillalle.
»	Kylätie Savitaipaleen kirkonkylästä yleiselle maantielle Lemminkilän pitäjässä.
»	Kylätie Savitaipaleen pitäjän Hyrkkälän kylästä Kurhulan kylään.
1899—1900	Kylätie, 3 km. pituinen, Virolan kylästä Sikaron kylään Kirvun pitäjässä.
»	» Maantie, 1 km. pituinen, Vammalsuon tulliasemalta Koivistoon vievälle yleiselle tielle Uudenkirkon pitäjässä.
»	» Tien oikominen Koiviston pitäjän Rämpötin kylässä.
»	» Kylätie Jääsken pitäjän Kaplakalan kylästä saman pitäjän Käriiniemen kylään.
1900	Maantie, 4 km. pituinen, Ruokolahden pitäjän Eräjärven kylästä Puumalan pitäjän rajalle.
»	Yleinen maantie, 5,5 km. pituinen Raudun pitäjän Haukkalan kylästä Sakulan pitäjän Riiskan kylään.
»	Yleinen maantie, 8,5 km. pituinen, Nivan pysäkillä Ännikänniemen—Ristilahden maantielle Uukuniemen pitäjässä.
»	Kylätie Kirjavanlahden maantieltä Sortavalan pitäjän Pienen-Rytyn kylään. Työtä jatketaan.
»	Yleinen maantie Sortavalan pitäjässä Tuokslahden, Helylän ja Rytyn kyliin. Työtä jatketaan.
»	Yleinen maantie, 4 km. pituinen, Joutsenon pitäjän Korvenkylästä Ruokolahden pitäjän Siitolan kylään.
<b>Mikkelin lääni.</b>	
1896	Jatko tielle, joka on rakennettu Punkalansalmen lastauspaikalta Kerimäen pitäjässä Turtianniemen ja Vaaran kyläin kautta Kesälahden kirkolle.
»	Maantie, 1 km. pituinen, Heinäveden kirkolta Kermajärvelle. Tien rakennusta aloitettiin jo 1895.
1896—1897	Valmiiksi rakennettu 40 km. pituinen tie Kerman sahalla Vihtarin kylään Heinäveden pitäjässä, mistä tie haaraantuu yhtäälle Savonrannan pitäjään ja toisaalle Varkauden—Joensuun maantielle Liperin pitäjän Rumukkalan kylässä. Koko tienrakennusta varten on saatu valtionapua 10,000 markkaa.
»	» Yleinen maantie Jäppilän kirkolta Tihusniemen kylään Joroisten pitäjän rajalla.
»	» Maantie, 10 km. pituinen, Sulkavan pitäjästä Puumalan kautta Ruokolahden pitäjäin.
»	» Maantie, 8 km. pituinen, Jäppilän kappelista Joroisten pitäjän rajalle.
1896—1898	Maantie Sulkavan pitäjässä 3 km. Sulkavan kirkolta Telataipaleen kanavan yli ja Lohikosken sahan ohi Puumalan pitäjän Lieviskän kylään ja Eräjärven kylään Ruokolahden pitäjän rajalla.



1896	11 km. pituinen osa Joensuun kaupungin ja Polvijärven välistä tietä Höytiäisen rannalta Polvijärven kappelin Kunnasniemen kylään.
1896—1900	Yleinen maantie, pituudeltaan 25 km., Liperin pitäjän kirkonkylästä Heinävedelle. Tie rakennettu urakalla yhteensä 34,685 markasta.
1896—1898	Maantie, pituudeltaan 2,8 km., Värtsilän rautatieasemalta Värtsilän ruukille.
1896—1897	Kylätie, 3 km. pituinen, Taipaleen virralta Liperissä Taipaleen—Kuusjärven maantien varrella Leppilammen kylään (osa Taipaleen kylää).
1897	Yleinen maantie Pihtiputaan—Pielaveden maantieltä Keiteleen pitäjässä Tosavanlahdelle samassa pitäjässä.
1897—1898	Vanhemman, Maaningan pitäjän Kuronlahden kylästä Karttulan pitäjän Taluksen kylään vievän yleisen maantien uudestaanrakentaminen.
»	» Maantie, pituudeltaan 9 km., Värtsilän ruukilta Korpiselän rajalle.
1898	Kylätie, 5 km. pituinen, Tiensuun tilalta Pielisjärven pitäjän Lieksan kylässä Pielisjärven—Joensuun maantien varrella Väärävaaran tilalle samassa kylässä.
1898—1899	Maantie, pituudeltaan 8,1 km., höyrylaivalaiturilta Maaningan pitäjän Kurolanlahden kylässä Karttulan pitäjän rajalle, rakennettu kunnan kustannuksella 7,185 markasta.
»	» Maantie, 2,8 km. pituinen, Nilsin kirkonkylästä Syvärin järvelle Nilsin pitäjässä.
»	» Kylätie, pituudeltaan 8 km., Pusun kylästä Herajärvelle Kontiolahden pitäjässä.
»	» Maantie, 4 km. pituinen, Tohmajärven pitäjän Kemien kylästä Tohmajärven rautatieasemalle ja sieltä Ilomantsiin vievälle tielle.
1899	Kylätie, 9 km. pituinen, Hankasalmen pitäjässä Hankasalmen—Rautalammin maantielle Kuhankaveden kylässä.
»	» Kylätie, 6 km. pituinen, Hankasalmen pitäjän Sauvamäen kylästä, lähtevä Hankasalmen—Pieksämäen maantieltä.
»	» Maantie, 0,4 km. pituinen, Sulkavanjoelta Nuottaniemelle Keiteleen pitäjässä.
1900	Maantie, pituudeltaan 20 km., Pielaveden pitäjässä Pielavedeltä Pyhäjärvelle ja Kiuruvedelle.
1899—1900	Kylätie, 13 km. pituinen, Vieremästä Kaarakkalaan Iisalmen pitäjässä. Koko tien pituus 17,5 km. Työtä jatketaan.
1900	Maantie, 12,5 km. pituinen, Tuusniemen kirkolta Kaavinkoskelle samassa pitäjässä. Tie rakennettu urakalla 4,709 markasta.
»	» Osa Hankasalmen pitäjän rajalta Rautalammin kirkolle vievää tietä. Tiestä, jonka koko pituus on 31 km., rakennettiin v. 1900 8 km.
»	» Maantie, 5 km. pituinen, Säkinmäen kylätien käänteestä Hankasalmen pitäjässä Rautalammin pitäjän rajalle. Työtä ei päätetty viisivuotiskautena.
»	» Osa Iisalmen pitäjän Jyrkän kylästä Sotkamoon vievää tietä. Koko tien pituus 16 km., josta v. 1900 rakennettiin 10 km.
»	» Osa Iisalmen pitäjän Peltosalmeilta Pielavedelle vievää tietä. Koko tien pituus 21 km., josta v. 1900 rakennettiin 10 km.
»	» Maantie, 29 km. pituinen, Kiuruveden pitäjässä Lapinsalon kylään.
»	» Osa Kiuruveden pitäjän Niemiskylästä saman pitäjän Kalliokylään vievää tietä. Koko tien pituus 19 km., josta 10 km. rakennettiin v. 1900.

- 1900 Osa Kiuruvedeltä Luupuvedelle vievää tietä Kiuruveden pitäjässä. Koko tien pituus 18 km., josta v. 1900 rakennettiin 8 km.
- » Osa Nilsian pitäjän Sutelan kylästä Korpijärven kylään vievää tietä. Tiestä, jonka koko pituus on 20,9 km., rakennettiin 3 km. v. 1900.
- » Osa Polvijärven kappelin Maarianvaaran kylästä Juvan pitäjän Halivaaran kylään vievää tietä. Koko tien pituus 20,5 km.
- » Maantie, 4 km. pituinen. Kaavin kirkonkylästä Tuusniemen pitäjän rajalle.
- » Osa Ilomantsin pitäjän Luutalahden kylästä Värttilään vievää tietä. Koko tien pituus 32 km.
- » Maantie, pituudeltaan 22 km., Rautavaaran pitäjässä.

### Vaasan lääni.

- 1896 Maantie, 15,4 km. pituinen, Vetelin ja Evijärven pitäjässä Finnilän tilalta Röyringin kylässä Vetelin—Vimpelin maantien varrella Evijärven pitäjän Särkijärven kylään ja Terijärven—Evijärven maantielle. Tienrakennustyö aloitettiin jo v. 1895.
- » Maantie, 22 km. pituinen, Horon kylän kohdalla, yhdistävä Teuvan ja Övermarkun kautta kulkevat tiet.
- » Kylätie (n. s. Emoslahden kylätie) Viitasaaren pitäjässä.
- 1896—1900 Maantie, pituudeltaan 29,4 km., Pihtiputaan ja Kivijärven pitäjissä Pihtiputaan—Viitasaaren maantieltä Kivijärven—Lestijärven maantielle. Tien kustannukset nousivat 29,580 markkaan, lukuunottamatta erinäisiä luonnossa suoritettavia maksuja.
- 1896—1899 Maantie, pituudeltaan 45,2 km., Kivijärven ja Viitasaaren pitäjissä Viitasaaren—Saarijärven maantieltä Kivijärven—Karstulan maantielle. Tienrakennustyöhön kului 4,000 miehen- ja 1,200 hevosen päivätyötä ja sen lisäksi rahassa 30,227 markkaa.
- 1896—1898 Maantie, pituudeltaan 11,8 km., Käsäkankaan tilalta Kaustisenkylän pitäjän Köyhäjoen kylässä Ullavan kappelin Korven kylään.
- 1897 Maantie, 0,4 km. pituinen, Myllymäen—Karstulan maantieltä Karstulan—Alajärven maantielle.
- 1898 Kylätie Petteenkankaan tilalta Isojoen pitäjässä Möykyn tilalle saman pitäjän Heikkilän kylässä, kylätie viimeksimainitulta tilalta Leppiniemen tilalle samassa kylässä ja kylätie Willamon tilalta saman pitäjän Willamon kylässä ylämainitulle Möykyn tilalle.
- » Kylätie Viitasaaren—Kivijärven rakenteella olevalta maantieltä Viitasaaren pitäjän Huopanan kylässä Keihärinkoskelle samassa pitäjässä.
- » Kylätie Viitasaaren—Pihtiputaan maantieltä Viitasaaren pitäjän Keiteleenpohjan kylässä Keiteleen rannalle.
- 1898—1899 Kylätie Viitasaaren—Vesannon maantieltä Viitasaaren pitäjän Suovanlahden kylässä saman pitäjää Lahnaan tilalle.
- 1898—1900 Kylätie Viitasaaren—Keiteleen maantieltä Viitasaaren pitäjän Koliman kylässä Hiekkapuron tilalle Kolkanjärven rannalla.

1899	Maantie, 2 km. pituinen, yleiseltä maantieltä Karforsin kylässä Hellnäsin höyrysahalle Kaitsorin kylässä Vöyrin pitäjää.
»	Maantie, pituudeltaan 2 km., Raippaluodon kirkolta Raippaluodon kylän rantaan.
»	Kylätie, 7,4 km. pituinen, Hirvelän tilalta Teuvan pitäjän Norin kylässä Kauhajoen pitäjän rajalle.
»	Kylätie, 16,1 km. pituinen, Hakalan tilalta Teuvan pitäjän kirkonkylässä ja Teuvan—Kauhajoen maantieltä Karijoen pitäjän rajalle.
»	Kylätie, 1,8 km. pituinen, Fossin tilalta Teuvan pitäjän kirkonkylässä ja Kristiinankaupungin maantieltä Komsin tilalle mainitussa kylässä.
1899—1900	Kylätie Viitasaaren—Vesannon maantieltä Viitasaaren pitäjän Kyminkosken kylässä Viitasaaren—Keiteleen maantielle saman pitäjän Kärnäkosken kylään.
»	» Kyminkosken—Kärnäkosken kylätie Viitasaaren pitäjässä.
»	» Maantie, pituudeltaan 14,2 km., Sydänmaan rautatieasemalta Alavuden pitäjässä Peräseinäjoen kirkolle. Työtä jatketaan.
1900	Maantie, 0,9 km. pituinen, Laihian pitäjässä Kupparlan kylästä Vaasaan viivälle tielle Laihian reservikompanian parakkien kohdalla.
»	Maantie, 8 km. pituinen, Karijoen kunnassa Mannilan tilalta Ylikylässä Teuvan pitäjän rajalle.
»	Maantie, 18 km. pituinen, Oravaisista Finkaksen tilalle Jepualla. Tienrakennustyötä ei päätetty viisivuotiskautena.
»	Maantie, 5 km. pituinen, Jyväskylän maaseurakunnassa Ilmoniemen tilalta Sipilän tilalle.
»	Maantie Alavuden—Nurmon maantieltä sille tielle, joka kulkee Peräseinäjoen pitäjistä Seinäjoen rautatieasemalle. Tien, jonka koko pituus on 14,24 km., on määrä valmistua v. 1901 ja rakennetaan urakalla 17,800 markasta, josta 6,000 markkaa valtionapua.
»	Maantie Vimpelin—Vetelin tieltä Perhon pitäjän rajalle. Tienrakennukseen ottavat osaa Vimpelin, Lappajärven, Evijärven ja Korteesjärven kunnat. Tietä, jonka pituus on 13 km., on vuoden kuluessa ainoastaan raivattu, savitettu ja soritettu, josta kustannukset nousevat 13,816 markkaan 46 piin.
<b>Oulun lääni.</b>	
1896	Maantie, pituudeltaan 11,6 km., Kuhmoniemen kirkolta Lentiiraan kylään.
1896—1900	Valmiiksi rakennettu maantie Pudasjärven pitäjän kirkolta Ranuan kylän kautta Simon pitäjän rajalle ja sieltä jatkettu tietä Ruonakoskelle ja Ylikärpän kylään sekä sieltä Simon kirkolle. Tienrakennustyötä ei päätetty viisivuotiskautena.
1896	Maantie, 4 km. pituinen, kappalaisenvirkatalosta Oulun maaseurakunnassa Pudasjärven pitäjään.
1896—1897	Maantie, 5 km. pituinen, Tenojoen Ala- ja Yläkönkään koskien ohi Utsjoen pitäjässä.
»	» Maantie Pudasjärven pitäjässä Kuusamon—Oulun maantieltä Karvoson tilalle mainitun pitäjän Jongun kylässä, josta tiestä osa jo v. 1895 oli valmiiksi rakennettu.



1897	Maantie Kolarin ja Muonnionniskan kirkkojen välillä.
»	Osa maantietä Vikajärven tilalta Rovaniemen pitäjässä Sodankylän pitäjän kirkolle.
1897—1900	Maantie Kemijärven ja Kuolajärven pitäjain välillä.
1897—1898	Maantie, 13,8 km. pituinen, Haapajärven pitäjässä Jämsän tilalta Haapajärven—Nivalan maantien varrella Koposperän kylän laitaa.
1898—1900	Maantie, 21,6 km. pituinen, Ylikiimingin kirkolta Mannilan tilalle sanotun pitäjän Jaloskylässä. Tie tarkastettiin v. 1901 ja rakennettiin urakalla 9,500 markasta.
»	» Maantie, 14,5 km. pituinen, Vipulan torpasta Puolangan pitäjän Kangasmäen kylässä Jaalanganlahdelle Säräisniemellä. Tienrakennuksen kustannusarvio noin 8,400 markkaa.
»	» Kesätie, 25 km. pituinen, Kittilän pitäjässä Könkään ja Kittilän kyläin välillä.
1899—1900	Maantie, 5 km. pituinen, Ylivieskan pitäjän Niemelän kylässä.
1899	Kylätie, 12 km. pituinen, Pulkkilan kirkolta Pulkkilan kappelin Vuorman kylään.
»	Maantie, 6,8 km. pituinen, Suomussalmen pitäjän kirkkoherran virkatalosta Oilolan kestikievariin Kiantajärven rannalla samassa pitäjässä Ouluun vievän maantien varrella.
»	Kylätie, pituudeltaan 14,1 km., Puolangan pitäjän Kangasmäen kylästä Vaalan—Kajaanin maantielle.
1899—1900	Talvitie eli »porrastie«. Kittilän pitäjän Könkään kylästä Inarin kirkolle.
»	» Kylätie, 12 km. pituinen, Pyhäjärven pitäjässä Hyvösen tilalta Pitäjämäen taloon sanotun pitäjän Hiidenniemen kylässä.
»	» Maantie Portimojärveltä Raanujärvelle Ylitornion pitäjässä. Koko tien pituus 60,8 km., josta ainoastaan 12 km. on rakennettu viisivuotiskautena.
»	» Maantie, pituudeltaan 9,4 km., Rautiolan tilalta Pyhäjärvellä Mäkiöisten kylään Kiuruveden pitäjän rajalla. Tienrakennustyö päätettiin vasta viisivuotiskauden loputtua.
»	» Maantie, 22,5 km. pituinen, Pyhännön tilalta Piippolan pitäjän Kamulan kylässä Kiuruveden pitäjän rajalle.
»	» Maantie, 24,5 km. pituinen, Oulaisiin vievältä maantieltä Haapaveden pitäjässä Maliniemen tilalle Nivalan pitäjässä.
1900	Maantie, Tolanginaholta Poussun kylään Kuusamon pitäjässä. Koko tien pituus 20,4 km., josta 14 km. rakennettiin v. 1900.
»	Maantie, 4 km. pituinen, Iin rautatieasemalta Iin kirkolle.
»	Maantie, 23 km. pituinen, Haapaveden pitäjässä Pulkkilaa vievältä maantieltä Rantsilan pitäjän rajalle.
»	Maantie, 15 km. pituinen, Kestilän kirkolta sanotun pitäjän Kuoltalon kylään.
»	Maantie, 9 km. pituinen, Haapavedelle vievältä tieltä Pulkkilan kappelin Hyvärilän kylään.
»	Osa maantietä Säräisniemen pitäjässä. Koko tien pituus 25 km., josta 11 km. on työn alla.

1900	Osa kylätietä Puolangan pitäjässä Puolangan kirkolta Kiehimänjoensuulle Paltamon pitäjässä. Koko tien pituus 55,5 km., josta ainoastaan 23,5 km. on työn alla.
»	Yleinen maantie, 58,4 km. pituinen, Ristijärven kirkolta Hiisijärven kylään ja sieltä Sotkamon kirkolle. Työtä ei päätetty vuoden kuluessa.
»	Kylätie, 4,2 km. pituinen, Kihlangilta—Muonnionniskan pitäjässä Kolarin—Muonion maantielle. Työtä ei päätetty viisivuoteskaudella.
»	Yleinen maantie Vaalan—Kajaanin maantieltä Säräisniemellä Puolangan kirkolle. Työtä ei päätetty vuoden kuluessa.
»	Yleinen maantie, 62,4 km. pituinen, Kariniemen kestikievarista Taivalkosken pitäjässä Raistaan tilalle Kitkajärven rannalle Kuusamon pitäjässä. Työ aloitettiin v. 1900.

15. Kyyditysrasitus joka läänissä 1896—1900.

Dépenses pour le service des auberges et des relais 1896—1900, par gouvernements.

1 Läänit. Gouvernements.	2 Kyytien edeltä arvioitu lukumäärä. <i>Nombre calculé des tours des chevaux.</i>			5 Kustannukset kestikievarin- ja kyydinpidosta. <i>Dépenses pour le service des auberges et des relais, payées:</i>			8 <i>Nombre des unités cadastrales des terres auxquelles sont imposées ces dépenses.</i> Kestikievarin- ja kyydinpitovelvollisten maaliöjen mantaaliluku.	9 Mainitun rasituksen kustannukset vuosittain. <i>Dépenses annuelles.</i>		
	3 Kestikievarista. <i>Auberges aussi postes aux chevaux.</i>	4 Reservipai-koista. <i>Postes aux ch. de reserve.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	6 Urakoitsijoille. <i>aux entrepreneurs.</i>	7 Luonnossa. <i>directement.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>		Yhteensä. <i>Par gouvernements.</i>	10 Manttaalia kohti. <i>Par unité cadastrale.</i>	
				<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>			<i>Smc.</i>	<i>Smc.</i>
Uudenmaan lääni . . .	29,930	9,490	39,420	173,929	6,125	180,054	1,856.60	36,011	19	40
Turun ja Porin » . . .	53,094	12,775	65,869	221,577	19,275	240,852	4,384.50	48,170	11	16
Hämeen » . . .	50,895	5,475	56,370	146,672	—	146,672	2,134.16	29,334	13	75
Viipurin » . . .	127,705	5,925	133,630	341,250	18,250	359,500	1,957.48	71,900	37	02
Mikkelin » . . .	22,995	12,410	35,405	110,088	—	110,088	1,119.76	22,018	19	66
Kuopion » . . .	119,495	13,140	132,635	217,820	—	217,820	1,599.73	43,564	27	23
Vaasan » . . .	104,937	1,825	106,762	226,734	—	226,734	2,530.08	45,347	17	92
Oulun » . . .	112,481	9,125	121,606	314,566	10,950	325,516	2,064.18	65,103	31	54
Koko maa ( <i>Pays entier</i> )	621,532	70,165	691,697	1,752,636	54,600	1,807,236	17,646.49	361,447	20	58

## 16. Kyydistys ja kestikie-

## Service des relais

1	2	3	4	5		7	8	9
				6				
Läänit. Gouvernements.	Kestikievarien lukumäärä. Aidesges, assés postes aux chevaux.	Postitilojen lukumäärä. Postes aux chevaux.	Reservivaikkojen luku- määrä. Postes aux ol. de réserve.	Hevosten lukumäärä, joita joka vuorokausi on kestikievaroissa ollut saatavana. Nombre des chevaux aux postes chaque jour.		Tammikuu. Janvier.	Helmikuu. Février.	Maaliskuu. Mars.
				Yöllisiä kyydinvosia. Chevaux ordi- naires.	Reservi- hevosta. Chevaux de réserve.			
<b>Vuonna</b>								
1 Uudenmaan lääni . . .	57	—	22	113	199	1,683	1,522	1,736
2 Turun ja Porin » . . .	93	—	36	149	300	1,584	1,495	2,131
3 Hämeen » . . .	108	—	13	223	300	1,391	1,323	1,457
4 Viipurin » . . .	141	1	26	237	109	1,848	1,905	1,971
5 Mikkelin » . . .	67	—	29	106	66	593	694	676
6 Kuopion » . . .	155	—	39	233	376	1,355	1,398	1,500
7 Vaasan » . . .	204	—	4	344	21	1,768	1,942	2,130
8 Oulun » . . .	203	—	29	271	445	2,681	3,005	3,247
9 Summa	1,028	1	198	1,676	1,816	12,903	13,284	14,848
<b>Vuonna</b>								
10 Uudenmaan lääni . . .	57	—	23	103	194	2,031	1,956	2,072
11 Turun ja Porin » . . .	95	3	32	139	262	1,699	2,026	2,313
12 Hämeen » . . .	109	—	13	140	237	1,618	1,698	1,955
13 Viipurin » . . .	144	1	16	243	96	1,931	2,079	2,219
14 Mikkelin » . . .	64	—	29	93	78	505	644	862
15 Kuopion » . . .	151	—	35	232	371	1,461	1,558	1,749
16 Vaasan » . . .	205	—	5	344	20	2,193	2,191	2,526
17 Oulun » . . .	203	—	33	291	440	2,993	4,083	4,024
18 Summa	1,028	4	186	1,585	1,698	14,431	16,235	17,723
<b>Vuonna</b>								
19 Uudenmaan lääni . . .	54	—	26	105	230	2,437	2,288	2,720
20 Turun ja Porin » . . .	93	—	35	176	300	2,650	2,268	2,949
21 Hämeen » . . .	109	—	13	162	229	1,982	2,066	2,475
22 Viipurin » . . .	146	1	20	231	104	2,218	2,215	2,628
23 Mikkelin » . . .	63	—	33	94	81	706	785	1,377
24 Kuopion » . . .	148	—	38	229	371	1,629	1,972	2,619
25 Vaasan » . . .	204	—	4	338	11	2,619	2,808	3,107
26 Oulun » . . .	210	—	30	307	440	3,959	4,953	5,394
27 Summa	1,027	1	199	1,642	1,766	18,200	19,355	23,269

## varit Suomessa 1896—1900.

## 1896—1900.

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Helmikuussa. Avril.	Toukokuussa. Mai.	Kesäkuussa. Juin.	Heinäkuussa. Juillet.	Elokuussa. Aout.	Syyskuussa. Septembre.	Lokakuussa. Octobre.	Marraskuussa. Novembre.	Joulukuussa. Décembre.	Koko vuonna. Toute l'année.
<b>1896.</b>									
1,776	2,142	3,139	3,110	3,030	2,385	2,178	1,924	2,232	26,857
2,303	1,577	1,782	1,921	1,892	1,675	1,619	1,510	2,266	21,755
1,476	2,041	2,519	2,750	2,811	2,141	2,088	1,733	1,636	23,366
2,369	2,890	3,146	3,333	3,134	2,842	2,621	2,384	2,465	30,908
731	973	856	860	950	918	705	752	652	9,360
1,690	2,051	2,231	2,299	2,221	2,217	2,039	2,040	1,562	22,603
2,170	2,301	2,243	2,430	2,833	2,210	2,230	1,970	2,034	26,261
2,687	2,896	4,493	4,448	4,706	3,670	3,315	2,845	2,622	40,615
15,202	16,871	20,409	21,151	21,577	18,058	16,795	15,158	15,469	201,725
<b>1897.</b>									
2,441	2,654	3,732	3,645	3,632	3,007	2,644	2,510	2,654	32,978
2,876	2,184	2,070	2,170	2,224	1,933	1,897	1,852	2,471	25,715
2,438	2,749	2,927	3,142	3,497	2,649	2,576	2,331	2,278	29,861
2,611	3,283	3,438	3,724	3,570	3,288	3,018	2,703	2,561	31,425
884	973	1,109	1,105	1,073	903	856	816	722	10,452
2,147	2,318	2,400	2,321	2,584	2,661	2,168	2,225	2,105	25,697
2,670	2,911	3,058	3,049	3,286	2,926	2,791	2,925	2,391	32,917
3,968	4,733	5,186	5,190	5,204	4,642	4,081	4,385	4,433	52,922
20,035	21,805	23,920	24,346	25,070	22,009	20,031	19,747	19,615	244,967
<b>1898.</b>									
2,709	3,072	4,223	4,330	4,319	3,393	2,963	2,713	2,586	37,753
3,489	2,737	2,487	2,530	2,549	2,376	2,404	2,320	2,989	31,768
2,588	2,882	3,372	3,336	3,366	2,816	2,571	2,497	2,283	32,234
3,020	3,928	3,791	3,925	3,988	3,735	3,540	3,090	3,167	39,145
1,080	1,462	1,349	1,419	1,248	1,248	1,040	1,085	1,033	13,832
2,233	3,064	3,094	2,980	3,298	3,162	2,867	3,067	2,731	32,716
3,212	3,605	3,698	3,781	3,946	3,440	3,110	2,937	2,887	39,150
5,139	5,018	7,784	6,443	6,087	5,740	5,116	4,743	5,506	65,882
23,470	25,688	29,798	28,744	28,801	25,910	23,611	22,452	23,182	292,480

1	2 Läänit. Gouvernements.	3 Reservipunkkeiden lukumäärä. Postes aux chevaux.	4 Postitalojen lukumäärä. Postes aux ch. de reserve.	5 Hevosten lukumäärä, joita joka vuorokausi on kestikievareissa ollut saatavana. Nombre des chevaux aux postes chaque jour.		7 Toukkukausen Jouree.	8 Heinäkuisen Fevree.	9 Maaliskuun Mars.	
				6 Reservi- hevosia Chevaux de reserve.	5 Vakuisia kyytiväessä Chevaux ordinaires.				
						<b>Vuonna</b>			
1	Uudenmaan lääni . . .	57	—	23	98	223	2,814	2,419	2,811
2	Turun ja Porin » . . .	94	—	31	162	307	2,932	2,794	3,190
3	Hämeen » . . .	112	—	14	163	281	2,409	2,586	3,021
4	Viipurin » . . .	148	7	18	239	82	2,631	2,587	2,992
5	Mikkelin » . . .	69	—	24	92	74	1,127	1,154	1,606
6	Kuopion » . . .	148	—	38	234	368	2,264	2,426	3,044
7	Vaasan » . . .	208	—	1	337	8	2,880	3,111	3,632
8	Oulun » . . .	211	—	30	<sup>1)</sup> 279	423	4,709	5,698	6,245
9	Summa	1,047	7	179	1,604	1,766	21,766	22,775	26,541
							<b>Vuonna</b>		
10	Uudenmaan lääni . . .	54	—	26	121	217	2,820	2,443	2,766
11	Turun ja Porin » . . .	97	4	31	181	294	2,525	2,515	2,704
12	Hämeen » . . .	112	—	11	175	266	2,535	2,401	2,713
13	Viipurin » . . .	143	4	19	245	85	2,680	2,771	2,847
14	Mikkelin » . . .	67	—	32	106	74	1,249	1,530	1,431
15	Kuopion » . . .	149	—	39	229	360	2,556	2,460	2,699
16	Vaasan » . . .	207	—	3	334	17	2,844	3,016	3,659
17	Oulun » . . .	211	—	31	<sup>2)</sup> 285	<sup>3)</sup> 395	4,862	5,449	5,236
18	Summa	1,040	8	192	1,676	1,708	22,071	22,615	24,055

<sup>1)</sup> Sitäpaitsi käytetään 12 poroa kyyditykseen.

<sup>2)</sup> » » 16 » »

<sup>3)</sup> » » 4 » »

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Hoitokausen Avril.	Toukkukausen Mai.	Kesäkuun Juin.	Heinäkuun Juillet.	Elokuun Aout.	Syyskuun Septembre.	Lokakuun Octobre.	Marraskuun Novembre.	Joulukuun Decembre.	Koko vuonna Toute l'année.
<b>1899.</b>									
2,988	3,344	4,073	4,393	4,216	3,342	3,311	2,907	3,076	39,594
3,572	3,079	2,879	2,688	2,678	2,629	2,701	2,516	3,077	34,735
2,690	3,067	3,919	3,670	3,661	2,971	3,131	2,690	2,666	36,481
3,447	4,001	4,097	4,182	4,136	3,755	3,629	3,074	3,105	41,636
1,344	1,452	1,699	1,647	1,596	1,468	1,479	1,284	1,199	17,055
2,542	3,248	3,808	3,558	3,295	3,007	2,948	2,714	2,624	35,178
3,557	3,674	3,674	3,326	3,369	3,250	3,275	3,119	2,879	39,746
6,136	5,707	7,898	7,053	6,824	6,127	6,295	5,268	5,069	73,049
26,276	27,572	32,047	30,417	29,775	26,549	26,769	23,592	23,695	317,774
<b>1900.</b>									
2,875	3,018	4,182	4,328	4,102	3,107	3,010	2,568	2,887	38,106
3,210	2,683	2,558	2,563	2,523	2,178	2,472	2,268	3,002	31,201
2,815	2,809	3,715	3,606	3,486	2,848	2,766	2,518	2,532	34,744
3,292	3,805	3,987	3,853	3,912	3,416	3,197	2,910	3,206	39,876
1,470	1,647	1,567	1,536	1,472	1,405	1,281	1,271	1,156	17,015
2,371	3,016	3,443	3,236	3,216	3,032	2,856	2,745	2,609	34,239
3,304	3,242	3,379	3,267	3,279	2,960	3,337	3,058	2,994	38,369
5,704	4,782	7,910	7,073	7,229	6,407	5,137	4,517	5,274	69,580
25,041	25,002	30,741	29,462	29,219	25,353	24,056	21,855	23,660	303,130

lukumäärä. — Nombre des tours des chevaux.

## 17. Ajanjaksona 1896—1900

Nombre des faillites

1	1896.			5	1897.			8	1898.		
	2	3	4		6	7	9		10		
Läänit. Gouvernements.	Länsimäki. Nombre.			Länsimäki. Nombre.	Länsimäki. Nombre.			Länsimäki. Nombre.	Länsimäki. Nombre.		
	Veroja pestettiin mukaan. Suomen markkaa. Total de passif.				Veroja pestettiin mukaan. Suomen markkaa. Total de passif.				Veroja pestettiin mukaan. Suomen markkaa. Total de passif.		
1 Uudenmaan lääni . . .	51	351,039	618,426	37	587,982	1,794,925	44	1,950,122	2,240,881		
2 Turun ja Porin » . . .	36	634,846	926,092	35	1,678,946	1,734,958	20	760,819	598,902		
3 Hämeen » . . .	24	343,164	358,034	33	1,715,869	1,730,250	20	903,256	1,108,493		
4 Viipurin » . . .	31	2,183,365	2,503,658	14	389,986	550,110	20	633,707	697,400		
5 Mikkelin » . . .	5	528,441	612,649	5	27,785	79,737	5	20,772	38,617		
6 Kuopion » . . .	17	667,767	745,037	8	207,928	205,336	14	444,352	487,450		
7 Vaasan » . . .	28	1,202,189	1,305,090	23	662,680	783,182	21	706,958	808,058		
8 Oulun » . . .	6	276,178	306,449	6	321,038	286,773	8	214,721	308,283		
9 Summa	198	6,186,989	7,375,435	161	5,592,214	7,165,271	152	5,634,707	6,288,084		
10 Siitä kaupungeissa . . .	145	4,188,484	5,065,473	119	4,019,238	5,444,184	115	4,470,578	4,790,099		
11 » maalaiskunnissa . .	53	1,998,505	2,309,962	42	1,572,976	1,721,087	37	1,164,129	1,497,985		

## tapahtuneita vararikkoja.

1896—1900.

11	1899.			14	1900.			Summa 1896—1900.				
	12	13	15		16	17	18	19	20			
Länsimäki. Nombre.	Länsimäki. Nombre.			Länsimäki. Nombre.	Länsimäki. Nombre.			Länsimäki. Nombre.	Länsimäki. Nombre.	Länsimäki. Nombre.	Länsimäki. Nombre.	Länsimäki. Nombre.
	Veroja pestettiin mukaan. Suomen markkaa. Total de passif.				Veroja pestettiin mukaan. Suomen markkaa. Total de passif.							
55	3,861,445	4,728,255	62	3,210,568	3,653,735	249	9,961,156	13,036,222	—	3,075,066	1	
59	3,415,944	4,456,131	47	2,071,035	2,576,572	197	8,561,590	10,292,655	—	1,731,065	2	
56	2,394,807	2,948,546	55	1,240,955	2,043,576	188	6,598,051	8,188,899	—	1,590,848	3	
32	857,751	1,095,570	43	3,329,485	3,756,537	140	6,394,294	8,603,275	—	2,208,981	4	
12	584,314	883,522	11	394,292	410,461	38	1,555,604	2,024,986	—	469,382	5	
35	649,931	838,591	24	1,223,135	1,239,783	98	3,193,113	3,516,197	—	323,084	6	
69	3,702,028	4,369,121	46	1,338,340	3,122,703	187	7,612,195	10,388,154	—	2,775,959	7	
42	1,409,403	1,583,580	31	1,437,610	1,370,403	93	3,658,950	3,855,488	—	196,538	8	
360	16,875,623	20,903,316	319	13,245,420	18,173,770	1,190	47,534,953	59,905,876	—	12,370,923	9	
228	13,643,538	16,652,036	209	10,600,771	13,410,396	816	36,922,609	45,362,188	—	8,439,579	10	
132	3,232,085	4,251,280	110	2,644,649	4,763,374	374	10,612,344	14,543,688	—	3,931,344	11	

18. Tietoja Suomen kaupungeille kuuluvasta maasta, y. m. vuoden 1900 lopulla.

Superficie des terres etc. appartenant aux villes à la fin de l'année 1900.

1 Kaupungit. Villes.	2 Koko pinta-ala. Toute la superficie. Hehtaaria. Hectares.	3 Kaupungille kuuluvaa maata. Terres appartenant aux villes.							9 muu maa ja jou- tomat avec autres cédés.	10 Toritjaavonai- set paikat. Marchés. Lukumäärä. Nombre.	11 Yhteensä Hectares.	12 Katujen Rues.		13 Yhteensä Longueur, mètres. Lukumäärä. Nombre.	14 Lukumäärä. Nombre.	15-20 Taloja. Propriétés.					
		4 Siitä De la superficie appartient										15 Siitä De ce nombre appartient									
		5 tiet avec routes	6 viljeltyt tilukset avec champs	7 niityt ja laitumet avec prés et pâtis.	8 metsät avec bois	16 Suomen valtion omistama. à l'Etat de Finlande.	17 Venäjän valtion omistama. à la couronne Russe.	18 kaupungin omistama. à la ville.				19 yksityisten omistama. aux particuliers.	20 yksityisten yhtiöskuntain tai seurojen omistama. aux associations.								
Helsinki . . . . .	1,798	632	115		1,051				?	421	181	58,277	1,461	66	17	63	217	1,098			
Porvoo . . . . .	1,003	81	1	4	157	172	452	136	3	5	25	14,317	322	4	—	7	2	8	301		
Loviisa . . . . .	1,951	77	7	7	98	174	1,500	88	5	3	39	9,114	352	1	—	10	—	—	341		
Tammisaari . . . . .	1,322	71	3	1	464	139	488	156	8	6	54	12,642	219	2	—	7	1	2	207		
Hankoniemi . . . . .	320	15	9	2	54	5	150	85	5	3	16	3,550	156	3	—	5	—	—	148		
Turku . . . . .	2,770	1,020	8	57	453	230	500	502	12	32	106	63,300	1,077	16	2	39	—	58	962		
Naantali . . . . .	214	69	6	1	10	23	100	5	2	1	8	2,700	193	—	—	4	—	1	188		
Maarianhamina . . . . .	300	69	7	2	213			9	2	2	15	8,599	102	1	—	4	—	2	95		
Uusikaupunki . . . . .	1,219	76	1	7	158	74	190	713	4	9	19	14,067	259	—	—	4	2	2	251		
Rauma . . . . .	3,055	145	5	21	221	140	1,367	1,156	9	5	36	24,000	307	1	—	10	1	6	289		
Pori . . . . .	3,245	205	32	50	755	1,410	678	115	9	9	96	45,800	706	5	—	20	1	34	646		
Hämeenlinna . . . . .	1,250	35	?	?	143	180	892		4	5	22	20,000	242	6	—	4	1	5	226		
Tampere . . . . .	959	239	34	9	150	47	360	70	9	22	79	37,134	944	7	1	42	—	144	750		
Viipuri . . . . .	1,034	978	56	—	—	—	—	—	10	6	96	28,920	945	29	36	73	—	72	735		

Hamina . . . . .	3,445	77	7	1	123	703	2,193	341	4	5	30	9,778	339	5	4	6	2	4	318
Lappeenranta . . . . .	343	90	77	13	163				8	7	21	6,198	238	14	12	6	3	2	201
Käkisalmi <sup>1)</sup> . . . . .	1,367	80	1	4	174	140	923	45	1	1	32	14,458	217	1	—	5	1	1	209
Sortavala . . . . .	144	41	38	18	28		13	6	4	5	43	11,700	188	6	—	10	2	2	168
Kotka . . . . .	827	79	14	6	39	30	444	215	5	6	25	7,225	290	—	2	13	1	2	272
Mikkeli . . . . .	658	100	4	25	99	400		30	5	7	21	14,000	161	6	—	5	—	2	148
Heinola . . . . .	2,889	42	9	4	291	175	1,687	681	2	1	14	6,700	107	1	—	5	1	3	97
Savonlinna . . . . .	269	35	53	7	29	60	65	20	8	5	23	5,900	166	2	1	4	1	2	156
Kuopio <sup>1)</sup> . . . . .	5,325	139	24	5	368	408	4,381		4	8	35	35,778	693	35	1	11	—	7	639
Joensuu . . . . .	1,508	164	11	5	61	500	685	82	2	4	19	16,600	164	4	—	6	2	1	151
Iisalmi . . . . .	1,072	76	1	5	123	96	541	230	4	6	16	5,772	80	—	—	5	—	—	75
Nikolainkaupunki . . . . .	3,977	192	15	25	1,471	627	1,388	259	5	6	29	25,452	458	15	1	9	1	5	427
Kaskinen . . . . .	751	108	1	1	31	38	567	5	4	5	19	17,753	198	—	—	3	1	—	194
Kristiinankaupunki . . . . .	3,541	32	5	30	592	296	2,442	144	7	4	17	7,112	253	—	—	4	2	3	244
Uusikaarlepyy . . . . .	2,125	48	1	6	260	148	1,650	12	1	1	16	8,651	140	—	—	2	1	—	137
Pietarsaari . . . . .	1,795	46	—	22	358	219	965	185	3	2	34	9,046	307	2	—	4	1	2	298
Kokkola . . . . .	3,298	35	3	22	760	68	2,055	355	5	3	13	6,095	242	—	—	13	1	3	225
Jyväskylä . . . . .	606	109	19	6	99	10	123	240	4	5	19	13,961	314	5	—	166	1	—	142
Oulu . . . . .	4,721	135	25	41	691	987	2,354	488	4	7	30	25,430	768	12	—	12	2	13	729
Raahe . . . . .	1,963	60	5	140	438	362	862	96	5	3	15	9,500	421	2	—	8	2	6	403
Tornio . . . . .	7,466	22		4	260	99	4,276	2,305	3	5	16	8,500	119	1	2	3	1	1	111
Kajaani . . . . .	11,273	35	1	13	147	350	9,677	1,050	6	5	10	5,000	98	1	—	6	1	1	89
Kemi . . . . .	581	50	4	1	39	158	311	18	1	1.5	9	5,000	117	2	—	5	—	2	108

<sup>1)</sup> Joulukuun 31 p:nä 1895.



## 19. Kaupunkien

## Aperçu des revenus

1 Kaupungit. Villes.	2 Kaupunginasukasten takseeratut tulot. Revenus taxés des habitants des villes.				6 Veroyörien lukumäärä. Nombre des habitants.	7 Yliä veroyöyriä vastaan Montant d'un habitoyer.	8 Tuloveroitus tavallisesta veroyöyristä. Impôt sur cloque «habitoyer».			
	Tuloista ja tontteista. Pour propriétés.	Ehkäennosta ja kaup- palkkiveroista. Pour métiers, com- merce, etc.	Palkka-etuista, elä- keistä y. m. Pour appointements.	Yhteiset tulot. Totat.			Yliä veroyöyriä vastaan Montant d'un habitoyer.	Tuloveroitus tavallisesta veroyöyristä. Impôt sur cloque «habitoyer».	Tuloveroitus tavallisesta veroyöyristä. Impôt sur cloque «habitoyer».	Tuloveroitus tavallisesta veroyöyristä. Impôt sur cloque «habitoyer».
1 Helsinki . . . . .	11,224,000	21,079,600	24,971,200	57,274,800	136,575	400	12	66		
2 Porvoo . . . . .	435,000	1,020,300	1,514,400	2,969,700	9,495	300	7	35		
3 Loviisa . . . . .	161,925	586,050	571,050	1,319,025	3,340	300	5	90		
4 Tammisaari . . . . .	192,200	860,600	473,400	1,526,200	7,060	200	4	20		
5 Hankoniemi . . . . .	313,600	1,468,950	791,750	2,574,300	5,681	400	13	50		
6 Turku . . . . .	2,460,000	8,429,200	9,460,400	20,349,600	45,092	400	12	50		
7 Naantali . . . . .	90,900	414,474	51,210	556,584	2,000	200	2	—		
8 Maarianhamina . . . . .	108,600	628,000	107,400	844,000	4,024	200	5	—		
9 Uusikaupunki . . . . .	212,400	857,800	511,900	1,582,100	7,528	200	5	60		
10 Rauma . . . . .	136,400	1,887,400	271,000	2,264,800	10,820	200	5	40		
11 Pori . . . . .	800,217	5,367,560	2,916,155	9,083,932	20,347	400	13	—		
12 Hämeenlinna . . . . .	796,239	1,188,928	1,501,091	3,486,258	13,397	200	4	—		
13 Tampere . . . . .	3,443,800	11,282,000	9,446,400	24,172,200	106,871	200	6	20		
14 Viipuri . . . . .	2,224,400	7,297,200	5,221,400	14,746,000	32,457	400	11	90		
15 Hamina . . . . .	177,383	853,125	692,714	1,723,222	4,583	300	9	—		
16 Lappeenranta . . . . .	78,900	671,300	583,300	1,333,500	6,666	200	6	—		
17 Kakisalmi . . . . .	65,190	223,950	237,470	526,610	2,715	200	6	36		
18 Sortavala . . . . .	181,200	367,700	656,200	1,205,100	3,916	300	10	—		
19 Kotka . . . . .	376,130	3,391,378	833,440	4,600,948	13,098	300	6	50		
20 Mikkelä . . . . .	?	?	1,750,400	8,752	200	4	83	—		
21 Heinola . . . . .	78,400	332,200	253,000	663,600	3,087	200	7	—		
22 Savonlinna . . . . .	168,800	520,000	400,000	1,088,800	4,950	200	7	—		
23 Kuopio . . . . .	790,600	1,567,800	2,295,000	4,653,400	20,766	200	5	94		
24 Joensuu . . . . .	218,200	1,702,300	279,600	2,200,100	9,162	200	4	50		
25 Iisalmi . . . . .	77,600	352,000	229,000	658,600	3,677	200	3	03		
26 Nikolainkaupunki . . . . .	1,251,600	4,247,500	5,544,700	11,043,800	20,504	400	10	50		
27 Siirto . . . . .	26,063,684	76,567,315	69,816,180	174,197,579	—	—	—	—		

## tulot vuonna 1900.

## des villes en 1900.

9 Summa maksuterveksi tak- seeratujia veroja. Total des taxes sur le revenu et sur les propriétés.	10 Tuloin kaupunkiin ulkosta muista ja verosta. Rec. des biens immeubles.	11 Maksuja liikenteestä sekä elinkeino- ja verosta. Octroi et taxe sur le trafic.	12 Valtioapua. Subvention de l'Etat.	13 Omnia pölvöintiverosta. Participation à la taxe sur l'alcool.	14 Korkeita. Télégraphes.	15 Muista tuloja. Autres recettes.	16 Yhteensä. Total.	
								Smc.
1	1,724,761	976,705	1,062,208	446,971	14,396	119,816	3,209,668	7,554,525
2	71,207	28,142	27,179	12,560	—	6,049	52,771	197,908
3	19,699	21,360	25,533	1,036	419	37,722	61,422	167,191
4	29,652	28,447	7,490	4,122	400	7,310	8,816	86,237
5	62,573	9,118	48,111	29,373	—	669	9,210	159,054
6	563,650	214,546	690,894	147,925	5,642	25,304	416,060	2,064,011
7	4,000	4,900	4,148	—	110	612	4,000	17,770
8	20,120	7,234	12,113	3,600	17,686	429	711	61,893
9	42,157	19,887	17,083	25,180	624	5,100	51,488	161,519
10	58,428	37,777	48,108	23,450	716	568	293,352	462,399
11	264,511	160,962	175,019	77,135	2,311	—	55,075	735,013
12	50,716	17,619	5,634	10,810	998	29,028	146,818	261,623
13	662,600	185,026	128,369	156,198	5,388	36,783	1,471,351	2,645,715
14	386,238	293,610	505,154	143,800	3,058	15,930	422,812	1,770,602
15	39,674	18,523	44,222	24,500	655	1,194	229,586	358,354
16	40,000	25,911	14,353	18,300	415	6,363	40,000	145,342
17	17,471	8,089	588	21,883	310	20,752	25,338	94,381
18	37,820	29,766	17,629	500	291	4,260	54,566	144,832
19	85,137	51,908	162,521	16,590	—	7,139	10,746	334,041
20	42,272	15,305	21,879	4,105	—	2,907	1,585	88,053
21	20,261	19,385	4,603	2,146	—	—	2,071	48,466
22	34,650	6,961	14,834	4,640	346	2,200	40,435	104,066
23	119,127	32,673	44,921	26,201	—	147	73,386	296,455
24	41,229	10,586	25,916	5,300	—	—	25,391	108,422
25	11,141	12,414	9,536	15,087	—	3,583	9,808	61,569
26	211,775	113,037	248,208	35,925	2,344	3,500	3,427	618,216
27	4,660,869	2,349,891	3,366,203	1,575,337	56,109	337,365	6,719,883	18,747,657

1	2	3	4	5	6	7	8	
							9	10
Kaupungit. Villes.	Kaupungin asukasten takseeratut tulot. Revenus taxés des habitants des villes.				Verokirjojen lukumäärä. Nombre des «cartes».	Yhteisveroyhteyden tulomäärä. Montant de l'un «abonné».	Taksereonus tavallisesta veroyhteydestä. Tajut sur charge «habitée».	
	Tuloista ja tontteista. Pour propriétés.	Erikoisesta ja kaup- palihäkeistä. Pour autres, com- munes, etc.	Palkkaneidista, eläk- keistä, y. m. Pour appointements.	Yhteensä tuloja. Total.			Yhteis- veroyhtey- den vastuu. Montant de l'un «abonné».	Yhteis- veroyhtey- den vastuu. Montant de l'un «abonné».
	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.		Smc.	Smc.	Smc.
1 Siirto	26,063,684	76,567,315	69,816,180	174,197,579	—	—	—	—
2 Kaskinen . . . . .	13,285	167,340	75,449	256,074	989	200	7	—
3 Kristiinankaupunki . . . . .	112,500	868,900	235,600	1,217,000	4,429	250	7	25
4 Uusikaarlepyy . . . . .	82,200	266,700	156,800	505,700	2,233	200	6	72
5 Pietarsaari . . . . .	216,400	1,930,400	799,400	2,946,200	27,614	200	2	80
6 Kokkola . . . . .	?	?	?	1,174,000	5,870	200	1	40
7 Jyväskylä . . . . .	?	?	?	2,037,400	10,187	200	3	40
8 Oulu . . . . .	677,706	4,735,827	2,626,471	8,040,004	18,609	350	13	90
9 Raahе . . . . .	101,160	296,220	1,300,410	1,697,790	4,738	300	10	11
10 Tornio . . . . .	61,200	438,400	333,000	832,600	1,505	200	1	06
11 Kajaani . . . . .	52,965	175,350	287,385	515,700	2,036	200	3	25
12 Kemi . . . . .	114,800	1,315,500	266,330	1,696,630	6,677	250	4	75
13 Summa	1)27,495,900	1)86,761,952	1)75,897,025	195,116,677	—	—	—	—

1) Tietoja puuttuu Mikkelistä, Kokkolasta ja Jyväskylästä.

9	10	11	12	13	14	15	16
Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.
Summa maksatavista tak- seeratuista veroista. Total des taxes sur le revenu et sur les propriétés.	Tuloina kaupungein alustusta maasta ja vedestä. Rec. des biens immeubles.	Maksujen yhteensä sekä erikseenmaksuina. Ochroi et taxe sur le profit.	Vahingon- sakonnot de l'Etat.	Oman palvelusverosta. Portionnement à la taxe sur le tabac.	Kokojen Induits.	Muuta tuloja. Autres recettes.	Yhteensä. Total.
4,660,869	2,349,891	3,366,203	1,257,337	56,109	337,365	6,719,883	18,747,657
6,048	2,577	6,073	1,540	127	3,066	9,650	29,081
32,110	15,560	24,286	—	419	—	14,533	86,908
15,006	6,149	4,888	3,400	—	311	10,527	40,281
77,271	11,877	100,672	19,118	437	5,205	43,818	258,398
8,218	23,259	38,572	2,600	349	3,965	1,588	78,551
34,636	6,452	15,426	1,790	—	1,737	23,641	83,682
258,575	37,008	125,086	20,949	2,475	1,934	28,482	474,509
48,002	9,697	17,399	4,094	419	—	28,180	107,791
1,595	17,541	42,559	2,250	182	10,447	9,694	84,268
6,159	7,571	2,800	3,295	109	1,300	18,069	39,303
30,196	10,699	37,928	22,075	—	—	91,924	192,822
5,178,685	2,498,281	3,781,892	1,388,448	60,626	365,330	6,999,969	20,223,251

## 20. Kaupunkien

## Les dépenses des

1 Kaupungit. Villes.	2 Hallinnosta, lainkäytännöstä, poliisista ja ylöskannosta. Administration et services publiques.	3 Koulutoimeen. Instruction publique.	4 Terveystaloon (lääkärin- ja kir- talonpuhkeita, sairaalatoimia y. m.). Soins hospitalières.	5 Palosammutuslaitokseen. Corps des pompiers.	6 Vankeinhoitoon. Prisons.							
						7 Imp.	8 Imp.	9 Imp.	10 Imp.	11 Imp.	12 Imp.	13 Imp.
1 Helsinki . . . . .	828,021	798,047	241,426	123,151	—	236,192	2,561,817	2,059	191,751	614,012	1,861,393	7,457,869
2 Porvoo . . . . .	24,278	38,635	4,386	11,580	452	404	12,815	223	4,646	19,708	71,877	189,004
3 Loviisa . . . . .	27,421	7,348	5,696	4,418	22	—	14,897	5,804	2,183	88,113	1,023,673	1,176,575
4 Tammissaari . . . . .	24,240	14,574	4,250	2,854	783	—	9,925	3,002	2,825	9,596	14,188	86,237
5 Hankoniemi . . . . .	35,661	70,770	13,955	4,158	349	—	12,503	400	4,048	9,517	25,739	177,100
6 Turku . . . . .	354,463	362,680	122,609	82,992	—	1,246	586,796	4,667	67,309	234,104	244,649	2,061,515
7 Naantali . . . . .	6,000	2,866	—	200	—	—	2,001	140	200	—	2,000	14,907
8 Maarianhamina . . . . .	4,280	8,231	14,905	1,623	295	—	5,445	—	2,005	4,600	6,975	48,359
9 Uusikaupunki . . . . .	18,006	50,669	7,082	3,328	231	—	18,566	3,372	1,762	8,997	23,936	135,949
10 Rauma . . . . .	26,359	45,318	10,150	3,915	708	—	155,762	7,202	3,780	54,044	148,561	455,799
11 Pori . . . . .	141,236	162,208	38,543	10,972	2,457	—	167,637	6,525	25,102	142,471	92,871	790,022
12 Hämeenlinna . . . . .	36,529	33,982	11,818	4,582	645	25,506	12,724	330	28,370	3,600	82,198	240,284
13 Tampere . . . . .	259,659	259,298	51,798	37,635	1,166	—	1,435,972	2,071	20,393	221,167	325,106	2,614,265
14 Viipuri . . . . .	331,803	171,579	68,087	55,024	2,511	6,684	335,879	2,837	39,848	117,530	290,687	1,422,469
15 Hamina . . . . .	27,841	39,163	6,400	9,313	179	1,808	35,656	900	2,600	10,684	218,170	352,714
16 Lappeenranta . . . . .	29,477	32,036	1,485	612	—	250	18,469	—	2,874	6,702	41,405	133,310
17 Kakisalmi . . . . .	9,922	27,460	6,513	3,161	—	—	4,708	—	705	1,040	40,565	94,074
18 Sortavala . . . . .	15,683	4,176	2,500	760	380	—	76,170	680	1,299	11,155	24,934	137,737
19 Kotka . . . . .	64,919	54,265	24,789	22,816	1,332	—	86,839	4,407	15,657	77,843	27,330	380,197
20 Mikkelä . . . . .	27,604	16,923	7,140	4,435	300	—	8,655	1,738	1,729	—	19,529	88,053
21 Heinola . . . . .	16,603	7,933	1,892	537	537	—	12,065	254	754	3,948	7,157	53,756
22 Savonlinna . . . . .	16,141	7,987	2,626	1,942	340	—	7,216	90	1,683	3,345	31,165	72,535
23 Kuopio . . . . .	54,352	79,439	9,365	7,862	1,200	—	66,927	1,743	9,490	32,817	47,975	311,170
24 Joensuu . . . . .	17,734	16,203	1,890	2,792	200	—	33,057	—	15,072	4,581	21,672	113,201
25 Iisalmi . . . . .	8,428	19,270	2,076	3,709	175	—	5,080	—	350	5,400	4,097	48,585
26 Nikolainkaupunki . . . . .	122,369	133,524	31,856	24,445	2,574	861	227,657	3,036	41,218	56,364	71,684	715,588
27 Kaskinen . . . . .	6,863	3,180	1,364	1,163	77	—	11,571	100	841	720	2,911	28,740
28 Kristinankaupunki . . . . .	19,140	16,731	3,200	313	50	—	10,045	922	2,789	—	33,625	86,815
29 Siirto	2,555,032	2,484,445	700,022	428,647	16,963	272,951	5,936,854	52,502	491,383	1,742,058	4,806,072	19,486,829

## menot vuonna 1900.

## villes en 1900.

7 Majoitusmaksuja. Dépenses pour le logement des troupes.	8 Rakennukset, yleiset työt sekä töiden, katuojen, siltojen y. m. kannossyönnöt. Bâties et travaux publics, tra- vaux d'entretien routes etc. des publiques etc.	9 Kaupungin suoritettavat yleiset rakennukset (kyrönpolito, krun- nuntolastot y. m.). Services des routes, ouvrages publiques etc.	10 Käsitöidenmaksu. Éclaircissement des rues.	11 Korkeita ja pitkäaikaissuorituksia. Intérets et amortissements.	12 Muuta menoja. Autres dépenses.	13 Yhteensä menoja. Total.
236,192	2,561,817	2,059	191,751	614,012	1,861,393	7,457,869
404	12,815	223	4,646	19,708	71,877	189,004
—	14,897	5,804	2,183	88,113	1,023,673	1,176,575
—	9,925	3,002	2,825	9,596	14,188	86,237
—	12,503	400	4,048	9,517	25,739	177,100
1,246	586,796	4,667	67,309	234,104	244,649	2,061,515
—	2,001	140	200	—	2,000	14,907
—	5,445	—	2,005	4,600	6,975	48,359
—	18,566	3,372	1,762	8,997	23,936	135,949
—	155,762	7,202	3,780	54,044	148,561	455,799
—	167,637	6,525	25,102	142,471	92,871	790,022
25,506	12,724	330	28,370	3,600	82,198	240,284
—	1,435,972	2,071	20,393	221,167	325,106	2,614,265
6,684	335,879	2,837	39,848	117,530	290,687	1,422,469
1,808	35,656	900	2,600	10,684	218,170	352,714
250	18,469	—	2,874	6,702	41,405	133,310
—	4,708	—	705	1,040	40,565	94,074
—	76,170	680	1,299	11,155	24,934	137,737
—	86,839	4,407	15,657	77,843	27,330	380,197
—	8,655	1,738	1,729	—	19,529	88,053
—	12,065	254	754	3,948	7,157	53,756
—	7,216	90	1,683	3,345	31,165	72,535
—	66,927	1,743	9,490	32,817	47,975	311,170
—	33,057	—	15,072	4,581	21,672	113,201
—	5,080	—	350	5,400	4,097	48,585
861	227,657	3,036	41,218	56,364	71,684	715,588
—	11,571	100	841	720	2,911	28,740
—	10,045	922	2,789	—	33,625	86,815
272,951	5,936,854	52,502	491,383	1,742,058	4,806,072	19,486,829

Suom. Taloud. Tilä.

1	2	3	4	5	6
Kaupungit. Villes.	Hallinnosta, lainkäsittämistä, pohjista ja ylöskannosta. Administration et services publiques.	Koulutoimeen. Instruction publique.	Terveystoihin (lääkärin- ja ka- taloapureita), sivistustoimien y. m.). Soins hygieniques.	Rakennus- ja rakennuslaitoksen. Corps des pompiers.	Vankelaitoihin. Prisons.
	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.
1 Siirto	2,555,032	2,484,445	700,022	428,647	16,963
2 Uusikaarlepyy . . . . .	8,244	5,707	2,530	1,276	24
3 Pietarsaari . . . . .	24,008	40,356	4,109	3,699	72
4 Kokkola . . . . .	25,137	14,645	3,033	4,632	156
5 Jyväskylä . . . . .	25,415	4,177	2,730	2,195	1,326
6 Oulu . . . . .	89,602	67,196	13,489	7,867	1,930
7 Raahel . . . . .	15,295	10,594	4,347	7,718	86
8 Tornio . . . . .	20,278	13,819	2,908	3,574	724
9 Kajaani . . . . .	8,100	8,000	1,300	200	100
10 Kemi . . . . .	17,988	42,942	3,311	1,945	813
11 Summa	2,789,099	2,691,881	737,779	461,753	22,194

7	8	9	10	11	12	13
Majoitusmaksuja. Dépenses pour le logement des troupes.	Rakennukset, yleiset työt sekä korien, kateiden, siltöiden y. m. kunnossapitoihin. Edellyks et travaux publics, ten- vretien y. m. y. m. Services des routes, charges publiques etc.	Kaupungin suorittamat yleiset rakennukset (kyläkirjo, kuu- nuntösten y. m.). Services des routes, charges publiques etc.	Katuväläistykseen. Edellyks des rues.	Kokkeja ja pilloimansuorittajista. Interets et amovissements.	Muita menoja. Autres dépenses.	Yhteiset menot. Total.
Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.
272,951	5,936,854	52,502	491,283	1,742,058	4,806,072	19,486,829
—	3,700	500	500	7,827	7,473	37,781
—	51,291	200	1,020	—	53,831	178,586
—	1,629	108	1,971	—	12,130	63,441
—	28,350	—	3,485	19,910	1,168	88,756
—	333,683	1,102	9,354	71,626	98,084	693,933
—	333,580	167	996	26,051	74,949	473,783
943	21,748	2,540	3,233	—	23,799	93,566
—	2,500	300	800	1,800	16,209	39,309
—	70,804	5,119	1,250	1,849	26,376	172,397
273,894	6,784,139	62,538	513,892	1,871,121	5,120,091	21,328,381

## 21. Maalaiskuntien tulot ja menot sekä

## Recettes et dépenses des communes rura-

1	L ä ä n i . Gouvernements.	T u l o j a . — Recettes.			
		Maksatuiksi tal- seuravirastoja. Taxes sur le revenu.	Aseutunajoin, kirkkojen hallitustensa ja kaste- mureitten y. m. Revettes, legs et dona- tions.	Muuta tuloja. Autres recettes.	Yhteensä. Total.
<b>Vuonna</b>					
1	Uudenmaan lääni . . . . .	367,687	46,085	119,136	532,908
2	Turun ja Porin » . . . . .	519,314	32,214	94,928	646,456
3	Hämeen » . . . . .	462,089	19,579	53,306	534,924
4	Viipurin » . . . . .	757,473	41,670	119,387	918,530
5	Mikkelin » . . . . .	269,293	13,421	79,727	362,441
6	Kuopion » . . . . .	574,405	17,465	113,887	705,757
7	Vaasan » . . . . .	540,204	32,557	159,811	732,572
8	Oulun » . . . . .	464,564	46,849	129,182	640,595
9	Summa	3,954,979	249,840	869,364	5,074,183
<b>Vuonna</b>					
10	Uudenmaan lääni . . . . .	405,903	44,150	75,728	525,781
11	Turun ja Porin » . . . . .	564,373	62,749	116,263	743,385
12	Hämeen » . . . . .	493,308	16,449	88,548	598,305
13	Viipurin » . . . . .	839,421	61,453	77,688	978,562
14	Mikkelin » . . . . .	317,203	5,112	68,975	391,290
15	Kuopion » . . . . .	636,740	19,882	126,254	782,876
16	Vaasan » . . . . .	577,585	20,571	190,105	788,261
17	Oulun » . . . . .	407,811	20,441	117,378	545,630
18	Summa	4,242,344	250,807	860,939	5,354,090
<b>Vuonna</b>					
19	Uudenmaan lääni . . . . .	409,433	51,891	99,185	560,509
20	Turun ja Porin » . . . . .	557,650	51,717	146,066	755,433
21	Hämeen » . . . . .	545,541	34,373	90,413	670,327
22	Viipurin » . . . . .	929,000	47,819	80,513	1,057,332
23	Mikkelin » . . . . .	332,132	7,030	86,224	425,386
24	Kuopion » . . . . .	615,083	9,974	125,498	750,555
25	Vaasan » . . . . .	623,311	24,435	150,892	798,638
26	Oulun » . . . . .	452,046	29,971	117,498	599,515
27	Summa	4,464,196	257,210	896,289	5,617,695

## maksamattomat velat 1896—1900.

## les ainsi que leurs dettes 1896—1900.

6	7	8	9	10	11	12	13							
								M e n o j a . — Dépenses.						
								Kunnallishallinto. Administration com- municipale.	Konkotoimint. Ecoles.	Pallais et routes.	Käytökseen, kesti- ketevelhin ja maan- katon korjauksiin. Reparations et routes.	Terveys- ja sairas- hoito. Hygiène.	Kokkoja ja pitäjän yhteismyymälästä. Industries et autres services.	Muuta menoja. Autres dépenses.
Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.	Smc.							
<b>1896.</b>														
36,919	156,162	72,185	26,732	49,246	141,786	483,030	622,910							
45,773	125,640	159,089	30,127	49,381	214,616	624,626	380,904							
33,272	125,445	112,057	39,044	67,428	129,035	506,281	490,592							
63,009	247,824	133,339	66,192	113,708	257,286	881,358	944,128							
38,825	13,421	55,398	75,634	32,443	17,628	128,842	225,504							
41,821	123,063	100,620	62,725	116,746	294,642	739,617	778,672							
34,666	136,560	133,319	39,275	89,896	287,255	720,961	864,624							
36,621	84,167	134,129	40,166	120,870	249,941	665,894	1,003,542							
330,906	1,054,259	920,372	336,704	624,893	1,703,403	4,970,537	5,307,876							
<b>1897.</b>														
41,375	131,373	82,306	30,559	57,965	123,735	467,313	493,148							
47,013	167,643	155,327	40,968	69,753	209,395	690,099	375,249							
37,826	146,195	112,984	43,545	76,587	150,936	568,073	453,742							
70,857	230,139	131,417	68,232	73,155	305,010	878,810	869,057							
41,110	73,984	91,692	30,789	23,217	145,492	406,284	235,597							
45,131	132,577	108,937	61,163	88,440	315,164	751,412	604,135							
35,455	145,566	170,996	47,887	73,089	292,222	765,215	992,016							
38,600	91,814	125,930	31,648	72,286	186,728	547,066	1,033,506							
357,427	1,119,291	979,589	354,791	534,492	1,725,682	5,074,272	5,056,450							
<b>1898.</b>														
42,181	155,590	68,855	47,932	43,512	129,389	487,459	460,720							
56,963	204,946	153,338	48,443	58,142	210,848	732,680	374,548							
53,481	223,722	115,448	43,937	63,099	155,924	655,611	548,669							
68,611	254,859	184,785	78,148	75,473	318,331	980,207	951,935							
37,812	99,516	78,464	38,118	26,394	140,087	420,391	180,193							
42,942	148,984	118,425	65,847	70,533	279,272	726,003	480,428							
39,258	172,966	219,563	43,210	61,915	225,724	762,636	991,062							
40,067	101,026	140,695	45,381	74,727	191,308	593,204	798,503							
381,315	1,361,609	1,079,573	411,016	473,795	1,650,883	5,358,191	4,786,058							



## 22. Erityisluettelo maksettavaksi lasketusta kruununylöskannosta

## Montant des contributions directes au

1	2		3		4	
	Vakiinaista veroa. <i>Impôt foncier.</i>		Kruunun kymmenyksii. <i>Dîme de la couronne.</i>		Hengeltä maksettavia veroja. <i>Cote personnelle.</i>	
L ä ä n i. <i>Gouvernements.</i>	<i>Smc.</i>	<i>7m.</i>	<i>Smc.</i>	<i>7m.</i>	<i>Smc.</i>	<i>7m.</i>
<b>Vuonna</b>						
1 Uudenmaan lääni . . . . .	277,644	65	35,504	90	200,603	—
2 Turun ja Porin » . . . . .	752,333	86	72,174	78	308,915	40
3 Hämeen » . . . . .	423,510	23	41,374	22	199,896	95
4 Viipurin » . . . . .	155,629	73	24,321	42	284,967	—
5 Mikkelin » . . . . .	199,606	72	17,689	62	153,216	92
6 Kuopion » . . . . .	201,245	28	27,171	04	213,118	83
7 Vaasan » . . . . .	366,864	39	62,461	75	282,645	—
8 Oulun » . . . . .	236,885	20	41,380	41	167,445	13
9 Summa	2,613,720	06	322,078	14	1,810,808	23
<b>Vuonna</b>						
10 Uudenmaan lääni . . . . .	278,655	17	35,056	40	204,198	—
11 Turun ja Porin » . . . . .	741,183	30	71,207	59	325,154	80
12 Hämeen » . . . . .	428,883	06	41,125	99	207,063	35
13 Viipurin » . . . . .	161,563	81	24,034	20	289,623	—
14 Mikkelin » . . . . .	197,156	70	17,577	20	155,678	06
15 Kuopion » . . . . .	224,100	47	26,940	25	218,000	25
16 Vaasan » . . . . .	367,032	43	61,885	05	289,515	—
17 Oulun » . . . . .	238,745	33	41,498	53	167,927	05
18 Summa	2,637,320	27	319,325	21	1,857,159	51
<b>Vuonna</b>						
19 Uudenmaan lääni . . . . .	279,973	52	35,517	26	214,791	96
20 Turun ja Porin » . . . . .	718,204	69	72,440	14	319,050	28
21 Hämeen » . . . . .	440,297	48	41,771	93	212,440	79
22 Viipurin » . . . . .	165,153	57	24,582	45	296,365	—
23 Mikkelin » . . . . .	203,111	62	17,788	82	155,756	60
24 Kuopion » . . . . .	226,844	51	27,205	47	224,969	26
25 Vaasan » . . . . .	370,732	54	62,714	23	295,409	—
26 Oulun » . . . . .	242,512	40	42,116	27	165,463	50
27 Summa	2,646,830	33	324,136	57	1,884,246	39

## ja maksamattomista rästeistä kussakin läänissä vuosina 1896—1900.

## profit de l'Etat et les restes 1896—1900.

5		6		7		8		9	
Arentirahoja. <i>Revenu des terres domaniales.</i>		Muuta ylöskantoa. <i>Autres droits.</i>		Yhteensä maksettavaksi laskettaa kruunun-ylöskantoa. <i>Total des contributions.</i>		Lyhennysti. <i>A déduire des recettes.</i>		Maksamattomia rästeistä 31 p:nä joulukuuta. <i>Restes.</i>	
<i>Smc.</i>	<i>7m.</i>	<i>Smc.</i>	<i>7m.</i>	<i>Smc.</i>	<i>7m.</i>	<i>Smc.</i>	<i>7m.</i>	<i>Smc.</i>	<i>7m.</i>
<b>1896.</b>									
93,213	97	227,194	86	834,161	38	18,781	18	3,966	82
194,193	27	167,406	05	1,495,023	36	15,715	99	1,884	92
86,712	06	93,148	50	844,641	98	8,919	68	1,253	86
35,123	04	812,272	77	1,312,313	96	55,023	64	49,067	70
28,787	02	43,608	24	442,908	52	9,619	28	1,384	70
14,043	35	69,906	85	525,485	35	14,231	85	635	87
32,834	22	151,423	38	896,228	74	17,204	50	1,754	65
52,292	03	61,269	40	559,272	17	22,742	58	1,239	04
537,198	98	1,626,230	05	6,910,035	46	162,238	70	61,187	56
<b>1897.</b>									
95,244	33	243,573	27	856,727	17	19,122	54	2,684	74
197,840	20	167,632	40	1,503,018	29	15,392	93	1,551	16
85,701	02	89,826	11	852,599	53	9,669	99	2,153	79
36,245	55	589,835	58	1,101,302	14	19,974	59	23,555	21
28,758	44	46,976	85	446,147	25	6,608	29	509	11
13,600	—	82,427	38	565,068	35	15,092	97	666	88
33,397	48	130,989	33	882,319	29	16,874	15	1,340	03
53,171	89	53,885	95	555,228	75	17,354	62	1,013	10
543,958	91	1,405,146	87	6,762,910	77	120,090	08	33,474	02
<b>1898.</b>									
97,515	65	253,389	97	881,188	36	17,059	29	4,702	74
202,196	78	205,323	81	1,517,215	70	13,324	55	1,963	12
89,492	85	83,553	90	867,556	95	9,852	29	1,394	66
42,196	23	663,224	54	1,191,521	79	12,589	99	15,831	67
29,962	02	43,077	52	449,696	58	5,888	77	315	15
14,651	16	68,787	93	562,458	33	14,722	84	277	40
33,577	53	132,544	64	894,977	94	15,673	01	1,391	04
54,475	06	85,932	53	590,499	76	17,212	33	668	03
564,067	28	1,535,834	84	6,955,115	41	106,323	07	26,543	81

1	2		3		4	
	Vakiinaista veroa. <i>Impôt foncier.</i>		Kruunun kymmenyksia. <i>Dime de la couronne.</i>		Hengeltä maksettavia veroja. <i>Cote personnelle.</i>	
L ä ä n i. <i>Gouvernements.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ps.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ps.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ps.</i>
					<b>Vuonna</b>	
1 Uudenmaan lääni . . . . .	287,662	69	35,939	19	211,789	—
2 Turun ja Porin » . . . . .	761,110	77	73,729	31	332,220	11
3 Hämeen » . . . . .	452,153	40	42,730	27	213,527	54
4 Viipurin » . . . . .	170,756	82	24,443	96	312,723	—
5 Mikkelin » . . . . .	205,811	98	18,000	30	156,892	74
6 Kuopion » . . . . .	229,292	97	27,499	22	228,058	90
7 Vaasan » . . . . .	375,997	25	63,905	41	299,766	—
8 Oulun » . . . . .	247,137	99	43,335	63	166,243	50
9 Summa	2,729,923	87	329,583	29	1,921,220	79
					<b>Vuonna</b>	
10 Uudenmaan lääni . . . . .	232,922	39	38,006	22	226,461	03
11 Turun ja Porin » . . . . .	784,386	64	160,042	18	334,840	29
12 Hämeen » . . . . .	415,722	48	43,293	92	230,097	19
13 Viipurin » . . . . .	170,569	94	25,160	67	316,349	18
14 Mikkelin <sup>1)</sup> » . . . . .	207,183	41	18,304	21	158,837	58
15 Kuopion » . . . . .	233,829	21	27,840	29	229,928	98
16 Vaasan » . . . . .	380,876	28	66,048	42	302,989	38
17 Oulun » . . . . .	251,795	32	44,478	08	177,144	11
18 Summa	2,677,285	67	423,173	99	1,976,647	74

<sup>1)</sup> Kaupunkeja koskevat tiedot ovat vuodelta 1899.

5		6		7		8		9	
Arentirahoja. <i>Revenu des terres domaniales.</i>		Muuta ylöskantoa. <i>Autres droits.</i>		Yhteensä maksettavaksi laskettua kruunun-ylöskantoa. <i>Total des contributions.</i>		Lyhennyksiä. <i>A défalquer des recettes.</i>		Maksamattomia västejä 31 p:nä joulukuuta. <i>Restes.</i>	
<i>Smc.</i>	<i>ps.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ps.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ps.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ps.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ps.</i>
<b>1899.</b>									
98,703	05	253,431	67	887,525	60	18,633	32	1,346	76
198,927	26	218,510	17	1,584,497	62	14,858	90	1,820	29
90,059	37	93,546	63	892,017	21	9,460	69	2,189	73
52,316	54	613,567	20	1,173,807	52	16,220	52	17,063	11
30,239	21	38,501	78	449,446	01	8,588	40	469	02
14,879	89	72,592	52	572,323	50	16,371	51	583	05
34,270	24	167,552	76	941,491	66	17,326	25	2,247	24
56,632	44	71,700	69	585,050	25	18,315	36	259	74
576,028	—	1,529,403	42	7,086,159	37	119,774	95	25,978	94
<b>1900.</b>									
100,042	62	309,840	68	907,272	94	17,680	34	1,460	57
202,185	68	217,569	51	1,698,974	30	16,002	64	4,132	67
92,827	26	165,705	74	947,646	59	11,496	16	1,802	52
47,151	84	517,543	15	1,076,774	78	20,282	89	19,606	85
30,984	71	56,238	94	471,548	85	10,376	23	284	25
14,936	40	80,607	17	587,142	05	24,868	11	1,123	97
35,444	05	133,229	—	918,587	13	17,928	39	1,719	01
57,394	66	70,579	52	601,391	69	22,405	24	2,224	10
580,917	22	1,551,313	71	7,209,338	33	141,040	—	32,353	94



23. Erityisluettelo yleisten ulostekojen suuruudesta keskimäärin manttaalilta kussakin maalaiskunnassa vuonna 1900.

Contributions sur les terres en 1900.

1 Kunta. <i>Communes.</i>	2 Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. <i>Contributions en moyenne par chaque „mantal“.</i>																			
	3 Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruununkymmenyksiä). <i>Impôts fonciers.</i>				4 Välillisiä ulostekoja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kestikievareja y. m.). <i>Impôts indirects.</i>				6 Palkkaa papistolle ja kirkonpalvelijoille. <i>Appointements du clergé.</i>				8 Kunnallisveroja. <i>Impôts communaux.</i>				10 Summa. <i>Total.</i>			
	Perintö- ja kruununmaata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruununmaata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruununmaata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruununmaata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruununmaata.		Rälssi- maata.	
	<i>Imp.</i>	<i>gräs.</i>	<i>Imp.</i>	<i>gräs.</i>	<i>Imp.</i>	<i>gräs.</i>	<i>Imp.</i>	<i>gräs.</i>	<i>Imp.</i>	<i>gräs.</i>	<i>Imp.</i>	<i>gräs.</i>	<i>Imp.</i>	<i>gräs.</i>	<i>Imp.</i>	<i>gräs.</i>	<i>Imp.</i>	<i>gräs.</i>	<i>Imp.</i>	<i>gräs.</i>
Uudenmaan lääni.																				
Bromarvi . . . . .	292	08	—	—																
Tenhola . . . . .	275	10	16	90																
Tammisaaren maalaisk. . . . .	250	—	40	—																
Pohja . . . . .	208	27	14	64																
Karja . . . . .	329	96	34	64																
Snappertuna . . . . .	304	83	7	26																
Inkoo . . . . .	296	22	16	08																
Degerbyy . . . . .	284	53	—	—																
Karjalohja . . . . .	270	—	—	—																
Sammatti . . . . .	220	—	—	—																
Nummi . . . . .	64	36	32	37																
Pusula . . . . .	102	49	—	—																
Pyhäjärvi . . . . .	177	47	—	—																
Vihti . . . . .	58	50	18	—																
Lohja . . . . .	85	20	9	74																
Siuntio . . . . .	91	08	14	38																
Kirkkonummi . . . . .	104	16	24	41																
Espoo . . . . .	78	80	20	18																
Helsingin pitäjä . . . . .	416	43	3	93																
Nurmijärvi . . . . .	296	24	11	44																
Tuusula . . . . .	313	40	26	90																
Sipoo . . . . .	307	92	12	36																
Porneesi . . . . .	314	16	31	54																
Mäntsälä . . . . .	246	46	39	37																
Pukkila . . . . .	347	85	29	61																
Askola . . . . .	209	33	26	80																

Tietoja puuttuu.

1 Kunta. <i>Communes.</i>	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. <i>Contributions en moyenne par chaque „mantal“.</i>																			
	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruununkym- menyksiä). <i>Impôts fonciers.</i>				Väillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). <i>Impôts indirects.</i>				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. <i>Appointements du clergé.</i>				Kunnallisveroja. <i>Impôts commu- naux.</i>				Summa. <i>Total.</i>			
	Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.	
<i>Imp.</i>	<i>piis.</i>	<i>Imp.</i>	<i>piis.</i>	<i>Imp.</i>	<i>piis.</i>	<i>Imp.</i>	<i>piis.</i>	<i>Imp.</i>	<i>piis.</i>	<i>Imp.</i>	<i>piis.</i>	<i>Imp.</i>	<i>piis.</i>	<i>Imp.</i>	<i>piis.</i>	<i>Imp.</i>	<i>piis.</i>	<i>Imp.</i>	<i>piis.</i>	
Porvoon maalaishk. . . . .	292	89	8	25																
Pernaja . . . . .	228	55	19	93																
Liljendaali . . . . .	282	96	32	13																
Myrskylä . . . . .	203	10	26	93																
Orimattila . . . . .	212	17	34	86																
Iitti . . . . .	235	82	28	75																
Jaala . . . . .	248	05	21	25																
Artjärvi . . . . .	247	51	22	55																
Lapträski . . . . .	233	79	25	57																
Elimäki . . . . .	283	67	20	47																
Anjala . . . . .	244	35	12	83																
Ruotsin-Pyhtää . . . . .	264	90	21	50																
Turun ja Porin lääni.																				
Ekkeröö . . . . .	194	30	—	—																
Hammarlanti . . . . .	201	29	—	—																
Jomala . . . . .	201	72	29	81																
Finströmi . . . . .	203	42	—	—																
Geeta . . . . .	200	85	14	45																
Saltviiki . . . . .	203	59	19	59																
Sundi . . . . .	204	97	20	39																
Vordöö . . . . .	199	15	—	—																
Lumparlanti . . . . .	197	52	—	—																
Lemlanti . . . . .	198	79	—	—																
Föglöö . . . . .	179	97	—	—																
Köökari . . . . .	275	09	—	—																
Sottunka . . . . .	187	45	—	—																
Kumlinki . . . . .	199	45	—	—																
Brändöö . . . . .	182	47	—	—																
Iniö . . . . .	122	04	—	—	25	—	—	—	112	—	—	—	16	—	—	—	275	04	—	—
Velkua . . . . .	189	59	—	—	45	—	—	—	120	—	—	—	45	—	—	—	399	59	—	—
Taiassalo . . . . .	173	93	5	77	54	50	48	50	68	—	68	—	21	—	21	—	317	43	143	27

Tietoja puuttuu.

1 Kunta. Communes.	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. Contributions en moyenne par chaque „mantal“.																			
	Kruununveroja (yakinaista veroa ja kruununkym- menyksiä). Impôts fonciers.				Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). Impôts indirects.				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. Appointements du clergé.				Kunnallisveroja. Impôts commu- naux.				Summa. Total.			
	Perintö- ja kruun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- maata.		Rälssi- maata.	
Smc.	ptä.	Smc.	ptä.	Smc.	ptä.	Smc.	ptä.	Smc.	ptä.	Smc.	ptä.	Smc.	ptä.	Smc.	ptä.	Smc.	ptä.	Smc.	ptä.	
Kivimaa . . . . .	171	70	4	80	63	—	37	50	94	—	94	—	71	—	71	—	399	70	207	30
Lokalahti . . . . .	141	93	5	30	70	—	70	—	60	—	60	—	70	—	70	—	341	93	205	30
Vehmaa . . . . .	209	92	5	20	65	—	65	—	60	—	60	—	30	50	41	—	365	42	171	20
Uusikirkko . . . . .	210	10	8	36	50	—	35	—	90	—	85	—	41	10	37	50	391	20	165	86
Uudenkaup. maalaisk. . . . .	253	45	—	—	60	—	—	—	100	—	—	—	60	—	—	—	473	45	—	—
Pyhämaa (Rohdais) . . . . .	278	81	12	16	104	—	104	—	70	—	70	—	68	—	68	—	520	81	254	16
» luoto . . . . .	275	37	8	64	42	30	42	30	68	04	68	04	75	—	75	—	460	71	193	98
Laitila . . . . .	251	16	4	80	76	—	70	—	80	—	80	—	90	—	90	—	497	16	244	80
Karjala . . . . .	277	51	—	—																
Mynämäki . . . . .	266	19	23	31																
Mietoinen . . . . .	195	74	25	98																
Lemu . . . . .	204	98	33	27																
Askainen . . . . .	?	—	—	—																
Merimasku . . . . .	178	—	16	90																
Rymättylä . . . . .	193	84	16	89																
Houtskari . . . . .	199	57	—	—																
Korpoo . . . . .	188	88	—	—																
Navo . . . . .	188	34	15	48																
Parainen . . . . .	201	60	17	85	31	56	25	83	26	30	26	30	30	25	30	25	289	71	100	23
Kakskerta . . . . .	161	90	—	—	75	—	—	—	100	—	—	—	55	—	—	—	391	90	—	—
Kaarina . . . . .	152	80	9	20	60	—	60	—	75	—	75	—	120	—	120	—	407	80	264	20
Piikkiö . . . . .	156	20	15	40	38	—	38	—	49	50	49	50	32	50	32	50	276	20	135	40
Kuusisto . . . . .	139	30	—	—	50	—	—	—	114	—	—	—	32	—	—	—	335	30	—	—
Paimio . . . . .	165	40	17	75	20	—	20	—	130	—	130	—	55	—	55	—	370	40	222	75
Sauvo . . . . .	190	10	15	95	20	70	20	70	50	—	50	—	40	—	40	—	300	80	126	65
Karuna . . . . .																				
Kemiö . . . . .	191	80	9	63	61	82	61	82	58	08	58	08	12	56	12	56	324	26	142	09
Dragsfjärdi . . . . .	207	70	12	84	41	37	55	—	56	10	75	—	48	90	48	90	354	07	191	74
Vestanfjärdi . . . . .	228	68	3	89	47	—	47	—	53	—	53	—	17	50	17	50	346	18	121	39
Hiittinen . . . . .	158	67	—	—	4	50	—	—	135	—	—	—	5	60	—	—	303	77	—	—
Finbyy . . . . .	175	91	11	25	102	—	97	—	38	70	38	70	93	56	93	56	410	17	240	51
Perniö ynnä Yliskylä . . . . .	179	94	9	27	73	—	68	—	59	—	59	—	65	—	65	—	376	94	201	27
Kisko . . . . .	152	04	2	77	47	—	36	—	40	—	40	—	54	20	54	20	293	24	132	97

Tietoja puuttuu.

Tietoja puuttuu.

Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta.  
Contributions en moyenne par chaque „mantal“.

Kunta. Communes.	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruununkym- menyksiä). Impôts fonciers.				Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). Impôts indirects.				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. Appointements du clergé.				Kunnallisveroja. Impôts commu- naux.				Summa. Total.			
	Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.	
	Smf.	7pää	Smf.	7pää	Smf.	7pää	Smf.	7pää	Smf.	7pää	Smf.	7pää	Smf.	7pää	Smf.	7pää	Smf.	7pää	Smf.	7pää
Suomusjärvi . . . . .	195	32	—	—	80	—	—	—	40	—	—	—	20	—	—	—	335	32	—	—
Kiikala . . . . .	226	40	25	53	38	37	38	37	61	30	61	30	25	80	25	80	351	87	151	—
Pertteli . . . . .	194	18	14	17	36	65	36	65	88	64	88	64	36	—	36	—	355	47	175	46
Kuusjoki . . . . .	209	70	—	—	30	50	—	—	111	44	—	—	76	71	—	—	428	35	—	—
Muurila . . . . .	174	92	22	63	90	80	90	80	68	50	63	20	28	50	28	50	362	72	205	13
Uskela . . . . .	190	22	14	39	45	72	45	72	60	22	60	22	61	07	61	07	357	23	181	40
Angelmiemi . . . . .	201	93	17	52	35	77	30	—	52	—	52	—	55	85	55	85	345	55	155	37
Halikko . . . . .	190	79	17	72	64	16	60	—	48	—	48	—	54	90	54	90	357	85	180	62
Marttila . . . . .	172	52	—	—																
Karinainen . . . . .	131	16	—	—																
Koski . . . . .	189	14	—	—																
Euran kappeli . . . . .	169	46	—	—																
Prunkkala . . . . .	169	99	—	—																
Lieto . . . . .	192	92	10	26																
Räntämäki . . . . .	122	19	26	21																
Paattinen . . . . .	256	64	—	—																
Raisio . . . . .	?		—	—																
Naantalin maalaisk. . . . .	127	36	11	41																
Rusko . . . . .	261	31	—	—																
Masku . . . . .	216	87	17	59																
Vahto . . . . .	224	94	18	72																
Nousiainen . . . . .	245	—	12	07																
Pöytyä . . . . .	176	46	21	81																
Oripää <sup>1)</sup> . . . . .	273	66	14	09																
Yläne . . . . .	188	—	7	68																
Honkilahti . . . . .	?	—	—	—	40	—	—	—	147	—	—	—	56	20	—	—	—	—	—	—
Hinnerjoki . . . . .	280	70	—	—	81	50	—	—	116	—	—	—	225	—	—	—	703	20	—	—
Euran pitäjä . . . . .	?	—	—	—	39	80	—	—	75	—	—	—	120	—	—	—	—	—	—	—
Kiukainen . . . . .	?	—	—	—	40	40	—	—	99	90	—	—	58	—	—	—	—	—	—	—
Lappi . . . . .	?	—	—	—	23	50	—	—	114	—	—	—	70	50	—	—	—	—	—	—
Rauman maalaisk. . . . .	275	—	—	—	25	—	—	—	85	—	—	—	160	—	—	—	545	—	—	—
Eurajoki . . . . .	?	—	—	—	30	50	30	50	68	10	68	10	118	30	118	30	—	—	—	—
Luvia . . . . .																				

Tietoja puuttuu.

Tietoja puuttuu.

<sup>1)</sup> Maskun kihlakuntaan kuuluva osa.

1 Kunta. Communes.	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. Contributions en moyenne par chaque „mantal“.																			
	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruununkym- menyksiä). Impôts fonciers.				Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). Impôts indirects.				Palkkaa papistolle ja kirkoupalveli- joille. Appointements du clergé.				Kunnallisveroja. Impôts commu- naux.				Summa. Total.			
	Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.	
Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	
Porin maalaisk. . . . .	?			288	12			132	42			140								
Ulvila . . . . .	243	88	29	45	264		240	166		166		210		210		883	88	645	45	
Nakkila . . . . .	269	40	32	88	263	70	268	70	107	65	107	65	70	70		715	75	479	23	
Kullaa . . . . .	312				285			120				60				777				
Normarkku . . . . .	?				194	98		150				300								
Pomarkku . . . . .	?				207	80		397	20			219	84							
Ahlainen . . . . .	?				220	43	220	43	70		70	217	10	217	10					
Merikarvia . . . . .	160				30			170				120				480				
Siikainen . . . . .	?				365			150				125								
Kankaanpää . . . . .	225	11			115			110				<sup>1)</sup>				450	11			
Honkajoki . . . . .	227	02			110			190				<sup>1)</sup>				527	02			
Karvia . . . . .	225	33			110			170				<sup>1)</sup>				505	33			
Parkano . . . . .	225	14			80			87	50			<sup>1)</sup>				392	64			
Jämijärvi . . . . .	222	35			142			130				50				544	35			
Ikaalinen . . . . .	235	06			200			100				55				590	06			
Viljakkala . . . . .	244	31			150			75				180				649	31			
Hämeenkyrö . . . . .	223	05			150			60				160				593	05			
Lavia . . . . .	223	81			110			120				195				648	81			
Suodenniemi . . . . .	232	22			6	21		62	58			110	23			411	24			
Mouhijärvi . . . . .	185	88			102	68		79	60			72	52			440	68			
Suoniemi . . . . .	191	09			86	80		36	48			16	20			330	57			
Karkku . . . . .	198	10			81	90		44	50			100				424	50			
Tyrvää . . . . .	214	52			176	75		72	18			150				613	45			
Kiikka . . . . .	186	07			200			120				100				606	07			
Kiikoinen . . . . .	199	40			81			97				198	10			575	50			
Kauvatsa . . . . .	261	53			4	80														
Harjavalta . . . . .	182	11																		
Kokemäki . . . . .	200	79																		
Huittinen . . . . .	216	83	4	80																
Köyliö . . . . .	184	27	4	88																
Säkylä . . . . .	201	31																		
Vampula . . . . .	199	99																		

Tietoja puuttuu.

1) Verot suoritetaan veroäyri-luvun mukaan.

1 Kunta. Communes.	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. Contributions en moyenne par chaque „mantal“.																			
	Kruununveroja (yakinaista veroa ja kruununkym- menyksiä). Impôts fonciers.				Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). Impôts indirects.				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. Appointements du clergé.				Kunnallisveroja. Impôts commu- naux.				Summa. Total.			
	Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.	
Smk.	ptä.	Smk.	ptä.	Smk.	ptä.	Smk.	ptä.	Smk.	ptä.	Smk.	ptä.	Smk.	ptä.	Smk.	ptä.	Smk.	ptä.	Smk.	ptä.	
Punkalaidun . . . . .	215	42	—	—																
Alastaro . . . . .	208	85	—	—																
Metsämaa . . . . .	218	14	—	—																
Loimaa . . . . .	204	71	—	—																
Oripää <sup>1)</sup> . . . . .	221	29	—	—																
Hämeen lääni.																				
Asikkala . . . . .	274	44	30	21	56	09	51	41	52	50	52	50	20	50	20	50	403	53	154	62
Hollola . . . . .	285	62	22	84	48	64	46	92	95	—	95	—	60	—	60	—	489	26	224	76
Koski . . . . .	267	74	46	76	19	04	13	90	59	—	59	—	125	—	84	—	470	78	203	66
Kärkölä . . . . .	256	38	—	—	29	95	—	—	89	—	89	—	70	40	70	40	445	73	159	40
Lammi . . . . .	313	88	14	35	13	27	8	41	100	—	100	—	49	—	42	—	476	15	164	76
Nastola . . . . .	245	90	—	—	31	19	—	—	124	—	124	—	250	—	250	—	651	09	374	—
Padasjoki . . . . .	223	39	25	55	27	25	27	25	141	39	141	39	96	—	96	—	488	03	290	19
Hauho . . . . .	245	38	15	46	119	20	23	20	82	50	82	50	73	—	73	—	520	08	194	16
Tuulos . . . . .	243	03	17	15	75	40	74	—	68	90	65	—	43	90	43	90	431	23	200	05
Hattula . . . . .	270	89	16	82	85	—	80	—	60	—	60	—	50	—	50	—	465	89	206	82
Tyrväntö . . . . .	195	37	9	26	80	—	57	50	53	56	50	—	47	52	47	52	376	45	164	28
Hämeenlinnan maalaisk.	175	95	45	29	111	25	91	—	60	—	60	—	27	55	27	55	374	75	223	84
Hausjärvi . . . . .	259	84	22	81	76	—	76	—	61	50	61	50	79	—	79	—	476	34	239	31
Janakkala . . . . .	239	81	12	09	100	—	85	—	78	60	78	60	140	—	140	—	558	41	315	69
Vanaja . . . . .	188	73	12	83	68	—	68	—	64	80	64	80	109	—	109	—	430	53	254	63
Loppi . . . . .	245	74	25	67	120	—	120	—	76	40	76	40	139	—	139	—	581	14	361	07
Renko . . . . .	265	57	—	—	50	38	—	—	60	—	—	—	74	25	—	—	450	20	—	—
Luopioinen . . . . .	235	—	20	70	46	56	46	56	161	—	161	—	50	40	50	40	492	96	278	66
Kuhmalahhti . . . . .	190	—	—	—	47	44	—	—	50	—	—	—	107	05	—	—	394	49	—	—
Eräjärvi . . . . .	190	—	—	—	332	35	—	—	105	—	—	—	35	—	—	—	662	35	—	—
Kuorevesi . . . . .	207	—	—	—	250	—	—	—	124	75	—	—	75	—	—	—	656	75	—	—
Korpilahti . . . . .	207	—	22	30	250	—	250	—	182	30	182	30	190	—	190	—	829	30	644	60
Kuhmoinen . . . . .	240	—	—	—	168	60	—	—	136	60	—	—	82	—	—	—	627	20	—	—
Längelmäki . . . . .	251	—	19	70	231	50	231	50	104	80	104	80	77	—	77	—	664	30	433	—

<sup>1)</sup> Loimaan kihlakuntaan kuuluva osa.

1 Kunta. Communes.	2 Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. Contributions en moyenne par chaque „mantal“.																10		11	
	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruununkym- menyksiä). Impôts fonciers.				Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). Impôts indirects.				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. Appointements du clergé.				Kunnallisveroja. Impôts commu- naux.				Summa. Total.			
	Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.	
	Smf.	piik.	Smf.	piik.	Smf.	piik.	Smf.	piik.	Smf.	piik.	Smf.	piik.	Smf.	piik.	Smf.	piik.	Smf.	piik.	Smf.	piik.
Jämssä . . . . .	224	—	18	40	188	47	188	47	108	—	108	—	157	52	157	52	677	99	472	39
Somero . . . . .	216	10	33	32	118	80	70	—	31	—	31	—	62	—	62	—	427	90	196	32
Somerniemi . . . . .	200	20	23	93	51	96	51	96	48	—	48	—	34	30	34	30	334	46	158	19
Tammela . . . . .	184	15	26	50	109	54	109	54	102	10	102	10	56	88	56	88	452	67	295	02
Jokioinen . . . . .	—	—	18	82	95	—	95	—	22	—	22	—	50	—	50	—	167	—	185	82
Perttula . . . . .	—	—	21	15	—	—	102	86	—	—	39	71	—	—	76	95	—	—	240	67
Humppila . . . . .	295	15	24	53	164	13	164	13	210	—	210	—	64	—	64	—	733	28	462	66
Urjala . . . . .	223	01	22	53	212	—	192	—	64	66	64	66	162	50	162	50	662	17	441	69
Akaa . . . . .	231	30	28	65	54	08	35	20	51	64	51	64	82	40	82	40	419	42	197	89
Kylmäkoski . . . . .	201	65	—	—	187	76	169	50	70	67	70	67	210	—	210	—	670	08	450	17
Sääksmäki . . . . .	212	58	4	93	37	59	10	31	46	82	46	82	34	20	34	20	331	19	96	26
Kalvola . . . . .	205	02	—	—	28	—	12	—	25	71	25	71	74	25	74	25	332	98	111	96
Pirkkala . . . . .	191	72	5	41	109	75	90	85	41	98	41	98	85	30	85	30	428	75	223	54
Ylöjärvi . . . . .	213	06	—	—	210	—	—	—	91	—	—	—	99	—	—	—	613	06	—	—
Messukylä . . . . .	190	52	—	—	90	—	—	—	88	—	—	—	62	50	—	—	431	02	—	—
Kangasala . . . . .	198	85	4	89	71	70	—	—	73	—	—	—	48	—	—	—	391	55	4	89
Lempäälä . . . . .	214	07	—	—	164	—	—	—	60	—	—	—	60	20	—	—	498	27	—	—
Vesilahti . . . . .	261	05	5	35	66	—	50	—	43	80	43	80	82	50	82	50	453	35	181	65
Tottijärvi . . . . .	247	89	4	90	64	—	64	—	69	90	69	90	70	—	70	—	451	79	208	80
Pälkäne . . . . .	219	89	6	72	39	—	34	—	50	—	50	—	15	80	15	80	324	69	106	52
Sahalahti . . . . .	216	22	6	72	38	37	38	37	60	—	60	—	33	—	36	50	347	59	141	59
Orivesi . . . . .	196	28	—	—	200	80	—	—	300	—	—	—	393	42	—	—	1,090	50	—	—
Ruovesi . . . . .	199	12	15	41	218	62	218	62	353	29	353	29	993	55	993	55	1,764	58	1,580	87
Kuru . . . . .	211	34	12	22	262	82	262	82	333	33	333	33	322	98	322	98	1,130	47	931	35
Teisko . . . . .	194	13	—	—	160	70	—	—	120	—	—	—	438	—	—	—	912	83	—	—
Viipurin lääni.																				
Viipurin maalaisk. . . . .	163	32	86	48	278	60	182	70	251	10	251	10	910	10	840	50	1,603	12	1,360	78
Johanneksen pitäjä . . . . .	163	32	90	69	162	30	162	30	215	40	215	40	836	80	836	80	1,377	82	1,305	19
Uusikirkko . . . . .	163	32	90	69	260	40	260	40	248	05	248	05	570	20	570	20	1,241	97	1,169	34
Kuolemajärvi . . . . .	163	32	—	—	200	36	—	—	214	10	—	—	585	80	—	—	1,163	58	—	—
Koivisto . . . . .	163	32	—	—	85	50	—	—	266	20	—	—	590	05	—	—	1,105	07	—	—

Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta.  
Contributions en moyenne par chaque „mantal“.

1 Kunta. Communes.	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		
	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruunun- kymmenyksiä). Impôts fonciers.				Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). Impôts indirects.				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. Appointements du clergé.				Kunnallisveroja. Impôts commu- naux.				Summa. Total.				
	Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		
	Smc.	7/10	Smc.	7/10	Smc.	7/10	Smc.	7/10	Smc.	7/10	Smc.	7/10	Smc.	7/10	Smc.	7/10	Smc.	7/10	Smc.	7/10	
Seiskari ja Lavansaari .	163	32	—	—	13	80	—	—	161	—	—	—	—	24	40	—	—	362	52	—	—
Säkjärvi . . . . .	167	87	—	—	228	15	—	—	248	—	—	—	—	378	—	—	—	1,022	02	—	—
Virolahti . . . . .	110	75	116	—	223	10	223	10	260	—	260	—	—	372	—	372	—	965	85	971	10
Miehikkälä . . . . .	110	75	83	10	223	10	223	10	182	—	182	—	—	206	—	206	—	721	85	694	20
Vehkalahti . . . . .	108	96	80	90	188	12	188	12	268	—	268	—	—	352	10	352	10	917	18	889	12
Sippola . . . . .	108	96	80	90	188	12	188	12	209	—	209	—	—	206	—	206	—	712	08	684	02
Kymi . . . . .	110	75	80	12	224	—	224	—	269	—	269	—	—	210	—	210	—	813	75	783	12
Pyhtää . . . . .	110	75	80	12	224	—	224	—	269	—	269	—	—	188	50	188	50	792	25	761	62
Suursaari ja Tytärsaari .	120	—	—	—	20	20	—	—	182	—	—	—	—	72	—	—	—	394	20	—	—
Lappvesi . . . . .	109	28	57	42	62	07	62	07	196	72	196	72	—	382	29	382	29	750	36	698	50
Luumäki . . . . .	106	95	57	42	4	93	4	93	271	93	271	93	—	447	64	447	64	831	45	781	92
Valkeala . . . . .	109	41	—	—	104	73	—	—	199	49	—	—	—	253	71	—	—	667	34	—	—
Lemi . . . . .	110	51	—	—	26	20	—	—	356	23	—	—	—	133	22	—	—	626	16	—	—
Taipalsaari . . . . .	115	85	—	—	84	56	—	—	203	53	—	—	—	342	45	—	—	746	39	—	—
Savitaipale . . . . .	107	85	—	—	73	27	—	—	285	86	—	—	—	97	78	—	—	564	76	—	—
Suomenniemi . . . . .	99	87	—	—	70	—	—	—	262	71	—	—	—	439	61	—	—	872	19	—	—
Joutseno . . . . .	119	19	60	20	62	24	62	24	283	71	283	71	—	110	16	110	16	575	30	516	31
Ruokolahti . . . . .	150	10	—	—	56	73	—	—	342	56	—	—	—	163	14	—	—	712	53	—	—
Rautjärvi . . . . .	122	15	—	—	43	26	—	—	365	74	—	—	—	220	—	—	—	751	15	—	—
Jääski . . . . .	142	—	—	—	98	61	—	—	377	82	—	—	—	248	15	—	—	866	58	—	—
Kirvu . . . . .	121	—	—	—	84	26	—	—	388	40	—	—	—	302	—	—	—	895	66	—	—
Antrea . . . . .	124	56	60	20	67	92	67	92	258	19	258	10	—	200	10	200	10	650	68	586	32
Muola . . . . .	171	67	117	64	154	58	154	58	371	88	371	88	—	742	14	742	14	1,440	27	1,386	24
Heinjoki . . . . .	176	93	108	84	218	51	218	51	388	65	388	65	—	622	30	622	30	1,406	39	1,338	30
Kivennapa . . . . .	—	—	94	21	—	—	165	88	—	—	323	15	—	—	748	66	—	—	1,331	90	—
Valkjärvi . . . . .	60	74	77	55	101	62	101	62	185	44	185	44	—	176	93	176	93	524	73	541	54
Rautu . . . . .	155	57	110	23	32	30	32	30	552	48	552	48	—	85	18	85	18	825	53	780	19
Hiitola . . . . .	112	66	57	58	205	60	205	60	140	50	140	50	—	178	20	178	20	636	96	581	88
Kaukola . . . . .	112	66	—	—	158	10	—	—	195	60	—	—	—	203	40	—	—	669	76	—	—
Käkisalmen maalaisk. . .	112	66	—	—	168	20	—	—	126	40	—	—	—	192	—	—	—	599	26	—	—
Pyhäjärvi . . . . .	18	43	57	58	182	—	182	—	154	74	154	74	—	186	20	186	20	541	37	580	52
Räisälä . . . . .	112	66	—	—	196	80	—	—	198	20	—	—	—	201	10	—	—	708	76	—	—
Sakkola . . . . .	112	66	57	58	192	—	192	—	130	47	130	47	—	185	—	185	—	620	13	565	05



Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta.  
Contributions en moyenne par chaque „mantta“.

1 Kunta. Communes.	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruununkym- menyksiä). Impôts fonciers.				Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). Impôts indirects.				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. Appointements du clergé.				Kunnallisveroja. Impôts commu- naux.				Summa. Total.			
	Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.	
	Smc.	piä.	Smc.	piä.	Smc.	piä.	Smc.	piä.	Smc.	piä.	Smc.	piä.	Smc.	piä.	Smc.	piä.	Smc.	piä.	Smc.	piä.
Parikkala . . . . .	164	10	110	04	89	05	89	05	452	—	452	—	785	65	785	65	1,490	80	1,436	74
Jaakkima . . . . .	164	20	110	04	111	86	111	86	474	—	474	—	564	82	564	82	1,314	88	1,260	92
Kurkijoki . . . . .	161	36	107	21	276	58	276	58	752	—	752	—	837	95	837	95	2,027	89	1,973	74
Sortavalan maalaisk. . . . .	110	90	—	—	122	30	—	—	369	10	—	—	681	20	—	—	1,283	50	—	—
Uukuniemi . . . . .	110	90	—	—	53	97	—	—	302	05	—	—	252	81	—	—	719	73	—	—
Ruskeala . . . . .	110	90	57	—	172	55	172	55	294	65	294	65	454	53	454	53	1,082	63	978	73
Impilahti . . . . .	152	32	—	—	381	—	—	—	352	—	—	—	98	80	—	—	984	12	—	—
Suistamo . . . . .	145	22	—	—	354	—	—	—	224	—	—	—	140	30	—	—	863	52	—	—
Salmi . . . . .	—	—	56	43	—	—	62	—	—	—	106	—	—	—	42	10	—	—	266	53
Suojärvi . . . . .	—	—	93	93	—	—	67	—	—	—	115	—	—	—	68	80	—	—	344	73
Korpiselkä . . . . .	129	35	84	03	85	—	85	—	122	—	122	—	284	18	284	18	620	53	575	21
Soanlahti . . . . .	—	—	91	69	—	—	195	—	—	—	154	—	—	—	58	62	—	—	499	31
<b>Mikkelin lääni.</b>																				
Hartola . . . . .	518	—	436	—	150	—	120	—	120	—	120	—	148	—	148	—	936	—	824	—
Heinolan maalaisk. . . . .	431	—	380	—	288	—	192	—	288	—	288	—	198	—	198	—	1,205	—	1,058	—
Joutsa . . . . .	625	—	540	—	160	—	160	—	200	—	200	—	280	—	280	—	1,265	—	1,180	—
Luhanka . . . . .	685	—	—	—	150	—	—	—	80	—	—	—	100	—	—	—	1,015	—	—	—
Leivonmäki . . . . .	385	—	—	—	280	—	—	—	120	—	—	—	300	—	—	—	1,085	—	—	—
Mäntyharju . . . . .	445	—	382	—	101	12	101	12	64	—	64	—	264	35	264	35	874	47	811	47
Sysmä . . . . .	475	—	390	—	120	—	120	—	82	—	82	—	160	—	160	—	837	—	752	—
Anttola . . . . .	193	60	—	—	20	—	—	—	100	20	—	—	50	50	—	—	364	30	—	—
Mikkelin maalaisk. . . . .	193	60	24	04	91	—	91	—	118	—	118	—	81	15	81	15	481	75	314	19
Hirvensalmi . . . . .	193	60	—	—	186	18	—	—	169	—	—	—	229	—	—	—	677	78	—	—
Kangasniemi . . . . .	193	60	24	04	56	60	56	60	118	80	118	80	56	60	56	60	443	60	256	04
Ristiina . . . . .	193	60	24	04	78	82	78	82	20	—	20	—	148	11	148	11	440	53	270	97
Juva . . . . .	194	25	23	93	53	80	53	80	83	40	83	40	250	70	250	70	582	15	411	83
Puumala . . . . .	194	25	—	—	47	60	—	—	131	43	—	—	295	83	—	—	669	11	—	—
Joroinen . . . . .	194	25	—	—	59	40	—	—	124	—	—	—	84	—	—	—	461	65	—	—
Haukivuori . . . . .	194	25	—	—	61	45	—	—	115	60	—	—	75	35	—	—	446	65	—	—
Pieksämäki . . . . .	194	25	—	—	69	20	—	—	132	—	—	—	81	—	—	—	476	45	—	—
Jäppilä . . . . .	194	25	—	—	67	30	—	—	128	—	—	—	62	—	—	—	451	55	—	—

1 Kunta. Communes.	2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. Contributions en moyenne par chaque „mantal“.																			
	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruununkym- menyksiä). Impôts fonciers.				Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). Impôts indirects.				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. Appointements du clergé.				Kunnallisveroja. Impôts commu- naux.				Summa. Total.			
	Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.	
	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.	Smc.	ruä.
Rantasalmi . . . . .	185	63	—	—	142	45	—	—	186	50	—	—	206	70	—	—	721	28	—	—
Kangaslampi . . . . .	201	65	—	—	142	45	—	—	208	80	—	—	142	85	—	—	695	75	—	—
Heinävesi . . . . .	203	36	—	—	141	50	—	—	102	50	—	—	374	65	—	—	822	01	—	—
Kerimäki . . . . .	190	15	—	—	80	—	—	—	50	—	—	—	129	18	—	—	449	33	—	—
Savonranta . . . . .	210	43	—	—	109	16	—	—	120	—	—	—	160	—	—	—	599	59	—	—
Enonkoski . . . . .	208	02	—	—	49	—	—	—	150	—	—	—	290	—	—	—	698	82	—	—
Sääminki . . . . .	191	28	—	—	37	80	—	—	117	—	—	—	131	—	—	—	477	18	—	—
Sulkava . . . . .	186	76	24	—	180	—	180	—	140	—	140	—	90	—	90	—	596	24	434	—
Kuopion lääni.																				
Kuopion maalaisk. . . . .	184	—	27	70	101	15	101	15	216	41	216	41	85	10	85	10	586	66	430	36
Karttula . . . . .	200	—	—	—	109	04	—	—	153	18	—	—	101	12	—	—	563	34	—	—
Maaninka . . . . .	190	50	—	—	149	48	—	—	162	—	—	—	—	—	—	—	501	98	—	—
Tuusniemi . . . . .	200	—	—	—	154	60	—	—	250	—	—	—	231	40	—	—	836	—	—	—
Pielavesi . . . . .	193	70	20	30	267	—	267	—	210	—	210	—	200	—	200	—	870	70	697	30
Keitele . . . . .	200	05	—	—	176	—	—	—	210	—	—	—	402	—	—	—	988	05	—	—
Leppävirta . . . . .	189	68	25	15	194	—	194	—	98	—	98	—	92	—	92	—	573	68	409	15
Rautalampi . . . . .	189	68	25	15	253	31	253	31	324	—	324	—	550	—	550	—	1,316	99	1,152	46
Vesanto . . . . .	189	68	—	—	240	93	—	—	450	—	—	—	442	72	—	—	1,323	33	—	—
Suonnejoki . . . . .	189	68	—	—	156	62	—	—	75	46	—	—	258	65	—	—	680	41	—	—
Hankasalmi . . . . .	189	68	25	15	257	21	257	21	369	74	369	74	1,114	—	1,114	—	1,930	63	1,766	10
Iisalmi . . . . .	214	42	—	—	256	—	241	12	223	60	223	60	—	—	—	—	694	02	464	72
Rutakko . . . . .	207	03	—	—	404	80	—	—	87	60	—	—	79	90	—	—	779	33	—	—
Lapinlahti . . . . .	200	22	—	—	117	51	—	—	221	95	—	—	497	03	—	—	1,036	71	—	—
Kiuruvesi . . . . .	211	45	16	—	440	—	440	—	240	—	240	—	126	—	126	—	1,017	45	822	—
Nilsinä . . . . .	199	03	—	—	40	—	—	—	117	53	—	—	49	—	—	—	405	56	—	—
Kaavi . . . . .	137	62	—	—	159	—	—	—	150	—	—	—	320	42	—	—	767	04	—	—
Kuusjärvi . . . . .	137	62	—	—	33	48	—	—	235	—	—	—	363	42	—	—	769	52	—	—
Polvijärvi . . . . .	137	62	—	—	89	58	—	—	225	—	—	—	202	41	—	—	654	61	—	—
Liperi . . . . .	163	30	17	86	414	18	414	18	286	—	286	—	631	—	631	—	1,494	48	1,349	04
Kontiolahdi . . . . .	137	62	—	—	310	—	—	—	248	—	—	—	80	—	—	—	775	62	—	—
Rääkkylä . . . . .	171	86	—	—	563	50	—	—	81	—	—	—	360	33	—	—	1,176	69	—	—

1 Kunta. Communes.	2 Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. Contributions en moyenne par chaque „mantal“.														3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruununkyn- menyksiä). Impôts fonciers.				Välillisiä uloste- koja (tiente- koja ja sil- lanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). Impôts indirects.				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. Appointements du clergé.				Kunnallisveroja. Impôts commu- naux.				Summa. Total.															
	Perintö- ja kruun- num- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- num- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- num- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- num- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- num- maata.		Rälssi- maata.													
	Imp.	piä.	Imp.	piä.	Imp.	piä.	Imp.	piä.	Imp.	piä.	Imp.	piä.	Imp.	piä.	Imp.	piä.	Imp.	piä.	Imp.	piä.												
Kiteen pitäjä . . . . .	154	74	17	86	180	—	180	—	120	—	120	—	150	—	150	—	604	74	467	86												
Kesälahti . . . . .	137	62	—	—	120	—	—	—	295	—	—	—	103	—	—	—	655	62	—	—												
Pielisjärvi . . . . .	136	50	—	—	62	—	—	—	186	—	—	—	110	—	—	—	494	50	—	—												
Juuka . . . . .	136	50	—	—	70	—	—	—	130	—	—	—	100	—	—	—	436	50	—	—												
Nurmes . . . . .	136	50	—	—	280	—	—	—	160	—	—	—	300	—	—	—	876	50	—	—												
Rautavaara . . . . .	136	50	—	—	50	—	—	—	240	—	—	—	480	—	—	—	906	50	—	—												
Ilomantsi . . . . .	136	60	6	—	36	—	36	—	120	—	120	—	64	—	64	—	356	60	226	—												
Eno . . . . .	135	68	6	—	128	—	128	—	122	—	122	—	58	53	58	53	444	21	314	52												
Kiihtelysvaara . . . . .	152	32	6	—	172	80	172	80	126	40	126	40	111	36	111	36	562	88	416	56												
Tohmajärvi . . . . .	187	80	6	—	54	40	54	40	125	—	125	—	107	20	107	20	474	40	292	60												
Pälkjärvi . . . . .	130	48	6	—	48	—	48	—	109	—	109	—	51	—	51	—	342	48	214	—												
Vaasan lääni.																																
Pietarsaari . . . . .	179	25	—	—	372	82	—	—	182	—	—	—	88	35	—	—	822	42	—	—												
Purmo . . . . .	189	63	—	—	372	82	—	—	180	—	—	—	108	—	—	—	850	45	—	—												
Luoto . . . . .	185	27	—	—	372	82	—	—	200	—	—	—	240	—	—	—	998	09	—	—												
Ähtävä . . . . .	181	—	—	—	372	82	—	—	175	—	—	—	29	—	—	—	757	82	—	—												
Kruunupyy . . . . .	177	45	—	—	185	70	—	—	144	—	—	—	182	—	—	—	689	15	—	—												
Tervajärvi . . . . .	181	68	—	—	188	70	—	—	170	—	—	—	126	—	—	—	663	38	—	—												
Veteli . . . . .	166	08	—	—	256	—	—	—	275	—	—	—	135	—	—	—	832	08	—	—												
Perho . . . . .	94	47	—	—	256	—	—	—	300	—	—	—	45	—	—	—	695	47	—	—												
Halsua . . . . .	164	28	—	—	256	—	—	—	275	—	—	—	80	—	—	—	775	28	—	—												
Kaustisenkylä . . . . .	175	64	—	—	256	—	—	—	260	—	—	—	200	—	—	—	891	64	—	—												
Kokkolan maalaisk. . . . .	166	82	—	—	253	—	—	—	180	—	—	—	212	—	—	—	811	82	—	—												
Alaveteli . . . . .	173	41	—	—	229	—	—	—	211	—	—	—	108	—	—	—	721	41	—	—												
Kälviä ja Ullava . . . . .	145	15	24	92	185	—	46	25	200	34	61	58	160	—	40	—	690	49	172	75												
Lohtaja . . . . .	152	70	—	—	190	90	—	—	150	—	—	—	130	—	—	—	623	60	—	—												
Himanka . . . . .	160	—	—	—	190	90	—	—	200	—	—	—	57	60	—	—	608	50	—	—												
Ylikannus . . . . .	160	06	—	—	190	90	—	—	225	—	—	—	55	—	—	—	630	96	—	—												
Toholampi . . . . .	112	80	—	—	250	—	—	—	240	—	—	—	50	—	—	—	652	80	—	—												
Lestijärvi . . . . .	156	83	—	—	250	—	—	—	200	—	—	—	100	—	—	—	706	83	—	—												
Vöyri . . . . .	177	63	—	—	60	—	—	—	125	—	—	—	75	—	—	—	437	63	—	—												

1 Kunta. <i>Communes.</i>	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. <i>Contributions en moyenne par chaque „mantal“.</i>																			
	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruununkymmenyksiä). <i>Impôts fonciers.</i>				Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). <i>Impôts indirects.</i>				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. <i>Appointements du clergé.</i>				Kunnallisveroja. <i>Impôts commu- naux.</i>				Summa. <i>Total.</i>			
	Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruun- nun- maata.		Rälssi- maata.	
<i>Smc.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>piä.</i>	
Oravainen . . . . .	178	28	—	—	58	—	—	—	—	166	—	—	—	90	—	—	—	492	28	—
Maksamaa . . . . .	142	—	—	—	50	—	—	—	—	162	—	—	—	59	—	—	—	413	—	—
Uudenkaarlep. maalaisk. . . . .	167	98	—	—	120	—	—	—	—	54	—	—	—	120	—	—	—	461	98	—
Jepua . . . . .	174	23	—	—	120	—	—	—	—	235	65	—	—	204	94	—	—	734	82	—
Munsala . . . . .	169	59	—	—	120	—	—	—	—	158	—	—	—	42	17	—	—	489	76	—
Ylihärmä . . . . .	166	89	—	—	190	—	—	—	—	275	—	—	—	190	—	—	—	821	89	—
Alahärmä . . . . .	170	23	—	—	200	—	—	—	—	195	—	—	—	220	—	—	—	785	23	—
Kauhava . . . . .	166	85	—	—	150	—	—	—	—	190	—	—	—	230	—	—	—	736	85	—
Lapua . . . . .	163	17	—	—	164	—	—	—	—	200	—	—	—	200	—	—	—	727	17	—
Nurmo . . . . .	170	20	—	—	120	26	—	—	—	370	—	—	—	660	80	—	—	1,321	26	—
Maalahti . . . . .	172	—	—	—	322	—	—	—	—	220	—	—	—	51	—	—	—	765	—	—
Petolahti . . . . .	174	—	—	—	299	—	—	—	—	225	—	—	—	94	—	—	—	792	—	—
Bergöö . . . . .	173	—	—	—	130	—	—	—	—	220	—	—	—	44	—	—	—	567	—	—
Sulva . . . . .	179	—	—	—	287	—	—	—	—	140	—	—	—	22	—	—	—	628	—	—
Pirttikylä . . . . .	188	—	—	—	254	—	—	—	—	146	—	—	—	114	—	—	—	702	—	—
Mustasaari . . . . .	168	—	—	—	406	—	—	—	—	120	—	—	—	158	—	—	—	852	—	—
Koivulahti . . . . .	165	—	—	—	390	—	—	—	—	110	—	—	—	106	—	—	—	771	—	—
Raippaluoto . . . . .	166	52	—	—	939	—	—	—	—	419	—	—	—	365	—	—	—	1,889	52	—
Laihia . . . . .	195	—	—	—	210	—	—	—	—	140	—	—	—	175	—	—	—	720	—	—
Jurva . . . . .	160	—	—	—	190	—	—	—	—	125	—	—	—	150	—	—	—	625	—	—
Vähäkyrö . . . . .	230	—	—	—	170	—	—	—	—	118	—	—	—	156	—	—	—	674	—	—
Isokyrö . . . . .	210	—	—	—	160	—	—	—	—	120	—	—	—	230	—	—	—	720	—	—
Ylistaro . . . . .	193	—	—	—	186	—	—	—	—	130	—	—	—	210	—	—	—	719	—	—
Lapväärtti . . . . .	164	58	—	—	337	—	—	—	—	192	50	—	—	246	70	—	—	940	78	—
Siipyy . . . . .	164	92	—	—	337	—	—	—	—	320	—	—	—	311	10	—	—	1,133	02	—
Kristiinankaup. maalaisk. . . . .	182	43	—	—	337	—	—	—	—	203	10	—	—	97	10	—	—	819	63	—
Isojoki . . . . .	163	71	—	—	113	40	—	—	—	231	—	—	—	107	50	—	—	615	61	—
Karijoki . . . . .	164	87	—	—	113	40	—	—	—	228	10	—	—	100	80	—	—	607	17	—
Närpiö . . . . .	173	29	—	—	401	—	—	—	—	240	—	—	—	172	—	—	—	986	29	—
Öfvermarkku . . . . .	170	73	—	—	304	—	—	—	—	170	—	—	—	100	—	—	—	744	73	—
Teuva . . . . .	171	26	—	—	208	—	—	—	—	82	—	—	—	210	—	—	—	671	26	—
Jalasjärvi . . . . .	160	08	—	—	404	16	—	—	—	339	—	—	—	161	—	—	—	1,064	24	—
Peräseinäjoki . . . . .	166	54	—	—	432	—	—	—	—	586	—	—	—	188	—	—	—	1,372	54	—

1 Kunta. Communes.	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. Contributions en moyenne par chaque „mantal“.																			
	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruununkym- menyksiä). Impôts fonciers.				Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). Impôts indirects.				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. Appointements du clergé.				Kunnallisveroja. Impôts commu- naux.				Summa. Total.			
	Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.	
Smf.	ruia.	Smf.	ruia.	Smf.	ruia.	Smf.	ruia.	Smf.	ruia.	Smf.	ruia.	Smf.	ruia.	Smf.	ruia.	Smf.	ruia.	Smf.	ruia.	
Kauhajoki . . . . .	164	55	—	—	519	50	—	—	183	—	—	—	105	60	—	—	972	65	—	—
Kurikka . . . . .	171	09	—	—	200	—	—	—	150	—	—	—	300	—	—	—	821	09	—	—
Ilmajoki . . . . .	165	45	—	—	356	35	—	—	240	18	—	—	383	28	—	—	1,145	26	—	—
Seinäjoki . . . . .	165	58	—	—	350	—	—	—	196	60	—	—	30	—	—	—	742	18	—	—
Korsnääsi . . . . .	167	63	—	—	298	—	—	—	230	—	—	—	120	—	—	—	815	63	—	—
Laukaa . . . . .	139	85	12	30	311	—	311	—	572	—	572	—	755	—	755	—	1,777	85	1,650	30
Sumiainen . . . . .	163	70	21	60	606	20	606	20	637	35	637	35	193	60	193	60	1,600	85	1,458	75
Petäjävesi . . . . .	213	10	—	—	454	90	—	—	45	—	—	—	118	80	—	—	831	80	—	—
Jyväskylän maalaisk. . . . .	180	20	—	—	498	—	—	—	174	50	—	—	300	—	—	—	1,152	70	—	—
Saarijärvi . . . . .	158	50	—	—	231	—	—	—	368	—	—	—	425	40	—	—	1,182	90	—	—
Uurainen . . . . .	154	60	—	—	245	—	—	—	220	—	—	—	638	—	—	—	1,257	60	—	—
Karstula . . . . .	158	90	—	—	229	60	—	—	315	—	—	—	93	90	—	—	797	40	—	—
Viitasaari . . . . .	163	65	19	65	166	40	166	40	375	—	375	—	249	15	249	15	954	20	810	20
Konginkangas . . . . .	140	10	—	—	558	95	—	—	442	—	—	—	352	20	—	—	1,493	25	—	—
Pihtipudas . . . . .	159	30	21	80	231	40	231	40	360	—	360	—	266	80	266	80	1,017	50	880	—
Kivijärvi . . . . .	168	90	21	05	169	—	169	—	230	—	230	—	246	—	246	—	813	90	666	05
Lappajärvi . . . . .	173	77	—	—	434	—	—	—	375	—	—	—	360	—	—	—	1,342	77	—	—
Vimpeli . . . . .	175	22	—	—	470	—	—	—	560	—	—	—	365	—	—	—	1,570	22	—	—
Evijärvi . . . . .	174	81	—	—	380	—	—	—	280	—	—	—	340	—	—	—	1,174	81	—	—
Kortesjärvi . . . . .	175	68	—	—	380	—	—	—	300	—	—	—	355	—	—	—	1,210	68	—	—
Alajärvi . . . . .	174	84	—	—	250	—	—	—	200	—	—	—	170	—	—	—	794	84	—	—
Soini . . . . .	162	81	4	80	230	—	200	—	200	—	200	—	180	—	180	—	772	81	584	80
Lehtimäki . . . . .	161	06	—	—	200	—	—	—	200	—	—	—	170	—	—	—	731	06	—	—
Kuortane . . . . .	187	77	—	—	165	—	—	—	282	—	—	—	780	—	—	—	1,414	77	—	—
Alavus . . . . .	177	62	—	—	225	—	—	—	250	—	—	—	301	—	—	—	953	62	—	—
Töysä . . . . .	182	85	—	—	136	—	—	—	400	—	—	—	360	—	—	—	1,078	85	—	—
Keuruu . . . . .	217	10	—	—	447	—	—	—	275	—	—	—	721	—	—	—	1,660	10	—	—
Pihlajavesi . . . . .	202	55	—	—	449	—	—	—	480	—	—	—	409	—	—	—	1,540	55	—	—
Multia . . . . .	194	13	—	—	468	—	—	—	347	—	—	—	411	—	—	—	1,420	13	—	—
Virrat . . . . .	200	71	15	68	518	—	413	—	125	—	125	—	291	—	291	—	1,134	71	844	68
Ätsäri . . . . .	171	54	12	08	480	—	385	—	245	—	245	—	286	—	286	—	1,182	54	928	08
Oulun lääni.																				
Ii . . . . .	163	78	20	16	176	—	176	—	263	—	263	—	287	36	287	36	890	14	746	52
Kuivaniemi . . . . .	163	22	26	43	182	—	182	—	226	—	226	—	137	44	137	44	708	66	571	87

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		
Kunta. <i>Communes.</i>	Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. <i>Contributions en moyenne par chaque „mantal“.</i>																				
	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruunun- kymmenyksiä). <i>Impôts fonciers.</i>				Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). <i>Impôts indirects.</i>				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. <i>Appointements du clergé.</i>				Kunnallisveroja. <i>Impôts commu- naux.</i>				Summa. <i>Total.</i>				
	Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		
	<i>Imp.</i>	<i>juia.</i>	<i>Imp.</i>	<i>juia.</i>	<i>Imp.</i>	<i>juia.</i>	<i>Imp.</i>	<i>juia.</i>	<i>Imp.</i>	<i>juia.</i>	<i>Imp.</i>	<i>juia.</i>	<i>Imp.</i>	<i>juia.</i>	<i>Imp.</i>	<i>juia.</i>	<i>Imp.</i>	<i>juia.</i>	<i>Imp.</i>	<i>juia.</i>	
Haukipudas . . . . .	168	54	—	—	54	—	—	—	—	148	—	—	—	—	—	—	—	497	54	—	—
Kiiminki . . . . .	163	07	—	—	45	—	—	—	—	250	—	—	—	—	—	—	—	746	07	—	—
Ylikiminki . . . . .	164	06	—	—	35	—	—	—	—	190	—	—	—	—	—	—	—	771	06	—	—
Liminka . . . . .	185	48	—	—	200	—	—	—	70	169	—	—	—	—	—	—	—	655	18	—	—
Lumijoki . . . . .	193	16	—	—	150	—	—	—	—	163	—	—	—	—	—	—	—	867	16	—	—
Kempele . . . . .	190	69	—	—	200	—	—	—	—	184	—	—	—	91	29	—	—	604	60	—	—
Temmes . . . . .	197	60	—	—	370	—	—	—	21	164	—	—	—	50	325	—	—	1,057	31	—	—
Tyrnävä . . . . .	196	59	—	—	100	—	—	—	—	168	—	—	—	—	484	27	—	948	86	—	—
Muhos . . . . .	171	45	—	—	775	—	—	—	—	250	—	—	—	—	217	—	—	1,413	45	—	—
Utajärvi . . . . .	169	16	—	—	775	—	—	—	—	210	—	—	—	—	180	—	—	1,334	16	—	—
Pudasjärvi . . . . .	166	74	—	—	732	40	—	—	—	200	—	—	—	—	172	—	—	1,271	14	—	—
Taivalkoski . . . . .	167	30	—	—	300	—	—	—	—	300	—	—	—	—	500	—	—	1,267	30	—	—
Oulun maalaisk. . . . .	167	65	—	—	326	40	—	—	60	119	—	—	—	80	75	—	—	689	45	—	—
Oulunsalo . . . . .	177	19	—	—	335	25	—	—	50	224	—	—	—	30	120	—	—	857	24	—	—
Kuusamo . . . . .	38	40	—	—	790	—	—	—	—	125	—	—	—	—	288	—	—	1,241	40	—	—
Kalajoki . . . . .	160	76	—	—	48	96	—	—	—	283	20	—	—	—	346	56	—	839	48	—	—
Alavieska . . . . .	160	06	—	—	336	—	—	—	—	292	70	—	—	—	308	37	—	1,097	13	—	—
Rautio . . . . .	160	59	—	—	329	—	—	—	—	430	—	—	—	—	433	33	—	1,352	92	—	—
Ylivieska <sup>1)</sup> . . . . .	160	54	—	—	50	—	—	—	—	206	—	—	—	—	380	—	—	796	54	—	—
Sievi . . . . .	159	31	—	—	265	—	—	—	—	220	—	—	—	—	250	—	—	894	31	—	—
Pyhäjoki . . . . .	158	20	—	—	400	—	—	—	—	300	—	—	—	—	200	—	—	1,058	20	—	—
Merijärvi . . . . .	161	74	—	—	400	—	—	—	—	300	—	—	—	—	200	—	—	1,061	74	—	—
Oulainen . . . . .	162	01	—	—	400	—	—	—	—	300	—	—	—	—	200	—	—	1,062	01	—	—
Salon pitäjä . . . . .	159	19	—	—	76	63	—	—	—	173	23	—	—	—	75	45	—	484	50	—	—
Salon kappeli . . . . .	153	39	—	—	52	16	—	—	—	80	14	—	—	—	91	13	—	376	82	—	—
Vihanti . . . . .	160	04	—	—	30	—	—	—	—	150	—	—	—	—	100	—	—	440	04	—	—
Siikajoki . . . . .	155	24	—	—	252	—	—	—	—	195	—	—	—	—	190	50	—	792	74	—	—
Revonlahti . . . . .	158	25	—	—	252	—	—	—	—	195	—	—	—	—	209	25	—	814	50	—	—
Paavola . . . . .	158	65	—	—	252	—	—	—	—	160	—	—	—	—	235	40	—	806	05	—	—

<sup>1)</sup> Tiedot koskevat vuotta 1894.

1	2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Kunta. Communes.	Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. Contributions en moyenne par chaque „mantal“.																			
	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruunankym- menyksiä). Impôts fonciers.				Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievärejä y. m.). Impôts indirects.				Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. Appointements du clergé.				Kunnallisveroja. Impôts commu- naux.				Summa. Total.			
	Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.	
	Smf.	juia	Smf.	juia	Smf.	juia	Smf.	juia	Smf.	juia	Smf.	juia	Smf.	juia	Smf.	juia	Smf.	juia	Smf.	juia
Rantsila . . . . .	158	—	—	—	252	—	—	—	—	160	—	—	—	—	185	75	—	—	755	75
Hailuoto . . . . .	158	29	—	—	135	—	—	—	—	164	—	—	—	—	98	—	—	—	555	29
Haapajärvi . . . . .	155	60	—	—	446	—	—	—	—	250	—	—	—	—	216	—	—	—	1,067	60
Haapavesi . . . . .	163	65	—	—	474	—	—	—	—	235	—	—	—	—	183	—	—	—	1,055	65
Kestilä . . . . .	160	91	—	—	500	—	—	—	—	230	—	—	—	—	50	—	—	—	940	91
Kärsämäki . . . . .	155	75	—	—	572	—	—	—	—	237	—	—	—	—	131	—	—	—	1,095	75
Nivala . . . . .	159	15	—	—	518	—	—	—	—	390	—	—	—	—	164	—	—	—	1,231	15
Piippola . . . . .	145	07	—	—	500	—	—	—	—	250	—	—	—	—	45	—	—	—	940	07
Pulkkila . . . . .	158	48	—	—	500	—	—	—	—	250	—	—	—	—	122	—	—	—	1,030	48
Pyhäjärvi . . . . .	161	71	—	—	465	—	—	—	—	200	—	—	—	—	240	—	—	—	1,066	71
Reisjärvi . . . . .	154	96	—	—	400	—	—	—	—	250	—	—	—	—	115	—	—	—	919	96
Hyrnsalmi . . . . .	69	09	—	—	107	—	—	—	—	313	—	—	—	—	213	—	—	—	702	09
Kajaanin maalaisk. . . . .	78	89	—	—	370	—	—	—	—	225	—	—	—	—	150	—	—	—	823	89
Kuhmoniemi . . . . .	84	97	—	—	60	—	—	—	—	90	—	—	—	—	250	—	—	—	484	97
Paltamo . . . . .	80	30	—	—	371	—	—	—	—	220	—	—	—	—	160	—	—	—	831	30
Puolanka . . . . .	74	12	—	—	110	—	—	—	—	245	—	—	—	—	110	—	—	—	539	12
Ristijärvi . . . . .	85	58	—	—	92	—	—	—	—	300	—	—	—	—	124	—	—	—	601	58
Sotkamo . . . . .	68	83	30	64	54	80	54	80	135	82	135	82	—	—	—	—	—	—	259	45
Suomussalmi . . . . .	81	16	—	—	159	—	—	—	—	425	—	—	—	—	251	—	—	—	916	16
Säräisniemi . . . . .	71	11	—	—	28	—	—	—	—	173	40	—	—	—	69	—	—	—	341	11
Kemin maalaisk. . . . .	170	43	—	—	189	12	—	—	—	200	—	—	—	—	240	—	—	—	799	43
Simo . . . . .	160	54	—	—	192	16	—	—	—	401	—	—	—	—	786	34	—	—	1,540	54
Tervola . . . . .	160	28	—	—	300	—	—	—	—	150	—	—	—	—	670	—	—	—	1,280	28
Rovaniemi . . . . .	141	—	—	—	195	96	—	—	—	300	—	—	—	—	193	20	—	—	830	16
Kemijärvi . . . . .	127	07	—	—	85	—	—	—	—	150	—	—	—	—	204	—	—	—	566	07
Kuolajärvi . . . . .	28	74	—	—	200	—	—	—	—	420	—	—	—	—	541	60	—	—	1,190	74
Alatornio . . . . .	114	03	—	—	204	—	—	—	—	192	—	—	—	—	82	—	—	—	592	03
Karunki . . . . .	111	31	—	—	149	83	—	—	—	244	—	—	—	—	216	—	—	—	721	31
Ylitornio . . . . .	116	77	—	—	240	—	—	—	—	140	—	—	—	—	21	25	—	—	518	77
Turtola . . . . .	107	24	—	—	256	—	—	—	—	172	—	—	—	—	980	20	—	—	1,515	24
Kolari . . . . .	74	48	—	—	256	26	—	—	—	270	—	—	—	—	476	08	—	—	1,076	48

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11											
	Ulostekojen suuruus keskimäärin manttaalilta. <i>Contributions en moyenne par chaque „mantal“.</i>																				
Kunta. <i>Communes.</i>	Kruununveroja (vakinaista veroa ja kruununkym- menyksiä). <i>Impôts fonciers.</i>		Välillisiä uloste- koja (tientekoa ja sillanrakennusta, kyyditystä ja kes- tikievareja y. m.). <i>Impôts indirects.</i>		Palkkaa papistolle ja kirkonpalveli- joille. <i>Appointements            du clergé.</i>				Kunnallisveroja. <i>Impôts commu-            naux.</i>		Summa. <i>Total.</i>										
	Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.		Perintö- ja kruu- nun- maata.		Rälssi- maata.										
	<i>Smc.</i>	<i>ruä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ruä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ruä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ruä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ruä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ruä.</i>	<i>Smc.</i>	<i>ruä.</i>							
Muonionniska . . . . .	38	40	—	—	183	13	—	—	227	12	—	—	834	13	—	—	1,282	78	—	—	
Enontekiäinen . . . . .	13	80	—	—	—	—	—	—	65	—	—	—	16	90	—	—	—	95	70	—	—
Kittilä . . . . .	38	40	—	—	102	—	—	—	128	—	—	—	172	—	—	—	—	440	40	—	—
Sodankylä . . . . .	13	80	—	—	31	23	—	—	71	57	—	—	77	90	—	—	—	197	50	—	—
Inari . . . . .	13	80	—	—	88	85	—	—	141	—	—	—	552	—	—	—	—	795	65	—	—
Utsjoki . . . . .	13	80	—	—	196	12	—	—	48	98	—	—	73	59	—	—	—	332	49	—	—



## 24. Katsaus pitäjänmakasiinien tilaan 1896—1900.

## Magasins de blé des communes 1896—1900.

1 L ä ä n i. Gouvernements.	2 3 4 5 6 Säästö tilinpäätöksen mukaan vuoden lopussa. Montant des dépôts à la fin de l'année.					7 8 9 10 Siitä oli sisällä makasiineissa. Dont restant dans les magasins.			
	Ruista. Seigle.	Ohria. Orye.	Kaurjoja. Avoine.	Herneitä. Pois.	Rahassa. En argent.	Ruista. Seigle.	Ohria. Orye.	Kaurjoja. Avoine.	Herneitä. Pois.
	H:litraa.	H:litraa.	H:litraa.	H:litraa.	Fr.	H:litraa.	H:litraa.	H:litraa.	H:litraa.
	<b>Vuonna 1896.</b>								
Uudenmaan lääni . . .	41,047	2,483	13,858	—	168,009	35,769	2,165	11,511	—
Turun ja Porin » . . .	57,626	15,838	21,721	54	47,409	50,107	13,682	16,791	51
Hämeen » . . .	30,153	10,597	8,858	—	63,630	27,253	9,828	7,725	—
Viipurin » . . .	32,129	8,527	12,395	—	211,387	22,586	6,368	9,922	—
Mikkelin » . . .	35,302	17,685	5,082	—	42,906	22,753	11,424	2,693	—
Kuopion » . . .	58,993	48,138	2,186	—	42,248	35,937	33,840	982	—
Vaasan » . . .	71,147	60,444	17,816	—	35,771	52,350	45,142	13,869	—
Oulun » . . .	49,068	62,586	247	—	16,742	29,207	39,428	234	—
Yhteensä	375,465	226,298	82,163	54	628,102	275,962	161,877	63,727	51
	<b>Vuonna 1897.</b>								
Uudenmaan lääni . . .	38,609	2,257	14,663	—	227,533	32,423	1,986	11,788	—
Turun ja Porin » . . .	56,756	14,161	21,655	74	57,587	49,453	11,900	14,974	68
Hämeen » . . .	29,427	10,384	8,505	—	64,527	26,485	9,648	7,131	—
Viipurin » . . .	31,635	8,556	12,761	—	230,434	21,151	6,781	9,908	—
Mikkelin » . . .	35,222	17,950	5,312	—	42,794	23,930	13,287	2,352	—
Kuopion » . . .	58,524	48,121	2,290	—	47,875	36,046	34,223	864	—
Vaasan » . . .	69,559	61,001	18,878	—	43,665	52,324	47,291	13,778	—
Oulun » . . .	47,834	59,410	364	—	20,920	30,659	40,825	268	—
Yhteensä	367,566	221,840	84,428	74	735,335	272,471	165,941	61,063	68
	<b>Vuonna 1898.</b>								
Uudenmaan lääni . . .	38,493	2,233	15,050	—	249,723	33,773	1,993	12,083	—
Turun ja Porin » . . .	53,979	13,718	23,197	—	48,753	46,486	11,309	17,474	—
Hämeen » . . .	28,623	10,114	8,782	—	74,556	25,998	9,211	7,279	—
Viipurin » . . .	29,423	7,620	12,187	—	270,300	19,381	5,947	8,970	—
Mikkelin » . . .	33,901	17,488	5,314	—	48,504	19,035	12,165	2,166	—
Kuopion » . . .	59,640	48,384	2,420	—	15,154	34,579	33,965	955	—
Vaasan » . . .	69,089	60,934	18,766	—	46,255	47,076	44,211	13,013	—
Oulun » . . .	50,491	64,358	306	—	24,396	28,003	38,524	177	—
Yhteensä	363,639	224,849	86,022	—	777,641	254,331	157,325	62,117	—

1 L ä ä n i. Gouvernements.	2 Säästö tilinpäätöksen mukaan vuoden lopussa. Montant des dépôts à la fin de l'année.					7 Siitä oli sisällä makasiineissa. Dont restant dans les magasins.			
	3 Rauista. Seigle.	4 Ohria. Orge.	5 Kaurjoja. Avoine.	6 Hemeitä. Fois.	8 Rahassa. En argent.	9 Rauista. Seigle.	10 Ohria. Orge.	11 Kaurjoja. Avoine.	12 Hemeitä. Fois.
	H:litraa.	H:litraa.	H:litraa.	H:litraa.	Smc.	H:litraa.	H:litraa.	H:litraa.	H:litraa.
	<b>Vuonna 1899.</b>								
Uudenmaan lääni . . .	34,994	2,011	15,661	—	252,080	29,496	1,794	12,032	—
Turun ja Porin » . . .	51,577	13,569	24,856	49	78,269	42,340	10,289	16,133	40
Hämeen » . . .	27,815	9,444	9,571	—	102,525	23,946	8,032	6,135	—
Viipurin » . . .	29,231	7,674	13,244	—	278,710	16,867	4,721	8,626	—
Mikkelin » . . .	34,254	17,732	5,725	—	50,373	16,621	12,791	1,994	—
Kuopion » . . .	58,851	46,899	2,480	—	73,624	18,636	25,815	186	—
Vaasan » . . .	67,923	59,104	19,152	—	82,680	25,850	33,841	6,413	—
Oulun » . . .	49,310	63,278	348	—	30,681	16,919	27,311	30	—
Yhteensä	353,955	219,711	91,037	49	948,942	190,675	124,594	51,549	40
	<b>Vuonna 1900.</b>								
Uudenmaan lääni . . .	33,129	1,619	16,301	—	267,954	27,733	1,437	13,034	—
Turun ja Porin » . . .	47,032	13,317	23,605	49	45,539	37,658	9,665	16,484	47
Hämeen » . . .	26,806	9,807	9,963	—	84,783	22,185	7,319	7,076	—
Viipurin » . . .	29,022	7,183	13,661	—	278,261	14,073	4,002	9,986	—
Mikkelin » . . .	39,483	19,182	8,220	—	53,340	16,164	11,285	2,230	—
Kuopion » . . .	59,362	47,756	3,013	—	71,047	19,067	20,214	608	—
Vaasan » . . .	67,974	58,670	19,420	—	103,168	31,531	33,041	9,324	—
Oulun » . . .	50,927	64,519	463	—	35,969	14,191	21,114	20	—
Yhteensä	353,735	222,053	94,646	49	940,061	182,602	108,077	58,762	47



1	2	3	4	5	6	7	8
Lääni, kunta. <i>Gouvernements, communes.</i>	Rahastojen koko takamäärä. <i>Nombre total des fonds.</i>	Kirkollisia rahastoja. <i>Fonds ecclésiastiques.</i>	Koulu- ja kirjastonrahoja. <i>Fonds d'écoles et de bibliothèques.</i>	Sipendiorahastoja. <i>Fonds de bourses.</i>	Eläkkeensuoj. <i>Casernes de retraite.</i>	Merkittävien rahastojen. <i>Fonds de bureau de secours.</i>	Vainajien ja armeijainsumuunon. <i>Fonds pour les pauvres.</i>
Pääomavaroja: Smk. —							
1 Porvoon maalaisk. . . . .	10	—	105,839	—	—	—	48,705
2 Askola . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
3 Pukkila . . . . .	5	—	545	—	—	—	—
4 Pornneesi . . . . .	2	—	11,910	1,497	—	—	—
5 Helsingin pitäjä . . . . .	6	—	16,290	2,438	—	—	6,962
6 Mäntsälä . . . . .	1	—	—	4,880	—	—	—
7 Nurmijärvi . . . . .	9	—	491	1,546	—	—	5,625
8 Sipoo . . . . .	4	—	1,050	—	—	—	4,114
9 Tuusula . . . . .	5	—	30,108	1,990	—	—	5,100
10 Pernaja . . . . .	10	—	18,000	—	—	—	21,317
11 Liljendaali . . . . .	5	—	279	321	—	—	506
12 Myrskylä . . . . .	3	—	—	758	—	—	—
13 Lappträski . . . . .	10	—	—	789	—	—	59,429
14 Ruotsin-Pylhtää . . . . .	4	—	—	1,704	—	—	1,933
15 Elimäki . . . . .	11	—	6,306	421	—	—	6,542
16 Iitti . . . . .	8	—	—	6,514	—	—	1,501
17 Jaala . . . . .	3	—	—	—	—	—	8,904
18 Artjärvi . . . . .	3	—	—	—	—	—	—
19 Orimattila . . . . .	14	—	694	6,301	—	—	31,253
20 Yhteensä . . . . .	222	2,101	337,739	94,763	—	—	362,085
21 Yhteensä koko lääni . . . . .	373	2,101	576,647	248,350	1,639,452	331,211	1,863,406
Turun ja Porin lääni. <i>Kaupungit ja kauppalat.</i>							
22 Turku . . . . .	72	—	242,438	44,545	2,469,051	266,900	2,961,202
23 Pori . . . . .	69	—	235,553	108,780	55,097	38,387	597,296
24 Rauma . . . . .	25	29	7,189	9,211	103,663	40,000	85,731
25 Uusikaupunki . . . . .	21	180,000	43,842	—	289,923	66,047	154,282
26 Naantali . . . . .	5	—	—	2,080	—	—	3,580
27 Maarianhamina . . . . .	7	—	22,296	5,715	—	87,190	4,825
28 Ikaalisten kauppalat . . . . .	3	—	78	—	—	—	5,445
29 Salon . . . . .	2	—	—	—	—	—	5,748
30 Yhteensä . . . . .	204	180,029	551,396	170,331	2,917,734	498,524	3,817,909

9	10	11	12	13	14	15	16	17
Hietajärvi- ja kaivosrahoja. <i>Fonds de secours.</i>	Sairashoone- ja sairaalatoimint. <i>Fonds des hôpitaux.</i>	Rahastoja kirkonkorjaukseen. <i>Fonds pour le perfectionnement de l'église.</i>	Maanviljelysrahoja. <i>Fonds d'agriculture.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>	Mutua rahastoja. <i>Autres fonds et caisses.</i>	Kunnallisia julkavuuksia. <i>Casernes communales des incendies.</i>	Metallirahastoja. <i>Fonds de forêts.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
Montant des fonds: Marcs.								
—	1,108	—	5,325	39,661	—	—	2,358	202,996
—	—	—	6,064	—	—	—	—	6,664
—	—	—	17,628	1,397	—	—	453	20,023
—	—	—	—	—	—	—	—	13,407
—	—	—	—	5,230	—	—	—	30,920
—	—	—	—	—	—	—	—	4,880
—	—	—	—	—	—	—	—	7,662
8,451	—	—	—	—	—	—	—	13,615
—	—	—	—	—	—	—	—	37,198
5,243	4,167	—	31,556	—	—	—	5,671	85,954
—	—	—	—	1,931	—	—	27	3,064
—	—	—	—	—	—	—	831	1,589
5,191	—	—	—	237	—	—	18,125	83,771
5,921	—	—	—	—	—	—	—	9,558
—	4,100	—	15,348	—	—	—	18,197	50,914
6,090	—	—	—	—	—	—	1,358	15,463
330	—	—	—	—	—	—	—	9,234
2,041	—	—	7,654	—	—	—	—	9,695
—	—	—	27,698	478	—	—	4,921	71,345
39,940	16,306	1,376	159,417	75,728	—	—	64,365	1,153,820
41,048	356,811	1,376	159,417	241,695	—	—	281,228	5,742,742
—	1,863,209	—	—	10,579	—	—	33,393	7,891,317
7,000	103,562	—	—	102,629	—	—	28,265	1,276,569
24,473	67,944	—	—	—	—	—	28,049	366,289
—	59,360	—	—	16,241	—	—	9,904	819,599
—	20,349	—	—	—	—	—	25,400	51,209
—	—	—	—	—	—	—	—	120,026
—	—	—	—	—	—	500	—	6,023
—	3,106	—	—	—	—	—	—	8,854
31,473	2,117,530	—	—	129,449	—	500	125,011	10,539,886



1	2	3	4	5	6	7	8
Lääni, kunta. <i>Gouvernements, communes.</i>	Rahastoja koko lukuunottamatta <i>Comptes totaux des fonds.</i>	Kirjallisia rahastoja. <i>Fonds ecclésiastiques.</i>	Koulun- ja kirjastonrahastoja. <i>Fonds d'écoles et de bibliothèques.</i>	Sipenditrahastoja. <i>Fonds de bourses.</i>	Ehkäkeksosia. <i>Caisse de retraite.</i>	Merimiesluottokassojia. <i>Fonds de secours de marins.</i>	Vakuutuskassoja ja armee- huonekassoja. <i>Fonds pour les pauvres.</i>
Pääomavaroja: Smk. —							
1 Paimio . . . . .	2	—	—	4,379	—	—	—
2 Parainen . . . . .	7	—	10,172	4,276	—	—	43,731
3 Masku . . . . .	2	—	3,855	—	—	—	—
4 Vahto . . . . .	3	—	1,705	—	—	—	3,115
5 Pöytyä . . . . .	7	—	—	2,334	—	—	2,914
6 Yläne . . . . .	4	—	2,608	—	—	—	6,728
7 Rusko . . . . .	2	—	—	—	—	—	5,392
8 Oripää . . . . .	1	—	35,852	—	—	—	—
9 Rantämäki . . . . .	5	—	241	5,395	—	—	49,636
10 Lieto . . . . .	4	—	—	2,155	—	—	61,724
11 Raisio . . . . .	15	1,189	13,680	500	—	—	3,336
12 Marttila . . . . .	5	—	536	5,336	—	—	4,319
13 Koski . . . . .	5	—	2,000	6,365	—	—	4,227
14 Karinainen . . . . .	2	—	—	—	—	—	1,248
15 Naahtalin maalaisk. . . . .	2	—	—	414	—	—	1,000
16 Euran kappeli . . . . .	1	—	—	—	—	—	—
17 Korpoo . . . . .	1	—	—	—	—	—	—
18 Navo . . . . .	3	—	24,777	—	—	—	—
19 Houtskari . . . . .	1	—	622	—	—	—	—
20 Rymättylä . . . . .	8	—	—	1,207	—	—	24,833
21 Merimasku . . . . .	1	—	—	—	—	—	141
22 Lemu . . . . .	1	—	—	—	—	—	—
23 Askainen . . . . .	3	—	440	—	—	—	4,150
24 Mynämäki . . . . .	8	10,000	3,058	—	—	—	6,000
25 Mietoinen . . . . .	2	—	800	—	—	—	2,050
26 Karjala . . . . .	5	—	3,648	—	—	—	2,529
27 Vehmaa . . . . .	6	—	—	—	—	—	13,309
28 Lokalahti . . . . .	4	—	50	1,845	—	—	4,458
29 Taivassalo . . . . .	16	—	10,127	3,110	—	—	17,184
30 Velkua . . . . .	3	947	150	—	—	—	5,536
31 Iniö . . . . .	3	—	1,864	—	—	—	1,287
32 Kivimaa . . . . .	9	—	2,171	1,286	—	677	11,970

9	10	11	12	13	14	15	16	17
Hirttipu- ja kotovuosi- rahastoja. <i>Fonds de secours.</i>	Sairashoite- ja satunähtö- rahastoja. <i>Fonds des hospitaliers.</i>	Islantilaisten kirkon- rahastoja. <i>Fonds pour le personnel ecclésiastique.</i>	Maanviljelysrahastoja. <i>Fonds d'agriculture.</i>	Tie- ja siltenrakennus- istutus- y. m. rahastoja. <i>Fonds de construction des routes et des ponts etc.</i>	Meisurirahastoja. <i>Fonds de forêts.</i>	Kunnallisia pitämättä- rahastoja. <i>Caisse communales des écoles.</i>	Muita rahastoja. <i>Autres Fonds et caisses.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
—	—	—	—	—	—	—	—	4,379
—	—	—	—	1,653	—	72,671	—	132,503
—	—	—	—	—	—	—	—	3,855
—	—	—	—	—	—	—	—	4,820
3,730	668	—	—	54	—	—	167	9,867
—	—	—	—	—	—	—	—	9,336
1,997	—	—	—	—	—	—	—	7,389
—	—	—	—	—	—	—	—	35,852
—	690	—	—	—	—	—	—	55,962
—	—	—	—	—	—	—	—	63,879
—	—	—	6,036	621	—	152	3,001	28,515
—	—	—	21,339	—	—	—	—	31,530
—	—	—	6,321	—	—	—	—	18,913
—	—	—	6,212	—	—	—	—	7,460
—	—	—	6,066	—	—	—	—	1,414
—	—	—	—	—	—	—	2,501	2,501
—	—	—	—	—	—	24,642	—	49,419
—	—	—	—	—	—	—	—	622
—	—	—	—	530	—	—	134	26,704
—	—	—	—	—	—	—	—	141
—	—	—	706	—	—	—	—	706
—	—	—	—	—	—	—	—	4,590
—	6,100	—	10,051	—	—	1,303	903	37,415
—	—	—	—	—	—	—	—	2,850
—	2,771	—	2,841	—	—	—	—	11,789
—	—	—	10,000	—	—	—	—	23,309
1,256	—	—	—	—	—	—	—	7,609
—	141	392	5,950	—	—	7,676	1,233	45,813
—	—	—	—	—	—	—	—	6,633
—	—	—	—	—	—	—	—	3,151
—	—	—	290	—	—	—	626	17,020

Montant des fonds: Marcs.



1	2	3	4	5	6	7	8
Lääni, kunta. <i>Gouvernements, communes.</i>	Itäisten ja luterilaisien kirkkojen ja seurakuntien kassat. <i>Montre total des fonds.</i>	Kirkollisten rahastojen kassat. <i>Fonds ecclésiastiques.</i>	Kunta- ja kirkonrahastojen kassat. <i>Fonds d'écoles et de paroisses.</i>	Sipovien rahastojen kassat. <i>Fonds de secours.</i>	Ehkäisykassojen kassat. <i>Caisse de retraite.</i>	Määrärahastojen kassat. <i>Fonds de bureau de mairie.</i>	Vakuutus- ja eläinrahastojen kassat. <i>Fonds pour les veuves.</i>
Pääomavaroja: Smk. —							
1 Tyrvää . . . . .	6	—	596	1,636	—	—	800
2 Kiikka . . . . .	5	—	3,683	2,283	—	—	589
3 Kiikoinen . . . . .	1	—	790	—	—	—	—
4 Lavia . . . . .	1	—	—	—	—	—	—
5 Huittinen . . . . .	5	—	800	29,300	—	—	600
6 Vampula . . . . .	3	—	3,942	188	—	—	300
7 Kauvatsa . . . . .	3	—	2,000	942	—	—	—
8 Punkalaidun . . . . .	5	—	1,468	2,591	—	—	1,000
9 Loimijoki . . . . .	3	—	—	—	—	—	1,742
10 Molsämaa . . . . .	3	—	—	638	—	—	3,917
11 Alastaro . . . . .	4	—	—	3,532	—	—	2,000
12 Oripää . . . . .	1	—	35,852	—	—	—	—
13 Kokemäki . . . . .	5	—	—	32,100	—	—	—
14 Harjavalta . . . . .	5	—	16,216	2,400	—	—	—
15 Köyliö . . . . .	2	—	—	2,379	—	—	400
16 Säkylä . . . . .	1	—	—	1,564	—	—	—
17 Yhteensä . . . . .	441	20,925	447,217	165,084	17,074	32,599	700,385
18 Yhteensä koko lääni . . . . .	645	200,954	998,613	335,415	2,934,808	531,123	4,518,294
Hämeen lääni.							
<i>Kaupungit.</i>							
19 Hämeenlinna . . . . .	19	—	1,853	23,222	118,516	—	380,387
20 Tampere . . . . .	32	—	288,519	8,987	553,788	—	199,003
21 Yhteensä . . . . .	51	—	290,372	32,209	672,304	—	579,390
<i>Maalaiskunnat.</i>							
22 Asikkala . . . . .	3	—	—	945	—	—	3,000
23 Hollola . . . . .	6	—	64,575	—	—	—	—
24 Koski . . . . .	6	—	10,541	—	—	—	14,166
25 Lammi . . . . .	2	—	5,000	—	—	—	8,000
26 Nastola . . . . .	5	—	—	5,622	—	—	104

9	10	11	12	13	14	15	16	17
Hätäapujen ja katoosuusrahastojen kassat. <i>Fonds de secours.</i>	Sairaanhoito- ja sairaalatoimintakassojen kassat. <i>Fonds des hôpitaux.</i>	Rahastoja, jotka on perustettu koulutuksen, vaurioiden korjauksen ja muun tyyppisten kassojen kassat. <i>Fonds d'hygiène et de bien-être.</i>	Maanviljelysrahastojen kassat. <i>Fonds d'agriculture.</i>	Teiden ja siltien kassat, kassat, jotka on perustettu kassojen kassat. <i>Fonds de construction des routes et des ponts etc.</i>	Määrärahastojen kassat. <i>Fonds de fonds.</i>	Kunnallisten palokuntien kassat. <i>Caisse communales des incendies.</i>	Muut rahastojen kassat. <i>Autres fonds et caisses.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
Montant des fonds: Marcs.								
—	8,790	—	7,487	—	—	—	11,500	30,759
—	—	—	—	—	—	—	—	6,555
—	—	—	—	—	—	—	—	790
—	—	—	15,916	—	—	—	—	15,916
—	—	—	—	—	—	—	—	30,700
—	—	—	—	—	—	—	—	4,430
—	—	—	—	—	—	—	—	2,942
—	—	—	10,060	—	—	—	—	15,119
—	2,743	—	—	—	—	—	—	4,485
—	—	—	—	—	—	—	—	4,555
—	—	—	—	—	—	—	—	5,532
—	—	—	—	—	—	—	—	35,852
—	—	—	—	—	—	—	—	32,100
—	—	—	3,814	—	—	—	—	21,930
—	—	—	—	—	—	—	—	2,779
—	—	—	—	—	—	—	—	1,564
104,242	28,010	392	271,717	4,082	—	196,220	83,335	2,071,292
135,715	2,145,540	392	271,717	133,481	—	196,720	208,406	12,611,178
—	193,004	—	—	—	—	—	180,000	896,982
—	—	—	—	905,358	—	—	232,188	2,187,843
—	193,004	—	—	905,358	—	—	412,188	3,084,825
—	—	—	12,486	—	—	—	—	16,431
—	—	—	10,331	—	—	—	4,236	79,142
—	—	—	5,259	—	—	—	—	29,966
—	—	—	—	—	—	—	—	13,000
—	—	—	—	—	—	—	1,528	7,277



1	2	3	4	5	6	7	8
Lääni, kunta. <i>Gouvernements, communes.</i>	Rahastojen koko lukumäärät. <i>Montant total des fonds.</i>	Kirkollisia rahastoja. <i>Fonds ecclésiastiques.</i>	Koulu- ja kirjastonrahoja. <i>Fonds d'écoles et de bibliothèques.</i>	Sittenrahoja. <i>Fonds de bourses.</i>	Ehkäisyrahastoja. <i>Caisse de réserve.</i>	Merimieshuonekassoja. <i>Fonds de bureaux de marins.</i>	Vakuutus- ja eläinhuonekassoja. <i>Fonds pour les pensions.</i>
Pääomavaroja: Smk. —							
1 Padasjoki . . . . .	4	—	4,000	—	—	—	22,506
2 Tyrväntö . . . . .	3	—	—	322	—	—	1,169
3 Hauho . . . . .	6	—	24,200	7,208	—	—	—
4 Tuulos . . . . .	4	—	—	—	—	—	10,375
5 Hattula . . . . .	4	—	6,367	—	—	—	—
6 Hämeenlinnan maalaisk. . . . .	2	—	422	—	—	—	—
7 Vanaja . . . . .	7	—	1,000	10,806	—	—	2,800
8 Janakkala . . . . .	8	2,000	3,000	11,100	—	—	6,700
9 Loppi . . . . .	5	—	13,000	8,000	—	—	2,861
10 Renko . . . . .	1	—	—	—	—	—	—
11 Hausjärvi . . . . .	4	—	22,500	2,800	—	—	12,900
12 Korpilahti . . . . .	1	—	—	—	—	—	—
13 Luopioinen . . . . .	3	—	—	11,021	—	—	—
14 Längelmäki . . . . .	1	—	—	—	—	—	—
15 Jämsä . . . . .	4	—	—	2,000	—	—	786
16 Kuorevesi . . . . .	1	—	—	—	—	—	—
17 Kuhmalahdi . . . . .	1	—	—	600	—	—	—
18 Kuhmoinen . . . . .	1	—	—	—	—	—	—
19 Eräjärvi . . . . .	1	153	—	—	—	—	—
20 Urjala . . . . .	15	—	31,514	8,172	—	—	81,828
21 Sääkämäki . . . . .	2	—	—	4,000	—	—	—
22 Somero . . . . .	1	—	—	—	—	—	2,800
23 Kalvola . . . . .	2	—	1,000	—	—	—	1,725
24 Jokiainen . . . . .	4	—	—	1,150	—	—	—
25 Humpkala . . . . .	2	—	—	—	—	—	1,537
26 Akaa . . . . .	3	—	—	—	—	—	2,799
27 Somerniemi . . . . .	2	—	8,435	650	—	—	—
28 Ypäjä . . . . .	3	—	—	—	—	—	558
29 Tammela . . . . .	6	—	21,645	6,886	—	—	28,227
30 Kylmäkoski . . . . .	1	—	—	—	—	—	550
31 Pirkkala . . . . .	12	—	15,629	2,398	—	—	3,935
32 Ylöjärvi . . . . .	3	—	15,500	1,000	—	—	—

9	10	11	12	13	14	15	16	17
Hätäap- ja harjoitusrahastoja. <i>Fonds de secours.</i>	Sairaaliuon- ja sairaalatoimintarahastoja. <i>Fonds des hôpitaux.</i>	Rahastoja kassakirjoitusten korjauksien vuoksi. <i>Fonds pour le perfectionnement de l'imprimerie municipale.</i>	Maanviljelysrahastoja. <i>Fonds d'agriculture.</i>	The- ja sihteerikommunissa- y. m. rahastoja. <i>Fonds de construction des routes et des ponts etc.</i>	Mestari- ja kassan- rahastoja. <i>Fonds de fonds.</i>	Kommunissa- ja kassan- rahastoja. <i>Caisse communales des incendies.</i>	Muiden rahastojen. <i>Autres fonds et caisses.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
Montant des fonds: Marcs.								
—	—	—	22,797	—	—	—	675	49,978
—	—	—	7,865	—	—	—	—	9,356
12,247	—	—	10,848	—	—	—	—	54,503
2,875	—	—	8,334	—	—	—	—	21,584
—	—	—	—	—	—	—	—	6,367
2,096	—	—	—	—	—	—	—	2,518
—	—	—	—	—	—	—	—	14,606
—	—	—	8,000	—	—	—	—	30,800
1,877	—	—	—	—	—	—	—	25,538
—	—	—	5,000	—	—	—	—	5,000
—	—	—	—	—	—	—	—	38,200
—	—	—	—	13,308	—	—	—	13,308
10,297	—	—	—	—	—	—	—	21,318
—	—	—	15,164	—	—	—	—	15,164
—	—	—	—	—	—	31,122	170	34,078
—	—	—	7,100	—	—	—	—	7,100
—	—	—	—	—	—	—	—	600
—	—	—	10,428	—	—	—	—	10,428
—	—	—	—	—	—	—	—	153
—	—	90	26,406	—	—	23,425	—	171,435
—	—	—	—	—	—	—	—	4,000
—	—	—	—	—	—	—	—	2,800
—	—	—	—	—	—	—	—	2,725
—	4,504	—	1,595	—	—	—	4,400	11,749
—	—	—	7,859	—	—	—	—	9,196
—	—	—	—	—	—	—	500	3,299
—	—	—	—	—	—	—	—	9,085
—	473	—	7,640	—	—	—	—	8,671
21,050	—	—	12,601	—	—	—	—	90,409
—	—	—	—	—	—	—	—	550
7,267	—	400	—	—	—	—	4,643	34,272
—	—	—	9,563	—	—	—	—	26,068

1	2	3	4	5	6	7	8
Lääni, kunta. <i>Gouvernements, communes.</i>	Rahastojen koko lukuunlaskettuna. <i>Nombre total des fonds.</i>	Kirkollisia rahastoja. <i>Fonds ecclésiastiques.</i>	Koulu- ja kirjastonrahastoja. <i>Fonds de écoles et de bibliothèques.</i>	Sipovintirahastoja. <i>Fonds de bouwers.</i>	Eiikkekassaaja. <i>Caisse de retraite.</i>	Merimieshuonekassuja. <i>Fonds de bureaux de marins.</i>	Vatvikassuja ja armehuonekassuja. <i>Fonds pour les pauvres.</i>
Pääomavaroja: Smk. —							
1 Kangasala . . . . .	12	—	8,601	8,967	—	—	—
2 Lempäälä . . . . .	10	200	20,023	2,197	—	—	16,336
3 Sahalahti . . . . .	1	—	—	—	—	—	1,870
4 Vesilahti . . . . .	1	—	16,331	—	—	—	—
5 Tottijärvi . . . . .	2	—	—	1,000	—	—	—
6 Pälkäne . . . . .	7	460	5,672	1,790	—	—	638
7 Messukylä . . . . .	4	—	16,000	—	—	—	6,825
8 Ruovesi . . . . .	5	—	23,000	—	—	—	—
9 Teisko . . . . .	4	—	15,500	1,700	—	—	1,000
10 Orivesi . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
11 Kuru . . . . .	3	—	16,471	240	—	—	—
Yhteensä . . . . .	190	2,813	369,926	100,574	—	—	235,995
13 Yhteensä koko lääni . . . . .	241	2,813	660,298	132,783	672,304	—	815,385
Viipurin lääni. <i>Kaupungit.</i>							
14 Viipuri . . . . .	39	—	46,770	66,857	672,297	83,771	499,420
15 Hamina . . . . .	14	—	5,084	19,137	126,734	—	121,179
16 Kotka . . . . .	9	—	10,458	6,999	—	7,002	29,496
17 Lappenranta . . . . .	7	—	—	2,820	4,126	—	106,228
18 Käkisalmi . . . . .	13	—	180,000	25,543	—	—	39,802
19 Sortavala . . . . .	8	—	2,604	—	—	23,006	166,291
20 Yhteensä . . . . .	90	—	244,366	121,356	803,157	113,779	962,416
Maalaiskunnat.							
21 Viipurin maalaisk. . . . .	3	—	5,000	—	—	—	—
22 Uusikirkko . . . . .	2	—	—	—	—	—	13,129
23 Kuolemajärvi . . . . .	1	—	—	—	—	—	4,102
24 Kymi . . . . .	8	—	6,250	—	—	—	1,250
25 Pyhtää . . . . .	5	—	2,752	3,006	—	—	16,909
26 Vehkalahti . . . . .	1	—	—	—	—	—	—

9	10	11	12	13	14	15	16	17
HRHappu- ja katorvuosi-rahastoja. <i>Fonds de secours.</i>	Sairaalavaro- ja sairaalatoimintarahastoja. <i>Fonds des hôpitaux.</i>	Rahastoja kirkonhoitokunnissa varten. <i>Fonds pour le perfectionnement de l'industrie domestique.</i>	Maanviljelysrahastoja. <i>Fonds d'agriculture.</i>	Tie- ja siltenrakennus- ja m. m. rahastoja. <i>Fonds de construction des routes et des ponts etc.</i>	Maisterirahastoja. <i>Fonds de Forêts.</i>	Kunnallisia paloupur-rahastoja. <i>Caisse communales des incendies.</i>	Muita rahastoja. <i>Autres fonds et caisses.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
Montant des fonds: Marcs.								
746	635	—	10,154	—	—	—	—	29,103
5,120	—	—	20,674	—	—	—	—	64,550
—	—	—	—	—	—	—	—	1,870
—	—	—	—	—	—	—	—	16,331
839	—	—	—	—	—	—	—	1,839
—	—	—	6,000	—	—	—	500	15,060
360	—	—	—	—	—	—	4,121	27,306
7,847	5,554	—	—	—	—	—	—	36,401
—	—	—	—	—	—	—	—	18,200
20,674	—	—	14,271	—	—	—	—	34,945
—	—	—	—	—	—	—	2,204	18,915
93,095	11,166	490	253,606	—	—	54,547	22,977	1,145,189
93,095	204,170	490	253,606	905,358	—	54,547	435,165	4,230,014
11,335	155,254	—	—	185,139	—	—	189,251	1,910,094
—	1,587	—	—	—	—	—	41,629	315,300
—	—	30,300	—	—	—	—	—	84,255
—	23,550	40,000	—	—	—	—	—	176,724
—	20,018	—	—	—	—	—	12,243	277,606
—	—	—	—	—	—	—	—	191,901
11,335	200,409	70,300	—	185,139	—	—	243,123	2,955,880
1,296	—	—	—	—	—	—	941	7,237
—	—	—	—	—	—	—	—	13,129
—	—	—	—	—	—	—	—	4,102
925	—	—	—	8,625	—	19,996	7,226	44,272
—	—	—	—	—	—	5,526	752	28,945
—	—	—	—	—	—	—	16,024	16,024





1	2	3	4	5	6	7	8	
Lääni, kunta. <i>Gouvernements, communes.</i>	Rahastojen koko lukuunlaskettuna <i>Montre total des fonds.</i>	Kirkollisia rahastoja. <i>Fonds ecclésiastiques.</i>	Koulu- ja kirjastonrahastoja. <i>Fonds d'écoles et de bibliothèques.</i>	Stipendiumrahastoja. <i>Fonds de bourses.</i>	Ehkäisyrahastoja. <i>Caisse de retraite.</i>	Maanviljelysrahastoja. <i>Fonds de culture de marais.</i>	Vainiokassoja ja arvonkorotusrahastoja. <i>Fonds pour les veuves.</i>	
Pääomavaroja: Smk. —								
1	Pieksämäki . . . . .	3	—	4,600	—	—	90,000	
2	Jäppilä . . . . .	1	380	—	—	—	—	
3	Joroinen . . . . .	3	6,000	1,816	—	—	—	
4	Juka . . . . .	2	—	—	—	—	—	
5	Puumala . . . . .	7	15,974	—	—	—	—	
6	Sulkava . . . . .	2	—	1,730	—	—	—	
7	Sääminki . . . . .	4	812	1,398	—	—	—	
8	Kerimäki . . . . .	1	1,326	—	—	—	—	
9	Eronkoski . . . . .	1	—	—	—	—	—	
10	Savonranta . . . . .	1	—	—	—	—	—	
11	Heinävesi . . . . .	3	—	1,189	—	—	—	
12	Rantasalmi . . . . .	1	—	—	—	—	945	
13	Yhteensä	94	800	60,644	50,756	—	122,221	
14	Yhteensä koko lääni	135	1,720	62,792	64,268	53,719	4,739	313,023
<b>Kuopion lääni.</b>								
<i>Kaupungit.</i>								
15	Kuopio . . . . .	35	—	34,867	22,000	329,969	25,836	64,330
16	Joensuu . . . . .	15	7,988	—	—	55,157	4,093	843
17	Iisalmi . . . . .	6	—	11,263	1,066	—	—	4,113
18	Yhteensä	56	7,988	46,130	23,066	385,126	29,929	69,286
<i>Maalaiskunnat.</i>								
19	Kuopion maalaisk. . . . .	12	—	9,491	—	—	—	416,189
20	Karttula . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
21	Maaninka . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
22	Pielavesi . . . . .	6	—	—	7,431	—	—	2,277
23	Keitele . . . . .	3	—	—	—	—	—	804
24	Tuusniemi . . . . .	4	—	—	2,537	—	—	2,302
25	Rautalampi . . . . .	5	1,189	—	1,203	—	—	—
26	Vesanto . . . . .	4	—	—	1,818	—	—	—
27	Hankasalmi . . . . .	4	—	—	—	—	—	—
28	Suonnejoki . . . . .	3	841	—	—	—	—	—

9	10	11	12	13	14	15	16	17
Maanviljelysrahastoja. <i>Fonds d'agriculture.</i>	Sairas- ja katoavustusrahoja. <i>Fonds des hospitaliers.</i>	Rahastojen hallintokustannukset ja muut katoavustusrahoja. <i>Fonds pour le perfectionnement de l'industrie domestique.</i>	Maanviljelysrahastoja. <i>Fonds d'agriculture.</i>	Maanviljelysrahastoja. <i>Fonds d'agriculture.</i>	Maanviljelysrahastoja. <i>Fonds d'agriculture.</i>	Kunnallisia palo- ja sähkölaitosten rahastoja. <i>Caisse communales des incendies.</i>	Muita rahastoja. <i>Autres fonds et caisses.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
<i>Montant des fonds: Marcs.</i>								
—	—	—	—	—	—	—	—	94,600
—	—	—	—	—	—	—	—	380
—	—	—	—	—	—	—	—	7,816
9,486	—	—	—	—	—	4,327	—	13,813
85,509	—	3,495	12,365	—	—	—	—	117,343
—	—	—	8,714	—	—	—	—	10,444
15,151	—	—	11,772	—	—	—	—	29,133
—	—	—	—	—	—	—	—	1,326
—	—	—	4,215	—	—	—	—	4,215
—	—	—	4,175	—	—	—	—	4,175
—	—	627	25,168	—	—	—	—	26,984
—	—	—	—	—	—	—	—	945
119,985	5,219	10,097	123,350	5,031	—	61,186	34,454	593,743
120,352	7,311	10,097	123,350	6,663	—	61,186	62,763	891,983
4,222	112	—	—	9,537	—	—	100,727	591,600
—	—	12,556	24,300	—	—	—	25,805	130,742
2,645	—	—	—	—	—	—	—	19,087
6,867	112	12,556	24,300	9,537	—	—	126,532	741,429
91,743	—	17,630	33,901	—	—	1,400	52,453	622,807
20,544	—	—	5,734	—	—	—	—	26,278
19,671	—	—	7,834	—	—	—	—	27,505
93,661	—	—	30,959	—	—	—	—	133,722
30,602	—	—	13,620	—	—	—	—	45,026
4,392	—	—	11,127	—	—	—	—	20,258
58,935	—	—	12,161	—	—	151	—	73,639
14,391	—	—	13,033	—	—	3,930	—	33,172
7,745	—	—	17,946	—	—	—	—	25,691
34,417	—	—	9,377	—	—	—	—	44,635

1	2	3	4	5	6	7	8
Lääni, kunta. <i>Gouvernements, communes.</i>	Rahastojen koko lukumäärä. <i>Nombre total des fonds.</i>	Kirkollista rahastoa. <i>Fonds ecclésiastiques.</i>	Koulu- ja kirjastonrahaa. <i>Fonds d'écoles et de bibliothèques.</i>	Stipendiaalisia. <i>Fonds de bourses.</i>	Eläkerahastoa. <i>Caisse de retraite.</i>	Merimiehenoikeuksia. <i>Fonds de brevets de marins.</i>	Vakuutus- ja armelähtörahastoa. <i>Fonds pour les pauvres.</i>
Pääomavaroja: Smk. —							
1 Leppävirta . . . . .	4	—	—	5,000	—	—	2,100
2 Iisalmi . . . . .	5	—	2,911	11,386	—	—	—
3 Rutakko . . . . .	3	—	—	568	—	—	—
4 Kiuruvesi . . . . .	7	—	—	—	—	—	—
5 Lapinlahti . . . . .	4	—	4,078	—	—	—	—
6 Nilsia . . . . .	4	—	—	—	—	—	—
7 Kaavi . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
8 Kuusjärvi . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
9 Kontiolahti . . . . .	5	—	—	8,152	—	—	13,046
10 Polvijärvi . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
11 Liperi . . . . .	4	—	—	3,126	—	—	—
12 Rääkkylä . . . . .	6	—	13,502	543	—	—	—
13 Kitee . . . . .	3	—	—	2,547	—	—	—
14 Kesälahti . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
15 Eno . . . . .	5	—	3,597	689	—	—	457
16 Ilomantsi . . . . .	13	—	23,500	—	—	—	24,185
17 Tohmajärvi . . . . .	4	—	38,620	3,783	—	—	—
18 Pälkjärvi . . . . .	6	600	—	—	—	—	—
19 Kiihtelysvaara . . . . .	7	—	8,671	2,962	—	—	3,929
20 Pielisjärvi . . . . .	8	—	27,535	283	—	—	532
21 Juuka . . . . .	2	—	16,313	—	—	—	—
22 Nurmes . . . . .	7	—	26,100	3,195	—	—	3,252
23 Rautavaara . . . . .	11	454	1,092	—	—	—	—
24 Yhteensä . . . . .	161	3,084	175,410	55,223	—	—	469,073
25 Yhteensä koko lääni . . . . .	217	11,072	221,540	78,289	385,126	29,929	538,359
Vaasan lääni. <i>Kaupungit.</i>							
26 Kokkola . . . . .	18	—	24,500	58,688	29,861	12,940	30,753
27 Pietarsaari . . . . .	26	—	20,400	10,098	186,860	22,394	207,319
28 Uusikaarlepyy . . . . .	15	—	—	9,955	2,786	9,628	34,434
29 Nikolainkaupunki . . . . .	42	—	22,371	210,188	457,870	47,213	85,646

9	10	11	12	13	14	15	16	17
Häädäpö ja katonnoist- rahastoa. <i>Fonds de secours.</i>	Sairaustalon- ja sairaalato- rahastoa. <i>Fonds des hôpitaux.</i>	Rahastoa kirkon- ja koulutuksen varten. <i>Fonds pour le perfectionne- ment de l'industrie domestique.</i>	Maanviljelysrahaa. <i>Fonds d'agriculture.</i>	Mu- ja aittakor- istuksen s. m. rahastoa. <i>Fonds de construction des ports et des ports etc.</i>	Metsärahastoa. <i>Fonds de forêts.</i>	Kannattajien rahasto. <i>Caisse communales des tenants.</i>	Muita rahastoa. <i>Autres fonds et caisses.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
Montant des fonds: Marcs.								
46,457	—	—	19,039	—	—	—	—	72,596
139,797	—	—	23,054	—	—	—	—	177,148
6,670	—	—	69	—	—	—	—	7,307
67,151	—	—	51,441	—	—	—	3,883	122,475
77,034	—	—	10,237	—	—	—	—	91,349
24,935	—	—	30,125	—	—	—	—	55,060
20,469	—	—	27,183	—	—	—	—	47,657
14,191	—	—	15,200	—	—	—	—	29,391
24,703	—	—	18,621	—	—	—	—	64,522
7,381	—	—	19,544	—	—	—	—	26,925
38,032	—	—	27,706	—	—	—	—	68,864
37,592	671	—	18,328	—	—	—	—	70,636
8,364	—	—	10,000	—	—	—	—	20,911
20,534	—	—	5,925	—	—	—	—	26,459
18,254	—	—	12,867	—	—	—	—	35,864
89,605	706	—	25,520	—	—	—	537	164,053
56,223	—	—	—	—	—	—	1,097	99,723
12,843	—	—	16,182	—	—	4,242	—	35,867
—	297	—	22,009	—	—	—	—	37,868
32,891	—	—	39,174	—	—	—	—	100,415
66,324	—	—	—	—	—	—	—	82,637
42,294	—	—	17,905	—	—	—	—	92,746
6,429	190	—	10,391	—	—	—	—	18,556
1,234,174	1,864	17,630	575,611	—	—	9,723	57,970	2,599,762
1,241,041	1,976	30,186	599,911	9,537	—	9,723	184,502	3,341,191
—	232,488	—	—	—	—	—	—	389,230
—	986,443	—	—	—	—	—	102,883	1,536,397
—	—	—	—	—	—	—	—	56,803
—	6,344	—	—	—	—	—	390,000	1,219,632

1	2	3	4	5	6	7	8
Lääni, kunta. <i>Gouvernements, communes.</i>	Rahastojen koko lukumäärä. <i>Nombre total des fonds.</i>	Kirkollisten rahastojen Fonds ecclésiastiques.	Koulun- ja kirjastonrahoja. Fonds d'écoles et de bibliothèques.	Sipendirahoja. Fonds de bourses.	Erikoisrahoja. Caisse de retraite.	Määrärahaneuvokassa. Fonds de bureau de notaires.	Vainekassa ja armehäntörahasto. Fonds pour les pauvres.
Pääomavaroja: Smk. —							
1 Kristiinankaupunki . . . . .	18	—	58,578	—	298,252	26,732	112,861
2 Kaskinen . . . . .	8	—	2,138	—	—	3,291	—
3 Jyväskylä . . . . .	22	—	111,447	39,598	29,766	439	112,017
4 Yhteensä	149	—	239,429	328,527	1,005,395	122,637	583,030
<i>Maalaiskunnat.</i>							
5 Pietarsaari . . . . .	7	—	—	1,530	—	—	2,046
6 Purmo . . . . .	4	—	—	—	—	—	—
7 Luoto . . . . .	10	152	—	—	—	—	314
8 Ähtävä . . . . .	6	115	2,023	—	—	—	—
9 Kruunupyy . . . . .	9	—	1,701	843	—	—	678
10 Tervajärvi . . . . .	7	—	1,957	—	—	—	2,844
11 Vetel . . . . .	3	—	—	—	—	—	—
12 Perho . . . . .	4	—	—	—	—	—	—
13 Halsua . . . . .	4	—	35	—	—	—	—
14 Kaustisenkylä . . . . .	1	—	—	—	—	—	—
15 Kokkolan maalaisk. . . . .	5	—	1,383	872	—	—	—
16 Alaveteli . . . . .	3	—	—	918	—	—	—
17 Kälviä ja Ullava . . . . .	3	—	—	863	—	—	—
18 Lohtaja . . . . .	6	818	3,770	—	—	—	125
19 Himanka . . . . .	2	—	5,130	—	—	—	—
20 Ylikannus . . . . .	3	—	484	—	—	—	—
21 Toholampi . . . . .	6	3,436	1,800	—	—	—	—
22 Lestijärvi . . . . .	2	—	1,255	—	—	—	—
23 Vöyri . . . . .	9	14,354	—	788	—	—	13,472
24 Oravainen . . . . .	6	—	—	310	—	—	5,670
25 Maksamaa . . . . .	1	—	—	—	—	—	1,000
26 Munsala . . . . .	4	—	—	—	—	—	11,560
27 Ylihärmä . . . . .	10	—	35	2,092	—	—	17,830
28 Alahärmä . . . . .	7	836	—	748	—	—	—
29 Kauhava . . . . .	4	—	—	678	—	—	15,000
30 Lapua . . . . .	6	—	—	—	—	—	47,866
31 Maalahti . . . . .	8	575	—	—	—	—	5,635
32 Petolahti . . . . .	5	—	—	—	—	—	3,298

9	10	11	12	13	14	15	16	17
Hätäapu- ja keuhkoma- rahastoja. Fonds de secours.	Sairashuone- ja sairaanhoito- rahastoja. Fonds des hôpitaux.	Rahastoja kasityöväen koulutukseen varten. Fonds pour le perfectionne- ment des ouvriers domestiques.	Maanviljelysrahastoja. Fonds d'agriculture.	Tien- ja silta- ja kulkunä- istyneen v. m. rahastoja. Fonds de construction des voies et des ponts etc.	Määrärahastoja. Fonds de fonds.	Kunnallisten palvelu- rahastojen Caissees communaux des travaux.	Muita rahastoja. Autres fonds et caisses.	Yhteensä. Total.
Montant des fonds: Marcs. —								
—	4,540	—	—	30,363	—	—	176,938	708,259
—	22,759	—	—	—	—	—	40,111	68,299
2,048	3,784	—	—	—	—	—	17,094	316,193
2,048	1,256,358	—	—	30,363	—	—	727,026	4,294,813
—	679	—	12,374	—	—	—	—	16,629
—	299	—	7,281	—	—	—	—	7,580
—	561	—	4,614	69	—	3,473	1,664	10,847
—	77	—	7,627	—	—	—	—	9,842
—	—	—	11,389	—	—	—	18,435	33,046
6,386	—	—	6,386	—	—	—	—	17,573
—	381	—	11,853	—	—	—	—	12,234
—	445	—	14,577	—	—	—	—	15,022
—	—	—	13,665	—	—	38	—	13,738
—	241	—	—	—	—	—	—	241
—	—	—	11,613	—	—	—	291	14,159
—	—	—	5,849	—	—	—	—	6,767
—	—	—	3,540	—	—	—	—	4,403
—	—	—	8,900	—	—	—	15,333	28,946
—	—	—	—	—	—	—	5,034	10,164
—	—	—	2,681	—	—	—	—	3,165
—	—	—	3,668	—	—	—	—	9,138
—	161	—	—	—	—	—	—	1,416
—	260	—	10,636	—	—	—	—	39,510
—	—	—	9,474	—	—	—	—	15,454
—	—	—	—	—	—	—	—	1,000
—	—	—	9,950	—	—	—	—	21,510
—	—	—	—	—	—	—	—	7,232
800	70	—	12,743	—	—	715	—	40,802
—	336	—	10,132	—	—	—	—	12,767
—	—	—	22,290	—	—	—	—	37,968
—	—	—	30,489	—	—	—	25,234	103,589
1,210	—	—	18,934	—	—	—	659	27,013
—	—	—	10,000	153	—	—	2,532	15,983

1	2	3	4	5	6	7	8
Lääni, kunta. <i>Gouvernements, communes.</i>	Balansien koko lukumäärä. <i>Nombre total des fonds.</i>	Kirkollisia rahastoja. <i>Fonds ecclésiastiques.</i>	Koulu- ja kirjastonrahastoja. <i>Fonds d'écoles et de bibliothèques.</i>	Stipendiaalisia rahastoja. <i>Fonds de bourses.</i>	Ei-alkurahoja. <i>Caisse de retraite.</i>	Meinihoitorahastoja. <i>Fonds de bureaux de notaires.</i>	Vainikkorahastoja ja armeijarahastoja. <i>Fonds pour les paves.</i>
Pääomavaroja: Smk. —							
1 Sulva . . . . .	9	—	—	2,700	—	—	13,409
2 Bergöö . . . . .	2	—	—	—	—	—	784
3 Pirttikylä . . . . .	8	732	—	1,500	—	—	810
4 Mustasaari . . . . .	5	—	—	768	—	—	40,345
5 Koivulahti . . . . .	6	3,073	1,997	1,866	—	—	—
6 Raippaluoto . . . . .	9	—	750	115	—	—	8,924
7 Laihia . . . . .	3	—	—	3,000	—	—	—
8 Jurva . . . . .	3	—	—	3,833	—	—	—
9 Vähäkylä . . . . .	8	310	36,066	—	—	—	—
10 Isokylä . . . . .	5	—	2,000	1,000	—	—	—
11 Ylistaro . . . . .	6	—	716	—	—	—	19,068
12 Lapväärti . . . . .	7	33,535	1,205	6,195	—	—	21,899
13 Kristiinankaup. maalaisk.	2	—	—	—	—	—	10,570
14 Siipyy . . . . .	7	1,212	—	—	—	—	1,358
15 Isojoki . . . . .	3	—	—	—	—	—	3,000
16 Karijoki . . . . .	3	—	—	—	—	—	1,000
17 Närpiö . . . . .	11	—	51,525	16,425	—	—	15,376
18 Teuva . . . . .	11	—	4,622	—	—	—	28,337
19 Jalasjärvi . . . . .	9	5,011	—	—	—	—	9,614
20 Peräseinäjoki . . . . .	4	—	—	—	—	—	3,994
21 Kauhajoki . . . . .	3	—	—	—	—	—	10,000
22 Kurikka . . . . .	2	—	—	3,291	—	—	—
23 Ilmajoki . . . . .	13	—	10,263	4,331	—	—	4,502
24 Seinäjoki . . . . .	6	726	—	550	—	—	1,000
25 Korsnäsi . . . . .	1	—	—	2,000	—	—	—
26 Övermarkku . . . . .	2	—	—	6,659	—	—	—
27 Laukaa . . . . .	10	15,409	5,248	5,398	—	—	—
28 Petäjävesi . . . . .	6	30,000	458	4,685	—	—	400
29 Jyväskylän maalaisk. . . . .	4	—	1,000	—	—	—	—
30 Saarijärvi . . . . .	8	4,508	—	2,239	—	—	—
31 Urainen . . . . .	4	—	—	908	—	—	—
32 Karstula . . . . .	2	14,206	—	2,884	—	—	—
33 Viitasaari . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
34 Pihtipudas . . . . .	5	—	—	1,695	—	—	—

9	10	11	12	13	14	15	16	17
Hätäapuri- ja katoovoi- rahastoja. <i>Fonds de secours.</i>	Sairashoone- ja sairaanhoito- rahastoja. <i>Fonds des hôpitaux.</i>	Rahastojen kätymättömien kokoantumisen vuoksi. <i>Fonds pour le perfectionne- ment de l'industrie domestique.</i>	Maanviljelysrahastoja. <i>Fonds d'agriculture.</i>	The- ja silloinkommu- nistamuse- ja -rahastoja. <i>Fonds de construction des routes et des ponts etc.</i>	Mesturahastoja. <i>Fonds de fonds.</i>	Kunnallisia palopuura- hastoja. <i>Caisse communales des incendies.</i>	Muita rahastoja. <i>Autres fonds et caisses.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
Montant des fonds: Marcs.								
—	—	—	11,290	—	—	—	8,658	36,057
—	—	—	—	—	—	—	—	784
2,767	—	—	7,584	—	—	—	766	14,159
—	—	—	—	—	—	10,404	1,460	52,977
—	—	—	—	—	—	8,812	—	15,748
—	—	—	—	—	—	968	9,150	19,907
—	—	—	—	—	—	—	—	15,100
—	—	—	—	—	—	—	—	3,833
—	364	—	9,961	35,671	—	—	298	82,670
—	—	—	12,965	7,469	—	—	—	23,454
—	—	7,495	10,748	—	—	—	—	38,027
—	—	—	—	—	—	—	—	62,834
—	—	—	—	—	—	—	—	10,570
—	417	165	5,648	—	—	—	—	8,800
—	—	—	6,932	—	—	—	—	9,932
—	—	—	8,851	—	—	—	—	9,831
—	—	—	11,245	—	—	—	2,347	96,918
—	—	—	20,697	1,123	—	1,525	—	56,304
—	533	—	16,560	—	—	—	—	31,718
—	—	—	14,247	—	—	—	—	18,241
—	—	—	12,336	—	—	—	—	22,336
—	—	—	—	—	—	—	—	3,291
26,714	—	—	33,403	—	—	65,876	—	145,089
—	—	—	4,322	—	—	—	—	6,598
—	—	—	—	—	—	—	—	2,000
—	—	—	—	—	—	—	—	6,659
—	—	8,301	15,974	—	—	—	182	50,512
—	—	—	13,080	—	—	—	—	48,623
1,458	—	—	17,536	—	—	—	—	19,994
1,015	—	—	22,030	—	—	—	—	29,782
1,042	—	—	11,000	—	—	—	—	12,950
—	—	—	—	—	—	—	—	17,090
—	—	—	18,335	—	—	—	—	18,335
7,930	—	—	30,984	—	—	2,191	—	42,800



1	2	3	4	5	6	7	8
Lääni, kunta. <i>Gouvernements, communes.</i>	Rahastojen koko lukumäärä. <i>Nombre total des fonds.</i>	Kirkollisia rahastoja. <i>Fonds ecclésiastiques.</i>	Koulu- ja kristinuskonrahastoja. <i>Fonds d'écoles et de cultes.</i>	Sittenrehinrahastoja. <i>Fonds de bourses.</i>	Eläkkeerasioita. <i>Caisse de retraite.</i>	Merimieshuonekassoja. <i>Fonds de bovarice de marins.</i>	Vainuokassoja ja erinäisiä rahastoja. <i>Fonds pour les pauvres.</i>
Pääomavaroja: Smk. —							
1 Kivijärvi . . . . .	4	—	—	—	—	—	—
2 Sumiainen . . . . .	1	—	—	—	—	—	—
3 Konginkangas . . . . .	4	—	—	18	—	—	—
4 Lappajärvi . . . . .	3	—	—	—	—	—	—
5 Vimpeli . . . . .	4	—	—	—	—	1,094	—
6 Evijärvi . . . . .	4	—	4,500	—	—	—	—
7 Korttesjärvi . . . . .	5	264	7,075	—	—	2,066	—
8 Alajärvi . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
9 Soini . . . . .	6	264	357	—	—	—	—
10 Lehtimäki . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
11 Kuortane . . . . .	4	—	—	—	—	627	—
12 Alavus . . . . .	6	—	—	2,074	—	—	—
13 Töysä . . . . .	3	—	—	—	—	—	—
14 Keuru . . . . .	7	—	10,000	6,217	—	—	11,838
15 Pihlajavesi . . . . .	4	700	—	2,113	—	—	—
16 Multia . . . . .	11	27,417	47	1,861	—	—	2,826
17 Virrat . . . . .	7	1,352	—	19,073	—	—	—
18 Ätsäri . . . . .	12	413	2,508	374	—	—	300
19 Yhteensä	423	159,418	159,910	113,414	—	—	340,479
20 Koko läänille yhteisiä rahastoja	3	—	—	—	—	—	—
21 Yhteensä koko lääni	575	159,418	399,339	441,941	1,005,395	122,637	923,509
Oulun lääni. <i>Kaupungit.</i>							
22 Oulu . . . . .	23	—	19,577	16,059	891,946	156,707	173,429
23 Raahе . . . . .	20	—	1,185,193	2,114	85,273	73,837	541,532
24 Kajaani . . . . .	1	—	—	—	2,777	—	—
25 Kemi . . . . .	2	—	—	—	—	—	3,900
26 Tornio . . . . .	11	—	249,414	9,883	12,100	—	31,517
27 Yhteensä	57	—	1,454,184	28,056	992,096	230,544	750,378

9	10	11	12	13	14	15	16	17
Eläkkeen ja katoavuuksirahastoja. <i>Fonds de secours.</i>	Sairasrahasto- ja sairaalatoimintarahastoja. <i>Fonds des hôpitaux.</i>	Rahastoja kirkonkoulutuksen ylläpitämiseen. <i>Fonds des écoles paroissiales.</i>	Maanviljelysrahastoja. <i>Fonds d'agriculture.</i>	"A"- ja siltarakennus-, istutus- y. m. rahastoja. <i>Fonds de construction, des routes et des ports etc.</i>	Metsärahastoja. <i>Fonds de forêts.</i>	Kunnallisia puutarhoja. <i>Caisse communales des jardins.</i>	Muita rahastoja. <i>Autres fonds et caisses.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
Montant des fonds: Marcs. —								
1,219	—	—	7,088	—	—	—	—	8,307
—	—	—	7,500	—	—	—	—	7,500
400	—	—	9,632	—	—	—	—	10,050
2,000	—	—	10,168	—	—	—	—	12,168
—	—	—	8,361	—	—	—	—	9,455
—	—	—	9,014	—	—	—	—	13,544
2,667	—	—	7,465	—	—	—	—	19,537
—	—	—	17,561	—	—	—	—	17,561
4,000	187	—	10,000	—	—	1,222	—	16,030
—	—	—	9,526	—	—	—	—	9,526
—	867	—	17,700	—	—	—	—	19,194
3,563	—	—	9,539	—	—	11,548	908	27,632
—	—	—	3,933	—	—	—	—	3,963
—	2,000	—	8,000	—	—	—	—	36,055
—	—	—	2,820	—	—	—	—	5,633
—	—	—	2,579	—	—	—	—	34,730
—	3,296	—	—	—	—	9,704	—	33,425
271	—	—	13,570	1,040	—	328	250	18,984
64,392	10,623	15,796	742,929	45,525	—	124,334	92,903	1,869,723
447,488	—	—	—	—	—	—	—	447,488
513,928	1,266,981	15,796	742,929	75,888	—	124,334	819,929	6,612,024
Oulun lääni.								
4,813	—	—	—	—	—	—	70,732	1,333,263
—	—	123,889	31,161	7,730	—	—	735	2,051,464
—	—	—	—	—	—	—	—	2,777
—	—	—	—	—	—	—	—	3,900
—	3,239	5,195	—	—	—	—	—	311,348
4,813	127,128	36,356	—	7,730	—	—	71,467	3,702,752



1	2	3	4	5	6	7	8
Lääni, kunta. <i>Gouvernements, communes.</i>	Rahastojen koko lukumäärä. <i>Nombre total des fonds.</i>	Kirkollisia rahastojen. <i>Fonds ecclésiastiques.</i>	Koulu- ja kirjastorahastojen. <i>Fonds écoles et de bibliothèques.</i>	Sittenperäisrahojen. <i>Fonds de bourses.</i>	Diirikassojen. <i>Cassés de veuves.</i>	Merimieskassojen. <i>Fonds de secours de marins.</i>	Vainajakassojen ja armuratsastojen. <i>Fonds pour les pauvres.</i>
Pääomavaroja: Smk. —							
1 Pulkki . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
2 Kestilä . . . . .	4	—	—	—	—	—	405
3 Karsämäki . . . . .	3	—	—	—	—	—	—
4 Pyhäjärvi . . . . .	6	—	5,096	—	—	—	134
5 Haapajärvi . . . . .	6	—	3,935	548	—	—	604
6 Reisjärvi . . . . .	3	—	1,246	—	—	—	—
7 Nivala . . . . .	4	—	2,900	4,000	—	—	—
8 Haapavesi . . . . .	3	—	—	—	—	—	—
9 Paltamo . . . . .	7	—	—	1,844	—	—	139
10 Kajaanin maalaisk. . . . .	6	—	71	—	—	—	2,862
11 Särisniemi . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
12 Sotkamo . . . . .	7	—	—	870	—	—	2,243
13 Kuhmoniemi . . . . .	3	—	—	—	—	—	—
14 Ristijärvi . . . . .	6	—	—	—	—	—	1,271
15 Hyrynsalmi . . . . .	4	—	—	—	—	—	—
16 Puolanka . . . . .	4	—	—	—	—	—	—
17 Suomussalmi . . . . .	5	—	—	—	—	—	—
18 Kemän maalaisk. . . . .	3	—	—	—	—	—	3,029
19 Simo . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
20 Tervola . . . . .	4	—	—	—	—	—	—
21 Alatornio . . . . .	3	—	—	—	—	—	—
22 Karunki . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
23 Ylitornio . . . . .	4	—	654	—	—	—	—
24 Turtola . . . . .	3	—	—	—	—	—	—
25 Kolari . . . . .	1	—	—	—	—	—	—
26 Rovaniemi . . . . .	5	—	11,500	—	—	—	7,000
27 Kemijärvi . . . . .	3	—	—	—	—	—	—
28 Kuolajärvi . . . . .	3	—	—	—	—	—	3,869
29 Kittilä . . . . .	5	—	—	95	—	—	728
30 Sodankylä . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
31 Muonionniska . . . . .	5	—	4,255	—	—	—	—
32 Enontekiö . . . . .	3	—	—	—	—	—	—
33 Inari . . . . .	6	—	—	—	—	—	4,720
34 Utsjoki . . . . .	2	—	—	—	—	—	—
35 Yhteensä	284	—	67,286	19,534	—	—	62,996
36 Yhteensä koko lääni	341	—	1,521,470	47,590	992,096	230,544	813,374

9	10	11	12	13	14	15	16	17
Hiljät ja katonruosturahastojen. <i>Fonds de secours.</i>	Satunahonne- ja satunahonnerahastojen. <i>Fonds des hospitaliers.</i>	Rahastojen karsintajärjestämisen välineiden ja karsintajärjestämisen. <i>Fonds pour le perfectionnement de l'assistance charitable.</i>	Maanviljelysrahastojen. <i>Fonds d'agriculture.</i>	The- ja siltenkannatus- ja m. m. rahastojen. <i>Fonds de construction des routes et des ponts etc.</i>	Metastatustojen. <i>Fonds de ports.</i>	Kunnallisten palokuntien rahastojen. <i>Cassés communales des incendies.</i>	Muita rahastojen. <i>Autres fonds et cassés.</i>	Yhteensä. <i>Total.</i>
8,059	—	—	8,500	—	—	—	—	16,539
4,211	—	—	14,000	—	—	—	—	18,616
6,839	—	—	16,844	—	—	—	—	23,683
31,616	—	—	17,278	—	—	—	—	54,124
4,776	—	—	17,603	—	—	—	—	27,466
4,150	—	—	10,000	—	—	—	—	15,396
4,813	—	—	19,866	—	—	—	—	31,579
26,906	—	—	16,995	—	—	—	—	43,901
9,566	—	—	18,544	—	—	—	2,374	32,467
15,083	—	—	16,390	—	—	—	—	34,406
14,277	—	—	10,000	—	—	—	—	24,277
13,726	—	—	18,323	—	—	—	1,319	36,381
18,612	—	—	18,106	—	—	—	—	36,718
4,104	—	—	16,981	—	—	11,035	771	34,162
2,828	—	—	5,686	—	—	3,723	2,306	14,543
2,828	—	—	15,575	—	—	—	4,348	22,751
3,305	—	—	12,353	—	—	—	9,367	25,025
—	—	2,068	—	—	—	—	9,800	14,897
1,979	—	—	5,638	—	—	—	—	7,617
18,574	—	—	14,254	—	—	—	—	32,828
720	—	—	19,001	—	—	—	—	19,721
2,173	—	—	6,478	—	—	—	—	8,651
2,862	—	—	19,551	—	—	—	—	23,067
599	—	—	16,453	—	—	—	—	17,052
33	—	—	—	—	—	—	—	33
7,628	—	—	9,182	—	—	—	—	35,310
3,855	—	—	5,054	—	—	—	—	9,509
6,435	—	—	—	—	—	—	—	10,304
8,420	—	—	7,337	—	—	—	—	16,880
2,144	—	—	9,950	—	—	—	—	12,124
11,121	—	—	5,641	—	—	480	—	21,497
12,317	—	—	5,448	—	—	—	—	17,765
887	—	—	5,371	2,372	—	—	—	13,950
161	—	—	300	—	—	—	—	461
528,638	210	2,068	736,354	2,372	—	37,136	51,386	1,508,480
533,451	127,338	38,424	736,354	10,102	—	37,136	122,853	5,211,232